a K 17

h.K ~~14~~
15

S.S.S.k.9.

R. P. MARTINI
DE ESPARZA
Artieda Societatis Ieſu.

QVAESTIONES
DISPVTANDÆ
DE
DEO VNO, ET TRINO.

Donum S·D·N· Alexandri VII.

QVAESTIONES DISPVTANDÆ DE DEO VNO, ET TRINO.

Auctore

R.P. MARTINO DE ESPARZA Articda Societatis IESV.

ALESANDRINA

ROMÆ,

Typis HH. Corbelletti. 1657.

Superiorum Permiſſu.

IOANNES RHO

Prouinciæ Romanæ Societatis Ieſu Præpoſitus Prouincialis.

CVm opus, quod inſcribitur Quæſtiones diſputandæ de Deo à P. Martino de Eſparza Articda noſtræ Societatis Sacerdote compoſitum aliquot eiuſdem Societatis Theologi recognouerint, & in lucem edi poſſe probauerint (poteſtate nobis facta ab admodum Reu. P. N. Goſuuino Nickel præfatæ Societatis Generali Præpoſito) facultatem concedimus, vt typis mandetur, ſi ijs, ad quos pertinet, ita videbitur; cuius rei gratia has litteras manu noſtra firmatas, noſtrique Officij ſigillo munitas dedimus. Romæ 20. Martij 1657.

Ioannes Rhò.

Imprimatur

Si videbitur Reuerendiſsimo P. Magiſt: Sac. Pal. Apoſt.

M. A. Oddus Epiſc. Hyerap. Viceſ.

Imprimatur.

Fr. Raymundus Capiſuccus Ord. Prædic. Sac. Palat. Apoſt. Mag.

INDEX

Quæſtionum de Deo Vno, & Trino.

QVæſt. 1. Vtrum Deum eſſe, ſit per ſe notum? pag. 1.
Q. 2. V. Exiſtentia Dei ſit certa ex fide, atque euidens? pag. 8.
Q. 3. V. Deus ſit vnus, & ſimplex? 39.
Q. 4. V. Perfectiones diuinæ diſtinguantur inter ſe virtualiter intrinſecè? pag. 46.
Q. 5. V. Eſſentia Dei conſtituatur formaliter per conceptum entis à ſe? pag. 67.
Q. 6. V. Attributa Dei rectè diuidantur in negatiua, & poſitiua? pag. 79.
Q. 7. V. Solus Deus ſit infinitus, & immenſus? pag. 85.
Q. 8. V. Solus Deus ſit immutabilis, & æternus? pag. 89.
Q. 9 V. Deus ſit ineffabilis, innominabilis, & inuiſibilis? pag. 98.
Q. 10. V. Viſio Dei immediata ſit connaturalis alicui ſubſtantiæ creabili? pag. 101.
Q. 11. V. Intellectus creatus poſſit diuinitus eleuari, atque eleuetur defacto per lumen gloriæ ad videndum Deum? pag. 115.

Q. 12.

Q. 12. V. Species impreſſa Dei ſit abſolutè poſſibilis, & exiſtens de facto, atque indiſtincta realiter a lumine gloriæ? pag. 130.

Q. 13. V. Videntes Deum videant cum inæquali perfectione? pag. 153.

Q. 14. V. Deus ſit ſummè bonus, pulcher, & perfectus? pag. 176.

Q. 15. V. Deus ſit ſcientia comprehenſiua ſui, & aliorum omnium, ac ſingulorum in ſe? pag. 180

Q. 16. V. Deus cognoſcat poſsibilia, mala, negationes, & entia rationis? pag. 191.

Q. 17. V. Deus intuitiuè cognoſcat cõtingentia abſolutè futura, quatenus ſibi præſentia phyſicè? pag. 200.

Q. 18. V. Detur in Deo ſcientia media contingentium conditionatè futurorum? pag. 217.

Q. 19. V. Deus velit ſe, & alia propter ſe ipſum? pag. 250.

Q. 20. V. Conueniat Deo libertas indifferentię, circa res creatas? p. 258.

Q. 21. V. Terminationes liberę diuinæ identificentur adęquatè cum Deo? pag. 271.

Q. 22. V. Terminationes liberæ Diuinæ diſtinguantur virtualiter intrinſecè inter ſe, & à prædicatis neceſſarijs Dei? pag. 296.

Q. 23. V. Voluntas Dei rectè diuidatur in antecedentem, et conſequentem, & in

& in voluntatem beneplaciti, et ſi-
gni? pag. 309.
Q. 24. V. Detur in Deo amor ſui, & odium malorum? pag. 314.
Q. 25. V. Voluntas Diuina ſit menſura bonitatis rerum omnium? pag. 327.
Q. 26. V. Detur in Deo perfecta de rebus omnibus prouidentia? pag. 338.
Q. 27. V. Prouidentia Dei ſit formaliter vniuerſalis, circa ſingula creata? pag. 351.
Q. 28. V. In Deo detur prouidentia inductiua legum naturæ, ijſdemque deuincta? pag. 367.
Q. 29. V. Prouidentia Dei purè naturalis poſsit eſſe ſpecialiter gratioſa erga aliquos? pag. 399.
Q. 30. V. Prædeſtinatio ad gloriã ſit efficaciter prædefinitiua meritorum? pag. 410.
Q. 31. V. Electio efficax ad gloriam, vt coronam pręſupponat præſcientiam abſolutam meritorum? pag. 420.
Q. 32. V. Detur aliqua cauſa prędeſtinationis ex parte prædeſtinati, et aliquis peculiaris effectus eiuſdem ex parte Dei? pag. 433.
Q. 33. V. Detur in Deo reprobatio, ſicut datur prędeſtinatio? pag. 438.
Q. 34. V. Prędeſtinatio ſit libera Deo, atque ipſi prędeſtinato, et concordia inter vtramque libertatem nitatur ſcientia media? p. 444.
Q.

Q. 35. V. Prouidentia Dei ſit vniuerſaliter benefica erga omnes, etiam peccatores, et reprobos? pag. 477.
Q. 36. V. Deus ſit Omnipotens abſolutè ex ſe præcisè? pag. 507.
Q. 37. V. Deus ſit beatus? p. 529.
Q. 38. V. Diuinitas ratione ſuę infinitatis poſsit identificari realiter cum prædicatis realiter inter ſe diſtinctis, ideoque non repugnet Myſterium Trinitatis Diuinæ? pag. 534.
Q. 39. V. Prędicata diuina multiplicentur per proceſsiones, relationes, notiones, et proprietates, atque per ipſas conſtituantur in ſe, et diſtinguantur inter ſe tres perſonæ Diuinæ? p. 557.
Q. 40. V. Perfectiones, aliaq; prędicata Diuina multiplicentur iuxta multiplicitatem perſonarum? pag. 571.
Q. 41. V. Prima Perſona Trinitatis ſit Principium, & fons totius Diuinitatis? pag. 583.
Q. 42. V. Secunda Perſona Trinitatis ſit Filius; Tertia verò non ſit? p. 588.
Q. 43. V. Spiritus ſanctus diſtingueretur a Filio, ſi nó procederet ab eo? p. 596.
Q. 44. V. Perſonæ Diuinæ sint æquales quoad abſoluta, & relatiua, tùm ad intra, tum ad extra? pag. 602.
De his qq. agunt Theologi cũ Magiſtro in 1. & cum D. Tho. 1. p. ab initio, vbi eorum citationes ſubintelligentur.

QVAE-

QVAESTIONES DISPVTANDÆ DE DEO VNO, ET TRINO.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum Deum eſſe, ſit per ſe notum?

VIDETVR eſſe per ſe notum. 1 Quia illæ veritates ſunt per ſe notæ, quarum cognitio, & aſſenſus non diſcurſu, & diſciplina comparatur, ſed omnibus naturaliter, ac neceſſariò ineſt. Talem autem eſſe *cognitionem*, & aſſenſum exiſtentiæ Dei conſtat ex claris teſtimonijs Gregorij Nazianzeni orat 24. quæ eſt in aduentu Ægyptiorum Damaſc. lib. & c. 1. de fide, aliorumque ſanctorum PP. apud Faſolum q. 1 art. 2 a n. 9. Et confirmatur ex illo Iob 36. 25 *Omnes homines vident eum*; Ideſt, omnibus hominibus naturaliter innoteſcit clare, tanquam videntibus, Deum eſſe. Vbi videndus eſt Hieronymus. Ergo Deum eſſe, eſt veritas per ſe nota

2. Conceptu, & nomine Dei ab omnibus intelligitur & ſignificatur id, quo melius concipi nihil poteſt, vt docent diſertè Auguſt. lib. 1. doct. Chriſt. c 7. initio, & fine; Bernard. lib. 5. de

conſiderat. ad medium, & Richardus de ſancto Victore lib. 1. de Trinitate c. 20. Apparet autem ſpontè ex terminis, maius eſſe, quod eſt in re, & in intellectu ſimul, quàm quod eſt solùm in intellectu. Ergo apprehendenti Deum, ac proinde percipienti adeſſe in intellectu id, quo melius cogitari non poteſt, protinus apparet ex terminis Deum eſſe à parte rei. Quo fundamento vtitur pro hac parte Anſelmus in lib. contra inſipientem, & in Proſol. c. 3. & 4. & poſt Anſelmum Albertus Magnus, Abul. Alcis. & alij non nulli.

3. Aliquæ veritates ſunt per ſe notæ, vt conſtat ex 1. Poſt. c. 3. Nulla autem veritas poteſt cuiquam eſſe per ſe nota, quin eidem ſit per ſe nota eſſentia veritatis. Atqui Deus eſt ipſa eſſentia veritatis, vt habetur ex 14. Ioan. 6. *Ego ſum via, veritas, & vita.* Eodem ferè recidit; per ſe notum eſſe, dari veritatem à parte rei. Quia illud eſt per ſe notum, cuius negatio continet in ſe affirmationem eiuſdem. Propoſitio autem negans dari veritatem à parte rei, eo ipſo affirmat verum eſſe non dari veritatem à parte rei; ac proinde affirmat eo ipſo dari veritatem à parte rei; Quandoquidem abſtractum includitur formaliter in ſuo concreto. Cùm ergo Deus ſit ipſa veritas, per ſe notum eſt dari Deum a parte rei.

4. Per ſe notum eſt dari ens neceſſarium à parte rei. Per ſe notum namque eſt quodlibet eſſe, vel non eſſe, neceſſe eſſe. Et ſimiliter eſt per ſe notum, quoduis neceſſe eſſe vel eſſe identificatum cum ente neceſſariò, vel fundari in ipſo ente neceſſario; Cum omne neceſſe eſſe, aut per ſe ipſum tale ſit, aut ratione alicuius neceſſarij eſſentialiter præſuppoſiti. Per ſe igitur notum eſt, dari ens neceſſarium à parte rei. Ens autem neceſſarium omnes dicimus Deum.

Articulus 1. Reſpondetur. Veritas per ſe nota, vt colligitur ex loco indicato Poſteriorum, dicitur

dicitur illa, cuius termini rectè apprehenſi determinant ſe ſolis intellectum ad aſſenſum ipſius; ſicut præmiſſæ euidentes, cuicumque legitime innoteſcunt, determinant ad aſſenſum concluſionis. Tales veritates ſunt; Quodlibet eſſe, vel non eſſe; Omne totum eſſe maius ſua parte. Quia videlicet impoſſibile eſt illis non aſſentiri cognoſcentem quid ſit eſſe, & quid non eſſe: quid ſit totum, & quid pars. Conſequenter veritas per aliud nota, ſeu non cognoſcibilis, niſi per aliud, eſt illa, ad cuius aſſenſum, prętet legitimam terminorum apprehenſionem, opus eſt aliquo alio principio. Tales veritates ſunt: Petrus exiſtit; Stellæ ſunt pares. Quia cognito quid ſit Petrus, & quid exiſtere: quid ſit ſtella, & quid numerus par, adhuc de illis dubitari poteſt.

Art. 2. Hinc fit, eandem veritatem poſſe eſſe per ſe notam ſecundum ſe, & reſpectu alicuius: ſimulque comparatiuè, & reſpectu alicuius alterius eſſe notam tantùm per aliud. Quia nimirum termini ipſius ſunt inuicem eſſentialiter connexi, atque vni innoteſcunt quidditatiuè; alij verò minimè. Quæ differentia eiuſdem veritatis accidere poteſt etiam reſpectu eiuſdem intellectus diuerſimodè intellecti pro diuerſis temporibus. Vnde rurſus colligitur aliquas veritates eſſe per ſe notas ſapientibus, quas inſipientes non niſi per aliud cognoſcere poſſunt. Quia videlicet ſapientes cognoſcunt quidditatiue plures terminos, quos non ità cognoſcunt inſipientes. Colligitur denique eandem veritatem etiam reſpectu eiuſdem intellectus, & pro eodem tempore poſſe eſſe per ſe notam ſub vno conceptu, & ſub alio non niſi per aliud. Quia aliqua eius prædicata cognoſcuntur quidditatiuè, & perfectè, incognitis, aut non ſic cognitis alijs prædicatis. Ita hominem eſſe animal eſt per ſe notum pluribus, quibus non eſt per ſe notum hominem eſſe agens liberum, aut eſſe ſubiectum capax beatitudinis æternæ.

Art.3. Nomine Dei communiter intelligitur ens optimum maximum; ſeu ſummum, & infinitum bonum; primum principium, & vltimus finis rerum omnium; Author & gubernator totius vniuerſi; ſupremus Iudex viuorum, & mortuorum, & ſimilia. Certum iam eſt eſſe per ſe notam reſpectu noſtri exiſtentiam Dei ſub multiplici conceptu re ipſa conuertibili cum ijs prædicatis, quæ modò enumerata ſunt; licet non ſit per ſe nota conuertibilitas cum ijſdem. Per ſe notum namque eſt, aliqua eſſe poſſibilia, vt quodlibet eſſe vel non eſſe; alia verò impoſſibilia, vt idem ſimul eſſe & non eſſe. Eiuſdem rationis eſt, dari aliquem finem vltimum hominis, & bonum beatificum reſpectu eiuſdem; cùm omnes abſque diſcurſu neceſſariò velint eſſe beati, atque ideò aſſequi bonum ſuum beatificum, ſuumque vltimum finem. Quod fieri non poteſt abſq. prævio aſſenſu ex ſola terminorum apprehenſione concepto, quòd detur bonum beatificum, & vltimus finis. Omnium autem poſſibilium. & impoſſibilium tùm poſſibilitas, tùm impoſſibilitas eſt identificata realiter, & conuertibilis cum Deo, vt dicetur infrà. Idemque dicetur de vltimo fine, & bono beatifico in quæſtionibus de beatitudine. Verùm non eſt per ſe nota identitas hæc, & conuertibilitas, conſtituentibus nonnullis beatitudinem, & vltimum finem in diuitijs, inque alijs eiuſmodi; & opinantibus alijs repugnantiam, & non repugnantiam rerum extra Deum eſſe. Quæritur ergo; an ſit per ſe notum Deum eſſe ſub aliquo ex prioribus illis conceptibus, aut ſub aliquo alio, cujus conuertibilitas cum illis ſit per ſe nota.

Art.4. Dicendum eſt cum D.Thoma q.2 ar.1. aduerſus Scotum, & alios, veritatem iſtam, *Deus eſt*, eſſe per ſe notam ſecundum ſe; ideſt (nè ſit quæſtio de vocibus, qualis irrepſit nonnullis contradicentibus D.Thomæ) tantam, & talem eſſe connexionem à parte rei inter hoc ſubiectum *Deus*, & prædicatum iſtud *eſſe*, ſeu *exiſtere*; quanta,

quantas & qualis connexio datur inter iſta ſubiecta, *quodlibet, totum, homo*; & iſta prædicata, *eſſe vel non eſſe, maius ſua parte, animal rationale.* Quia Deus eſſentialiter eſt ſuum eſſe, ſuaque exiſtentia, & ſumma actualitas exercita, vt patebit q. 3. & 4. atque adeò ſubiectum huius propoſitionis, *Deus eſt*, connectitur eſſentialiter cum ſuo prædicato. Qua connexione nulla maior eſſe poteſt, ac proinde nec magis ex ſe ſufficiens ac idonea, vt apprehenſiones terminorum ſe ſolis neceſſitent intellectum ad aſſenſum propoſitionis. Ergo ſi cui intellectui non eſt per ſe notum Deum eſſe, id non prouenit ex defectu connexionis inter ſubiectum, & prædicatum, vt ſunt in ſe à parte rei, ſed ex defectu intellectus non valentis apprehendere ſufficienter, ſeu quidditatiuè, aut ſubiectum, aut prædicatum, aut vtrumque. Quidquid ſit de vocibus, quibus vtitur D. Thomas, & nos vtimur cum ipſo, & cum communiori loquendi modo cæterorum.

Artic. 5. Dicendum eſt rurſus cum eodem D. Thoma, cum Scoto, & alijs communiter aduerſus D. Bonauenturam, & paucos alios, eandem veritatem non eſſe per ſe notam reſpectu noſtri. Quia, dum ſumus in via, non poſſumus cognoſcere Deum, niſi per ſpecies rerum creatarum. Vnde manifeſtum eſt Deum tùm ſecundum ſe, tùm ſecundum quælibet prædicata propria ipſius innoteſcere nobis non per ſe, ac immediatè ſed mediatè tantùm, & per aliud quoad ſimplices apprehenſiones ipſorum. Simplices autem apprehenſiones mediatæ circa vnū obiectum ſubortæ ex ſpeciebus alterius obiecti non poſſunt eſſe claræ, perfectæ, & ſufficientes ad conuincendum intellectum circa obiectum mediatè apprehenſum, quoad exceſſum ipſius, reſpectu obiecti immediatè cogniti, ſed tantùm quoad prædicata vtrique communia. Aliàs enim ſuperarent perfectione repræſentandi virtutem, & actiuitatem ſui principij; quod eſt impoſſibile. Licet ergo ſit nobis per ſe notum, quoad

aſſenſum, Deum eſſe, vel non eſſe; quod eſt ipſi commune cum creaturis; non tamen eſt per ſe notum Deum eſſe, ſeu Deum ex ſuo conceptu eſſe determinatum. vt exiſtat, minimèque indifferentem, vt non exiſtat. Quia hæc, ex ſuo conceptu, determinatio ad exiſtendum conſtituit exceſſum Dei reſpectu creaturarum, non ſecùs, ac eſſe omnipotentem, æternum &c. Veritas ergo exiſtentiæ Dei ſolùm per diſcurſum innoteſcere nobis poteſt, non ſecùs, atque hæc alia eius prædicata. Quod confirmabitur varijs teſtimonijs q. ſequenti, præſertim art. 2. & 3.

Ad 1. Vt dicatur cognitionem Dei ineſſe omnibus naturaliter, ſicut dicitur à ſanctis PP. omneſque videre Deum, vt habetur in libro Iob, ſufficit omnibus ineſſe principia aliqua per ſe nota conuertibilia re ipſa cum Deo, ex quibus per demonſtrationem facilè obuiam ac vix perceptibilem, omnes, aut ferè omnes neceſſariò aſſequuntur eam cognitionem, ſeù potiùs incidunt in ipſam, prout q. ſequenti apparebit ce ipſa contingere. Hic igitur eſt ſenſus ſanctorum PP. & interpretum illius loci. Quibus certè curæ non eſt; an exiſtentia Dei ſit per ſe nota ſecundum rigorem logicum, & definitionem Philoſophi; an verò moraliter ſolùm, & æquiualenter.

Ad 2. Propoſitiones, quarum ſubiectum eſt terminus complexus, non poſſunt eſſe per ſe notæ, niſi in ſenſu conditionali, apud eum, cui non eſt per ſe nota cohærentia, & connexio mutua terminorum ſimplicium, ex quibus conſtat ille complexus. Quia non poteſt eſſe notior connexio prædicati cum ſubiecto, quàm connexio partium ſubiecti inter ſe. Quod apparet clarè in his; Petrus currens mouetur: Petrus albus eſt diſſimilis Æthiopi; in quibus non propterea eſt per ſe notum, Petrum moueri, aut eſſe diſſimilem Æthiopi. Hoc autem ſubiectum, *Id quo melius cogitari nihil poteſt*, eſt terminus complexus, vt patet ex ſe; & cohærentia partium, ex quibus

conſtat, non eſt per ſe nota. Quia continet in ſe exceſſum notatum in art. 5. reſpectu omnium creaturarum. Ergo in ſenſu tantùm conditionali eſt per ſe nota exiſtentia Dei ſub eo conceptu; nempe, ſi eſt poſſibile aliquid, quo melius cogitari nihil poſsit, id vtique exiſtit; ſin minùs, talis cogitatio erit mera fictio; & eſſet deterius, ſi eius obiectum ſimul eſſet in intellectu, & à parte rei. Quod quidem apparet clarè in cogitante Deum meliorem, quàm qui exiſtit de facto. Quare etiamſi ea ratio ſit ſubtilis, eidemque valdè fidat Anſelmus, ſolida tamen nequaquam eſt, vt aduertit D. Thomas ſuprà.

Ad 3. & 4. Eſt quidem per ſe notum dari veritatem ſecundum dici, ſeu logicè ſumptam, & conſequenter dari aliquod ſimiliter neceſſe eſſe; non tamen eſt per ſe notum dari veritatem, & neceſsitatem eſſendi phyſice ac metaphyſicè ſumptam, prout eſt conuertibilis cum ente reali in ſe intrinſecè exiſtenti. Et rurſus non eſt per ſe nota identitas, & conuertibilitas aut veritatis, aut neceſsitatis prioris cum poſteriori. Quod ſufficienter apparet ex probationibus vtriuſque argumenti. Quia ſunt plures authores, qui negent veritatem, & neceſsitatem obiectiuam, quibus nititur veritas formalis earum propoſitionum, eſſe identificatas realiter cum Deo, aut fundari in diuina eſſendi neceſsitate, ac veritate; & dicunt vtramque conſtitui adæquatè per prædicata quædam in ſe intrinſecè, ac eſſentialiter talia, impropriè tantùm, & ſecundum quid exiſtentia, nec dependentia à Deo vllo pacto. Quando autem Deus dicit ſe eſſe veritatem non prædicat de ſe eſſentiam veritatis, ſumptæ logicè, & ſecundum dici, ſed primam veritatem in eſſendo. Eadem eſt ratio de neceſſe eſſe iuxta diſtinctionem datam. Neutrum igitur argumentum pertingit ſcopum quæſtionis præſentis, licet aſſumat principia ſufficientia ad ſcopum quæſtionis ſequentis, vt apparebit ex dicendis; quidquid reniti videatur Caietanus di-

ão Articulo primo circa tertium D. Thomæ.

QVÆSTIO II.

Vtrùm exiſtentia Dei ſit certa ex fide, atque euidens?

VIDETVR nec eſſe certa ex fide, nec euidens; ſed incerta, & tantùm probabilis. 1. Quia ſcientia, & fides de eadem veritate ſunt inuicem incompoſſibiles, vt liquet ex q. 25. de Virt. Theol. Ergo veritas exiſtentiæ Dei non poteſt ſimul eſſe certa ex fide, & euidens ex ratione.

2. Reuelationes diuinæ, ne perperam fiant, quod repugnat, ſolùm fieri poſſunt in ſubſidium intellectus humani inſufficientis ex ſe ad aſſequendum veritates, quæ ſibi reuelantur à Deo. Repugnat igitur Deum reuelare ſe exiſtere, ſi hoc poteſt aſſequi homo euidenter per rationem naturalem; & è conuerſo.

3. Vnum ex præcognitis eſſentialiter requiſitis ad actum fidei Diuinæ eſt exiſtere Deum. Quia nemo cuiquam credere poteſt, nec eius teſtimonio moueri ad aſſenſum, quin præcognoſcat ipſum exiſtere. Præcognita autem requiſita ad actum fidei non cognoſcuntur per ipſam fidem. Repugnat igitur, vt credatur fide diuina Deum exiſtere.

4. Cauſa non poteſt euidenter demonſtrari per effectum ſibi improportionatum, quatenùs improportionatus eſt. Quia cognitio rei imperfectioris non poteſt præcontinere in ſe cognitionem rei perfectioris, quatenùs perfectior eſt; quandoquidem cognitio obiecti perfectioris eſt & ipſa perfectior; atque perfectius in minùs perfecto præcontineri non poteſt. Effectus autem creati, qui ſunt quid finitum, ſunt omninò impropor-

proportionati Deo, qui eſt infinitus; cum finiti ad infinitum nulla ſit proportio. Ergo Deus non poteſt euidenter demonſtrari à poſteriori per effectus creatos. Manifeſtum autem eſt, quod nec à priori demonſtrari poſſit; cùm nihil ſit prius Deo.

5 Non conuincitur euidenter, repugnare mutuam cauſalitatem in eodem genere; quam videlicet tuetur probabilem plurium authorum opinio. Poſita autem mutua cauſalitate in eodem genere, probabiliter rurſus defenditur vniuerſitatem rerum omnium productarum ſubſiſtere per ſolam mutuam aliarum ex ipſis cauſalitatem in alias. Ergo non poteſt probari euidenter à poſteriori ex creaturis neceſſitas, & exiſtentia Dei. Notatum autem medò eſt, ex omnium conſenſu demonſtrari aliundè non poſſe iſtam veritatem. Ergo nullatenus probari poteſt euidenter Deum eſſe.

6. Argumenta omnia, vel certè præcipua, quibus Ariſtoteles, & D. Thomas, alijque Magni authores probant exiſtentiam Dei, incidunt in infinitam ſeriem cauſarum, ac rerum, eiuſque negatione nituntur. Argumenta autem, quæ reſoluuntur in affirmationem, aut negationem infinitæ eiuſmodi ſeriei, non poſſunt quietare, aut claritate euidentiæ illuſtrare intellectum humanum: Quia intellectus humanus, cùm ſit capacitatis finitæ obruitur conſideratione infiniti, nec poteſt efformare de ipſo vllum conceptum clarum, & euidentem. Ergo eiuſmodi argumenta non poſſunt continere in ſe, ac gignere veram euidentiam demonſtratiuam. Cætera autem ſunt inferioris conditionis iudicio Philoſophi, ac D. Thomæ, ideòque, & re ipſa.

7 Argumenta Chriſtianæ fidei non ſunt inferioris conditionis, quàm argumenta naturalia exiſtentiæ Dei, vt auctoris naturalis. Quod facilè apparebit conferenti, quæ habentur q. 18. de virt. Theol. cum ijs quæ communiter producuntur in præſenti. Et ſuadetur præterea, quia ordo

ſuper naturalis, nulla ex parte, eſt minoris proportionaliter ſufficientiæ, ac perfectionis, quàm ordo naturalis. Nec eſt rationabile, aut facilè credibile fore, vt homini puro patentiùs innoteſceret ſuus vltimus finis, quàm homini eleuato; & quòd hic ſit conſtitutus in maiori periculo aberrandi intellectualiter ab ſcopo ſuo, quàm foret ille. Argumenta autem Chriſtianæ fidei ſolùm gignunt euidentiam credibilitatis myſteriorum fidei, & exiſtentiæ Dei, vt auctoris ſupernaturalis, non verò euidentiam ipſarum rerum, vt eſt certum apud omnes. Argumenta igitur rationis naturalis, nec ipſa ſufficiunt ad euidentiam metaphyſicam de exiſtentia Dei, vt auctoris naturalis, ſed ſolùm ad euidentiam quandam moralem, nempè oſtendendo, cum euidentia metaphyſica, non poſſe negari exiſtentiam Dei, aut in dubium reuocari, niſi imprudenter, ſtultè, ac impiè. Quæ eſt ſententia Caſalis l. 1. de quatrip. c. 16. cum Alliacenſi, Gabriele, & nonnullis alijs. Quibus videtur annuere Nazianz. Orat. 2. Theol. dicens: *Nimis abſurdus, & præpoſterus eſt, qui non cedit argumentis naturalibus, & inficiatur Deum eſſe.* Sicut enim abſurditate præpoſtera reſiſtitur argumentis, vbi adeſt euidentia moralis; ità neque cum abſurditate fieri poteſt, vt non cedatur euidentiæ metaphyſicæ.

Art. 1. Reſpondetur, Certum in primis eſt ex fide, Deum eſſe, vt conſtat ex clara reuelatione Exodi 3. 14. *Dixit Dominus ad Moyſem. Ego ſum, qui ſum;* & ex neceſsitate credendi fide diuina hanc veritatem; quæ neceſſitas docetur 11. ad Hebræos 6. *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt;* Exque omnibus alijs, & ſingulis ſacræ Scripturæ partibus vtpotè continentibus in ſe implicitè, vel explicitè reuelationem Dei, vt loquentis, inſtruentis, operantis adeòque exiſtentis.

Art. 2. Certum rurſus eſt ex fide, vſque adeò patenter innoteſcere Deum per rationem naturalem

ralem ex effectibus creatis, vt ſaltem abſque manifeſta imprudentia, temeritate, ac impietate, non poſſit negari exiſtentia eius, aut de ipſa dubitari, dicente Apoſtolo 1. ad Rom. 19. *Quod notum eſt Dei* (ideſt, cognoſcibile, & apparens in creaturis) *manifeſtum eſt in illis* (ideſt, ex lumine naturali, quod ipſis ineſt ex ſua natura). *Deus enim illis manifeſtauit. Inuiſibilia enim ipſius* (ſpecialis, ac infinitæ perfectionis ipſius, quæ propterea nec in ſe, nec in effectibus creatis videri poſſunt immediatè) *à creatura mundi* (ab homine) *per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur: Sempiterna quoque*) ac nominatim) *eius virtus, & diuinitas: ita vt ſint inexcuſabiles*. ſcilicet in non agnoſcendo Deum. Quibus nihil clarius eſſe poteſt pro concluſione; niſi fortè tale reputetur, quod dicitur Sap. 13. 1. *Vani autem ſunt omnes homines, in quibus non ſubeſt ſcientia Dei, & de his quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum, qui eſt, neque operibus attendentes agnouerunt, quis eſſet artifex*. Et rurſus v. 5. *Qui hæc fecit fortior eſt illis: à magnitudine enim ſpeciei, & creaturæ cognoſcibiliter poterit creator horum videri*. Accedit illud ex Pſ. 13. 1. & Pſ. 52. 1. *Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus*. Vnde apparet ita eſſe abſolutè poſſibilem diſſenſum etiam internum exiſtentiæ Dei vt tamen nemo poſſit illi diſſentiri, niſi inſipienter, ac ſtultè, ſeu quin eo ipſo ſit inſipiens, ac ſtultus.

Art. 3. Certum denique ex fide puto cum Suarez, cæteriſque Theologis communiter aduerſus Vaſquez, Gillium, & paucos alios, exiſtentiam Dei eſſe euidenter demonſtrabilem metaphyſicè demonſtratione propriè tali. Certè D. Thomas q. 10. de Verit. art. 12 Contrariam ſententiam dicit eſſe manifeſtè falſam, eandemque appellat errorem 1. contra gent. c. 12, & alij graues Theologi ſimilibus alijs cenſuris illam meritò inſequuntur. Quia de fide eſt, ex teſtimonijs Pauli & Sapientiæ modò indicatis, Deum ſe manifeſtauiſſe Philoſophis ex creaturis, adeòque

 eoſdem

eoſdem ex iiſdem manifeſtè cognouiſſe Deum, atque eundem Deum conſpici; ac demum ex creaturis poſſe videri creatorem cognoſcibiliter; ideſt, clarè, ac parenter. Manifeſta autem cognitio conſpectus, & viſio clara cauſæ ex effectibus, ſi ſumantur propriè, ſignificant ſcientiam propriè talem habitam per demonſtrationem propriè talem. Vt autem ſumantur propriè, datur capacitas ex parte materiæ, vt mox parebit, & fatentur Vaſquez, Gillius & plerique alij ex aduerſarijs. Quapropter communis intelligentia, conſenſus, & modus loquendi Sanctorum PP. apud Faſolum vbi ſuprà, eodem clare, ac multipliciter inclinat. Certum igitur eſt non ſolùm ex ratione, vt apparebit infrà, præſertim in reſponſione ad 4. ſed etiam ex fide exiſtentiam Dei eſſe verè, ac propriè demonſtrabilem.

Art 4. Demonſtratur autem primò ſub conceptu entis ſimpliciter neceſſarij, idque duplici medio. Alterum eſt; Dari veritates aliquas obiectiuas ſimpliciter neceſſarias, & eſſentialiter inuariabiles, ac æternas. Quia iſtæ propoſitiones: *Quodlibet eſt, vel non eſt: Impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe: Homo eſt animal rationale*, & ſimiles ſempiternæ veritatis communiter dictæ, cuicumque demum durationi, aut temporis differentiæ applicentur mentaliter ab intellectu, neceſſariò, ac inuariabiliter euadunt veræ. Quod fieri non poteſt, quin dentur à parte rei veritates obiectiuæ neceſſariæ, & inuariabiles. Quia veritas formalis dependet eſſentialiter ab obiectiua, vt pote conſiſtens in conformitate cum illa. Veritas autem obiectiua eſt paſſio entis realis indiſtincta realiter ab eodem. Eatenùs enim vnum quodque eſt verum obiectiuè ac cognoſcibile verè, quatenùs à parte rei eſt tale, quale eſt repræſentabile, ac cognoſcibile per cognitionem formaliter veram. Quapropter implicat in terminis dari à parte rei veritatem, veramque cognoſcibilitatem; & tamen nihil dari à parte rei, nullamque exiſtere entitatem,

cum

cum qua identificetur, vel in qua aliqualiter fundetur talis veritas, ac cognoſcibilitas. Ad dignoſcendum poſtremæ huius aſſertionis, totiuſque probationis, quæ homini indiſciplinato videri poſſet leuis, conſpicuitatem, ſoliditatem, & pro ſcopo, ad quem hic dirigitur, efficaciam inſuperabilem, vltra ea, quæ dicentur q. 15. & q. 21. ab ar. 14. Videndus eſt Anſelmus hinc demonſtrans directè, ac ferè vnicè exiſtentiam Dei c. 1. & 18. de Verit. ex dictis in Monolog. Videndus quoque eſt totus liber Auguſtini de immortalitate animæ, & liber ſecundus ſoliloquorum f··è totus cum fine libri primi, eodem pertinentes indirectè, & planè efficaciores pro hac re, quàm pro ea, quam directè reſpiciunt. Sed maximè omnium conſiderandus eſt D. Thomas de verit. q. 1. tot. art. 5. & in 1. diſt. 19. q. 5. art. 3 & 1. p. q. 16. art. 7. Datur igitur a parte rei, & verè exiſtit ens ſimpliciter neceſſarium, eſſentialiter inuariabile, & æternum. Tale autem ens communiter dicitur, & verè eſt Deus.

Art. 5. Confirmatur argumentum. Quia quodlibet verum obiectiuè, ſeu cognoſcibile verè, vel eſt cognoſcibile immediatè ratione ſui, vel mediatè ratione alterius; adeòque eſt motiuum, & cauſatiuum cognitionis veræ, vel immediatè per ſe ipſum vel mediatè per aliud. Quod autem eſt motiuum, & cauſatiuum cognitionis veræ, veram habeat entitatem. & exiſtentiam neceſſe eſt; ſiquidem quod nihil eſt, nec veram habet entitatem, & exiſtentiam, ad nullum omninò effectum mouere, nullumque omninò effectum cauſare poteſt, vt per ſe patet. Cùm ergo dentur veritates aliquæ obiectiuæ ſimpliciter neceſſariæ & eſſentialiter inuariabiles, ac æternæ, vt liquet ex ratione nuper data; neceſſe vtique eſt dari virtutem aliquam motiuam, & cauſatiuam cognitionis, ſimiliter neceſſariam inuariabilem, ac æternam, adeòque neceſſariò, ac inuariabiliter exiſtentem ab æterno; niſi quis dicere velit dari totidem tales entitates verè exi-

ſtentes,

ſtantes, quot ſunt illæ veritates. Quod quoad præſens per me licet, ſed infrà apparebit eſſe falſum, idq. ex ipſo conceptu entis ſimpliciter ac eſſentialiter neceſſarij cuius ſiue vnici, ſiue multiplicis exiſtentia realis modò principaliter intenditur.

Art. 6. Alterum medium eſt. Datur aliquid contingens; ideſt, tale, cui ex ſuo conceptu, & eſſentia, neque repugnat vt exiſtat, neque vt non exiſtat, ſed eſt intrinſece indifferens, vt aliquando exiſtat, vel etiam ſemper, vtq; aliquando non exiſtat, vel etiam nunquam. Ergo datur aliquid ſimpliciter neceſſarium, atque eſſentialiter determinatum, vt ſemper ſit, & cui intrinſecè repugnat, vt aliquando non exiſtat. De antecedenti dubitari non poteſt propter quotidianam experientiam generationum, & corruptionum, per quas incipiunt, tùm eſſe, quæ priùs non erant; tùm non eſſe, quæ præexiſtebant. Probatur conſequentia. Quia de ratione contingentis eſt, vt ex ſe præciſè, vique ſua ſola neque exiſtat, dum eſt; neque deſinat eſſe, dum non eſt. Si enim ex ſe præciſè, exque ſuis prædicatis ſolis poſſet determinari ad alterutrum ex his extremis, non eſſet ex ſe indifferens ad extremum oppoſitum, ſiquidem determinatio, & indifferentia non poſſunt identificari adæquatè cum eodem reſpectu eiuſdem; ideoque contingens non eſſet contingens. Eſt igitur de ratione contingentis, vt præſupponat aliquid aliud, vi cuius exiſtat ipſum contingens, dum eſt; & impediatur, quominùs exiſtat, dum non eſt; ſeu determinetur ad eſſe, vel ad non eſſe. Hoc autem ita præſuppoſitum non poteſt eſſe ſolùm aliud rurſus contingens. Quia licet fieri poſsit, tùm vt exiſtat, tùm vt non exiſtat, quod ex ſuo conceptu eſt contingens; fieri tamen non poteſt, vt neque exiſtat, neque non exiſtat; ſed neceſſe ſimpliciter eſt, vt exiſtat, vel non exiſtat; vt que detur determinatio eius vel ad eſſe, vel ad non eſſe. Neque neceſsitas iſta vaga contingentis, vt ſit, vel non ſit, eſt & ipſa contingens, atque

intrin-

intrinſecè indifferens, vt ſit, vel non ſit; ſed eſt ſimpliciter neceſſaria, atque intrinſecè determinata, vt ſemper ſit. Ne nimirum dicatur, quod abſurdiſsimum eſt, fieri poſſe, vt idem ſimul ſit, & non ſit; aut, quod eodem recidit, vt idem ſimul, neque ſit, neque non ſit. Datur igitur aliquid ſimpliciter neceſſarium, atque intrinſecè determinatum ex ſe, vt ſemper ſit, vi cuius determinetur vnumquodvis contingens, vt ſit, vel non ſit; exiſtat, vel non exiſtat, aut abſolutè, aut pro determinata temporis differentia. Iſtud autem ita neceſſarium, non eſſe collectionem contingentium ſeù vagè, ſeù determinatè ſumptam, paulò poſt efficaciter demonſtrabitur ex ipſo conceptu entis neceſſarij, qui modò principaliter intenditur.

Art. 7. Demonſtratur ſecundò exiſtentia Dei ſub conceptu ſummi boni; hoc eſt, entis continentis in ſe formaliter omnem puram bonitatem, ac perfectionem, excluſa omni imperfectione, ac defectu; idque triplici medio. Primum eſt; dari aliquid ſimpliciter neceſſarium, atque eſſentialiter indefectibile, & æternum, vti modò oſtenſum eſt. Impoſſibile nimirum eſt ſimpliciter neceſſario ineſſe defectum aliquem, & imperfectionem. Quia omne defectuoſum, & imperfectum eſt honeſtè odibile, ac fugibile ab aliquo. Sicut enim omnis bonitas, & perfectio vera, ac per ſe talis, ſeu non pendens eſſentialiter à falſa rerum apprehenſione, eſt eſſentialiter amabilis, & proſequibilis honeſtè ab aliquo; ita omnis defectus, & imperfectio eſt odibilis, & fugibilis honeſtè ab aliquo. Nēpè bonitas, & defectus; perfectio, & imperfectio comparantur cum amore, & odio; proſecutione, & fuga voluntatis: ſicut comparantur veritas, & falſitas cum aſſenſu, & diſſenſu intellectus. Quare ſicut repugnat ineſſe alicui veritatem, quæ eſt ratio formalis aſſentiendi, quin inſit eidem meritum, & capacitas terminandi aſſenſum intellectus benè diſpoſiti; ſimiliterque de falſitate reſpectu diſſen-

ſus: Ità repugnat ineſſe alicui veram bonitatem, & perfectionem; aut defectum, & imperfectionem quia inſit meritum, dignitas,& capacitas terminandi reſpectiuè amorem,& odium; fugam, & proſecut onem voluntatis benè ordinatæ. Eſt igitur odibile,ac fugibile honeſtè ab aliquo omne habe s defectum aliquem,& imperfectionem. Nullum autem ſimpliciter neceſſarium eſt odibile, ac fugibile honeſtè. Stultum namque eſt id odiſſe,& ab eo fugere, quod repugnat abſolutè, vt non ſit,eſtque eſſentialiter ineuitabile; cùm odium & fuga, ex ſuo conceptu ordinentur ad non eſſe, & ad vitationem obiecti terminantis fugam, & odium. Porrò omne neceſſarium ſimpliciter eſt eſſentialiter ineuitabile,atque repugnans ſuo non eſſe,vt patet. Nullum verò ſtultum eſt honeſtum. Nulli igitur ſimpliciter neceſſario poteſt ineſſe defectus al quis, & imperfectio. Ergo omni ſimpliciter neceſſario ineſt eſſentialiter omnis pura bonitas, & perfectio. Patet hæc conſequentia. Quia nullus defectus, & imperfectio poteſt excludi ab aliquo ſubiecto, niſi per contrariam bonitatem, & perfectionem; ſicut tenebræ non poſſunt excludi, niſi per lucem: ac proinde neque cumulus omnium defectuum & imperfectionum poteſt excludi, niſi per plenitudinem omnis puræ bonitatis. ac perfectionis. Bona igitur eſt prima illatio ex conceptu & exiſtentia ſimpliciter neceſſarij ad conceptum,& exiſtentiam ſummi boni carentis omni defectu,& habentis omnem puram bonitatem ac perfectionem. Tale autem bonum ab omnibus dicitur, & verè eſt Deus.

Art.8. Ex hoc diſcurſu colligitur vlteriùs, neceſſarium ſimpliciter illatum in demonſtratione præcedenti non poſſe eſſe collectionem aliquam contingentium, ſiue determinatam, ſiue vagam, ſiue conſtantem determinato numero contentorum, ſiue multitudine retrogredientium in infinitum; ac demum, ſiue mutuò, ſiue non mutuò determinantium ſeſe ad eſſe, vel non

etc. Vtcumque enim adſtruatur talis collectio, ſeu quaſi collectio, nullo pacto fieri poterit, vt liberetur ab omni defectu, & imperfectione: quandoquidem ponitur conſtare ex ijs ſolis, quorum vnumquodque, nullo excepto, eſt contingens, & defectibile; nullusque eſt notior defectus, & imperfectio, quàm contingentia, & defectibilitas ſecundum eſſe: atque collectio, ſeu quaſi collectio conſtans ex partibus, quarum ſingulæ ſunt defectuoſæ, & imperfectæ, tot in ſe contineat defectus, & imperfectiones, neceſſe eſt, quot ſunt illæ ipſæ partes; Nec poteſt carere omni defectu, & imperfectione, quod eſſentialiter ſcatet tot vndique defectibus, & imperfectionibus. Repugnat igitur, iuxtà dicta, quid quam ſimpliciter neceſſarium conſtare ex ijs ſolis, quorum ſingula nullo excepto, ſint contingentia, ac defectibilia.

Art. 9. Secundum medium eſt; ens carens omni defectu, & continens in ſe omnem puram bonitate, & perfectionem, nec eſſe impoſſibile, nec contingens ex ſuo conceptu. Et quidem non eſſe contingens, maniſeſtiſſimè apparet: tùm quia contingentia, & defectibilitas eſt procul dubio defectus aliquis, & imperfectio, cùm ſit capacitas non exiſtendi; deſt mali, quod omnia fugiunt, quantùm poſſunt, & capacitas mali ſit aliquod malum: tùm quia contingens indiget alio, vi cuius determinetur ad eſſe, vt paulò priùs dicebatur; atque indigentia eſt maniſeſtus defectus, & imperfectio. Repugnat igitur ex terminis, clarè, ens carens omni defectu eſſe aliquid contingens, aut conflatum ex ſolis contingentibus.

Art. 10. Verùm neque impoſſibile & chimæricum poteſt eſſe tale ens. Quia nulla bonitas, & perfectio formaliter, & præcisè vt talis, eſt contradictoriè oppoſita vlli alij bonitati, & perfectioni formaliter, & præcisè vt tali; cùm contradictorium formale cuiuſuis bonitatis ſit ſola malitia, ſeu defectus, & imperfectio: Sicut contradictorium formale lucis ſunt ſolæ tenebræ,

Sed neque poteſt vlla bonitas, & perfectio quatenus talis formaliter, ac præciſè, ſeu ex conceptu bonitatis, & perfectionis ſecundum ſe, eſſe eſſentialiter connexa cum defectu, & imperfectione, contradictoriè oppoſita formaliter vlli alij bonitati, ac perfectioni præciſè, vt tali. Quia eſſentialis connexio cum defectu, & imperfectione ſua propria, eſt & ipſa formaliter defectus aliquis, & imperfectio. Repugnat verò bonitatem aliquam, & perfectionem, formaliter ac præciſè vt talem, eſſe malitiam aliquam, ſeu defectum, & imperfectionem formaliter vt talem: ſicut repugnat lucem aliquam, eſſe formaliter aliquas tenebras, vt tales. Ens igitur includens in ſe omnem puram bonitatem, & perfectionem, ac proinde carens omni defectu, & imperfectione, non propterea includit in ſe vllam contradictionem. Ergo tale ens non eſt aliquid impoſſibile, & chimæricum, de cuius ratione eſt, vt includat in ſe contradictionem aliquam formalem. Quod autem neque eſt contingens, neque chimæricum, & impoſsibile, eo ipſo eſt neceſſarium, & datur ſemper à parte rei. Datur igitur à parte rei ens carens omni defectu, & imperfectione, atque includens in ſe omnem puram bonitatem, & perfectionem; id eſt, datur purum, & ſummum bonum.

Art 11. Poſtremum medium eſt. Poſsibile eſſe, vt definitur à Philoſopho 3. Rhetoricorum, & alibi non ſemel, quo poſito nullum ſequitur inconueniens. Impoſsibile namque eſt, ex poſitione entis carentis omni defectu, & imperfectione, ſequi aliquod inconueniens. Quia quod vis inconueniens eſt aliquod malum; id eſt, aliquis defectus, & imperfectio. Impoſsibile autem eſt, ex poſitione carentis omni defectu, & imperfectione, ſeu omni malitia, ſequi aliquem defectum, imperfectionem, & malitiam: Sicut impoſsibile eſt, ex poſitione lucis ſecundum ſe ſequi tenebras. Et ratio eſt, quia nihil ſequi poteſt ex poſitione excluſionis ſui. Ens autem carens

rens omni defectu, & includens in ſe omnem puram perfectionem, ac bonitatem, eſt contradictorium omnis defectus, imperfectionis, & malitiæ, tùm diſtributiuè, tùm collectiuè ſumptæ; ideſt, eſt contradictorium chimæræ omnium peſſimæ, ac fœdiſsimæ; vt pote continentis in ſe omnia inconuenientia, tùm collectiuè, tùm diſtributiuè, vt per ſe patet. Igitur tale ens non eſt impoſſibile, & chymæricum, ſed neque eſt contingens, aut ex contingentibus conflatum, vt nuper patenter innotuit. Ergo eſt ens neceſſarium & eſſentialiter exiſtens.

Art. 12. Tertia demonſtratio exiſtentiæ Dei petitur ex conceptu primi principij improducibilis, ac immobilis, ſibique proindè ſufficientis ſe ſolo, vt ſit, vtque optimè habeat. Experientia, omniumque ſenſuum teſtimonio manifeſtiſsimum eſt aliqua de nouo produci, & incipere eſſe, cùm priùs non eſſent, & poſtquam producta ſunt, moueri, & immutari, aliterque ſe habere, quàm priùs haberent. Quotidie enim gignuntur de nouo, atque adeò producuntur animalia, plantæ, atque non viuentia, quæ priùs non erant in rerum natura; & poſtquàm producta ſunt, multipliciter alterantur, ac immutantur, dum ex frigidis fiunt calida, ex nigris alba; ſurſum ac deorſum transferuntur; & ſic de alijs innumeris aliter ſe habendi modis. Quidquid autem, aut producitur de nouo, aut mouetur; ab alio adæquatè, vel ſaltem inadæquatè diſtincto producitur, ac mouetur. Quod in primis liquet experientia eorum omnium, quorum productio & motio liquet per eandem experientiam. Videmus enim ab aliquo præexiſtente produci, aut moueri, quidquid videmus produci, ſeu eſſe de nouo, aut moueri; nec enim ignis aliquis incipit eſſe de nouo, niſi, vbi, & quando præexiſtit alius ignis, aut aliqua alia cauſa æquiualens dans illi eſſe; & ſic de cæteris quibuſuis effectibus. Nec etiam ſubiectum aliquod mouetur, & fit ex frigido calidum, ex ni-

gro

gro album, ex non vidente, aut non volente, videns, aut volens, quin præexiſtat aliquod diſtinctum ab ipſo mobili, ſeu moto, vi cuius producatur calor, aut albedo;, & per quod potentia viſiua, ac volitiua moueatur, ac determinetur ad eliciendam viſionem, ac volitionem; vel certè, quin præexiſtat cauſa alia ſimiliter diſtincta remouens impedimentum, quod obſtabat, quominùs talis effectus produceretur ab ipſo mobili, & ſic de alijs ſimilibus,

Art. 13. Probatur deinde ratione. Quia quod aliquando incipit eſſe, & immediatè antè non fuit, non poteſt ſufficere ſibi ſe ſolo, vt ſit. Primò, quia quod ſufficit ſibi ſe ſolo, vt ſit, ſemper ac neceſſariò, eſt; cùm nihil ſibi contrarium, atque inimicum, totiuſque ſui boni quaſi inuidum eſſe poſsit negando ſibi proprium ſuum eſſe; &, quod manifeſtius chimæricum eſt, exiſtendo in ratione impedimenti reſpectu ſui, dum ſupponitur omninò non eſſe. Secundò, quia dum aliquid non exiſtit, nihil exiſtit eorum, quæ identificantur cum ipſo; ne dicatur idem ipſum realiter eſſe, ſimulque non eſſe ſimpliciter, ac proprìè. Vnde ſi ſufficientia ad eſſe alicuius aliquando non exiſtentis eſſet adæquatè indiſtincta ab eodem; deficeret ſufficientia eius ad eſſe, dum ipſum deficeret; ideòque inciperet poſteà eſſe, quin præceſsiſset ſufficientia eius ad eſse; ideſt, quin præceſsiſset poſsibilitas eius vt eſſet: nempe poſsibilitas cuiuſque rei eſt inſeparabilis à ſufficientia eius ad eſse. Impoſsibile ſiquidem eſt id exiſtere, cuius nulla eſt ſufficientia ad eſse, ſeu ad cuius poſitionem à parte rei nihil eſt in rerum natura, quod ſufficiat. Manifeſtum igitur eſt, quidquid producitur, ab alio produci, nec ſibi ſufficere ſe ſolo vt ſit.

Art. 14. Manifeſtum ſimiliter eſt, quidquid mouetur, ab alio moueri, nec ſe ſolo ſufficere quidquam poſse, vt aliter ſe habeat, quàm priùs. Quia ſi mutatio ſit in deterius, atque nociua;

nociua; cùm nihil ſibi noceat ex ſe præcisè, ſicq́ue nocumentum proprium contra appetitum innatum cuiuſuis rei impoſſibile erit talem mutationem ineſſe cuiquam ex ſe præcisè, nullaque re alia decipiente, alliciente, aut cogente. Si verò mutatio ſit in melius, atque perfectiua; conſequenter anterior eius priuatio fuiſſet indeterius, atque nociua; ideòque, ob eandem rationem, nunquam illam paſſum fuiſſet, quod ſe ſolo ſufficiſſet ad pellendam ex ſe eandem priuationem Sicut enim vnaquæque res proſequitur bonum ſuum, quantum poteſt; ita excludit malum ſuum, quantùm poteſt quatenùs agitur appetitu innato. Eadem verò ratio eſt de agente libero, ſi moueatur ſe ſolo adæquatè ad electionem. Quia nihil mouetur, ac allicitur ad nocendum ſibi. Vnde quiſquis determinatur ad electionem nocentem ſibi, neceſſe eſt, vt moueatur, ſaltem inadæquatè ab aliqua alia re extra ſe poſita vt nimirum verſetur inter motiua inuicem oppoſita, atque ideò diſtincta; quorum proinde ſaltem alterum diſtinguatur ab ipſo eligente. Igitur quod aliquando priuatur, aut præexiſtit priuatum aliquo ſuo bono; id eſt, quidquid aliter ſe habet ac mouetur: neceſſe eſt, vt ab alio ſaltem inadæquatè diſtincto moueatur, non minùs quàm neceſſe ſit, vt quidquid producitur, ab alio producatur. & neutrum eorum, poſſibile eſt, vt ſibi ſe ſolo ſufficiat, vel ad ſuum eſſe ſimpliciter, vel ad totum ſuum bene eſſe.

Art. 15. Quidquid autem ab alio, aut producitur, aut mouetur, nec ſufficit ſibi ſe ſolo, vt vel ſit ſimpliciter, vel aliter ſit, quàm priùs eſſet, neceſſe eſt tùm vt producatur, tùm vt moueatur immediatè, vel ſaltem mediatè ab aliquo producente improducto, & mouente immobili, quodque proinde ſufficiat ſibi ſe ſolo ad ſuum eſſe ſimpliciter, & ad totum ſuum benè eſſe. Si enim, quod producitur aut mouetur, producatur, aut moueatur ab alio ſimiliter producto, aut moto per aliud; producetur vtique; aut mouebitur

tur ab alio ſimiliter inſufficiente ſibi ſe ſolo, vt ſit ſimpliciter, aut vt aliter ſit, quàm priùs; eademque eſt ratio de quouis vlterior proceſſu, ſiue finito, ſiue infinito producentium productorum, & mouentium motorum. Impoſſibile autem eſt vt multitudo, ſiue finita ſiue infinita, conflata ex ijs ſolis indiuiduis, quorum nullum ſit ſufficiens ſibi ſe ſolo ad ſuum eſſe ſimpliciter, aut ad ſuum benè eſſe; ideſt cuius indiuidua indigent bono vniuſcuiuſque eorum ſeorſim ſumpti eſſentialiter proprio ac peculiari; (cuiuſmodi vtique eſt vniuſcuiuſque eſſe, & benè eſſe) Impoſſibile, inquam eſt, vt talis multitudo ſufficiat ſibi ſe ſola ad ſuum eſſe ſimpliciter, aut benè eſſe, nec indigeat aliquo alio, quod ſimiliter non indigeat, ſed ſufficiat ſibi ſe ſolo; ideòq. ſit extra totam ipſam talem, multitudinem conſtitutum.

Art. 16 Veritas huius principij oſtenditur clariùs, & commodiùs præmiſſis exemplis. Multitudo in primis. ſiue finita, ſiue infinita, hominum, quorum ſinguli, nullo excepto, ſint penitus ſtulti, & ad omnia & ſingula indigentes directione, ac inſtructione alterius, non poteſt ſe ſola eſſe ſapiens, aut non indigens inſtructione, ac directione alterius exiſtentis extra totam eam collectionem & non indigentis ſimiliter ſapientia, & directione alterius. Haud ſecùs multitudo famelicorum, quorum nullus ſeorſim habeat ſufficientiam vllius cibi, ſed quilibet indigeat accipere ab alio indiuiduo præhabente iure ſuo peculiari; non poteſt abundare cibis, aut ſaturari, ſi non ſubueniatur ſibi ab aliquo alio exiſtente extra totam eiuſmodi collectionem, & habente de ſuo ſufficientiam ciborum, nec indigente, vt accipiat ab alio; idque eſt verum ſiue ea multitudo ſit finita, ſiue ſit infinita. Idem cuiuis clarè apparet, circa quoduis aliud genus honorum. in quauis multitudine, ſiue finita, ſiue infinita continente ſola indiuidua, quorum ſingula, nullo excepto, indigeant aliquo bono vniuſcuiuſque ſpecialiter proprio, nec illud habere

poſſint,

poſſit, niſi acceptum ab alio.

Art 17. Nunquam nimirum quiſquam poterit ſibi in animum inducere, ſubuentum eſſe toti eiuſmodi indigentiæ ſingulorum, præciſe quia aucta eſt in infinitum multitudo indigentiæ, factuſque eſt regreſſus infinitus ab vltimo indigente in alium, atque alium ita ſubuenientem poſteriori indigentiæ; vt vnuſquiſque ſubuenientium indigeat rurſus alia priori ſubuentione reſpectu ſui. Semper enim apparebit eadem ratione, quà duobus taliter indigentibus opus eſt tertio conſtituto extra eum binarium, qui tertius vtrique vel alteri eorum duorum ſubueniat; atque tribus opus eſt ſimiliter quarto extra ternarium poſito; & ſic de qualibet alia collectione finita in infinitum. Infinitis quoque ſimiliter indigentibus, quantumcumque, & qualitercumque multiplicatis, opus eſſe aliquo alio conſtituto extra totam eam multitudinem ſeu qui non ſit ſimiliter indigens, ſe ſibi ſufficiens ex ſuo, ideò que non accipiens vlteriùs ab alio illud ipſum, quod erogat ceteris.

Art. 18. Eodem namque modo, quo comparantur inter ſe finiti indigentes, in quouis determinato numero, cum totidem ſubuenientibus, quorum quilibet ſemper indiget alio rurſus ſubueniente ſibi; comparantur etiam infiniti indigentes cum infinitis ſubuenientibus, quorum quilibet ſimiliter indiget alio vlteriùs ſubueniente ſibi. Vtrobique enim ſinguli indigentes ſingulis ſubuenientibus iuxta proportione correſpondent. Quapropter eâdem vbique ratione, & legitima proportionali ſupputatione, ſeu quaſi ſupputatione, manifeſtè concluditur, deueniendum eſſe ad vnum aliquem, ita ſubuenientem alij, vel alijs, vt ipſe non indigeat ſubuentione alterius, nec concludatur in multitudine, ſiue finita, ſiue infinita indigentium, & non ſufficientium ſibi; ſed ſufficiat ſibi ſe ſolo. Cùm igitur oſtenſum ſit, nullum productum, ſeu producibile; nullumque motum, ſeu mobile ſuffi-

cere

cere ſibi ſe ſolo, ſed quodlibet ſemper indigere alio producente, ac mouente; clariſſime concluditur, deueniendum tandem eſſe ad primum quoddam principium improductum, atque eſſentialiter improducibile; & mouens immotum, atque eſſentialiter immobile, ſibique ſufficiens ſe ſolo, vt ſit, & benè ſit; neque aliter fieri poſſe, vt aliquit aut producatur, aut moueatur. Datur igitur primum quoddam principium improducibile, ac immobile, ſibique ſufficiens ſe ſolo, vt ſit, vtque optimè habeat. Tale autem primum principium ab omnibus dicitur, & verè eſt Deus.

Art. 19. Exiſtentiam, & neceſſitatem huius principij negatiuè & poſitiuè primi D. Thomas q. 2. art. 3. & alij communiter probant ab inconuenienti. Quia videlicet negato principio productionis, & motionis eſſentialiter primo, & nec producto, nec moto, ſequitur proceſſus in infinitum, productorum, & prodecentium, motorum, & mouentium. Quæ quidem ſequela eſt ſatis manifeſta ex nuper dictis, exque ipſa terminorum apprehenſione. Abſurditas tamen, & implicantia eiuſdem ſequelæ, etiamſi, me quidem iudice, ſit vera; non vſque adeò conſpicuè, & clarè demonſtratur, obruente, vel ſaltem obnubilante intellectum noſtrum conſideratione ipſius infiniti proceſſus; vt pote improportionati, quà infinitus eſt, intellectui finito, atque imcomprehenſibilis, per ipſum. Certè eſt difficilis ea abſurditas, & implicantia, ſi & impoſſibilis non eſt, vt aduertit D. Thomas 1. contra gent. c. 13. §. *Et ad hoc dicendum*, iuxta ſententiam de exiſtentia mundi ab æterno traditam, vt videtur, de facto Philoſopho 8. Phyſ. initio & 1. de Cœlo ſub finem, atque aſſertam de poſſibili, ab eodem D. Thoma in hac prima parte, q. 46. ar. 2. Inde enim neceſſariò infertur, & admittitur ibidem ab eodem S. Doctore poſſibilitas proceſſus ſaltem per accidens, infiniti in cauſis, & effectibus; Vt in homine, aut igne gignente alium, atq; alium hominem, aut ignem ſine fine; ex quibus qui generantur, potuerunt

ex

ex natura rei eiſ genitores gignentium ſe de fa-ćto, proptereaq; dicuntur per accidens ordinati. Exiſtentia autem vel etiam ſola poſſibilitas huius infiniti proceſſus redditur rurſus admodum ardua, nec parum obnubilatur argumento D. Thomæ in dicto a. t. 2. & alibi non ſemel aduerſus proceſſum in infinitum in ſerie (quam procul dubio intelligit ordinatam per ſe, & ex natura ipſa rei motorum & mobilium, producentium, & productorum; neceſsitatis eſſendi cauſantis & cauſatæ; graduum maioris, & minoris bonitatis; virtutis, acnobilitatis. Argumentatur enim circa hæc omnia ex repugnantia vltimi,& medij, ſiue vnici, ſiue multiplicis abſque aliquo primo in vnoquoque genere. Quod tamen, non ſatis apparet clarè, quo pacto vigeat admiſsà, vel exiſtentia, vel poſsibilitate, proceſſus infiniti in per accidens ordinatis; Quandoquidem eo ipſo admittetur poſtremum, & medium in aliquo genere abſque vllo primo intra idem genus. Vt igitur ab his difficultatibus, & ambagibus, eximeretur argumentum vtque demonſtratio euaderet magis clara ac conſpicua; conſultius viſum eſt eam proponere in forma æquè clarè, & efficaciter concludent, ſiue ponatur finita, ſiue infinita multitudo cauſarum, & effectuum mouentium, & mobilium; eaque ſiue per ſe, ſiue per accidens ordinata.

Art. 2. Longam moram faciunt plerique neoterici circa hanc ipſam demonſtrationem, in explicando, quando valeat, & quando non valeat argumentum à diſtributiuo ad collectiuum. Manifeſtum nimirum eſt aliquando non valere; Siquidem poteſt ciuitas ciuitati eſſe ſimilis, & exercitus exercitui; tametſi nulla ſeorſim domus ſit ſimilis ciuitati; neque exercitui vllus miles in particulari; atque compoſitum naturale eſt ens completum, tametſi vnaquælibet eius pars ſecundum ſe ſit incompleta. Quare igitur, aiunt, non poterit ſimiliter dici in præſenti, totam multitudinem præſertim infinitam rerum

productarum ac motarum eſſe improductam, ac immotam; nec indigere principio aliquo eſſentialiter primo, atque improducto, & immobili, & ab eadem multitudine adæquate diſtincto tametſi vnaquælibet res, & vnaquælibet pars totius multitudinis ſecundum ſe finita ſit producta, aut mota ab alio?

Art. 21. Dicendum eſt, difficultatem iſtam fuiſſe iam præoccupatam inter proponendum noſtrum argumentum, Obſeruatum namque eſt, in re præſenti, fieri tranſitum a diſtributiuo ad collectiuum ſub prædicato negatiuo non excludente à ſingulis ſolam coniunctionem cum alijs, quibus idem prædicatum negatiuum ſit commune; ſed excludente inſuper aliquid aliud, cui idem prædicatum negatiuum non ſit commune. Dictum enim eſt cuiuis producibili, & mobili conuenire prædicatum iſtud negatiuum inſufficientis, ſeu non ſufficientis ſibi ſe ſolo, vt ſit, aut bene ſit. Quod quidem prædicatum non excludit à ſingulis producibilibus & mobilibus ſolam coniunctionem cum alio, vel alijs ſimiliter inſufficientibus, ſeu non ſufficientibus ſibi ſe ſolis, vt ſint, aut benè ſint. Quia hæc coniunctio eſt ſimilis coniunctioni pauperis cum paupere, & famelici cum famelico ſeu pauperibus & famelicis infinitis, quæ nunquam ſufficiat ad depellendam pauperiem, & famem à tota multitudine. Nempe prædicatum huiuſmodi negatiuum tantundem multiplicatur, & augetur, quot ſunt entitates ſuperadditæ per coniunctionem cum prioribus ſimiliter inſufficientibus; ideòque per nullam talem additionem fieri poterit, vt exterminetur. penituſque auferatur à tota multitudine, ſeu collectione idem prædicatum negatiuum,

Art 22. Patet igitur valere in re noſtra argumentum à diſtributiuo ad collectiuum; Quia collectio, de qua inſtituitur argumentum, ſolam ſuperaddit ſingulis collectionis coniunctionē cum reliquis contentis intra eandem collectionem; ideòque

ideòque non poteſt excludere, per ſe ipſam collectiuè ſumptam, prædicatum negatiuum conueniens ſingulis ſecundum ſe, & non excludens ab eisdem ſolam coniunctionem cum reliquis eiuſdem conditionis, ac indigentiæ. Analoga ratio eſt de exemplis paulò priùs propoſitis in art. 20. Quia ſingulæ partes compoſiti ſunt incompletæ, ſeu non completæ per ſolam negationem coniunctionis cum alia vel alijs partibus ſimiliter incompletis, & vnaquæque pars habet ex ſe, quod deeſt alteri, neque eſt vniformis in omnibus defectus eiuſdem prædicati, vt euenit in re noſtra. Rurſus ſinguli ſeorſim milites vnius exercitus ſunt diſsimiles, ſeu non ſimiles alij exercitui; nec nō ſingulæ Domus vnius ciuitatis alij ciuitati, per ſolam negationem coniunctionis cū reliquis, ſeu militibus, ſeu domibus; & eodem gradu quo augetur numerus aliorū militū, ſeu domorū ſupra ſingulos minuitur diſsimilitudo cum exercitu, & Ciuitate; quod non ita euenit in re noſtra, vt patet. Vnde in illis, & ſimilibus exemplis ſola coniunctio ſingulorum cum reliquis eiuſdem conditionis aufert omninò à toto, ſeu à collectione prædicatum negatiuum ſingulis ſeorſim partibus conueniens; & propterea non tenet argumentum a diſtributiuo ad collectiuum ſub tali prædicato negatiuo; quale certè non eſt prædicatum negatiuum, quo nititur demonſtratio noſtra. Hac eàdem doctrina præmunitur etiam vlteriùs illatio ſuprà facta ex rebus contingentibus addens aliquòd ſimpliciter neceſſarium & diſtinctum adæquatè ab illis tum ſeorſim, tùm ſimultaneè ſumptis: militat enim quoad hoc etiam eadem ratio, vt patet conferenti art. 6. cum ijs, quæ modo dicta ſunt.

Art. 23. Eadem ferè argumentandi methodo demonſtrari vlteriùs poſſet exiſtentia Dei ſub conceptu vltimi finis rerum omnium qui conſequitur mutuò ad rationem primi principij efficientis, nec non ſub conceptu primæ regulæ morum, qui ſimiliter conſequitur ad rationem

vltimi finis. Verum quia de hoc duplici Dei conceptu agendum eſt ex profeſſo in qq. de Beat. & act. hum. propterea duæ iſtæ demonſtrationes omittuntur in præſenti. Qua etiam de cauſa diſferuntur plures aliæ demonſtrationes quarum erit opportunior locus in progreſſu. Sufficit enim pro nunc ſtatuiſſe tria ſuperiora prædicata realiter identificata, & conuertibilia cũ Deo, quæ deprehenduntur ex notiſsimis, ac maximè obuijs, peruiiſq. naturæ principijs eademq. ſufficiunt & ſunt præ cæteris opportuna ad inferendum reliqua Dei prædicata, de quibus deinceps dicendum eſt. Illud tamen argumentum prætermitti nequaquam debet quod doctis, atque indoctis eſt peræquè facile perceptibile, atque manibus quodammodo palpabile & cuius eſt plurimus ac præcipuus vſus non modò apud ſanctos PP. ac Theologos ſed etiam in ſacris literis; quodque Atheiſtas omnis generis, ſiue acutos, ſiue hebetes, ſiue idiotas ſiue verſatos in ſcientijs, quos non reddit impotentes phyſicè ad diſſentiendum exiſtentiæ Dei, reddit certè prorſus inexcuſabiles, vti ſuperiùs dicebat Apoſtolus, & enormiter peccantes in eo diſſenſu; quod denique, reſpectu notitiæ naturalis de Deo, correſpondet iuſte argumentis Chriſtianæ fidei reſpectu notitiæ ſupernaturalis de eodem, niſi quòd hæc non ſufficiunt, illud ſufficit ad euidentiam metaphyſicam ipſius rei.

Art. 24 Argumentum porrò iſtud nititur magnitudine, ordine, & pulchritudine mirabili totius huius mundi viſibilis: omniumque & ſingularum eius partium arctiſsimo concordiæ, numquam, & nuſquam diſſolutæ, aut diſſoluendæ nexu, atque earundem perſpicaciſsima, & efficaciſsima directione ad optimum, & opus, & ſtatum vnicuique poſſibilem ac congruentem. In quibus omnibus innegabiliter, ac delectabiliter patentibus elucet vſqueadeò manifeſtè vnius cæterorum omnium ſupremi artificis conditoris, ac gubernatoris potentia infinita, & bonitas, ac ſa-

pientia

pientia incomprehenſibilis, vt nullus, niſi nequiſsimè pertinax, & pertinaciſsimè ſtultus negare poſſit exiſtentiam illius; idest, Dei Optimi Maximi, iuxta illud ſuperius cum alijs ſimilibus memoratum art 2. *Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus*. Dixit id nimirum tot inſuperabilibus in contrarium argumentis vndique obſeſſus, & toties veh menti eorum aſſ ltu, atque impreſsione impetitus, ac pulſatus, quot partes vni rſi vbilibet circumquaq patent, & quoties in illas oculos animumque conuerteret vel auidum cognitionis veræ cauſæ, quam illæ ſponte ſ a ſugger rent, vt ſibi congruentem; ve machinatorem cauſæ alſæ, quam eædem ſ mma vi repe lerent, vt nullatenus ſibi accommodabilem, rt, 25. roſectò ſi audito ſuaui citharæ concentu (quod exemplum longiori contextu pulchre & ficaciter vrgent Athanaſ. Orat. contra Idol. inter medium & ſinem, & Nazianzen. Orat. 2 de Theol. ſub initium, ſi, inquam, audito citharæ concentu, protinùs agnoſcimus citharœdum peritum; ſi, viſo ſurgere auguſtum perfectæ ſtructuræ palatium, dubitare non poſſumus de capaci mente, & peritia non vulgari architecti. ſi exercit s bene ordinatus & obſeruans exactè regulas mi itiæ, eſt argumentum clarum præſtantis imperatoris ipſum dirigentis; & hic de aliijs eiuſmodi reculis, earumque ſeu authoribus, ſeu directoribus; nec poteſt quisquam illas vel leuiter obſeruare, quin clarè conijciat ijs ineſſe mentem, peritiam, conſilium, & deliberationem perſpicacem, ac maturam, nec poteſt ſibi in animum inducere, talia opera exiſtere, à caſu vel quaſi à caſu, ex ſe ipſis, aut ex ſolis ſimilibus, nullo præexiſtente auctore, aut directore, qui illis longè præemineat: ſi, inquam rurſus, hæc ità ſe habent: qui fieri poteſt, vt quis vel ſuperficie tenus aduertat totius huius vniuerſi ſtructuram mirabilem, atque magnificam, concentum eiusdem quoad omnes & ſingulas ſuas partes, cum diuerſitate ipſarum pro-

pè infinita, ſumme concordem, ac ſuauiſſimum; & curium omnium ac ſingulorum conſtantiſsimum, ac rectum in ſuum vniuſcuiuſque proprium, & iu le proportionatum finem. quin eo ipſo conijciat tantum. ac tale opus non potuiſſe exiſtere nec poſſe conſeruari, ac dirigi quaſi à caſu e. ſe ipſo; ſed auctorem habere ſummam ſapientia, & infinita bonitate ac potentia prædi um? Qui auctor eſt ſolus Deus Optimus Maximus exiſtens a ſe; ne & ipſe dicatur exiſtens inſipienter, & quaſi à caſu, ſed vi eiuſdem ſapientiæ, bonitatis, ac potentiæ ſecum identificatæ, qua cætera condidit. Ex quibus apparet, quã rectè aduerſus Atheiſtas & Idololatras pronunciarint Cypr. de Idol. Vanit. propiùs ad finem, quàm ad med. & Tertull. in Apol. aduerſus gentes c. 17. *Hæc eſt ſumma delicti nolle agnoſcere, quem ignorare non poſſis*; id eſt, qui non poſſit non ſufficienter apparere, exigens iure ſuo ſinceram agnitionem ſu, & plenum luæ exiſtentiæ aſſenſum. Ob hæc igitur omnia, & alia pœnè innumera partim explicanda, partim inſinuanda in decurſu, non ſolùm certiſsimum eſt ex fide, ſed etiam multiplici ratione euidentiſsimum eſt exiſtere Deum.

Ad 1. Non poſſunt quidem ſcientia, & fides de eodem ſecundum idem ſimul ineſſe eidem intellectui; poſſunt tamen ineſſ ſeorſim; atque ideò cognoſcibilitas per vtramque, & certitudo obiectiua relate ad vtramque poteſt ſimul adeſſe eidem veritati obiectiuæ, vt eodem illo in loco explicatius apparet.

Ad 2. Etſi, exiſtentia Dei ſit abſolutè demonſtrabilis ſecundum plures rationes, & nulli non innoteſcat euidenter ſecundum aliquam; vtiliter nihilominus reuelatur ab ipſo Deo, tùm vt ſubueniatur eorum debilitati, & tarditati ingenij, qui nequeunt aſſequi demonſtrationes vſque adeò claras, & perfectas quoad ea omnia prædicata Dei, etiam vt auctoris naturalis, quorum diſtincta, & certa cognitio eſt neceſſaria ad di-

rectionem intenſiuè, & extenſiuè perfectam operationum humanarum: Tùm vt prouideatur internæ animi tranquillitati eorum, qui tametſi eiuſmodi demonſtrationes aſſequantur reipſa; non tamen aſſequuntur vſque adeò dilucide, ac defæcate, vt non tangantur aliqua ſuſpicione, ac formidine intercurrentis æquiuocationis alicuius, ac ſophiſmatis; nec poſsint ab iſta moleſtia, & tortura penitus liberari, niſi per recurſum ad aſylum fidei, cui ineſt tranquilliſsima vis pellendi ex animo omnem formidinem, ac ſuſpicionem falſitatis, vt conſtat ex q. 22. de Vir. Theol. Tùm vt ij, qui demonſtrare valent abſque vlla eiuſmodi imperfectione, expediantur, quatenù ipſorum intererit, à labore, & mora illas *inueniendi*, nec non à conatu, & diſtractione ad eas actualiter aduertendi, quoties diuinorum pia meditatione exercentur, atque hanc ipſam meditationem, applicant ad effectus, & operationes ſalutares, ideoque eleuatas vltra limites ſolius rationis naturalis, iuxta ea, quæ habentur q.7. de Gratia, poſsintque compendio faciliùs, & delectabiliùs, ac maiori cum lucro ſpirituali, vti vniformi ad omnia regula, & directione fidei tutiore, efficaciore, ac ſublimiore, renunciando interim rationibus omnibus purè naturalibus. Tùm denique vt obſeruata *congruentia, & perfecta* conſonantia diuinarum reuelationum cum rationibus naturalibus quoad eam Dei notitiam, ad quam vſque eædem rationes peruenire poſſunt, faciliùs inducatur animus ad fidem earum quoque reuelationum, quæ tranſcendunt ſphæram diſcurſus naturalis.

Ad 3. Deus, vt præcognitus ſub vno conceptu, poteſt mouere, & obligare ad fidem ſuæ reuelationis de exiſtentia ſua ſub alio conceptu, & expreſsione, vt exponetur quæſt. 20. de Virt. Theol. quia verò conceptus & expreſſio illa præuia poteſt eſſe varia, & multiplex apud alios, atque alios; propterea poteſt Deus vtiliter reuelare exiſtentiam ſuam ſubquouis con-

ceptu, & expreſsione ſui.

Art. 1. Ad 4. Res omnes creatæ ſunt infinitè improportionatæ Deo ſecundum magnitudinem perfectionis, ideòque nec poſſunt inducere cognitionem perfectam Dei, ſcilicet vel adæquatam eidem, vel etiam inadæquatam, ſed repræſentatiuam ipſius, vt eſt ipſe in ſe; Nec poſſunt gignere in nobis apprehenſiones terminorum, per quas immediatè, & ſecundum ſe innoteſcat exiſtentia Dei abſque vllo diſcurſu, vt dictum eſt in q. præcedenti. Cęterum eædem creaturæ ſunt proportionatæ Deo in ratione cauſe æquiuocæ, & effectus inadæquati; ideſt, in ratione ænigmatis, & arcani; quorum alterum reperitur perobſcurè, & imperfectè delineatum in altero, nec tranſpiret ſine diſcurſu; tranſparere tamen poteſt per diſcurſum intellectui capaci compoſitionis, & diuiſionis. Nempè creaturæ eſſentialiter ſunt finitæ, ac limitatæ participationes perfectionis infinitæ Dei. Et qua ſunt participationes, gignunt circa Deum cognitionem affirmatiuam perfectionis ſibi communis cum ipſo Deo. Quà verò ſunt finitæ, limitatæ, & imperfectæ, gignunt cognitionem negatiuam totius ſuæ imperfectionis reſpectu eiuſdem; In quouis namque effectu habenti eſſentialiter totam ſuam bonitatem per participationem apparet clarè acceptam eam fuiſſe à cauſa præhabente eandem; & ſimiliter apparet imperfectionem, ratione cuius indiguit influxu, & cauſalitate alterius, non poſſe ineſſe cauſæ, ex qua primitùs emanát talis bonitas coniuncta cum tali imperfectione, vt liquet ex tertia demonſtratione ab art. 12 Omnes igitur, & quælibet creaturæ fundant immediatè duas præmiſſas circa Deum, ſeu circa creatorem ſuum; alteram affirmatiuam bonitatis vt præſcindent sà limitata, & illimitata; finita, & infinita; alteram negatiuam limitationis & finis.

Art. 2. Ex his porrò duabus cognitionibus inuicem coniunctis, & ſimultaneè cooperantibus intel-

intellectui ſequitur cognitio tertia, vtràlibet illarum perfectior, negans limitationem, & finem de bonitate primitùs cauſatiua ipſarum creaturarum. Quod quidem prædicatum bonitatis illimitatæ, & infinitæ ſeu non habentis limitationem, & finem, eſt re ipſa identificatum, & conuertibile cum Deo. Hæc tamen ipſa conuertibilitas ideò nondum apparet ſemper ac neceſſariò ſatis clarè, quia contingit eundem aliquem conceptum negatiuum excludi indifferenter per plura entia poſitiua, vt tenebroſitas aëris excluditur per lumen, tùm candelæ tùm ſolis; & incertitudo de exiſtentia Dei excluditur, tùm per fidem, tùm per ſcientiam de ipſa. Vnde in re propoſita dubitabile adhuc eſt; an illimitatio, & infinitas bonitatis primitùs cauſantis creaturas excludat ſolam limitationem, & finitatem vel purè numericam, vel ſimul gradualem bonitatum, vel ſecundum numerum tantùm, vel etiam ſecundum ſpeciem regredientium abſque vllo limite, & fine aut indiuiduorum tantùm, aut etiam ſpecierum an verò excludat limitationem & finem ſecundum eſſentiam ſimplicis entitatis? Quapropter opus eſt formare nouum inſuper ſyllogiſmum, in quo habeat locum vnius præmiſſæ concluſio negatiua priùs deducta, nempe: *Bonitas primitùs cauſatiua creaturarum non eſt finita, & limitata.* Cui adiungi debet hæc alia affirmatiua: Bonitas, quæ non eſt finita, & limitata limitatione, & finitate inſufficiente ſibi, & eſſentialiter exigente cauſalitatem alterius a ſe diſtinct, eſt diſtincta à tota multitudine entitatum, quarum ſingulæ, nullà exceptà ſunt taliter finitæ, ac limitatæ. Quod demonſtratur, vt ſuprà ab eodem a t 12. Ex quibus duabus cognitionibus ſequitur cognitio alia tertia, vtràlibet illarum ſeorſim perfectior, negans de bonitate primitùs cauſatiua creaturarum, identitatem cum iiſdem creaturis, ſeu rebus finitis, & limitatis cumque tota earum multitudine, ſiue finita, ſiue infinita. Quod quidem prædicatum eſt, aliquando

to manifeſtius, identificatum re ipſa, & conuertibile cum Deo. Verùm quia vlteriùs dubitabile eſt, an talis bonitas ſit ſimplex, vel compoſita; corporea, an incorporea, & ſic de ſimilibus: Propterea neceſſe eſt efformare ſimiliter alium, atque alium ſyllogiſmum, quò magis, ac magis eluceſcat exiſtentia Dei ſecundum rationes differentiales ipſius à creaturis, & plures, & magis ſemper, ac magis claras, atque patentes.

Art. 3. Concluditur itaque hoc diſcurſu creaturas propter proportionem, quam habent cum Deo in ratione cauſæ æquiuocæ, & effectus inadæquati, ænigmatis, & arcani; ſeu ſimilitudinis, & imaginis imperfectæ, atque prototypi perfectiſſimi poſſe eſſe medium demonſtrationum circa exiſtentiam, & perfectiones Dei. Indidem vlteriùs apparet demonſtrationes de exiſtentia Dei, quæ communiter proponuntur in præſenti, quæque ſuperiùs propoſitæ ſunt, non poſſe nanciſci totum ſuæ claritatis, & conſpicuitatis complementum, niſi adiunctio decurſu & proceſſu totius Theologiæ. Cuius videlicet totius hoc opus vnicum eſt, vt prædictas demonſtrationes magis, ac magis promoueat modo dicto, atque in maiorem ſemper, ac maiorem claritatem perducat diſcretiuam Dei à creaturis, omnibuſque ipſarum imperfectionibus. Indidem rursùs apparet ratio, ob quam difficulter diſcernantur diſcretione certà, & perfectà eædem demonſtrationes à ſophiſmatis, & topicis ſyllogiſmis; & difficillimè rediganturad formam, quæ vel ipſi illas inuenienti penitùs ſatisfaciat. Quia videlicet initiales iſtæ demonſtrationes ſiſtunt in primis Dei prædicatis, quæ ſunt cognoſcibilia per obiecta creata, ideòque cognitio de Deo, quæ acquiritur per illas, diſtat quam minimùm à cognitione creaturarum, ſecundum ſe, & plurimùm participat de natura, & vilitate eius; vt pote immediatè influentis in ipſam, ideòque imprimentis illi plurimam ſimilitudinem ſui. Quod autem parum diſtat ab aliquo, nihil ab eo diſtare videtur, &

facilè

facilè alterum cum altero confunditur; eademq; de cauſa inueniens aliquid valdè ſimile probabili, nihil de nouo inueniſſe videtur; nec facile eſt, vt multùm gaudeat de bono inuento, licet contingere poſſit id re ipſa eſſe materiam plurimi gaudij vti contingit in re præſenti. Opus igitur eſt diligẽti, ac perſpicaci inſpectione in hac materia.

Art. 4. Apparet denique omnem cognitionem de Deo conſequibilem naturaliter ab homine viatore eſſe admodùm vilem, & imperfectam: Quia ſemper retinet vilitatem originis, quam ducit à cognitione creaturarum ſecundum ſe; ideòque eſt inadæquatæ, & admodum imperfectè repræſentatiua Dei: non ſecùs, atque ipſæ creaturæ ſunt inadæquatè, & imperfectæ participationes perfectionis diuinæ. Mirum igitur non eſt, quòd cognitio creaturarum ſecundum ſe habeat proportionem, cum cognitione Dei conſequibili naturaliter ab homine viatore, fundatam, vt dictum eſt, in proportione, quam habent res creatæ, quatenus ſunt effectus Dei cum ipſo Deo quatenùs eſt earum cauſa. Quapropter obiectio teneret, ſi diceretur poſſe haberi ex creaturis cognitionem de Deo adæquatam ipſi; nihil tamen concludit aduerſus cognitionem Dei inadæquatam & ænigmaticam. Quæ videlicet ita cõomparatur cum obiectiua cognoſcibilitate Dei, quem repræſentat: ſicut comparatur bonitas, & perfectio creaturarum, cum bonitate & perfectione intrinſeca Dei, quem participant, exiſtente vtrobique aſſimili omninò proportione.

Art. 5. Ad 5. Eſto probabilis ſit mutua cauſalitas in eodem genere ſecundum diuerſas rationes formales, ſecundum tamen eandem rationem formalem improbabilis omninò ea eſt. Diſputatur enim in vtramque partem Ex. gr. Vtrum ingreſſus aëris in cubiculum ſit cauſa apertionis feneſtræ; & eadem apertio ſit inuicem cauſa eiuſdem ingreſſus? Nemo tamen dubitare potuit; an duæ feneſtræ clauſæ poſsint ſe ſolis aperire ſe inuicem, apertione alterutrius ex illis exiſten-

te causâ adæquatâ apertionis alterius? & ſic de ſimilibus. Nempe de huiuſmodi comparatione eſt perquam manifeſta ſententia illa Anſelmi c.3.Monol. ad medium. *Irrationabilis cogitatio eſt, vt aliqua res ſit per illud, cui dat eſſe*. Oſtenſum autem eſt inſuperioribus demonſtrationibus effectus omnes creatos indige e cauſa diſtincta à ſe ſecundum rationes illis omnibus communes. Ergo non poteſt, per mutuam cauſalitatem, excludi neceſsitas primæ cauſæ eſſentialiter improductæ, quæ eſt Deus.

Art.2. Deinde dantur alia prædicata, & proprietates rerum creatarum, præterquàm eſſe productas,q æ formaliter ratione ſui connectuntur cum exiſtentia Dei; vt eſſe dirigibiles in ſuum, vnamquamque, finem & coordinabiles inuicem; fundare propoſitiones ſempiternæ veritatis; & ſimil ,de quibus ſuprà.Circa quæ nihil, nequidem apparenter, iuuare poteſt mutua cauſalitas. Quia? quod demonſtrabilis etiam eſt exiſtentia Dei à concomitanti; nempe per prædicata quædam per ſe nota, conuertibilia reipſa cum Deo, quin hæc eorum conuertibilitas ſit per ſe nota, vt notatum eſt in q. præcedenti a.3. & tamen eſt demonſtrabilis, vt opere ipſo apparuit ſuprà ex parte in prima, & ſecunda demonſtratione.

Ad 6. Veriſſimum eſt conſiderationem affirmatiuâ infinitæ multitudinis, & ordinis, ſeu quaſi ordinis rerum ſemper retrogradi abſque vllo fine, obruere intellectum humanum, eumque inexplicabiliter intricare & loco tranquillæ ac iucundæ quietis, qua illum donat inſpectio veritatis, quæ eſt centrum ipſius, incutere horrorem, ac ſtuporem ſimilem illi, quem incutiunt tenebræ nocturnæ iter agenti ſolitario per ſyluam, & denſam, & inuiam; quæ eſt proprietas impoſſibilium, & chimærarum præſertim compactarum ex quampluribus terminis ſeorſim poſſibilibus. Ea itaque conditio proceſſus in infinitum ſuffragatur potiùs demonſtrationibus

Philo-

Philoſophi, & D. Thomæ negantium illum abſolutè, & inferentium tanquam abſurdum: eademque aduerſatur conſequenter Atheiſtis confugientibus ad eiuſmodi proceſſum, tanquam ad aſylum nequiſſimæ pertinaciæ nolentis agnoſcere veritatem, ideòque conijcientis ſe ſe in mediam caliginem fictionis ſemper vlteriùs propellentis, ſemperque torquentis intellectum, nec vllum vnquam ſpondentis illi portum, in quo placidè quieſcat, tanquam in termino ſuæ intentionis, ac diſquiſitionis. Nempe falſitas, & chimærica conſtructio rerum ſicut affirmata perturbat; ita negata ſerenat intellectum. Verùm vt tales latebræ prodeſſe minùs Atheiſtis poſſent, imò vt nocere nulli poſſent; conſultò demonſtrationes exiſtentiæ Dei abſolutæ ſunt ſuperiùs ab affirmatione, & negatione proceſſus in infinitum; & oſtenſæ ſunt concludentes eo etiam permiſſo. Neque verò Philoſophus, & D. Thomas ita demonſtrarunt exiſtentiam Dei, vt reprobarent, vel etiam contenderent, ſeu abſolutè, ſeu comparatiuè, omnem alium demonſtrandi modum; quandoquidem nullus humanus intellectus compleċti poteſt omnes argumentandi modos abſolutè poſſibiles, præſertim circa eſſe Dei, ad quod patent infinitæ viæ; nulla videlicet alia ex ſtente veritate, non connexa eſſentialiter cum veritate exiſtentiæ Dei.

Art. 1, Ad 7. Argumenta Chriſtianæ fidei accedunt proximè ad veram demonſtrationem de veritate myſteriorum eius, vt apparet ex q. ſua 18. & è conuerſo demonſtrationes præſentes de exiſtentia Dei quàm minimùm aſſurgunt ſupra claritatem, & conſpicuitatem rationum quàm maximè probabilium; vti notatum nuper eſt in reſponſione ad 4. ar. 3. Ideòque primo aſpectu videntur eſſe æqualis ac vniformis efficacitatis. Cæterùm re ipſa argumenta Chriſtianæ fidei ſolam euidenter concludunt credibilitatem, & obligationem credendi, vt patet ex eàdem illa q. 18. Argumenta verò de exiſtentia Dei reuerà

etiam ipſam concludunt euidenter vt patet ex dictis in tota iſta quæſtione.

Art.2. Status nihilominùs eleuationis non eſt propterea deterioris proportionaliter conditionis, quàm foret ſtatus puræ naturæ: tùm quia maior certitudo fidei compenſat, cum abſoluto exceſſu, maiorem claritatem rationis demonſtratiuæ naturalis, vt innoteſcit ex q.22. de virt. Theol. Tùm quia notitia obſcura, ſed ſimul certa de veritatibus incomparabiliter altioribus, magiſque reconditis, quales manifeſtat fides; pluris meritò æſtimantur, quàm quæ eſt clariſſima de veritatibus valdè obuijs, nec vſque adeò ſublimibus, quales ſolas aſſequitur ratio naturalis; Ideòque illa longè nobiliùs inſtruit, ac dirigit mores, affectuſque humanos, quàm iſta.

Art.3. Haud quaquam tamen negauerim rationes ſuadentes exiſtentiam Dei, maximè ſub conceptu ſupremi gubernatoris totius vniuerſi, ad quem ſpectet cura & prouidentia vniuerſalis de ipſo ſolam, apud nonnullos euidenter oſtendere obligationem aſſentiendi, & quod prudenter aſſentiri poſſint, nec niſi imprudenter, ac ſtultè enormiterque peccando, diſſentiri poſſint. Certè poſtremum argumentum propoſitum art.23. & 24. hoc vt minimùm apud omnes euidentiſſime conuincit; & quia ab eius aliqua alia conſideratione, vtpotè ſemper ob oculos poſiti, & vbilibet occurrentis, nemo fugere omninò poteſt; colligitur manifeſtè, Atheiſtas omnes, hac ipſa profeſſione dogmatis patentiſſimè ſtulti, inſipientis, ac impij, eſſe ſceleſtiſſimos; atque ad reliquam effrænem peccandi, & modo minimè humano viuendi licentiam, cui adhærent, viam ſibi parare, per ſummum iſtud nefas rebellionis nolentes agnoſcere ſupremum ſuum auctorem, ac iudicem ineuitabiliter præſentiſſimum ſibi. Vnde eatenùs atheiſmus rectè comparatur hæreſi; atque hæc procul dubio eſt mens Nazianzeni in illo loco; vtpote damnante atheiſtas, quatenùs, vel negant aſſenſum, quem

cui-

euidenter cognoſcunt ſe debere præſtare, vel nolunt conſiderare rationes, quibus volentes nolentes cogerentur ad aſſentiendum.

QVÆSTIO III.

Vtrum Deus ſit vnus, & ſimplex?

VIDETVR non eſſe. 1. Quia dantur plures Dij ex Pſ.81.5. *Ego dixi, Dij eſtis*, & 1. ad Corinth. 85. *Nam & ſi ſunt, qui dicantur Dij ſiue in cælo, ſiue in terra (ſiquidem ſunt Dij multi, & domini multi)* Quod autem eſt multiplicabile, non eſt ſimplex. Quia quodlibet multiplicabile conſtat indiuiduatione, quæ non eſt communicabilis alijs; & naturâ, quæ eſt communicabilis alijs; ideòque conſtat duabus, vt minimùm partibus realiter inter ſe diſtinctis. Quod eſt contra ſimplicitatem ex defectu vnitatis. Ergo Deus nec eſt vnus, nec ſimplex.

2. In ſacra ſcriptura attribuuntur Deo primò trina dimenſio longitudinis, latitudinis, & profunditatis Iob.11.8. Deinde partes corporis animati, vt brachium, oculi & dextra Iob.40.4. Pſ. 32.18. & Pſ.76. 11. & alibi ſæpè. Tertiò figura, necnon ſitus ſtandi, ac ſedendi Geneſ.1.26. Iſaiæ 3.15. & c.6.1. Præterea anima, & paſſiones doloris, triſtitiæ, iræ & ſimiles ad Hebr.10.38. Gen 6.6. & Zach.10. 18. Rom.1.18. & alibi; quæ omnia ſunt propria ſubſtantiæ compoſitæ, & conſtantis materia; de cuius ratione eſt, vt habeat partes extra partes, vtque ſit multiplicitatis purè indiuidualis principium.

3. Non ſunt idem in Deo natura, & ſuppoſitum, eſſentia, & exiſtentia. Tùm quia hæc diſtinguntur realiter in omnibus effectibus Dei; atque de ratione effectus eſt, vt aſſimiletur ſuæ cauſæ; ſiquidem omne agens agit ſibi ſimile,

vt

vt habetur ex Philoſopho. Tùm quia Deitas eſt in Deo, ſicut humanitas in homine; & nihil eſt in ſe ipſo. Vnde natura tàm Dei, quàm hominis, eſt in ſuppoſito tanquàm in aliquo ſuperaddito ſibi; Similiter eſſentia Dei aliquid ſuperaddit peculiare vltrà eſſe, ſeu exiſtere ſecundum ſe, præcisè; cùm eſſe, ſeu exiſtere ſecundum ſe, præcisè ſit commune omnibus vtcunque exiſtentibus, deque omnibus in ijs, ac ſingulis prædicabile; quod tamen eſſentiæ Dei omninò repugnat. Denique Deus innoteſcit naturaliter quoad an eſt, vt patet ex q. præcedenti; & tamen eſt omninò ignotus quoad quid eſt; vt dicetur q.5. Multò verò magis ignotus eſt naturaliter quoad perſonalitates, quibus ſubſiſtit: neceſſe autem eſt, notum ab ignoto eſſe diſtinctum. Ergo Deus eſt compoſitus ex natura, & ſuppoſito; eſſentia, & exiſtentia, tamquam ex partibus realiter diſtinctis.

4. Deus conuenit cum creaturis quoad prædicata generica ſubſtantiæ viuentis, intelligentis &c. & differt ab eiſdem per plura alia prædicata. Ergo Deus componitur ex genere, & differentia. Vnde vlteriùs ſequitur compoſitio eius ex materia & forma; quatenùs iuxta Philoſophum genus ſumitur èx materia, & differentia ex forma. Atque hinc demum ſubinfertur multiplicitas Deorum; quatenùs materia eſt principium talis multiplicitatis, ex eodem Philoſopho.

Art. 1. Reſpondetur. Deum eſſe vnum, & ſimplicem; ideſt, non dari plures Deos, nec in vno Deo plures partes realiter inter ſe diſtinctas, ex quarum mutuà inter ſe vnione Deitas, aut Deus ipſe coaleſcat; eſt certum ex fide. De vnitate conſtat clarè ex Deut. 32.39 exque alijs pluribus ſcripturæ locis apud Valentiam diſp.1.q.10. p.2. Simplicitas colligitur ex ijs ſcripturæ locis, in quibus apud eundem auctorem ibidem q. 3. p.2. & 7. alioſque in præſenti, perfectiones Dei prædicantur de ipſo etiam in abſtracto, eædemq;

licet

licet aliàs aliqualiter communes creaturis, dicuntur ſoli ipſi conuenire. Quorum neutrum verum eſſet, ſi Deus non eſſet indiuiſim per ſuam eſſentiam, quidquid in ipſo eſt. Eadem ſimplicitas, ſimul cum vnitate, definita eſt in Conc. Lateran. ſub Innoc. 3. & refertur c. *Firmiter* extra. de ſumma Trinitate, & Fide Catholica.

Art. 2. Ratio eſt; quia Deus eſt ſummum bonum continens in ſe omnem puram perfectionem abſque vlla imperfectione, vt conſtat ex demonſtratione 2. q. præcedentis. Multiplicitas autem Deo uni, & realis, ex diuerſis partibus, compoſitio ponunt imperfectionem in Deo. Multiplicitas quidem; quia Deus ex ſuo conceptu eſt ens ſimpliciter neceſſarium, & inuariabile, vt conſtitit itidem in demonſtratione 1. Quare ſi plures eſſent Dij, cuilibet eorum eſſet impoſſibile exiſtere non exiſtente alio, vel alijs. Vnde quilibet indigeret exiſtentia alius, vel aliorum, ad ſuam ipſius exiſtentiam, ac proinde non poſſet non magni facere aliquod bonum extra ſe poſitum. Indigentia autem alieni boni, & inſufficientia propria, atque impotentia contemnendi omnia, extra ſe poſita, eſt manifeſtus defectus. Compoſitio verò dicit ſimiliter imperfectionem. Quia vtilibet parti componenti ſecundum ſe deeſt perfectio propria alterius partis; nec poteſt eam habere tam perfectè ac habet pars altera. Cùm vnio Phyſica partis cum parte non poſſit æquiualere adæquatè identitati, quam habet perfectio cuiuſque partis ſecum. Totum autem conſtans ex partibus identificatis cum eiuſmodi imperfectione, eàque proportionaliter magna in ſingulis iuxtà magnitudinem perfectionis, quæ conuenit alij, vel alijs partibus inuicem ſibi neceſſarijs, non poteſt carere imperfectione; quandoquidem eo ipſo eſſet identificatum cum ijs imperfectionibus, ſicut quodlibet totum eſt identificatum cum omnibus ſuis partibus.

Art. 3. Deinde omnis diſtinctio realis funda-

tur

tur in limitatione, aut in oppoſitione mutua di-ſtinctorum. Qua de cauſa in Concilijs indicandis infrà q.40.ar.1. ſtatuitur in diuinis omnia eſſe idem, vbi non obuiat relationis oppoſitio. Quia videlicet ſupponitur in diuinis nullum eſſe locum alteri diſtinctionis fundamento, quod eſt limitatio, & contractio perfectionis. Cùm igitur nulla ſit in Deo aut imperfectio, aut perfectio coniuncta cum imperfectione, ſed quælibet eius perfectio ſit pura perfectio, & propterea nulla pura perfectio opponatur vlli alij puræ perfectioni, nec poſſit eam à ſe excludere; quæ duo oſtenſa ſunt quæſtione præcedenti; patet nullam in Deo dari poſſe diſtinctionem realem aut partium, ex quibus componatur, aut ab alio Deo, cum quo dualitatem Deorum conſtituat. Quæ ratio illuſtrabitur multò magis tota quæſtione ſequenti.

Ar.4. Nulla igitur datur in Deo compoſitio, aut ex partibus integrantibus; aut ex materia, & forma; corpore, & anima, quæ ſunt propriæ compoſiti habentis cauſam ſui extra ſe; aut ex natura, & ſuppoſito realiter diſtincto, quod eſt proprium naturæ multiplicabilis; aut ex eſſentia, & exiſtentia, quod eſt proprium rei contingentis; aut ex ſubſtantia, & accidenti. quod eſt proprium ſubſtantiæ non includentis eſſentialiter in ſe omnem perfectionem, qua indiget. Ergo Deus eſt perfectiſſimè ſimplex, & vnus, tùm poſitiuè, tùm negatiuè.

Ad 1. Viri ſancti tùm comprehenſores in Cœlo, tùm viatores in terra, dicuntur Dij à Pſalmiſta, participatiuè tantùm, & ſimilitudinariè propter participationem diuinæ naturæ, quæ ineſt gratiæ ſanctificanti, vt habetur q. 2. de Iuſtificatione. Idem ſenſus ſubeſt Apoſtolo; niſi quod probabilius eſt ipſum non loqui ex propria ſententia, ſed iuxta ſenſum Idololatrarum, quos ibi impugnat. Vnde immediate ſubiungit *Nobis tamen vnus Deus.*

Ad 2. Quia nos cognoſcimus res ſpirituales

per

per ſolas ſpecies rerum corporalium dependenter à ſenſu externo, & phantaſia; ideòque ſpiritualia, & ſimplicia concipere non poſſumus, niſi adinſtar rerum corporalium, & compoſitarum; propterea Spiritus Sanctus, dum loquitur nobiſcum, vt locutio ſit accommodata capacitati audientium, loquitur metaphoricè, ac ſymbolicè, transferendo voces propriè ſignificatiuas rerum compoſitarum ad ſignificandum ſimplicia, maximè verò Deum, pro cuius cognitione pluribus egemus eiuſmodi ſubſidijs, & nominando diuerſas partes corporeas pro diuerſa opportunitate, ad ſignificandam diuerſitatem operationum diuinarum. Qua itidem ratione, leonis etiam, aliarumque rerum animatarum, & inanimatarum, adeòque incompoſſibilium nominibus, ſignificatur ſæpè Deus. Nihil igitur, quoad proprietatem ſermonis, deduci poteſt ex talibus locutionibus aduerſus veritatem teſtimonijs alijs claris, & literalibus, atque ratione ſuperiùs ſtabilitam.

Ad 3. Natura, & ſuppoſitum; eſſentia, & exiſtentia non diſtinguuntur in Deo realiter, ſed ſolùm ratione. Ad primam rationem in contrarium. Effectus creati ſunt ſimiles Deo quoad totam ipſorum perfectionem quod ſolùm eſt de intentione omnis agentis; non verò quoad vllam imperfectionem, ad quam vtique ſpectat defectus ſimplicitatis. Ad ſecundam: Deitas dicitur eſſe in Deo tantùm ex modo noſtro concipiendi; quatenùs Deus concipitur à nobis ſeorſim, tùm ad inſtar naturæ creatæ, tùm ad inſtar ſuppoſiti creati. Haud aliter concipitur à nobis Deus, tùm adinſtar verificantis ſolas propoſitiones præſcindentes ab actuali exercitio exiſtentiæ, tùm adinſtar verificantis propoſitiones, quæ ſignificant determinatè actuale exercitium exiſtentiæ. Atque priori modo eſſentia; ſecundo modo exiſtentia dicitur vnum, & idem eſſe Dei. Iam eſſe, cui nulla ſit additio ſolùm præciſiuè, id eſt, non ſit actu per intellectum,

fieri

fieri tamen realiter poteſt; illud verò eſt commune rebus omnibus, eſtque de iiſdem prædicabile promiſcue: at eſſe proprium Dei eſt eſſe, cui nulla ſit additio negatiuè; ideſt, cui neque ſit actu, neque fieri poteſt vlla additio. Quod de nulla re creata verificatur, vti declarabitur q. 5. Ad tertiam, Eatenùs Deus dicitur eſſe notus quoad an eſt, quatenùs deducitur ex creaturis, vt apparuit ſuprà, quod per ſe ipſum verificet iſtam propoſitionem; *Deus eſt*: non verò quia ipſum eſſe Dei, ſeu actus exiſtendi proprius ipſius eſt notus nobis, vt eſt in ſe. Quare eodem prorsùs modo eſt notus, & ignotus quoad eſſentiam & exiſtentiam. Similiter natura, & ſubſiſtentia diuina innoteſcunt nobis naturaliter per cognitionem vniformiter imperfectam reſpectu vtriuſque. Cognoſcimus enim naturaliter Deum eſſe naturam quandam ſummam, eamque ſubſiſtentem realiter per ſe ipſam abſque indigentia alicuius realiter ſibi ſuperadditi, Sed ſimul ignoramus naturaliter, qualis ſit ea natura, & inter alia; an ſit exigitiua multiplicis ſubſiſtentiæ; eiuſque, an abſolutæ, an relatiuæ; an diſtinctæ an indiſtinctæ virtualiter ab ipſa: Sicut etiam ignoramus naturaliter an, & qualiter hæc eadem prædicata conueniant ſubſiſtentiæ, ſeu ſuppoſito diuino. Eſt igitur eadem vniformis notitia, & ignorantia circa vtrumque extremum.

Art. 1. Ad 4. Conceptus genericos & ſpecificos ſubſtantiarum nos non diſtinguimus, niſi relatè ad diuerſa accidentia, & operationes diuerſas. Quia non cognoſcimus ſubſtantias, niſi dependenter à ſenſione accidentium, quæ illis inſunt, & ab experientia operationum, quibus exercentur. Vnde pro formandis diuerſis conceptibus circa ſubſtantias magis aut minùs communibus, neceſſe eſt, vt conuertamur ad accidentia realiter diuerſa, aut ad diuerſas operationes, quæ pluribus, aut paucioribus inſint ſubſtantiis; ita vt indiuiſim concipiantur ſuſtantiæ in

in recto, & operationes, aut alia accidentia ipſarum in obliquo. Quia verò accidentia, quæ ſunt communia pluribus ſubſtantijs, habent quodammodo rationem materiæ reſpectu accidentium coniungibilium ſecum, quæ ſunt communia paucioribus ſubſtantijs; quatenus illa habent, reſpectu iſtorum, indifferentiam, & ſeparabilitatem non mutuam ſimilem illi quam habet materia reſpectu formarum; atque conceptus genericus complectitur in obliquo accidentia illa communiora; differentialis verò iſta alia non vſque adeò communia. Proptereà Philoſ. 5. Metap. tex. 10. & 33 rectè pronuntiat genus eſſe ſimile materiæ; & D. Thomas in hac q. 3 a. 5. dicit genus eſſe ſimile potentiæ, & differentiam actui, ſeu formæ.

Art. 2. Hinc apparet Deum ſub nullo genere contineri vniuocè, ſed tantùm analogicè. Quia conceptus generici abſtracti à Deo, & Creaturis, partim conueniunt Deo, nempè quoad rectum, partim non conueniunt, nempè quoad obliquum; quandoquidem nulla Deo accidentia inſunt. Quapropter dicendum potiùs eſt abſolutè cum D. Thoma ibidem, Deum ſub nullo genere contineri, ſeu formaliter ſeu reductiuè. Pro qua ſententia habetur magnum pondus auctoritatis ex PP. Theologis, & Philoſophis apud Faſolum in dicta q. & ar. dubit. 2. Ea autem poſitâ excluduntur patenter duæ illæ conſequentiæ illatæ contra ſimplicitatem, & vnitatem Dei.

QVÆSTIO IV.

Vtrum perfectiones diuinæ diſtinguantur inter ſe virtualiter intrinſecè?

VIDENTVR diſtingui. 1. Quia illa prædicata diſtinguuntur virtualiter intrinſecè, quæ identificantur inter ſe realiter, ſimulq. æquiualent perfectè prædicatis ſimilibus realiter inter ſe diſtinctis. Perfectiones autem Dei, cùm omnes identificentur realiter inter ſè, vt patet ex q. præcedenti, æquiualent ſimul perfectiſſimè omnibus perfectionibus creaturarum diſtinctis realiter inter ſe; Quandoquidem Deus continet in ſe indiuiſim omnem bonitatem exiſtentem cum diuiſione in creaturis. Ergo tot, vt minimum, perfectiones virtualiter intrinſecè diſtinctæ admittendæ ſunt in Deo, quot reperiuntur realiter diſtinctæ in creaturis.

2. Diſtinctio realis mutua perfectionum creaturarum, per ſe ipſam formaliter, eſt vna ex iiſdem perfectionibus. Quia dependenter ab ipſa, & cum eiuſdem incluſione formali dantur in rebus modus, ſpecies, & ordo, in quibus conſiſtit formalis ratio bonitatis, & perfectionis ſecundum Auguſtinum c. 3. de natura boni, alioſque communiter cum D. Thoma q. 5. a. 5. Ergo ſicut aliæ perfectiones creaturarum verè inſunt virtualiter, & æquiualenter Deo, vt eſt à parte rei; ita etiam ineſt eidem virtualiter, & æquiualenter diſtinctio mutua earundem perfectionum, neque ſine ipſa conuenire Deo poſſet formalis ratio bonitatis.

3. Diſtinctio virtualis intrinſeca eſt perfectio ſine imperfectione. Ergo eſt admittenda

inter

inter omnes, & ſingulas perfectiones diuinas formaliter, ſeu ratione noſtra vtcumque diuerſas. Patet antecedens: Quia alias nec inter naturam, & perſonalitates diuinas dari poſſet talis diſtinctio; inter quas tamen incunctanter ea admittitur ab omnibus, nec negari poteſt, vt apparebit infrà agendo de myſterio Trinitatis. Patet item conſequentia: Quia vnaquælibet perfectio diuina continet in ſe formaliter omnem puram perfectionem, quaſi reflexam, & vltimò completiuam ipſius; Et quia in eſſentia diuina, vt præciſa à perſonalitatibus, inuenitur formaliter omnis perfectio ſine imperfectione, ne dicatur Deitatem non eſſe conceptum omnis puræ perfectionis formaliter.

4. Ideò *Deus intelligit, & vult, quia poteſt intelligere, & velle; & non è conuerſo: idque eſt verum à parte rei independenter à modo* noſtro concipiendi. *Verum autem eſſe non poteſt,* quin potentia, ſeu actus primus intelligendi, & volendi ſit prior ſaltem virtualiter intrinſecè, quam intellectio, & volitio actualis tàm neceſſaria, quàm libera. *Sed neque prioritas virtualis intrinſeca dari poteſt abſq. diſtinctione virtuali intrinſeca; quandoquidem nihil* ſe ipſo prius eſſe poteſt ſecundum idem genus ipſeitatis, & prioritatis. *Diſtinguuntur ergo virtualiter intrinſecè ea extrema.* Eadem eſt ratio, ſi & *vrgentior non eſt, de intellectione actuali, &* actuali volitione. Ideò enim Deus vult, & amat, quia *intelligit, & cognoſcit* iuxta illud Philoſophi indubitatum apud omnes; ***Nihil volitum, quin præcognitum.*** Ergo volitionem & amorem Dei etiam erga ſe ipſum ſecundum ſe præcedit neceſſariò cognitio ipſius, non ex ſolo modo noſtro concipiendi, ſed verè à parte rei aliquo modo, ac proinde virtualiter ſaltem intrinſecè.

Simile denique argumentum fieri poteſt conſiderato Deo quatenus cognoſcit ſe, ſeu eſt cognitio ſui, & quatenus eſt obiectum ſuæ cognitionis. Neceſſe nimirum eſt, vt præcedat in-

ratione obiecti, & ſubſequatur in ratione co-gnoſcentis, ſeu actualis cognitionis. Quia vt fert communis omnium conſenſus præeuntibus Philoſopho, & Auguſtino: *Ex obiecto, & potentia paritur notitia*. Eſt igitur de conceptu formali cuiuſuis notitiæ, ſiue creatæ, ſiue increatæ, vt præſupponat aliquo modo à parte rei potentiam, & obiectum, quæ per ipſam, redduntur cognoſcens, & cognitum. Ergo datur, inter perfectiones diuinas, multiplex diſtinctio virtualis intrinſeca, ſeu independens à modo noſtro concipiendi.

5. Verbum diuinum procedit per intellectum, & non per voluntatem; Spiritus verò Sanctus per voluntatem, & non per intellectum; idque verè à parte rei. Ergo Intellectui & Voluntati diuinis conueniunt à parte rei prædicata contradictoria; ac proinde diſtinguuntur adinuicem virtualiter intrinſecè; ideſt, diſtinctione aliqua independenti à modo noſtro concipiendi, & maiori, quàm ſit diſtinctio quælibet rationis per relationem ad connotata extrinſeca realiter inter ſe diſtincta. Conſequentia eſt legitima, vt patet, & ex dicendis reddetur clariſſima. Probatur antecedens ex Conc. Tolet. 11 in confeſſione fidei, vbi *non eſſe credendum* definit, *quod Pater voluntate Filium genuerit, nec quòd voluntas ſapientiam prauenerit, ſed natura*. Conc. Syrmenſe can. 21. *Si quis*, ait, *conſilio Dei factum Filium Dei aſſerit. anathema ſit*. Vbi Hilarius pro *conſilio* reponit *voluntate* libro de Synodis anathematiſmo 34. Similiter Aug. l. 65. qq. ad Oroſium q. 7. *Patrem* ait, *voluntate non genuiſſe filium. Quia praire voluntas ſapientiam non poteſt*. Similia habentur apud Hier. in illud ad Epheſ. *Qui prædeſtinauit nos*. Athan. dial. 2. de Trinit. pag. 4. & magis & profeſſo apud Cyrillum Alex. l. 1. Theſauric 8. aliosque PP. communiter; ex quibus Mag. diſt. 7. & poſt ipſum cæteri Theologi concludunt Deum voluntate præcedente non genuiſſe Filium. genuit autem procul dubio præ-

præcedente intellectu. Manifeſtum igitur eſt intellectui,& voluntati Diuinis conuenire à parte rei prædicata contradictoria præcedentis, & non præcedentis Filium.

5. *Deus miſericordia miſeretur*, & non iuſtitia; *Iuſtitia punit*,& nõ miſericordia; *immẽſitate adeſt* omnibus locis, & non æternitate. *Æternitate adeſt* omnibus differentijs temporum, & non immenſitate; *Intellectu cognoſcit*, & non voluntate, *voluntate vult*,& non intellectu:& ſic de ſimilibus. Atque hæc ſunt vera de prædicatis iſtis diuinis, vt ſunt à parte rei. Nec dici poteſt, prædicata iſta diuina eſſe ſynonyma, omneſque iſtiuſmodi propoſitiones idem re ipſa ſignificare. Omnes autem idem ſignificarent à parte rei, omniaque talia Dei nomina eſſent reipſa Synonima contra ſententiam D. Thomæ quæſt 13,ar. 4. aliorumque communem, ſi omnia prædicata abſoluta, & neceſſaria Dei eſſent idem omnibus modis à parte rei; quia quæ ſunt idem à parte rei omnibus modis, ſunt obiectiue impræſcindibilia per intellectum; ideòque omnia taliter identificata ſimul, atque indiuiſim cognoſcuntur,& prædicantur re ipſa; quoties aliquod eorum formaliter exprimitur per cognitionem, aut prædicatur. Dicendum igitur videtur prædicata Dei nuper inuicem collata, aliaque ſimilia diſtingui inter ſe aliqua diſtinctione independente à modo noſtro concipiendi, ac per conſequens diſtingui ſaltem virtualiter intrinſecè. Huc etiam pertinent ſimilitudo, & diſſimilitudo Dei à parte rei per diuerſa ſua prædicata reſpectu rerum creatarum realiter inter ſe diſtinctarum, aliaque eiuſmodi, quæ ſunt leuiora.

Ar.1. Reſpondetur. Cùm conſtet ex q. proximè præcedenti, nullam dari diſtinctionem realem inter perfectiones diuinas pertinentes ad conſtitutionem Deitatis, & communes tribus Perſonis diuinis; ſimiliterque ſtatuendum ſit in q. proximè ſequenti, ex communi conſenſu, dari

C inter

inter eaſdem perfectiones multiplicem diſtinctionem rationis extrinſecam,ſeu relatè ad connotata extrinſeca: examinandum ſolùm ſupereſt pro plena notitia ſimplicitatis diuinæ; an datur inter eas perfectiones diſtinctio aliqua media, minor reali, & maior, quàm diſtinctio rationis extriſeca? ideſt,qualis datur inter eaſdem perfectiones abſolutas, ſeu naturam diuinam ,& diuinas perſonalitates. Diſtinctionem iſtiuſmodi mediam alij appellant diſtinctionem ex natura rei,ſeu formalem ex natura rei, vt plerique Scotiſtæ; alij rationis ratiocinatæ,ſeu rationis cum fundamento in re, vt plerique Thomiſtæ, alij realem & ſecundum quid, ſeu realem diminutam; alij eminentialem; alij virtualem intrinſecam. Quæ locutionum diſcrepantia confuſionem parit non paruam in indagandis auctorum ſententijs circa præſentem quæſtionem. Sed confuſionem parit longè maiorem, quòd perpauci auctores ſatis clarè ac dilucidè exponant rem ipſam, quam affirmant, & quam negant & quatenùs re ipſa aut differant ab ijs,quos impugnant, aut conueniant cum ijs, quos approbant, vt conijcere licet, inter alios in præſenti, ex Gillio tract.1. præſertim c.7.& 8. & tamen quæſtio eſt tanti momenti vt meritò pronunciauerit D. Thomas in 1.diſt. 2.q.1 ar.3. & ex eo Torres de Trinit.q.28.ar.2.diſp.2. initio, abſque eiuſmodi notitia nihil rectè intelligi poſſe in toto ferè libro primo Magiſtri; ideſt, in quæſtionibus de Deo ferè omnibus.

Art. 2. Dico igitur pro claritate quæſtionis eiuſmodi diſtinctionem inter realem, & rationis purè extrinſecam, eſſe habitudinem mutuam duorum prædicatorum, ſeu formalitatum duarum, conflatam ex reali earum inter ſe identitate, & ex reali obiectiua ac intrinſeca earundem diſcrepantia quoad aliquod aliud tertium prædicatum, ſeu formalitatem. Vel dicatur breuiùs; Diſtinctio virtualis intrinſeca eſt identitas realis coniuncta cum diſcrepantia intrinſecà identifica-

cificatorum, quoad aliquod prædicatum. Identitas realis duorum prædicatorum eſt mutua affirmabilitas vera ipſorum in recto, ſeu tanta vtriuſuis ex illis communicatio reſpectu alterius, quanta eſt communicatio vniuſcuiuſque reſpectu ſui. Nempe quæcumque realiter inuicem identificantur, ſunt inuicem prædicabilia, & affirmabilia, ſicut homo, & animal rationale; eademque ſe ſibi inuicem communicant ſummè, & alterutrum tantundem perficitur aut deterioratur ab altero, quantum perficitur, aut deterioratur vtrumuis à ſe ipſo. Diſcrepantia intrinſeca quoad aliquod prædicatum eſt affirmabilitas alicuius prædicati de altero extremorum identitatis coniuncta cum negabilitate eiuſdem prædicati ſecundum ſe, & vt eſt à parte rei, reſpectu alterius extremi eiuſdem identitatis. Ita accidit in Deitate, & Paternitate, ex. gr. quæ identificantur realiter inter ſe, ſuntque mutuò affirmabiles in recto. Verè enim Deitas eſt Paternitas, & Paternitas eſt Deitas; & nihilominus hoc prædicatũ *commune tribus Perſonis diuinis*, eſt affirmabile de Deitate, ſimulque negabile de Paternitate vt eſt in ſe à parte rei. Verè enim Deitas eſt communis Patri, & Filio, & Spiritui Sancto; cùm tamen Paternitas non ſit communis *Filio, & Spiritui Sancto*, nec ſit affirmabilis verè de iiſdem, vt ſunt in ſe à parte rei, ſed potiùs negabilis verè.

Art. 3. Quæcunque igitur ita ſe habent quoad identitatem mutuam, & mutuam ſimul diſcrepantiam intrinſecam in aliquo prædicato; ea verè omnia, & ſola virtualiter intrinſecè diſtinguuntur inter ſe. Quapropter hæc duo indiuiſim cõplectemur deinceps nomine diſtinctionis virtualis intrinſecæ, quidquid ſit de vocibus apud alios atq. alios diuerſis, vt initio notatum eſt, deq; eorum intentione, & ſignificato reali ac obiectiuo. Suppoſitâ itaque, ex dictis ſuprà, identitate reali inter omnes perfectiones, omniaque prædicata abſoluta Dei; quæ identitas

eſt altera pars diſtinctionis virtualis intrinſecæ; ſola diſcutienda erit diſcrepantia realis, & intrinſeca quoad aliquod prædicatum; quæ eſt altera pars eiuſdem diſtinctionis.

An videlicet prædicatum aliquod affirmabile verè de vna aliqua perfectione eſſentiali, ſeu abſoluta Dei, poſſit nihilominus eſſe, ſitque re ipſa eodem modo negabile de aliqua alia perfectione itidem eſſentiali, ſeu abſoluta Dei; idque vt ſunt in ſe intrinſecè a parte rei? Quod nihil eſt aliud, quam inquirere; an duabus aliquibus perfectionibus abſolutis Dei, vt ſunt in ſe à parte rei, conuenire poſſint, conueniantque reipsà prædicata aliqua contradictoria? Nempe affirmatio & negatio eiuſdem prædicati includit in ſe formaliter contradictionem; nihilque eſt aliud affirmare & negare idem prædicatum de duobus ſiue realiter, ſiue ratione tantùm inter ſe diſtinctis, quàm dicere de ijſdem prædicata contradictoria. Si enim de Petro dicatur currere, & de Paulo non currere: eo ipſo dicta de illis erunt contradictoria, eſto propoſitiones non ſint futuræ contradictoriæ, quia non ſunt de eodem. Patet autem contradictionem prædicatorum non auferri ex eo, quòd ſubiecta vtriuſque prædicationis affirmatiuæ & negatiuæ ratione tantùm diſtinguantur; ſiue auferatur ea de cauſa, ſiue non auferatur contradictio propoſitionum; de quo redibit infra ſermo circa myſterium Trinitatis. Quod notare oportet propter Faſolu, & nonnullos alios confundentes, in præſenti controuerſia, contradictionem prædicatorum cum contradictione propoſitionum.

Art. 4. Dicendum iam eſt; nullis duabus perfectionibus diuinis abſolutis, vt ſunt in ſe à parte rei, conuenire prædicata contradictoria, ſeu realem diſcrepantiam obiectiuam quoad aliquod prædicatum; ac proinde nullas tales perfectiones diſtingui inter ſe virtualiter intrinſecè. Ratio eſt Quia eo ipſo daretur inter eas perfectiones diſtinctio aliqua realis, nec poſſent identi-

ficari

ficari adæquatè inter ſe. Cuius conſequentis falſitas, & repugnantia cum fide, patet ex quæſtione præcedenti. Probatur ſequela; quia prædicata quælibet contradictoria diſtinguuntur inter ſe diſtinctione aliqua reali. Ergo quibuſcumque conueniunt prædicata contradictoria, eo ipſo conuenit diſtinctio aliqua realis. Patet conſequentia; quia, cui conuenit aliquid, neceſſe eſt, vt eo ipſo conueniat, quod eſt inſeparabile ab eodem, atque in eodem eſſentialiter includitur. Patet item antecedens. Primò, quia prædicata, quælibet contradictoria ſibi inuicem repugnant, ſeque alterum ab altero excludunt mutuò. Nihil autem ſibi ipſi repugnat, ſeque ipſum excludit à ſeipſo. Ergo prædicata contradictoria non poſſunt eſſe adæquatè idem, ſed diſtinguuntur inter ſe neceſſariò diſtinctione aliqua reali.

Art.5. Probatur rurſus idem antecedens. Oppoſitio relationis diſtinguit inter ſe realiter extrema, quibus ipſa ineſt à parte rei, nec permittit adæquatam, & omnimodā identitatem eorum inter ſe. Ergo oppoſitio cōtradictionis diſtinguit ſimiliter extrema, quibus ipſa conuenit. De antecedenti nullus dubitat Theologus, nec dubitare poteſt propter claram ea de re definitionem indicatam in quæſtione præcedenti. Patet conſequentia, quia oppoſitio contradictionis eſt oppoſitio omnium maxima; ac proinde non poteſt eſſe minor vis, & efficacia eius ad inducendam diſtinctionem realem extremorum, inter quæ verſatur, quàm vis, & efficacia alterius cuiuſquam oppoſitionis. Imò relationis oppoſitio hac præcisè de cauſa inducit eſſentialiter diſtinctionem realem ſuorum extremorum, quia eſſentialiter includit in ſe prædicata contradicentia reſpectu eorum.

Art.6. Denique, vt idem antecedens probetur clarius, ponatur exemplum in intellectione, & volitione abſolutà, & neceſſaria Dei. Quas duas perfectiones diuinas maximè omnium con-

tendunt eſſe inter ſe diſtinctas virtualiter intrinſecè, & capaces prædicatorum contradicentium, auctores opinionis contrariæ.

Prædicatum verò, ſecundum quod inuicem opponuntur contradictoriè, ſit illud, quo maximè omnium nituntur ijdem; nempe, *principium ut quo Verbi diuini*; ita ut illud prædicatum ſit affirmabile vere de intellectione diuina, vt eſt in ſe à parte rei; Idemque ſit eodem modo negabile de volitione. Inquiro; Qui affirmat intellectionem diuinam, vt eſt in ſe à parte rei, eſſe principium quo Verbi diuini; & qui hoc ipſum negat; hi, inquam, vel dicunt idem realiter; vel non dicunt realiter idem? Si dicunt idem realiter; Ergo non contradicunt ſibi inuicem realiter. Non enim contradicit alteri, qui dicit idem, ac dicit alter. Contradicunt autem: Quia contradicere nihil eſt aliud, quàm negari ab vno ſub ijſdem terminis illud ipſum, quod affirmatur ab alio. Si autem non dicunt idem realiter, vt manifeſtum eſt non dicere; ergo eſſe principium quo Verbi Diuini, & non eſſe principium quo Verbi Diuini à parte rei, non ſunt idem realiter, ſed diſtinguuntur inter ſe realiter aliquo modo. Ergo ſi intellectioni Diuinæ, vt eſt in ſe à parte rei, conuenit eſſe principium quo Verbi Diuini, idque per realem identitatem huius prædicati cum eo ſubiecto; Volitioni verò diuinæ conuenit eodem modo non eſſe principium quo Verbi Diuini; diſtinguuntur vtique realiter, quod conuenit intellectioni diuinæ, vt eſt in ſe à parte rei, per identitatem realem cum ipſa, & quod ſimiliter conuenit diuinæ volitioni. Impoſſibile autem eſt, ea identificari inter ſe adæquatè, quæ identificantur realiter cum diſtinctis inter ſe realiter. Eadem autem eſt ratio, vt patet, de quibuſuis prædicatis contradictorijs. Ergo quælibet prædicata contradictoria diſtinguuntur inter ſe realiter; nec fieri poteſt, vt ea identificentur inter ſe realiter adæquatè, quibuſcumque eadem prædicata contradictoria

dictoria identificantur realiter; ſeu quibus, vt ſunt in ſe à parte rei, conueniunt talia prædicata.

Art 7. Huiuſmodi argumento, quo nihil euidentius eſſe poteſt, vtitur Philoſophus 4. Metap. c. 4. & 5. ad probandum, quodlibet eſſe, vel non eſſe; ſeu, nihil eſſe, ſimulque non eſſe idem ipſum. Ideſt, vtitur ad probandum hoc ipſum, in cuius probatione modò verſamur. Si enim intellectio, & volitio diuinæ identificantur inter ſe realiter adæquatè, ideòque ſunt vnum & idem realiter adæquatè; & nihilominus volitio, prout eſt in ſe a parte rei, eſt principium quo Spiritus ſancti, intellectio verò prout eſt in ſe à parte rei, non eſt principium quo Spiritus ſancti; ideſt, non eſt illud ipſum, quod eſt volitio eodem modo conſiderata: Clarè concluditur eidem ipſi conuenire, vt ſit, ſimulque non ſit idem ipſum; Nempe intellectioni volitioni, ſeu intellectioni, quæ eſt idem cum volitione identitate reali adæquata, conuenire eſſe, ſimulque non eſſe principium quo Spiritus ſancti. Quod perinde eſt, atque dicere principium ibi probatum à Philoſopho, quodque eſt per ſe notum abſolutè, eſſe falſificabile; quo nihil abſurdius, aut tam patenter abſurdum dici profectò poteſt.

Art. 8. Prætereà de quolibet eſt negabile verè, nec eſt affirmabile verè contradictorium ipſius: nec enim eſt verum, principiũ quo Verbi Diuini eſſe non principium quo Verbi Diuini: ſed è contra eſt verum, principium quo Verbi Diuini non eſſe non principium quo Verbi Diuini. Sicut lux non eſt non lux. Quæ autem inuicem negantur verè, & affirmantur inuicem falsò; procul dubio diſtinguuntur inter ſe realiter. Nullum quippe clarius diſtinctionis realis indicium eſſe poteſt, quàm mutua negabilitas vera, & mutua vera inaffirmabilitas. Imò communis, eademque legitima procul dubio definitio identitatis realis eſt mutua affirmabilitas vera,

ra, vt initio præmiſſum eſt; diſtinctionis verò realis, mutua negabilitas. Cùm ergo eadem ſit ratio de quibuſuis prædicatis cōtradictorijs; patet clarè quælibet prædicata contradictoria eſſe diſtincta realiter inter ſe, ſaltem inadæquatè; atque diſtinctionem aliquam realem eſſe, indiſtinctam realiter ab iiſdem. Ergo ſi aliquibus perfectionibus abſolutis Dei, vt ſunt in ſe à parte rei, conueniunt prædicata aliqua contradictoria, conuenit vtique iiſdem, vt ſunt in ſe, à parte rei, diſtinctio aliqua realis mutua, eaque non tantùm ſecundum quid, ſeu impropriè talis, ſed proprie, ac ſimpliciter talis, ſaltem ſecundum aliquid: Nempè ſecundum illud ſaltem prædicatum, ſecundùm quod opponuntur inuicem contradictoriè.

Art. 9. Talem nimirum diſtinctionem euincunt omninò argumenta propoſita, vt patet conſideranti. Cui propterea non poterit non valdè probari iudicium Adami in 1 diſt. 1. q. 12. ar. 3. dub 2. §. *Secundò dico*; Vbi, cum ſermo eſſet de prædicatis contradictorijs admittendis in Deo inter ea, quæ non diſtinguuntur realiter vllo modo, ſic veriſſimè pronunciat: *Imponere fidei tale inconueniens; eſt exponere fidem deriſioni infidelium.* Commendat Adamum Faſolus, licet non ſatis conſequentiæ tenax re ipſa, q. 4. ar. 2. dubit. 13. n. 102. *Quia, inquit, id, perinde eſſet; atque affirmare falſum, quodlibet eſſe, vel non eſſe: Et verum, poſsibile eſſe, idem ſimul eſſe, & non eſſe.* Admittere autem diſtinctionem realem inter perfectiones diuinas abſolutas, eſt ſcandalum fidelium, vt apparuit ſuprà; Quod eſt maius inconueniens. Et rursùs adſtruere diſtinctionem maiorem, quàm ſit diſtinctio rationis purè extrinſeca, quocunque demum nomine hæc vocetur, abſque diſcrepantia obiectiua intrinſeca diſtinctorum quoad aliquod prædicatum, adeòque ſine prædicatis contradictorijs intrinſecis, eſt nihil reipſa dicere, aut dicere inconſequenter, vt apparet ex expoſitione initio præmiſſa. Igitur

ad

ad vitandum omne inconueniens, neganda eſt, inter omnes, & quaslibet perfectiones diuinas abſolutas, diſtinctio virtualis intrinſeca, & diſtinctio qualibet alia minor diſtinctione reali, & maior, quàm rationis purè extrinſeca.

Art. 10. Plura alia argumenta confici poſſent in eandem rem. Primò ex conceptu puræ perfectionis; quatenùs omnes formalitates diuinæ abſolutæ, ac neceſſariæ ſunt puræ perfectiones; atque nulla pura perfectio poteſt opponi per vllum ſuum prædicatum vlli alij puræ perfectioni, ſed toti illi ſe tota omninò congruit neceſſariò, vt ſuperiùs ſemel, atque iterum dictum eſt. Et confirmatur. Quia aliàs fieri poſſet, vt duæ aliquæ puræ perfectiones non tantundem ſe ſibi inuicem communicarent, nec tantumdem perficerent ſe inuicem; quantum vnaquæque ſe ſibi communicaret, ſeque perficeret. Neutra enim communicari poſſet alteri quoad prædicatum, ſecundum quod opponeretur illi contradictoriè nec poſſet eatenus alterā perficere; Cùm vtrumlibet contradictorium excluda potiùs à ſe formaliter, & immediatè alterum contradictorium. Haberet igitur vtralibet perfectio diuina, vel ſaltem altera, defectum aliquem perfectionis alicuius peculiaris conuenientis alteri, ſaltem quoadmodum habendi talem perfectionem.

Art. 11. *Secundè* ex conceptu entis à ſe; quatenus Diuinitas, ideòque omnes, & ſingulæ perfectiones diuinæ ſunt ens à ſe; ideſt, exiſtunt vi ſua præcisè ſibique ſufficiunt ſe ſolis ad exiſtendum; ità vt per quandam veluti reflexionē, ex modo noſtro concipiendi, tota diuinitas, ſeu cumulus omnium diuinarum perfectionum ſit principium, & cauſa adæquatè ſufficiens, & efficax exiſtendi reſpectu vniuſcuiuſuis diuinæ perfectionis ſeorſim. Ne videlicet dicatur, quamlibet, aut aliquam perfectionem diuinam exiſtere vi principij non includentis in ſe, omnibus modis à parte rei, omnes perfectiones, quas includit in ſe principium, & cauſa cuiuſuis creaturæ:

de cuius conceptu eſt, vt procedat à tota diuinitate ſecundum omnes ſuas perfectiones, vt ſunt in ſe a parte rei, tamquam à principio, & cauſa ſua adæquata. Vnde ſequeretur volitionem Diuinam ex.gr. non exiſtere ſapienter, quia non exiſteret vi ſapientiæ & intellectionis perinde omninò, atque exiſtit vi ſua; intellectionem verò Diuinam e conuerſo exiſtere quaſi a caſu, & non ex intentione, vique amoris erga ſe perfectiſſimi, quia non exiſteret vi volitionis Diuinæ perindè omnino, atque ſua ipſius vi; & ſic de alijs perfectionibus Diuinis inuicem collatis. Nihil autem exiſtit vi ſui contradictorij, neque aliquod eſſe eſt principium, & cauſa vel efficiēs, vel ſufficiens ſui non eſſe, aut è conuerſo, Cùm nihil in ſe contineat, aut vi ſua adiungat ſibi, ſed excludat potiùs, ac repellat, ſuum contradictorium, ſeu non eſſe ſui. Impoſſibile igitur eſt, vt vllis perfectionibus incluſis in conceptu Deitatis, vt ſunt in ſe à parte rei inſint prædicata aliqua contradictoria, ſeu eſſe aliquid, & non eſſe idem ipſum.

Art. 12. Tertiò ex conceptu entis ſummè ordinati; quatenùs eſt de conceptu ordinis perfecti, vt quæcumque aliquo modo diſtinguuntur inter ſe, reuocentur ad vnum aliquod principium ſimplex, & carēs tali diſtinctione. Alias enim exiſtent tanquam ſcopæ, vt dicitur, diſſolutæ. Perfectiones autem Diuinæ, ſi diſtinguerentur aliquo modo inter ſe intrinſecè; non poſſent reuocari eo modo ad vnum principium: Tùm quia nihil poteſt eſſe principium adiungendi ſibi contradictorium ſuum, vt modò dicebatur: Tùm quia, ſi vna aliqua perfectio Diuina eſſet aliquomodo principium alius, vel aliarum perfectionum Diuinarum à parte rei; eſſet vtique principium æquiuocum ipſius, vel ipſarum, ac proinde eſſet perfectio maior, quàm ipſa, vel ipſæ. Quia eſt de ratione principij æquiuoci, vt excedat, ſicut eſt de ratione principij vniuoci, vt ſit æquale principiato. Repugnat autem cuiuis perfectioni Di-

uinæ, vt excedatur ab vlla alia perfectione, vt ſunt in ſe à parte rei. Quælibet enim perfectio Diuina abſoluta, & neceſſaria eſt melior ipſa, quàm non ipſa, vt infrà dicetur; atque ideò nulla eiuſmodi perfectio poteſt eſſe minùs bona, quam vlla alia, quatenùs alia eſt, ſeu non eſt ipſa.

Art. 13. Verùm hæc, & alia quam plura ſimilia propterea non tanti à me habentur, vt moram in eis faciam longiorem; Quia omnium huiuſmodi argumentorum efficacia pendet ex eo, quòd non poſſint identificari inuicem adæquatè, omnemque diſtinctionem realem, tam immediatam, quam mediatam, ſeu in aliquo tertio, à ſe excludere ea, quibus conueniunt à parte rei prædicata contradictoria; atque hoc dato nullo vlteriùs argumento opus eſt pro ſcopo noſtro & pro impugnatione eorum auctorum Catholicorum, quibuſcum ſolis præſens initur controuerſia. Ijs igitur prætermiſſis ſolùm addo Auguſtinum negantem l. 7. de Trinit. c. 2. inter eſſentiam, & attributa diuina, illud diſtinctionis genus, quod admittit inter eandem, & Perſonas. *Non eo verbũ, inquit, quo ſapientia. Quia verbũ non ad ſe dicitur, ſed tantum relatiuè ad eum, cuius verbũ eſt, ſicut Filius ad Patrẽ. Sapientia vero eo, quo eſſentia, & ideò quia vna eſſentia, vna ſapientia.* Pende antitheſim: *Non eo verbum, quo ſapientia: Eo ſapientia quo eſſentia.* Quod diſcrimen ſubſiſtere nequit abſque indiſtinctione poſteriorum prædicatorum contraria diſtinctioni priorum. Conſonat Auguſtino Anſelmus in Monol. c. 14. initio dicens. *Itaque de relatiuis nulli dubium, quia nullum eorum ſubſtantiale* (ideſt, pertinens ad eſſentiam) *eſt illi, de quo relatiuè dicitur.* Cap. verò 15. prope finem. *Vnum eſt,* ait, *quidquid eſſentialiter de ſumma ſubſtantia dicitur. Ipſa vno modo, vna conſideratione eſt, quidquid eſt eſſentialiter.* Manifeſtum porrò eſt non eodem modo quoad identitatem, & diſtinctionem inuicem comparari ea, quorum alterum ſubſtantiale non

eſt; alterum verò ita ad ſubſtantiam; ſeu eſſentiam pertinet, vt ſit vnum cum ipſa eſſentia vno modo, vna conſideratione: ideſt, eodem prorsùs modo, quo eſſentia ipſa eſt vna ſecum. Non igitur datur ex mente Auguſtini, & Anſelmi inter eſſentiam, & eſſentialia, ſeu abſoluta aliqua, vel omnia, ea diſtinctio, quæ datur inter eandem eſſentiam, & relatiua. Inter eſſentiam autem & relatiua ſola datur diſtinctio virtualis intrinſeca; ideſt, identitas vera, & realis coniuncta cum diſcrepantia obiectiua, & intrinſeca quoad aliqua prædicata. Ergo non datur eiuſmodi diſtinctio inter eſſentiam, & attributa, aut inter perfectiones aliquas abſolutas Dei. Ob hæc igitur omnia aſſerenda eſt, inter omnia prædicata Dei abſoluta, & neceſſaria, ſimplicitas perfectiſsima expers omnis omninò diſtinctionis obiectiuæ ac intrinſecæ, atque aliquatenùs maioris, quàm quæ conſiſtit in modo noſtro imperfecto concipiendi dependenter à connotatis extrinſecis creaturarum. Quæ eſt res ipſa à nobis ſignificata nomine diſtinctionis virtualis intrinſecæ; nec alia eſſe poteſt, quæ alijs vocibus initio notatis ſubijcitur in præſenti per alios auctores.

Ad 1. Æquiualentia entitatis realiter ſimplicis, reſpectu plurium perfectionum realiter diſtinctarum, probat quidem diſtinctionem virtualem extrinſecam totidem formalitatum in entitate ſimplici; quatenùs hæc poteſt multipliciter repræſentari relatè ad ſingulas eas perfectiones realiter inter ſe diſtinctas, atque diuerſas. Cæterùm diſtinctio virtualis intrinſeca nullatenùs indè deduci poteſt. Quia prædicata contradictoria incluſa in conceptu huius diſtinctionis conueniunt perfectionibus realiter inter ſe diſtinctis, ratione ſuæ imperfectionis, ac limitationis, cui nullus eſt locus in entitate ſimplici æquiualenti illis pluribus quoad ſolam perfectionem & nō etiam quoad imperfectionem, & quoad ea, quæ fundantur in imperfectione.

Ad 2. Diſtinctio realis rerum creatarum eſt

per-

perfectio coniuncta cum imperfectione; ſicut libertas ad amorem, & omiſſionem amoris Dei; potentia ſentiendi; & ſimiles. Fundatur enim in limitatione, & inſufficientia bonitatis, quæ ineſt vnicuique enti creato; inducitque multitudinem in ſupplementum ſingulorum. Vnde modus, ſpecies, & ordo includentes in ſuo conceptu talem diſtinctionem, pertinent ad rationem bonitatis cauſatæ non verò ad conceptũ bonitatis ſecundum ſe, aut bonitatis primæ; ex qua oritur omnis bonitas cauſata, & creata. Quo pacto exponit Auguſtinum D. Thomas q. 6. art. 1. ad 1. Vnde diſtinctio realis propria creaturarum datur in Deo æquiualenter quoad ſufficientiam ad præſtanda per ſe ipſum plura quàm quæ præſtari poſſunt ab vnaqualibet creatura ſeorſim, quod ſpectat ad perfectionem talis diſtinctionis. Non verò quoad oppoſitionem cõtradictoriam inter perfectiones creatas; quod ſpectat ad imperfectionem ipſarum, ipſiuſque inter eas diſtinctionis.

Ad 3. Eſto ſit perfectio ſine imperfectione, diſtinctio virtualis intrinſeca inter formalitates, quarum altera, vel vtraque ſecundum ſe præſcindit à perfectione ſimpliciter, vel etiam à ſola perfectione ſimpliciter ſimplici; quales ſunt omnes formalitates Diuinæ perſonales; non tamen eſſet abſque aliqua imperfectione diſtinctio virtualis intrinſeca inter formalitates, quarum neutra ſecundum ſe caret perfectione ſimpliciter ſimplici; vel ab ea præſcindit obiectiuè. Quia quælibet perfectio ſimpliciter ſimplex eſt melior ipſa, ex ſuo conceptu, quàm non ipſa; eaquè propter quodlibet non ipſum, ſeu contradictorium quodlibet ipſius ſecundum ſe præcisè includit in ſe defectum alicuius melioritatis, ac proinde, & bonitatis alicuius. Qui defectus eſt imperfectio, vt declarabitur infrà. Omnes autem formalitates Diuinæ abſolutæ, & neceſſariæ ſunt perfectiones ſimpliciter ſimplices; cùm formalitates perſonales ſecundum ſe;

que

ad'cribat enunciatiuè ex toto, vel ex parte, modum eſſ. ndi obiectiuum talē, qualis eſt modus cognoſcendi proprius eiuſdem intellectus offuſcati, ac præpediti ſpeciebus rerum creatarum; à quibus, tamquam ab exemplaribus, ac prototypis, dependet in omni ſua operatione, circa Diuina. Qua de re dicentur plura in decurſu.

Art. 1. Ad 5. Diſtinguo antecedens: Verbum Diuinum procedit verè & realiter per intellectum notionalem, & non per voluntatem notionalem; & Spiritus ſanctus è contra; concedo antecedens. Rursùs; Verbum procedit formaliter, & ex modo noſtro concipiendi, per intellectum abſolutum, tamquam connotatum proprium ipſius, & non procedit ſic per voluntatem abſolutam; & de Spiritu ſancto è conuerſo; concedo ſimiliter antecedens. Verbum procedit re ipſa, independenter à modo noſtro concipiendi, & per ſolum intellectum abſolutum, aut Spiritus ſanctus per ſolam voluntatem abſolutam; nego antecedens cum conſequentia. Et ſanè nihil abſurdius dici poteſt, quàm omnem Dei operationem circa creaturas fieri ſapienter, & ex vi amoris erga ipſas; ideòque per intellectum ſimul, & voluntatem; & tamen operationes præſtantiſſimas ad intra peragi, alteram inſipienter, ſeu non ſapienter, nempè nihil operante intellectu re ipſa; alteram quaſi fortuitò; & inuoluntariè, & abſque intentione præuia eius, quod ponitur à parte rei; atque adeò Filium Dei vnigenitum non exiſtere reipſa ex vi amoris paterni erga ipſum; neque Spiritum ſanctum ſpirari ex vi cognitionis proponentis ſpiratori qualitatem, & prædicata omnia ipſius. Quæ tamen abſurda, neceſſe eſt, vt dicat, quicumque dicit Verbum non procedere reipſa per voluntatem abſolutam; & ſimiliter Spiritum ſanctum non procedere re ipſa per intellectum abſolutum. Iam quod conceſſum eſt de voluntate, & intellectu notionali à parte rei, necnon de abſoluta ex modo

concipiendi declarabitur ex profeſſo in illo loco. Nempè ſufficit pro nunc, à nemine ea de re dubitari.

Art. 2. Concilia & PP longè abeunt ab ſcopo obiectionis. Quia ſolùm agunt de reprobando Arianiſmo; cuius fundamentum aduerſus diuinitatem Filij Dei erat hoc ſophiſma. Vel volens Pater genuit Filium, vel nolens. Si nolens; quis eum coegit? Certè maior aliquis, & Filio, & Patre. Quo obtinebatur plus etiam quàm intentum initio eſſet; Nempè nec Patrem eſſe Deum, nec Filium. Si volens; ergo liberè, & cum conſideratione. Atqui neceſſe eſt libertatem & conſiderationem, ante rem, eſſe, quæ fit cum libertate, & conſideratione. Ante, inquam vel actu; quod directè intendebatur ab Ario: vel ſaltem potentia; quod non minùs ſufficiebat eidem. Ità fere referunt Nazianz. orat. 35. quæ eſt 3. de Theol. colum. 4. Cyrillus Alex. l. 2. Theſ. c. 8. initio, alijque PP. diſputantes aduerſus Arianos.

Art. 3. Sophiſma iſtud diluitur diſtinctione duplicis voluntatis; alterius liberæ libertate indifferentiæ, imperantis generationem Filij, atque ad eam determinantis intellectum Paternum ſeu Patrem ex ſe indifferentem; ſicut determinatur omnipotentia ad productionem creaturæ; alterius, liberæ ſola libertate oppoſita coactioni, ſeu ſpontaneæ, ſimulque eſſentialiter determinatæ ad verum ex ſua natura, comitantis, ratione noſtra generationem, virtutemque generatiuam Filij; ſicut comitatur productionem, virtutemque diuinam productiuam hominis, virtus diuina productiua leonis. Quas duas virtutes nemo propterea aſſerit virtualiter intrinſecè diſtinctas inter ſe. Prioris generis voluntatem ſubintelligebant & affirmabant Ariani in ſuo ſophiſmate; eandemque ſubintelligunt Concilia, & Patres relati in obiectione, dum negant Filium voluntate genitum eſſe. Oportebat nimirum eo ſenſu repelli à Catholicis propoſitionem Arij, quod iſte tamquam veneno illam imbuebat.

Art. 4. Cæterùm ſecundi generis voluntatem, quæ à parte rei verè præcedat generationem Filij; tam non negant Concilia & PP. quàm non affirmat *Arius*; vt pote nihil conferentem ad ſcopum controuerſiæ de diuinitate Filij. Imò illam diſertè affirmant plurimi PP. ac Theologi apud Montoyam diſp. 93. de Trinit. ſect. 2. à n. 14. & tota ſect. 4, & 5. Vbi inter alios videri poteſt Hilarius ita exponens ſynodum Syrmienſem, vt, ex mente ipſius, eodem modo, quo negat proceſſionem Filij per priorem indifferentem voluntatem, admittat proceſſionem eiuſdem per poſteriorem neceſſariam voluntatem. Nemo autem non videt doctrinam iſtam nihil conferre ad ſcopum argumenti. Quandoquidem nemo eſt, qui neget diſtinctionem, vt minimùm, virtualem intrinſecam terminationum liberarum Dei à natura Diuina. Confert verò plurimùm eadem doctrina ad ſcopum noſtrum. Quia nequidem voluntas Dei abſoluta, & neceſſaria deberet præcedere generationem Filij; ſi ea foret diſtincta virtualiter intrinſece ab intellectu, & natura Diuina; certè non ita facilè, & clarè deprehendi poſſet ea præcedentia ſub hac hypotheſi.

Art. 5 Verùm quia proceſſio per voluntatem liberam libertate indifferentiæ tam negatur de Spiritu ſancto, quam negatur de verbo, atq; Sancti PP. vniformiter, eodemq. prorsùs ſenſu affirmant nonnumquã de Spiritu ſancto & negãt de verbo proceſsionẽ per voluntatẽ, alia inſuper opus eſt interpretatione peculiari pro eiuſmodi locutionibus. Nimirũ, vt accipiantur, dum ita loquuntur, eamque comparationem ſic inſtituunt; vel de voluntate notionali, in ſenſu reali; vel de abſoluta, & neceſſaria, tantùm ex modo noſtro concipiendi, iuxta diſtinctionem initio præmiſſam. Quo pacto legitimè in concordiam rediguntur teſtimonia huius generis cum teſtimonijs alijs non paucis eorundem Patrum de proceſſione Verbi per voluntatẽ nuper indicatis apud Montoyam. Nec enim Sancti PP. vbiquè loquuntur

de

de hac re, aut in eodem ſenſu, aut in eundem ſcopum. Aliter enim opotebat eos loqui in contentioſa defenſione Myſterij proceſſionum Diuinarum aduerſus fraudes Arij. Aliter verò in tranquilla eiuſdem myſterij expoſitione directa ad fideles, eorumque familiari ac vulgari concipiendi modo accommodata.

Art. 1. Ad 6. Voces ſubſtituuntur rebus non præcise vt ſunt in ſe à parte rei, ſed vt ſubſunt conceptibus loquentis. Conceptus autem noſtri circa Deum ſunt non ſolùm vtcumque diſtincti; ſed etiam ſpecificè diuerſi iuxta diuerſitatem ſpecificam rerum creatarum, relatè ad quas, & per quarum ſpecies cognoſcitur Deus. Quod nõ prouenit ex diuerſitate obiectiua prædicatorum Dei ſecundum ſe præcisè, quæ cognoſcuntur in recto mediantibus creaturis, ſed ex diuerſitate rerum creatarum, è quibus aliæ, atque aliæ cognoſcuntur in obliquo ſimul cum Deo per alios, atque alios conceptus, ideòque per ipſos ſortitur Deus aliam, atque aliam apparentiam reſpectu noſtri intellectus. In hac porrò apparentiæ diuerſitate, circa rem obiectiuè ac in ſe intrinſecè eandem, conſiſtit omnis diſtinctio virtualis extrinſeca, ſeu rationis; tùm ratiocinantis, per connotata ſecundæ intentionis; tùm ratiocinatæ, per connotata primæ intentionis.

Art. 2. Propter identitatem obiectiuam, quoad rectum, iſtiuſmodi noſtrorum cóceptuum circa Deum, euadunt veræ propoſitiones affirmantes de ſe inuicem prædicata Dei abſoluta: vt, iuſtitia Dei eſt miſericordia Dei: Immenſitas eſt æternitas &c. Propter diuerſitatem verò realem, quoad obliquum, euadunt veræ propoſitiones obiectionis enunciantes contradictoria de iuſtitia, & miſericordia Dei; immenſitate, & æternitate &c. quin propterea eædem propoſitiones ſint inuicem contradictoriæ. Quia videlicet ſemper illis ſubeſt implicitè vel explicitè, ſenſus reduplicatiuus includens ſimul cum Deo connotata creata realiter diſtincta ac diuerſa.

Hac

Hac etiam præciſè de cauſa nomina Dei non ſunt ſynonyma, licet ex parte recti omnia ſignificent rem adæquate eandem. Quæ eſt expreſſa doctrina D. Thomæ, aliorumque communis eodem *illo in loco*, quem indicat obiectio. Alia *huiuſmodi logicalia*, quæ rebus quoque creatis ſunt communia, exponuntur communiter in Logica, nec ſunt huc omnia conuehenda.

QVÆSTIO V.

Vtrum eſſentia Dei conſtituatur formaliter per conceptum entis à ſe?

VIDETVR non conſtitui. 1. Quia ratio entis à ſe eſt tranſcendens reſpectu omnium prædicatorum Dei, ſicut eſſe immenſum æternum &c. Repugnat autem rationi eſſentiæ, vt ſit ita tranſcendens.

2. Eſſentia eſt præcipua in vnoquoque, ſummaque perfectio; vtpotè continens in ſe tanquam prima radix, cætera omnia, quæ inſunt rei. *Talis autem eſt in Deo*, ratione noſtra, vti eſt *realiter in rebus creatis*, gradus ſolus intellectiui, aut intellectio actualis, vt multis contendunt Faſolus, Herice, & alij. Hoc igitur potiſſimùm conceptu conſtituitur formaliter eſſentia Dei.

3. Omnia prædicata Dei, quæ ſunt poſteriora ratione, quam eius eſſentia, habent rationem attributi. Conceptus autem ſubſtantiæ, viuentis, & ſimiles, ſunt poſteriores in Deo ratione noſtra, quàm conceptus entis à ſe; & tamen non ſunt attributa, ex communi omnium ſententia. Ergo.

4. Eſſentia cuiuſque, & definitio obiectiua ſunt *idem* etiam formaliter, & ratione noſtra.

Ratio

Ratio autem entis eſt extra definitionem, & eſt prior eadem. Nempè quæſtio *quia eſt* præcedit quæſtionem *quid eſt* vt docet D.Thomas ex Philoſopho 2. poſter 6. Ergo eadem ratio entis, eſt etiam extra eſſentiam.

5. Definitio, vt docetur ibidem, debet conſtare ex genere, & differentia; ens autem non eſt genus, vt docent frequenter Philoſophus, D.Thomas, & alij. Idem colligitur ex eo, quod dictum eſt ſuprà, Deum ſub nullo genere vniuocè contineri. Continetur enim vniuocè ſub ratione entis. Quia ſub hoc conceptu formali præciſe, nec ex parte recti, nec ex parte obliqui, ſeu connotati, apprehenditur quidquam diuerſum, reſpectu Dei, & reſpectu creaturæ.

6. Eſſentia, & exiſtentia; eſſe, & exiſtere diſtinguuntur realiter in rebus creatis, vt docet ſæpè D. Thom.& poſt ipſum plures alij. Ergo diſtinguuntur in Deo ratione. Ergo ratio entis, ſeu ipſum eſſe non pertinet formaliter ad conceptum eſſentialem Dei.

7. Aſeitas eſt conceptus negatiuus. Perinde namque eſt, atque conceptus non habentis cauſam à ſe diſtinctam. Eſſentia autem entis poſitiui, quale procul dubio eſt Deus eſt conceptus adæquatè poſitiuus. Quia per negationem non exponitur, quid ſit res, ſed quid non ſit. Ergo aſeitas nõ pertinet ad eſſentiam Dei. Quòd ſi proptereà dicatur iſtud prædicatum eſſe poſitiuum: difficultatem ingerit, quod docet Damaſ. l.1.de fide c.12. initio; Omne poſitiuum, & quidquid per Theologiam affirmatiuam dicitur à nobis de Deo, eſſe extra eius eſſentiam. Dicendum igitur videtur, nullum conceptum quidditatiuum, & eſſentialem Dei, ſiue affirmando, ſiue negando, eſſe aſſignabilem à nobis iuxta modum, quo ipſum apprehendere, & cognoſcere valemus, dum ſumus in via.

Art.1. Reſpondetur. Quod eſt primum in vno, quoque conſtitutiuum ipſius, & diſtinctiuum eiuſdem ab omnibus alijs; id verò ab omnibus

eſſen-

eſſentia dicitur. Primum autem intelligitur, & poſitiuè, & negatiuè tale, Negatiuè quidem; quatenùs nihil eiuſmodi ante ſe præſupponit. Poſitiuè vero; quatenùs eſt radix, & principiū aliquale cæterorum omnium, quæ vnicuique inſunt. Hinc colligitur, iunctis ijs; quæ dicta ſunt in quæſtione præcedenti, nullum eſſe diſcrimen obiectiuum, & intrinſecum inter prædicata Dei eſſentialia, & non eſſentialia, præterquàm facta comparatione inter prædicata abſoluta, & neceſſaria, ex vna parte; & relatiua, atque terminationes liberas, ex parte altera. Nempè, reſpectu iſtorum poſteriorum, illa priora habent procul dubio rationem eſſentiæ. Quia habent, reſpectu eorundem, aliquod prioritatis genus ex parte obiecti, vt infrà dicetur; ſeque ſolis ſufficiunt ad diſcretionem Dei ab omnibus, & quibuſuis alijs, quæ non ſunt Deus. Vnde nomine eſſentiæ Dei, & prædicatorum eſſentialium, frequenter intelliguntur omnia prædicata abſoluta, & neceſſaria ſumpta collectiuè, & prout diſtincta virtualiter intrinſecè à perſonalitatibus, & conceptibus omnibus relatiuis; nec non à terminationibus liberis, quatenùs liberis.

Art. 2. Solùm igitur ſuperest quæſtio de conceptu eſſentiali metaphyſice, & ex modo noſtro concipiendi; ideſt, de ſola diſtinctione virtuali extrinſeca inter conceptum primarium, & conceptus ſecundarios Dei relatè ad cōnotata creata habentia, inter ſe, ordinem realem prioris, & poſterioris. Etenim prædicata Dei differentialia, & diſcretiua à rebus creatis, ſi ſecundum ſe præcisè conſiderentur, & independenter à relatione ad connotata creata, omnia ſunt ſimul, non ſolùm obiectiuè, & intrinſecè; ſed etiam ratione, & ex modo concipiendi. Quia in ipſis ſecundum ſe nullum eſt fundamentum præferendi, aut poſt ponendi vnum, ſeu conceptum, ſeu prædicatum alicui alij conceptui, aut prædicato; cùm ſecundum ſe præcisè nihilo diſcrepēt inter ſe, vt dictum eſt ſuprà; nec poſſit intelle-

ctus ſortiri differentiam vllam poſitiuam quoad ſuos conceptus formales, niſi ex parte obiecti apprehenſi exiſtat aliquod diſcrimen cauſatiuum differentiæ inter cognitiones.

Art. 3. Certum nihilominus eſt, eadem Dei prædicata poſſe alia alijs eſſe priora, & poſteriora, ratione noſtra, dum concipiuntur relatè ad connotata creata, quorum alia alijs ſint priora, aut poſteriora realiter. Sicut enim prædicata Dei diſtinguuntur inuicem ratione, propter diuerſitatem realem rerum creatarum, per quarum ſpecies, & adinſtar quarum concipitur Deus; ità etiam ordinantur inuicem, tamquam prius, & poſterius ratione, propter ordinem realem prioris, & poſterioris conuenientem rebus creatis, quarum ſpeciebus, & adinſtar quarum concipitur Deus. Nempe Deus cognitus, iam mediantibus creaturis habentibus rationem prioris, iam mediantibus iis quæ habent rationem poſterioris, apparet intellectui iam vt prior, iam vt poſterior reſpectu ſui ipſius. Prior quidem quoad perfectionem ſimilem perfectioni creaturarum, quatenùs realiter priorum. Poſterior verò quoad perfectionem ſimilem perfectioni creaturarum realiter poſteriorum, eadem profectò de cauſa; ob quam apparet nobis Deus, velut alius, & alius, atque diuerſus à ſe ipſo, propter alietatem, & diuerſitatem realem rerum creatarum; mediantibus quibus per diſtinctas cognitiones imperfectè, atque inadæquatè ipſum percipimus. Vtrobique enim obiectum imperfectum immediatè cognitum traducit, ac refundit ſimilitudinem quandam, atque imitationem apparentem ſui in obiectu præſtantius, & infinitum mediatè cognitum.

Art. 4. Huiuſmodi apparentia contingit in intellectu ad eum fere modum, quo in potentia viſiua corporea contingit, vt idem obiectum viſibile eiuſdem in ſe ſemper coloris, ac ſitus, appareat iam viride, iam rubrum, iam cæruleum; modò propinquius, modò remotius; modò re-

ctum, modò inuerſum, propter viſiones habitas mediantibus perſpicilijs eorum realiter in ſe colorum, & diſpariter concauis, aut conuexis; atque diuerſimodè diſpoſitis in loco, ſeu rectis, ac inuerſis; ſimiliterque apparet tamquam multiplex, ſi perſpicilia ſint multangula. Quo exemplo, & diſcurſu dignoſcitur vlteriùs, illud prioritatis genus conuenire, ratione noſtra, ſeu ex modo noſtro concipiendi, vnicuique prædicato Diuino reſpectu alius, vel aliorum prædicatorum Dei, quod prioritatis genus conuenit realiter obiecto creato, per cuius ſpecies, & conſequenter ad inſtar cuius, cognitum à nobis erit idem prædicatum Dei, ſeu potiùs Deus ipſe totus, quantum eſt ex parte obiecti realiter terminantis cognitionem. Vnde, quia potentia noſtra intellectiua eſt prior realiter prioritate naturæ & cauſalitatis effectiuæ, quàm intellectio ipſius, Deus quatenùs intellectiuus, eſt prior eodem genere prioritatis ex modo noſtro concipiendi, quàm quatenùs intelligens actu: idest, potentia, vel potius non repugnantia Dei ad intelligendum eſt ita prior, quàm intellectio Dei. Quia verò ratio ſubſtantiæ, vt ſic, eſt prior prioritate fundata in ſola nõ mutua ſubſiſtendi conſequentia, quam ratio viuentis, aut intellectiui, ratio ſubſtantiæ Diuinæ eſt ſimiliter prior, ex modo noſtro concipiendi, quam ratio vitæ, aut intellectualitatis diuinæ; idemque ſimiliter dicitur de alijs eiuſmodi.

Art. 5. Ex his deprehenditur iam clare, conceptum entis à ſe eſſe primum omnium inter prædicata Dei. Quia in primis ratio entis eſt formaliter vniuerſaliſſima omnium, ideoque prior prioritate conſequentiæ nõ mutuæ, quàm quodlibet aliud prædicatũ, ſaltẽ in ordine ad noſtram cognitionem. Quod addo propter proprietates tranſcendentales entis, quæ omnes ſunt relatiuè ad aliud; cùm conceptus entis ſit prorsùs abſolutus. Conceptus autem abſoluti eſt prior conceptu relatiui, ſicut ſimplex compoſito. Quæ eſt

ratio

ratio D. Thomæ pro hac ſententia in 1. diſt. 8. q. 1. ar. 3. Deinde aſeitas concipitur ad modum cauſæ reſpectu cæterorum prædicatorum Dei ac proinde eſt prior illis, ex modo noſtro concipiendi. Eadem de cauſa iſtud prædicatū eſt cæterorum omnium radix, & origo prima, ratione noſtra atque ideò eſt primum Dei prædicatum, non tantùm negatiuè, ſed etiam poſitiuè.

Art. 6. Ex iſta conſideratione deducitur alia eiuſdem prædicati conditio, quam nonnulli ſeorſim expreſſam volunt in expoſitione conceptus eſſentialis: Nimirum iſtud idem prædicatum eſſe præſtantius, & maioris perfectionis, ratione noſtra, quam prædicata cætera Dei. Quia principium reale æquiuocum alicuius neceſſariò illi præeminet formaliter. Aſeitas autem comparatur, vt tale principium cum alijs perfectionibus Dei, vtpote diſſimilibus ſibi formaliter. Et prætereà aſeitas eſt conceptus formaliter oppoſitus ſummæ imperfectioni creaturarum, & quæ eſt origo cæterarum omnium imperfectionum; Nempe eſſe ex nihilo, & ex ſe hoc tantùm habere, vt nihil ſint. Ea autem perfectio eſt formaliter maior, quæ opponitur formaliter maiori imperfectioni. Apparet verò nobis Deus magis vel minùs perfectus, eſtque proinde inæqualiter perfectus, ratione noſtra, vt ſubeſt diuerſis noſtris conceptibus, atque inde nominibus referentibus vel poſitiuè, ac aſſimilatiuè ad perfectiones creatas inæquales; vel negatiuè, ac diſcretiuè ad imperfectiones maiores, & minores. Solus igitur conceptus entis à ſe; ſeu exiſtentis vi ſua ſola, ſeu ſufficiendis ſibi ſe ſolo ad exiſtendum conſtituit adæquatè, ratione noſtra, eſſentiam Dei,

Art. 7. Confirmatur cum Suarez Gillio, Auerſa, Smiſing. & alijs quampluribus ex illo Exod. 3. *Ego ſum qui ſum*. Et rurſus, *Qui eſt, miſit me*. Vbi intendente Deo manifeſtare ſuam eſſentiam, & quidem accommodatè ad modum noſtrum intelligendi, vt potè erudiente populum rudem,

igna-

ignarúmque rerum ſublimium, ſola exprimitur ratio entis, ſiue à ſe conueniens, ſiue vt ſibi cõueniens quidditatiuè per ſe ipſum, ac proindè eſſentialiter habens eſſe, ſeu eſſentialiter exiſtens; ſicuti homo eſt eſſentialiter homo, ſeu animal rationale, & ſic de ſimilibus. Ea autem expreſſio coincidit omninò cum expreſſione à nobis propoſita; niſi quòd hæc noſtra facta eſt terminis ſcholarum proprijs; illa verò terminis locutionis apud omnes familiaris. Communis conſenſus PP. pro hac ſententia, & loci adducti intelligentia illi fauens videri poteſt inter alios apud Gillium l.2.tract.1.c.13. & 14.

Art.8. Confirmatur rurſus. Quia inter omnes conceptus conſtitiuos Dei, & diſcretiuos eiuſdẽ à rebus creatis, notiſſimus omniũ, atq. adeò primus, ratione noſtra, eſt cõceptus entis à ſe, quod ex eo colligitur efficaciter à poſteriori. Quia Philoſophi, cùm ignorarent cætera Dei, rationem tamen primæ cauſæ ſeu exiſtentis vi ſua, & à ſe præcisè, inueſtigauere primam omnium, atque inde alia poſtmodum omnia deduxere, ad quæ ratio naturalis progredi poteſt; niſi quòd plures, & quoad plura decepti ſunt in eiuſmodi diſcurſu. Quod ipſum iterum manifeſtat, cætera Dei prædicata eſſe obſcuriora minuſque nota; atque adeò poſteriora, ratione noſtra & ex modo noſtro concipiendi.

Art.9. Confirmatur denique. Quia quò aliqua magis diſtant inter ſe, eò eſt vniuerſalior ratio, cui adiungitur immediate ratio differentialis eorum; vt patet inter alia, in conceptu quidditatiuo ſubſtantiæ, & accidentis. Subſtantia enim definitur ens per ſe. Accidens verò entis, ſeu ens in alio. Ergo conceptus differentialis Dei debet, à fortiori, adiungi ſimiliter immediatè rationi vniuerſaliſſimæ entis, debetque conſtitui per perfectionem formaliter oppoſitam imperfectioni rerum creatarum notiſſimæ præ omnibus alijs; quæ eſt dependentia ab alio, & inſufficientia, vt ſit, ac ſubſiſtat vi ſua præcisè. Quæ per-

fectio eſt aſeitas, vt patet. Ergo legitima quoad nos expoſitio eſſentiæ Dei eſt per aſeitatem adiunctam rationi entis.

Ad 1. Licet ratio entis ſecundum ſe præcisè ſit tranſcendens; non tamen eſt formaliter tranſcendens, vt coniuncta aſeitati, quæ eſt formaliter diuerſa à reliquis Dei perfectionibus non minùs, quàm differant inter ſe reliquæ perfectiones diuinæ. Ergo conceptus iſte adæquatè ſumptus eſt idoneus ad conſtitutionem formalem eſſentiæ Dei.

Ad 2. Omnia, & quælibet alia prædicata habent complementum potius ſuæ bonitatis, ac perfectionis, per eſſe, ſeu per determinationem ad exiſtendum. Quia videlicet cætera omnia comparantur tanquam potētia reſpectu exiſtentiæ, ſeu eſſe, atque actus præeminet potentiæ in perfectione, vt docet in hanc eandem rem, & confirmat optimè D. Thomas præſertim q. 7. de potent. art. 2. ad 9. Verùm hoc ipſum patet clariùs ex conceptu aſeitatis ſuperiùs ponderatæ; quo eſt longè poſterior, ratione noſtra, conceptus intellectui, & intellectionis; ſic &, & alij ab alijs aſſignati conceptus tanquam eſſentiales; maximè vero eſt poſterior conceptus entis æquiualentis omni alij enti. Quia hic conceptus eſt comparatiuus Dei cum omni alio ente, ideòque eſt poſterior, quàm quilibet alius conceptus comparatiuus, cum quolibet ente, aut cum quolibet particulari entium genere, ſeu determinatè, ſeu vagè conſiderato. Quandoquidem quoduis totum, & quæuis collectio eſt poſterior quibuslibet eius partibus. Vnde iſtiuſmodi conceptus diſtat plus à conceptu eſſentiali Dei, quàm quilibet alius proprius, & diſtinctiuus ipſius Dei.

Ad 3. Ratio attributi dupliciter vſurpatur reſpectu Dei. Primò pro perfectione abſoluta, & neceſſaria habente ſimilitudinem cum accidenti creato, aut ſignificata termino connotatiuo. Secundò pro perfectione qualibet ſecundaria, præ-

ſuppo-

ſupponente, ex modo noſtro concipiendi, aliam rationem differentialem Dei. Iuxta priorem vſurpationem (quæ, vtpotè communior, retinebitur à nobis in decurſu) prædicata ſubſtantiæ, viuentis, & ſimilia, non dicuntur attributalia, licet ſint conceptus ſecundarij; ſed dicuntur ſubſtantialia; quatenùs ſignificantur per modum per ſe ſtantis. Iuxta ſecundam tamen vſurpationem poſſunt dici abſque incommodo, & dicuntur nonnumquam attributa ijdem ſecundarij conceptus; quatenùs præſupponunt, ratione, aliud prædicatum; cui attribui poſſint per intellectum, iuxta connaturalem intelligendi, & enunciandi modum.

Ad 4. & 5 Deus non poteſt definiri propriè ſed tantùm impropriè, & latè quoad quid nominis, vt docent D. Thomas, & alij communiter. Quia non conſtat ex genere, & differentia propriè & ſtrictè talibus, vt dictum eſt ſuprà. Et quia, dum ſumus in via non poſſumus aſſequi conceptum quidditatiuum Dei, vt eſt in ſe; ſed ſolùm conceptum aliqualiter diſcretiuum ipſius admodum imperfectè, & quaſi adumbrando ad modum creaturarum. Quapropter eſſentia Dei explicatur idoneè, iuxta modum noſtrum concipiendi, genere non propriè, ſed lata quadam ſignificatione tali, vti eſt ens. Eadem de cauſa quæſtio *quia* tantum inadæquatè diſtinguitur à quæſtione *quid* circa Deum; neque iſtam quæſtionem præcedit illa alia, niſi inadæquatè ſumptam, licet ſecùs accidat in creatis. Quia in Deo vniuerſaliſſima ratio entis immediatè, ac indiuiſim contrahitur per rationem differentialem, & actualitatem vltimam, vt liquet ex ſuperiori diſcurſu.

Art. 3. Ad 6. Plurimùm inclino ad ſententiam Niphi dicentis 4. metaph. diſp. 5. fine, quidquid diſſidetur inter auctores de diſtinctione reali eſſentiæ ab exiſtentia in rebus creatis; eſſe quæſtionem de voce. Nec videtur laudandus Caietanus, quatenùs in præſenti circa artic. 4. q. 3.

ſub nomine [Modernulorum deridet negantes eam diſtinctionem; cùm iuxta eum ſenſum, in quo loquuntur, veriſſimè pronuncient. Cauſa æquiuocationis videtur eſſe duplex ſignificatio eſſentiæ.

Art. 2. Primò namque ſumitur eſſentia pro verificatiuo propoſitionis quidditatiuæ, & veræ veritate ſimpliciter neceſſaria, vel pro eo obiecto ratione cuius ita verificantur, vt ſine ipſo verificari non poſſint eiuſmodi propoſitiones. Hoc ſenſu dicitur communiter, tanquam primum principium; eſſentias rerum eſſe æternas, incorruptibiles, ac ingenerabiles; tamen ſi nihil tale vnquam conueniat vlli rei creatæ in ſe intrinſecè, ſed omnia oppoſita. Certum eſt eſſentiam rei creatæ iuxta iſtam acceptionem, diſtingui realiter ab exiſtentia ipſius. Quia verificatiuum formale eiuſmodi propoſitionum eſt intrinſecè ſolus Deus, & per ſolam denominationem extrinſecam ab ipſo conuenit rebus creatis, vt illas verificent, vt exponetur. infrà quæſt. 16. In Deo autem, iuxta eandem acceptionem eſt realiter indiſtincta eſſentia ab exiſtentia. Quia Deus verificat tales propoſitiones de ſe ipſo, præcisè per ſe ipſum, vt eſt in ſe intrinſecè. Nihil namque extrinſecum ſupereſt, per quod denominari poſſit in ordine ad tales prædicationes; cùm nihil præter ipſum, ſit intrinſece æternum, ingenerabile, & incorruptibile.

Art. 3. In eodem nihilominus ſenſu diſtinguitur inadæquatè, ratione noſtra, eſſentia Dei ab exiſtentia eius; quatenùs ratio entis præſcindit à conceptu verificantis, tùm per ſe ipſum intrinſecè, tùm extrinſecè per aliud, prædicationes, quæ fiunt de ipſo. Aſeitas tamen eſt incapax talis præciſionis, quia eſt ipſa ratio formalis oppoſita contingentiæ rerum creatarum, ob quam exiſtentia ipſarum diſtinguitur realiter ab eſſe ita ſumpta pro verificatiuo propoſitionis neceſſariæ. Rationi autem formali diſſi-

ſimilitudinis, imò, & oppoſitionis cum fundamento diſtinctionis realis, non poteſt conuenire ſimilitudo, & analogia quoad diſtinctionem rationis. Quare hæc analogia, ſeu correſpondentia, & ſimilitudo ſolùm ſaluatur, ex parte Dei in ratione entis comparata cum aſeitate, non verò in conceptu eſſentiæ Diuinæ adæquatè ſumptæ, & comparatæ, iuxta hunc priorem ſenſum cum exiſtentia Diuina.

Artic. 4. Secunda vſurpatio eſſentiæ eſt pro primo prædicato cuiuſque rei, quod conſtituit ipſam in ſe intrinſecè, eandemque diuerſificat intrinſecè à qualibet alia re, ſimulque verificat per ſe ipſum intrinſecè, propoſitionem affirmatiuam eiuſdem conſtitutionis, & diuerſitatis de eodem prædicato; idque non ſolùm conditionate, ſeu quaſi conditionatè, ſed omninò abſolute. Quo ſenſu dicitur communiter, inter alia, eſſentiam creatam eſſe realiter in ſuppoſito, & facere realem compoſitionem cum ipſo. Iuxta hunc ſenſum eſſentia creata non diſtinguitur realiter ab exiſtentia. Quia nulli rei, etiam creatæ, aut identificatæ quomodolibet realiter cum re creata, poteſt conuenire in ſe intrinſecè, atque abſolutè prædicatum aliquod, niſi ratione ſuæ exiſtentiæ, & quatenùs eſt formaliter exiſtens; quandoquidem exiſtere, nihil eſt aliud, quàm eſſe in ſe intrinſecè tale, vel tale aliquid; & non ſolùm per denominationem extrinſecam ab alio. Itaque, iuxta iſtam acceptionem eſſentiæ, & exiſtentiæ, nullus eſt locus obiectioni, vt patet.

Art. 5. Porrò D. Thomas, & alij communiter, dum affirmant eſſentiam rei creatæ diſtingui realiter ab exiſtentia, loquuntur in priori ſolùm ſenſu. Quod facilè quiſque deprehendet, ſi contulerit diligenter D. Thom. in q. ſta 3. ar. 4. & l. 2. contra gent. c. 52. cum eodem c. præſertim 5. de ente & eſſentia, maximè verò 4. met. lect. 2. At moderni reprehenſi à Caietano, & quales ſunt plerique huius ſeculi auctores, cum

quibus proinde loquendum potiùs nobis eſt, loquuntur in poſteriori ſenſu. Verùm conſultius eſt loqui ſemper, in hac materia, cum diſtinctione, iuxta explicationem datam. Quæ videlicet quietat magis intellectum, & tollit, certè lenit plurimùm partium contentiones.

Ad 7. Sicuti in rebus creatis inſufficientia ex ſe ad eſſe, & defectus neceſſitatis exiſtendi, eſt prædicatum propriè negatiuum, de quo dubitari non poteſt: ita in Deo aſeitas, & ſufficientia, ex ſe præcisè, ad eſſe, atque neceſſitas exiſtendi, illi deuinctæ ſunt prædicatum proculdubio poſitiuum, vti apparebit clariùs in quæſtione ſequenti; Ideòque eſt idoneum ad explicandum, quid ſit res. Damaſcenus ſatis apertè ſuffragatur noſtræ ſententiæ in illo capite; ſolùmque prætereà contendit, Deum cognoſci à nobis melius, & clariùs per conceptus apprehendentes prædicata poſitiua ipſius, ad modum negationis excludentis imperfectiones creatas. Qua de cauſa aſeitas etiam Dei communiter exprimitur per negationem dependentiæ ab alio. Quod nihil nocet veritati rei ſignificatæ, vt explicatiùs apparebit in eadem quæſtione ſequenti.

QVÆ-

QVÆSTIO VI.

Vtrum attributa Dei rectè diuidantur in negatiua, & poſitiua?

VIDENTVR non rectè diuidi. 1. Quia ſicuti multiplicitas realis perfectionum, ſaltem ſimpliciter ſimplicium, eſt coniuncta eſſentialiter cum reali earum imperfectione, vt dictum eſt q. 4. ita multiplicitas rationis eſt coniuncta cum imperfectione rationis. In Deo autem, nec etiam ratione noſtra, datur vlla imperfectio. Nulla porrò diuiſio vllibi dari poteſt abſque aliqua multiplicitate. Nullus igitur eſt locus diuiſioni, etiam rationis in Deo.

2. Omnis negatio ex ſuo conceptu eſt excluſio, & defectus alicuius eſſe. In Deo autem nulla eſt excluſio, nulluſque defectus vllius eſſe. Quia Deus eſt palagus infinitum, ac interminatum totius eſſe, atque perfecta eſſendi plenitudo, vt dicetur, ex ſcriptura, & PP. quæſtione ſequenti. Nulla igitur eſt vera negatio in Deo; ac proinde nulla ipſi conueniunt attributa negatiua.

3. Quælibet negatio præſupponit aliquid poſitiuum. Quia omnis negatio fundatur in aliqua affirmatione vera vel imaginata, vt docet D. Thom. q. 2. de malo ar. 1. ad 9. & alibi non ſemel; ideòq. affirmatio naturaliter eſt prior negatione, vt idem docet 2. 2. q. 122. ar. 2. ad 1. Ergo diuiſio attributorum Dei debet potiùs fieri in poſitiua & negatiua, quàm è conuerſo.

4. Si quæ admittatur viuiſio attributorum in Deo; ſequitur admittendas eſſe infinitas in eodem diuiſiones. Quia diuiſiones reales poſſibiles creaturarum, adinſtar, & per ſpecies quarum,

& non aliter, fieri poteſt in Deo aliqua diuiſio; ſunt infinitæ. Infinitas autem diuiſionum, etiam rationis, parit confuſionem, & eſt abſurda.

5. Admiſſis in Deo attributis aliqualiter diuerſis, admittenda quoque forent aliqualiter inæqualia. Quia obiecta creata, quorum mutua inter ſe diuerſitas eſt vnica cauſa diuerſitatis noſtrorum cõceptuum circa Deum, habent diuerſitatem, & diſſimilitudinem mutuam, coniunctam eſſentialiter cum inæqualitate; atque ideò facere non poſſunt, vt Deus appareat intellectui noſtro veluti alius, atque alius, cum quadam reſpectu ſui, diuerſitate, Quin ſimul appareat veluti magis & minùs perfectus, cum quadam reſpectu ſui, inæqualitate. Sequela autem eſt abſurda. Quia omnia diuina, quatenùs diuina, ſunt æqualia, etiam ratione noſtra, propter infinitatem; & ſummitatem diuinitatis incluſæ formaliter in omnibus Diuinis.

Art. 1. Reſpondetur. Ex præmiſſis in quæſtione præcedenti liquet clarè dari in Deo multiplicitatem, ſeu diuerſitatem prædicatorum diſtinctorum ratione noſtra, iuxta diuerſitatem, ac multiplicitatem realem creaturarum. Indidem rurſus conſtat inter eiuſmodi prædicata, ea dici attributa, quibus aſſimilãtur accidẽtia creata, aut quæ ſignificantur terminis connotatiuis. Iſtorum attributorum diuiſiones obſeruantur à Theologis pro methodo doctrinæ de Deo idoneè ordinanda. Quam in rem præcipua, & apud omnes prima diuiſio eſt in attributa poſitiua, & negatiua, vtpote primò diuidentia intelligibile vt ſic ſeu correſpondentia immediatè primæ eius diuiſioni.

Art. 2. Pro intelligentia huius diuiſionis circa Deum, obſeruanda eſt duplex diſtinctio negationum; nempe negationis ſecundum dici, & ſecundum eſſe obiectiuum. & rurſus negationis puræ, & mixtæ. Negatio pura eſt, quæ ita excludit aliquid poſitiuum, vt nihil ſimul includat poſitiuum aut ex parte termini negati, aut ex

par-

parte ſubiecti de quo dicitur. Negatio non pura, ſeu mixta eſt, quæ ſimul includit al quod poſitiuum. Exemplum ſecundæ negationis ſunt cæcitas, tenebræ, & diſtinctio rei à re. Primæ verò negationis exemplum eſt negatio exiſtentiæ, aut poſſibilitatis rei alicuius prout eſt prædicabilis de ipsà ſeu exiſtentià, ſeu poſſibilitate. Negatio ſecundum eſſe obiectiuum eſt vtralibet ex dictis negationibus, prout ſunt à parte rei. Negatio ſecundum dici tantum eſt appræhenſio, & expreſſio prædicati poſitiui ad modum alterutrius ex dictis negationibus realibus; vt cùm dicitur de aliquo non eſſe cæcum; non eſſe inſipientem; non eſſe ægrotum; in quibus propoſitionibus prædicatum ex parte obiecti eſt re ipſa poſitiuum; & propterea propoſitiones ſunt affirmatiuæ, ex parte rei ſignificatæ, quatenùs duæ negationes affirmant.

Art. 3. In Deo nulla datur pura negatio ſecundum eſſe obiectum. Ex parte quidem ſubiecti. Quia Deo neceſſariò ineſt omne purum eſſe, ſeu omnis gradus eſſendi penitùs expers imperfectionis. Et parte verò termini à ſe diſtincti, ſibique extrinſeci. Quia Deus per ſua prædicata neceſſaria, de quibus ſolis eſt ſermo, ſolas à ſe excludit formaliter imperfectiones creaturarum, & puras negationes aliarū in alijs creaturis mutuo fundatas. Ex his autem, quæ ſunt puræ negationes, excluduntur per prædicata purè poſitiua, vt patet. Imperfectiones verò vt potè indiſtinctæ à perfectionibus creaturarum, non excluduntur per puras, ſed per mixtas negationes. Quarum nimirum ratione negantur de Deo perfectiones creatæ prout contractæ ad ipſas creaturas ideòque prout coniunctæ cum imperfectionibus earundem id eſt cum negationibus vlterioris perfectionis abſolutè poſſibilis. Solæ itaque mixtæ huiuſmodi negationes dantur in Deo ratione Deitatis reipſa, & ſecundum eſſe obiectiuum. Hæc videtur eſſe intentio Dionyſij dicentis c. 4. & 12. de diu. nom.

nom.& c. 2. cœleſt. Hier. *Non ſic aliqua negari de Deo, quaſi omninò ei deſint; ſed quia non eodem modo ei conueniunt, ſicut & nobis.*

Art. 4. Iam negationes ſecundum dici tot dantur in Deo, ſicut & in rebus creatis, quot in vtriſque dantur prædicata poſitiua. Quia omnia, & ſingula talia poſſunt ſignificari ad modum negationum, duplicando voces negatiuas; vt ſi aſeitas dicatur non inſufficientia ex ſe præcisè ad eſſe; omnipotentia non impotentia ad quidquam abſolutè poſſibile. Prædicata Dei poſitiua, quatenùs ſic ſignificata negatiuè, non numerantur communiter inter attributa negatiua. Quia eſt modus ſignificandi innaturalis, & per accidens. Prædicata verò Dei, quatenus concepta relatè ad imperfectiones creatas conceptu formaliter & explicitè excluſiuo ipſarum, dicuntur propriè attributa negatiua; ſicut dicuntur poſitiua, quatenùs concipiuntur relatè ad perfectiones creatas conceptu formaliter, & explicitè incluſiuo ipſarum.

Art. 5. Vtriuſque generis conceptus ſunt in nobis multiplices reſpectu Dei, intra tamen numerum determinatum. Sunt quidem multiplices. Quia, cùm omnis cognitio creata de Deo ſit inadæquata, ac inſufficiens; & quæ habetur in via, habeatur mediantibus creaturis, quæ non poſſunt omnes, ſub vnum ſimul conceptum, diſtinctè venire; &, quæ ſunt inuicem diuerſæ pariant diuerſis inuicem manifeſtationes Dei: Opus eſt, vt multiplicatis diuerſis diuerſarum rerum conceptibus, defectum, ac inſufficientiam ſingulorum vtcumque ſuppleamus circa Deum; atque varijs hinc inde ſcintillis in vnum coniectis excitemus in nobis Diuinitatis fulgorem, licet ſemper nimis tenuem, aliquatenùs itamen magis conſpicuum ac hilarem, ſeu potiùs minùs tenebroſum, minuſque miſerum. Sunt verò intra numerum determinatum, eumque non valdè magnum; quia perfectiones, & imperfectiones creaturarum nobis notæ, atque

inter

inter ſe diuerſæ, ſunt finitæ; & quæ poſſunt excitare in nobis cognitiones de Deo diſcernibiliter ac notabiliter diuerſas, rediguntur ad paucas admodum claſſes. Qua de cauſa omnia prædicata Dei rediguntur communiter à Theologis ad pauca attributa (ſeu, vt loquuntur antiquiores, præſertim Sancti PP. nomina) tùm poſitiua, tùm negatiua.

Art. 6. Attributis negatiuis notificatur Deus per remotionem, ac elongationem à creaturis quatenùs imperfectis. Attributis verò poſitiuis notificatur idem per aſſimilationem, & conuenientiam cum iiſdem, quatenùs præditis aliqua perfectione. Quia autem imperfectio creaturarum, atque elongatio, & diſtantia à Deo, eſt infinitè maior, ideoque notior, & magis conſpicua, quàm ipſarum perfectio, atque ſimilitudo, & cõuenientia cum Deo; propterea attributa Dei negatiua ſunt notiora, & conſequenter priora ratione quoad nos, quàm attributa poſitiua; licet, loquendo per ſe, & reſpectu intellectus perfecti, aut perfectè diſpoſiti, ſit prius in vnoquolibet poſitiuum, quàm negatiuum. Quæ eſt intentio D. Thomæ loco indicato in ſecundo argumento.

Art. 7. Eodem modo apparet nobis magis perfectio Dei, eſtque proinde Deus perfectior, ratione noſtra, conſtituitque attributum ſimiliter perfectius, quatenùs concipitur relatè vel ad maiorem perfectionem creatam per affirmationem, vel ad imperfectiones minores per negationem, vti ſuprà notatum iterum fuit. Verùm iſtiuſmodi inæqualitas, & maior, ac minor perfectio attributorum Dei, eorundemque partitio, ac multiplicitas ex modo concipiendi: nullam dicit aut imperfectionem rationis ex parte Dei, aut falſitatem ſimpliciter in intellectu noſtro. Quia fundatur in natura rerum creatarum, & in imperfectione noſtri intellectus, dependentis quidem ab illis circa Deum, non tamen propterea affirmantis talem eſſe Deum in

ſe, qualis eſt modus noſter cognoſcendi ipſum; ſed potiùs id omninò negantis. Ex his omnibus patet ſatis ad obiecta; & conſtat idoneè diuidi attributa Dei in negatiua, & poſitiua.

Art. 8. De doctrina vſque adeò breuiter tradita in hac quæſtione videri plura poſſunt in eius confirmationem apud Dionyſium præſertim c. 7. de diu. nom. antè medium. vbi eadem prædicata ſignificat poſitiuè, & negatiuè, affirmat, & negat de Deo, ob diuerſum vtique connotationis modum ſuperiùs explicatum, dicens inter alia: *Itaque in omnibus Deus cognoſcitur, & ſine omnibus; ſcientiaque Deus cognoſcitur, & ignoratione; eſtque eius & notitia, & ratio, & ſcientia, & tactus, & ſenſus, & opinio, & viſio, & nomen, & cætera omnia; & neque intelligitur, neque dicitur, neque nominatur; neque etiam eſt aliquid eorum, quæ ſunt, neque in quoquam eorum, quæ ſunt, noſcitur; Et in omnibus eſt omnia, atque nihil in quoquam; omnibuſque ex omnibus cognoſcitur, et ex vlla re nemini.* Eodem pertinet caput quintum de Myſt. Theol.

QVÆSTIO VII.

Vtrum ſolus Deus ſit infinitus, & immenſus?

VIDETVR non eſſe. 1. Quia finitum & infinitum ſunt proprietates quantitatis, vt dicitur. 1. Phyſ. text. 56. Vnde de ratione infiniti eſt, vt ſit Imperfectum, vtpote conſtans partibus, & materia, vt dicitur 3. Phyſ. text. 15. Deo autem neque conuenit quantitas neque imperfectio vlla. Ergo nec infinitas.

2. Deus non eſſet Immenſus, ſeu infinitus ſecundum locum, ſi ita adeſſet alicubi, vt alibi non adeſſet. Ergo non eſt infinitus ſecundum eſſe. Patet conſequentia; quia ita ſibi conuenit aliquod eſſe; nempe quod eſt proprium, & peculiare ipſius; vt non conueniat aliud eſſe; nempe Angeli, hominis, ligni &c.

3. Si Deus eſſet immenſus, ideòque adeſſet vbique, cùm ſimul ſit omninò ſimplex, vt dictū eſt ſuprà; ſequeretur adeſſe adæquatè eidem tertio, quæ ſunt inter ſe maximè diſtantia. Quod tamen eſt impoſſibile non ſecùs, ac identificarij adæquatè eidem tertio, quæ diſtinguuntur inter ſe realiter.

4. Nullibi erat Deus, antequam quidquam faceret; neque modò eſt in ſpatijs, vti dicunt, imaginarijs. Quia impoſſibile eſt eſſe in nihilo, ſeu ibi eſſe, vbi nihil eſt; ideòque nec locus ipſe eſt, aut ſpatium vllum realiter. Deus autem nullius eſt capax mutationis. Ergo neque modò vllibi eſt, aut poteſt eſſe alicubi de nouo.

5. Virtus cuiuſque rei proportionatur eſſentiæ eius, & virtuti effectus; Ergo repugnat Deū eſſe infinitum, & immenſum; & non poſſe talem

eſſe

eſſe aliquem eius effectum, ergo neutrum eſt proprium, & peculiare ipſius.

Art. 1 Reſpondetur. Conſtat Deum eſſe infinitum ex Pſ. 144. 3. *Magnitudinis eius non eſt finis.* Eſſe verò immenſum; colligitur ex Pſ. 138. 8. *Si aſcendero in Cælum. Tu illic es. Si deſcendero in infernum, ades:* & ex 2. Paral. 2. 6. & c. 6. 18. *Si Cælum, & cæli cælorum capere eum nequeant: non te capiunt.* & in Symbolo Athanaſij dicitur *Immenſus Pater &c.* Vtrique attributo accomodatur à Gillio, & alijs illud Baruch. 3. 25. *Magnus eſt, & non habet finem, excelſus, & immenſus.* Vtrumque verò definitur expreſsè in c. *Firmiter* de ſumma Trinitate & fide Catholica.

Art. 2. Non eſt autem quantitatiua infinitas propria Dei, nec conſiſtit in magnitudine, aut multitudine partium; ſiquidem Deus nullas habet partes, & dictum eſt q. 3. Conſiſtit itaque in plenitudine perfecta eſſendi ratione cuius ita in ſe includit omne purum eſſe ſecundum omnes ipſius gradus abſolutè poſſibiles, vt nullo vnquam limite, ac termino coerceatur citra ambitum totius poſſibilitatis. Quin imò aſſignatâ in quovis genere, qualibet virtuali magnitudine finita eſſendi v.g. vt tria, aut centum, eaque pluries, & pluries quantumlibet replicata, numquam peruenietur ad æqualitatem cum Deo, ſed ſemper ſupererit aliquid extra cum exceſſu incomparabili. Quod eſt proprium infiniti, & pertinens ad eius formalem & explicitum conceptum iuxta Phil. 3. Phyſ. c. 6. Ratio huius eſt. Quia Deus eſt ens à ſe, vt dictum eſt ſuprà, ideòque nihil eſt, per quod limitetur, ac reſtringatur infra ſummum, ac infinitum.

Art. 3. Ad infinitatem conſequitur immediatè immenſitas: Tùm quia quod non eſt immenſum, eo ipſo patitur aliquam in eo genere limitationem: ac proinde nequit eſſe infinitum ſimpliciter, & in omni genere: tùm quia vnumquodque iuxta ſuam entitatiuam magnitudinem perfectionis, obtinet proportionaliter magnitudinem

ſuæ

ſuæ diffuſionis,& quaſi extenſionis in ordine, ad ſpatium, vti oſtendetur inductione, & ratione à propinqq. de Angelis; ac proinde infinitum ſecundum eſſe neceſſariò eſt immenſum ſecundum ſpatium: tum denique quia ad infinitatem ſimpliciter ſpectat poteſtas non minùs vbilibet, quàm quidlibet agendi; quæ abſque vbiquitate, ſeu immenſitate eſſe non poteſt. De quo alibi. Infinitus igitur & immenſus eſt Deus.

Ad 1. Philoſophus in illis locis non agit de infinito vt ſic, aut de infinito ſimpliciter & in omni genere, ſed de ſolo infinito ſenſibili,& extenſo propriè ſine fine. Vnde neutrum illorum eſt e re.

Ad 2. Sicut de ratione immenſitatis eſt, vt ſit formaliter, vbicumque eſt, aut poteſt eſſe aliquid aliud; non tamen, vt ſit alicubi (præterquàm virtualiter & eminenter) eo modo, quo inibi eſt, aut poteſt eſſe aliquod non immenſum: ità eſt de conceptu entis ſimpliciter infiniti, vt contineat in ſe formaliter omne purum eſſe; non tamen, vt contineat (præterquàm eminenter) aliquod eſſe mixtum, ſeu quaſi mixtum cum imperfectione.

Ad 3. De conceptu identitatis eſt, vt ijs, quæ identificantur adæquatè cum aliquo tertio, conueniant omnia, quæ conueniunt eidem tertio. Vnde fieri non poteſt, vt ſimul diſtinguantur inter ſe realiter. At non eſt de conceptu præſentium eidem tertio, vt conueniant ſimiliter cum eodem quoad omnia prædicata, vt patet. Quare ſi vnum aliquod ſimplex æquiualeat duobus, poterit vtrique adeſſe ſe toto totalitate entitatis, quin propterea vtrumque adſit illi totaliter totalitate ſpatij; ac proindè quin alterutrum adſit alteri. Tàm enim fieri poteſt, vt ſimplex illud excedat amplitudine ſpatij, quàm vt excedat magnitudine perfectionis.

Art. 1. Ad 4. Deus, antequam quidquam faceret, erat actualiter in ſe ipſo tantùm, atque adeò erat vniformiter vbique. Quia Deus per ſe

ſe ipſum eſſentialiter eſt ſuum vbique eſſe, ſuaque vbi quitas; ſicut eſſentialiter eſt ſuum eſſe, ſuaque æternitas. Erat itaque Deus, ante mundum conditum, vbi, & quando nihil erat præter ipſum; non vbi, & quando nihil erat ſimpliciter. Erat enim ipſe, qui eſt,& erat ſuum vbi, & ſuum quando, non ſecùs, ac eſt, & erat ſua cognitio, & ſuus amor. Qua de re videri poteſt inter alios D. Bernardus l. 5. de conſiderat. c 6.

Art.2. A mundo autem condito, Deus eſt extra ipſum mundum vndequaque infinitè, ſeu, vt dicitur, in ſpatijs omnibus purè imaginarijs, per præſentiam re ipſa penitùs abſolutam; eodem nimirum prorsùs modo, atque dictum eſt fuiſſe vbique ante creationem rerum. Cuius veritatis ſinceritatem ex ſe non valde difficilem, quæ capiatur, multi multis obnubilant; exornat verò quamplurimùm, de more, ex ſcriptura & PP. Petauius t. 1. Theol. C.3. à c.7. At in ipſo mundo, inque ſingulis eius partibus adeſt præterea Deus ſpecialiter per eſſentiam, præſentiam,& potentiam, ſpecialitate fundata, non in mutatione Dei, ſed in mutatione creaturarum tranſeuntium de non eſſe ad eſſe.

Art.3. Hoc videlicet eſt eſſentiale rebus creatis, vt ex ſuppoſitione, quòd exiſtant, ſint imprimis indiſtantes à Deo per intimam ſui penetrationem adæquatam cum ipſo; deinde, vt immediatè terminent intuitionem Dei ad ſe, ſubſintque eius prouidentiæ; demum, vt æquè immediatè dependeant ab eius influxu quoad eſſe, & conſeruari. Ratione primi, dicitur Deus eſſe in creaturis, per eſſentiam; ratione ſecundi, per præſentiam; ratione tertij, per potentiam: vt exponit D. Thomas q.8.ar.3. & alij communiter. Sed primum illud tantummodò pertinet formaliter ad immenſitatem, & præſtatur per ipſam conditionatè quidem, antequam exiſtant creaturæ, & vbi non exiſtunt; abſolutè verò, cùm exiſtunt,& vbi exiſtunt.

Ad 5. Impoſſibile eſt ab infinito ſimpliciter

& in

& in omni genere fieri aliquid ſibi æquale. Quia quod fit ab alio, non ſufficit ſibi ad eſſe, & indiget illo alio. Quod non cadit in infinitum ſimpliciter, & in omni genere. Cui autem repugnat, vt ſit infinitum ſimpliciter repugnat etiam, vt ſit immenſum. Quia magnitudo in ordine ad ſpatium commenſuratur magnitudini entitatiuæ, vt dictum eſt. Quare neceſſe nequaquam eſt, vt virtus actiua proportionetur eſſentiæ Dei arithmeticè, ſed vel ſic, vel geometricè tantum quoad magnitudinem effectus producibilis per ipſam. An verò fieri abſolutè à Deo poſſit infinitum ſecundum quid, ſeu in certo quodam tantùm genere, nempè ſecundum magnitudinem vel continuam, vel diſcretam? Quæſtio eſt nihil conferens ad ſcopum quæſtionis præſentis. Quia infinitas Dei propria tàm differt à tali infinitate, quàm differt a quolibet, ſub omni ratione, finito.

QVÆSTIO VIII.

Vtrus ſolus Deus ſit immutabilis, & æternus.

VIDETVR nõ eſſe. 1. Quia Deus eſt intelligens. Intelligere autem eſt quoddam pati, iuxta Philoſophum; atque pati eſt mutari, cùm nihil patiatur, quin aliter ſe habeat, quàm priùs.

2. Deus eſt ſubſtantia viuens. De ratione autem viuentis eſt motus ab intrinſeco, vt eſt notum apud omnes ex Philoſopho. Ergo de ratione Dei eſt, vt moueatur per ſe ipſum. Confirmatur ex Aug. l. 8. ſuper Geneſim ad litt. c. 20. vbi aſſentitur Platoni, dicens, quòd *Spiritus creator mouet ſe nec per tempus, nec per locum.*

3. *Deus eſt ante æternitatem*, vt dicitur in libro

bro de cauſis propoſit. 2. & *regnabit vltra æternitatem*, vt liquet ex 15. Exodi. 18. Rursùs Danielis 12. 3. dicuntur, perpetuæ æternitates in numero plurali; & Rom. 6. 23 Beatitudo hominum dicitùr vita æterna; & Matthæi 25. 41. Ignis reprobòrum dicitur æternus. Ergo nec Deus eſt æternus, ſed excedens hinc, & inde æternitatem; nec rebus creatis repugnat eſſe æternis.

4. Æternitas eſt duratio tota ſimul exiſtens. Ergo ſi Deus eſſet æternus; tota ſua duratione coëxiſteret omnibus, & ſingulis quandocumque exiſtentibus, nec non omnibus eorum durationibus, & partibus durationum; ac proinde nihil eſſet præteritum, aut futurum, reſpectu Dei; ſed omnia eſſent ipſi præſentia phyſicè & coëxiſtentia ab æterno in æternitate. Quæ tamen omnia ſunt abſurda, & contra fidem; tùm creationis mundi in tempore; tùm præexiſtentiæ Dei ante illam; ac demùm contra experientiam ſucceſſionis aliarum rerum poſt alias; vti fusè oſtendunt Suarez, Vaſquez, & alij cum Scotiſtis & Nominalibus.

Art. Reſpondetur. Motus eſt actus entis in potentia, & mutatio eſt tranſitus à contradictorio in contradictorium. Vnde omne mutabile eſt compoſitum ex actu & potentia, & capax acquirendi, quod ante non haberet; vel amittendi quod haberet. Deus autem eſt perfectè ſimplex, & expers omnis compoſitionis, vt dictum eſt q. 3. Et ſimiliter eſt ens eſſentialiter neceſſarium, ac infinitum, identificans ſibi eſſentialiter omne purum bonum, atque excludens à ſe omne malum, ſeu purum, ſeu mixtum; Ideòque minimè capax, cui aliquid in ſe intrinſecè, vel accedat; vel decedat; vt cōſtat ex q. 2. demonſt. 2. & ex q. proximè præcedenti. Ergo Deus eſt omninò immutabilis, iuxta illud Pſ. 101. 27. *Mutabis eos, & mutabuntur tu autem idem ipſe &c.* & Iac. 1. 17. *Apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſsitudinis obumbratio.* Eodem ſcipſa ſenſu dicitur,

citur, Num. 23.19. *Non eſt Deus quaſi homo, vt mentiatur; nec vt filius hominis, vt mutetur.* Et Mala c. 3.6. *Ego Dominus, & non mutor.*

Art. 2. Ad immutabilitatem conſequitur immediatè æternitas. Quia repugnat, vt immutabile tranſeat à non eſſe ad eſſe: vel ab eſſe ab non eſſe, vel ſecundum ſe, vel ſecundum aliquid ſui. Ergo quod eſt immutabile, eſt eſſentialiter determinatum, vt ſemper, ac neceſſariò ſit, vtque inuariabiliter permaneat eodem ſemper modo exiſtens in ſe intrinſecè; in quo conſiſtit conceptus entis eſſentialiter æterni. Ergo Deus eſt eſſentialiter æternus, nec principium habens, nec terminum eſſend. vllum, iuxta illud Pſ. 89. 2. *Priuſquàm montes fierent, aut formaretur terra, & orbis, à ſeculo & vſque in ſeculum tu eſt Deus.* Et in Symbolo Athanaſij dicitur *Aeternus Pater, &c.* Eadem æternitas ſimul cum immutabilitate definitur in c. *Firmiter* ſæpè citato.

Art. 3. Eodem ferè pertinet, quòd Deus ſæpè dicitur immortalis. Quia ſub hac voce intelligitur vita immutabiliter, ac vniformiter ſemper permanens; nempe, vt dicit Auguſt. l. 3. contra Maximum c. 12. *In omni mutabili naturâ, nonnulla mors eſt ipſa mutatio. Quia facit aliquid in ea non eſſe quod erat.* Id quod pluribus concinnè proſequitur Bern. Serm. 81 in Cantica. Prima autem ad Timot. 6. 15. dicitur de Deo. *Qui ſolus habet immortalitatem.* Solus igitur habet immutabilitatem, atque in ea fundatam æternitatem. Omnia namque alia extra Deum, ſubiacent eius libertati quoad eſſe, & non eſſe, vt oſtendetur infrà q. 20. ſuntque proinde mutabilia, & viciſſitudinis obumbrationi obnoxia non ſolùm ſecundum accidens, ſed etiam ſimpliciter, & ſecundum totum ſuum eſſe. Vnde, & æternitatis propriè talis ſunt incapacia.

Art. 4. Quod vt meliùs intelligatur, vtque legitimus æternitatis conceptus conſtanter, & purè retineatur in omni enunciatione ipſam concernente; inſpicienda eſt attentè communis eius

defi-

definitio ex Boëtio l.3. de conſol. proſ. 2. *Aeternitas eſt interminabilis vitæ tota ſimul, & perfecta poſſeſſio.* Dicitur Primo, *poſſeſſio*; quia per durationem, cuius vna ſpecies eſt æternitas, vnumquodque quaſi habet, ac poſſidet ſe ipſum. Congruit autem magis æternitati; quàm alijs durationibus, ratio poſſeſſionis; quatenùs quod poſſidetur, firmiter, & quietè habetur; atque per æternitatem immutabiliter ac indeficienter habetur ipſum eſſe, quod eſt æternum. Dicitur deindè hæc poſſeſſio *tota ſimul*. *Tota* quidem, non ratione vnionis, aut aggregationis omnium ſuarum partium, quas non habet in ſe vllas, vel etiam virtualiter intrinſecè diſtinctas, vt conſtat ex q. 3. ſed quatenùs nihil ſibi deeſt. *Simul* verò, ad excludendam ſucceſſionem partium, quæ eſt propria temporis. Subiungitur tertiò, *perfecta*, ad excludendam imperfectionem inſtantis, ſeu nunc temporis, quod itidem ipſum eſt quodammodo totum ſimul, ſed eſt incompletum, & imperfectum.

Art. 5. Additur denique *interminabilis vitæ*. Vitæ quidem, quia inprimis nihil eſt verè æternum, niſi viuens; & prætereà hoc nomen eſt maximè expreſſiuum operationis, vt patet ex definitione viuentis; atque ratio durationis attenditur ſecundum conditionem operationis vnicuique conuenientis. Vnde & tempus definitur per motum; ideòque deuenientibus ad cognitionem æternitatis per cognitionem temporis, opportunè ſuggeritur, pro illius explicatione, differentia nobiliſſima motus. Dicitur verò *interminabilis*, conceptu negatiuo: non quòd ad conſtitutionem æternitatis pertineat negatio aliqua pura; cùm dictum ſit q. 6. nullam talem negationem dari in Deo; id quod obſeruat D. Thomas q. 10. ar. 1. ad 1. ſed quia in tempore, mediante cuius cognitione peruenit intellectus noſter ad cognitionem æternitatis, vix vlla apparet bonitas, & perfectio; cùm imperfectio inſtabilitatis, & fluxus continui, maximè verò numera-

merabilitatis, & terminorum ſecundum prius, & poſterius à parte ante, & à parte poſt, ſit vſque adeò nota, vt hinc tradatur eius definitio à Philoſopho; & ab alijs communiter dicentibus tempus eſſe numerum motus ſecundum prius & poſterius. Nullo igitur alio modo commodiùs concipi à nobis poteſt æternitas, quàm per remotionem, & negationem eiuſmodi imperfectionis, nec'non, & perfectionis qualiſcumque conuenientis tempori, quatenùs contractæ ad eam imperfectionem. Qua de cauſa æternitas communiter collocatur, & meritò, inter attributa negatiua Dei, iuxta dicta in eadem q.6. per conceptum formaliter excluſiuum omnis termlnis, ac limitationis tàm à parte ante, quàm à parre poſt.

Art. 6. Hæc omnia in communi definitione ſingillatim expreſſa ad duo quædam ſumma capita reuocantur, nempè ad infinitatem durationis carentis principio, & fine; ante quam nihil fuerit, nec eſſe poterit; poſt quam nihil erit, aut eſſe poterit; & ad ſimultatem, ſeu potiùs ad ſimplicitatem, ac indiuiſionem repugnantem multiplicitati, & ſucceſſioni partium. Quapropter poteſt aliter breuiùs definiri: *Duratio ſimplex, & infinita*: ſeu, *Inſtans infinitum*; ideſt, omnem terminum vndequaque prætergrediens, & ſine vlla in ſe ſucceſſione, continens eminenter omnem permanentiam ſucceſsiuam in eſſe, tùm quandocumque exiſtentem, tùm abſolutè poſſibilem.

Ar. 7. Iam verò huiuſmodi durationem eſsentialiter conſequi ad immutabilitatem Dei, ex eo eſt manifeſtum, quia enti eſſentialiter prorsùs immutabili repugnat eſſentialiter, vt vel ſit poſt quàm non fuit, vel poſt quàm eſt, deſinat eſſe, aut ſecundum ſe ſimpliciter, aut ſecundum aliquid ſui; ideòque eſt eidem eſſentiale, vt vniformiter ſemper ſit abſque principio, & fine, per determinationem ſic eſſendi indiſtinctam à ſua ipſa entitate, & neceſſitate exiſtendi; quæ eſt perfectiſſimè ſimplex, tùm realiter, tùm virtualiter

liter

liter intrinſecè. Quem modum eſſendi, ac permanendi in eſſe, patet nulli rei creatæ conuenire poſſe, ob rationem indicatam art.3. Patet igitur Deum eſſe, ſolùmque Deum eſſe abſolutè, perfectè immutabilem, ac æternum.

Ad 1. Intelligere creatum, de quo loquitur Philoſophus, dicitur quoddam pati; quia fit per formam accidentalem, quatenùs receptam in ſubſtantia intelligente, eidemque quaſi impreſſam ab obiecto; quod non verificatur de intelligere diuino, vt infrà dicetur.

Ad 2. Motus ab intrinſeco, ſecundum conceptum adæquatum motus, eſt de ratione ſolius viuentis creati. Quia hoc ſolum viuens poteſt aliter ſe habere nunc atque priùs. Vitæ autem diuinæ ſola conuenit perfectio motus ab intrinſeco, quatenùs eſt operatio à ſe, & vi ſua exiſtens, & non prouenìens ab agente extrinſeco, vel adæquatè, vel etiam inadæquatè. Imperfectio verò, ſine qua non ſubſiſtit conceptus adæquatus motus, non habet locum in Deo. Quapropter Deus habet totam perfectionem vitæ phyſicæ, & intentionalis, abſque vlla imperfectione propria vitæ creatæ. Iam Auguſtinus non vſurpat motum pro actu entis in potentia, quo ſenſu hìc loquimur de motu, & mutabili; ſed motum appellat, ex ſenſu Platonis, quamlibet operationem, atque adeò intellectionem, & volitionem quamlibet, etiam indiſtinctam à ſubſtantia operante, intelligente, & volente, atque exiſtentem à ſe. In quo nullum eſt inconueniens. Verùm hic loquendi modus iam diu eſt antiquatus in ſcholis.

Art.3. Æternitas ſumitur latè & impropriè in illis locis; in libro quidem de cauſis, pro æternitate participata propriâ intelligentiarum, quas verè præcedit Deus; in libro verò Exodi, pro ſeculo, aut pro periodo cuiuſque rei finem habentis. In reliquis teſtimonijs intelligitur æternitas cum hac limitatione, *à parte poſt*; quæ eſt communis & certa interpretum intelligentia.

Deo autem tribuitur æternitas propriè talis, vtrimque interminabilis, & tota ſimul, atque perfecta, ſenſu explicato.

Art. 1. ad 4. Circa eam ſequelam diſputatur magno vtrimque conatu, ſed maiori, vt videtur, cum æquiuocatione, inter auctores illam negantes, qui ibi indicantur, & inter pleroſque Thomiſtas, nec non Fonſecam, Molinam, Gillium, Montoyam, Granados, & alios admittentes eandem. Dicendum primò eſt, cum D. Thoma q. 2. de verit. art. 12. & alibi ſæpè, nihil eſſe re ipſa futurum, aut præteritum reſpectu Dei, & æternitatis diuinæ ſecundum ſe præcisè: ſicut nihil eſt ſurſum, aut deorſum; ante, aut retro, reſpectu Dei, & immenſitatis diuinæ ſecundum ſe præcisè. Quia, vt aliquid ſit re ipſa futurum reſpectu alicuius, neceſſe eſt, vt hoc, vel aliqua eius duratio habeat re ipſa rationem præteriti reſpectu illius, cùm iam ipſum exiſtit; ſeu, quod eòdem recidit, requiritur, vt re ipſa non coexiſtat futuro, & toti eius durationi tota præexiſtentis duratio; ſed hæc, vel ſecundum ſe totam, vel ſaltem ſecundum aliquam ſui partem, iam ſit elapſa, cùm illud peruenit ad eſſe, eiuſque duratio incipit exiſtere. Repugnat autem Deum, aut aliquid Diuinum aliquando præteriiſſe reipſa. Quia quod præterijt, ſecundum id, ſecundum quod præterijt, iam non eſt. Repugnat autem Deo, & cuius prædicato diuino, vt aliquando verificetur ipſum iam non eſſe. Hoc enim manifeſtè repugnat immutabilitati Diuinæ, & conceptui æternitatis, quà permanent in eſſe omnia Diuina.

Ar. 2. Repugnat ſimiliter, vt rei aliquando exiſtenti non coëxiſtat tunc Deus, atque adcò omnia Diuina, inter quæ vnum eſt æternitas. Quæ cùm nullas habeat partes reipſa, repugnat conſequenter, vt non coëxiſtat re ipſa tota Dei duratio cuiuis rei aliquando exiſtenti, & cuiuis eius durationi, aut parti durationis. Quid autem clarius eſſe poteſt, quàm neutrum eorum eſſe præ-

præteritum, aut futurum re ipſa reſpectu alterius, quorum vtriuslibet tota duratio coëxiſtit rei ipſa toti alterius durationi? Nihil igitur creatum eſt præteritum, aut futurum propriè reſpectu Dei, aut Diuinæ æternitatis ſecundum ſe præcise.

Artic 3. Dicendum rurſus eſt, nullam rem creatam, nullamque durationem rei creatæ correſpondere adæquatè æternitati Dei; ideſt, exiſtere quandocumque ipſa exiſtit: Sicut nulla res creata correſpondet adæquate immenſitati, aut exiſtit vbicumque ipſa exiſtit. Qu a Deus, & eius æternitas ſunt ſemper, & quandocumque, atque coëxiſtunt omnibus, & ſingulis differentijs temporis, tùm realibus tùm imaginarijs, ad eum modum, quo dictum eſt in quæſtione præcedenti adeſſe Deum per ſuam immenſitatem omnibus, & ſingulis ſpatijs, tùm realibus, tùm imaginarijs. Nulla autem res creata, nullaque rei creatæ duratio poteſt ita coëxiſtere omnibus, & ſingulis differentijs tēporis; omnia ſiquidem creata aliquando exiſtunt, & aliquando non, nec habent indiuiduam durationem pro diuerſis differētijs tēporis præſertim totius poſſibilis. Res igitur creatæ, earumque durationes participant tantùm inadæquatè perfectionem propriam æternitatis diuinæ; ad eum vtique modum, quo creatæ bonitates, actiuitates, magnitudines &c. participant inadæquatè perfectionem propriam ſummi boni, omnipotentiæ, immenſitatis, &c.

Art. 4. Omnes itaque, & ſinguli effectus creati, eorumque negationes, & priuationes quandocumque exiſtentes coëxiſtunt, & non niſi coëxiſtunt Deo, abſque vlla futuritione, aut præteritione propria reſpectu ipſius ſecundum ſe; & conſequenter coëxiſtunt adæquatè æternitati Dei adæquatione entitatis. At non propterea coëxiſtunt ſibi inuicem, quæ exiſtunt pro diuerſis differentijs temporis, neque coëxiſtunt adæquatè æternitati Dei adæquatione omnium differentiarum temporis, quibus ipſa coëxiſtit. Quæ

duo

duo patent ſatis ex duobus principijs immediatè ante præmiſſis. Percipientur verò meliùs, ſi conferantur cum ijs, quæ dicta ſunt in ſimili circa tertium, & quartum quæſtionis præcedentis.

Art. 5. Ex his vlteriùs apparet, quæſtiones de veritate iſtarum propoſitionum: Omnia creata exiſtunt; ſeu coexiſtunt Deo ab æterno in æternitate. Quæ exiſtunt ſucceſſiue in ſe, exiſtunt nihilominùs ſimul in æternitate; ſeu coexiſtunt nihilominus ſimul Deo; ſeu nullam nihilominus habent ſucceſſionem in æternitate: Antichriſtus iam exiſtit: Alexander Magnus adhuc exiſtit in æternitate. Apparet, inquam, quæſtiones eius, & alias illis ſimiles eſſe de voce. Quia de re ipſa ſignificata ex parte obiecti abunde conſtat ex dictis. Negandæ autem potiùs ſunt tales propoſitiones abſolutè prolatæ. Quia particulæ diſtributiuæ *ab æterno, ſimul, nullam ſucceſſionem*; & reſtrictiuæ, ſeu determinatiuæ, *iam*, & *adhuc*, cùm nullas reperiant partes rei ipſius in æternitate ſecundum ſe, quas diſtribuant, aut determinent; non intelliguntur diſtribuere, aut determinare æternitatem ipſam ſecundum ſe, aut ſecundum varias eius formalitates tantùm extrinſecè diſtinguibiles ratione noſtra; ſed diſtribuunt, aut determinant eandem æternitatem prout correſpondentem omnibus temporum differentijs, tùm realibus, tùm imaginarijs; atque eò ipſo redduntur falſæ tales propoſitiones, vt patet ex dictis. Conſultius tamen eſt, vt diſtinguantur eædem propoſitiones iuxta dicta, nec affirmentur, aut negentur ſine tali diſtinctione, hoc modo: Omnia creata coëxiſtunt Deo ſecundum ſe præcisè ab æterno in æternitate; conceditur: Deo quatenùs exiſtenti in diuerſis differentijs temporis, ſeu quatenùs connotanti, & complectenti eaſdem temporis differentias; negatur; & ſic de ſimilibus.

QVAESTIO IX.

Vtrum Deus ſit ineffabilis, innominabilis, & inuiſibilis?

VIDETVR non eſſe. 1. Quia de nulla re plus loquimur, quàm de Deo; nullamque pluries nominamus, quàm Deũ;& eò vnumquodque eſt cognoſcibilius, ac viſibilius, quò maius, & perfectius eſt; cùm ratio veri, & ratio entis ſint mutuò conuertibiles;ideòque neceſſe ſit vtramque indiuiſim creſcere, ac minui in vnoquoque: Deus verò eſt ens omnium maximum, ſummumque. Ergo Deus eſt maximè omnium effabilis, nominabilis, atque viſibilis.

2. Iob.35.26. dicitur: *Omnes homines vident eum.* Et Exodi 15. 3. *Omnipotens nomen eius.* Et Iudith.9. 10. *Dominus nomen eſt tibi* Deinde Auguſt.l.1. de doct. Chriſt. ſubtiliter infert Deum eſſe nominabilem, Quia ineffabilis dici poteſt. *Quoniam, ſi illud eſt ineffabile*; inquit, *quod dici non poteſt; non eſt ineffabile, quod vel ineffabile dici poteſt.* Viſibilis igitur, nominabilis, & effabilis eſt Deus.

Art. 1. Reſpondetur. Deus eſt quodammodo nominabilis, & effabilis, & quodammodo non; ſimpliciter tamen dicendus potiùs eſt ineffabilis, & innominabilis; nominabilis verò, & effabilis tantùm ſecundum quid, & imperfectè. Et quidem Deum eſſe ineffabilem, definitur abſolutè in c.*Firmiter* de ſum.Trinit. Idem colligitur ex 30. Prouerb.4.*Quod eſt nomen eius, aut quod nomen Filij eius? ſi noſti*: ex 32.Gen.29.*Cur quæris nomen meum?* Et ex conſtitutione Chriſti *in cæleſtibus ſupra omne nomen, quod nominatur, non ſolùm in hoc ſeculo, ſed etiam in futuro.* 1. ad Ephe. 21. Vnde eſt celebre apud ſanctos PP. illud Pla-

Platonis, ac Triſmegiſti: *Deum intelligere, difficile eſt; loqui autem, impoſsibile*. Et D. Dionyſius c. 1. de diu. nom. docet *Dei neque nomen eſſe, neque ſermonem*. & Auguſt. l. 7. de Trinit. c. 4. *Verius cogitari de Deo aliquid, quàm dici*. Certum nihilominùs eſt, ex teſtimonijs adductis in ſecunda ratione dubitandi, alijsque ſimilibus quampluribus Deum eſſe aliquo modo nominabilem; nempe nomine imperfectè, ac minimè quidditatiuè ſignificante ipſum; verè tamen diſcretiuo eiuſdem a quibuslibet alijs rebus.

Art. 2. Ratio vtriuſque partis eſt. Quia menſura ſignificantis in voce deſumitur ex qualitate cognitionis, tùm præſuppoſitæ in loquente, tùm generabilis, ſeu excitabilis per ipſam in audiente iuxta intentionem loquentis. Cognitio, autem Dei, quam poſſumus aſſequi, dum ſumus in via, quæque eſt excitabilis in nobis per voces, ſiue habentes ſignificationem ex impoſitione noſtra, ſiue ex impoſitione Beatorum, vel etiam ipſius Dei, eſt admodum imperfecta; vt potè habita mediantibus creaturis, & repræſentans ipſum ad modum earum, ideòque abſtractiua, nec propriè quidditatiua, & plus retinens de ignorantia, quàm participans de ſcientia, cum exceſſu ignorantiæ ſimpliciter infinito, propter infinitam diſtantiam obiectorum creatorum, & cognoſcibilitatis ipſorum, à Deo, & cognoſcibilitate Dei. Eadem nihilominus cognitio eſt multipliciter diſcretiua Dei à creaturis, & eatenùs quodam imperfecto modo quidditatiua, vt patet ex dictis ſuprà præſertim quæſtione 2. & 5. Eſt igitur Deus innominabilis potiùs, & ineffabilis, quàm nominabilis, & effabilis, tametſi aliqualiter imperfectè ſit nominabilis non ſolùm metaphoricè, per nomina deſumpta ex rebus corporeis; vt cùm dicitur ſol, leo, ignis &c ſed etiam propriè, & ſine metaphora, per voces præciſiuas perfectionis ab imperfectione ſecundum rectum; vt cùm dicitur omniſcius, omnipotens, ens à ſe, & ſimilia in concreto, ad ſignifican-

dam rationem ſubſtantiæ omninò completæ; vel ſapientia infinita, omnipotentia, Deitas, Aſeitas, & ſimilia in abſtracto, ad ſignificandam ſimplicitatem maximè propriam formarum, vt abſtrahentium à concretione materiæ, & compoſitione.

Art. 3. Vlterior ratio imperfectionis conuenientis cognitioni noſtræ circa Deum, dum ſumus in via, deſumitur eſt impotentia videndi Deum immediatè, vt eſt in ſe, & ex repugnantia cognitionis abſtractiuæ æquiualentis intuitiuæ reſpectu Dei. Inde enim fit, vt cognoſcatur à nobis imperfectiſſimè per ænigmata creaturarum continentia ipſum in ſe cum infinita imperfectione, & inadæquatione. viſionem autem Dei immediatam, vt eſt in ſe, eſſe naturaliter impoſſibilem, non ſolùm nobis, ſed etiam omni alij ſubſtantiæ creatæ, & creabili, patebit ex quæſtione ſequenti. Quia verò vnumquodque abſolutè denominatur iuxta id, quod ſibi conuenit ex natura rei, propterea abſolutè dicitur Deus inuiſibilis, magis etiam, quàm ineffabilis, & innominabilis; tametſi aliquando dicatur videri à viatoribus, viſione late ſumpta pro qualicumque cognitione diſtinctiua vnius ab alio.

Ex diſtinctionibus datis patet ſufficienter ſenſus legitimus eorum, quæ dicuntur in rationibus dubitãdi. Quod additur in prima ratione, maiora & perfectiora eſſe cognoſcibiliora, ac viſibiliora; eſt verum de ſolo intellectu habente iuſtam proportionem cum obiecto, quæ minimè ineſt intellectui noſtro reſpectu Dei, ideòque dicitur communiter ipſum comparari cum Deo, ſicut oculi veſpertilionis comparantur cum ſole, qui nimio ſplendore illos obruit.

QVAESTIO X.

Vtrum viſio Dei immediata ſit connaturalis homini? aut poſsit eſſe connaturalis alicui ſubſtantiæ creabili?

VIDETVR eſſe connaturalis homini; vel certe non repugnare ſubſtantiam creatam cui ſit connaturalis. 1. Quia naturaliter ineſt homini deſiderium beatitudinis, vt docet, inter alios, frequentiſſimè Auguſtinus, maximè verò l. 13 de Trinit. c. 8. vbi ait: *Omnes beatos eſſe velle veritas clamat, natura compellit, cui ſummè bonus, & immutabiliter beatus hoc indidit.* Et rurſus l. 1. confeſſ. c. 1. *Feciſti nos, Domine, ad te; & inquietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te.* Ex iſto autem deſiderio, & inquietudine colligit idem Auguſt. l. 4. contra Iul. c. 3. poſt med. poteſtatem conſequendi beatitudinem: *Nec enim dicens, omnes homines naturali inſtinctu immortales & beati eſſe vellemus; niſi eſſe poſſemus.* Et ratio eſt, quia nihil eſt in natura fruſtra, & inutiliter; multò verò minùs ad puram torturam iniecto ſtimulo appetitus, & deſiderij naturalis reſpectu finis naturaliter inaſſequibilis. Beatitudo autem noſtra conſiſtit in viſione immediata Dei, vt docet Auguſtinus in eodem illo c. 3. contra Iulianum, & eſt certum ex fide. Ergo ineſt homini naturalis poteſtas conſequendi viſionem Dei immediatam.

2. Cuilibet ſubſtantiæ intellectuali ineſt naturaliter, & neceſſariò appetitus videndi cauſam viſo effectu, neque poteſt quieſcere perfectè, niſi deueniat in cognitionem cauſæ ſimilem cogni-

 tioni,

tioni, quam habet de effectu. Id quod, experientia ipſa eſt cuique notiſſimum, & ratio perſuadet. Quia eadem eſt connexio intentionalis, & phyſica cuiuſque rei eum quibuſuis alijs; quandoquidem connexio phyſica fundat intentionalem connexionem ſibi proportionatam. Cùm ergo connaturale ſit homini, vt videat immediatè effectus Dei, connaturale, quoque ipſi eſt, vt videat immediate ipſum Deum, vtque appetitus innatus ipſius quieſcere non poſſit, niſi viſo Deo.

3. Intellectus ex ſuo conceptu, eſt potentia vniuerſalis, & quantum eſt ex ſe, vniformiter reſpiciens totam latitudinem entis ſecundum omnes ipſius differentias iuxta illud Philoſophi: *Intellectus eſt omnia fieri*. Ergo homini, & cuiuis alij ſubſtantiæ intellectuali eſt connaturale videre Deum, qui eſt maximum, & ſummum ens, non minùs, quàm videre alia obiecta.

4. Coniuncto ex intellectu humano, & lumine gloriæ non ineſt infinita perfectio. Ergo nec ſubſtantiæ creatæ habenti in ſe per ſolam ſuam entitatem tantundem præcisè perfectionis, quantum ineſt illi coniuncto, conueniret infinita perfectio. Ergo ſubſtantiæ creatæ non habenti perfectionem infinitam eſſet connaturalis viſio Dei, non minùs, quàm eſt connaturalis de facto, & debita ex natura rei coniuncto ex intellectu humano, & lumine gloriæ. Deus autem poteſt efficere quamlibet ſpeciem ſubſtantiæ creatæ non includentis in ſe perfectionem infinitam, ſed ſolam finitam. Certè ex magnitudine perfectionis nō poterit cenſeri repugnans ſubſtantia creata, cui ſit connaturalis, & debita ex natura rei viſio Dei immediata. Nullum verò aliud caput repugnantiæ apparet in tali ſubſtantia, vti pluribus contra ipſam propoſitis, ac dilutis argumentis operosè demonſtrant Ripalda, & nonnulli alij. Ergo abſolutè cenſenda eſt poſſibilis.

5. Subſtantiæ creatæ nec ex conceptu ſupernatura-

naturalitatis, nec ex conceptu ſubſtantiæ repugnat connexio cum poſsibilitate, & exiſtentia viſionis Dei. Quia de facto dantur plura accidentia ſupernaturalia intrinſecè connexa cum viſione Dei, & cum eadem connectitur intrinſecè vnio *hypoſtatica*, quæ eſt pars ſubſtantialis *Chriſti* Domini. Ergo nulla eſt formalitas in ſubſtantia creata intrinſecè connexa cum viſione Dei, ratione cuius ipſa repugnet. Ergo eſt abſolutè poſsibilis.

Art 1. Reſpondetur. A nonnullis Auctoribus præmittitur in præſenti longa ad iſtam quæſtionem controuerſia de conceptu entis ſupernaturalis, quam tamen ipſe expono q. 6. de gratia. Ex quo loco ſuppono id eſſe reſpectu vniuſcuiuſque ſupernaturale, quod eſt indebitum eidem ex natura rei tàm mediate, quàm immediatè; tàm indeterminatè, & vagè, quàm determinatè ſumpto, idque non per accidens, ſed per ſe; & conſequenter id eſſe ſupernaturale intinſecè, & abſolutè reſpectu omnis ſubſtantiæ purè creatæ & creabilis, quod nulli tali ſubſtantiæ eſt ita debitum, ſed prorsùs indebitum. Duo iam probanda ſunt: alterum primariò, & principaliter; nempè viſionem Dei immediatam non eſſe homini connaturalem, ſed ſupernaturalem intrinſecè, & quoad ſubſtantiam: alterum ſecundariò, & minùs principaliter; eandem eſſe ſimiliter ſupernaturalem, minimeque connaturalem reſpectu omnis, & cuiuslibet naturæ ſubſtantialis, ſeu ſubſtantiæ purè creatæ. Vtrumque tamen indiuiſim præſtabitur omnibus ferè argumentis, quæ iam ſubijcio.

Art. 2. Probatur itaque primò. Humanæ naturæ ex ſe præcisè non debetur cognitio vlla perfectior, quàm comprehenſio ſui. Sed viſio Dei immediata eſt cognitio perfectior, quàm comprehenſio humanæ naturæ. Ergo illi ex ſe præcisè non debetur viſio Dei immediata. Minor eſt manifeſta: Tùm quia per viſionem Dei immediatam cognoſcuntur legitimo conceptu, &

vt ſunt in ſe, plures perfectiones, quàm quæ ſunt homini communes cum Deo; hoc eſt, quàm omnes, quæ conueniunt homini, & quæ per comprehenſionem eius cognoſcuntur: tùm quia viſio Dei reddit hominem impeccabilem, & perfectè felicem, quod nequaquam ipſi præſtat comprehenſio ſui. Manifeſtum autem eſt, cognitionem plura & maiora perfectè repræſentantem, & præſtantem meliores effectus formales, eſſe perfectiorem. Probatur maior. Primò, quia Deo non debetur cognitio perfectior, quàm comprehenſio ſui, ea quæ exhaurit totam vim cognoſcitiuam diuinam. Quid ni igitur idem conueniat reliquis ſubſtantijs cognoſcitiuis; vtpotè participibus virtutis cognoſcitiuæ, & cognoſcibilitatis diuinæ, eo proportionaliter modo, quo ipſa eſt in ſe? Deindè cognoſcibilitas creſcit in vnoquoque iuſtè iuxta augmentum entitatis, & perfectionis ipſi conuenientis; Quia verum eſt paſsio metaphyſica entis; ideòque quantùm creſcit vnumquodque in entitate, & perfectione, tantundem neceſſe eſt, vt creſcat in ratione veri, & cognoſcibilis. Vnde prouenit, vt quò perfectior eſt res aliqua, eò difficilius comprehendatur. Repugnat ergo, vt in aliqua ſubſtantia ſit maior aliqua alia eius perfectio, ac proindè, vt virtus eius cognoſcitiua ſit maior, quàm cognoſcibilitas eiuſdem; atque ideò illam non exhauriri per cognitionem correſpondentem huic adæquatè; ideſt, comprehenſiuam ipſius.

Art. 3. Probatur ſecundò. Habenti viſionem Dei debetur perfecta amicitia cum Deo. Sed homini præcisè ex ſua natura non debetur perfecta amicitia cum Deo. Ergo homini præcisè ex ſua natura non debetur viſio Dei. Patet conſequentia. Quia cui aliquid eſt indebitum, id quoque neceſſe eſt, vt ſit indebitum eidem, quod inducit in illud rationem debiti. Probatur maior. Quia ex viſione Dei reſultat neceſſariò perfecta Charitas hominis erga Deum; ſiquidem bonum infinitum cognitum, vt eſt in ſe, rapit

neceſ-

neceſſariò voluntatem impotentem odio habere, vel etiam contemnere, ac omittere; quod nullam habet malitiam, aut imperfectionem, nec apparet per modum habentis, ideòque caret motiuo vero, & apparenti odij, & contemptus, ſeu omiſſionis. Perfecta autem charitas hominis erga Deum, eſt perfecta amicitia inter vtrumque, vti pluribus oſtenditur efficaciter q. 39. de Virt. Theol. Accedit viſione Dei reddi inuicem communia bona hominis, & Dei, vi mutuæ beneuolentiæ inter vtrumque; Bona quidem Dei reſpectu hominis; quia homo per viſionem poſsidet perfectè Deum, vti demonſtrabitur cum D. Thoma in qq. de Beatitudine: Bona verò hominis reſpectu Dei; quia nequit homo perfectè amare Deum; quin ſe ipſum, & omnia ſua velit propter Deum, tanquam propter finem vltimum cui; quandoquidem Deus eſſentialiter eſt vltimus finis; & repugnat perfectè amari aliquem, quin per amorem conſtituatur in eo gradu, qui reipſa illi conuenit; Conſtitit verò nuper, viſionem Dei eſſe inductiuam perfecti amoris erga Deum. Ergo viſioni Dei eſt inſeparabiliter coniuncta perfecta amicitia inter ipſum Deum, & videntem.

Art. 4. Perfectam autem amicitiam cum Deo eſſe indebitam homini præcisè ex ſua natura, quæ eſt minor propoſitio, ex eo apparet clarè; quia homo ex ſua natura eſt contemptibilis reſpectu Dei. Quid enim eo indiget, qui nullius indigus eſt? aut quam habet æſtimationis dignitatem vile mancipium? quodue meritum vt magni fiat ab eo, à cuius infinita dignitate diſtat infinito vilitatis interuallo? Amicus autem iure contemni ab amico non poteſt; nec cui ineſt dignitas amicitiæ, ſimul ineſſe poteſt dignitas contemptus. Et quomodò quiſquam contemnatur ab eo, cuius omnia bona ſunt, aut debent eſſe illi communia? Adde amicitiam perfectam nec pari à pari debitam eſſe. Vnuſquiſque enim eſt ſui iuris, nec tenetur ſe, & ſua in alium transferre ſibi aliequi æqualem. Quid ni ſupre-

mus infimo eandem amicitiæ coniunctionem, minimè debeat, impendatque cui volet, ex pura liberalitate, & per ſummam quandam dignationem? Adde rurſùs ſimilem aliam comparationem. Quia creaturæ rationales habent aliquid magni momenti ſibi peculiariter reſeruatum ex natura rei, & cæteris naturaliter imperuium, ac impenetrabile, quodque ſola liberalis amicitiæ gratioſa inſinuatione aliis pateſcat: nimirum ſecreta cordis, vt dicetur in qq. de Angelis. Deus autem, ſi deberet creaturis ſecundum ſe, & ex ſua ipſarum natura, & dignitate, amicitiam perfectam, atque inde viſionem ſui; nihil haberet eiuſmodi. Quia quidquid momenti eſt in Deo, eſt ſola Deitas; quæ tota, prout eſt in ſe, pateret per viſionem ipſius; & latentibus actibus liberis, ſolùm lateret vel aliquid extrinſecum Deo, vel denominationes intrinſecæ nullius ex ſe momenti, ac bonitatis peculiaris. Eſſet igitur Deus deterioris cōditionis, quā quælibet ſubſtātia intellectualis creata; quod eſt valdè abſurdū.

Art. 5. Tertiò. Viſionem Dei ita eſſe poſſibilem, vt ſimul ſit naturaliter indebita homini, colligitur ex deſiderio illius, quod eſt ipſi connaturale. Licet enim inſit aliquod deſiderium, non tamen tale eſt, quale ineſt erga alia bona, connaturaliter debita, præſertim magna, magnique momenti. Neque enim eſt abſolutum, determinatum, & efficax: hoc namque, vt minimùm, negauit Apoſtolus 1. ad Corinth. 2. 9. cùm dixit de viſione beata *Neque in cor, hominis aſcendit*; Naturaliter ſcilicet, vt patet ex iis, quæ immediatè ſubiungit: *Nobis autem reuelauit per Spiritum ſanctum &c.* Idem colligitur à poſteriori. Quia non dolent homines naturaliter de viſione Dei nondum habita, ſicut dolent de aliis bonis connaturaliter debitis, quæ nondum habentur. Quis enim Gentilium, aut etiam Catholicorum, dum non aduertit perfectè animum ad myſteria, & motiua diuinitùs reuelata ita vnquam doluit de priuatione viſionis Dei, ſicut de priuatione

hono-

honoris, ſanitatis, & ſimilium? Certè vox illa, vitæ mortalis contemptrix: *Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto*, orta ex dolore nondum habitæ viſionis Dei, propria eſt ſpiritus Euangelici, & ſupra ſe eleuati, nunquam audita apud gentiles, nec audienda vnquam à ſpiritu non illuſtrato ſupernaturaliter. Naturaliter enim omnes adhærent vitæ mortali, eiuſque quærunt, quantùm poſſunt, prorogationem abſque vllo termino. Si autem viſio Dei eſſet connaturaliter debita, cùm procul dubio ſit cæteris bonis maior, deſideraretur naturaliter pluſquàm cætera omnia, & conſequenter maior eſſet dolor eius defectu. Ratio verò à priori eſt. Quia poſſibilitas viſionis Dei non poteſt naturaliter cognoſci certò, & diſtinctè. Quæ enim Philoſophorum *ſcientia* illam ſic aſſequuta vnquam eſt? Imò ratio, abſoluta ab authoritate, hoc etiam tempore lucis euangelicæ, *fluctuat* in vtramque partem. Patet verò deſiderium alicuius boni prætergredi non poſſe limites, & modum cognitionis de poſsibilitate eius; atque cognitionem boni debiti præſertim ſummi, & vltimi, eſſe debitam creaturæ rationali, vt ad illud ſe conuertat, illudque in omnibus, & per omnes ſuas actiones perquirat; nec ſollicitudo, quæ debet eſſe omnium maxima, maximè tepeſcat ſub languido illo *forſan*, quod dubijs, & confuſis obuerſatur.

Art. 6. Quarta probatio in præſenti q. 12. a. 4. & ſæpè aliàs repetita à D. Thoma; & à plerisq. alijs Theologis; licet à nonnullis, vt Molina, non admodum fidenter vſurpata, hoc ferè diſcurſu continetur. Modus cognoſcendi vnicuique, cõnaturaliter debitus ſequitur modum eſſendi. Quod patet primùm ab experientia. Bruta enim, quia ſunt purè materialia, habent modum cognoſcendi pure materialem, nec aſſurgere valent ad modum cognoſcendi, qui pertingat vllo modo ad diſcernendas res ſpirituales. Similiter anima rationalis, quia dum eſt vnita corporis dependet aliquatenùs ab eo quoad eſſe, dependet

etiam quoad cognitionem à phantaſia, neque cognoſcere poteſt res ſpirituales, niſi ad modum rerum corporalium, quæ ſolæ prælucent in phantaſia. Probatur idem rurſus à priori. Quia ſubſtantia cognoſcitiua continet in ſe intentionaliter obiecta cognoſcibilia; nec dubitari poteſt modum continendi variare modum eſſendi, cique omninò commenſurari; quandoquidem ea continentia eſt indiſtincta ab entitate, & comparatur cum eadem tanquam proprietas eius. Modus autem eſſendi creaturæ eſt longe diuerſus, & infinitè diſtans à modo eſſendi diuino. Quia Deus eſt ſimpliciſsimus, & exiſtens per eſſentiam, homo verò, & quælibet ſubſtantia creata componitur ex potentia, & actu; eſſentia, & ſubſiſtentia; nec exiſtit per eſſentiam, ita vt fiat chimęra per defectum exiſtentiæ, vti accideret Deo, iuxta dicta ſuprà. Quod planè eſt differre quoad modum eſſendi, non ſolùm penes magis & minus, vt Angelus inferior à ſuperiori, & anima rationalis ab Angelo; ſed ſimpliciter, & penes genus ipſum eſſendi, multò profectò magis quàm differunt bruta à creaturis ſpiritualibus, & anima rationalis, quatenùs immerſa corpori, à puris ſpiritibus. Ergo modus cognoſcend. Deũ connaturaliter debitus homini, & cuilibet alij ſubſtantiæ creatæ diſtat à modo, quo Deus cognoſcit ſe ipſum, non ſolùm penes maius, & minùs, quo pacto differunt inter ſe cognitiones videntis rem prout eſt in ſe, altera comprehenſiua, & altera non cõprehenſiua; ſed ſimpliciter, & penes genus ipſũ cognoſcendi, quo pacto differunt inter ſe cognitiones, quarum altera repræſentat obiectum abſtractiuè, & ad modum alterius; altera verò intuitiuè, & pro vt eſt in ſe. Nulli igitur ſubſtantiæ creatæ poteſt eſſe connaturaliter debita ex ſe præcisè viſio Dei immediata repræſentans ipſum, vt eſt in ſe. Hæc ratio ſimul cum præcedentibus eſt prorsùs communis homini cum qualibet alia ſubſtantia creata & creabili, vt patet conſideranti. Sola tertia

tia ratio videri poſſet vim habere reſpectu ſolius hominis. Verùm ea etiam transfertur facilè ad omnes, & quaslibet alias ſubſtantias intellectuales creatas. Quia quælibet alia ſubſtantia intellectualis eſt perfectior homine, ideòque eſt à fortiori idonea, quæ conquieſcat in ſe ipſa, nec aliam cognitionem anxiè deſideret præter eam, quam de ſe, & in ſe, deque & ex ſimilibus ſibi habere poteſt. De qua ratione, & comparatione dicetur prætereà nonnihil in quæſtione de peccabilitate Angelorum: Vbi etiam oſtendetur peccabilitatem eſſe de conceptu ſubſtantiæ intellectualis purè creatæ.

Art. 7. Probabilitati iſtarum rationum adiungitur certitudo, eaque multiplex ab auctoritate. Primò ex illo ad Rom. 9. 23. *Stipendia enim peccati mors; gratia autem Dei vita æterna.* Nimirum ne iſta antitheſis ſit eneruis, & fallax, oportet rationem gratiæ, & indebiti ita conuenire vitæ æternæ; hoc eſt, viſioni Dei, iuxta illud Ioan. 17. 3. *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te*; ſicut conuenit morti, & damnationi ratio ſtipendij peccati. At morti, & damnationi conuenit intrinſecè, atque ex natura ipſa rei; & non tantùm ex ſuppoſitione aliqua accidentali, eſſe ſtipendium peccati; idque tàm reſpectu cuiuslibet alterius ſubſtantiæ, quàm reſpectu hominis, quod nemo negat. Ergo vitæ æternæ, & viſioni Dei conuenit ſimiliter intrinſecè, atque ex natura ſua, & non ex ſola ſuppoſitione accidentali peccati, ſeu perſonalis, ſeu originalis, eſſe gratiam, atque adeo donum naturaliter indebitum tùm humanæ, tum cuilibet alij naturæ creatæ ſecundum ſe præcisè conſideratæ. Obſeruandum rurſus eſt illud. Lucæ 6. 38. *Menſuram ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum.* Cui enim datur, quod ipſi debetur ex ſua natura, quodque iuſtè correſpondet naturaliter eius capacitati, & exigentiæ, non vtique datur menſura ſupereffluens; cùm ſupereffluens ideò præcisè dicatur, quod datur, quia excedit capacitatem, & dignitatem recipientis

conſideratam ſecundum ſe. Nota menſuram gloriæ, & viſionis Dei non ideò dici ſupereffluentem, quia excedat proportionem meritorum. *Vnuſquiſque enim, quod fecerit bonum, hoc recipiet à Domino*, vt habetur ad Epheſ. 6. 8. & Auguſt. epiſt. 105. multò ante medium dicit vitam æternam non ideò nuncupari gratiam, ideſt, menſuram ſupereffluentem, quia non redditur meritis. Dicitur ergo ſupereffluens præcisè per comparationem ad naturam humanam ſecundũ ſe, & per exceſſum eius, quod ipſius dignitati, & capacitati, ac exigentiæ connaturali correſpondet tanquam debitum. Quæ ponderatio, vt extendatur ad omnem naturam creabilem; Quis credat Deo competere principatum vſque adeò ſterilem, vt non poſſit eleuare quoslibet ſubditos, vel ſeruos ſuos in maiorem fortunam maioriq; donare felicitate, quàm ferat natiua eorum conditio, atq; tranſcendere muneribus iura ipſi conueniẽtia ex ſe? Non poſſet autem, ſi cui deberet connaturaliter viſionem ſui. Quia nihil habet maius, quo magis felicẽ reddere quemquã poſſit.

Art. 8. Huc etiam pertinent ea teſtimonia, quæ in quæſtione præcedenti producta ſunt circa inuiſibilitatem Dei. Licet enim nonnulli ea applicent ſoli inuiſibilitati per oculos corporeos, tamen, cùm vox videndi vſque adeò frequenter vſurpetur in ſacris literis pro viſione intellectuali, non licet epithetum ex ſe vniuerſale reſtringere ad viſionem ſolam materialem. Patet autem non poſſe dici inuiſibilem abſolutè eum, cuius viſio debetur omnibus, vel ſaltem aliquibus infra ipſum potentibus abſolutè videre aliquid. Quid enim viſibilius, magiſquè oppoſitum inuiſibili, quàm quod fieri naturaliter non poteſt, vt non videatur ab omnibus, vel ſaltem ab aliquibus, ſi ipſi ſponte ſua non apponant impedimentum videndi? Quod profectò dicunt, quicumque dicunt viſionem Dei non poſſe negari naturæ intellectuali creatæ, niſi ratione peccati.

Art.9. Adde his, & alijs ſimilibus benè multis omne ius hominis ad videndum Deum fundari in filiatione eius reſpectu ipſius Dei, iuxta illud Apoſtoli. *Quod ſi filij, & hæredes.* Iſta namq; puri hominis filiatio eſt adoptiua, iuxta illud eiusdem Apoſtoli ad Galat.4.5. *Vt adoptionem filiorum Dei reciperemus.* Filius autem adoptiuus dici nequaquam poteſt is, qui independenter à libera, & purè gratioſa Patris adoptantis voluntate, habet ius ad hæreditatem paternam prorsùs innegabilem & vi ſuæ natiuitatis, ſi ob demerita poſteà ſuper addita non meritò repellatur. Quæ cum ſit conſtantiſſima, apud omnes gentes, omni ætate, adoptionis ſignificatio; nequit aliò, niſi peruersè, vel violenter traduci intentio Apoſtoli. Quia verò nulli puræ creaturæ conuenire poteſt filiatio naturalis reſpectu Dei, quæ eſt propria ſolius Verbi Diuini; patet iſtam ponderationem eſſe communem omni ſubſtantiæ creatæ, & creabili ſecundum naturam. Adde rurſus, quæ habentur in qq. de virtut. Theol. circa ſupernaturalitatem earundem virtutum. Ea enim conuincunt à fortiori ſupernaturalitatem abſolutam viſionis Dei, vt per ſe ſatis patet. Poſtrema probatio ſumitur ex Clementina *Ad noſtrum* de Hæreticis, quæ eſt Clementis Quinti in Concilio Viennenſi damnantis errorem dicentium Animam non indigere lumine gloriæ eleuante ad videndum Deum. Non autem dicitur, eum eleuari, cui ſolùm conceditur actus ipſi debitus ex natura ſua; licet eũ ex aliquo accidenti habere de facto non poſſet. Cæcus namque reſtituto viſu non dicitur propriè eleuatus ad videndum, ſed liberatus ab impedimento videndi. Certum itaque eſt ex fide, viſionem Dei immediatam non eſſe homini connaturalem, & ſolùm ſupernaturaliter, ac gratioſè conferibilem. Idemque pro certo, licet non eodem gradu certitudinis, tenendum eſt reſpectu cuiuſuis ſubſtantiæ purè creatæ, vel etiam creabilis.

Ad 1. Conceditur deſiderium beatitudinis eſ-

ſe homini connaturale, & inſeparabile ab eo adem nondum illam habente; atque ex illo rectè colligi impoſſibilitatem obtinendæ beatitudinis. ſed diſtinguenda eſt duplex beatitudo; altera naturalis, conſiſtens in perfecta Dei cognitione ex creaturis, & in amore ſubſequenti ad talem cognitionem; altera ſupernaturalis, conſiſtens in viſione Dei immediata, vt eſt in ſe ipſo. Quæ diſtinctio exponetur in qq. de Beatitudine. Deſiderium homini connaturale fertur determinatè, & diſtinctè ad ſolam illam Beatitudinem naturalem. Ad viſionem verò Dei immediatam non fertur homo tali deſiderio, niſi quatenùs eleuatus à Deo per dona ipſi indebita ex natura rei. Iam Aug. dum beatitudinem hominis conſtituit in viſione Dei immediata, loquitur de homine eleuato, ſicut de facto eleuatus eſt ad beatitudinem ſupernaturalem, quam idem diſtinguit clarè à beatitudine naturali in illo eodem capite 3. vt apparet, inter alia, ex ijs eius verbis: *Si ergo ad conſequendam veram beatitudinem, quam nobis immortalem fides, quæ in Chriſto eſt vera, promittit; nihil proſunt homini virtutes: nullo modo veræ poſſunt eſſe virtutes.* In quibus vera beatitudo, veræq; virtutes opponuntur alij beatitudini, alijſq; virtutibus, quæ cõparatione illarum ſint beatitudo, & virtutes tantùm ſecundum quid, & potiùs vera miſeria, verique defectus virtutum; qualis profectò comparatio eſt beatitudinis naturalis, & mediorum eius, cum viſione immediata Dei, & cum medijs ad eandem, vt apparebit in ijſdem quæſtionibus de Beatitudine. Nihil igitur natura perperàm facit, nullumque inijcit ſtimulum ad torturam, tametſi iniecto deſiderio beatitudinis, non conferat ex ſe præciſè ſufficientiam, & poſſibilitatem ad viſionem Dei. Quia confert nihilominus ſufficientiam, & poſſibilitatem ad beatitudinem naturalem.

Ad 2. Omnis ſubſtantia intellectualis appetit videre cauſam viſo effectu, neque poteſt quieſcere

ſcere quouſque aſſequatur eam viſionem; ſi putet eam eſſe poſſibilem reſpectu ſui. Si autem putet illam eſſe impoſſibilem, aut dubitet de eius impoſsibilitate, quieſcit, cùm eò peruenerit, quò ſe poſſe peruenire certum ſibi eſt. Non autem conſtat naturaliter homini de poſſibilitate viſionis Dei cum vlla certitudine. Ergo non poteſt naturaliter angi, ac torqueri propter defectum viſionis Dei. Id quod apparet manifeſtè ex rationibus ſuperiùs productis, præſertim ex tertia art. 5.

Ad 3. Ex eo, quòd intellectus ſit potentia vniuerſalis, ſolùm deducitur, ipſum poſſe aliqualiter verſari circa omnes differentias entis. Non tamen deducitur, ſub quo determinato gradu perfectionis, & per quam determinatè ſpeciem cognitionis attingere poſſit vnamquamque differentiam entis: Sed hoc eſt aliundè conſiderandum; cùm certũ ſit, non omnia æquè perfectè, & per idẽ genus cognitionis attingi ab intellectu

Ad 4. Subſtantiæ æquiualenti per entitatem indiuiſibilem coniuncto ex natura humana, & lumine gloriæ, eo ipſo conueniret maior perfectio, quàm quæ conuenit eidem coniuncto. Quia identitas, cæteris paribus, eſt maior perfectio, quàm vnio phyſica. Exemplo res fiet clarior. Nulla ſubſtantia creata poteſt eſſe intelligens, aut volens formaliter per ſeipſam. Quia nulla eſt, quæ finita, & limitata non ſit, & cui propterea non repugnet eſſe à ſe, ſeu ab intrinſeco; cùm ſit de ratione intellectionis, & volitionis, eſſe ab intrinſeco, ſeu eſſe ab ipſo intelligente, & volente; & tamen ſubſtãtiæ creatæ nõ repugnat eſſe intelligentem, & volentẽ per accidentia ſibi ſuperaddita intellectionis, & volitionis, quibus participantur perfectiones iſtis vocibus ſignificatæ formaliter, quin participetur identitas earundem perfectionum cum diuina ſubſtantia. Quia ſcilicet hoc fieri non poteſt ſine infinitate; id eſt, quia ea identitas eſt imparticipabilis. Idem ergo euenit in re noſtra, ob argumenta ſuperiùs

pro-

propoſita, nec valet conſequentia ex poſſibilitate coniuncti ad poſſibilitatem entitatis indiuiſibilis illi æquiualentis, quin excedat eo ipſo. Quia hæc iuſta æquiualentia eſt chymerica. Nequit autem valere argumentum à minori ad maius poſitiuè.

Ad 5 Omnis chimæra conſtituitur ex coniunctione, vel ſeparatione prædicatorum, quorum vnumquodque ſecundum ſe eſt poſſibile, & reale. Nihil igitur concluditur illa enumeratione formalitatum, quarum vnaquælibet ſeorſim ſit poſſibilis. Sed oſtendendum inſuper eſt, nullam eſſe repugnantiam in mutua illarum omnium coniunctione, ac identitate. Quod fieri non poteſt, vt liquet ex noſtris argumentis. Quod dicitur de vnione hypoſtatica nihil valet. Quia perfectio cuiuſque ſubſtantiæ penſatur ex eius natura, non ex vnione partium, aut quaſi partium, quæ ſiint in vnoquoque ente, vt apparet ex ijs, quæ habentur quæſt. 25. de Incarnatione circa ipſam vnionem hypoſtaticam.

QVÆSTIO XI.

Vtrum intellectus creatus poſsit diuinitùs eleuari, atque eleuetur de facto per lumen gloriæ ad videndum Deum?

VIDETVR nec poſſe eleuari, nec eleuari de facto. 1. Quia Deus èx 1. ad Timoth. 6 16. *Lucem habitat inacceſsibilem, quem nullus hominum vidit, ſed nec videre poteſt.* Idem dicitur inuiſibilis abſolutè ibidem v. 17. & ad Coloſſ. 1. 15. & ad Hebr. v. 17. Eodem pertinet viſio Dei conceſſa Vnigenito tamquam propria, & peculiaris ipſius, eàque de cauſa negata cæteris 1. Ioan. 18. *Deum nemo vidit vnquam; vnigenitus, qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarrauit* vbi Iræneus, Athanaſius, & Euariſtus Papa legunt: *niſi Vnigenitus*; iuxta illud ibidem, & c. 6. v 46. *Non quia Patrem vidit quiſquam, niſi is, qui eſt à Deo; hic vidit Patrem.* Accedit, Chryſoſtomum, Hieronymum, Ambroſium, alioſque Sanctos PP. omninò videri docere, ob hæc teſtimonia, viſionem Dei immediatam eſſe prorsùs impoſſibilem, ac repugnantem intellectui creato; vt pluribus oſtendere nititur Vaſquez diſp. 37. à c. 2.

2. Nulla eſt proportio intellectus creati, vtcumque diſpoſiti, ad Deum ſecundm ſe, & vt eſt in ſe; vt potè finiti ad infinitum. Neceſſe autem eſt, inter potentiam videntem, & obiectum viſum, dari proportionem aliquam. Ergo intellectus creatus nequit vllo pacto ſufficienter diſponi, ac eleuari ad viſionem Dei immediatam.

3. Oculi corporei non ſunt eleuabiles ad videndum

dendum aliquid ſpirituale, etiam creatum, ac minimum, vt fert communis, & indubitata Theologorum ferè omnium opinio; Multò verò minùs ad videndum Deum, vt ſtatuit ex communi PP. conſenſu Petauius tom.1.Theol.l.7. c.2. Ergo nec intellectus creatus eſt eleuabilis ad viſionem Dei. Patet conſequentia: tùm quia diſtantia intellectus creati à Deo eſt incomparabiliter maior, quàm diſtantia oculi corporei ab Angelo, aut ab alio quolibet obiecto ſpirituali creato: tùm quia vtriuſque diſtantia à Deo eſt infinita, & omninò æqualis, vt infrà dicetur.

4. Repugnat creaturæ comprehenſio, ſeu cognitio adæquata Dei. Ergo & viſio immediata Dei, ſicut eſt in ſe. Antecedens ſputant certum ex fide Molina, Suarez, & plures alij; cæteri verò omnes, vt minimùm, innegabile citra temeritatem, ex communi PP. intelligentia circa 32. Ieremiæ 19. & ex ſenſu itidem communi Doctorum circa caput *Firmiter* de ſumma Trinitate, vbi Deus dicitur incomprehenſibilis. Probatur conſequentia. Quia dum obiectum non comprehenditur, aliquid eius latet videntem, vt apparet ex communi definitione comprehenſionis data ab Auguſtino Epiſt.112. c 6. Repugnat autem Deum videri, ſicut eſt in ſe, dum aliquid eius latet: tùm quia eſt omninò ſimplex, ac indiuiſibilis, ideòque non poteſt latere ſecundum aliquid, cui patet ſecundum aliquid, vt eſt in ſe: tùm maximè, quia Deus non eſſet à parte rei, ſicut eſt defacto, ſi deeſſet ipſi in ſe aliquid eorum, quæ inſunt defacto. Ergo nec in intellectu eſt, ſicut eſt in ſe, dum aliquid eius latet, ſeu non adeſt in eodem intellectu.

5. Viſio Dei immediata ex ſuo conceptu eſt cognitio perfectionis ſimpliciter infinitæ. Primò, quia eò eſt perfectior vnaquæque cognitio, quò perfectius eſt obiectum eius formale, & immediatum; ac proinde, cum ventum erit ad obiectum formale ſimpliciter infinitum, ventum quoque erit ad cognitionem ſimpliciter infini-

tam. Deinde quia viſio Dei immediata ſuperat ſua perfectione infinitas cognitiones, inæqualis, ſemperque creſcentis perfectionis circa obiecta formalia creata ſimiliter inæqualia, & creſcentia ſine fine. Quod autem ſuperat infinita inuicem inæqualia, & alia alijs ſemper maiora, oportet eſſe infinitum ſimpliciter; vtpotè nullis finibile ablationibus finitis in infinitum. Repugnat autem potentiæ ſimpliciter finitæ actus ſimpliciter infinitus, nullaque perfectio creata poteſt eſſe ſimpliciter infinita, vt patet ex q.7.

6. Si poſſet eleuari intellectus creatus ad viſionem Dei per lumen gloriæ ſibi inhærens intrinſecè, poſſet etiam eleuari extrinſecè ſine illo per concurſum Dei immediatum, quo suppleretur defectus eius. Quia Deus poteſt præſtare per ſe ipſum immediatè in genere cauſæ efficientis, quidquid præſtare poteſt per cauſas ſecundas. Quia continet in ſe adæquatè, quidquid continetur in illis. Sequela autem eſt falſa, quia dum manet intellectus abſque lumine ſupernaturali ſibi intrinſeco, manet abſque proportione reſpectu viſionis Dei. A cauſa autem improportionata, manente improportionata, ne quidem de potentia Dei abſoluta, poteſt prodire effectus.

7. Repugnat intellectui creato verbum, ſeu ſimilitudo, & ſpecies expreſſa Dei, vt eſt in ſe. Ergo, & viſio immediata. Probatur Antecedens; quia omnia creata differunt infinitè à Deo; Vnde nihil creatum poteſt aſſimilari ipſi, vt eſt in ſe. Et prætereà cognitio per ſimilitudinem ſolùm eſt poſſibilis reſpectu obiecti abſentis. Quæ conditio repugnat Deo. Patet conſequentia; quia Auguſtinus l.9. de Trinit. c.10. & 11. Anſel. in Monol. c.31. & D. Thomas q.27. art.1. & in 1. diſt.27. q.2. a.2. atq; alibi ſæpè docent clarè de ratione intelligentis, atque adeò, de ratione videntis intellectualiter aliquid, eſſe, vt illius in ſe verbũ ac ſimilitudinẽ efformet, ſeu concipiat.

Art.1. Reſpondetur. Viſio Dei, ſicut eſt in

ſe,

ſe, tripliciter vſurpatur. Primò latè, pro cognitione qualitercumque diſcretiua ipſius à rebus creatis, licet ſit habita per ſpecies rerum creatarum, ideòque ſit abſtractiua, & ænigmatica, repræſentans Deum ad modum illarum; ideſt, concipiens quidem, ac exprimens rationem differentialem Dei; ſed cum quadam nebuloſa confuſione, ac veluti permixtione rationis differentialis creaturarum. Secundò ſumitur propriè, ac ſtrictè, ſed inadæquatè, pro cognitione, quæ non ſolùm ſufficiat ad diſcernendum Deum á creaturis, enunciatiuè, verùm etiam aprehenſiuè, & quoad modum concipiendi, conceptu videlicet minimè ænigmatico, & ad inſtar alterius, atque habito per concurſum obiectiuum immediatum ipſius Dei, ideòque terminato ad eundem ſecundum ſe, & vt eſt in ſe, abſque vlla quaſi mixtione, vmbris, & fuco creaturarum obſcurantium cognitionem, atque alienantium, ex parte, interpoſitione ſui; ſed tamen cum imperfectione neceſſariò in illam redundante ex parte principij creati incapacis ad adæquandam totam Dei cognoſcibilitatem, virtute ſua cognoſcitiua vtcumque ſupernaturaliter adiuta a Deo. Tertiò ſumitur propriſſimè, ac ſtrictiſſimè, & adæquatè pro cognitione non ſolùm diſtinguente Deum à creaturis, nec concipiente ipſum ad inſtar earum, ſed etiam adæquante totam eius cognoſcibilitatem, atque adeò comprehendente perfectè eſſentiam Diuinam; ita vt non ſolùm cognoſcatur, quatenùs infinita, ſed etiam infinitè, nec ſolùm tota, ſed etiam totaliter; tantàque ſit perfectio cognitionis in genere ſuo, quanta eſt perfectio obiecti cogniti in ſuo.

Art. 2. Primum genus viſionis dicitur propriè cognitio abſtractiua, & ænigmatica Dei, ineſtq; nobis connaturaliter; nec negatur exiſtentia eius, præterquàm ab Atheiſtis. Iſtiuſmodi cognitionem confuderunt Eunomius, & Anomæi cum ſecundo genere viſionis, quòd ex vſu communi

dicitur

dicitur abſolutè viſio Dei; & cum tertio, quod dicitur communiter comprehenſio Dei. Idque fecerunt impotentes, aut nolentes diſtinguere cognitionem Dei immediatam ſola immediatione terminationis ab immediata immediatione motiui formalis adæquati; & cognitionem diſcretinam Dei à creaturis, ſed inadæquatam, ab adæquata, & comprehenſiua. Vnde conſequenter dixere homines etiam viatores, dum ſunt in vita mortali, videre Deum immediatè, ſicuti eſt in ſe, eundemque comprehendere, atque cognoſcere tanta cum perfectione, cum quanta cognoſcit Deus ſe ipſum; ac demum ad neutrum horum eſſe neceſſarium lumen ſupernaturale infuſum à Deo. His acceſſere Beguardi, atque Beguinæ, quoad ſufficientiam naturæ humanæ ad videndum Deum immediatè abſque lumine gloriæ. Quæ hereſis damnata eſt in Concilio Viennenſi, vt apparet ex Clementina *Ad noſtrum* de hæreticis.

Art. 3. E contra Armeni olim, ac deinde Abailardus, & Arnaldus Brixienſis confuderunt viſionem Dei immediatam cum perfecta comprehenſione Dei. Quia verò comprehenſio Dei re vera eſt impoſſibilis creaturæ, viſionem quoque Dei dixere repugnantem intellectui creato, ſiue eleuato diuinitùs per lumen gloriæ, ſiue non eleuato; & conſequenter eandem negauere exiſtentem de facto in Beatis. Quæ hæreſis damnata eſt à Concilio Francofordienſi in Epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ, à Concilio Florentino in decreto de purgatorio, ab Euariſto Papa in Epiſtola 1. & à Benedicto 12. in extrauaganti *Benedictus*. Itaque veritas Catholica media via incedit inter prædictos errores. Negat enim poſſibilem intellectui creato viſionē quidem immediatā Dei naturaliter, ſeu ex ſufficientia naturæ, vt dictum eſt in quæſtione præcedenti; comprehenſionem verò, etiam de potentia abſoluta vt dicetur hic ad 4. r. Simul tamē affirmat poſſibilem ſupernaturaliter, & exiſtentem actu eandem

viſio-

viſionem in Angelis, & hominibus beatis eleuatis, & adiutis à Deo per lumen gloriæ ipſis infuſum. Quod ſolùm ſupereſt oſtendendum.

Art. 4. Et ſanè ineſſe defacto mentibus Beatorum viſionem Dei immediatam, qualis nuper ſecundo loco expoſita eſt in art. 1. Vltra teſtimonia modò indicata, manifeſtè demonſtrant verba Apoſtoli 1. ad Corinth. 13. 12. *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem; nunc cognoſco ex parte: Tunc autem cognoſcam, ſicut & cognitus ſum.* Vbi in primis antitheſis inter viſionem ſpecularem ænigmaticã, & eã, quæ eſt facie ad faciẽ excludit manifeſtè ab hac ſecunda viſione omne ænigma, & omne mediũ, atque repræſentationem obiecti ad modum alterius. Deinde Tò *facie* excludit omne medium ex parte cognoſcentis; & Tò *ad faciem* ex parte cogniti; Vnde per vtramque particulam ſimul exprimitur intuitio immediata Dei omninò ſimilis intuitioni corporeæ terminatæ immediatè ad præſens ſenſibile. Eò vel maximè, quia cùm Apoſtolus loquatur de anima ſeparata, nomine faciei ex parte ipſius animæ intelligenda. Venit ſola mentis acies, viſque intellectiua omni corporeo impedimento denudata. Cui cognoſcentis faciei, non alia intelligi poteſt correſpondere facies ex parte Dei cogniti, quàm ipſa eius cognoſcibilitas, & eſſentia nullo corporali, aut ſpirituali intermedio velamine præpedita. Poſtremò illa cõparatio, *cognoſcam, ſicut & cognitus ſum*, non minùs adſtruit vniformitatem quoad modum cognoſcendi, quam adſtrueret æqualitatem perfectionis in cognitione, & comprehenſione Dei in beatis, ſi diceret *quantum, & cognitus ſum*; Cùm ergo Deus cognoſcat omnia immediatè viſione propriè tali, oportet ipſum etiam videri à Beatis æquè immediatè, vt ſic modus cognoſcendi, & videndi euadat vtrinq; vniformis, prout prædicitur ab Apoſtolo. Conſonant his illa ex 1. Ioann. 3. 2. *Scimus quoniam, cum apparuerit; ſimiles ei erimus: quoniã videbimus eum,*

eum; *ſicuti eſt*. Matthæi 5.8. *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* & c.18.10. *Angeli eorum in cælis ſemper vident faciem* Patris *mei, qui in Cælis eſt.*

Art.5. His vſque adeò claris teſtimonijs propterea faciliùs accommodatur aſſenſus in ſenſu explicato; quia cùm intellectus, & voluntas ſint potentiæ ex ſua natura vniuerſales, atque ille naturaliter feratur ad rationem entis, vt ſic, ac proinde complectatur, intrà ſuam ſphæram omnem rationem veritatis; & voluntas ſimiliter complectatur omnem rationem bonitatis, ideòque deſiderium eius naturaliter feratur ad contemplationem, & poſſeſſionem ſummi boni ſub conceptu vniuerſali perfectiſſimæ contemplationis, & poſſeſſionis, nulla apparet, nullàque poteſt inueniri repugnantia perdiſcurſum naturalem, quo minùs intellectus humanus eleuari diuinitùs poſſit ad videndum Deum immediatè, vt eſt in ſe. Imò congruit plurimum rationi nationi naturali poſſibilitas huius eleuationis; quandoquidem intellectus, per talem eleuationem, non diducitur extra ſphæram ſuam, ſed ſolùm perficitur ſupernaturaliter intrà ipſam; atque ideò appetitui innato, & elicito naturali ſubſtantiæ rationalis vniuerſaliter, & ampliſſimè appetenti, confertur plenitudo quædam perfecta, & cumulata ſatietatis, & quietis. Quæ autem habent naturalem huius generis credibilitatem, debent nanciſci integram fidem, quoties verba diuinæ reuelationis illam exigunt, vt iacent; nec ſunt à ſenſu, quem ſponte præferunt, dimouenda per violentam interpretationem. Quapropter, licet ratio naturalis non conuincat euidenter ſe ſolà poſſibilitatem viſionis Dei immediatæ, & vt eſt in ſe, quod eſt ipſi commune cum reliquis omnibus rebus ſupernaturalibus; conuincit tamen euidenter teſtimonia ſacra nuper propoſita accipienda eſſe iuxta ſenſum illis attributum à nobis cum communi conſenſu ſanctorum PP. quem ſcilicet ſponte præſeferunt,

Quia verbis ſcripturæ non eſt inferenda vis abſque euidenti ratione, vel vrgentiori alio eiuſdem ſcripturæ teſtimonio in contrarium. Atque hic ſolus proculdubio fuit ſcopus D. Thomæ, quantum quidem ego aſſequor, dum q. 12. art. 1. perſuadet ratione naturali poſſibilitatem viſionis Dei immediatæ; cùm nihil vlteriùs rationes eius re ipſa conuincant.

Art. 6. Rationes theologicæ poſſent afferri plures pro eadem veritate viſionis creatæ immediatè ad Deum terminatæ, non ſolùm poſſibilis, ſed etiam exiſtentis de facto. Verùm duæ ſunt præcipuæ. Altera eſt; quia Deus init de facto perfectam, veram, ac propriam cum iuſtis amicitiam, vt apparet ex q. 39. de Virt. Theol. atque de ratione amicitiæ eſt inclinatio connaturalis ad mutuum amicorum conſpectum, & vis eiuſdem aliquando inductiua, vt ibidem oſtenditur ad 8. ex doctrina Philoſ. l. 8. Ethic. c. 5 & l. 9. c. 10. atque 11. Altera ratio deſumitur ex Incarnatione Verbi Diuini, & paſſione Chriſti, atque fundatur in illis verbis ad Rom. 8. 32. *Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit?* Nēpè ſecluſa viſione Dei immediata, eiuſque per peccatum impeditæ reſtitutione, nullus alius appareret finis creatus Incarnationis Verbi, & paſſionis Chriſti, qui ſatis deceat infinitam Verbi, & Chriſti dignitatem, neque cum ipſo omnia nobis donaſſet Deus, niſi donaſſet viſionem ſui immediatam, quæ eſt finis, & complementum cæterorum bonorum. Accedit Filiationi naturali Chriſti eſſe deuinctam ex natura rei Filiationem adoptiuam aliorum, atque huic Filiationi eſſe ſimiliter deuinctam hæreditatem vitæ æternæ conſtitutæ per viſionem Dei, vt apparet ex q. 3. de Iuſtificatione. Ergo viſio Dei non ſolùm eſt abſolutè poſſibilis, ſed etiam confertur de facto omnibus non ponentibus obicem gratiæ Dei. Neceſſitas autem, & natura luminis gloriæ, cuius exiſtentia de facto iam præmiſſa eſt ex definitione Concilij Viennenſis, exponentur

mentur ampliùs q. ſequenti vltra ea, quæ dicta dicta ſunt in q. præcedenti.

Ad 1. Cùm viſio Dei non vno vbique ſenſu vſurpetur in ſacris literis, & apud Sanctos PP. vt initio notatum eſt; conſiderandus eſt contextus, & ſcopus cuiuſque ſententiæ; tam affirmantis, quàm negantis viſionem, pro eruendo legitimo eius ſenſu Qui ſi adhuc lateat, textus obſcuriores trahendi ſunt ad ſenſum, & conſenſum clariorum. Quarè, cùm teſtimonia adſtruentia in Beatis viſionem immediatam Dei, ſicut eſt in ſe, propriè talem, ſint quàm clariſſima; teſtimonia alia, quæ videntur eandem negare, vel exiſtentem, vel abſolutè poſſibilem, accipienda ſunt, vel de comprehenſione Dei propriè tali, vel de viſione per oculos corporeos, vel de intellectuali, vt aſſequibili per ſolas vires naturæ, aut etiam ſupernaturaliter reſpectu purè viatorum, ſeu degentium in carne mortali. Aliquid enim ex ijs quatuor legitimè accommodatur omnibus eiuſmodi teſtimonijs, etiam Chryſoſtomi, vt videre licet, inter alios apud Faſolum q.12, art. 1, dubit. 3. & 4.

Ad 2. Repugnat quidem inter finitum, & infinitum proportio arithmetica propria menſuræ, & menſurati, ratione cuius repetito aliquoties extremo minori poſſit deueniri ad æqualitatem cum extremo maiori. Non tamen repugnat proportio geometrica, eàque irregularis, & inſuper ſimilitudinaria tantùm, conſiſtens in aliquali alterius ad alterum habitudine præſcindenti, atq; omninò independenti ab æqualitate, & adæquabilitate inter vtrumq. comparationis extremum. Qualis habitudo datur procul dubio multiplex inter Deum, & creaturas; vt potè participantes perfectionem eius; ſimiles aliquatenùs eidem; merentes apud eundem eundemque cognoſcentes abſtractiue, & amantes naturaliter, &c. non autem requiritur aliud genus proportionis pro viſione inadæquata Dei. Quæ videlicet eo ipſo ſuperatur à cognoſcibilitate, & perfectione

Dei exceſſu ſimpliciter infinito, non minùs, quàm ſuperetur potentia ipſa cognoſcitiua creata.

Art. 1. Ad 3. Sicut viſus non poteſt ſupernaturaliter audire; nec auditus, vel odoratus videre: ita non poteſt potentia vlla materialis, ſeu exiſtens, ſeu abſolute poſſibilis percipere ſupernaturaliter aliquid ſpirituale. Quia potentia materialis ex hoc dicitur materialis, & differt ab intellectu, quòd nequit naturaliter percipere, niſi obiecta materialia, ac ſenſibilia; nec poteſt naturaliter abſtrahere rationes obiectis ſpiritualibus, & materialibus; Deo, & creaturis cõmunes. Quapropter Deus, omniaque ſpiritualia tam ſunt, extra obiectum naturaliter adæquatum, & extra totam ſphæram naturalem potentiæ cuiuſuis materialis; quam ſunt extrà obiectum, & ſphæram potentiæ viſiuæ ſonus, aut odor, & ſic de ſimilibus; ideòque eſt æqualis vtrobique ineleuabilitas. Oſtendetur namque ratione vniuerſali in qq. de Sacramentis, non poſſe ſupernaturaliter iuuari, ac eleuari vllam potentiam circa ea, circa quæ nihil naturaliter præſtare poteſt ſaltem imperfectè. Intellectus autem poteſt naturaliter attingere Deum, tùm in particulari; tùm ſecundum rationem communem, & vniuerſalem, vt dictum eſt art. 5. Quæ ratio differentiæ eſt ſatis manifeſta.

Art. 2. Conceſſo igitur antecedenti, quidquid incontrarium excipiant de potentia materiali poſſibili Ripalda, & nonnulli alij; auſuſq; ſit quoad de facto Drexelius fretus conniuentia Auguſtini l. 22. de Ciui. c. 23 quem tamen exponit legitime D. Thomas q. 12. ar. 3. ad 2. tanquàm diſputatiuè ſolùm, & conditionaliter ibi loquutum; cùm abſolutam repugnantiam viſionis Dei in ſe per oculos corporeos docuiſſet ex profeſſo Epiſt. 6. Conceſſo, inquam, antecedenti, negatur conſequens propter diſcrimen datum. Nec enim, pro re præſenti, attenditur diſtantia, vel adiſtantia præciſe, quoad entitatem, vel magnitudinem perfectionis; ſed ſecundum

con-

conſiderationem potentiæ, & obiecti connaturalis. Sub qua conſideratio e iam manifeſta eſt inæqualitas, & diſpar ratio vtriuſque potentiæ reſpectu Dei, & cuiuſuis alterius obiecti ſpiritualis.

Art.1. Ad 4. Videtur illud antecedens dicendum potius certum ex fide. Quia nulla eſt ratio ſatis efficax, quo minùs accipiantur, vt ſonant teſtimonia ſacra, quæ illi ſuffragantur, & communis conſenſus PP. eòdem manuducit. Sed conſequentia eſt illegitima. Quia licet in re indiuiſibili, ac perfectè ſimplici, qualis eſt Deus, non detur aliquid, & aliquid realiter, ac formaliter; datur tamen ratione noſtra, & æquiualenter; idque ſufficit, vt vnum indiuiſibile poſsit eſſe ſimile alteri indiuiſibili, non tamen omninò, vt patet in cognitione abſtractiua, & in phyſica participatione creata bonitatis diuinæ.

Art.2. Iam cùm Deus dicitur videri à Beatis, ſicut eſt in ſe, Tò *ſicut* non ſumitur adæquatè, ſolumque intenditur Deum non cognoſci ænigmaticè, & ad inſtar alterius, ſeu èx vi alterius motiui formalis Inadæquatio verò intelligitur, non ratione cuius aliqua Dei prædicata innoteſcant, & alia non innoteſcant videnti ipſum; quod fieri nullatenus poteſt; ſed ratione, cuius omnia Dei prædicata cognoſcantur minùs perfectè, quàm abſolutè, ex ſua natura cognoſci poſſunt. Quia videlicet cognitio Beati eſt minùs perfecta, quàm ſit entitas, & cognoſcibilitas Dei. Cuius rei adijcietur maior, & plenior expoſitio q.13.

Art.3. Quod autem Deus non eſſet futurus Deus, nec extiturus in ſe, ſicut exiſtit de facto; ſi eſſet minùs perfectus, quàm eſt, aut minùs perfectè haberet, quã habeat de facto, quæcunq; habet: ſolũ probat nulla viſione creata poſſe repreſẽtari Deũ ſicut eſt in ſe, Tò *ſicut* ſũpto poſitiuè & ſecundũ ſimilitudinem omninò perfectam quà excludatur omnis diſsimilitudo, nullúſque permittatur defe-

ctus ſimilitudinis. Quod nihil nocet intentioni Theologorum ſic loquentium. Quia Theologi Tò *ſicut* vſurpant potiùs negatiuè, vt ab immediata viſione creata Dei excludant ænigmata, & repræſentationem, quæ ex parte obiecti repræſentati ſit ad modum alterius, admixtâ, ſimilitudini cognitionis cum Deo, diſſimilitudine, vt ita dicam, poſitiua cum eodem; qualis diſsimilitudo intercedit inter albedinem, & nigredinem. Cuius generis diſſimilitudo conuenit, ex parte, cognitioni abſtractiuæ Dei habitæ per ſpecies creaturarum, cum viſioni creatæ immediatæ Dei ſola in ſit diſſimilitudo cum eodem purè negatiua; Qualis diſſimilitudo intercedit inter albedinem, aut nigredinem maiorem, & minorem. Quod tamen non tollit, quo minùs magis, & minùs albus dicantur abſolutè ſimiles in colore, ſeu eiuſdem coloris. Hoc igitur ſenſu accipitur, quod in ſcriptura, & à Theologis dicitur. *videbimus Deum, ſicuti eſt*. Dicitur autem legitimè; licet ſit chymæricum, vt Deus ſit in ſe à parte rei diminutè; & nihilominùs ſit, ſicut eſt de facto. Quia imagines rei poſſunt eſſe multiplices, & diſpares; eſto, res ipſa in ſe non poſſit eſſe multipliciter, ac diſpariter;

Art. 1. Ad 5. Negatur Antecedens. Quia in iis, quæ creſcunt cum proportione tantùm geometrica, eaque irregulari, & inſuper impropria, & ſimilitudinaria tantùm, qualis ſola proportio conuenit viſioni creatæ reſpectu Dei, vt dictum eſt ad 2; non rectè arguitur ex infinitudine vnius extremi infinitudo extremi alterius, vt indidem ſatis apparet. Solùm namque colligitur; quod creſcit cum ea proportione ad infinitum, excedere, cæteris paribus, ea omnia; quæ creſcunt, cum ſimili proportione ad aliquid finitum.

Ar. 2. Verùm neque exceſſus, quiinde deducitur in viſione Dei, ſupra cognitiones Dei abſtractiuas, & ſupra viſiones aliarum rerum ſyncategorematicè infinitas inter ſe inæquales, conuincit

uíncit infinitatem ſimpliciter eiuſdem viſionis. Primò, quia hoc eſt commune cuilibet rei creatæ, vt habeat infrà, & ſuper ſe res alias poſſibiles ſyncategorematicè infinitas, inæqualis perfectionis. Nulla enim poſſiblium habet vel infimum, vel ſupremum locum inter omnes poſſibiles, vt alibi oſtenſum eſt. Deinde, (atque hæc eſt præcipua ratio) quia ad exceſſum eiuſmodi ſupra infinita alia, ſufficit entitatem excedentem contineri in genere ſuperiori, tametſi finito, & limitato; cùm res generis, aut generum inferiorum, vtcumque creſcant, nunquam peruenire poſſint ad præſtantiam generis ſuperioris; vt apparet in amore Dei propter ſe; in vnione hypoſtatica; in ſubſtantia, aut viuenti, aut ſenſitiua, aut intellectuali, comparatis cum alijs infinitis, aut amoribus, aut vnionibus, aut ſubſtantijs non viuentibus &c. creſcentibus gradatim ſine fine.

Art. 3. Ratio eſt; quia talis exceſſus non conſtituitur per totidem formalitates rei excedentis non communicantes inuicem formaliter in perfectione, quot ſunt entitates inferiores diuerſæ ſpeciei: Quinimò in exceſſu, reſpectu cuiuſuis inferioris, includitur formaliter ratio differentialis propria excedentis, quæ conſiſtit in indiuiſibili, etiam ratione noſtra conſiderante rem directè ſecundum ſuum proprium conceptum quidditatiuum. Vnde non ſubſiſtit, quod dicitur, tot quaſi particulas, & formalitates excedentis eſſe quaſi auferibiles ab excedente, ſeu deſignabiles in eodem per intellectum, quot ſunt ſpecies rerum inferiorum; ideòque perfectionem excedentis, nullis finitis quaſi ablationibus, finiri poſſe. Aufertur enim tota, etiam formaliter, & ratione noſtra, per ablationem rationis formalis excedendi quamlibet entitatem inferiorem; quandoquidem aufertur eo ipſo ratio differentialis conſiſtens formaliter in indiuiſibili.

Ad 6. Tàm ſententia affirmans, quàm negans poſſibilitatem eleuationis purè extrinſecæ ad operationes ſupernaturales, eſt valdè probabilis.

& vtramque docent plures, & boni auctores; neutra verò, quantum quidem ego aſſequor, habet pro ſe rationem vllam poſitiuam ſatis efficacem. Quare tranſmiſſo antecedenti cum ſua probatione, negatur abſurditas eius. Quia licet intellectus, dum caret lumine ſupernaturali ſibi intrinſeco, non ſit proportionatus intrinſecè ad viſionem Dei; dici tamen poteſt proportionatus extrinſecè, ratione concurſus diuini ſpecialis immediati ſupernaturaliter præparati iam à Deo. Nec apparet cur huiuſmodi proportio non ſufficiat intellectui ad eliciendam viſionem Dei; dum non oſtenditur alia ratione requiri lumen intrinſecum in genere cauſæ formalis ad videndum; ſicut requiritur cognitio intrinſece inhærens ad volendum, & ſimplex apprehenſio ad iudicandum. Id quod nemo huc vſque ſatis efficaciter aut probauit, aut impugnauit.

Art. 1. Ad 7. Viſio intellectualis eſt ſpecies quædam cognitionis formaliter, aut eminenter iudicatiuæ. Cognitio autem ex ſuo conceptu eſt repræſentatio obiecti, cuius eſt cognitio, & quæ eſt iudicatiua, eſt ſpecialiter ſupra ſe ipſam reflexiua; vtpotè cognoſcens, ac affirmans conformitatem ſui cum eodem obiecto. De quo alibi cum D. Thoma expreſsè vtrumque docente. Rurſus repræſentatio cauſata ab obiecto repræſentato per ipſam, eidemque conformis, eſt ſimilitudo, & imago eius; vt potè deriuata ab obiecto, tanquam ab exemplari, atque ob hunc finem exiſtens, vt ipſum repræſentet, ac manifeſtet. Quatenùs verò eadem repræſentatio eſt reflexiua, modo illo ſpeciali, ſupra ſe ipſam, habet rationem dictionis, & verbi reſpectu cognoſcentis. Quia cognoſcens eo ipſo ſecum quaſi loquitur, dicitque ſibi obiectum tale eſſe, quale repræſentatur per ſuum actum. Ergo viſio Dei habet rationem ſimilitudinis expreſſæ, & verbi mentis inadæquati quidem, & imperfecti, modo nuper indicato, proprie tamen talis. Quod docetur clarè ab Auguſt. D. Thoma locis in obiectione relatis, & alibi ſæpè.

Art. 2. Verùm, quia ſimilitudo hæc, & verbum non eſt vt quod, habens rationem puri medij, vi cuius, vt ob ecti formalis motiui, cognoſcatur Deus, ſicut eſt in ſe; ſed ſolùm vt quo, & per quod non cauſaliter ac efficienter, ſed formaliter repræſentetur Deus; idque inadæquatè ac imperfectè: propterea ceſſat omne inconueniens obiectum in argumento. Vnde negatur eius antecedens. Cuius probationes confundunt ſimilitudinem formalem, ac intentionalem, eamque inadæquatam, & verbum, quo dicitur formaliter, ac repræſentatur obiectum; poſſibilia vtique reſpectu Dei, atque exiſtentia de facto ex ſententia Auguſtini, ac D. Thomæ: confundunt, inquam, cum ſimilitudine obiectiua & phyſica, necnon cum intentionali omninò adæquata, & cum verbo vt quod, ſeu in quo cognoſcatur obiectum, vt eſt in ſe; quæ repugnant reſpectu Dei, vt dicetur in q. ſequenti; eaque ſola negantur à D. Thoma, vbicumque negat ſimilitudinem creatam, & verbum mentis creatæ reſpectu Dei, vt ibidem manifeſtabitur, quantum ſufficit. Hæc porrò ſola æquiuocatio eſt origo totius hac de re controuerſiæ inter Scotiſtas, & alios plures nobiſcum loquentes, atque inter Thomiſtas nonnullos, & paucos alios contradicentes Scotiſtis.

QVÆSTIO XII.

Vtrum ſpecies impreſſa Dei ſit abſolutè poſsibilis; & exiſtens de facto; atque indiſtincta realiter à lumine gloriæ?

VIDETVR non eſſe. 1. Quia repugnat qualitas eſſentialiter ſuperuacanea, ſeu quæ ex ſua natura habeat, vt nullum vnquam poſſit præſtare effectum formalē. Hoc enim perindè eſt, ac dicere, repugnare formam, cui repugnet intinſecè, vt informet; ſiquidem informare nihil eſt aliud, quàm præſtare aliquem effectum formalem. Huiuſmodi autem formæ repugnantia non indiget probatione: ſicut nec repugnantia agentis, cui eſſentiale ſit nihil vnquam agere. At ſpecies impreſſa Dei eſſet qualitas eſſentialiter ſuperuacanea, nullumque potens vnquam præſtare effectum formalem. Quia vnicus effectus formalis ſpeciei impreſſæ eſt, reddere obiectum, cuius eſt ſpecies, proximè intelligibile, atque vltimò completum in ratione intelligibilis. Deus autem eſſentialiter eſt ſummè intelligibilis, & vltimò completus in ratione intelligibilis, non ſecùs, ac in ratione intellectiui, ideòque repugnat, vt per aliquid creatum reddatur proximè intelligibilis, & vltimò completus in ratione talis, non minùs, quàm repugnat, vt per aliquid creatum reddatur proximè intellectiuus, ſeu proximè potens intelligere. Repugnat igitur ſpecies impreſſa Dei.

2. De conceptu ſpeciei impreſſæ eſt, vt contineat adæquate ſuum obiectum in ratione cognoſcibilis; ideòq; vt gignere poſſit, quantum eſt

ex ſe, cognitionem obiecti, quantam, & qualem gignere poteſt idem obiectum per ſe ipſum; atque vt hoc præſtare poſſit, ſiue adſit re ipſa, ſiue non adſit idem obiectum, vel abſolutè in rerum natura, vel intra ſphæram Potentiæ cooperantis ſpeciei. Quæ omnia conſtant ex communi conſenſu auctorum circa naturam ſpeciei impreſſæ; & confirmantur præterea efficaciter inductione facta per omnes ſpecies impreſſas, quas certè nouimus, aut exiſtentes, aut poſſibiles. Cùm ergo Deus ſufficiat, quantum eſt ex ſe, ſuo concurſu obiectiuo immediato, ad comprehenſionem ſui, & ad viſionem beatificam; ſufficiens vtique eſſet ad hæc ipſa præſtanda ſe ſolo aliquid creatum, quantum eſt ex ſe; eàque perfectè præſtaret, tametſi per impoſſibile ſupponatur Deum non exiſtere; ſi eſſet poſſibilis ſpecies impreſſa creata Dei, vt eſt in ſe. Quod tamen conſequens eſt manifeſtè abſurdum.

3. Impoſſibilis eſt qualitas vicaria Dei, quatenùs valentis concurrere immediatè per ſe ipſum in ratione cauſæ primæ, ac vniuerſalis ad omnes, & ſingulos effectus cauſarum ſecundarum. Ergo repugnat ſimiliter qualitas vicaria Dei, quatenùs valentis concurrere immediatè per ſe ipſum in ratione obiecti formalis motiui, ad viſionem ſui. Antecedens eſt indubitatum apud omnes, & meritò. Patet conſequentia; tùm negatiuè, quia nulla eſt aſſignabilis ratio differentiæ; tùm poſitiuè, quia non eſt minor perfectio Dei quatenùs valentis exhibere concurſum obiectiuum immediatum in viſionem ſui, quàm quatenùs valentis exhibere concurſum vniuerſalem immediatum. Vterque igitur iſte concurſus eſt æquè inſupplebilis per aliquid creatum.

4. Impoſſibilis eſt ſpecies obiectiua creata, in qua tanquam in medio, & motiuo formali, cognoſcatur Deus, ſicut eſt in ſe, atque adeò videatur perfectè, ad eum ferè modum, quo creaturæ videntur in Deo à Beatis. Ergo etiam eſt

Impoſſibilis ſpecies impreſſa creata effectiua viſionis immediatæ Dei, vt eſt in ſe. De antecedenti non dubitatur inter Catholicos. Patet conſequentia. Quia ſpecies impreſſa effectiua viſionis immediatæ Dei, vt eſt in ſe, eſſet perfectè ſimilis Deo: vt potè effectiua perfectæ ſimilitudinis formalis Dei, quatenùs talis; & præterea eſt de conceptu vniuerſali ſpeciei impreſſæ, vt ſit eiuſdem ordinis, & perfectionis in genere intentionali cum ſuo obiecto. Quidlibet autem eſt cognoſcibile perfectè ſecundum ſuum conceptum quidditatiuum, vt eſt in ſe. ex vi obiecti motiui perfectè ſimilis ipſi. Hac enim de cauſa homo in homine, & quidlibet in quolibet alio eiuſdem infimæ ſpeciei, eſt cognoſcibile quidditatiuè.

5. Pro cognitione obiecti ex ſe intelligibilis, atque intimè præſentis cognoſcenti, non eſt neceſſaria, nec datur ex natura rei ſpecies impreſſa; tametſi obiectum ſit abſolute capax, quod producat ſpeciem impreſſam propriam ſui. Hac enim de cauſa Angelus non indiget, nec vtitur ſpecie impreſſa ad cognitionem ſui; tametſi poſſibilis abſolutè ea ſit, deturque de facto in mentibus aliorum Angelorum. Deus autem eſt immediatè intelligibilis ex ſe, & eſt intimè præſens omni intellectui. Ergo ad cognitionem, & viſionem eius, nulla eſt neceſſaria ſpecies impreſſa, nec eſt admittenda exiſtens connaturaliter, & de facto; tametſi abſolutè eſſet poſſibilis. Confirmatur, quia ſpecies impreſſa communiter definitur qualitas vicaria obiecti. Innaturale autem eſt vt quod eſt præſens, & facilè, ac perfectè poteſt præſtare immediatè per ſe quod ſpectat ad ipſum; vtatur nihilominùs Vicario.

6. Species impreſſa tenet ſe ex parte obiecti; lumen verò gloriæ ex parte intellectus. Illa deſeruit ad conferendam cognitioni rationem ſimilitudinis, & imaginis obiecti; iſtud verò ad ſupplendum defectum proprium intellectus inſufficientis ex ſe ad producendum actum adæ-

quatè

quatė ſupernaturalem, adeòque non contentum in actiu tate naturali intellectus, etiam quoad ea prædicata, quæ intellectui, & non obiecto, formaliter correſpondent. Ergo ſpecies impreſſa ad viſionem Dei immediatam dicenda eſt diſtincta realiter à lumine gloriæ tametſi ea admittatur poſſibilis, & actu exiſtens.

Confirmatur primò quia voluntas ad dilectionem, & fruitionem beatificam non ſolà indiget viſione beata, quæ allicit, & mouet ex parte obiecti, ideòque correſpondet quodammodo ſpeciei impreſſæ. Sed indiget prætereà habitu charitatis iuuante inſufficientiam potentiæ volitiuæ naturalis ſecundum ſe. Intellectus autem comparatur cum viſione; ſicut voluntas cum dilectione, & fruitione. Confirmatur rursùs, quia lumen gloriæ ſuccedit habitui fidei, nec aliter illud iuuat ad videndum Deum, quàm iuuet hic ad credendum Deo. Habitus autem fidei diſtinguitur ab ſpeciebus impreſſis obiectorum terminantium actus fidei; vt patet in puero baptizato præhabente habitum fidei, & tamen incapaci credere vſque dum acquirat ſpecies credendorum. Ergo.

7. Neceſſitas, & exiſtentia luminis gloriæ eſt certa ex fide; cùm non ſolùm exiſtentia, ſed & poſſibilitas ſpeciei impreſſæ Dei ſit valdè incerta, & negetur à pleriſque Theologis. De quibus, quis credat, aut dicere audeat, idem eos ſub diuerſis vocibus affirmare tanquam certum ex fide, ſimulque negarè, & dicere chymæricum, & repugnans? Ergo ſpecies, & lumen non ſunt idem.

Art. 1. Reſpondetur. Species intellectualis, ſeu iuuans intellectum, ad actum intelligendi alia eſt obiectiua, & in qua; alia impreſſa, & qua. Species obiectiua, & in qua, dicitur, quæ quatenùs cognita immediatè, & ratione ſui, confert, & ducit ad cognitionem mediatam obiecti, cuius eſt ſpecies. Quo pacto Deus communiter dicitur videri à viatoribus in ſpecie, & in ſpecu-

ſo, & nondum facie ad faciem. Quia nimirum videtur ſolùm, & apparet in creaturis quatenùs cognitis immediatè ratione ſui, Species impreſſa, & qua, dicitur, quæ independenter à cognitione ſui ſaltem immediata, & ratione ſui, confert, & ducit ad cognitionem obiecti, cuius eſt ſpecies; iuuando nimirum intellectum non per motionem obiectiuam, ſimulque terminationem cognitionis, ſed per cooperationem ſolam in genere cauſæ efficientis.

Art 2. Quæſtio de ſpecie obiectiua creata ad videndum Deum eſt ſummi momenti, Quia hinc dependet, an Deus ſolus per ſe ipſum ſit obiectum beatificum; an potiùs aliquid creatum? Omnis namque cognitio ſpecificatur ex ſuo motiuo formali; & obiecto immediato, atque ab eo accipit totam ſuam perfectionem peculiarem. Illud verò obiectum eſt beatificum, ex quo ſpecificatur, & deſumit ſuam perfectionem peculiarem cognitio beatifica. Quam ob rem Alenſis, D. Thomas, & alij antiquiores magni Theologi locis indicatis à Faſolo q. 12. ar. 2. dubit. 10. & 11. præcipuè, ac ferè vnicè egerunt de ſpecie iſta obiectiua, eamque reiecerunt vſque adeò efficaciter, ad profligandum errorem ſuprà memoratum Armenorum de viſione Dei in radio, ſeu fulgore quodam emananti ex ipſo, vt nulla deinde ratio ea de re dubitandi ſuperfuerit poſteris, vti inſinuabitur ad 4.

Art. 3. Quæſtio verò de ſpecie impreſſa Dei, vt poſſibili, ſiue vt exiſtenti de facto, non eſt tanti momenti, ſaltem directè, ac immediatè; dummodò retineatur neceſſitas, & exiſtentia luminis gloriæ. Vtrouis enim modo de illa ſtatuatur, hoc retento; retinetur inſufficientia naturæ ad viſionem Dei, vt patet; & tribuitur eſſentiæ diuinæ ratio formalis motiui adæquati, ac immediati reſpectu viſionis beatificæ, vti paulò pòſt apparebit. His autem duobus præhabitis, quod reliquum eſt de ſpecie Dei, ferè totum eſt philoſophicum, & pertinet ad cognitionem naturæ

curæ, muneris, & perfectionis, quæ ſunt propria ſpeciei impreſſæ, vt ſic & in communi; & ratione quorum ipſa eſt neceſſaria, ac vtilis intellectui reſpectu cuiuſque obiecti, ſiue creati, ſiue increati. Nihilominùs poſteriores Theologi maximè verò omnium poſtremi, magno hinc & inde conatu incubuere in examen ſpeciei impreſſæ Dei, eà fortaſsis potisſimùm de cauſa, quia nihil ſatis clarè, ac efficaciter demonſtrari de illa poteſt; & facile eſt, circa tale rerum genus, multa cum ſpecie nouitatis, & acuminis producere, atque multiplici impugnatione in aliorum & ſententias, & probationes, & probationum impugnationes graſſari. Quibus quàm plurimùm delectantur plerique moderni.

Art. 4. Vtcumque hoc habeat; ſpeciem impreſſam Dei negant posſibilem Granados, Arrubal, & plures alij cum Thomiſtis; exiſtentem verò, admiſſa posſibilitate, Suarez, Molina, Valentia, & plures alij. Affirmantè contra posſibilem, & exiſtentem de facto, atque indiſtinctam realiter à lumine gloriæ Vaſquez, Smiſing, Alarcon, Gaſpar Hurtado, Beraal, & alij apud ipſos. Quæ poſterior ſententia videtur probabilior, & abſolutè vera. Et quidem lumen gloriæ eſſe qualitatem ſupernaturalem creatam intrinſecè inhærentem intellectui Beati, tametſi Durandus, & nonnulli alij in dubium reuocare voluerint, iam tamen eſt apud omnes Theologos omninò indubitatum; nec ea Durandi contraria opinio reputatur ſatis tuta in fide, atque Catholica. Quia Concilium Viennenſe relatum in Clementina *ad noſtrum* de hæreticis, dum condemnat iſtam propoſitionem: *Anima non indiget lumine gloriæ ipſam eleuante ad Deum videndum*; vſurpat lumen gloriæ eo procul dubio ſenſu, qui erat in vſu apud Doctores Catholicos, qui ſemper ſub ea voce intellexere qualitatem intrinſecè inhærentem videnti. Atque aliàs ſenſus realis Concilij fuiſſet animam indigere Deo, & nullo alio, ad videndum Deum. Qui tamen ſenſus

eſt valdè, vt per ſe patet, abſurdus, & nihil conferens ad punctū controuerſum, vel etiā conuertibile cum hæreticis. Eadem abſurditas ineſſet illis ex Pſ. 35. 10. *In lumine tuo videbimus lumen*, & Apoc. 21. 23. *Claritas Dei illuminauit eam*; ſocietatem Beatorum. Ineſſet, inquam, abſurditas; Si claritas Dei, & lumen Dei Deum ipſum vtrobique, & non aliquid creatum beatis mentibus infuſum, reipſa ſignificaret. Qua propter à D. Thoma & ab alijs communiter ſubintelligitur in his duobus teſtimonijs, debetque omninò ſubintelligi lumen ſupernaturale creatum.

Art. 5. Accedit, Ad actus Charitatis, aliosque omnes ſupernaturales proprios voluntatis; nec non ad actum fidei conferri à Deo, & eſſe neceſſarios ex natura rei, habitus ſupernaturales inhærentes intrinſecè operanti, vt apparet ex q. 2. de virt. Theol. Quidni ergo concedatur etiā habitus ſupernaturalis intrinſecus ad viſionem Dei? Imò eſt maior ratio, vt detur talis habitus, & virtus operatiua intrinſecè inhærens ad actū beatificum viſionis Dei; tùm quia quò effectus eſt magis ſupernaturalis, magiſque perfectus; eò magis inſufficientia naturæ indiget comprincipio intrinſeco perficiente, ac eleuante ipſam; atque viſio beata eſt operatio ſumma, ideòque maximè omnium ſupernaturalis: tùm quia quælibet cauſa eò nobiliùs, ac glorioſiùs operatur quo magis operatur ab intrinſeco, maiorique cum ſufficientia ſibi intrinſeca: decet verò, vt operatio, quæ eſt ipſa gloria, & culmen nobilitatis, exerceatur nobiliſſimè, ac glorioſiſſimè, atque ideò cum comprincipio intrinſeco eleuante, & conferente ſufficientiam, quanta poſſibilis eſt reſpectu ipſius. Certum itaque eſt infundi Beatis, nec fieri potuiſſe ex natura rei, vt non infunderet Deus qualitatem ſupernaturalem effectiuam viſionis immediatæ Dei, & eleuatiuam intellectus ad ipſam. Quæ qualitas dicitur, & eſt lumen gloriæ.

Art. 6.

Art.6. Iam verò iſtiuſmodi qualitatem eſſe indiſtinctam realiter ab ſpecie impreſſa Dei, neque aliud quidquam eſſe poſſe, ſuadetur primùm ex principio vniuerſali, quod ſtabilietur ex profeſſo in qq. de Sacramentis. Nimirum nullam cauſam, ſiue efficientem, ſiue materialem eſſe eleuabilem diuinitùs, prætarquam ad effectus, & formas ſpecialiter affines effectibus, & formis ſibi connaturalibus, & promotiuas eorumdem intrà proprium cuiuſque genus, & perfectionem peculiarem. Quo ſuppoſito ex dicendis ibi, clarè apparet intellectum ſola ſpecie impreſſa Dei, nullàque alia qualitate eſſe iuuabilem, ac eleuabilem diuinitùs ad viſionem Dei. Certum ſiquidem eſt, intellectum ſolis ſpeciebus impresſis, nullaque alia qualitate, ac forma iuuari, & perfici in ordine ad cognitiones ſibi connaturales. Ergo lumen gloriæ, quo defacto iuuatur, ac eleuatur intellectus Beati ad viſionem Dei, nihil aliud eſſe poteſt, quam ſpecies impreſſa Dei.

Art.7. Confirmatur. Ideò intellectus eſt eleuabilis ad viſionem Dei, quæ eſt perfecta ipſius cognitio, quia naturaliter elicit cognitionem Dei abſtractiuam, quæ eſt imperfecta eius cognitio; potentia verò viſiua materialis non eſt eleuabilis ad eandem Dei viſionem, quia nullam Dei cognitionem efficere, aut accipere naturaliter poteſt. Quæ eſt ratio diſcriminis asſignata ſupra q. præcedenti ad 3. & communiter à Theologis approbata vnicè. Ergò cùm intellectus ſit naturaliter expers omnis luminis diſtincti ab ſpeciebus impresſis obiectorum, non secùs, ac potentia materialis viſiua eſt naturaliter expers omnis cognitionis circa Deum; erit profectò intellectus ſimiliter ineleuabilis ad lumen, & per lumen diſtinctum ab ſpeciebus, non secùs, ac potentia materialis viſiua eſt ineleuabilis ad Dei, rerumque aliarum ſpiritualium cognitionem, ſiue eliciendam, ſiue recipiendam. Nempè vbi eſt eadem diſcrepantia, atque totalis exorbitantia rei ordinis ſupernaturalis à rebus ordinis

naturalis reſpectu cuiuſque potentiæ, non poteſt non eſſe eadem eiuſdem potentiæ incapacitas metaphyſica, ac totalis ad talem rem ſupernaturalem.; vt potè non promotiuam ordinis naturalis intra genus ſuum, ſed habentem ſe impertinente ad hunc ordinem ideòque ſuperuenturam potentiæ naturali, nulla præſuppoſita, ex parte ipſius, capacitate naturali reſpectu ſui.

Art. 8. Probatur idem rurſus ex natura intellectus. Intellectus enim ex ſuo conceptu eſt potentia purè aſſimilatiua, ſolùmque effectiua ſimilitudinum, & imaginum formalium omnis generis obiectorum. Quapropter à Philoſophis & ab alijs communiter dicitur potentiam intellectiuam eſſe quodammodo omnia; quatenùs poteſt induere facies, & quaſi colores, ac lineamenta rerum omnium; adiungendo ſibi earum omnium ſimilitudines, & imagines. Potentia autem hoc modo aſſimilatiua, & ad nihil aliud habens vllam intrinſecam habilitatem, & capacitatem, ſolùm poteſt iuuari, ac promoueri in opere ſuo per comprincipia ex ſuo conceptu pariter aſſimilatiua, atque ideò contentiua, in hoc genere, eorum ſpecialiter obiectorum, ad quorum cognitiones iuuari, ac promoueri abſolutè poteſt per eadem comprincipia: ſicut corpus vt plus, aut velociùs aſcendat, vel deſcendat actione ſua, ſolùm iuuari poteſt maiori, ac perfectiori grauitate, & leuitate; & ſic de ſimilibus proportionaliter, abſque vlla exceptione. Comprincipium autem ex ſua natura ſpecialiter aſſimilatiuum, reſpectu alicuius obiecti, ſola poteſt eſſe ſpecies impreſſa. Quæ videlicet ſola eſt ex ſuo conceptu contentiua intentionaliter huius, vel illius obiecti in particulari. Ergo lumen gloriæ, quo ſpecialiter iuuatur, ac promouetur intellectus ad viſionem Dei; id eſt, ad perfectam ipſius, ſeu ad minùs imperfectam ſimilitudinem, ac imaginem formalem, nihil aliud eſſe poteſt, quàm ſpecies impreſſa Dei; quæ videlicet ſola poteſt

ſe contentiua ſpecialiter ipſius in genere intentionali.

Art. 9. Confirmatur. Quia ſpecies impreſſæ rerum creatarum eatenùs præciſè poſſunt iuuare intellectum, atque perducere ad cognitionem abſtractiuam, & ænigmaticam Dei, quatenùs continent intentionaliter res ipſas creatas, quæ ſunt ſimilitudines phyſicæ Dei, ac proinde continent in ſe intentionaliter ipſum etiam Deum, non ſecundum ſe, ſed prout participatũ à creaturis; atque præſcindendo ab huiuſmodi intentionali continentia, nihil prorsùs conferre poſſent ad cognitionem abſtractiuam Dei. Ergo neque lumen gloriæ poſſet quidquam conferre ad viſionem, & cognitionem perfectam Dei, ſi Deum ipſum ſecundum ſe non contineret in ſe intentionaliter in actu primo, tamquam ipſius ſimilitudo intentionalis virtualis. Quod quidem pertinet ad conceptum proprium, & differentialem ſpeciei impreſſæ reſpectu cuiuſque obiecti, vt eſt in ſe. Ergo lumen gloriæ, ſi non eſſet ſpecies impreſſa Dei, vt eſt in ſe, nihil conferre poſſet ad viſionem Dei, vt eſt in ſe.

Art. 10. Probatur denique. Quia ſi Deus, per ſe ipſum exhiberet concurſum obiectiuum immediatũ, & vt quo, vt quod, reſpectu viſionis beatæ; eò ipſo ſuperflueret lumen gloriæ inhærens intrinſecè intellectui Beati, & conſequenter non daretur de facto. Et ſimiliter, ſi ponatur Deum, per poſſibile, vel impoſsibile, infundere Beato ſpeciem impreſſam ſui, vt eſt in ſe: ſuperflueret eò ipſo omnis alia qualitas iuuans Beatum ad viſionem Dei, & conſequenter nulla talis qualitas daretur de facto. At non eſt ſuperfluum lumen gloriæ, daturque de facto. Ergo Deus nec exhibet, per ſe ipſum, concurſum obiectiuum immediatum, vt quo, & vt quod; nec infundit Beato qualitatem vllam adiutricem ex parte actus primi diſtinctam ab ſpecie impreſſa. Probatur ſequela maioris. Quia ad cognitionem abſtractiuam naturalem Dei ex creaturis, non indiget, nec vtitur intellectus vllo adiutorio diſtincto

Ao à concurſu obiectiuo immediato, aut à ſpecie impreſſa earundem creaturarum. Ergo neque ad cognitionem immediatè intuitiuam Dei, vt eſt in ſe, indigeret, aut vteretur idem intellectus adiutorio vllo diſtincto à concurſu obiectiuo immediato Dei, aut à ſpecie impreſſa ipſius, vt eſt in ſe.

Art. 11. Ratio huius paritatis eſt. Quia ſi principio eleuabili ab effectu connaturali ad effectum ſupernaturalem, tanta fiat proportionalis additio perfectionis ex parte comprincipis ſupernaturalis vltra perfectionem comprincipij connaturalis, quanta facienda eſt additio ex parte effectus ſupernaturalis vltra perfectionem effectus connaturalis; eò ipſo principium naturale redditur adæquatè ſufficiens ad effectum ſupernaturalem; & quidquid vlteriùs ſuperaddetur, erit ſuperfluum, & conſequenter impoſſibile ex natura rei. Concurſus autem obiectiuus præſtitus à Deo, vel per ſe ipſum immediatè, vel per ſpeciem impreſſam propriam ipſius ſecundum ſe, tantumdem ſuperat, exceſſu perfectionis, concurſum obiectiuum præſtitum à creaturis, vel per ſe ipſas immediatè, vel per ſpecies proprias ipſarum; quanto exceſſu perfectionis ſuperat viſio immediata Dei cognitionem abſtractiuam eiuſdem: quandoquidem, in prioribus vtriuſque comparationis extremis prouenit exceſſus eodem proportionaliter modo ab exceſſu Dei ſupra creaturas. Superflueret ergo lumen gloriæ, nec poſſet exiſtere ex natura rei; ſi vel exiſteret ſpecies impreſſa propriè Dei diſtincta realiter ab illo, vel Deus per ſe inſuam immediatè, exhiberet concurſum obiectiuum in viſionem ſui. Non autem ſuperfluit lumen gloriæ, & datur de facto. Ergo eſt indiſtinctum realiter à ſpecie impreſſa propria Dei; nec Deus immediatè per ſe ipſum concurrit obiectiuè, vt quo, & vt quod ad viſionem beatificam.

Ad 1. Eſt quidem Deus ſummè intelligibilis eſſentialiter, atque vltimò completus in ratione

ne talis præciſè per ſe ipſum reſpectu ſui, non tamen reſpectu intellectus creati, ſaltem ex natura rei. Quia intellectus creatus indiget, ſaltem ex natura rei, formà intrinſecè inhærente, diſponente, ac eleuante ad viſionem Dei. Quod cùm ſpecies impreſſa Dei præſtare poſſit, Deus verò immediatè per ſe ipſum præſtare non poſſit, vt pote pertinens ad genus cauſæ formalis; patet ſpeciem impreſſam Dei non eſſe eſſential ter ſuperuacaneam, ſed potiùs neceſſariam, ſaltem ex natura rei, ad viſionem creatam Dei, propter imperfectionem intellectus creati coniunctam cum perfectione propria ſtatus beatifici.

Art. 1. Ad 2. Res creatæ concurrunt ad cognitionem ſui quantum poſſunt, ſiue concurrant per ſe ipſas immediatè, ſiue per ſpecies impreſſas. Quia eſſentialiter ſunt ordinatæ ad manifeſtandam gloriam Creatoris, quantum poſſunt; idque præſtant per cognitionem ſui. Eam proinde gignunt, quantum eſt ex ſe, omninò comprehenſiuam, ſi non obſtet imperfectio intellectus, cui cooperantur. Quapropter Deus etiam deberet neceſſariò communicare vnicuique intellectui creato cognitionem, & viſionem ſui, quantam abſolutè cõmunicare poteſt, ſiue per ſe immediatè, ſiue per ſpeciem ſui cõcurreret ad illam obiectiuè; ſi teneret inductio ex creaturi reſpectu Dei. Sed non tenet. Quia viſibilitas immediata Dei eſt ſufficientia ipſius ad beatificandas ſubſtantias intellectuales creatas, iuxta menſuram, vel meritorum cuiuſque, vel voluntatis ſuæ pure gratioſæ. Vnde ſicut ad perfectionem ſpecialem Dei, dominijſque diuini ſpectat, ex ſententia etiam aduerſariorum vt, vt concurrat cum vnoquoque plus, vel minùs, prout ipſi placet, & congruit, ſiquidem obiectiuè concurrat immediatè per ſe ipſum ſolum: ita ſpectat ad eandem perfectionem ſpecialem Dei, vt ſpeciem impreſſam ſui communicet vni cuique plus, vel minùs intenſam, maiorisque, aut minoris ſufficientiæ, iuxta eandem menſuram: nulli verò

com-

municet, aut communicare poſſit ſpeciem, quæ quantum eſt ex ſe, ſufficiat ad comprehenſionem ipſius Dei. Quia comprehenſio Dei, & ſufficientia ad ipſam, excedunt limites felicitatis creatæ, multò verò magis meritorum creaturæ.

Art. 2. Tranſmiſſo itaque, quòd ſit de conceptu ſpeciei impreſſæ obiecti creati, vt ſufficiat, quantum eſt ex ſe, ad cōprehenſionem ipſius; negatur id ipſum eſſe de conceptu ſpeciei impreſſæ, vt ſic, & vt complectitur ſpeciem etiam Dei, propter rationem, & paritatem datam. Conceditur prætereà conſequenter, tam perfectè cognoſci poſſe Deum ab intellectu creato cum ſpecie impreſſa ipſius, quam cum concurſu obiectiuo immediato eiusdem. Verùm ſicut hic concurſus poteſt eſſe, ſeu poſſet eſſe maior, & minor; ita ſpecies poteſt eſſe magis, & minùs intenſa; & vtrouis modo peræquè poteſt viſio Dei euadere magis & minùs intenſa, ac perfecta.

Art. 3. Caſus, qui fingitur, abſentiæ obiecti formalis motiui repugnat ſpecialiter ſpeciei impreſſæ Dei, propter eſſentialem dependentiam ipſius à Deo, vt à cauſa ſua, tùm vniuerſali, tùm particulari. Deinde ſpecies impreſſa habet ex ſuo conceptu rationem inſtrumenti reſpectu obiecti, cuius eſt ſpecies; & comparatur cum intellectu, ad eum ferè modum, quo comparatur cum voluntate cognitio finis. Vnde, aſſimili ratione repugnat ſpeciei impreſſæ, & cognitioni qualicumque Dei, vt inducant ſe ſolis actus beatificos viſionis, & fruitionis Dei, quia Deus ipſe ad eos concurrat, vt quod tanquam motiuum formale immediatum ipſorum. Demum caſuculi euentuum eiuſmodi impoſſibilium poſſunt ab vnoquoque fingi, & retenta conſequentia determinari, vt libet, abſque præiudicio veritatis; cùm ex impoſsibili ſequatur quid libet re ipſa.

Ad 4. Non opus eſt multis. Ponatur, pro veritate

ritate antecedentis, quodlibet fundamentum ad arbitrium obijcientis; & illud ipſum erit ratio diſcriminis pro cōſequenti. Nunquam enim fieri poterit, vt conceſsio dependentiæ immediatæ à Deo fundata in imperfectione entis creati vt ſic, ſit ratio æquè conuincens dependentiam immediatam, & adæquatam à Deo quoad rationes alias magis particulares, quatenùs tales. Deinde intellectus indiget, & eſt capax, vt perficiatur intrinſecè ad rationē particularem propriam ſuæ operationis, vt dictum eſt; non tamen eſt capax, ac proinde nec indiget, vt perficiatur intrinſecè ad rationem communem entis creati, quæ non continetur intra ſphæram intellectus, quæque formaliter correſpondet concurſui vniuerſali, vt potè tranſcendenti omnes cauſalitates omnium & ſingularum cauſarum ſecundarum. Quod dicitur de æquali perfectione vtriuſque concurſus diuini, nihil probat. Quia omnis concurſus diuinus immediatus eſt prorſus idem, ex parte actus primi; & ex parte actus ſecundi, non ſpectatur, pro concurſu vniuerſali, perfectio prædicati producendi, ſed imperfectio cauſæ ſecundæ eſſentialiter dependentis, quà cauſa ſecunda eſt, à cooperatione cauſæ primæ. Falsò denique ſupponitur concurſum obiectiuum immediatum, vt quo, reſpectu viſionis Dei, ſpectare ad Deum ipſum ex natura rei, ſicut ſpectat concurſus vniuerſalis immediatus. Quia ſuperiora noſtra argumenta, vt minimùm, probant non poſſe, ſaltem ex natura rei, exhiberi illum à Deo per ſe ipſum immediatè. Vnde paritas obiectionis non magis tenet contra nos circa ſpeciem impreſſam Dei, quàm contra obijcientes ipſos, omneſque alios, circa lumen gloriæ, & circa quodlibet aliud comprincipium accidentale conferibile ſubſtantijs creatis; ideòque nihil abſolutè conuincit.

Ad 4. Neque ſpecies impreſſa, neque expreſſa eſt æqualis perfectionis cum ſuo obiecto, ex conceptu ſuo. Quia neutra eſt ſimilitudo phy-

ſica

ſica obiecti, ſed ſolùm intentionalis; illa virtualis, hæc formalis; ideſt, eſt ſimilitudo diuerſi, & generis, & ordinis. atque analogicè tantùm eiuſdem. Vnde eſt indifferens, ex ſuo conceptu, ad exceſſum, & inferioritatem perfectionis ex parte vtriuſuis extremi, & repugnans æqualitati phyſicæ inter vtrumque. At ſpecies obiectiua, ideſt, obiectum formale motiuum cognitionis, cum ſit ſpecificatiuum ipſius, & conferens illi, vt quod, ſeu tanquam cauſa principalis, perfectionem ſuam peculiarem; oportet, vt contineat in ſe formaliter, vel æquiualenter, in proprio genere, perfectionem propriam obiecti materialis, cuius peculiarem, & quidditatiuam cognitionem gignere valet. Quod cùm repugnet cuilibet rei creatæ reſpectu Dei, vt eſt ex ſe ſatis manifeſtum, & demonſtrat clarè D. Thomas q. 12. art. 2. & quidem rationibus nihil omninò concludentibus contra ſpeciem impreſſam Dei, vt vel leuiter conſideranti facilè apparet, & oſtendit inter alios Faſolus dubit. illa 11. atque à nobis obſeruabitur circa 7. conſtat rationem diſcriminis eſſe innegabilem; neque cognitionem, cuius motiuum formale immediatum, ſeu ſpecies obiectiua eſſet ſpecies impreſſa, aut viſio Dei, fore tàm perfectam, ac eſt viſio ipſa immediatè terminata ad Deum, ipſo ſolo mouente, ad illam immediatè, atque ſpecie ipſius impreſſa cooperante tantùm efficienter, & non niſi inſtrumentaliter, & vt quo.

Ad 5. Deus, non obſtante vniformitate, tùm ſuæ præſentiæ localis ad omnes cauſas ſecundas tùm ſufficientiæ ſuæ adæquatæ, ad quoſuis earum effectus abſolutè poſſibiles; concurrit nihilominùs cũ ſingulis ad particulares effectus, vel hos, vel illos, iuxta diſpoſitionem intrinſecam ipſarum, & iuxta exigentiam concurſus diuini fundatam in eadem diſpoſitione; nec oppoſitum fieri poteſt ex natura rei. Non igitur ſufficit, ſaltem ex natura rei, Deum eſſe localiter præſentem intellectui creato, vt concurrat cum eo ad viſionem

nem ſui immediatam; ſed inſuper requiritur, vt diſponatur, ac perficiatur intrinſece intellectus in ordine ad eandem viſionem. Quod per ſolam ſpeciem impreſſam Dei fieri poteſt, vt oſtenſum eſt ſuprà. Audiatur inſupèr D. Thomas q. 10. de Verit. ar. 11. ad 11. *Quamuis Diuina eſſentia ſit præſens intellectui noſtro, non eſt tamen ei coniuncta, vt forma intelligibilis, quam intelligere poſſit, quã diu lumine gloriæ non perficitur, ipſa enim mens non habet facultatem videndi Deum per eſſentiam, antequàm prædicto lumine gloriæ illuſtretur.* Cuiuſmodi vtique illuſtratio, & nihil aliud, eſt munus proprium ſpeciei impreſſæ. Paritas ex cognitione Angeli erga ſe, abſque ſpecie impreſſa ſui, ideò non tenet; quia Angelus non ſolùm localiter eſt ſibi præſens, ſed præterea communicat ſe ſibi intrinſecè per identitatem realem, quæ eſt ſumma communicatio perfectiua. Eſſentia verò diuina non eſt per ſe ipſam præcise communicatiu ſui intrinſecè perfectiua, & ſpecialiter diſpoſitiua intellectus creati, vt patet.

Art. 1. Ad 6. Species impreſſa non dicitur ſe tenere ex parte obiecti, quaſi adiuuans actiuitate, & cooperatione ſua actiuitatem, & operationem immediatam obiecti; quæ videlicet ab eo minimé exercetur, cùm datur ſpecies. Quare, in hoc genere ſpecies impreſſa ſe tenet præcisè ex parte intellectus; cuius videlicet ſolam actiuitatem & operationem immediatam iuuat actiuitate, & cooperatione ſua. Igitur ſpecies impreſſa tenet ſe ex parte obiecti in genere cauſæ formalis, quatenùs eſt ſimilitudo intentionalis virtualis ipſius, eſtque inſtrumentum eiuſdem ad iuuandum intellectum in ſua operatione. At in genere cauſæ efficientis tenet ſe præcisè ex parte intellectus, non ſecùs ac ſe tenet, ex parte voluntatis, habitus charitatis. Quàpropter eadem reipſa indiuiſibilis qualitas dicitur ſpecies relatè ad obiectum, quod præſefert, ſeu cuius eſt ſimilitudo; lumen verò, relatè ad intelle-

ctum, quem iuuat ad videndum, & illuſtrat, atque confortat: ſicut idem modus dicitur actio, & paſſio, relatè ad agens, & paſſum: eadem gratia habitualis dicitur adoptio, & puritas, atque ſanctificatio, relatè ad Deum, & hominem: Idem actus charitatis amor, & odium, relatè ad Deū, & peccatum; & ſic de alijs eiuſmodi. Hoc igitur, quòd ſpecies impreſſa ſe teneat ex parte obiecti, eſt pura quædam æquiuocatio, & fallacia figuræ dictionis.

Art. 2. Ad primam confirmationem. Potentia pendens à priori alia potentia, indiget pluribus ad ſuam operationem ſiue naturalem, ſiue ſupernaturalem perfectè exercendam; nempè ijſdem proportionaliter, quibus indiget potentia natura prior, & inſuper operatione, ſeu effectu eiuſdem potentiæ natura prioris. Hinc voluntas etiam in ordine naturali, vltra cognitionem ſubminiſtratam ab intellectu, vtitur habitibus conferentibus ipſi facultatem ſuauiter, delectabiliter, ac permanenter operandi. Quæ circumſtantia eſt propria, & peculiaris huius potentiæ. Idem conſequenter contingit in ordine ſupernaturali, propter neceſſariam ordinis naturalis imitationem ſuperiùs obſeruatam in ipſo, & exponendam ſpecialiter quoad hoc punctum in qq. de Habitibus.

Art. 3. Ad poſteriorem confirmationem. Ex ſecunda noſtra probatione art. 8. & 9. apparet omnes habitus intellectualas, atque adeò, & habitum fidei, eſſe indiſtinctos ab ſpeciebus impreſſis. Verùm, Quia ad actum fidei, præter ſpeciem impreſſam auctoritatis, locutioniſque diuinæ indiſtinctam ab habitu fidei, ſunt neceſſariæ ſpecies impreſſæ credibilium, & credibilitatis, nec non actus phantaſiæ, & ſimplices apprehenſiones illis correſpondentes; propterea non poteſt credere paruulus præhabens habitum fidei, donec ea omnia acquirat dependenter à ſenſibus.

Art. 1. Ad 7. Quis neſcit exiſtentiam auxilij effi-

efficacis; gratiæ habitualis, vnionis hypoſtaticæ; huiuſque ipſius, de qua agitur, viſionis, certam ex fide; ſimulque controuerſam indiſtinctionem eorum à phyſica prædeterminatione; ab habitu charitatis; ab entitate modali; à ſimilitudine expreſſa, à verbo mentis; & ſic de alijs quàm pluribus? Similiter ergo in præſenti definitum eſt à Concilio Viennenſi, ſub nomine, & conceptu luminis gloriæ adiutorium ſupernaturale neceſſarium ad videndum Deum, relicta ſimul Theologis libertate examinandi eius naturam, & munus, ſub alijs vocibus, atque conceptibus, ideòq; negandi ſub illis eandem realiter, ſeu materialiter entitatem, quam neceſſe eſt affirmare ſub priori voce, & conceptu. Quod nullius eſt incommodi, attenta imperfectione, tenuitate, & inadæquatione intellectus humani, maximè reſpectu rerum ſupernaturalium.

Art. 2. Quod additur, negari à pleriſq; Theologis ſpeciem impreſſam Dei, vt eſt in ſe; verum eſt; ſed diſſident vſque adeò inter ſe, ſibique inuicem diſplicent quoad fundamenta, vt ſua ipſorum mutuâ cenſurâ videantur nō tanti faciendi in hac re. Prætereà plerique eorum admittunt ſpeciem expreſſam Dei, quæ negari nequaquam debet, vt in quæſtione præcedenti ad 7. breuiter, ſed efficaciter oſtenſum eſt. Admiſſa autem eâ ſpecie, committitur inconſequenria nimiùm manifeſta in neganda ſpecie impreſſa, ſaltem vt poſſibili; vt potè imperfectiori intra idem genus. Deindè ſunt etiam ſatis multi auctores pro noſtra ſententia. Et, quod caput eſt; illi potius fauet, quàm oppoſitæ, D. Thomas. Quam in rem libet aliqua ex ipſo obſeruare, ac breuiter expendere.

Art. 3. Adſcribit inprimis ſæpè D. Thomas lumini gloriæ ſimilitudinem Dei; intentionalem vtique, & effectiuam; cum ſimilitudo purè phyſica cum Deo communis rebus omnibus creatis incongruenter, ac perperam toties in illo obſeruaretur, tamquam quid peculiare. Eiuſmodi au-

tem ſimilitudo eſt vnica differentialis ratio ſpeciei impreſſæ ab alijs qualitatibus, vt liquet ex principio tradito ab eodem S. Doctore infra q. 85. articul. 8. ad 3. *Similitudo* ait, *perquam intelligimus, eſt ſpecies cogniti in cognoſcente*. Audiatur iam in iſta quæſtione 12. art. 2. ad medium. *Requiritur ergo ad videndum Deũ aliqua Dei ſimilitudo ex parte potentiæ viſiuæ, qua ſcilicet intellectus ſit efficax ad videndum Deum*. Eſt autem efficax per lumen gloriæ. Vnde in fine c. *Dicendum ergo* concludit, *quòd ad videndum Dei eſſentiam requiritur aliqua ſimilitudo ex parte viſiuæ potentiæ, ſcilicet lumen gloriæ diuinæ confortans intellectum ad videndum* Deum. Rurſus ad 1. *Dicendum*, ait, *quòd auctoritas illa* (nempe 1. Ioann. 3. 2: *Cùm apparuerit, ſimiles ei erimus*) *loquitur de ſimilitudine, quæ eſt per participationem luminis gloriæ*. Manifeſtum autem eſt in eo teſtimonio Ioannis ſermonem eſſe de ſimilitudine intentionali, & propria ſpeciei pertinentis ad intellectum; vt ſola determinatio talis, vel talis ſpeciei intellectualis, obiectiuæ ſcilicet, impreſſæ, vel expreſſæ, ad interpretem pertineat. Determinat verò ad ſpeciem impreſſam D. Thomas dum reuocat eam ſimilitudinem ad lumen, quod ſe tenet ex parte potentiæ intellectiuæ Clariùs idem exprimit in art, 5. c. fine dicens. *Iſtud eſt lumen, de quo dicitur Apoc. 21. Quod claritas* Dei *illuminabit eam, ſcilicet ſocietatem beatorum* *Deum videntium*. *Et ſecundum hoc lumen efficiuntur Deiformes; ideſt, Deo ſimiles, ſecundum illud 1. Ioann. 3. Cum apparuerit, ſimiles ei erimus, & videbimus eum ſicuti eſt*. Quibus ità exprimit identitatem ſpeciei impreſſæ cum luminæ gloriæ, vt non facilè appareat, quò pacto potuerit clariùs illam exprimere, niſi ſub hac ipſa voce ſpeciei impreſſæ; quam tamen neque affirmando, neque negando pronunciat vllibi D. Thomas, dum agit de hac materia.

Art. 4. Quapropter D. Thomas tum in præſenti, cùm quæſtione 10, de Verit. art. 11. In 4. diſt.

49. q.2.art.1. lib.3.contra gent. c.51. Quodl.7. q.1.ar.1. dum negat ſimilitudinem creatam ad videndum Deum quidditatiue, & vt eſt in ſe, ſolùm agit de ſimilitudine obiectiua, quæ cognita immediatè ratione ſui ducat mediatè in cognitionem Dei. Nec enim poteſt, niſi cum manifeſta inconſequentia negare ſimilitudinem creatam effectiuam viſionis tenentem ſe in hoc genere ex parte potentiæ intellectiuæ, & quæ, quin cognoſcatur immediatè ratione ſui, iuuet ad cognoſcendum Deum immediatè ratione ſui, reddatquè intellectum capacem, qui in hoc genere moueatur immediatè per eſſentiam diuinam. Huiuſmodi namque ſimilitudinem ſemel atque iterum affirmat quàm clariſſimè ſub ea ipſa voce in locis modò indicatis; & de eius neceſſitate, ac exiſtentia, procul dubio putauit, dubitari minimè poſſe, ex quo pro certo ponitur, ac demonſtratur neceſſitas, & exiſtentia luminis gloriæ, vt ipſe ponit, ac demonſtrat in dicto art.5. Certè rationes, quibus vtitur in dicto art.2. ad impugnandam ſimilitudinem creatam Dei, ita ſunt demonſtratiuæ aduerſus ſpeciem obiectiuam, vt ſint prorsùs ineptæ aduerſus impreſſam, nec poſſint ipſius repugnantiæ, niſi per abſurdè, accomodari.

Art.5. Inprimis enim ratio dubitandi in argumento *Sed contra* deſumitur ex eò, quòd viſio Dei non ſit cognitio ſpecularis, & ænigmatica. Quod nihil habet commune cum ſpecie impreſſa. Quia hæc non inducit ad cognitionem ſui obiecti, vt præcognita immediatè, & ratione ſui; quod tamen eſt de conceptu ænigmatis, & cognitionis ſpecularis. Deindè concluſio in corpore ad probandum præfixa ſtatuit, pro videndo Deo, requiri quidem ſimilitudinem Dei ex parte potentiæ viſiuæ; at ex parte rei viſæ, nec requiri, nec eſſe poſſibilem. Cuius concluſionis pars prior affirmatiua amplectitur ſpeciem impreſſam, vt dictum eſt; poſterior verò pars negatiua nullatenùs tangit eandem; cùm ſpecies

impreſſa non iuuet ad videndum, quatenùs viſa, ac proindè non occurrat intellectui ex parte rei viſæ. Et prætereà ineptè diſtingueretur ſimilitudo ex parte potentiæ, à ſimilitudine ex parte obiecti, cum affirmatione vnius, & negatione alterius; ſi ſimilitudo intrinſecè perficiens potentiam, eamque iuuans efficienter, quod ſolum eſt munus ſpeciei impreſſæ, eo ipſo eſſet directè, vel etiam indirectè ſimilitudo tenens ſe ex parte rei viſæ. Indè enim fieret, vt prior pars concluſionis pugnaret directè, vel ſaltem indirectè, cum parte poſteriori. Eadem conſideratio æquè cadit in illationem, quam deducit in fine Corporis. Quæ videlicet eodem proſus modo exprimit, quod initio probandum propoſitum erat.

Art. 6. Prima ratio interpoſita concluſioni, & illationi ad probandam ſecundam partem negatiuam, deſumitur ex auctoritate Dionyſij dicentis *Per ſimilitudines inferioris ordinis rerum, nullo modo ſuperiora, poſſe cognoſci*. Quod eſſet abs re, ſi ageretur de ſpecie impreſſa creata Dei, vel ſola, vel coniuncta cum obiectiua. Quia nemo ponentium talem ſpeciem dicit eam eſſe ſimilitudinem inferioris ordinis rerum, ſed eſſe ſimilitudinem ſolius Dei. Secunda, & tertia, eademque poſtrema ratio aſſumunt Diuinam eſſentiam eſſe ipſum eſſe eius; eſſe aliquod incircumſcriptum, continens in ſe ſupereminenter omnia intelligibilia; atque nihil creatum huiuſmodi eſſe poſſe. Quod non minùs ineptè dirigeretur contrà ſpeciem impreſſam; quandoquidem apud omnes admittentes tales ſpecies, certum, ac manifeſtum eſt, non eſſe de ratione ipſarum, vt ſint tantæ perfectionis, quanta eſt perfectio obiectorum, aut vt ſint, in eodem cum ipſis gradu entis, & modi eſſendi phyſici, conſtitutæ; ac proinde ſpeciem impreſſam Angeli, alteriuſue ſubſtantiæ, non eſſe phyſicè Angelum, aut ſubſtantiam, & ens per ſe, aut naturam intellectiuam; & ſic de alijs. Ergo ex illis principijs, ne

quidem

quidem apparenter inferri potuit directè ſaltem & immediatè, vt infert D. Thomas repugnantiam ſpeciei, de qua agit, repugnare ſpeciem impreſſam Dei, ſed oſtendendum inſuper fuiſſet eſſe de conceptu ſpeciei impreſſæ Dei, licet non ſit de conceptu aliarum ſpecierum impreſſarum, vt ſit tantæ perfectionis, quanta eſt Deus; vtque habeat eundem modum eſſendi, quem habet Deus. Quod tamen non tentauit oſtendere D. Thomas, quia ad ſcopum eius nihil attinebat, vt oſtenderet; & quia oſtendi nullo pacto poteſt: ſicut nec oſtendi poteſt id ipſum eſſe de conceptu viſionis, repræſentationis, & ſimilitudinis intentionalis formalis Dei.

Art. 7. Adde poſt prædictas tres rationes adiungi à D. Thoma præambulam iſtam illationem. *Vnde dicere Deum per ſimilitudinem videri, eſt dicere diuinam eſſentiam non videri* (ſed videlicet ſolam aliquam rem creatam.) *Quod eſt erroneum.* Quod nemo non videt, quàm aptè cadat, quoad rem illatam, & quoad eius cenſuram, ſupra ſpeciem obiectiuam creatam Dei reſpectu Beatorum; & tamen res illata minimè congruit ſpeciei impreſſæ Dei. Quia hæc ſpecies non inſeruit videnti, vt viſa, ſed tantùm, vt efficiens viſionem obiecti à ſe diſtincti, cuius eſt ſpecies. Multò verò minùs inuri potuit cenſura tam grauis eidem ſpeciei impreſſæ, vel ſecundum ſe, vel ſecundum conſequentias ipſius tàm clarè patentes, quàm clarè contendit D. Thomas patere eas, quas ipſe deducit; cùm hæc ſpecies aſſeratur exiſtens à pluribus Catholicis DD. & à longè pluribus, vt poſſibilis, iidemque magna cum probabilitate reſpondeant ad omnia argumenta in contrarium. Adde rurſus iiſdem iſtis rationibus vti vbique D. Thomam, & nulla alia quoad ſubſtantiam, dum impugnat ſpeciem creatam Dei, atque ideò nullibi impugnare voluiſſe ſpeciem impreſſam Dei, ſed ſolam obiectiuam; ne dicatur, quod dici non poteſt, abſurdiſſimè tan-

tum Doctorem contra illam diſputaſſe.

Art. 8. Neque hinc ſequitur, quod nonnullos mouet, defectuoſam eſſe doctrinam D. Thomæ; quaſi nullibi egerit de ſpecie impreſſa Dei. Agit enim de ipſa, eamque affirmat, vbicumque agit de lumine gloriæ, ipſumque affirmat, vt apparet ex verbis eius ſuprà ponderatis. Video, difficulter ad hoc credendum adduci eos poſſe, qui aſſeuere magnæ æſtimationi quæſtionis de ſpecie impreſſa Dei, poſt admiſſam neceſſitatem, & exiſtentiam luminis gloriæ, & poſt reiectam poſſibilitatem ſpeciei obiectiuæ Dei; & præterea ſenſim ſine ſenſu, vel cum ſenſu blandiuntur ſibi de ſimilitudine ſui cum D. Thoma in librandis momentis rerum Theologicarum; nec ſatis aduertunt diſcrimen initio notatum inter ſpeciem creatam Dei obiectiuam, & impreſſam; aut non valent retrotrahere intellectum ad ſtatum rerum pro tempore longè priori, & apud auctores antiquiores. Cæterùm qui ad hæc omnia aduerterit animum diligenter, ſpero fore, vt facilè acquieſcat iis, quæ dicta ſunt de mente D. Thomæ.

Art. 9. Id in contrarium mouere neminem debet, quo tamen maximè omnium mouentur pleriſque aduerſariorum, quod D. Thomas ſæpiùs, ac multipliciter vrget, præſertim in locis ſuprà indicatis de veritate, & in 4. nempè nullum dari medium, vel vt quod, vel vt quo, per quod videatur diuina eſſentia, ipſamque diuinam eſſentiam eſſe, & quod videtur, & quo videtur; ac proinde ſolum dari medium ſub quo, quod eſt lumen gloriæ. Hoc, inquam, neminem mouere debet; cùm ſit vſq; adeò frequens apud D. Thomam, aliòſque auctores diuiſio rationis formalis obiectiuæ concurrentis ad cognitionem, & viſionem ſui, quatenùs viſa, & cognita eſt, in rationem formalem, *quæ*, & rationem formalem *qua*. Quo pacto dicitur communiter lumen corporale eſſe, quo vident oculi colores; Colores verò ipſos eſſe, qui videntur. Et eodem pacto

reſpectu

reſpectu cuiuſque potentiæ, & habitus; dici ſolet ratio formalis *quæ*, quæ eſt vniformiter vniuerſalis reſpectu ipſius ſecundum omnes eius actus; ratio verò formalis *quæ*, quæ non eſt ita vniuerſalis. Intentio igitur D.Thomæ eſt, excludere à viſione Dei omne, & ſolùm tale medium, dum excludit medium *quod*, & *quo*, & *in quo* creatum; ſimulque admittere ſpeciem impreſſam, dum admittit medium creatum *ſub quo*; ideſt lumen gloriæ, iuxtà dicta.

QVÆSTIO XIII.

Vtrum videntes Deum videant cum inæquali perfectione?

VIDETVR non eſſe poſſibilem talem inæqualitatē perfectionis. 1. Quia repugnat aliquid videri perfectiùs ab vno, quàm ab alio, quin vnus videat plus, alius minus. Nequit enim manifeſtatio, & repræſentatio eſſe maior, ac perfectior vna, quàm alia, ſi per vtramque idem prorſus aſſequatur intellectus: ſicut non poteſt vnus curſus eſſe velocior, quàm alius, ſi non peragatur plus ſpatij per vnum, quàm per alium intra idem tempus; & ſic de ſimilibus. In Deo autem, inque eius eſſentia ſecundum ſe non datur plus, & minus; cùm ſit omninò indiuiſibilis, & perfectè ſimplex. Ergo vna viſio Dei non poteſt eſſe perfectior, quàm alia.

2. Omnis præciſio intellectus, omniſque diſtinctio rationis dependet à diſtinctione reali motiuorum. Quia intellectus operatur iuxta motionem obiecti. Vndè ſicut fieri non poteſt, vt vna cognitio differat ſpecie ab alia, quin motiuum vnius differat ſpecie à motiuo alterius: ita fieri non poteſt, vt vna cognitio ſit magis

præciſiua, quàm alia, ſeu minùs perfecta, quàm alia, quin obiectum moueat ad vnam cognitionem ſecundum pauciores formalitates, quàm ad aliam. In eſſentia autem Diuina, quæ ſecundum ſe præcisè, & vt eſt in ſe, eſt motiuum adæquatum viſionis beatæ, non dantur aliæ, & aliæ formalitates, ſiue realiter, ſiue etiam virtualiter intrinſecè, vt patet ex q. 4. Ergo non poteſt ſecundum plures formalitates mouere ad vnam ſui viſionem, quàm ad aliam.

3. Omnes Dei viſiones exiſtentes de facto, & poſſibiles abſolutè, ſunt eiuſdem infimæ ſpeciei iuxta communem ſententiam; quia eſt vnum, & idem motiuum formale adæquatum omnium. Ergo omnes ſunt æqualis perfectionis; quia ad omnes mouet Deus ſecundum eandem, ideòque ſupereminenter æqualem perfectionem eſſentiæ ſuæ. Patet conſequentia; Quia tàm repugnat aliquid Diuinum eſſe magis, aut minùs perfectũ, quàm aliquid aliud diuinum: quàm repugnat eſſentiam Diuinam diſtingui ſpecie ab eſſentia Diuina. Ergo relatè ad Deum ſecundum ſe, & vt eſt in ſe, tàm repugnat inæqualitas, quàm diuerſitas ſpecifica viſionum.

4. Si fieri poſſet, vt videntium Deum alius alio perfectiùs videret; fieri quoque poſſet, vt aliquis tàm imperfectè videret Deum, vt non diſcerneret Trinitatem Perſonarum, ſeu, vt non videret Perſonas Diuinas, iuxta ſententiam Scoti; vtque non cognoſceret vllam creaturam, ſiue exiſtentem, ſiue poſſibilem, quod docet idem Auctor, pluresque alij; ac demum, vt non diſcerneret Deum à creatura ex vi viſionis immediatæ Dei, ſed ſolam cognoſceret rationem communem entis, aut ſubſtantiæ, prout dicit Arriaga. Nempè nulla poteſt aſſignari ratio, quare perfectio viſionis in talem vſque aliquem determinatum gradum decreſcere poſſit, & non poſſit decreſcere ampliùs. Hæc autem, quæ illata ſunt, abſurda ſunt. Quia quicumq. videt Deum immediatè, eò ipſo eſt beatus, vt conſtat ex Apo-

ſtolo nullum alium conſtituente diſcrimen beati à miſero, niſi quòd ille cognoſcit Deum faciē ad faciem; hic verò in ſpeculo, & in ænigmate, vt oſtenſum eſt quæſtione 11. ar.4. Nequit autem eſſe beatus, qui nequit diſcernere, quænam perſona ſit, à qua ſit beatus, & quæ ſibi eſt auctor tanti boni. Multò verò minùs poteſt eſſe beatus, & concipere gaudium beatificum ex vi obiecti viſi, qui ſolam cognoſcit diſtinctè rationem communem entis, ſubſtantiæ &c. aut nequit diſtinctè aduertere bonum, quod poſſidet, tantà, vt minimùm, præditum eſſe poteſtate benefica, quanta ineſt ipſi videnti, ac poſſidenti; ideſt, tot, ac tanta, vt minimùm, fieri ab illo poſſe, quot fieri poſſunt ab ipſo beato. Nulla igitur inæqualitas admittenda eſt poſſibilis in viſionibus Deì.

5. Nulla inæqualitas viſionum Dei prouenire poteſt ex maiori, vel minori intenſione luminis gloriæ ſecundum ſe præcisè. Quia lumen gloriæ eſt indiſtinctum ab ſpecie impreſſa Dei, vt dictum eſt ſuprà. Quælibet autem ſpecies impreſſa propria obiecti, vt eſt in ſe, eſt ſufficiens, quantum eſt de ſe, ad comprehenſionem ipſius. Quia quælibet ſpecies impreſſa eſt ipſum obiectū intentionaliter, & in eſſe intelligibilis, ideòque continet in ſe neceſſariò totam eius intelligibilitatem. Multò verò minùs prouenire poteſt eadem inæqualitas ex parte intellectus, magis, vel minùs perfecti. Primò, quia omnes formalitates viſionis Dei ſunt ſupernaturales. Ergo nihil conferre poteſt inæqualitas potentiæ naturalis ad augmentum, vel diminutionem illius ſecundum aliquam ipſius formalitatem. Deindè, quia inde fieret præditum intellectu perfectiori nanciſci perfectiorem Dei viſionem cum meritis æqualibus, aut etiam minoribus. Quod eſt abſurdum contra fidem, quæ docet viſionem Dei diſtribui iuxta menſuram meritorum, vt paulò pòſt patebit art. 13. Iſtud ipſum inconueniens premitur aliunde magis. Quia lumen gloriæ non eſt tota ratio agendi, ſed partialis tantummodò,

intellectu ſimul agente partialiter immediatè etiam, vt quo, prout apparet, ex q.28.de Gratia. Effectus autem pendēs immediatè à duplici cauſa partiali creſcit creſcente vtralibet, ſi creſcit creſcente altera, nec conſiſtit in indiuiſibili. Ergo perfectio, & intenſio viſionis Dei conſiſtit in indiuiſibili.

Art. 1. Reſpondetur. Certum in primis eſt, Deum non comprehendi à Beatis, nec comprehendi poſſe ab vllo intellectu creato vtcumque eleuato, comprehenſione propriè, & ſtrictè ſumpta; licet comprehendatur ab omnibus Beatis comprehenſione latè ſumpta; nempè ſumpta pro aſſecutione, ſeu tentione, & poſſeſsione ſtabili. Certum inquam, eſt ex fide, vt poſitum eſt q. 11. ad 4. & pluribus efficaciter oſtendit Montoya diſp.6. de ſcientia Dei à ſect. 2. ad 8. Ratio eſt, quia, vt definit Auguſtinus epiſt 112.de videndo Deo à Paulinam c.9. *Illud comprehenditur, quod ita totum videtur, vt nihil eius lateat videntem, ſeu, cuius fines circumſpici poſſunt*. Quæ ſecunda pars, eſt expoſitio prioris, iuxta illud eiuſdem l.21.de Ciuit.c.18. *Id, quod ſcientia comprehenditur, ſcientis comprehenſione finitur*, & l.83. q.14. *Quod ſe comprehendit, finitum eſt ſibi*. Vnde D. Thom.in 4 diſt.49.q.2.ar.3.c. *Et ideo*, ait *tunc dicitur aliquid per cognitionem comprehendi, quando cognitum ſtat ſub actu virtutis cognoſcitiuæ, & non excedit ipſum*. Itaque de ratione cognitionis comprehenſiuæ eſt, vt inprimis ſit certa, clara, ac immediata; ideſt, viſiua, vt dicit Auguſtinus, & tradit D.Thomas q.12.ar.7. Deinde, vt ſit iuſta menſura perfectionis conuenientis obiecto; ita vt comprehenſor ex vi ſuæ cognitionis dicere certò, ac diſtinctè poſſit: tantum, ac tale eſt hoc, & neque plus, neque minus, aut aliter. Quod eſt adæquari cognitionem cognoſcibilitati obiecti, tantamque eſſe perfectionem cognoſcentis in ratione talis, quanta eſt perfectio obiecti in ratione cognoſcibilis, & nihil ſupereſſe, ſeu formaliter, ſeu virtualiter ex parte obiecti, vltra

vltra id, quod diſtinctè apparet in cognitione; ad eum ferè modum, quo nihil corporis adæquatè contenti in alio corpore, eſt extra ipſum continens. Hæc nimirum omnia ſunt conuertibilia, & æquiualentia mutuò.

Art.2. Repugnat autem, vt eo vſque perfectionis, & adæquationis pertingat virtus aliqua intellectiua creata comparatione Dei. Quia cognoſcibilitas eius eſt ſimpliciter infinita; nempè veritas, & cognoſcibilitas eſt vſque adeò perfectè conuertibilis cum ratione entis, eique commenſurata, vt non ſolùm quodlibet ens ſit cognoſcibile, ſed etiam quilibet gradus, ac modus eſſendi, ideòque tantundem in vnoquoque neceſſe ſit creſcere cognoſcibilitatem, quantum creſcit in eodem ratio eſſendi, & perfectio entitatiua, ex quocumque demum capite creſcat. Cùm ergo eſſe Dei ſit ſimpliciter infinitum, ac incircumſcriptum, vt dictum eſt ſuprà, patet cognoſcibilitatem quoque eius eſſe ſimpliciter infinitam, ac incircumſcriptam. Repugnat autem virtus cognoſcitiua creata ſimpliciter infinita, & incircumſcripta. Repugnat igitur virtus cognoſcitiua creata adæquatè commenſurata cognoſcibilitati Dei, & quæ tantumdem cognoſcat, quantum cognoſcibilis eſt Deus; Eumq; ita in ſe contineat, vt non excedat, nec ſit maior perfectio cognoſcibilitatis, quàm cognitionis, vnaquaque conſiderata in proprio genere. Repugnat igitur Deum comprehendi propriè, & ſtrictè ab intellectu creato.

Art.3. Confirmatur; quia hoc eſt ſummum in cognitione diuina reſpectu ſui, vt comprehendat ſe ipſum. Nec enim Deus habet maiorem virtutem cognoſcitiuam, quàm cognoſcibilitatem: aliàs haberet virtutem cognoſcitiuam eſſentialiter otioſam, nec reducibilem in actum ſecundum, ſaltem ex parte. Quia comprehenſo Deo, nihil ſupereſt cognoſcibilitatis, circa quam illa exerceri poſſit. Nulla autem virtus cognoſcitiua, aut cognitio creata tanta eſſe poteſt,

quanta

quanta eſt virtus cognoſcitiua, & cognitio diuina; Quandoquidem nihil creatum tantum eſſe poteſt, quantum eſt, quod quodammodo eſt ſummum in Deo. Nulla igitur virtus cognoſcitiua, aut cognitio creata poteſt adæquari cognoſcibilitati diuinæ.

Art. 4. Confirmatur rurſus. Quia, vt dicetur in q. ſequenti, virtus delectatiua cuiuſque rei fundatur in cognoſcibilitate ipſius; ſicut delectabilitas actiua, & delectatio fundatur in virtute cognoſcitiua, & cognitione. Virtus autem delectatiua diuina eſt ſimpliciter infinitã; cùm beatitudo Dei, quam habet ex ſeipſo ſit ſimpliciter infinita; ac proindè tàm cognoſcibilitas, quàm cognitio Dei de ſe ipſo eſt ſimpliciter infinita. Eadem igitur ratione, qua repugnat virtutem fruitiuam, aut delectationem, atque beatitudinem creatam eſſe ſimpliciter infinitam, aut tantam, quanta eſt vis delectandi, & delectatio, atque beatitudo diuina; repugnat etiã virtutem cognoſcitiuam, aut cognitionem creatam eſſe tantam, quanta eſt cognoſcibilitas, aut cognitio diuina; ac proinde repugnat alterutram ex illis alterutri ex his adæquari. Repugnat igitur cognitione creata Deum comprehendi.

Art. 5. Pro maiori intelligentia iſtarum confirmationum, obſeruanda eſt ratio, ob quam non tam facilè apparet magna perfectio ſub conceptu magnæ cognoſcibilitatis paſſiuæ, quàm ſub conceptu magnæ virtutis cognoſcitiuæ. Ratio autem eſt. Quia cognoſcibilitas paſſiua eſt communis rebus omnibus etiam viliſſimis; atque res ipſæ viliſſimæ ſunt maximè familiares, ac obuiæ cognitioni humanæ; vt potè habitæ dependenter à ſenſibus, qui non ſunt capaces niſi obiectorum vilium, & plerumque circa viliſſima detinentur. Virtus autem cognoſcendi ſolis eſt communis ſubſtantijs nobilioribus, & plerumque apprehenditur ab homine conceptu reflectente ſupra ſe ipſum, quà rationalis eſt, hoc eſt, qua

valdè perfectus eſt, atque imago Dei eſt. Difficilius autem eſt emergere, ac erigi ad ſummā ſub conceptu retinente affinitatem, & communionem quandam cum viliſſimis, iiſdemque familiariſſimis rebus, quàm ſub conceptu eleuato ad magna ab initio totius progreſſus.

Art.6. Cæterùm, re tota intimiùs conſiderata, deprehenditur clarè cognoſcibilitatem vnius cuiuſque rei creſcere iuſtè iuxta augmentum totius bonitatis, ac perfectionis ipſi conuenientis. Quia iuxta augmentum totius eiuſdem perfectionis creſcit in vnoquoque virtus delectatiua, ſeu gignendi maiorem delectationem. Quod non eget probatione. Virtus autem delectandi fundatur immediate in cognoſcibilitate, ſicut delectatio fundatur in cognitione. Ergo magnitudo, & perfectio cognoſcibilitatis creſcit in vnoquoque iuxta magnitudinem totius bonitatis, & perfectionis ipſi conuenientis. Qua propter cognoſcibilitas paſsiua Dei, cuius bonitas eſt infinita ſimpliciter, eſt & ipſa ſimpliciter infinita, non minùs, aut aliter, quàm virtus cognoſcitiua eiuſdem. Eadem igitur ratione, qua repugnat creatura tantæ cognoſcibilitatis paſſiuæ, quæ adæquet, & exhauriat totam virtutem cognoſcitiuam diuinam, ita vt eà intenſiuè comprehenſa perfectè, nulla vlteriùs virtus cognoſcendi ſuperſit in Deo: repugnat etiam virtus cognoſcitiua, & cognitio creata, quæ adæquet, ac exhauriat totam cognoſcibilitatem Dei, ita vt nihil vlteriùs cognoſcendum ſuperſit in Deo, ſeu potiùs non poſſit Deus cognoſci magis. Repugnat igitur cognitione creata comprehendī Deum.

Art.7. Ex incomprehenſibilitate Dei ſequitur nullum intellectum creatum poſſe videre in Deo omnes creaturas poſſibiles diſtinctè & clarè, ſecundum omnes rationes ipſarum, omniaque prædicata, & cōbinationes mutuas. Quia, vt probat D. Thomas q 12. ar. 8. eò plures effectus videntur in cauſa, quò perfectiùs videtur ipſa cauſa.

cauſa. Ergo in cauſa, quæ non poteſt perfectiſſimè videri ſecundum totam eius cognoſcibilitatem, ſeu non poteſt comprehendi; non poſſunt videri omnes effectus poſſibiles fieri à tali cauſa, ſecundum totam cognoſcibilitatem ipſorum. Et quidem cauſa vniuoca neceſſariò comprehenditur ab eo, qui in ipſa comprehendit eius effectum; cùm ſit æqualis vtriuſque cognoſcibilitas. Eadem autem eſt ratio de cauſa æquiuoca. Quia nequit in ea videri perfectè effectus, quin ſimul videatur exceſſus cauſæ cum æquali perfectione. Ergo non poſſunt videri perfectè, & adæquatè omnes effectus cauſæ æquiuocæ, quin videatur ſimul perfectè, & adæquatè totus exceſſus cauſæ reſpectu ipſorum; atque adeò, quin comprehendatur ipſa cauſa.

Art. 8. Vnde apparet, etſi non eſſet neceſſarius intellectus ſimpliciter infinitus, nec cognitio ſimpliciter infinita ad comprehenſionem omnium creaturarum poſſibilium ſecundum ſe præcisè, ſeu ad eas comprehendendas immediatò in ſe ipſis; non inde ſequi, nec etiam eſſe neceſſariam infinitatem ſimpliciter cognitionis, & cognoſcentis ad comprehenſionem earundem in Deo. Quia comprehenſio creaturarum in Deo, includit in ſe perfectam cognitionem totius exceſſus Dei ſupra creaturas; ideòque includit in ſe perfectionem, & adæquationem cognitionis reſpectu Dei, ſimul cum perfectione, & adæquatione reſpectu creaturarum. Quod eſt plus in infinitum, quam perfectio, & adæquatio reſpectu creaturarum tantùm.

Art. 9. Indidem rurſus apparet, tametſi comprehenſio ex. gr. hominis in Deo, non inferat comprehenſionem potentiæ Dei, quatenùs valentis producere hominem, comprehenſionem nihilominus omnium effectibilium à Deo, concludere cóprehenſionem ſimpliciter ipſius Dei. Quia cauſa adæquata hominis, quatenùs talis formaliter, includit in ſe perfectionem ſimpliciter infinitam; cùm nihil finitum poſſit eſſe cauſa

omnis

omninò adæquata, & penitùs independens ab omni alia cauſa, reſpectu alicuius effectus, etiam minimi. Repugnat autem cognoſci perfecte cauſam, quatenùs infinitam in ratione cauſæ, quin cognoſcatur poſſe ab ipſa fieri aliquid maius homine. Repugnat igitur in terminis Deum comprehendi, quatenùs potentem efficere hominem, & nihilominùs non cognoſci poſsibilitatem aliorum effectuum præter hominem. Eſt autem eadem ratio, vt patet, de repugnantia comprehenſionis Dei, quatenùs potentis efficere decem, aut centum, aut mille ſpecies rerum, & ſic de quouis alio numero finito, quin cognoſcatur Deum plura adhuc, & maiora efficere poſſe, atque ideò quin cognoſcantur diſtinctè, ac comprehenſiuè omnia poſſibilia.

Art. 10. Ex his omnibus apparet vlteriùs poſſibiles eſſe viſiones Dei inter ſe inæquales, & qualibet poſità tantæ determinatè perfectionis poſſibilem ſemper ſupereſſe aliam, atque aliam perfectiorem ſine fine. Quia quælibet viſio inæqualis, & defectuoſa reſpectu Dei, adeòque finita, diſtat infinitè à perfectione, & cognoſcibilitate Dei; & vltra quamlibet determinatam, ac finitam collectionem creaturarum cognitarum per eandem viſionem, ſuperſunt aliæ, atque aliæ poſsibiles ſine fine, quoad numerum, & ſpecies; Eæque non minùs cognoſcibiles in Deo, quantum eſt ex parte ipſius, quàm quæ ſupponuntur de facto cognitæ diſtinctè. Ergo poſita qualibet viſione Dei tantæ determinatè perfectionis ſuperſunt poſsibiles aliæ, atq; aliæ perfectiores viſiones ſine fine. Suppoſitio antecedentis, ipſumque antecedens patent ex dictis. Probatur conſequentia. Quia inter ea, quæ diſtant inuicem infinitè, poteſt fieri additio ſine fine ex parte extremi minoris, quin perueniatur ad æqualitatem cum extremo maiori. Perfectioni autem creatæ ſola illa additio vlterioris perfectionis repugnat, per quam extrahitur à ratione finiti, & perducitur ad æqualitatem

cum

cum Deo. Nihil enim, quod ſit minus Deo, repugnat fieri à Deo propter magnitudinem ſuæ perfectionis. Poteſt igitur efficere Deus viſiones creatas ſui qualibet data perfectiores, & per fectiores ſine fine; magiſque, ac magis expreſsiuas magnitudinis, & bonitatis ſuæ; & perfectè diſcretiuas plurium, ac plurium; & meliorum, ac melior m creaturarum; tùm poſsibilium, tùm exiſtentium.

Art. 11. Confirmatur; quia viſio Dei eſt præmium meritorum reſpectu ſubſtantiarum rationalium vtentium ratione, dum ſunt in via, iuxta illud: *Viſio eſt tota merces.* Merita autem ſubſtantiarum rationalium poſſunt, & eſſe inter ſe inæqualia, & creſcere ſine fine; Quandoquidem liberè e hibentur ab vnoquoque plus, vel minùs operante, vt ſibi placet, & durante plus, vel minus, & excitato pluries, vel rariùs, intenſiùs, vel remiſsiùs, vt placet Deo. Cùm igitur oporteat præmium eſſe proportionale reſpectu meritorum; patet viſiones Dei poſſe eſſe inuicem inæquales modo dicto.

Art. 12. Confirmatur rurſus, & ponitur ob oculos clariùs huiuſmodi inæqualitas viſionum Dei, argumento à pari. Quia bonitas, & potentia Dei ſunt ſimpliciter infinitæ; poſſunt efficere infinitas communicationes, & participationes, ac ſimilitudines phyſicas ſui, inter ſe inæquales, tametſi bonitas, & potentia Dei participabiles per effectus creatos, ſint in ſe perfectè ſimplices, atque partium omnis generis prorsùs expertes. Ergo quia cognoſcibilitas, & eadem potentia Dei ſunt itidem infinitæ; poſſunt eodem modo efficere infinitas communicationes, & participationes, atque ſimilitudines, & imagines intentionales ſui inter ſe inæquales; id eſt, plus, & minùs exprimentes eſſentiam, omniaque prædicata Dei, non obſtante indiuiſibilitate, & perfecta vnitate ipſius. Nulla profectò apparet ratio, cur omnipotentia Dei in ſe indiuiſibilis poſſit communicari inæqualiter diuerſis cauſis ſecundis,

dis, ita vt aliæ ſint præſtantiores, magiſque ſimiles ipſi phyſicè, quàm aliæ; & non poſſit ſimiliter virtus cognoſcitiua Dei, & cognitio intuitiua, quam habet de ſe ipſo, tametſi indiuiſibilis in ſe, communicari cum proportionali inæqualitate, virtutibus cognoſcitiuis, & cognitionibus, atque intuitionibus creatis, quarum aliæ ſint clariores, magiſque ſimiles virtuti cognoſcitiuæ, & cognitioni Diuinæ, quàm aliæ, quo ferè diſcurſu, & comparatione vtitur in re ſimili D. Thomas q.57. art.2. poſt med.

Art.13. Certum iam ſecundò eſt ex fide, iſtiuſmodi inæqualitatem viſionem dari defacto in Beatis, eaſque ſingulis diſtribui magis vel minùs perfectas iuxta mēſuram meritorum; quæ in vnoquoque præext tere maiora, vel minora, vt patet ex illo 2. ad Corinth. 9. 6. *Qui parce ſeminat, parcè, & metet*. Vnde Tridentinum ſeſſ. 6. c.16. & can. 32. definit menſuram gloriæ correſpondere menſuræ meritorum; & Florentinum in literis vnionis alium alio perfectiùs intueri Deum Trinum & vnum, pro diuerſitate meritorum. Nec obſtat parabola operariorum, accipientium æquale ſtipendium pro tempore inæquali laboris apud Matth. c.20. Quia inter alias expoſitiones probabiles, quæ videri poſſūt apud Vaſquez diſp.47. c.3. aliosque in q. iſta 12. art.6. ea eſt obuia, & legitima, vti & communior apud Sanctos PP. alioſque interpretes, quæ illam exponit de meritis ortis ex maiori gratia, & exhibitis maiori conatu, ideòque æquantibus intra breue tempus merita ſegniùs, licet diuturniùs, laborantium.

Art.14. Iſta porrò inæqualitas viſionum licet in genere cauſæ efficientis proueniat ex meritis tamquam ex prima radice moraliter; proximè tamen, & immediatè prouenit phyſicè ex ſolo lumine gloriæ magis vel minùs intenſo; non verò ex maiori, vel minori perfectione intellectus. Et quidem, quod inæqualitas luminis ſufficiat ad inducendam inæqualitatem viſionum, nemo

nemo dubitat. Quia lumen eſt principium eiuſdem ordinis cum viſione,& contentiuum formaliter rationis differentialis, & perfectionis propriæ, ac ſpecialis repertæ in ipſa; vt potè datum intellectui, vt determinet, ac iuuet ad talem determinatam ſpeciem actus. Vnde inducere poteſt maiorem perfectionem eiuſdem actus ſecundam rationem ſpecificam atomam, quò intenſius, ac perfectius fuerit. Inæqualitatem autem intellectus nihil ex ſe præcisè ad hoc conferre, communior Theologorum ſententia eſt cum D. Thoma apertè illam ſupponente vt certam in dicto art.6. c. & ad 3. licet oppoſitum tueantur Smiſing.cum Scoto,& cæteris Scotiſtis, & Ripalda cum Molina, & nonnullis alijs; nec non cum Caietano 3.p. q.10.art.4.circa 2.

Art. 15. Standum verò eſt pro communi ſententia cum Suarez, Vaſquez, Valent. & alijs.Ratio eſt, quia cauſa entitatiuè naturalis, quæ eſt eleuabilis ad effectus ſupernaturales, eum tantummodò perfectionis gradum communicare illis poteſt, quantum eſt ex ſe præcisè, qui eſt communis effectibus ſummè perfectis inter eos, qui ſunt eidem cauſæ connaturales. Nulla namque cauſa poteſt habere vllam actiuitatem, & communicabilitatem ſuæ perfectionis neceſſariò otioſam ex natura rei, ſiue adæquatè,ſiue inadæquatè, ſolùmque ſupernaturaliter reducibilem in actum ſecundum, vti oſtendetur in qq. de ſacramentis. Quapropter ſi eadem cauſa eleuetur ad genus effectuum ſupernaturaliū, quorum nulli ſit communis, ſeu communicabilis illa ratio perfectionis, ſecundum quam ſolam poſſunt eſſe inæquales effectus connaturales;ſed illa tantummodò perfectio ſit illis communicabilis, ſecundum quam ijdem effectus connaturales ſunt omnes prorsùs æquales inter ſe; nulla profectò inæqualitas reſultare poterit, ex tali cauſa entitatiuè naturali,in tale genus effectuum ſupernaturalium,

Art.16. Intellectus autem, ſiue Angelicus, ſiue

ue humanus, catenùs præciſè poteſt elicere cognitiones naturales inæqualis perfectionis circa Deum, quatenùs cognoſcit Deũper ænigmata, ſeu per obiecta creata inæqualia, aut quatenus idẽ ænigma, ſeu obiectũ creatum inæqualiter cognoſcit. Neuter enim cognoſcere poteſt Deũ naturaliter, niſi ænigmaticè, & mediatè; atq; omnis perfectio cognitionis circa obiectum mediatè, ac ænigmaticè cognitum, dependet ab eiuſdem perfectione circa obiectum cognitum immediate, & ratione ſui, & vt eſt in ſe. Cùm igitur nulla viſio Dei ſit, vlla ex parte, ænigmatica, ſicut eſt ænigmatica fides ſupernaturalis; patet nullam inæqualitatem perfectionis redundare poſſe in viſiones Dei præciſè ex inæqualitate potentiæ intellectiuæ, ſiue angelicæ ſiue humanæ; *Eſto, redundare indidem poſſit aliqua inæqualitas in actus fide ſupernaturalis cum æquali habitu fidei. Nempè intellectui creato, ex quo eſt ænigmarum ſubſidio deſtitutus, quæ ſola reſpicit immediatè actiuitas eius naturalis, ſola relinquitur habilitas, & eleuabilitas ad cognitionẽ, & viſionem Dei immediatam ſecundum rationem eius vniformiter communem, quantum ex vi eiuſdem intellectus ſecundum ſe præciſè conſideratí.* Tota igitur inæqualitas viſionum prouenit formaliter ex parte luminis magis, vel minùs intenſi; ex parte verò intellectus, non niſi identicè, & materialiter, vt potè perfectè eatenùs ſubordinati lumini.

Art. 17. Accedit iuxta ſententiam oppoſitam non poſſe legitimè exponi, & ad iuſtam correſpondentiam reduci proportionem viſionum cum meritis paulò priùs ſtabilitam ex Euangelio, Concilio Tridentino, & Florent n. Quia ſi habenti minora merita, & magis perfectum intellectum conferatur lumen iuſta proportione minus pro minoritate meritorum, eliciet viſionem maioris perfectionis, quàm quæ correſpondet meritis, propter exceſſum ex parte intellectus. Si verò detrahatur aliquid ex intenſione luminis propter eundem exceſſum ex parte

intel-

intellectus, non poterit ſuppleri in viſione per actiuitatem intellectus, quod deerit ex parte luminis. Quia quilibet gradus perfectionis conuenientis potentiæ naturali eſt longè inferior quolibet gradu perfectionis conuenientis luminis, nec fieri poteſt, vt redigantur ad æqualitatem additio ex parte potētiæ naturalis, & detractio ex parte comprincipij ſupernaturalis; cū hoc excedat propè infinitè ex genere ſuo genus perfectionis proprii potentiæ naturalis. Nullo ergo pacto fieri poterit, vt ſeruetur proportio omninò iuſta viſionis cum meritis. Quod autem dici ſolet, inæqualitatem viſionū prouenientē ex inæqualitate potentiæ naturalis eſſe materialem, nec formaliter pertinere ad rationem meriti, ſubſiſtere nequaquam poteſt; Quia Euangelium, & Concilia non ſolùm docent præmium fore inæquale pro inæqualitate meritorum; ſed docent viſionem, & meſſem fore inæqualem pro eorundem inæqualitate. Vnde non ſola inæqualitas præmiorum, ſed etiam qualiſcumq; inæqualitas viſionum non proportionata meritis aduerſatur ſacris documentis; dummodò inæqualitas ſit formaliter penes viſiones, quatenū viſiones Dei ſunt, ita vt vna ſit clarior, alia minùs clara reſpectu Dei. Quòd ſi inæqualitas viſionum ex inæqualitate potentiæ naturalis diceretur eſſe penes prædicatum aliquod genericum vitalis, ſpiritualis, aut aliud ſimile, ceſſaret quidem inconueniens Theologicum, ſed ſupereſſet nihilominùs inconueniens philoſophicum, inducta inæqualitate penes rationem genericam, abſque ſimili inæqualitate penes rationem ſpecificam adæquatè ſumptam, cui ſubordinatur ex conceptu ſuo ratio generica. De quo aliàs.

Art. 18. Conſequenter ad ea, quæ dicta ſunt, dicendum vlteriùs eſt, inæqualitatem viſionum prouenire ex parte motiui formalis, quod eſt eſſentia Diuina, plus, vel minùs mouentis intellectum. Quia lumen gloriæ eſt indiſtinctum ab ſpecie impreſſa Dei, vt dictum eſt ſuprà. Quod autem præſtat, vt quo, ſpecies impreſſa obiecti,

co

eo ipſo præſtat, vt quod, ipſum obiectum. Iſta porrò inæqualitas motionis ex parte obiecti non in hoc conſiſtit, quòd Deus moueat ad viſiones ſui ſecundum plures, vel pauciores ſuas formalitates: ſicut, quòd omnipotentia producat effectus purè phyſicè inæquales, non in hoc conſiſtit, quòd productio aliquorum effectuum proueniat à pluribus formalitatibus diuinis, quàm productio aliorum. Ad quasuis enim viſiones, & ad quoſuis alios effectus concurrit Deus ſecundum ſe totum, & æqualiter ſecundum omnes ſuas formalitates. Quia in prædicatis Dei abſolutis, penes quæ ſola eſt tota Dei actiuitas, & perfectio operatiua ad extra, non datur vlla diſtinctio, vt patet ex q.4. præterquàm rationis extrinſeca, à qua nequaquam dependet cauſalitas ſeu motiua intentionaliter, ſeu phyſicè effectiua; quæ videlicet exercetur à parte rei à diuinitate, vt eſt in ſe intrinſecè, & non prout conſideratur à nobis mediantibus obiectis creatis. Igitur ea inæqualitas motionis in hoc præcisè conſiſtit, quòd Deus ſecundum omnia ſua prædicata influat inæqualiter cum alio, atque alio intellectu applicando ſe per liberum ſuum decretum immediatè, & mediatè per lumen, vnicuique intellectui ad producendum viſionē magis, vel minùs perfectam; & magis, vel minùs inadæquatam reſpectu cognoſcibilitatis diuinæ, ita vt vniformiter creſcat, vel decreſcat repræſentatio, & expreſſio diuinitatis in vnaquaque viſione quoad omnia, & ſingula prædicata, & formalitates diuinas; quarum aliæ ab alijs ſolæ poſſunt præſcindere cognitiones abſtractiuæ Dei, propter interpoſitionem diuerſorum obiectorum creatorum, vt expoſitum eſt q.5. & 6. cùm è contra viſiones omnes ferantur immediatè in Deum, vt eſt in ſe, ideòque verſentur cum neceſſaria vniformitate quoad omnia, & ſingula, quæ neceſſariò inſunt Deo, ſiue perfectiùs, ſiue minùs perfectè ipſum attingant.

Art. 19.

Art. 19. Quia vero inter prædicata neceſſaria Dei, eminent omnipotentia, omniſcientia, & dominium vniuerſale; atque hæc cognoſci minimè poſſunt, quin cognoſcatur, Deum omnia poſſe facere, omnia cognoſcere, & eſſe liberum, vt faciat quidlibet, vel non faciat; quod perindè eſt, atque cognoſcere omnia à Deo fieri, atque cognoſci poſſe, eademque poſſe fieri, & non fieri: conſequens eſt, vt quilibet Beatus neceſſariò videat in Deo omnia poſſibilia, ſaltem ſecundum iſtam rationem communem. Diſtinctè autem, & cum expreſſione, quoad conceptum ſpecificum, tùm ſub alternum, tùm infimum, tùm etiam indiuidualem, eò plura vnuſquiſque videt, quò perfectiùs Deum videt. vt apparet ex illationibus ſuperiùs adiunctis incomprehenſibilitati Dei ab art. 7. Quoad cognitionem verò creaturarum exiſtentium, non militat eadem ratio. Quia eſſentia Diuina, quæ eſt motiuum adæquatum omnis viſionis beatæ, non habet connexionem determinatam cum exiſtentia potiùs, quàm cum non exiſtentia creaturarum; & cum exiſtentia iſtarum potiùs, quàm aliarum. Vndè neutrum ex his extremis neceſſe eſt, vt determinatè appareat, aut ſimpliciter, aut ſecundum magis, & minùs, ex vi viſionis Dei, quatenùs magis, vel minùs perfectæ. Quapropter Deus peculiari libertate, vltra eam, quam exercet in conferenda viſione ſui, tantæ, vel tantæ perfectione præſcribit vnicuique tot, ac talium rerum, vt exiſtentium, cognitionem in ſe ipſo, tanquam in ſpeculo, quoad hoc ſpecialiter, ac ſeorſim voluntario. Qua de re pluſcula determinanda, ac exponenda ſunt in qq. de Beatitudine. Id pro nunc ſpecialiter obſeruandum eſt; non oportere, vt peculiari ſimiliter libertate ſuperaddatur peculiaris perfectio, ex parte luminis gloriæ, pro cognitione rerum, vt exiſtentium, vltra eam perfectionem, quæ ineſt eidem pro cognitione earundem, vt poſſibilium. Quia viſio exiſtentiæ rerum creatarum in Deo nullam ſuperad-

peraddit perfectionem peculiarem viſioni poſſibilitatis earundem in eodem. Idque ob eam ipſam rationem, qua infrà oſtendetur, ſcientiam diuinam viſionis non ſuperaddere vllam perfectionem peculiarem ſcientiæ ſimplicis intelligentiæ.

Art. 20. Demum in genere cauſæ formalis inæqualitas viſionum reuocatur, vt patet, in maiorem, & minorem intenſionem earum. An iſta intenſionis inæqualitas conſurgat ex gradibus realiter inter ſe diſtinctis; iiſque homogeneis, vel heterogeneis? An verò conſiſtat in perfectione penitùs ſimplici entitatiuè maiori vel minori ad eum modum, quo ſubſtantiæ ſunt inuicem inæquales? Difficultas eſt huic cognitionum generi communis cum omnibus, & quibuſuis cognitionibus, & pertinet ad libros de Anima. Vnde in præſenti ſupponitur intenſionem cognitionis, quid quid ſit de alijs qualitatibus, non eſſe formaliter gradualem, ſed tantùm æquiualenter; quatenùs vna cognitio, per entitatem in ſe realiter penitùs ſimplicem, eſt magis ſimilis ſuo obiecto, quàm alia. Qui exceſſus ſimilitudinis relatè ad eundem terminum, & ſub eodem modo reſpiciendi illum, appellatur intenſio; & eò maior, quò ma or eſt ſimilitudo. Ex his igitur omnibus liquet, poſſibiles eſſe, & dari de facto viſiones Dei inæquales; & vndè ea inæqualitas proueniat in omni genere.

Art. 1. Ad 1. Non ob hoc dicitur non cōprehendi Deus, aut minùs videri vna viſione, quàm alia; quia aliquid Dei videtur, & aliquid aliud Dei non videtur; aut quia videntur plura ex parte ipſius per vnam viſionem, quàm per aliam. Hæc enim eſt imaginatio orta ex aſſuetudine rerum materialium inuicem inæqualium, in quibus, ex parte excedentis, exceſſus eſt diuiſibilis à reliquo. Res autem ſpirituales inter ſe inæquales excedunt, & exceduntur ſe totis; cùm ſint partium expertes. Quia videlicet tota perfectio vnius eſt maior, quàm tota perfectio alterius; &

ſiſit multò maior, erit inæqualitas valdè magna.

Art. 2. *Ideò ergo* nulla viſione creata comprehenditur Deus, eòque minùs videtur vna viſione, quàm alia; quia nulla eſt viſio creata, cuius perfectio ſit tanta in genere ſuo, quanta eſt perfectio cognoſcibilitatis diuinæ in ſuo; & quia minor eſt perfectio vnius viſionis, quàm alterius. Et licet per quamlibet viſionem cognoſcatur Deus eſſe infinitus; nullà tamen cognoſcitur infinitè. Quia in nulla viſione creata datur apparentia, repræſentatio, aſſimilatio intentionalis, aut claritas (quæ ſunt prædicata inuicem æquiualentia) infinita; ſed in alia maior in alia minor; non extenſione, aut coarctatione cognitionis ad plura, vel pauciora; ſed augmento, & diminutione perfectionis circa idem ſecundum idem.

Ar. 3. Iam ratio, & perfectio curſus corporalis in hoc tota conſiſtit, vt corpus tranſmittat ab vna parte ſpatij in aliam. Vnde perfectior, ac celerior eſſe non poteſt, quin tranſmittat corpus ad plures partes ſpatij intrà idem tempus. At ratio, & perfectio cognitionis non includit in ſuo conceptu vllam comparationem ſui cum partibus obiecti. Quia non eſt de ratione eius, vt verſetur circa obiectum habens partes, aut etiam formaliſtates in ſe intrinſecè aliquo modo diſtinctas. Sola itaque eſt de ratione eius aſſimilatio obiecti, quæ poteſt eſſe maior inter totam vnam entitatem ſimplicem, & totam aliam itidem ſimplicem; quàm inter aliam, & aliam; vt patet in comparatione Angelorum, inter ſe, & cum Deo.

Ad 2. Pro maiori perfectione, ſeu claritate, minorique præciſione vnius cognitionis præ alia non eſt opus pluralitate reali motiuorum, aut motione obiecti ſecundum plures formalitates. Sufficit enim, vt idem obiectum ſecundum eaſdem formalitates plus moueat; ſicut ad inæqualitatem aliorum effectuum ſufficit, quòd omnipotentia plus, vel minùs agat, licet non agat ſe-

cundum plures, vel pauciores formalitates ex parte ſui. Concurſus autem eſſentiæ Diuinæ in viſiones beatas eſt inæqualis iuxta inæqualitatem intenſionis in lumine gloriæ, vt dictum eſt: Ideòque cum lumine, vt quatuor, gignit apparentiam, & manifeſtationem ſui, vt quatuor: & vt octo, cum lumine, vt octo, &c. Apparet itaque Deus, vt infinitus, & vt talis manifeſtatur, atque æſtimatur per quamlibet ſui viſionem; per nullam tamen viſionem creatam id ipſum habetur infinitè, ſed finitè propter finitatem concurſus præſtiti ab obiecto infinito, iuxta finitam capacitatem intellectus creati. Notanda eſt differentia inter diſtinctionem poſitiuam rationis, qua idem obiectum apparet tanquam aliud, & aliud, & diuiditur in plures formalitates logicè diuerſas, & inter diſtinctionem rationis purè negatiuam, ob quam obiectum ſortitur minorem apparentiam in intellectu, quàm ſit cognoſcibilitas, & entitas eius in ſe. Ad priorem diſtinctionē eſt neceſſaria pluralitas, & diuerſitas obiectorum ſeorſim aliqualiter mouentium ad cognitiones vt patet ex dictis q. 5 Ad poſteriorem diſtinctionem ſufficit idem obiectum ſecundum ſe præcisè minùs influere, quàm abſolutè poſſit, vel quia ita libet, vel propter impedimentum accidentaliter interueniens, vel propter incapacitatem cognoſcentis, vt apparet ex proximè dictis, & ex tota iſta quæſtione.

Art. 1. Ad 3. Neceſſe eſt, vt omnes cognitiones cauſatæ immediatè ab aliquo obiecto, ferantur in ipſum, tanquam, in motiuum ſuum adæquatum cognitum ratione ſui; non tamen neceſſe eſt, vt idem obiectum influat in omnes illas æquali influxu, vt modò dicebatur. Omnes autem cognitiones repræſentantes idem motiuum formale adæquatum, dicuntur communiter eſſe eiuſdē ſpeciei, & ſimiliter dicūtur ab omnibus inæquales ij effectus, ad quos inæqualiter influit eorum cauſa. Licet igitur neceſſe ſit, omnes viſiones Dei eſſe eiuſdem ſpeciei, iuxta modum

loquendi magis communem; non tamen neceſſe eſt, omnes eſſe inter ſe æquales quoad intenſionem.

Art. 2. Inquam, iuxta modum loquendi magis communem. Quia videtur eſſe controuerſia de voce inter affirmantes, & negantes viſiones Dei, quæ ſunt intenſione inæquales, eſſe eiuſdem infimæ ſpeciei; vti exponetur vniuerſaliter in qq. de actibus humanis. Dici interim poteſt, viſiones Dei inæquales eſſe diuerſæ ſpeciei logicæ, theologicæ verò eiuſdem. Quia videlicet intenſio inæqualis eſt prædicatum intrinſecum viſionum, per quod inuicem diſcerni poſſunt, aptumque proindè eſt ad abſtractiones, & prædicationes diuerſas; quo reſpicit Logicus. Et nihilominùs quælibet viſio Dei vniformiter ſufficit ad conſtituendum, videntem, poſſeſſorem ſummi boni, atque ad perfectam eiuſdem felicitatem cum plenâ quiete appetitus; quò reſpicit Theologus, tamquam ad totam ſubſtantiam, & conceptum quidditatiuum rei, & cætera reputat velut accidentia, & circumſtantias adiacentes ſubſtanciæ, ac eſſentiæ rei.

Ar 1. Ad 4. Perſonalitates Diuinæ nullam habent in ſe perfectionem peculiarem, vltrà eam quæ eſt ipſis indiuiſim communis cum eſſentia diuina, & eſt indiſtincta ab eadem eſſentia, etiã virtualiter intrinſecè, vt dicetur quæſt. 40. Vnde ſicut nullam aliam operationem ad extra exercere poſſunt, præterquam indiuiſim virtute eſſentiæ: ita neque motionem vllam intellectus creati præſtare aliter poſſunt, quàm indiuiſim virtute eiuſdem eſſentiæ. Itaque eſſentia Diuina eſt tota ratio, totaque virtus mouendi intellectum creatum ad viſionem immediatam tùm ſui, tùm Perſonarum. Vnde Perſonæ diuinæ neque inter ſe, neque cum eſſentia vllam habent oppoſitionem, aut diſcrepantiam in ratione cognoſcibilis immediatè, & vt ſunt in ſe; ſed cognoſcibilitatem immediatam habent prorſùs communem, ac indiuiduam, non minùs, aut

aliter,

aliter quàm eſſentiam; ipſaque eſſentia ſe ſola eſt adæquata cognoſcibilitas immediata, & ſui, & Perſonarum. Repugnat igitur, vt eſſentia Diuina vi ſua exhibeat ſe ſe immediatè ſpectandam, vt eſt à parte rei, & non manifeſtet ſimul Trinitatem Perſonarum ſub eodem prorsùs gradu claritatis, & expreſſionis, ſub quo ipſa eſſentia Diuina apparebit intuenti.

Art. 2. Multò minùs fieri poteſt, vt videatur Deus immediatè per ſpeciem propriam, ac peculiarem, aut per concurſum obiectiuum præſtitum ab eodem immediatè ſe ſolo; & nihilominùs confundatur cum omnibus alijs rebus ſub conceptu entis vt ſic. Primò, quia authoritas Apoſtoli inducta in obiectione, ipſa quin etiam apprehenſio terminorum ita adhoc cogunt, vt, etſi nulla vlterior occurreret ratio, nullatenus eſſet dicendum oppoſitum; ſed magis agnoſcenda eſſet propria mentis inſufficientia ad oſtenſionem veritatis. Deinde intellectus, quatenus coniunctus cum ſpecie propria, & peculiari alicuius obiecti in particulari, eidemque cooperans directè, non eſt capax ad confundendum idem obiectum cum aliquo alio, ſed neceſſario accipit ab ſpecie determinationem; quæ eidem ſpeciei eſt intrinſeca reſpectu ſui obiecti particularis. Nempe intellectus operans independenter à ſenſu, & conſequenter à diſtantia, & & indiſtantia locali obiecti, non eſt capax nubecularum, aliarumque indiſpoſitionum, quibus, vitiato ſenſorio viſus, corrumpitur directè viſio corporalis, & indirectè mentalis, & vtraque impeditur à diſcretione vnius obiecti ab alio. Denique, reſpectu etiam viſus corporalis, eò eſt facilius diſcernere vnum obiectum ab alio, & difficilius vtrumque confundere, quò maior eſt diſtantia, & differentia inter illa. Qua de cauſa eſt impoſſibile, vt qui reipſa intuetur montem immediatè, confundat illum cum atomo, vel cicere, vtque dubitet, ex vi talis actus, vt præſentis, an quod videt, ſit atomus, vel cicer, an

mons. Quid igitur dicendum de intellectu purè intellectuali ter, & immediatè intuenti Deum, cuius diſtantia à quouis alio obiecto eſt ſimpliciter infinita?

Art.3. Quia verò eadem eſt diſtantia ſapientiæ potentiæ, iuſtitiæ infinitæ, à quauis re finita, atque à ſapientia, potentia, iuſtitia finita; idque non identicè tantùm, ac materialiter; ſed formaliter, & ſecundum quod ipſum: propterea dicendum eſt, impoſſibile eſſe, vt quiſquam immediatè videns Deum, non diſcernat ipſum formaliter, & expreſse ab ente, tum inſipiente, impotente, iniuſto; tùm finitè ſapiente, potente, iuſto. Eadem eſt ratio de quibuſuis aliis perfectionibus Diuinis non continentibus, ſecundum ſuos conceptus formales, repetitionem ſui mutuam, vel non mutuam. Qualis repetitio datur in perfectione ſpectante ad conceptum omnipotentiæ, dum concipitur, iam vt potentia adæquata ad producendum leonem, iam vt potentia adæquata ad producendum hominem. Vtrobique enim repetitur idem genus perfectionis cum ſola quadam, & pura extenſione ex parte obliqui. Quapropter huiuſmodi formalitatum mutuò ſe includentium, & ſaltem inadæquatè repetentium expreſſio peculiaris pertinet ad ſolam maiorem intenſionem cognitionis diſcernentis Deum à rebus creatis; nec neceſſe eſt, vt æqualiter inſit omni immediatæ viſioni Diuinæ eſſentiæ; ſed poteſt eſſe maior, vel minor, iuxta maiorem, vel minorem perfectionem viſionis, vt dictum eſt ſuprà; tametſi neceſſe ſit diſcerni per omnem viſionem Deum trinum, & vnum, quoad omnes, & ſingulas perfectiones non repetentes ſe mutuò modo explicato. Quæ perfectiones dici communiter ſolent à Theologis primariæ; illæ verò aliæ mutuò ſe repetentes, ſecundariæ; quin tamen ſatis apertè tradatur ab iiſdem communiter differentia denotata per eas voces.

Ad 5. Conſtitit iam ſuprà ar.15. totam inæqua-

qualitatum viſionum Dei reuocari ad inæqualitatem intenſionis in lumine gloriæ, nullamque eatenùs eſſe paritatem interipſum, & intellectum. Quoad ſufficientiam porrò cuiuslibet ſpeciei impreſſæ ad comprehenſionem obiecti, reddita eſt ratio diſcriminis inter Deum, & obiecta creata in q. præcedenti ad 2; atque ibidem oſtenſa eſt paritas, & vniformis quoad hoc ratio inter concurſum obiectiuum præſtitum à Deo tùm per ſe ipſum immediatè etiam, vt quo. tùm per ſpeciem impreſſam ſui. Vndè vlteriùs deducitur; ſicut per ſpeciem impreſſam Dei non poteſt videri in Deo euentus non exiſtentiæ ſimpliciter ipſius ſpeciei; ita neque Deo concurrente obiectiuè per ſe ipſum immediatè poſſe videri in eodem euentum non concurrendi eo modo ad vllam viſionem. Neutrum tamen horum derogat perfectioni, & conceptui, vel ſpeciei impreſſæ Dei, vel concurſus obiectiui immediati. Quia non poteſt eſſe de conceptu, & perfectione inſtrumenti, vt inſeruiat ad actionem excluſiuam ipſius, & exercendam non interpoſito inſtrumento: Sicut neque eſt de conceptu, & perfectione actionis præſtandæ immediatè à cauſa principali, vt ſit indifferens ad vſum, & interpoſitionem inſtrumenti. Deindè ſpeciei impreſſæ Dei, ex ſuo conceptu, inſunt virtualiter, quæ inſunt formaliter viſioni Dei. Nulla autem viſione Dei videri poteſt in Deo, nullam exiſtere viſionem Dei, ſicut nulla ſpecie impreſſa videri poteſt nullam talem ſpeciem exiſtere; ſed vna viſione, & ſpecie videri poteſt non exiſtere viſionem aliam, aut ſpeciem.

QVÆSTIO XIV.

Vtrum Deus ſit ſummè bonus, Pulcher, & Perfectus?

VIDETVR non eſſe. Quia ratio bonitatis conſiſtit in modo, ſpecie, & ordine, vt habetur ex Auguſtino c.3. de natura boni. Ratio verò pulchri conſiſtit in debita partium proportione, vt habetur ex Dionyſio c.4. de diu. nom. Ratio denique perfectionis conſiſtit in conſummatione facti, quaſi totaliter facti, vt habetur ex Iſidoro lib. 1. ſentent. c.2. ſent. 4. Nihil autem horum datur in Deo; vtpotè non facto, nec habente partes proportionabiles, aut ordinabiles inuicem, aut menſurabiles; nec conſtituto in aliqua ſpecie; cùm ſit ens à ſe perfectè ſimplex, nec contentum in aliquo genere, vt ſuprà dictum eſt. Ergo Deus nec bonus, nec pulcher eſt, neque perfectus.

Art. 1. Reſpondetur: Tranſitus ab attributis negatiuis huc vſque explicatis ad poſitiua deinceps explicanda, incipit ab ijs, quæ ſunt notiſſima, & priora; nempe à bonitate, pulchritudine, & perfectione. Bonum dicitur formaliter relatè ad appetitum, atque à Philoſopho 1. Ethic. ſub initium, & ab alijs communiter definitur. *Quod omnia appetunt*. Pulchrum verò dicitur formaliter relatè ad cognitionem, & ſecundariò relatè ad appetitum, atque à D. Thoma q. 5. art. 4. ad 1. & ab alijs communiter definitur. *Quod viſum placet*. Ità videlicet, vt viſio ipſa ſit cauſa complacentiæ, non tantùm vt quo, ſeu tamquam propoſitio, & applicatio pura obiecti, ſed etiam, vt quod, & tamquam obiectum mouens, atque ſe ipſa formaliter ſuperaddens

addens materiam complacentiæ. Perfectum nec relatè ad appetitum dicitur, nec relatè ad cognitionem, ſed eſt conceptus abſolutus; & nihilominùs eſt conceptus ratione poſterior comparatione & boni, & pulchri; quatenùs eſt vltimum vtriuſque complementum. Perfectum enim definitur ex Philoſ. 3. phiſ. c. 6. & 5. Metap. c. 16. *Cui nihil deeſt eorum, quæ ſpectant ad ipſum* ideſt, quod nullam patitur priuationem bonitatis, aut pulchritudinis, cuius eſt capax.

Ar. 2. Summũ itaq; & vniuerſaliſſimũ bonum, & pulchrum eſt, quod eſt appetibile reſpectu omnium, & ſingulorum, & expletiuum; ac ſatiatiuum omnis appetitus, & quod viſum omni videnti ſummè placet; eodemque modo vniuerſaliter, atque in omni genere, abſque vlla limitatione, ac reſtrictione, perfectum eſt, cui nulla omninò deeſt ratio bonitatis, aut pulchritudinis abſolutè, & *ſimpliciter poſſibilis*. Deus autem eſt appetibilis in primis vniuerſaliter ab omnibus. Quia omnibus, quæcumque ſunt, eſt cauſa, vt ſint. Quare eadem neceſſitate, qua vnumquodque appetit ſuum eſſe, compellitur, vt appetat eſſe Dei, ex quo ſuum eſſe dependet. Impoſſibile ſiquidem eſt, vt appetens abſolutè aliquid eſſe, non appetat eo ipſo omne neceſſarium, & poſitiuè conferens, vt illud ſit, maximè verò vnicam cauſam, à qua eſſentialiter illud dependet, & ſine cuius influxu eſſe nequaquam poteſt: Conſequenter Deus eſt ſatiatiuus, omnis appetitus. Quia eſt cauſatiuus, atque adeò contentiuus omnium appetibilium, ac proïndè expletiuus, ac ſatiatiuus cuiuſuis appetitus, ſicut fons omnium aquarum eſſet extinctiuus omnis ſitis. Eſt igitur ſummum, & vniuerſaliſſimum bonum. Hinc deducitur ſummam quoque, & vniuerſaliſſimam pulchritudinem ei conuenire. Quia pulchritudo fundatur in bonitate: ideò enim obiectum viſum placet, quatenùs viſum, & cognitum, quia habet in ſe bonitatem, & perfectionem, qua eſt ſimile bonitati, & per

ſectione potentiæ viſiuæ aut per quam conformatur ideæ bonitatis, & perfectionis præexiſtentis in eo, qui videt, & contemplatur conformitatem rei viſæ cum perfectione propria, aut cum idea perfectionis iam præhabita. Igitur Deus præhabens in ſe omnem bonitatem, & explens, ac ſuperans omnem ideam bonitatis extrà ſe, habet etiam neceſſariò rationem ſummæ, & infinitæ pulchritudinis. Indidem vlteriùs concluditur Deum eſſe vniuerſaliter, atque in omni genere abſolutè perfectum. Quia præhabenti in ſe omnem bonitatem, & pulchritudinem abſolutè poſſibilem, nulla poteſt deeſſe ratio bonitatis, aut pulchritudinis.

Art 3. Prima & ſumma horum omniũ ratio eſt. Quia Deus, vt dictum eſt q. 2. eſt ens neceſſarium, & à ſe. Ens autem neceſſarium, vt ibidẽ oſtenſum eſt, neceſſe eſt, vt careat omni defectu, vtque præditum ſit omni pura perfectione, ac bonitate. Et ſimiliter eſt de conceptu entis à ſe, vt ſe ſolo ſit ſibi ſufficiens ad ſuum eſſe, & conſequenter, vt habeat ſecum identificatam omnem puram perfectionem, ſeu, vt communiter dicitur, omnem perfectionem ſimpliciter ſimplicem. Quia perfectio ſimpliciter ſimplex, ex definitione Anſelmi c. 14. Monol. & c. 5. Proſol. eſt, quam melius eſt eſſe, quám non eſſe, ſeu eſt prædicatum, quod abſolutè, & non tantùm reſpectu huius, vel illius, eſt melius, & præſtantius, atque æſtimabilius quolibet incompoſſibili ſecum. Sicut eſſe ſapientem, dominatiuum, omnipotentem, aut aliquid ſimile, eſt melius quolibet non ſapiente, non dominatiuo, non omnipotente, aut quolibet non ſimili. Conſequenter eſſe collectionem, ſeu potiùs eſſe indiuiſim eſſentiam eiuſmodi omnium eſt melius quolibet eorum ſeorſim, ideſt, identitas eorum mutua præualet diſtinctioni cuiuslibet eorum à reliquis. Quod ex eo eſt manifeſtiſſimum; quia poſito aliquod ex eiuſmodi prædicatis diſtingui realiter ab aliquo eiuſmodi alio prædicato, eſ-

ſeque

ſeque incompoſſibile cũ eodem, ſequitur vtrumlibet eorum eſſe melius altero, ac proinde vtrũlibet eſſe minus bonum, quàm alterum, & conſequenter quàm ſe ipſum. Clariſſimum autem eſt, quod eſt ſibi ſe ſolo ſufficiens ad eſſe, eſſe melius quolibet ſimiliter non ſufficiente ſibi, atque indigente alterius extra ſe ſubuentione. Manifeſtum igitur eſt, ens à ſe eſſentialiter eſſe omnem puram perfectionem, ſeu eſſe perfectionem ſimpliciter ſimplicem, & collectionem ſimpliciſſimam omnium perfectionum ſimpliciter ſimplicium, atque adeò eſſe ſummam bonitatem ſummam pulchritudinem, ſummamque perfectionem per eſſentiam. Hæc igitur omnia eſt Deus per eſſentiam.

Ad rationem dubitandi. Deus eſt cauſa adæquata totius modi; ſpeciei, & ordinis exiſtentis in rebus creatis; nec non totius conſonantiæ, & iuſtæ proportionis earum inter ſe, & cum qualibet ipſarum ideà non fallaci; ſibique ipſi eſt loco cauſæ. Qua propter continet in ſe eminenter, & meliori modo, omnem rationem bonitatis, pulchritudinis, & perfectionis rerum omnium creatarum, ſeclufis ipſarum imperfectionbus ratione quarum præcisè imperfectionum opponuntur inter ſe, & multiplicantur, & à quibus non abſtrahunt definitiones ibi poſitæ, vt potè propriæ rerum creatarum. Quæ proindè definitiones, ſicut & nomina primitùs impoſita rebus creatis, cum expreſſione imperfectionis earum, transferuntur ad Deum retentâ ſola, & pura perfectione ſignificatâ per talia nomina, & definitiones, recisis omnibus imperfectionibus.

QVÆSTIO XV.

Vtrum Deus ſit ſcientia comprehenſiua ſui, & aliorum omnium, ac ſingulorum in ſe?

VIDETVR non eſſe. 1. Quia ſcientia eſt habitus illatiuus concluſionis ex præmiſſis; ideòque eſt accidens inducens rationem cauſæ, & cauſati in eo, cui ineſt. Quæ includunt imperfectionem repugnantem Deo.

2. Intelligere eſt quoddam pati; eſt moueri ab obiecto, eique aſſimilari, vt habetur ex 3. de anima à text. 12. Deus autem eſt immobilis, & impaſſibilis, vt ſuprà dictum eſt; nec poteſt eſſe ſimilis, aut ſibi, vt per ſe patet, aut alijs extra ſe, vt docet D. Thomas q. 4. art. 3. ad 3 cum Dionyſio c. 9. de diu. nom. & cum vtroque communiter alij. Ergo Deus nihil intelligit.

3. Repugnat actus intelligendi abſque potentia ad intelligendum, perfectibili per actum, & conſequenter abſque ſpecie obiecti intellecti, quæ eſt pars eius potentiæ. Repugnat autem Deo omnis potentialitas, & perfectibilitas; cùm per eſſentiam ſit omnis perfectio, & pura actualitas ex q. præcedenti.

4. Si Deus eſſet ſua ſcientia: ſcientia Dei de ſe ipſo eſſet pura quædam reflexio ſupra ſe ipſam. Quod repugnat ex terminis. Quia de conceptu reflexionis, & quaſi reflexionis eſt, vt præſupponat, aut quaſi præſupponat tendentiam directam ad aliquid aliud. Aliter enim nihil, aut erit, aut concipi poterit, ſupra quod cadat reflexio. Ergo Deus non eſt ſua ſcientia.

5. Comprehenſio præſcribit limites, ac finem rei

rei comprehenſæ. Vnde Auguſtinus locis indicatis q.13.art.1.ait. *Quod comprehendit ſe ſinitum eſt ſibi. Illud comprehenditur, cuius fines circumſpici poſſunt. Quod ſcientia comprehenditur, ſcientis comprehenſione finitur* Ergo, ſi Deus comprehenderet ſe ipſum, ſecundum ſuam cognitionẽ, ſeque iudice, eſſet finitus. Vnumquodque autem eſt abſolutè, & in veritate, quale Deo videtur, non quale videtur nobis. Ergo ex data hypotheſi, Deus eſſet ens finitum abſolutè, & ſecundum veritatem quod conſtat eſſe abſurdum ex dictis q.7. Ergo implicat in eſſe Deo ſcientiam comprehenſiuam ſui.

6. Deus extra ſe, neque vniuerſalia cognoſcit, nec ſingularia. Quia cognitio vniuerſalium eſt abſtractiua, & præciſiua rationis communis à particularibus, ac proindè eſt inadæquata, & imperfecta. Cognitio verò ſingularium, ſeu particularium manifeſtiùs eſt imperfecta. Quia indiuiduatio ſumitur ex materia, ideòque eius cognitio pertinet ad ſolam potentiam cognoſcitiuam materialem. Vnde in 2. de anima texs 60.& 1. phyſ. text.49. dicitur, quòd *Ratio eſt vniuerſalium, ſenſus verò particularium* Neutra ergo cognitio Deo conuenit. Ergò Deus non cognoſcit quidquam à ſe diſtinctum.

7. Infinitum, ex ſuo conceptu, eſt ignotum, & incomprehenſibile. Quia aliquid eius ſemper eſt extra, vt habetur ex 3. phyſ. text. 63. Ideòque non poteſt totum intrà cognitionem aliquam contineri; & conſequenter, nec comprehendi: cùm quod comprehenditur, ſcientis comprehenſione finiatur, vt modò dicebatur ex Auguſt. Cognoſcibilia autem diſtincta à Deo, tùm poſsibilia, tùm futura per æternitatem, ſunt infinita, Ergo ſcientia Dei non eſt comprehenſiua omnium, & ſingulorum diſtinctorum à Deo.

8. Deus, quatenùs cognitus in creaturis, apparet ad modum plurium, eſtque multiplex ratione, propter multiplicitatem realem illarum, vt dictum eſt q.5. Ergo creaturæ, quatenùs cognitæ

gnitæ in Deo, apparent ad modum vnius, propter realem vnitatem. & ſimplicitatem ipſius. Ergo, ſi Deus cognoſcit in ſe, quæ ſunt extra ipſum, non cognoſcit illa diſtinctè, & ſingulariter, vt ſunt in ſe.

9. Quia perfectio Dei non reperitur in creaturis, niſi imperfectè, & inadæquatè; non poteſt Deus perfectè, & adæquatè cognoſci in, & ex creaturis. Ergo, quia imperfectiones creatæ, per quas ſolas diſtinguuntur inter ſe creaturæ, nullatenùs reperiuntur in Deo; non poteſt Deus cognoſcere in ſe ipſo perfectè, & adæquatè imperfectiones, & diſtinctiones ſpecificas, ac indiuiduales creaturarum.

Art. 1. Reſpondetur. Exiſtentia ſcientiæ in Deo exprimitur Eccleſiaſtici 23. 28. Iob. 12 13. pſal. 138. 5. & alibi propè infinities; & colligitur ex omnibus teſtimonijs comprobantibus proceſſionem Verbi Diuini, reuelationes Diuinas, Dominium, & libertatem Dei, eiuſdem beatitudinem, prouidentiam, prædeſtinationem, & reprobationem; beneficentiam, aliaſque virtutes Diuinas. Quæ videlicet abſque cognitione ſubſiſtere nequaquam poſſunt. Conſequenter eadem veritas comprobatur indirectè ijs omnibus rationibus, quibus hæc omnia, ac ſingula demonſtrantur directè de Deo.

Art. 2. Probatur prætereà ſpecialiter primò. Quia quælibet ſubſtantia intellectiua eſt melior qualibet non intellectiua. Deo autem nihil eſt melius. Secundò, quia Deus eſt cauſa adæquata mediata, vel immediata rerum omnium creatarum, atque adeò & ſubſtantiarum intellectualium. Nequit autem ſubſtantia non intelligens eſſe cauſa adæquata intelligentis. Quia nequit effectus eſſe perfectior ſua cauſa adæquata. Quæ ratio deducitur ex pſ. 93. *Qui plantauit aurem, non audiet? aut qui finxit oculum, non conſiderat?* Tertiò, quia Deus habet vniuerſalitatem eſſendi, vt potè continens in ſe omnes, & ſingulas rerum omnium perfectiones, ſecluſis imper-

perfectionibus, vt conſtat ex q. præcedenti, & ſæpè aliàs dictum eſt ſuprà; atque adeò caret omni prorsùs materialitate determinanti ad certum aliquod genus, & inducenti indiuiduationes diſcretiuas aliorum ab alijs entibus, eorumque reſtrictiuas, quo minùs habeant in ſe perfectiones peculiares aliorum. Huiuſmodi autem amplitudo eſſendi, & excluſio reſtrictionis, atque coarctationis, eſt propria ſubſtantiæ intellectiuæ; iuxta illud Philoſophi 3 de Anima text.37. *Anima eſt quodammodo omnia; & intellectus eſt omnia fieri.* Deus igitur habens perfectiſſimè, & ſummè eam amplitudinem eſſendi, & excluſionem eiuſmodi coarctationis, eſt perfectiſſimè, & ſummè intelligens. Quæ eſt vnica ratio D.Thomæ pro hac veritate q.14.ar.1. Multipliciter ab alijs, atque alijs aut expoſita, aut intrincata.

Art.3. Motiuum formale adæquatum ſcientiæ Dei eſt ſola eſſentia Diuina, vt docent communiter Theologi ferè omnes, cum D. Thoma q. 1 ſta 14. art.5.& 2, contra gent. c. 49. Quia motiuum formale cuiuſque cognitionis eſt obiectū, à quo ipſa ſpecificatur, ſeu accipit perfectionem ſuam, & vi cuius per ſe vel per ſpeciem ſui cooperantis intellectui, exiſtit eadem cognitio. Nempè de hoc obiecto accipitur axioma apud omnes commune, auctoribus Philoſopho, & Auguſt. *Ex obiecto; & potentia paritur notitia.* Neque ſeclusà iſtà acceptione obiecti formalis motiui, ſupereſſe poteſt vlla differentia realis inter ipſum, & obiectum formale purè terminatiuum, Omnes namque aliæ differentiæ fundantur in iſta. Cùm quoad terminationem immediatam, & continentiam intentionalem ſui in cognitione, omninò inter ſe conueniant, quæcumque verè cognoſcuntur. Patet autem ſcientiam Dei, ſi quidem eſt indiſtincta, tùm realiter, tùm virtualiter intrinſece ab eſſentia Dei iuxta dicta ſuperiùs de ſimplicitate Diuina q.3.& 4. non poſſe ſpecificari, & accipere perfectionem ſuam, ab

deter-

dependere per veram aliquam cauſalitatem à creaturis, aut à Perſonalitatibus diuinis vt influentibus, vel immediatè per ſe ipſas, quod non indiget probatione; vel mediatè, per ſpeciem impreſſam ſui, quod probatur facilè.

Art. 4. Probatur, inquam. Quia eſſentia Diuina habet maiorem eſſendi vniuerſalitatem, extenſiuè quidem, & intenſiuè, idque infinitè, quàm creaturæ; extenſiuè, verò quàm Perſonalitates. Eſſentia enim diuina continet in ſe omnes creaturarum omnium perfectiones cum exceſſu infinito ſupra ſingulas, & ſupra collectionem omnium. Deinde eadem eſſentia eſt per identitatem realem tùm tota Trinitas Perſonarum collectiuè, tùm vnaquæque Perſona Diuina ſeorſim. Quod ipſum nec toti eidem Trinitati, nec alicui ſeorſim Perſonæ conuenit, vt patet. Nequit autem quod, aut maius eſt, aut latiùs patet, exiſtere vi, & cauſalitate, vel quaſi cauſalitate, ſeu mediata, ſeu immediata ignobilioris, aut minùs vniuerſalis. Igitur eſſentia Diuina eſt ratio, & cauſa, vel quaſi cauſa ſuæ ſcientiæ; ideſt, ſui ipſius; non vt ſpecies impreſſa, ſed ſolùm, vt ſpecies obiectiua creaturarum, & Perſonalitatum; de qua ſpecierum diſtinctione dictum eſt q. 12 art. 1. & 2. Ergo ſola eſſentia Diuina eſt obiectum formale motiuum adæquatum ſcientiæ diuinæ adæquatè ſumptæ; & creaturæ ſunt obiectum purè materiale; Perſonalitates verò, licet realiter ſint obiectum formale motiuum propter identitatem realem cum eſſentia; virtualiter tamen ratione ſui formaliter ſunt obiectum materiale, ſeu formale purè terminatiuum.

Art. 5. Quia verò eſſentia Diuina non eſt minoris perfectionis, quatenùs eſt cognoſcitiua, & actualis cognitio ſui, quàm quatenùs cognoſcibilis, & actualiter cognita per ſe ipſam; atque cognitio adæquans cognoſcibilitatem ſui obiecti eſt perfectè comprehenſiua ipſius, vt patet ex dictis q. 13. initio circa conceptum comprehenſionis, patet ſcientiam Dei eſſe perfectè com-

pre-

prehenſiuam eſſentiæ diuinæ. Rurſus, Qui comprehenſa cauſa neceſſe eſt, vt eo ipſo comprehendantur in eadem cauſa omnes, & ſinguli effectus contentiin illa adequatè, vt ibidem dictum eſt; concluditur vlterius ſcientiam Dei eſſe comprehenſiuam, omnium, & ſingulorum cognoſcibilium quomodolibet diſtinctorum ab eſſentia Diuina, eàque omnia, & ſingula cognoſci in eadem eſſentia. Id quod innoteſcet clariùs in progreſſu. Audiatur interim Dionyſius exponens hæc omnia dilucidè c. 7. de diu. nom. *Nec enim ea, quæ ſunt, ex ijs, quæ ſunt, nouit diuina mens; ſed ex ſe, & in ſe per cauſam, rerum omnium cognitionem, ſcientiam, eſſentiamque anticipatam, & ante comprehenſam habet. Non quòd per ſpeciem ſingula conſideret, ſed quòd vno cauſæ complexu omnia ſciat. Se ipſam ergo cognoſcens diuina ſapientia nouit omnia, ſine materia ea, quæ materia conſtant, ſine diuiſione ea, quæ diuidua ſunt.* Iſtà porrò indiuiſio, & perfecta ſimplicitas ſcientiæ Dei, eſt præcipuus totius eius capitis ſcopus; & tota probatio nititur indiuiſione, & ſimplicitate perfecta motiui formalis. Quapropter opponuntur Dionyſio è diametro, non ſolùm Erice, & pauci alij tribuentes creaturis rationem motiui formalis partialis ſcientiæ Dei, quæ ſanè eſt indigna opinatio, & paradoxa, ſed etiam Mootoya, & aliqui alij adſcribentes eandem rationem motiui Relationibus Diuinis pro vt diſtinctis virtualiter ab eſſentia Dei. Eo namque ipſo adſtruunt in motiuo ſcientiæ Dei diuiſionem, & multiplicitatem, qualem non agnoſcunt, & nefas eſt agnoſcere in ipſa ſcientia; Ideòque contradicunt clarè intentioni, & ſententiæ Dionyſij. Dicendum itaque eſt, Deum eſſentialiter eſſe ſcientiam comprehenſiuã ſui, & aliorum omnium in ſe, inque ſola ſua eſſentia.

Ad 1. 2. & 3. Nomina primitùs impoſita perfectionibus creatis transferuntur vbique ad Deum ſecluſis earum imperfectionibus. Vnde nomine ſcientiæ intelligitur in Deo cognitio

actualis, clara, & comprehenſiua abſque compoſitione, & diuiſione; illatione concluſionis ex præmiſſis; cauſà, & cauſato; habitu; ſpecie, impreſſa; potentia actiua, & paſſiua; motione, cauſalitate & informatione propriè talibus: quæ videlicet omnia, quoad ſuam proprietatem, fundantur in limitatione potentiæ intellectiuæ non ſufficientis ſibi ſe ſola ad intelligendum actualiter, nec habentis ex ſe præcisè vltimam determinationem, & puram actualitatem intelligendi. Huiuſmodi autem potentia exponitur ibi à Philoſopho; & nequaquam datur in Deo. Quia Deus eadem ratione, qua eſt ens à ſe, eſt etiam intellectio à ſe, non facta, aut concepta ad inſtar cuiuſquam alterius; Ideòque non habens rationem imaginis, aut ſimilitudinis, propriè talis, reſpectu cuiuſquam alterius; ſed potiùs exemplaris, & archetypi omnium aliorum. Cæterùm illa eadem dantur in Deo, ex modo noſtro concipiendi apprehendente ex parte Dei potentiam metaphyſicam, ſeu non repugnantiam intelligendi, & identitatem realem, ac virtualem intrinſecam cum cognitione, ad modum potentiæ actiuæ, & receptiuæ intellectionis à ſe diſtinctæ, & cognoſcibilitatem metaphyſicam, ſeu non repugnantiam, vt cognoſcatur immediatè, & ratione ſui, ad modum virtutis propriè motiuæ, & cauſantis cognitionem; & ſic de alijs. In quo nullum eſt inconueniens. Quia nulla propterea admittitur reipſa, aut affirmatur imperfectio in Deo; ſed ſolùm in noſtro intellectu non valenti pro ſtatu præſenti apprehendere vllam puram perfectionem, niſi ad inſtar perfectionis coniunctæ cum imperfectione, vt iam iterum notatum eſt ſuprà vniuerſaliter.

Art. 1. Ad 4. Scientia Dei de ſe ipſo, quatenùs eſt cognitio omipotentiæ, immenſitatis, aliarumque perfectionum formaliter diſtinctarum, ab ipſa cognitione, vt cognitio eſt, apprehenditur ad modum cognitionis purè directæ. Quatenùs verò nullum habet obiectum formale realiter,

ter,

ter, & virtualiter intrinſecè diſtinctum ab ipſa cognitione, apprehenditur ad modum cognitionis purè reflexæ. Re tamen ipſa cognitio Dei eſt media inter purè reflexam, & purè directam. Quia motiuum eius formale adæquatum, nec eſt vllo modo diſtinctum obiectiuè, & in ſe à cognitione, nec eſt pura cognitio nullum habens prædicatum, & munus proprium, ac differentiale, præterquàm repræſentandi, & continendi in ſe aliquid intentionaliter; Cùm habeat infinitas præterea formalitates, & perfectiones alias identificatas ſecum. Quo ceſſat inconueniens obiectionis. Dicatur itaque ſcientia Dei de ſe ipſo, cognitio ſimul, atque indiuiſim directa, & reflexa; vt potè complectens, formalitate reipſa penitùs ſimplici, totam perfectionem propriam vtriuſque.

Art. 2. *An verò admittendus ſit in diuina cognitione, proceſſus ſyncategorematicè infinitus reflexionum diſtinctarum ratione noſtra?* (quod tenet ſollicitos Montoyam; Herice, & nonnullos alios) res eſt mirabiliter leuis, & eſt ex eo genere rerum, quæ irrepſerunt in diſputationes, & libros Theologicos cum infamia Theologiæ apud non paucos. Admittatur porrò eiuſmodi proceſſus; quandoquidem ſupra quãlibet cognitionem creatam conſurgere poſſunt ſine fine aliæ, atque aliæ reflexiones realiter inter ſe diſtinctæ; atque fundamentum diſtinguendi ratione inter diuina eſt diſtinctio realis ſimilium prædicatorum inter creata, vt ſuprà dictum eſt. Et quale; inconueniens eſt intellectum finitum hærentem ænigmatis, non poſſe vnquam quieſcere perfectè, aut inuenire finem in conſideratione Diuinorum? De reipſa iam conſtitit non dari niſi vnicam reflexionem, ſeu quaſi reflexionem in Deo.

Ad 5. Licet comprehenſio corporalis fiat cum exceſſu rei comprehendentis, vltra eam, quæ comprehenditur, ad comprehenſionem nihilominùs intellectualem ſufficit adæquatio intelligentis

generis cum re intellecta. Ita videlicet, vt nihil lateat videntem; tantàque ſit apparentia obiecti in intellectu, quantum eſt eiuſdem eſſe in ſe ipſo. Quare quod dicitur ab Auguſtino.; & alijs, rem comprehenſam finiri per comprehenſionem, ſumitur negatiuè tantùm; quatenùs res comprehenſa non protenditur vltra cognitionem. Ex quo fit, vt obiectum infinitum perindè comparetur cum cognitione infinita, qua comprehenditur; a que comparatur res vna finita cum re alia finita ſibi æquali, & quarum vtralibet eſt quaſi menſura alterius. Patet autem nullum eſſe inconueniens, quòd infinitum ita comparetur cum infinito. Iam verò quod exiſtente adæquatione perfecta inter cognitionem, & cognoſcibilitatem obiecti, cognitio dicatur comprehenſio; ideòque ſignificetur ad modum excedentis, puto ortum traxiſſe ex maiori apparentia perfectionis in cognitione, quàm in cognoſcibilitate, cæteris paribus, iuxta conſiderationem adhibitam q.13. art.5.

Ad 6. Deus cognoſcit ſimul prædicata, quibus res creatæ inuicem conueniunt, & prædicata, quibus inuicem differunt; ideſt, ea prædicata, ratione quorum ſeorſim ſunt confuſibiles ſub eadem cognitione, & ea prædicata, ratione quorum ſunt diſcernibiles mutuò. Quà propter Deus cognoſcit vniuerſalia, æterna, ac infinita, abſque vniuerſalitate, confuſione, ac præciſione ex parte ſuæ cognitionis; ſimulque cognoſcit particularia, ſeu ſingularia, ac materialia, abſque limitatione, & reſtrictione cognitionis ſuæ ad aliquid vnum finitum, ac limitatum. Vnde in cognitione Diuina nō datur imperfectio propria, aut intellectus abſtrahentis, praſcindentis, & confundentis; aut ſenſus reſtricti ad particularia, & contingentia. Sed alterutrius ex his perfectione coniuncta ſuperabundanter cū perfectione alterius; excludit à ſe imperfectiones vtriuſque. Nec video, quidquam aliud realiter ſubeſſe controuerſijs longiuſculis aliquorum circa hæc.

Ad

Ad 7. Suſcipienti finitè, aut etiam ſine fine, ſed ſucceſſiuè, ex infinito, ſemper ſupereſt aliquid extra; Idque ſolùm intendit Philoſophus. At ſi infinitum ſe toto ſimul accipiat infinitum aliud, nihil opus eſt, vt ſuperſit extra, nec fieri poteſt, vt ſuperſit. Hoc autem modo cadit infinita Dei cognitio ſupra infinita creata, & poſſibilia, & futura. Qua propter in cognitione Diuina dantur infinita actu, & categorematicè, actualitate cognitionis ſimplicis infinitorum, non verò actualitate ipſorum infinitorum, quæ cognoſcuntur; Quæ diſtinctio eſt obſeruanda, & inſpicienda attentè pro vitandis ſophiſmatis arguentium ex Diuina infinitorum cognitione actualiter exiſtente, poſſibilitatem infiniti creati categorematici; Ideſt, arguentiũ ex exiſtentia, cuiuſdã in ſe ſimpliciſſimi circa infinita nõ exiſtentia, poſſibilitatẽ, vt hæc eadẽ in ſe intrinſecè ſimul exiſtant. Quod perindè eſt ridiculum, atq; inferre poſſibilitatẽ coëxiſtentiæ aſſenſus, & diſſenſus in eodem circa idem, ex ſimultanea cognitione circa eundem aſſenſum, & diſſenſum vt poſſibiles ſimul ſimultate poſſibilitatis, non verò ſimultate ipſorum, quæ poſſibilia ſunt, ſed de hoc alias.

Ad 8. Obiectum materiale poteſt cognoſci perfectè, vt eſt in ſe, ex vi motiui formalis continentis illud perfectè, & adæquatè, vt eſt in ſe ſecùs verò ex vi motiui non ita continentis. Creaturę autem, ipſarumque multitudo contineatur in Deo perfectè, & adæquatè cùm Deus imperfectè tantùm, & inadæquatè contineatur in illis. Ergo ex imperfecta, & impropria cognitione Dei ad modum pluriũ dependenter à creaturis, non rectè colligitur imperfecta ſimiliter, & impropria cognitio creaturarum ad modum vnius in Deo, maximè cognito (comprehenſiuè, vti cognoſcitur à ſe ipſo.

Ad 9. Imperfectiones non poſſunt cognoſci ratione ſui. Quia conſiſtunt adæquatè in negatione, aut priuatione, quarum neutra poteſt habere ratione ſui formaliter vim vllam cauſatiuam

cognitionis, & motiuam intellectus; cùm iſta viſ cauſatiua, & motiua ſit prædicatum poſitiuum, vt patet. Quare ſolæ perfectiones, & prædicata poſitiua ſunt obiecta formalia motiua cognitionis ſui, & oppoſitarum imperfectionum; & eò plus vel minùs, quò ſunt maiores vel minores perfectiones. Perfectiones igitur creatæ, quia ſunt exiguæ, exiguam tantùm cognitionem cauſare poſſunt circa infinitã Dei perfectionem. Hæc verò, ob rationem contrariam, poteſt cauſare, ſeu quaſi cauſare cognitionem adæquatam omnium, & quarumlibet imperfectionum abſolutè poſſibilium, manifeſtando, quantum vnicuique rei communicari ipſa poſſit. In quo conceptu continetur magnitudo, tùm perfectionis, tùm imperfectionis poſſibilis in vnaqualibet re tùm ſeorſim conſiderata, tùm comparata cum alijs ſpecie, & numero diſtinctis. Nec enim perfectè, & comprehenſiuè cognoſceret ſe Deus, niſi perfectè, & comprehenſiuè cognoſceret, quantum, & quotupliciter, & quibus communicabilis ipſe ſit, & quorum, & quotupliciter ſit liberè electiuus; Cùm hæc ſint prædicata, & perfectiones eſſentiales ipſius.

QVÆ.

QVAESTIO XVI.

Vtrum Deus cognoſcat poſsibilia, mala, negationes, & entia rationis?

VIDETVR non cognoſcere. 1. Quia ità ſe habet vnumquodque ad cognoſci; ſicut ſe habet eſſe: & tantundem præcisè veritatis, ſeu cognoſcibilitatis habet, quantum habet entitatis. Ens namque, & verum ſunt omnibus modis perfectè conuertibilia mutuò. Poſſibilia autem præcisè, vt poſſibilia, ſunt in totali potentia ad eſſe, ideòque nihil actu participant de eſſe. Multò minùs conuenit eſſe malo, & negationi. Quia de conceptu vtriuſque eſt pura excluſio ipſius eſſe, ſeu actualitatis, & perfectionis. Minimè verò omnium conuenit eſſe enti rationis. Cui nimirum repugnat ex ſuo conceptu, vt ſit in ſe intrinſecè; ſolùmque habet eſſe obiectiuè in intellectu fingente. Nihil igitur horum habet vllam veram cognoſcibilitatem. Quod autem cognoſcibile nùllatenùs eſt, ne quidem à Deo cognoſci poteſt.

2. Deus non connectitur eſſentialiter cum poſſibilitate creaturarum. Quia, vt arguunt Scotus, Vaſquez, & alij, maior eſt neceſſitas exiſtentiæ Dei, quàm poſſibilitatis creaturarum: Cùm Deus ſit ens ſummè neceſſarium, & primum omniũ neceſſariorum, vt liquet ex q. 2. Prætereã abſurdum eſt, dicere Deum fore chimæram, repugnante Muſca, ex gr. & conſequenter Deum dependere ab eius non repugnantia. Demũ ſufficienter, atque decentiùs intelligitur perfectio omnipotentiæ diuinæ, intellectà ſufficientia eius, quantum eſt ex ſe, ad producendum omne poſſibile, cum indifferentia, ex parte eiuſdem omnipoten-

potentiæ, vt dentur, vel non dentur poſſibilia extra Deum, ſiue abſolute, ſiue tot, & talia. Ergo nullum ex poſſibilibus extra Deum, eſt cognoſcibile in Deo. Deus autem nihil cognoſcere poteſt, niſi in ſe ipſo, vt liquet ex q. præcedenti.

3. De conceptu ſcientiæ eſt ſimilitudo eius cum ſcito. Nulla autem ſimilitudo eſſe poteſt inter ſcientiam Dei, quæ eſt ipſe Deus, ac proinde eſt purum eſſe; & negationem, quæ eſt purum non eſſe. Ergo negatio non poteſt eſſe ſcita à Deo.

4. Malum non eſt participatiuum Deitatis, quæ eſt purum bonum, vt dictum eſt ſuprà; nec opponitur Deitati, cui nihil eſt contrarium, vt dicit Auguſtinus 12. de Ciuit. c. 2. Nihil autem eſt cognoſcibile in alio, niſi ratione ſimilitudinis, aut oppoſitionis cum ipſo. Ergo malum non eſt cognoſcibile in Deo. Ergo nec eſt cognoſcibile à Deo, qui nihil cognoſcere poteſt, niſi in ſe ipſo, & per ſe ipſum, vt dictum eſt.

5. Entia rationis, qui cognoſcit, ille facit. Nec enim eſt aliud eorum fieri, quàm cognoſci. Deus autem nequit facere entia rationis, quia nequit fingere. Ergo nequit cognoſcere entia rationis.

Art. 1. Reſpondetur. Cauſam poſſe facere effectum, & effectũ poſſe fieri à cauſa; id eſt, dari potentiam actiuam cauſæ, & dari poſſibilitatem effectus; ſeu non repugnare, vt faciat cauſa, & non repugnare, vt fiat effectus, non ſolùm ſunt mutuo conuertibilia logicè, ita vt alterutrum legitimè inferatur ex altero, ſicut dari maius, & dari minus; dari maioritatem; & dari minoritatẽ, ſed etiam ſunt idem realiter, cum ſola diuerſitate modi in dicendo, & apprehendendo; ſicut videre, & videri; amare, & amari; legere, & legi. Eadem eſt ratio de principio electiuo, ac dominatiuo comparato cum obiecto eligibili, ac ſeruili; Nec non de benefico comparato cum beneficabili; deque alijs eiuſmodi. Quare neutrum

ex

ex huiuſmodi extremis cognoſci poteſt ſaltem, perfectè, & comprehenſiuè, quin ſimul cognoſcatur alterum. Quia nihil cognoſci poteſt perfectè, & comprehenſiuè, manente incognito aliquo indiſtincto realiter ab ipſo.

Art. 2. Cognoſcit autem Deus comprehenſiuè ineſſe ſibi virtutem actiuam ad extra: ſe eſſe agens liberum, electiuum, & dominatiuum; poſſe conferre plura beneficia; abundare ſeruis; adoptare filios, eoſque inſtruere, locupletare, beare, &c. idque non ſolùm conditionatè conditione pendente, quantum eſt ex parte Dei, ſeu prouentura aliundè, quàm à ſuâ libera voluntate, ſed etiam abſolutè, & proximè. Quia hæc omnia prædicata ſecundum ſuum conceptum abſolutum ſunt perfectiones ſimpliciter ſimplices, vt pote oppoſitis prædicatis meliora, æſtimabiliora, & optabiliora, non minùs, quàm eſſe immenſum, æternum, eſſe à ſe, eſſe ens neceſſarium, & ſimilia. Inſunt autem Deo abſolutè, & non tantùm conditionatè, omnes perfectiones ſimpliciter ſimplices, vt dictum eſt ſuprà q. 14. & ſæpè aliàs. Quarum perfectionum vna eſt earundẽ cognitio perfecta & comprehenſiua. Ergo Deus, ex ſuo conceptu eſſentiali, eſt ſubſtantia libera, & electiua, non tantùm conditionatè, ſi dentur aliundè aliqua eligibilia, ſed etiam abſolutè; atque vt hoc ipſum cognoſcat, ſibi ineſſe, eſt ſimiliter eſſentiale eidem; Idemque dicitur de alijs prædicatis modò enumeratis, & enumerabilibus in infinitum. Cognoſcit igitur Deus perfectè, & comprehenſiuè aliqua eſſe, extra ipſum, poſsibilia, eligibilia, conferibilia, &c. Dum cognoſcit ſe ipſum comprehenſiuè; nec fieri poteſt, vt comprehenſionem ſui habeat ſeiunctam, vel etiam virtualiter intrinſecè, à comprehenſione illorum. Cognoſcit igitur comprehenſiuè, quot, & qualia eiuſmodi omnia eſſe poſsint, ex vi comprehenſionis perfectæ circa ſe ipſum.

Art. 3. Nequit autem comprehenſiuè cognoſcere Deus, quot, & qualia eiuſmodi omnia eſſe

poſsint, quin vlteriùs eadem ratione cognoſcat quantum, & qualiter distent ſingula à perfe-ctione, & ſumma bonitate ſui ipſius, & ab ea, quæ eſt propria vniuſcuiuſque ex ijſdem, nec non illa, quæ ſunt contraria ſingulis, & plus, aut minùs nocentia, atque impeditiua bonorum. Quia co-gnitio horum omnium pertinet ad perfectā com-prehenſionem rerum cognitarum. Eadem igitur cum neceſſitate, & perfectione, cum qua cogno-ſcit Deus ſe ipſum, cognoſcit etiam imperfectio-nes, & mala omnia tum puré negatiua, tum pri-uatiuè, ſeu, & latè, & ſtrictè talia. Nēpè imperfe-ctiones, & mala omnia adæquatè, & formaliter cōſiſtunt in tali, vel tali determinatè diſtantia à Deo, & à rebus alijs perfectioribus reſpectu cu-iuſque rei determinatè ſumptæ, atque in exclu-ſione bonorum, & perfectionis, quæ inſunt Deo, & rebus alijs perfectioribus reſpectu cuiuſque. Quia verò vnum genus imperfectionum, & ma-lorum poſsibilium, ſunt cognitiones fingentes, & aliter cognoſcentes, ac denominantes obie-cta, quàm ſint in ſe, ijſdemque congruat ex ſua natura, & eſſentia; atque hoc genere cognitio-num, aut diuidentium, quæ ſunt in ſe coniun-cta, ac identificata; aut componentium, quæ ſunt inter ſe diuiſa, ac diſtincta; fiunt, & conſtant en-tia rationis ficta: concluditur hæc quoque co-gnoſci ſimiliter à Deo in ſeipſo. Omnia igitur, & ſingula, de quorum cognitione quæſitum erat, cognoſcuntur à Deo perfectè in ſe ipſo. Reco-gnoſcatur locus inſignis Dionyſij notatus in q. præcedenti art. 3.

Ar. 1. Ad 1. Non eſt de ratione cognitionis, ſi-cut eſt de ratione actionis phyſicè effectiuæ, vt habeat, aut inducat omnem ſuum terminum vt exiſtentem in ſe intrinſecè. Quia repræſentari aliquid & exiſtere exemplar, quod fit per cogni-tionem poſſibilitatis rei, neque eſt exiſtere illud in ſe intrinſecè, neque cum tali eiuſdem exiſten-tia connectitur ex conceptu ſuo; quandoquidem ipſum non exiſtere, & indifferentia ad exiſten-

dum

dum, & non exiſtendum, ſunt repræſentabilia verè. Sufficit ergo ad terminandam cognitionem non minùs eſſe purè extrinſecum, ac denominatiuum, & tantùm ſecundùm quid, quàm eſſe intrinſecum, ſeu propriè, & ſtrictè tale, ſeu latè, & impropriè tale; nihilque perfectionis, aut bonitatis per ſe æſtimabilis ponens à parte rei, & includens in ſuo conceptu. Huiuſmodi autem eſſe, nec poſſibilibus præcisè, vt poſſibilibus deeſt, nec priuationi, aut malis, aut entibus rationis. Quia virtus cauſæ efficientis exiſtens in ſe intrinſecè, denominat extrinſecè poſſibilia ea omnia, & ſingula, quæ in eadem continentur. Ratione namque eius continentiæ ſunt ſignificabiles paſſiuè, quatenùs poſſibiles effectus in ea contenti, & euadit vera enunciatio eius poſsibilitatis, vt initio obſeruatum eſt.

Art. 2. Haud aliter exiſtentia entis poſitiui incompoſsibilis intrinſecè cum eo, quod non exiſtit, vel ſimpliciter, & ſecundum ſe, vel in ſubiecto capaci, ſufficit ad verificandam negationem exiſtentiæ circa hoc poſterius, propter denominationem extrinſecam non entis, ſeu nõ exiſtentiæ, quæ ipſi communicatur ab exiſtentia rei incompoſsibilis cum eodem. Sicut enim virtus cauſæ effectiuæ reddit, ac denominat poſſibilem effectum in ea contentum; reddit etiam, ac denominat non exiſtentem, non ens, & impeditam, quo minùs ſit, rem quamlibet, exiſtentia rei alterius intrinſecè incompoſſibilis cum illa.

Art. 3. Similem denique entia realia ſortiuntur denominationem entis ficti ratione cognitionis creatæ fingentis, ſeu concipientis illa ſecùs, ac ſunt à parte rei ſecundum ſuum conceptum quidditatiuũ; & eatenùs ſunt cognoſcibilia verè entia rationis ficta, reſpectu cognitionis reflexæ cognoſcentis obiectum reale, vt denominatur à cognitione directa fingenti. Sicut enim viſio obiectum, circa quod verſatur, denominat viſum videndo, redditque cognoſcibile verè, quatenùs viſum, reſpectu cognitionis reflexæ, & amor aman-

amando denominat obiectum amatum, & reddit cognoſcibile verè, quatenùs tale; & ſic de ſimilibus: ita etiam cognitio eſſentialiter falſa & fingens denominat obiectum, circa quod verſatur, falſum, & fictum, & reddit cognoſcibile verè ſub tali denominatione per aliam cognitionem. In hunc igitur modum conuenit prædictis omnibus eſſe ſecundum quid, & extrinſecè; & conſequenter conuenit vera cognoſcibilitas ratione alterius à ſe diſtincti dantis eiuſmodi denominationem.

Art. 1. Ad 2. Connexiò Omnipotentiæ Dei cum poſſibilitate creaturarum, non eſt connexio phyſica vnius rei cum re alia, ſed eſt connexio ſolùm logica, ſeu metaphyſica vnius conceptus cum conceptu alio; vel potiùs eiuſdem rei, vt conceptæ vno modo, cum eadem re, vt concepta alio modo; actiuè ſcilicet, & paſſiuè, vt indicatum eſt ſuprà. Licet enim poſſibilitas creaturarum ſit poſſibilitas rerum diſtinctarum à Deo; ipſa tamen poſſibilitas, quæ eſt ſimpliciter neceſſaria, & datur actu ab æterno non eſt diſtincta realiter à Deo. Quia vt apparet ex prima demonſtratione q. 2. Nihil neceſſarium, & æternũ in ſe intrinſecè tale, eſt diſtinctum realiter à Deo, aut dari poteſt extra ipſum, vtcumque demum nominetur, aut particulis diminutiuis limitetur, ſeu potiùs obtenebretur. Circa quam veritatem iuuerit valdè legiſſe loca D. Thomæ indicata ibidem art. 4.

Art. 2. Negandum igitur eſt, maiorem eſſe re ipſa neceſſitatem exiſtentiæ Dei, quàm neceſſitatem poſſibilitatis creaturarum; licet ratione noſtra ſit per ſe maior illius, quàm huius neceſſitas; quatenùs exiſtentia Dei habet per ſe rationem præmiſſæ; poſsibilitas verò creaturarum rationem conſequentis reſpectu intellectus diſcurrentis, atque præmiſſæ ſunt per ſe magis neceſſariæ quodammodo, quàm conſequens. Quia illæ habent rationem cauſæ, & iſtud rationẽ effectus; & propter quod vnumquodq. tale, & illud magis.

magis. Inquam, per ſe; quia intellectus noſter ratione ſuæ imperfectionis, & dependentiæ à ſenſibus, ſicut cætera Dei, ità & potentiam creatoriſe ignoſcit mediantibus creaturis. Vnde dicere ſolemus; ideò Deum hoc poſſe producere, illud non poſſe; quia hoc eſt poſſibile, & illud impoſſibile. Verùm hoc eſt per accidens, & cognoſcitur ad modum prioris, quod eſt re ipſa poſterius, atque è conuerſo; translato videlicet ordine noſtrarum cognitionum in obiecta, perinde, atque ſi ille eſſet ijs intrinſecus.

Art. 3. Neganda ſimiliter eſt abſurditas repugnantiæ Dei repugnante Muſca. Quia hoc re ipſa nihil eſt aliud, quàm repugnare Deum repugnante Deo. Poſſibilitas enim Muſcæ, & exiſtentia Dei ſunt idem realiter, ac perindè repugnantia vtriuſuis, & vtriuſque, eſt eadem à parte rei. Vnde apparet nullam hic eſſe veram, ac propriam dependentiam; cùm nihil à ſe ipſo verè, ac propriè dependeat. Sola ergo ſequitur dependentia ſecundum quid, & purè logica; in qua nullum eſt inconueniens, vt patet maximè conſideranti, & conferenti inter ſe eligibilitatem, atque amabilitatem creaturarum, atque potentiam Diuinam electiuam, & amatiuam.

Art. 4. Negandum denique eſt ſufficienter, & decentiùs intelligi perfectionem omnipotentiæ cum indifferentia, quantùm eſt ex ſe, ad poſſibilitatem, & repugnantiam creaturarũ. Manifeſtum namque eſt decentius eſſe, vt nequidem poſſibilitatem habeant creaturæ ex ſe, ſed ex Deo; vtque Deus per ſe ipſum ſit tota poſſibilitas rerum, & ſufficientia proxima, & abſoluta ac adæquata ad omne bonum creaturarum, non aliundè quidquam expectans, vt benefaciat, quibus volet, ſed ſolam ſuæ voluntatis rationem ſequens pro beneficijs conferendis, vel ſubtrahendis. Quorum profectò primum, ac fundamentale eſt ipſa exiſtentia rei. Imponit in toto iſto negotio, ſicut in rebus alijs pluribus, pluralitas conceptuum noſtrorum circa exiſtentiam Dei, &

poſsibilitatem creaturarum, impellens ad cogitandam ex parte obiecti multiplicitatem ſimilem multiplicitati conceptuum, ſeu modorum concipiendi; In quem laqueum incidunt illi vel maximè, qui dicunt Deum adſtrui potentem in duplici euentu, ſi dicatur potentiam eius eſſe indifferentem ex ſe ad poſsibilitatem,& repugnantiam creaturarum; ideoque eſſe potentiam latiùs patentem, quæque magis deceat Deum. Nec enim aduertunt, qui hoc dicunt, alterum ex illis duobus euentibus eſſe tantùm in conceptu noſtro fingente, nec habere aliud eſſe, quàm eſſe obiectiue in intellectu; ideòque potentiam ad eam euentum eſſe potētiam nullius momenti; vt potè ſomniatam, & fictam. Quales vtique potentiæ poſſunt, vtlibet, attribui ampliſsimè, per auguſtiſſimam inanitatem, cuilibet rei creatæ, ex. gr. ad faciendum Deum, vel Angelum, ſi eſſent factibiles ab ipſa.

Ad 3. Non eſt de conceptu ſcientiæ ſimilitudo entitatiua, ſed ſolùm repræſentatiua inter ipſam ſcientiam, & obiectum ſcitum; vt apparet in cognitione vera de falſitate cognitionis falſæ. Huiuſmodi autem ſimilitudo non deeſt ſcientiæ Dei reſpectu negationum, & priuationum. Quia ita cognoſcit non eſſe, quæ non ſunt, ſicut cognoſcit eſſe, quæ ſunt. Et prætereà ſicut omne, quod non eſt, ideò non eſt, quia eſt aliquid incompoſsibile cum ipſo, & impediens exiſtentiā ſuā, ne ipſum ſit: ità ſcientiæ Dei neganti eſſe, aliquid, motiuum, & cauſa negandi eſt ens poſitiuum mediatè, vel immediatè incompoſsibile, cum illo. Quo euadit modus non eſſendi intentionaliter ſimillimus modo non eſſendi phyſicè. Ratio autem obiectionis ſolam excludit ſimilitudinem phyſicam inter ſcientiam Dei, ipſumque Deum, & inter obiecta creata, tùm poſitiua, tùm negatiua.

Ad 4. Tametſi nullum malum ſit contrarium Deo; Omne tamen, & quodlibet malum eſt contrarium alicui boni creato concepto in Deo, &

participatiuo Dei. Nequit igitur cognoſcere Deus comprehenſiuè omne bonum contentum in ipſo, & cauſabile ab eodem; quin cognoſcat comprehenſiuè omne malum contentum in cauſis ſecundis, & cauſabile ab ipſis, vel in ipſis.

Ad 5. Ens rationis fictum non fit à cognoſcente illud eſſe fictum, aut fingibile, ſed ab eo, qui cognoſcit ens reale fingendo; ſeu cognitione affirmante, & identificante inuicem, quæ ſunt in ſe diſtincta, aut è contra negante, & diſtinguente, quæ ſunt idem à parte rei. Deus autem non cognoſcit chimæras, & entia rationis hoc ſecundo modo, ſed ſolùm priori modo. Cognoſcit enim cognitionem creatam, qua fit, aut fieri poteſt ens rationis, eſſe neceſſariò falſam; & obiectum, circa quod re ipſa verſatur, oppoſito modo ſe habere, atque repræſentatur per ipſam. In quo nullum eſt inconueniens, ſed eſſet in oppoſito.

QVAESTIO XVII.

Vtrum Deus intuitiuè cognoſcat contingentia abſolutè futura, quatenùs ſibi præſentia phyſicè?

VIDETVR non ita cognoſcere. 1. Quia quod cras exiſtet, perindè ſe habet ratione ſui, & ſecundum ſe præciſè reſpectu cognitionis hodiernæ, atque ſi nunquã eſſet exiturum per totam æternitatem. Perindè enim nequit mouere intellectum, & influere in cognitionem de præſenti. Quia ad operationem præſentem perinde eſt inutilis exiſtentia futura, atque præterita; & neutri conuenit al quid de præſenti, per quod differat à non præterito, & non futuro. Contingens autem reipſa futurum, dum ratione ſui, & ſecundum ſe præciſè ità ſe habet reſpectu cognitionis atque ſi nunquam exiturum eſſet; nullatenùs interim cognoſci poteſt determinatè vt futurum, aut vt exiſtens pro aliqua differentia temporis. Quia de conceptu effectus contingentis eſt, vt prima determinatio ſui ad ſuum eſſe ſit ſua ipſius exiſtentia. Vnde nihil ante ſe præſupponere poteſt, ſicut poteſt præſupponere effectus neceſſariò exiſtens, quod ſit determinate connexum cum exiſtentia potiùs, quàm cum non exiſtentia ipſius, quòdque eundem conſtituat in ratione futuri potiùs, quàm non futuri, & reddat cognitionem aſſertiuam futuritionis veram potiùs determinatè, quàm determinatè falſam. Repugnat igitur, vt Deus, cuius omnis cognitio eſt eſſentialiter vera, & antecedit tota æternitate effectus omnes exiſtentes in tempore, cognoſcat, aut intuitiuè, aut etiam abſtractiuè effectus contingentes abſolutè futuros.

2. Iuxta Philoſ. 1. Periher. c. 8. propoſitiones

ſin-

ſingulares de futuro nō omnes ſunt determinatè veræ, aut determinatè falſæ. Qui ſi omnes eiuſmodi propoſitiones eſſēt determinatè verę, aut determinatè falſæ, nihil cōtingēter eueniret. Nec enim contingenter euenit, quod habet antecedentem determinationem infallibilem ad vnam partem, & ſubſequitur præexiſtente eiuſmodi determinatione ſui. Quomodo enim eſt cauſa contingenter operans, & ſe habens indifferenter ad vtrumlibet, cuius aliqua ad alteram partem determinatio præit ante operationem ipſius? Iſtud autem inconueniens inductum à Philoſopho vrget, & conuincit multò manifeſtiùs in cognitione Diuina, quæ videlicet eſt eſſentialiter vera, & non per denominationem extrinſecam, ſicut cognitiones creatæ, nec contingenter exiſtit, ſicut eædem cognitiones. Quia omnis cognitio Dei eſt identificata cum ipſo Deo, qui eſt ens neceſſarium, & nullum contingens eſt identificabile cum vllo neceſſario. Repugnat igitur Deo cognitio futurorum contingentium, vtpotè auferens ſe ipſa formaliter contingentiam eorum.

3. Æuum Angelicum eſt indiuiſibile, vt fert communis D. Thomæ, & aliorum opinio; Vnde totum coëxiſtit omnibus, & ſingulis partibus totius temporis correſpondentis eidem æuo; & nihilominùs nequit Angelus cognoſcere naturaliter futura contingentia, dum ſunt futura reſpectu noſtri. Ergo nec Deus poteſt eadem intueri anticipatè propter indiuiſibilitatem ſuæ æternitatis; nec genus illud coëxiſtentiæ, & præſentiæ reſultantis ex indiuiſibilitate illius poteſt aliquatenùs eſſe vtile ad determinandum intellectum Diuinum, vt cognoſcat, quæ ità ſibi coëxiſtunt, ſuntque præſentia phyſicè.

4. Coëxiſtentia, & præſentia phyſica creaturarum reſpectu Dei, eſt ſucceſſiua. Quia exiſtentia creaturarum eſt ſucceſſiua in ſe, & ſecundum ſe; atque coëxiſtentia includit exiſtentiam rei in ſe, & ſecundum ſe. Cognitio autem

Dei de rebus creatis eſt eſſentialiter æterna, & exiſtens tota ſimul abſque vlla ſucceſſione. Ergo cognitio Dei non fertur in res creatas præ- ſè vt coëxiſtentes, & præſentes ſibi phyſicé, ſed omninò independenter à tali coëxiſtentia, & præſentia.

5. Priùs natura exiſtit vnumquodque in ſe, eſtque quodãmodo ſibi præſens; quam coëxiſtat Deo, ſitque ipſi præſens phyſice. Quia duratio ſequitur ad exiſtentiam rei: & vnumquodque eſt præſentiſſimum ſibi per ſolam ſuam exiſtentiam. Cognitio autem Dei eo ordine aſſequitur quaslibet res, quo ſunt in ſe; nec expectat poſteriora, vt cognoſcat priora. Priùs igitur cognoſcit Deus futura contingentia ſecundum ſe, quàm vt coëxiſtentia ſibi. Ergo eius cognitio non dependet à coëxiſtentia, qualiſcumque demum ea ſit. Confirmatur: Quia contingentia conditionatè futura cognoſcit Deus non minùs, quàm abſolutè futura; & tamen conditionatè futura non ſunt præſentia phyſicè, vt patet, ſed tantùm intentionaliter. Ergo etiã abſolutè futura cognoſcit indepẽdenter à præſentia phyſica.

Art. 1. Reſpondetur. Res creatæ, quæ aliquando exiſtunt, duplici ſummo genere continentur. Aliæ enim ſunt, quæ fiunt à ſolo Deo; Aliæ ab eodem ſimul cum cauſis ſecundis. Rurſus quæ fiunt à cauſis ſecundis alia fiunt cum neceſſitate; alia cum libertate, & electione. Quæ differentia ſolùm conuenit effectibus relatè ad cauſas ſecundas. Quia comparatione Dei nihil euenit cum abſoluta neceſſitate, ſed omnia creata pendent eſſentialiter ab electione libera Dei, ſuntque æqualiter contingentia, atque indifferentia in vtramque partem reſpectu ipſius, vt dicetur q. 20. Quare, cum à Theologis inſtituitur ſeorſim quæſtio de diuina futurorum contingentium ſcientia, ſola ſupponitur eorum diſtinctio à futuris neceſſarijs reſpectu cauſarum ſecundarum. Cùm enim vix vlla ſit difficultas peculiaris de ſcientia eorum, quæ

ſunt contingentia ſolùm comparatione Dei, merito in diſputationem adducitur ſola ſcientia eorum, quæ ſunt contingentia reſpectu cauſarum ſecundarum vtentium libertate indifferentiæ, & electione. Vnde eadem ſola intelliguntur communiter ſub nomine contingẽtium abſolutè prolato. Cõtingentia porrò iſta in duplici ſtatu conſiderari poſſunt, altero exiſtẽtiæ abſolutæ, altero conditionatæ. De poſteriori iſto ſtatu dicetur in quæſtione ſequenti, & inibi exponetur ex profeſſo vtriuſque huius ſtatus differentia. Nunc enim de priori tantùm ſtatu dicendum eſt, qui non indiget expoſitione. Quia contingens abſolutè futurum dicitur, quod ita exiſtat in ſe, intrinſecè pro aliqua ſequenti temporis differentia, ſicut vnuſquiſque experitur ſe exiſtere, de præſenti, ſibique ineſſe actus, quibus exercetur de facto.

Art.2. Certum eſt ex fide, Deum certiſſimè, & perfectiſſimè cognoſcere ab æterno futura, iſtiuſmodi contingentia, vt apparet, inter alia, ex 39. Eccleſiaſtici 24. & 25. *Opera omnis carnis coram illo, & non eſt quidquam abſconditum ab oculis eius. A ſæculo, & vſque in ſæculum reſpicit, & nihil eſt mirabile in conſpectu eius.* Cuius ratio ex perfectione diuini intuitus, redditur ibidem c.23.28. *Oculi Domini multò plus lucidiores ſunt ſuper ſolem, circumſpicientes omnes vias hominum, & profundum abyſſi, & hominum corda intuentes in abſconditas partes.* Celebre quoque eſt teſtimonium ex Pſ.138.3. *Intellexiſti cogitationes meas de longè: ſemitam meam, & funiculum meum inueſtigaſti, & omnes vias meas præuidiſti. Tu cognouiſti omnia nouiſſima, & antiqua.* Eodem pertinet, ex interpretatione Hieronymi, Ambroſij, Auguſtini, & aliorum, illud ex 7. ad Rom.17. *Vocat ea, quæ non ſunt, tamquam ea, quæ ſunt.* Nempè cognoſcit, quæ nondum ſunt, non ſecùs, ac ea, quæ iam ſunt. Eodem etiam pertinent reuelationes omnes, & prophetiæ, quæ habentur frequentes in ſacris literis circa futura contin-

gentia. *Praſcientia namque Dei*, vt dicit Tertull. l.2. contra Marc. c.5. *tot habet teſtes. quot fecit prophetas.* Complura alia ſcripturæ, & PP. teſtimonia videri poſſunt apud Montoyam diſp. 22. de ſcientia ſect. 2. & apud Petauium t. 1. dog. theol. l.4. c.6.

Ar.3. Veritas iſta viſa eſt Auguſtino tã perui a, ac manifeſta rationi naturali, vt niſi ab inſano negari non poſſit. Cùm enim l.5. de Ciuit. c.9. ageret de errore Ciceronis facientis homines ſacrilegos (negatione vtique huius ſcientiæ) dum vult eos facere liberos. *Nam & confiteri*, ſubjungit, *eſſe Deum, & negare praſcium futurorum, apertiſsima inſania eſt.* Eſt ſanè; Quia ſublatâ iſtâ ſcientia, eo ipſo aufertur Deo prouidentia compenſatiua bonorum, & malorum operum; diſtributio præmiorum, & ſuppliciorum; poteſtas prædicendi certò futura contingentia, & diſponendi de præſenti res omnes, & ſingulas, prout congruit reſpectu eorum, quæ futura ſunt tempore ſequenti. Negatur prætereà Deo notitia, circa actus liberos ſingulorum hominum, æqualis illi notitiæ, quàm ijdem de ijſdem habent; ideſt, negatur Deo perfectio aliqua reperta in creaturis. Quod eſſe perabſurdum, innotuit jam ſuperiùs ſemel atque iterum.

Art.4. Nec vacat dicere, Deum cognoſcere ſucceſsiuè, quæ ſucceſsiuè exiſtunt. Quia hoc inducit in Deum mutabilitatem, ſeu capacitatem, vt aliter ſe habeat pro vno tempore, quàm pro alio. Quis enim dubitat aliter ſe habere ſcientem aliquid nunc, quod ignoratum ab eo priùs erat. & aliquid acquiri de nouo ab eo, qui incipit ſcire, quod priùs neſciebat; maioremque eſſe iſtam mutationem, quàm mutationem tranſeuntis ex frigido in calidum? Dictum autem eſt q.8. Deum eſſentialiter immutabilem eſſe, & incapacem, cui in ſe intrinſecè aliquid contingat de nouo. Quæ ratio reddetur clarior ex dicendis infrà circa conſtitutionem actuum liberorum Dei. Neceſſe igitur eſt, vt Deus cognoſcat ab

æterno,

æterno, quæcumque impoſſibile eſt vt ignoret pro eo tempore, pro quo eueniunt: eſtque Deus conſtituendus quoad hæc ſupra ſubſtantias intellectuales creatas, ne deprimatur infra eaſdem.

Art.5. Ratio, quaſi à priori, exceſſus hujus diuini eſt. Quia nihil habet rationem præteriti, aut futuri reſpectu Dei, & diuinæ æternitatis ſecundum ſe, vt dictum eſt q.8. ad 4. Nihil igitur habet, reſpectu Dei ſecundum ſe, conditionem vllam, aut prædicatum proprium, ac ſpeciale futuri, aut præteriti formaliter vt talis. Proprium autem, ac ſpeciale prædicatum futuri, & præteriti formaliter vt talis, eſt, quòd aliquando videri poſsit tamquam phyſice præſens intuenti, aliquando non poſsit, Nulli igitur effectui aliquando præſenti phyſicè, & ſaltem pro tunc viſibili, vt eſt in ſe, conuenit, reſpectu Dei, eiuſmodi viciſsitudo, & differentia ſucceſſiua viſibilitatis, & non viſibilitatis; ſed omnia ſucceſsiuè exiſtentia, & ſucceſsiuè viſibilia reſpectu noſtri, ſimul ab æterno videt tamquam ſibi præſentia phyſicè. Quæ eſt ratio vnica D. Thomæ pro demonſtrāda veritate Diuinæ ſcientiæ circa futura contingentia, & pro concilianda eadem ſcientia, cum contingentia & libertate noſtrarum electionum, & traditur ab ipſo ex profeſſo in hac q.14. art.13. & alibi ſæpè, maximè verò q. 2. de verit. art.12. Circa cuius articuli ſenſum legitimum contentiuum planè argumenti propoſiti, mirum profectò èſt, aliquos auctores tergiuerſari potuiſſe, oppreſſos difficultate ibidem obſeruata à Sancto Doctore, eleuandi intellectum affixum ex ſua natura tempori in eſſe, & operari, ad conſiderationem cognitionis independentis à tempore, eiuſque conſignificatione.

Art.6. Et quidem præſentiam phyſicam effectuum contingenter exiſtentium reſpectu Diuinæ æternitatis, abſque vlla ratione futuri, comparatione eiuſdem ſecundum ſe, eſſe ſufficien-

tem, & neceſſariam, vt cognoſcantur à Deo ab æterno, efficaciſſimè oſtendit ibi D. Thomas. Eſt enim in primis ſufficiens. Quia intellectus creatus, imò & ſenſus per eam ſuam durationem, per quam determinatur, vt coëxiſtat effectui alicui contingenti, redditur habilis ad videndum ipſum pro eadem duratione, maximè quando effectus ità præſens procedit ab ipſo habente intellectum, & ſenſum. Ergo Deus, qui per ſuam æternitatem eſt eſſentialiter determinatus, vt coëxiſtat omnibus, & ſingulis effectibus contingentibus, per eandem redditur habilis, ac proindè vltimò determinatur ad videndos eos pro eadem æternitate, id eſt, ad eos ſemper videndos, eò vel maximè, quia ijs effectibus eſſentiale eſt, vt procedant à Deo tamquam à cauſa ſua. Et ſanè oportet eſſe cæcum qui non videt, quod ipſe facit, dum hoc fit, & eſt ipſi phyſicè præſens.

Art. 7. Eadem præſentia phyſica eſt omninò neceſſaria ad eandem Dei ſcientiam. Quia effectus contingens non poteſt certò cognoſci in vlla ſua cauſa tamquam in medio primò determinante ad cognitionem ipſius, vt docet apertè D. Thomas in locis modò indicatis, inque alijs pluribus obſeruatis à Montoya diſp. 73. de ſcientia ſect. 4. Nempè cauſa effectus contingentis, ex ſuo conceptu ſe habet ad vtrumlibet ex oppoſitis; & vtriuſuis lectione, ac poſitione poteſt impedire alterum; & ſic ſeipſam ab eo diuidere, ac ſeparare. Vndè effectus contingens determinatè ſumptus non poteſt in ſua cauſa cognoſci, præter quàm coniecturaliter, & cum morali, ad ſummùm, certitudine. Quia in medio indifferenti, & fallibili non poteſt fundari cognitio determinata, ſimulque infallibilis. Ergo vt effectus contingens cognoſcatur determinatè cum totali certitudine, & infallibilitate, neceſſe eſt ipſum per ſe ipſum adeſſe phyſicè præſentem cognoſcenti. Patet hæc conſequentia; Quia nihil poteſt habere vllum ſuum eſſe ſeu ſimplici-

ter, ſeu ſecundum quid tale, vllamue cognoſcibilitatem, niſi quatenùs, vel in ſua cauſa continetur, vel adeſt phyſicè præſens immediatè per ſe ipſum; vel elucet in aliquo ſuo effectu, aut quaſi effectu. Cùm ergo effectus contingens non habeat vltimam determinationem ſui in alterutram partem, præcisè prout in ſua cauſa continetur; nihil verò habere poſſit vllum ſuum effectum, aut quaſi effectum immediatum anteriorem ipſo, ſeu quiſemanet, aut quaſi emanet immediatè ex nondum exiſtente: patet effectum contingentem cognoſci minimè poſſe determinatè, & infallibiliter, niſi dependenter ab actuali præſentia ſua phyſica reſpectu primi cognoſcentis cum infallibilitate, quale cognoſcens eſt Deus.

Art. 8. Nonnulli, vt eludant vim huius argumenti, confugiunt ad præſentiam obiectiuam æternam conuenientem rebus exiſtentibus in tempore, ratione futuritionis earum, quæ datur ab æterno. Quia quidquid incipit eſſe in tempore, erat futurum antequam inciperet eſſe, futuritione, cuius nulla reperiri poteſt inceptio. Verùm, vt appareat inſufficientia huius doctrinæ ad euacuandam vim rationis propoſitæ, neceſſe eſt, vt aliquantulum euoluatur conceptus futuri, & futuritionis.

Art. 9. Futurum communiter definitur: *Quod nunc non eſt, & erit in tempore ſequenti.* Quibus vocibus licet videatur exactam vim definitionis nequaquam ineſſe; Quia quod futurum eſt, & quod erit in tempore ſequenti, eandem rem ſecundum eundem penitùs conceptum, eodemque modo exprimere videntur, mutatis ſolis vocibus ſynonymis: afferunt nihilominùs explicationem rei ſignificatæ nonnihil maiorem per diſtinctionem inter non eſſe, & eſſe, eorumque partitionem in diuerſas temporis differentias. Sed multò plus conferet ad intimam, & claram intelligentiam definiti, diſtinctio rei, quæ dicitur futura, & futuritionis, qua ſic denominatur. Res, quæ dicitur futura, tàm nihil eſt de præ-

ſenti

ſenti quoad omnia ſibi intrinſeca, ſecumque identificata; atque id, quod nunquam exiſtet, nec differt de præſenti per aliquid ſui ab eo, quod nunquam futurum eſt, imò & quod chimæricum eſt. Quia, cùm quæ ſunt identificata ſint mutuò inſeparabilia, in rebus ſaltem finitis; nihil eius, quod nunc non eſt, eſſe nunc in ſe ipſo poteſt aliquo modo. Qua propter diſtinguenda ruiſùs eſt futuritio duplex. Alia namque eſt vnicuique rei temporali intrinſeca, quæ iuxta definitionem datam, partim eſt, partim omninò non eſt de præſenti; Eſt, quoad non eſſe, ſeu carentiam: Non eſt quoad eſſe, ſeu exiſtentiam rei futuræ; Quæ res, quatenùs in ſe intrinſecè futura, eas duas partes includit. Qua de cauſa docet in hunc ſenſum Auguſt. l. 11. confeſſ. c. præſertim 20. impropriè, & abuſiuè dici: *Præteritum eſt: futurum eſt*. Quia futurum nondum eſt, & præteritum iam non eſt. Quod autem nondum eſt, aut iam non eſt; verè, & propriè non eſt. Et rurſus quod verè, & propriè non eſt; nec tale, aut tale: nec hoc, aut illud eſt verè, & propriè.

Art. 10. Alia nihilominus futuritio eſt vnicuique rei temporali extrinſeca, quæ adæquatè poſſit eſſe de præſenti, verè & propriè. Nec enim repugnat aliquid eſſe de præſenti connexum eſſentialiter cum exiſtentia eius, quod nondum eſt in ſe. Reuelatio namque diuina, & fides, ex illa, concepta de exiſtentia, & peccato Antichriſti nondum exiſtentibus, iam in ſe exiſtunt connexæ cum illis eſſentialiter. Eadem eſt ratio de qualibet cauſa neceſſaria effectus nondum exiſtentis iam nunc exiſtente, & coniuncta cum voluntate Diuina de non neganda cooperatione connaturaliter illi debita. Quodlibet autem iam exiſtens cõnexum eſſentialiter cum exiſtentia eius, quod nondum exiſtit, conſtituit quoddam ipſius fore, ſeu futuritionem, & impertitur eidem denominationem extrinſecam futuri, fundatque veritatem propoſitionis affirmantis de græ-

præſenti, illud eſſe extiturum. De qua futuritione, & præſentialitate futuri, accipiendus eſt Auguſtinus in illo eodem libro c.18 initio, cum dicit: *Scio tamen, vbicumque ſint, non ibi ea futura eſſe, aut præterita, ſed præſentia.*

Art. 11. Prior illa futuritio nihil iuuare poteſt, vt cognoſcatur ab æterno à Deo effectus contingens exiſtens in tempore. Quia ab æterno ſola datur altera pars futuritionis, quæ eſt non eſſe rei. Quod, cùm ſit commune futuris, & non futuris, nihil conferre poteſt ad inducendam ex tunc cognitionem affirmatiuam potiùs, quam negatiuam ipſius futuri. Poſterior autem futuritio nulla dari poteſt ab æterno reſpectu effectus contingentis, niſi dependenter à præſentia phyſica ipſius effectus reſpectu æternitatis. Quia nihil eſſentialiter connexum cum effectu contingenti, dummodò ſit immediatè contingens, poteſt antecedere ſimpliciter exiſtentiam ipſius contingentis, vt ſuperiùs ponderatum eſt. Ergo, vt effectus contingens nanciſcatur futuritionem aliquam, ſeu denominationem aliquam aliam intrinſecè cõnexam cum exiſtentia ipſius in tempore, neceſſe eſt ipſum ſecundum ſe eſſe præſentem phyſicè æternitati; nec niſi dependenter ab hac præſentia poteſt inducere aliquid æternum (quibuſcumque demum vocibus, & circumlocutione illud ſignificetur) quod ſit intrinſecè connexum cum exiſtentia ipſius in tempore. Concluditur ergo Deum cognoſcere intuitiuè omnia, & ſingula contingenti abſolutè futura, quatenùs præſentia ſibi phyſicè. nec aliter cognoſci illa poſſe, præterquàm coniecturaliter.

Art. 12. Eadem iſtà ſcientià, qua Deus cognoſcit effectus creatos immediatè contingentes, ideſt actus noſtro immediatè liberos, vt exiſtentes abſolutè pro ſua cuiuſq; differentia temporis, cognoſcit etiam, vt cõditionatè futuros, effectus mediatè contingentes, & inducendos per eosdẽ actus liberos, ſi non adfuiſſet impedimentum.

Quia

Quia poſita exiſtentia abſoluta actuum internorum efficaciter intendentium actionem aliquam exteriorem, & nolente Deo patrare miracula, perindè neceſſe eſt, vt ſubſequatur actio exterior ſub hac conditione, quòd non deficiant cætera requiſita; atque neceſſe eſt, euentus quoſlibet alios eſſe conditionatè futuros ſub conditione ſecundum ſe inſeparabili eſſentialiter ab ijſdem euentibus. Eadē igitur ratione, qua Deus per ſcientiam abſolutè neceſſariam, æquiualenter conditionatam, & formaliter abſolutam, cognoſcit euentus omnes conditionatè futuros ſub conditione ſecundum ſe præcisè inſeparabili eſſentialiter ab ipſis, vt dicitur q. ſequenti ſub initium: cognoſcit etiam ſimili prorſus modo, per ſcientiam liberam viſionis actuum noſtrorum interiorum, actiones exteriores inducibiles ab ipſis, & non inductas de facto proptèr defectum alicuius ad executionem requiſiti, ideòque conditionatè tantùm futuras.

Art. 13. Iidem actus interni immediatè liberi exiſtentes abſolutè, & amplectentes aliquod motiuum cum tanta determinatè intenſione, ac adhæſionē, denominant ſimiliter futuros conditionatè, vel conditionatè non futuros actus alios liberos itidem immediatè circa motiuum vel oppoſitum, vel affine: ideòque ſufficiunt, vt Deus per eandem ſcientiam viſionis, qua videt ipſos vt abſolutè exiſtentes, videat etiam indiuiſim iſtos alios vt conditionatè futuros, vel vt conditionatè non futuros, Si videlicet occurriſſet eidem voluntati pro eodem tempore motiuum oppoſitum, aut affine motiuo actus abſolutè exiſtentis, cum talibus determinatè circumſtantijs; vel etiā occurriſſet aliud obiectū materiale talis alterius determinatè conditionis ſub eodem illo motiuo, quod de facto proſequitur abſolutè. Voluntas enim noſtra eſt libera, vt proſequatur vel non proſequatur, vt placet, tale determinatè motiuum, ſiue mágnum, ſiue paruum; atque vtrumuis præſtet cum tanta, vel tanta

determinatè intenſione, & adhæſione; ac demum, vt præ illo contemnat, & reijciat; vel non contemnat, nec reijciat tale motiuum contrarium, ſiue vehemens, ſiue tenue: Non tamen eſt libera, vt cum tanta remiſſione, & tam debili conatu proſequatur vnum aliquot motiuum, quando ſimul proponitur efficaciſſimè motiuum aliquod vehemens in contrarium; quanta cum remiſſione, & debilitate conatus proſequi poſſet idem motiuum, quando ſimul proponeretur, in contrarium, motiuum debile, aut proponeretur debiliter, quod eſt vehemens in ſe. Quia maior conatus, & maior intenſio actus requiritur ad ſuperandam magnam difficultatem, quàm quæ ſufficit ad ſuperandam paruam; neque, vt oppoſitum fiat, eſt liberum voluntati. Similiter non eſt libera voluntas, vt intenſiùs, ac vehementius proſequatur vnum aliquod motiuum, hac præcisè de cauſa, quia ſimul adeſt motiuum vehemens in contrarium, idque proponitur efficaciſſima cognitione. Nec enim eſt liberum voluntati, vt indè ad maiorem intenſionem actus maioremque conatum determinetur circa aliquid, cæteris omninò paribus, vndè retrahitur ab omni prorſus intenſione, & conatu circa idem; nec fieri poteſt libera electione voluntatis, vt conferat ad aliquid, quod nihil ad id confert, ſed magis ad oppoſitum, ex intrinſeca ſua natura, & conditione.

Art. 14. Fieri igitur nequaquam poteſt, vt non ſit conditionatè verum, voluntatem omiſſuram fuiſſe proſecutionē obiecti, quod de facto proſequitur abſolutè actu intenſo tantùm vt quatuor, ſufficiente proindè ad reſiſtendum difficultati tantùm vt quatuor; ſi occurriſſet pro eodem inſtanti difficultas vt octo in contrarium: id eſt, difficultas inſuperabilis abſque maiori conatu, & maiori intenſione actus reſiſtentis. Eadem eſt proportionalis ratio de alijs eiuſmodi iam inſinuatis combinationibus motiuorum, & circumſtantiarum. Itaque actus quilibet exi-

ſtens

ſtens abſolutè, pro aliquo inſtanti; per ſe Ipſum eſt reſpectiuè futuritio, & non futuritio conditionata, ſeu fore, & non fore conditionatum plurium aliorum actuum, occurrentibus procedem inſtanti alijs atque alijs motiuis, & circumſtantijs, ſeu contrarijs, ſeu affinibus. Cognoſcibiles proindè ſunt cum infallibilitate, & omnimoda determinatione iſtiuſmodi actus futuri, & non futuri conditionatè, per cognitionem comprehenſiuam actus exiſtentis abſolutè. Id quod non obſcurè ſupponit Auguſtinus, vt indubitatum, lib.4. de anima, & eius origine c. 7. fine; dum, poſt alia certò cognoſcibilia ex ſua natura, & per nos ignorata propter imbecillitatem ingenij noſtri, adiungit ſic: *Scimus nos itaque aliquid velle, ſeu nolle, Sed voluntas noſtra, etiam cùm bona eſt, quantum valeat, quas vires habeat, quibus tentationibus cedat, quibus non cedat, ſi nos non fallimus, Fili dilecte, neſcimus.* Deus igitur perfectè comprehendens per ſcientiam viſionis idem velle, & nolle noſtrum abſolutè exiſtens, eadem ſcientiâ indiuiſim cognoſcit conditionatè iſtos alios euentus, vt futuros, vel non futuros determinatè ſub conditione tali, & tali.

Art. 15. Iuuerit plurimùm ad intelligentiam, & vberiorem confirmationem huius doctrinæ, ſi conſiderentur, quæ habentur tota quæſt. 16. de Incarnat. vbi agitur ex profeſſo de ſcientia conditionata, quam Deus habet de ſuis decretis non exiſtentibus abſolutè, & exituris conditionatè, indiſtinctam à ſcientia abſoluta ſui decreti exiſtentis de facto abſolutè, vt indè deducatur legitima, & clara determinatio quæſtionis de Chriſto venturo, vel non venturo, ex vi præſentis decreti, ſi homo non peccaſſet. An verò ſcientia viſionis Dei circa ſuos, & noſtros actus abſolutè exiſtentes, dicenda ſit media, vel alio aliquo nomine peculiari ſignificanda ſit, quatenùs cognoſcit in illis alios ſuos, & noſtros actus, vt futuros tantùm conditionatè, quæſtio

eſt de voce, de qua nihil curo. Satius tamen eſt, non multiplicare voces, vbi res ſignificabilis per illas eſt prorſus vna, ac indiuidua, non ſolùm realiter, ſed etiam virtualiter intrinſecè; & prætereà exemplo eſſe poteſt ſcientia ſimplicis intelligentiæ, quæ etiam ipſa cognoſcit, ex indubitata omnium ſententia, euentus aliquos, vt conditionatè futuros, quin propterea relatè ad ipſos nomine aliquo peculiari ſignificetur. Quod ad rem ipſam attinet, conſtat ex his omnibus, quæ dicta ſunt, Deum certò, ac infallibiliter cognoſcere omnes & ſingulos actus liberos creatos abſolutè exiſtentes pro quauis temporis differentia, idque propter phyſicam eorum præſentiam reſpectu ipſius, ſeu reſpectu æternitatis Diuinæ ſecundum ſe; atque in ijſdem actibus cognoſci cum eadem certitudine, & infallibilitate, alios plures actus, vt futuros tantùm conditionatè.

Ad 1. Exiſtentia craſtina obiecti habet ſe per accidens, reſpectu cognitionis hodiernæ, cuius hodierna duratio eſt diſtincta à duratione craſtina; non verò, reſpectu cognoſcentis, & cognitionis, cuius hodierna & craſtina duratio eſt eadem, & prorſus indiuiſibilis. Nec enim fieri poteſt, vt duratio craſtina cognoſcentis indiſtincta ab hodierna eiuſdem duratione ſit minùs vtilis ad cognoſcendum obiectum exiſtens cras, quàm duratio cognoſcentis purè craſtina, ideòque contractior, & minùs perfecta. Deus autem durat æternitate, quæ indiuiſim complectitur omnes, & ſingulas temporis differentias; ideòque eſt æqualiter idonea ad cognoſcendum omnia, quæ contingunt pro qualibet temporis differentia. Et quia eadem æternitas, eſt ſimul duratio totius diuinæ cognitionis, fit, vt Deus non ſolùm cognoſcat omnia, quæ pro quouis tempore eueniunt, ſed etiam, vt ſemper eadem omnia cognoſcat.

Ad 2. Ratio illa Philoſophi, quantum quidem ego aſſequor, eſt demonſtratiua aduerſus determina-

minatam veritatem, & falſitatem propoſitionum creatarum naturalium de futuro contingenti, ſi conſiderentur, vti conſiderantur à Philoſopho, ſecundum ſe præcisè, & non vt extrinſece denominatæ à cognitione diuina. Cœterùm aduerſus veritatem ſcientiæ Dei nihil eadem ratio conuincit. Quia ſcientia Dei non habet rationem præteriti reſpectu vllius euentus temporalis, ſed cum quouis tali euentu comparatur tamquam præſens cum præſenti, ob indiuiſibilitatem durationis æternæ. Quare ſicut homo, dum videt hominem currentem, non tollit ſua viſione contingentiam curſus; eo quòd currens, ſuſpendendo curſum ſuum, poteſt abſolutè impedire viſionem curſus pendentem eſſentialiter à præſentia phyſica ipſius: ita viſio Dei, qua videt ab æterno, quæ contingenter eueniunt in tempore, non opponitur contingentiæ eorum; quia fertur in illa quatenùs phyſicè præſentia, & pendet quoad terminationem, ac denominationem ab ea præſentia phyſica, tamquam a termino, ſeu materia circa quam, ſeu tamquam à conditione ſine qua non; ideòque poteſt eatenùs impediri, impedito euentu ipſo, circa quem verſatur. Quæ ratio, & comparatio eſt deſumpta à D. Thoma in locis ſuprà indicatis, eademque vſus eſt Auguſtinus l. 3. de libero arbitrio c. 4. & alibi non ſemel. Neuter verò illa vſus fuiſſet, quia idoneè vti non potuiſſet, ſi vnus quilibet effectus contingens non eſſet ita præſens viſioni Diuinæ de ipſo, totique durationi huius viſionis; ſicut curſus Petri eſt phyſicè præſens Paulo illum videnti, dum illum videt. Eadem ratione plures Sancti Patres apud Petauium, & Montoyam, viſionem potiùs, quàm præuiſionem dicendam putant, ſecundum proprietatem ſermonis, ſcientiam, quam Deus habet de rebus quibuſque exiſtentibus in tempore. Quia videlicet non antecedit ſecundum ſe præcise conſiderata, ſed purè coexiſtit totâ ſuâ duratione, cuicumque, & quandocumque coexiſtit.

Ad

Ad 3. Angelus non ſeneſcit, ſicut homo; ſed in eadem ſemper diſpoſitione permanet ad viuendum vlteriùs, ex quo incipit exiſtere; & viuit vniformiter ex natura rei ſine fine. Propterea eius duratio dicitur æuum indiuiſibile; nempè fundamentaliter, ac remotè. Cæterùm formaliter eſt diuiſibilis ea duratio, quia poteſt abſolutè deficere, atque interrumpi; ſiquidem poteſt annihilari Angelus, quandocumque Deo placuerit. At duratio Dei formaliter etiam, & proximè, eſt indiuiſibilis, & eſſentialiter æterna. Vnde contingens, quod eſt futurum reſpectu noſtri, eſt etiam futurum reſpectu Angeli; non verò reſpectu Dei. Et conſequenter poteſt à Deo, non poteſt ab Angelo cognoſci certò, & immediatè in ſe ipſo. Videatur D. Thomas in hac 1. p. q.57. ar.3.

Ad 4. Res creatæ exiſtunt in ſe, & coexiſtunt Deo ſucceſſiuè ſucceſſione vnius rei creatæ ad aliam rem creatam; nec non vnius concreti ex Deo, & vnà aliquà creaturà, ad complexum ex Deo, & alià quadam creaturà; non verò ſucceſſione vnius Diuinæ durationis, per quam coexiſtat vni creaturæ, ad aliam durationem diuinam, per quam coexiſtat alij creaturæ. Licet ergo exiſtant ſucceſſiuè operationes creaturarum, quas exercent circa ſe inuicem, nec non operationes, quas Deus exequitur ſimul cum cauſis ſecundis, aut etiam ſe ſolo, ſed tranſeunter in eiſdem cauſis ſecundis; nulla tamen admittenda eſt ſucceſſio in operatione diuina immanenti, tametſi verſetur eſſentialiter circa res creatas vt præſentes ſibi phyſicè. Quia operatio immanens Dei durat ſola æternitate, quæ cùm ſit indiuiſibilis, & tota ſimul exiſtens, ſimul, atque indiuiſim adeſt omnibus, quæ exiſtunt ſucceſſiuè. Quapropter ſicut hodie datur duratio craſtina, & heſterna Dei: ita hodie datur operatio immanens poſtulans durationem craſtinam & heſternam ex parte Dei. Idem dicitur de tota æternitate, & de omnibus alijs differentijs temporis

inui-

inuicem comparatis.

Art. 1. Ad 5. Quidlibet creatum per ſe ipſum eſſentialiter, & immediatè eſt præſens Deo; quia eius æternitas complectitur indiuiſim totam collectionem durationum creatarum, ijſque omnibus, & ſingulis quandocumque exiſtentibus eſt eſſentialiter præſens phyſice. Quidlibet autem creatum per ſe ipſum eſſentialiter eſt determinatum ad habendã aliquam ſuam durationem, licet ſit indifferens ad hanc determinate durationem, vel illam. Ergo quidlibet per ſe ipſum præcisè eſt eſſentialiter, & immediatè determinatum, vt coexiſtat Deo; & pro eodem priori, pro quo intelligitur exiſtens, intelligitur cum hac determinatione, & coexiſtentia; licet adhuc intelligatur indifferens, vt coexiſtat his, vel illis alijs rebus creatis. Deinde cognitio diuina, circa res creatas priores, & poſteriores natura, eſt indiuiſibilis, & tota ſimul etiam virtualiter intrinſecà, vt infrà dicetur. Vndè quidquid requiritur ad cognitionem rei poſterioris natura, requiritur etiam pro cognitione prioris natura.

Art. 2. Ad confirmationem. Contingens abſolutè futurum per ſe ipſum intrinſecè eſt prima determinatio formalis, ad ſuum eſſe abſolutum, & conſequenter ad cognoſcibilitatem, quæ ſibi peculiariter conuenit. Idem verò contingens præcisè vt futurum conditionatè habet totum ſuum eſſe, & conſequenter totam ſuam cognoſcibilitatem per denominationem extrinſecam ab aliquo alio realiter diſtincto, vt dicetur in quæſt. ſequenti. Ergo ad cognitionem diuinam contingentis, vt abſolutè futuri, ſeu potiùs, vt abſolute exiſtentis in ſe, & coexiſtentis Deo, requiritur præſentia phyſica ipſius ſecundum ſe reſpectu Dei; ad cognitionem verò eiuſdem præcisè, vt conditionatè futuri, ſeu exiſtentis conditionatè, ſola requiritur præſentia phyſica alicuius alterius,

Quæ-

QVÆSTIO XVIII.

Vtrum detur in Deo ſcientia media contingentium conditionatè futurorum?

VIDETVR non dari. 1. Quia contingens, quatenùs conditionatè futurum, non poteſt cognoſci in ſe immediatè, & ſecundum quod eſt actu. Quia effectus pendens à conditione, quæ nondum eſt, aut nondum intelligitur poſita, ſeu nondum eſt actu in ſe, nec ipſe poteſt eſſe actu in ſe intrinſecè. Sed neque in ſua cauſa certò, & infallibili cognoſci poteſt. Quia cauſa effectus contingentis indifferenter ſe habet ad vtrumlibet oppoſitorum, vti ponderatum eſt in q. præcedenti. Ergo contingens præcisè, vt conditionatè ſuturum, nullo pacto cognoſci poteſt à Deo, qui nihil, niſi certò, ac infallibiliter cognoſcere poteſt. Patet conſequentia. Quia effectus contingens duobus tantùm modis conſiderari, & cognoſci poteſt; vel nimirum in ſe ipſo, ſecundum, quod eſt actu intrinſecè. vel in ſua cauſa, vt dictum eſt in eadem quæſtione ex D. Thoma quæſt. 14. artic. 13. & ex terminis ipſis ſatis apparet.

2. Nihil eſt, quod determinet intellectum Diuinum ad affirmandum determinatè, vel negandum contingens eſſe futurum ſub conditione indifferenti ex ſe, vt illud ſubſequatur, vel non ſubſequatur ad ipſam. Inprimis enim nihil diſtinctum a Deo poteſt habere rationem ad id determinantis. Quia veritates purè conditionatæ nihil ponunt, aut ſupponunt abſolutè à parte rei extra Deum; ac proinde æqualiter ſubſiſtunt, ſiue detur aliquid, ſiue nihil detur abſo-

lutè à parte rei diſtinctum à Deo, & prædictum vi aliqua determinatiua. Sed neque aliquid indiſtinctum realiter à Deo determinare poteſt. Quia prædicata neceſſaria Dei, quæ ſola præſupponit ante ſe ſcientia media, nullam habent connexionem determinatam cum alterutra parte contradictionis contingentis, atque ideò ad neutrius partis cognitionem determinare poſſunt intellectum diuinum. Intellectus autem neque diuinus, neque creatus determinari poteſt ad vllam cognitionem, nullo obiecto prædeterminante ad ipſam. Quia operatio nullam ante ſe præſupponens determinationem reſpectu ſui, eo ipſo eſt electio libera, nec pertinet ad intellectum, ſed ad voluntatem; nec poteſt electio libera aliundè differre ab operatione non libera, & pertinente immediatè ad intellectum.

3. Contingens quatenùs conditionatè futurum, nullum habet eſſe, niſi obiectiuè in intellectu. Quia fieri poteſt, vt neque ipſum contingens, neque cauſa eius proxima, & particularis vnquam exiſtat à parte rei. Cauſa verò remota non ſecùs, quàm ipſa cauſa proxima, eſt indifferens ad futuritionem & non futuritionem eius, ideòque ad denominationem etiam futuri, & non futuri. Ergo quòd ſit ita futurum determinatè, non conuenit ipſi à parte rei, nec intrinſecè ratione ſui, nec extrinſecè ratione ſuæ cauſæ. Ergo eiuſmodi eſſe conditionatum eſt eſſe tantùm obiectiuè in intellectu, ideſt, eſſe fictum, & chimæricum. Quale profectò eſſe nulli obiecto conuenire poteſt per denominationem prouenientem ab intellectu Diuino illud fingente.

Confirmatur, & oſtenditur, quanti momenti ſit iſtud argumentum. Quia Auguſtinus c. 12. & 13. de Prædeſt. ſanct. merita purè conditionata ſemipelagianorum appellat futura quæ non ſunt futura, ideſt, futura futuritionis fictæ, & chimæricæ; & D. Proſper in epiſtola ad eundem Auguſtinum, quæ communiter exhibetur in li-

mi-

mine e'us libri, impugnat eoſdem ſemi-Pelagianos, quatenùs adhærentes meritis purè conditionatè futuris. Quia confingebant futura, quæ non ſunt futura. Ergo futuritio euentuum contingentium purè conditionatè futurorum eſt ficta & chimærica, & ipſius cognitio eſt fingens, & falſa.

Confirmatur rurſus. Quia cognoſcens conditionatè aliquid, apprehendit, ad modum exiſtentis, conditionem, quæ re ipſa non exiſtit. Dum enim dicitur: *Si exiſteret talis vocatio*; particula, *ſi*, adhoc adhibetur, vt ſignificetur talem vocationem non exiſtere, ſeu præſcindi ab eo, quòd ſit verum; an exiſtat, vel non exiſtat à parte rei: & tamen apprehendi ad modum exiſtentis, & à ſumi ab intellectu, tamquam exiſtentem. Ergo in intellectu iudicante purè conditionatè, datur neceſſariò fictio aliqua ſaltem ſecundum quid, & apprehenſiua. Repugnat autem Deo fictio etiam ſecundum quid, & ex modo apprehendendi. Quia cognitio omninò conformis obiecto, & apprehenſiuè, & enunciatiuè; quoad modum, & quoad ſubſtantiam, eſt perfectior, quàm quæ eſt illi aliquatenùs diſconformis. Imò quælibet diſconformitas eſt aliqua imperfectio. Quia tota perfectio, & imperfectio cognitionis conſiſtit in conformitate, & defectu conformitatis, ſeu in diſconformitate cum obiecto. Cognitio verò diuina eſt expers omnis imperfectionis, & continet in ſe omnem perfectionem.

4. Nemo ità deſipere poteſt, vt concipiat iudicia, & decreta conditionata ſimul cum abſolutis circa eandem rem, atque pro iiſdem circumſtantiis. Quis enim ita deſipiat, vt cùm intuetur lucentem lunam, ſimul dicat; ſi luceret luna, eam intuerer; aut ſi haberem breuiarium, legerem illud, dum tenet breuiarum, legitque? Deus autem habet, & ſemper habet iudicia, & decreta abſoluta circa omnia, & ſingula creata; nihilque eſt, quod non intuea-

tur, vt exiſtens abſolutè, vel, vt abſolutè non exiſtens. Ergo circa nullum obiectum dicendus eſt habere iudicia, aut decreta conditionata; ne dicatur homine ineptiſſimo, ac ſtultiſſimo, ineptior, & ſtultior.

5. Si Deus ſciret conditionatè, qualia quiſque merita, ac demerita habiturus eſſet, ſi diutiùs viueret, poſſet, atque deberet rependere pro illis præmia, & ſupplicia; ita vt benè operaturo nihil noceret, nihilque prodeſſet peccaturo mors accelerata ante opportunitates, ſeu benè operandi, ſeu peccandi. Æqualis namque æſtimabilitatis, & conſequenter æqualis efficaciæ ac virtutis motiuæ, ſunt merita, & demerita, ſiue conditionatè, ſiue abſolutè præuiſa. Quia vtrouis modo ſunt eadem, & non ſtat per hominem, quo minùs ponantur abſolutè à parte rei. Sequela autem eſt abſurda, & continet errorem Maſſilienſium reprobatum ab Auguſtino, & Proſpero in locis paulò antè indicatis.

6. Diuiſio ſcientiæ Dei in ſcientiam viſionis, & ſimplicis intelligentiæ; liberam, & neceſſariam, traditur tamquam adæquata à Magiſtro, D. Thoma, Scoto, & Theologis alijs ferè omnibus excepto Molina, & aſſeclis. Et ratio eſt; quia diuiſio obiectorum in exiſtentia, & non exiſtentia abſolutè, eſt adæquata. Quodlibet enim eſt abſolutè, vel abſolutè non eſt; nec eſt poſſibile aliquid inter hæc extrema medium, quod neque ſit, neque non ſit abſolutè. Multiplicitas autem ſcientiarum pendet à multiplicitate ſcibilium. Ergo ſcientia media eſt reijcienda tamquam noua, & ſingularis in Theologia, ideòque falſitatis vehementer ſuſpecta; & tamquam carens omni fundamento ex parte obiectorum.

7. Non præoccupat Deus exiſtentiã abſolutam ſuorum decretorum, & ſcientiam viſionis abſolutam de ipſis ſcientià medià, qua præcognoſcat conditionatè quid decernendum foret ab ipſo

ſub

ſub vnaquaque conditione poſſibili euenire, ex parte arbitrij creati. Ergo neque exiſtentiam, & ſcientiam abſolutam actuum liberorum arbitrij creati præoccupat ſcientia media, ſeu conditionata circa eoſdem. Conſequentia tenet à paritate rationis. Antecedens dant ſponte Molina, & plerique alij patroni ſcientiæ mediæ. Similis paritas conficitur ex futuris conditionatis ſub conditione diſparata. Circa quæ ijdem communiter negant ſcientiam mediam. Eadem autem eſt ratio negandi eandem circa futura conditionata ſub conditione conferente ad exiſtentiam eorum. Quia vtralibet conditio eſt æquè indifferens ex ſe ad exiſtentiam, & non exiſtentiam conditionati. Vnde vtraque eſt æquè inapta ad inducendam cognitionem determinatam ad vnam potiùs partem, quàm ad oppoſitam.

8. Ab ijſdem vnumquodque dependet pro ſtatu conditionato, à quibus dependet pro ſtatu abſoluto. Omnia autem creata dependent quoad eſſe, & quoad cognoſci pro ſtatu abſoluto à decreto libero Dei abſoluto, & efficaci. Ergo pro ſtatu conditionato dependent ſimiliter à decreto libero Dei conditionato, & efficaci. Ergo ſcientia conditionata Dei circa effectus contingentes; quatenùs conditionatè futuros, non eſt media inter liberam, & neceſſariam, ſed eſt perfectè libera Deo; vtpotè dependens eſſentialiter à decreto libero Dei.

9. Si Deus poſſet cognoſcere, per ſcientiam mediam, contingentia quatenùs conditionatè futura; poſſet eadem cognoſcere certò quatenus abſolutè, futura independenter à præſentia phyſica ipſorum. Poſſet nimirum ea cognoſcere certò; tùm in concreto ex ſcientia media, & ex decreto abſoluto ponendi à parte rei hypotheſim, ſub qua vnuſquiſque euentus præuiſus fuerit, vt futurus conditionatè: tùm in decreto abſolutè, & efficaciter prædefinitiuo, aut permiſſiuo concepto dependenter à ſcientia media

circa euentum præuiſum, per ipſam, conditionatè. Quia vtrumuis ex his connectitur cum exiſtentia abſoluta futuri contingentis, circa quod verſatur; & neutrum negari poteſt circa vllum contingens, admiſſa ſcientia media. Sequela autem contradicit doctrinæ quæſtionis præcedentis.

Art. 1. Reſpondetur. Notum eſt apud omnes, Deum cognoſcere per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ euentus conditionatè futuros ſub conditione eſſentialiter inſeparabili à conditionato: ex. gr. lignum benè diſpoſitum ad combuſtionem comburendum eſſe, ſi illi applicetur ignis, nec negetur miraculosè concurſus Diuinus: extiturum eſſe talem actum meritorium determinatè, ſi Deus ipſe efficaciter, abſolutè, ac determinatè illum prædefiniat: & ſimiliter extiturum eſſe tale peccatum, ſi idem illud permittat: & vtrumuis extiturum eſſe, ſi præuideatur à Deo ſcientia viſionis; vel ſi ad vtrumuis prædeterminetur phyſicè liberum arbitrium. Ratio eſt; quia veritates huiuſmodi conditionatæ non diſtinguuntur re ipſa à veritatibus abſolutis prædicatorum eſſentialium, ratione quorum conditiones eiuſmodi ſunt metaphyſicè inſeparabiles à conditionatis. Cùm igitur Deus per ſcientiam abſolutam ſimplicis intelligentiæ cognoſcat comprehenſiuè quidditates talium conditionum: comprehendit vtique per eandem, abſque modo tendendi in ſe intrinſecè conditionato formaliter, veritates omnes ſimpliciter neceſſarias pendentes ab illis conditionibus; tametſi à nobis percipi poſſint eædem veritates per cognitiones formaliter conditionatas, & ſæpè vix poſſint aliter percipi. Certum ſimiliter eſt ex dictis in quæſtione præcedenti ab art. 14. Deum cognoſcere certò, ſcientià formaliter, vel æquiualenter conditionatà, effectus etiã immediatè cõtingentes, quorum futuritio conditionata eſt indiſtincta realiter, vel certè inſeparabilis ab exiſtentia abſoluta aliorum effectuũ

con-

contingentium itidem immediatè, & ſubſtantium ſcientiæ viſionis Dei.

Art.2. Quæſtio igitur præſens eſt de ſcientia Dei circa contingentia quatenùs conditionatè futura independenter ab exiſtentia abſoluta eorundem, vel aliorum contingentium, in quibus ipſa àliqualiter præcontineantur. An ſcilicet cognoſcat Deus omnes, & ſingulos actus noſtros, vt futuros conditionatè, vel conditionatè non futuros, cum determinatione cognitionis in alterutram partem, ſub omnibus, & ſingulis cõditionibus abſolutè poſsibilibus, præſcindendo interim ab exiſtentia, & non exiſtentia abſoluta eorundem actuum, & conditionum; An eos actus cognoſcat per ſcientiam, quantum eſt ex ſe, ſeparabilem ab eadem abſoluta tùm exiſtentia, tùm non exiſtentia, & compoſſibilem abſolutè cum vtralibet? Triplex eſt opinio. Prima negat Deum cognoſcere iſtiuſmodi contingentia conditionatè futura, præterquàm coniecturaliter, iuxta naturam conditionis plus, vel minùs inclinantis in alteram contradictionis partem determinate. Secunda affirmat eadem cognoſci à Deo certò, & infallibiliter; ſed non niſi in decreto ſuo libero efficaci conditionato ex parte obiecti, & abſolutè ex parte ſubiecti; ideſt, exiſtenti abſolutè in Deo, ſed volenti tantùm conditionatè alterutram partem contradictionis determinatè ſub vnaqualibet conditione. Tertia opinio affirmat eandem ſcientiam certam, ac infallibilem independenter ab omni eiuſmodi decreto, eamque proinde appellat mediam inter ſcientiam præſertim neceſſariam, & liberam. Quatenùs enim non dependet ab vllo decreto libero Dei abſolutè exiſtenti, nec eſt impedibilis vlla Dei electione, non eſt propriè libera Deo: Quatenùs verò eſt de obiecto contingenti, ideòque abſolutè fieri potuit, vt non daretur, non eſt omninò neceſſaria. Similiter non eſt ſcientia viſionis, aut ſimplicis intelligentiæ vſque adeò propriè. Quia nihil per eam videtur,

ve exiſt ns in ſe abſolutè; nec tamen ſola per eandem cognoſcitur poſſibilitas euentus ſecundum ſe p:æci è. Congruè igitur dicitur ſcientia me ia, tamquam exiſtens in confinio eorum extremo um, & participans ex vtriſque aliquid ipſorum proprium, quatenùs inter ſe differunt. Verùm hoc pertinet ad modum loquendi.

Art. 3 Quod ad rem ipſam attinet; dicendum eſt, Deum certò, ac infall biliter cognoſcere omnes, & ſingulos actus liberos cuiuſuis voluntatis creatæ, vt conditionatè futuros, vel conditionatè non futuros, cum determinatione in alteram partem, ſub qualibet hypotheſi, ſeu conditione abſolutè poſſibili; idque independenter ab omni ſuo libero decreto, ſiue abſoluto, ſiue condit onato abſolutè exiſtenti: Id eſt; Deum cognoſcere ab æterno ſcientia metaphyſicè infallibili, & ſeparabili à quouis decreto ſuo libero determinatè ſumpto D. Pe rum ex g. conuertendum fore, ſi vocaretur ea vocatione, cum qua de facto vocatus reſpondit: Iudam è contra peccaturum fuiſſe, ſi conſtitueretur in ea oc aſione, in qua de facto conſtitutus prodidit Redemptorem; & ſic de quauis alia electione libera creata ſub qualibet hypotheſi, ſeu actu primo immediato vltimò completo in ratione ſufficientis ad vtramque partem contradictionis, aut contrarietatis. Hic nempè actus primus ita completus conſideratus vt exiſtens, præſcindendo interim, an reipſa exiſtat abſolutè, vel non exiſtat in ſe intrinſecè, dicitur hypotheſis, & conditio in hac materia. Et quidem ineſſe Deo perfectam ſcientiam contingentium omnium, quatenùs conditionatè futurorum, non minùs, quàm vt futurorum abſolutè (quod præcipuè ad hunc locum ſpectat) concors iam omnium fere Doctorum Catholicorum ſententia eſt in omnibus ſchol:s Catholicis meritò admiſſa, tamquam indubitata; atque defenſa conſtanter, tamquam omninò neceſſaria ad tuendam perfectionem Diuinæ prouidentiæ circa res creatas.

Art. 4.

Art. 4. Ratio efficax huius partis eſt. Quia Deus eſt vniuerſale rerum omnium principium perfectiſſimum, atque adeò liberrimè electiuum non modò rerum quarumlibet ſingularum ſeorſim, & ſecundum ſe; ſed etiam combinationum omnium, & ſingularum: ita vt repugnet non modò rei alicuius ſingularis ſeorſim, & ſecundum ſe exiſtentiam, vel non exiſtentiam; verùm etiam eiuſdem rei cum aliqua alia re, vel rebus alijs coniunctionem, aut non coniunctionem eſſe caſualem, & fortuitam reſpectu Dei; ideſt, euenire independenter ab intentione, vel permiſſione Diuina non tantùm materialiter, & identicè, ſed etiam formaliter, & reduplicatiuè libera. Quod ſane abſque abſurditate maxima negari non poteſt. & infrà oſtendetur, inter alia ex illo Sapientiæ 11. 21. *Omnia in menſura, & numero, & pōdere diſpoſuiſti.* Vbi habetur triplicata expreſſio clara omnium, & ſingularum combinationum creatarum reſpectu prouidentiæ, & liberæ electionis Diuinæ poſitiuæ, aut permiſſiuæ.

Art. 5. Impoſſibile autem eſſet, vt conueniret Deo ea amplitudo prouidentiæ, & liberæ electionis circa omnes, & ſingulas combinationes, ſeu complexiones rerum, nullà factâ exceptione, ſi non conueniret eidem ſcientia, qua ante omne ſuum decretum, & liberam electionem ponendi, ſeu non ponendi vnam quamlibet rem creatam à parte rei, præcognoſceret, quid ex ea iam poſita à parte rei ſubſequuturum eſſet, aut impediendum ab eadem, ipſo Deo non negante ſuam cooperationem. Impoſſibile namque eſt, vt ſuppetat libera electio, non præeunte cognitione eligendorum quoad id, in quo formaliter libertas electionis verſatur. Aliæ quę autem ex complexionibus creatis, imò præcipuæ complexiones, & combinationes rerum creatarum, ad quas cætera omnia bona creata, propria Viatorum ordinantur, ſunt eæ, quæ conflantur ex voluntate creata ſic, vel aliter

præuenta per hæc, vel illa auxilia, ſiue naturalia, ſiue ſupernaturalia, perquè omnes eorum circumſtantias; & ex actibus eius liberis, ſeu bonis, ſeu malis. Sicut enim finis creatus ſimpliciter vltimus ceterarum rerum creatarum eſt beatitudo Prædeſtinatorum: ita finis creatus huic vltimo immediatus, ideòque abſolutè vltimus comparatione bonorum, quæ conferuntur pro ſtatu Viatoris, eſt cauſa proxima, inductiua beatitudinis. Quæ cauſa eſt indiſtincta ab operibus meritorijs, ſaltem quatenùs moraliter permanentibus vſque ad finem vitæ.

Art. 6. Neceſſe igitur eſt, vt Deus, antequam decernat conſtituere ſubſtantiam rationalem creatam, in hac, vel illa determinata opportunitate operandi, cognoſcat certò, ac infallibiliter, quem exitum ſit habitura vnaquæque opportunitas operandi; & an coniungenda ſit cum opere bono, an cum malo, & quali. Quod nihil eſt aliud, quàm præcognoſcere omnes, & ſingulos actus noſtros liberos, quatenùs conditionatè futuros. Neceſſe verò eſt, vt ſic præcognoſcat ſubſequutionem iſtorum effectuum contingentium, non minùs, quàm vt præcognoſcat ſubſequutionem effectuum neceſſariò reſultantium ex cauſis ſecundis neceſſarijs. Quia circum vtrumque genus effectuum eſt æquè perfecta, æquè dominatiua, atque liberè electiua prouidentia Dei. Imò quia effectus contingentes ſunt præcipua materia prouidentiæ Diuinæ, vt notatum eſt; tribuenda eſt Deo, quaſi à fortiori, præſcientia certiſſima, qua determinatè præcognoſcat, quinam actus liber ſubſequuturus ſit, ſi ponatur à parte rei voluntas ſic, vel ſic diſpoſita ad operandum; ſiquidem tribuitur eidem præſcientia certiſſima effectuum, qui ſubſequuntur ad vnasquaſque cauſas neceſſarias, ſi ponantur à parte rei, ſic, vel ſic diſpoſitæ; nec niſi dependenter ab hac ſcientià poteſt ponere à parte rei vnamquamque cauſam ſecundam ex intentione de-

terminata talis effectus in particulari, & cum prouidentia perfecta circa coniunctionem talis cauſæ determinatè cum tali determinato effectu.

Art. 7. Confirmatur validè iſtud argumentum. Quia in ſacris literis ſemel, atque iterum tribuitur Deo clariſſimè poteſtas liberè electiua bonarum noſtrarum operationum, & permiſſiua malarum. Audiatur præſertim Apoſtolus ad Rom. 9.18. *Cuius vult, miſeretur; & quem vult, indurat.* Et iterum v. 21. *An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere aliud vas in honorem, aliud autem in contumeliam?* Vbi miſeratio eſt liberum arbitrium creatum prout coniunctum cum obſeruantia mandatorum; ſicut obduratio eſt idem arbitrium, vt coniunctum cum pertinacia peccandi. Vel potiùs, miſeratio eſt collatio coniunctionis illius prioris; ſicut obduratio eſt permiſſio poſterioris iſtius coniunctionis. Similiter vas in honorem eſt cor humanum non deuians à lege Dei; & vas in contumeliam eſt, quod deuiat ab eadem, præſertim per finalem vtrobique, tùm perſeuerantiam, tùm impœnitentiam. Ergo vtriuſuis ex his extremis electio eſt perfectè libera Deo. Eodem pertinet totum ferè illud caput Apoſtoli; nec non caput 14. eiuſdem Epiſtolæ v. 4. & 2. ad Corinth. 9.8. & Matthæi 3. 9. & Epiſt. can. Iudæ fine. Videri præterea plura poſſunt in eandem rem apud Lorinum. V. *Colligit auctor* ad illud pſ. 29. 6. *Quoniam ira in indignatione eius, & vita in voluntate eius.*

Art. 8 Ob hæc, & alia ſimilia teſtimonia: *Quis porrò tàm impiè deſipiat* (intonat Auguſtinus in Ench. c. 97. fine) *vt dicat Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, & vbi voluerit, in bonum non poſſe conuertere?* Habet igitur Deus ſcientiam infallibilem, qua certiſſimè præcognoſcit, quibus adhibitis auxilijs, & circumſtantijs benè operabi-

tur voluntas noſtra, & quibus abutetur. Quali videlicet præeunte, ac dirigente ſcientiâ, electio talis fieri, & eſſentialiter infruſtrabilis euadere poteſt, & ſine ipſa non poteſt; quandoquidem cauſa immediata, quæ adhibetur, eſt indifferens ad vtrumque, & abſolutè fallibilis, quantum eſt ex ſe intrinſecè. Quapropter, idem Auguſt. lib. 1. ad Simpl. q. 2. propè mediam, cùm prætuliſſet infallibilitatem miſericordiæ Diuinæ, & noſtræ ſub ipſa, conuerſionis, ſeu bonæ voluntatis; recurrit immediatè ad præſcientiam iſtam dicens. *Quia cuius miſeretur, ſic eum vocat, quomodo ſcit ei congruere, vt vocantem non reſpuat.* Eandem antecedentiam, & directionem huius ſcientiæ de noſtris actibus, vt conditionatè futuris agnoſcit D. Thomas in hac 1. p. q. 23. ar. 5. ad 1. reſpectu voluntatis Diuinæ conferentis auxilia gratiæ. *Dicendum*, ait, *quòd vſus gratiæ, præſcitus non eſt ratio collationis gratiæ, niſi ſecundum rationem cauſæ finalis*. Non autem præſcitus, vt abſolutè futurus; cùm præſcientia abſoluta præſupponat, vel certè includat voluntatem collatiuam gratiæ, ideſt, actiuam eius collationem, vt exiſtentem abſolutè. Ergo præſcitus, vt conditionatè futurus.

Art. 9. Eidem doctrinæ ſuffragantur D. Auguſtinus ſæpè, & alij Sancti PP. communiter, dum ſupponunt in Deo, tamquam indubitatam, præſcientiam peccati Adæ; & proditionis Iudæ, quæ potuerit impedire creationem illius, & vocationem huius ad Apoſtolatum: rurſus præſcientiam fidei aliquorum in Chriſtum, & infidelitatis longè plurium pro prioribus ſæculis; quarum altera præſcientia retardauerit de facto, altera accelerare potuerit incarnationem Verbi Diuini: vlteriùs præſcientiam peccatorum paruuli, *qui raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius*: ac demum præſcientiam pœnitentiæ finalis eorum, quos Deus expectat ad pœnitentiam. Teſtimonia Sanctorum PP.

in

iu hunc ſenſum ſunt obuia, ac nota omnibus; qui vel leuiter in ipſis verſati ſunt: & habentur quamplurima, atque clariſſima, cum alijs permultis multiplici ſcopo affinibus, apud Montoyam tota diſput. 65. & 66. de ſcientia Dei. Præſcientia autem, de qua circa eos euentus ità loquuntur Sancti PP. non poteſt eſſe ſcientia viſionis abſolute futurorum, ſeu formaliter, ſeu æquiualenter. Quia hæc ſcientia eſt inſeparabilis ab euentibus, quos illa eadem dicitur impedire potuiſſet; eadémq; eſt incõpoſſibilis cũ ijs euentibus; quos illa eadem dicitur inducere potuiſſe, vt conſideranti facilè patebit, & clarè. Multò minùs intelligi poteſt ſcientia on:e&uralis. Quia Sancti PP. non aliter loquuntur circa hæc de ſcientia *Dei*, quàm circa poſſibilia, & abſolutè futura; & procul dubio intelligunt ſcientiam, qualis decet Deum & directionem prouidentiæ infallibilis abſque reſtrictionibus, quæ, nonniſi apud Scholaſticos, eoſque perpaucos, & tenues, nec multò pridem audiri coepere cum ſcandalo, & iam apud poſteros euanuere. Intelligitur ergo ſcientia infallibilis eorum actuum liberorum, vt conditionatè futurorum, independenter ab exiſtentia, vel non exiſtentia abſoluta eorundem, vel aliquorum aliorum actuum liberorum determinatè. Datur igitur in Deo ſcientia, infallibilis, & certa noſtrorum actuum liberorum, quatenùs conditionate futurorum.

Art. 10 Quod autem hæc Dei ſcientia nitatur decreto libero Diuino conditionato prædeterminandi phyſicè arbitrium creatum, ad actuum, quidem bonum, ſi in talibus determinatè circumſtantijs conſtituatur; ad materiale verò peccati, ſi in talibus determinatè alijs conſtituatur; ſubiacet omnibus argumentis, quibus in quæſtionibus de efficacia gratiæ oſtenſum eſt, phyſicam prædeterminationem, vltra alia incommoda, repugnare libertati, ac indifferentiæ arbitrij noſtri; eandemque eſſe

ratio-

rationem de quolibet alio eſſentialiter, ac determinatè connexo cum altera determinatè parte contradictionis, aut contrarietatis, ſimul ineuitabili ſimpliciter, ſeu inimpedibili ab eodem arbitrio creato. Verùm eadem ratione, qua non licet eas quæſtiones in publicam lucem producere, nec etiam licet huc ea transferre mutatis vocibus, & interpoſito velamine nimis tranſparenti aduerſus Conſtitutiones Pontificias indicentes ſilentium circa iſtam controuerſiam de efficacia gratiæ, & circa ea, quæ eandem indirectè contingunt. Hoc vnum obſeruare, & licet, & libet, recurſum ad decretum conditionatum Dei abſolutè exiſtens pro ſcientia Diuina contingentium conditionate futurorum, ſiue prædeterminatiuum illud dicatur, ſiue non prædeterminatiuum phyſice, non modò nullum haberē fundamentum poſitiuum directum, vel indirectum in doctrina D. Thomæ, vt agnoſcit, inter alios Illuſtriſſimus Araujo; Verùm etiam repugnare Sancto Doctori, vtpote recurrenti vbique, pro Diuina contingentium abſolute futurorum cognitione, ad præſentiam phyſicam eorundem reſpectu eiuſdem, ratione cuius præſentiæ cognoſcantur immediate in ſe ipſis, cùm non poſſint vllo alio modo certitudinaliter primitùs cognoſci, iuxta mentem ipſius, & iuxta veritatem, vti obſeruatum, & oſtenſum eſt in quæſtione præcedenti, & apparet clare ex locis ibi indicatis. Quidni igitur idem ob eandem rationem dicatur de ſcientia contingentium conditionate futurorum; nempe ea quoque immediate cognoſci in ſe ipſis, nec alio modò certitudinaliter cognoſci poſſe ratione alicuius antecedentis determinate connexi cum altera parte contingentiæ?

Art. 11. Verùm efficaciſſimus modus excludendi, ac diſſuadendi eiuſmodi libera decreta, conditionata, cõſtat idoneâ expoſitione modi, quo

quo Deus determinari poſſit, & neceſſe ſit, vt determinetur ad cognoſcendam alteram partem vt conditionatè futuram, circa effectus contingentes, abſque aliquo præuio intrinſecè ad vnã partem determinato formaliter. Dicendum autem eſt, Deum determinari ad eiuſmodi ſcientiam ſola perfectione infinita eſſentiæ ſuæ. Quia eſſentia Diuina per ſe ipſam præcisè eſt ſufficientia adæquata ad habendam omnem cognitionẽ, ſine qua ſubſiſtere nequit ampliſſima libertas electionum diuinarum, & conceptus prouidentiæ vniuerſalis infinitè perfectæ. Oſtenſum autem eſt ſuprà, talem eſſe cognitionem determinatam contingentium conditionatè futurorum. Sola itaque præit eſſentia Diuina ſecundum ſe, ex parte actus primi virtualis, & in genere quaſi cauſæ efficientis. In actu verò ſecundo, & in genere quaſi cauſæ formalis, determinatio ad alteram partem contradictionis, vel contrarietatis, conſtituitur adæquatè per ipſam actualem cognitionem repræſentatiuam vnius partis contingentiæ, vt conditionatè futuræ, & oppoſitæ partis, vt ſimiliter non futuræ. Qua propter ſcientia media huius determinatè partis, ex. gr. conuerſionis D. Petri, quatenùs connexa determinatè cum eadem conuerſione, procedit virtualiter intrinſecè ab eſſentia Diuina, indifferenti quidem ex ſe præcisè ad eam cognitionem, & ad oppoſitam; non tamen indifferenti, vt careat vtraque cognitione, ſed inducenti neceſſariò alterutram determinatè, eam videlicet, quæ defacto eſt vera.

Art. 12. Repugnat nimirum omni cognitioni Diuinæ vt ſit falſa; & ſimiliter repugnat eſſentiæ Diuinæ ſecundum ſe, vt careat aliqua præuia cognitione conducenti, ac neceſſaria ad perfectionem prouidentiæ vniuerſalis, & ad liberam electionem omnis combinationis, & ordinis inter cauſas, & effectus creatos, maximè contingentes. Ex hac autem duplici repugnantia reſultat neceſſitas metaphyſica, vt eſſentia Diuina ſolà

ſuà vi, & ſufficientià propriâ entis infiniti erũpat in eã potiſſimùm cognitionẽ, quæ defacto eſt vera, circa vnũquoduis futurũ contingens ſub vnaqualibet hypotheſi tametſi idem futurũ, nõ poſſit poni abſolutè à parte rei abſq; cooperatione, & electione formaliter libera arbitrij creati. Quod quidem ità pertinet ad conceptum Diuinitatis, ſicut pertinet ad conceptũ perfecti artificis, vt antequam eligat, adhibeatq; aliquod inſtrumentum, præcognoſcat quale prodibit opus adhibito vnoquoq; inſtrumento; licet opus ipſum exequi, aut videri exequutioni mandatum minimè poſſit, niſi adhibito inſtrumento determinato.

Art. 13. Ratio, ob quam eſſentia Diuina, quantumuis ſit ex ſe indifferens ad vtramlibet ex cognitionibus oppoſitis circa contingens conditionatum, poteſt nihilominùs alteram determinatè inducere, hæc eſt præcipua. Quia videlicet cum perfectione ipſius eſſentiæ ſimul adeſt virtualiter, & eminenter perfectio propria, & peculiaris liberi cuiuſque arbitrij creati, vt potè præcontenti in illa tùm phyſicè, tamquã in cauſa efficienti adæquata, tùm intentionaliter, tamquam in ſpecie expreſſa itidem adæquata ipſius arbitrij, & omnium, ac ſingularum operationum eius. Ratione namque vtriuſque huius præcontinentiæ excludentis ex ſe omnes imperfectiones proprias rei præcontentæ, ac præſertim alligationem ad determinatum tempus, & locum, nec non augmentum perfectionis per operationem propriam, poteſt eſſentia Diuina ſe ſolâ quaſi electiuè præinducere ab æterno cognitionem vniuſcuiuſque electionis creatæ, vt futuræ ſub qualibet hypotheſi abſolutè poſſibili, ſi hæc ponatur à parte rei. Quæ præcognitio eſt quædam purè intellectualis præelectio æterna electionis effectiuæ creatæ ac temporalis ſub eadem cuiuſque hypotheſi. Quia verò iſtiuſmodi præelectio, ſeu quaſi præelectio, non ſolùm in ſe, intrinſecè eſt expers omnis imperfectionis neceſſariò adiacentis electioni ipſi creatæ, ac temporali

porali in ſe; ſed neque habet vllam connexionem abſolutam cum vlla tali imperfectione, ſicut habet ſcientia abſoluta viſionis circa electiones creatas: propterea prodire poteſt à libero arbitrio creato præcisè, vt eminenter contento in eſſentia Diuina; licet ſcientia viſionis dari non poſſit, niſi determinante ad ipſam eodem libero arbitrio creato, quatenùs exiſtente in ſe intrinſecè.

Art. 14. Nempè liberum arbitrium creatum, prout contentum eminenter in eſſentia Diuina, eſt pura perfectio abſque vlla imperfectione; cùm includat plures imperfectiones, prout eſt in ſe intrinſecè. Poteſt igitur, vt præcontentum in Deitate, inducere intentionalem illam determinationem ſui expertem omnis imperfectionis, & connexionis abſolutæ cum imperfectione; tametſi ſolùm, vt eſt in ſe intrinſecè, inducere valeat determinationem ſui connexam abſolutè cum imperfectione. Prætereà, quia idē arbitrium prius, nempè ab æterno, exiſtit in Deitate intentionaliter tamquam in ſpecie expreſſa adæquata ſui, & ſuarum operationum, quàm exiſtat phyſicè in ſe ipſo; ideò priùs, nempè ab æterno, inducit determinationem intentionalem ſui, & cognitionem determinatam, quam determinationem effectiuam, & phyſicam. Eodem namque modo comparatur vnumquodque principium cum determinatione ſua purè intellectuali, quatenùs intellectualiter præexiſtens, quo comparatur cum determinatione ſua effectiua, & phyſica, quatenùs exiſtens phyſicè in ſe ipſo. Tam igitur neceſſe eſt, vt exiſtat in Deo determinatio purè intellectualis æterna liberi arbitrij creati propter præexiſtentiam intellectualem æternam eiuſdem liberi arbitrij in Deo, quàm neceſſe eſt; vt exiſtat in ipſo libero arbitrio determinatio eius effectiua, & phyſica temporalis propter exiſtentiam phyſicam temporalem eiuſdem arbitrij in ſe ipſo, cùm re ipſa ponitur à parte rei; vtque illa ſit con-

conditionata formaliter, vel æquiualenter, ſicut hæc eſt abſoluta.

Art. 15. Difficilis fortè apud nonnullos erit aſſenſus huius doctrinæ, ipſaque doctrina mirabilis potiùs, & audax, quàm credibilis; ſicut difficilis, & incredibilis apud nonnullos alios eſt doctrina præcedentis quæſtionis de ſcientia viſionis circa effectus contingentes abſolutè futuros fundatà in præſentialitate phyſica ipſorum reſpectu Diuinæ æternitatis. Verùm vtrique, & vnusquilibet ſuggerere ſibi debet, dum circa hæc impari contemplatione verſatur, illud pſal. 138. 6. *Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me; confortata eſt, & non potero ad eam.* Et rurſus v. 12. *Tenebræ non obſcurabuntur à te: & nox ſicut dies illuminabitur: ſicut tenebræ eius, ita, & lumen eius.* Quibus monemur, & incitamur ad credendum mirabilia de ſcientia Dei, & ad exiſtimandum eò vel maximè illa eſſe credibilia de Deo, quæ ſunt ſupra omnẽ facultatem, modumq; intelligendi proprium intellectus creati. Quia videlicet Deus poteſt ex ſe refundere lumen in ea, quæ extra Deum, & ſecundum ſe præcisè ſunt puræ, ac meræ tenebræ; ideſt; nihil habentia cognoſcibilitatis intrinſecè in ſe actualiter, & abſolutè. Hoc nimirum eſt noctem illuminari, ſicut diem, & tenebras eſſe ſicut lumen; & in ſumma, mirabilem eſſe ſcientiam Dei mirabilitate non ſolùm reſpectu ignorantium; ſicut ſunt mirabiles plures concluſiones geometricæ tàm ſpeculatiuæ; quàm practicæ, reſpectu ignorantium eas facultates; ſed abſolutè, & ſimpliciter, atq; reſpectu ſapientiſsimorũ multò magis: quia ipſi multò magis percipere poſſunt difficultates intercurrẽtes in Diuinis Myſterijs, quin æquè benè penetrare valeant ſufficientiam, & infinitatẽ Diuinæ perfectionis valentis, quãtum eſt ex ſe, illis omnibus ſatisfacere, & non ſatisfacientis omninò propter incapacitatem noſtri intellectus.

Art. 16. Ad aliqualem nihilominùs maiorem claritatem doctrinæ traditæ, iuuat eandẽ diſtin-

ctiùs

ctiùs proponere per breues aſſertiunculas, quarum ſeries ponat ob oculos diſtinctiùs naturam ſcientiæ Dei liberæ. Sit itaque aſſertio prima. Scientia Dei libera, alia eſt ipſi ſoli; alia ipſi, & nobis libera. Probatur, & explicatur aſſertio. Scientia Dei non eſt libera directè, & ratione ſui formaliter, ſicut fides humana, & opinio. Quia nos poſſumus imperare, & coercere, elicere, & omittere aſſenſum fidei, & opinatiuum, obiectis eodem modo ſe habentibus, ita vt poſſimus carere aſſenſu verò, & elicere falsū, prout libuerit; Ideòque ſubſunt imperio noſtro directè, & ratione ſui, ſicut ambulare, & ſedere. Imò & ad obiecta euidenter cognoſcibilia poſſumus applicare, & non applicare intellectum prohibito. At ſcientia Dei nec imperari, aut haberi poteſt, non exiſtente obiecto cognoſcibili verè eo modo, quo cognoſcibile eſt; nec cohiberi, aut omitti poteſt, illo exiſtente eodem modo. Quia Deus nec ignorare quidquam poteſt, nec falsò cognoſcere. Quapropter nulla eius ſcientia poteſt eſſe libera directè, & ratione ſui formaliter, ſed tantùm indirectè, & ratione alterius; nempè quatenùs liberum eſt, vt detur, vel non detur obiectum cognoſcibile verè. Erit ergo libera exiſtentia ſcientiæ Dei, cui liberum fuerit, & quatenùs liberum fuerit, vt detur, vel non detur obiectum cognoſcibile verè. Aliqua autem ſunt obiecta cognoſcibilia verè, quæ vt dentur, eſt liberum ſoli Deo. Alia verò ſunt obiecta, quæ vt dentur, eſt liberum Deo, & nobis. Nam vt dentur Cæli, elementa, Angeli, & alia huiuſmodi, eſt liberum ſoli Deo. Vt verò dentur actus meritorij, & demeritorij, eſt liberum Deo, & nobis; quod eſt certum ex fide. Ergo ſcientia Dei libera, alia eſt libera ipſi ſoli; alia ipſi, & nobis. Quod erat probandum. Nec vacat dicere, libertatem noſtram eſſe omninò ſubordinatam Diuinæ; quod eſt veriſſimū. Quia inde ſolùm ſequitur, aliquam Dei ſcientiam nobis etiam eſſe liberam libertate ſubordinata

diui-

diuinæ; ſicut etiã nobis eſt liberũ aliquod obiectũ ſciẽtiæ Dei. Nec enim propterea nõ ſunt libera nobis, aliqua ſcientia Dei. & aliquod eius obiectũ, quia sũt libera libertate ſubordinatà.

Art. 17. Aſſertio ſecunda. Sola noſtra libertate fieri poteſt, vt impediatur aliqua Dei cognitio. Sequitur ex præcedenti. Qu a quod duobus coniunctim eſt liberum, ab vtrolibet ſeorſim eſt impedibile. Quodlibet enim impeditur, quominùs ſit, defectu cuiuslibet neceſſarij, vt ſit. Cùm igitur, quod duobus coniunctim eſt liberum indigeat vtriuſque conſenſu, vt ſit; Sitque vtriuſque conſenſus neceſſarius ad exiſtentiam eius; patet vtriuslibet diſſenſum, ſeu omiſſionẽ ſufficere, vt id non ſit, ſeu ad impediendã eius exiſtentiam; atque ideò fieri poſſe, vt ſolà vtriuſuis ſeorſim libertate impediatur. Aliqua autẽ Dei cognitio eſt ipſi, & nobis ſimul libera. Ergo tàm ſolà noſtrà libertate, quàm ſolà Diuinà fieri poteſt, vt impediatur aliqua Dei cognitio.

Art. 18. Aſſertio Tertia. Sola noſtra libertate fieri poteſt vt exiſtat in Deo aliqua cognitio. Sequitur ex præcedenti. Quia repugnat impediri aliquam Dei cognitionem, quin Deus eo ipſo cognoſcat illam eſſe impeditam, ſeque impeditum eſſe, quo minùs illam habere poſsit, & à quo hoc impedimentum proueniat; & obiectum cognitionis impeditæ non eſſe proxime cognoſcibile, nec dari à parte rei. Aliàs enim poſset aliquid accidere, Deo id neſcienti; poſſetque, aliquid verè dari, aut non dari à parte rei, nec eſſe proximè dabile, quin eo ipſo cognoſceretur eatenùs à Deo. Cum ergo ſolà noſtra libertate fieri poſsit, vt impediatur aliqua Dei cognitio, eàdem etiam ſolà fieri poteſt, vt exiſtat in Deo aliqua alia cognitio. Adiungo huic aſſertioni quartam, & quintam ita illi æquipollentes, vt vix vlla ſeorſim egeant probatione. Quarta itaque eſt. Datur in Deo cognitio contingens abſolutè, ſimulque non libera Deo. Quia quæ impediri, quæque induci aliqua liber-

libertate poteſt, non eſt ſimpliciter neceſſaria. Neque eſt libera Deo, quæ induci ſolà noſtrâ libertate poteſt; cùm quod alicui liberum eſt, non poſſit ſoli alteri eſſe liberum poſitiuè. Quinta aſſertio eſt. Datur in Deo cognitio nobis libera, ſimulque non libera Deo, Quæ concluſio nihilo reipſa differt à duabus præcedentibus.

Art. 19. Aſſertio ſexta. Datur ſcientia Dei media inter ſcientiam Deo liberam, & neceſſariam ſimpliciter. Deducitur clarè ex dictis. Quia ſcientia, quæ eſt contingens, ſimulque non libera Deo, participat aliquid ex vtroque hoc extremo, & cum neutro conuenit adæquatè. Participat enim ex ſcientia Deo libera contingentiã; & potuiſſe abſolutè non eſſe in Deo; ex neceſſaria verò participat defectum libertatis ex parte Dei; ac per conſequens neque cum ſcientia ſimpliciter neceſſaria, neque cum libera reſpectu Dei adæquatè conuenit. Oſtenſum eſt autem ineſſe Deo ſcientiam non liberam ipſi, & nihilominùs contingentem ſimpliciter; ſeu quæ potuerit abſolutè non dari ſecundum terminationem, iuxta ea, quæ infrà exponentur circa terminationes liberas Dei; vbi etiam modificabitur, & exponetur legitimè vox iſta contingentiæ cum alijs ſimilibus reſpectu terminationum Diuinarum ad obiecta creata: Datur igitur in Deo ſcientia verè media modo dicto.

Art. 20. Si verò diſpliceat vox iſta ſcientiæ mediæ, placeatque vſurpare, tamquam adæquatam, diuiſionem antiquam in ſcientiam liberam, & neceſſariam, facili id negotio fieri poteſt, abſque vllo veritatis, & rei ſignificatæ detrimẽto; dummodò per ſcientiam liberam nõ intelligitur determinatè ea tantùm, quæ libera Deo eſt, ſed abſolutè, quæ libera eſt, præſcindẽdo à libertate creata & increata. Verùm ſcientia Dei libera hoc modo ſumpta ſubdiuidi rurſus poteſt in liberam ſoli Deo, & in liberam Deo, & nobis; & in liberam nobis tantùm. Et quidem ſubdiuiſio in ſcientiam liberam ſoli Deo, & liberam Deo,

& libe-

& liberam Deo, & nobis ſimul, à nomine negari poteſt. Quia à nomine negari poſſunt obiecta ſoli Deo libera, & obiecta libera Deo, & nobis ſimul. Ea autem quæ eſt nobis tantùm libera, iuxta deductionem hic factam, appellatur à noſtris Theologis communiter ſcientia media, claritatis ergò, & pro maiori diſputationum expeditione, eademque de cauſa appellabitur à nobis, in decurſu, eodem modo. Sed iam initio monui iſtam controuerſiam eſſe de voce, ideòque nullius momenti.

Art. 21. Aſſertio ſeptima. Obiectum abſolutè, & determinatè cognitum per ſcientiam mediam eſt negatiuum. Hæc aſſertio ſublucet fundamentis aſſertionis primæ, ſecundæ, & tertiæ; Oſtenſum eſt enim aſſertione ſecunda, aliquam Dei ſcientiam, ob hanc præcisè rationem, impediri poſſe ſola noſtra libertate; Quia quod eſt Deo, & nobis ſimul liberum, fieri poteſt, vt impediatur, tùm ſolà Diuinà, tùm ſolà noſtrà libertate. Oſtenſum rurſus ſimiliter eſt aſſertione tertia, aliquam Dei ſcientiam, ob hanc præcisè rationem, induci poſſe ſola noſtra libertate; quia non poteſt impediri aliqua Dei cognitio, quin Deus eo ipſo cognoſcat eam eſſe impeditam, eiuſque obiectum non eſſe proximè cognoſcibile. Oſtenſum denique eſt aſſertione prima, inductionem, & impeditionem alicuius cognitionis Diuinæ ſolùm indirectè liberam eſſe poſſe; ſolà ſcilicet libertate directà penes eius obiectum. Cùm igitur apud nos ſolos ſola ſit formaliter libertas impediendi aliquam Dei cognitionem; & ſolà huius impeditione, inducendi aliquam aliam cognitionem, eam ſcilicet, quam mediam appellauimus; quod perindè eſt, atque ſolà impeditione alicuius obiecti induci eam ſcientiam; patet ſcientiam mediam ſolùm reipſa cognoſcere abſolute, & determinatè aliquod obiectum non fore, ideòque eius obiectum eſſe purè negatiuum. Quia impeditio obiecti eſt ſola negatio formaliter, ac præcisè.

Art.

Art.22. Cognoſcititaque Deus, per ſcientiam mediam, vocationem, totamque libertatem in actu primo proximo, quæ ex.gr. collata eſt de facto D.Paulo, vt conuerteretur ad Chriſtum, non coniungendam eſſe cum diſſenſu, nec liberum proximè ſibi eſſe, vt cum eo coniungatur, ſeu permittatur coniugi. E conuerſo reſpectu Iudæ, cognoſcit vocationem, totamque libertatem in actu primò proximo, quæ collata eſt illi de facto, vt perſeueraret, non coniungendam eſſe cum conſenſu, nec ſibi eſſe proximè liberum, vt cum eo coniungatur. Idem ſimiliter cognoſcit de qualibet alia vocatione, & libertate creata in actu primo proximo. Quia eadem eſt ratio de qualibet vocatione, & libertate in actu primo proximo abſolutè poſſibili. Nihil verò ampliùs cognoſcit Deus abſolutè, & determinatè per ſcientiam mediam, vt apparet clarè ex ſerie aſſertionum præmiſſarum. Ergo obiectum abſolutè, & determinatè cognitum per ſcientiam mediam, eiusdemque proprium, ac ſpeciale, eſt purè negatiuum; ſiquidem non coniunctio, & non liberum proximè; ſeu libertas proxima quatenus non exiſtens, & coniunctio quatenùs non futura, ſunt ſolæ negationes. Dixi, obiectum proprium, ac ſpeciale; quia non negatur ſcientiæ mediæ obiectum poſitiuum, præſertim, quod eſt motiuum formaliter, eidem cõmune cum ſcientia ſimplicis intelligentiæ, & viſionis. Quod tamen nihil intereſt pro re præſenti.

Art.23. Poſtrema aſſertio eſt. Scientia media ſaltem æquiualenter eſt diſiunctiva, & conditionata circa noſtrum conſenſum, & aſſenſum liberum ſub vnaquoque auxilio, & collectione circumſtantiarum. Probatur. Quia perinde eſt ſcire hanc vocationem non coniungendam eſſe cum diſſenſu, & hanc aliam non eſſe coniungendam cum conſenſu: ſeu hanc vocationem non fore inefficacem, & hanc aliam non fore efficacem: idque eſſe ineuitabile Deo independenter ab omni decreto ſuo libero, quod obiectum cogno-

gnoſcitur formaliter per ſcientiam mediam ex aſſertione præcedenti: Perindè, inquam, hoc eſt; atque ſcire hanc vocationem, vel non eſſe exti turam vel eſſe coniungendam cum conſenſu; ſeu ſi extiterit, coniungendam eſſe cum conſenſu, & fore efficacem; hanc verò aliam, vel non eſſe extituram, vel coniungendam eſſe cum diſſenſu, & fore inefficacem; idque vtrobique eſſe ineuitabile Deo independenter ab omni ſuo libero decreto. Nempè, poſita vocatione, totáque libertate proxima in actu primo, nullum datur medium inter conſenſum, & diſſenſum, ſeu omiſſionem liberam conſenſus; ſed neceſſe eſt, alterutrum ex ijs dari à parte rei. Ergo non poteſt fieri, quin coniungatur cum conſenſu, & ſit efficax, ſi ponatur à parte rei, ea vocatio de qua abſolute verum eſt, atq; adeò ineuitabile iam eſt, non coniungendā eſſe cum diſſenſu, & ſimiliter è conuerſo de ea, quæ cognoſcitur nō coniungenda cum conſenſu. Hoc autem manifeſtè continet in ſe, ſaltem æquiualenter, veritatem diſiunctiuam, & conditionalem, qualem expreſſimus.

Art. 24. Cognoſcit itaque Deus determinatè, ſaltem æquiualenter, de qualibet vocatione, vel non eſſe extituram, vel fore efficacem, ſeu ſi extiterit, fore efficacem: aut è conuerſo, vel non eſſe extituram, vel fore inefficacem, ſeu ſi extiterit, fore inefficacem. Quare ſi nulla agnoſcatur imperfectio in modo tendendi formaliter conditionato; ſcientia media dicenda eſt formaliter diſiunctiua, & formaliter conditionata, vel alterutro ex his modo: ſin minùs, dicatur tantùm abſolutè, ac determinatè tendens in negationem efficaciæ, aut inefficaciæ cuiuſque auxilij, iuxta aſſertionem præcedentem. Nec enim tanti intereſt, vtro ex his modis loquare. Noſter tamen ſenſus circa hoc ipſum patebit ex reſponſione ad 3. circa ſecundam eius confirmationem. Interim ex his omnibus; quæ dicta ſunt, conſtat, quod ad rem ipſam attinet, dari in Deo ſcientiam mediam ſenſu

ſenſu ſuperiùs explicato, eodemque intento, & ipſa ab omnibus noſtris Theologis, & à quā pluribus alijs, quorum longum catalogum exhibent Montoya, Paulus Leonardus, & alij in præſenti.

Ad 1. Effectus contingens tàm vt futurus conditionate, quàm vt non futurus conditionatè, coincidit re ipſa cum veritate obiectiua contingenti purè negatiua, vt liquet ex proximè dictis. Nulla autem veritas obiectiua purè negatiua, ſiue pertinens ad ſtatum conditionatum, ſiue abſolutum, eſt talis per ſe ipſam intrinſecè, ſed per ſolam denominationem extrinſecam ab alio intrinſecè incompoſſibili cum eo, quod negatur; vti apparet ex dictis in quæſtione præcedenti circa ſcientiam Diuinam negationum, & alibi ex profeſſo efficaciter comprobabitur. Dicendum itaque eſt, futura contingentia quatenùs conditionatè futura non cognoſci determinatè in vlla eorum cauſa, quod efficaciter conuincit obiectio; ſed cognoſci immediatè in ſe ipſis eà immediatione, quæ reſpectu cuiuslibet alterius veritatis obiectiuæ conſiſtentis in negatione, poſſibilis eſt. Quod ne tangit quidem obiectio.

Ad 2. Eſſentia Diuina nequit ſe ſola determinare in genere cauſæ formalis intellectum Diuinum ad alterutram partem veritatis contingentis; determinare tamen poteſt ſe ſola in genere quaſi cauſæ efficientis propter cōtinentiam virtualem phyſicam, & intentionalem formalem liberi arbitrij creati; vti expoſitum, & comprobatum eſt ſuprà ab art. 11. In genere verò cauſæ formalis determinatur intellectus Diuinus per actualem cognitionem vnius partis excluſiuam partis oppoſitæ, vt ibidem dictum eſt. Ratio autem, ob quam hæc formalis determinatio intellectus Diuini non ſit electio libera reſpectu Dei, licet nihil ante ſe præſupponat formaliter determinatum ad vnam partem potiùs, quàm ad oppoſitam, facilè deducitur ex dictis ibidem. Quia videlicet ea determinatio procedit ab eſ-

ſentia Diuina, quatenùs continente in ſe liberum arbitrium alterius, & per quandam attemperationem cum eodem, atque interueniente neceſſitate conditionata conformitatis cum libera electione arbitrij creati. Quæ dependentia à libertate, & electione alterius principij electiui; atque neceſſitas attemperationis cum eadem, eſt contra conceptum electionis formaliter liberæ reſpectu principij, quod exercetur immediatè tali operatione, & cognitione. De ratione namque liberæ eluctionis eſt, vt tàm exiſtentia, quàm impeditio eius tribuatur principio, à quo immediatè procedit phyſicè, & non alterâ principio formaliter electiuo, & libero. Quòd autem nulla huiuſmodi determinatio intellectualis dari poſſit in creatis, nullâ priùs formaliter præexiſtente determinatione obiectiua ad vnam partem, nihil probat reſpectu Dei, qui ratione ſuæ infinitatis ſufficit ad plura etiam alia, ad quorum ſimilia non ſufficiunt cauſæ ſecundæ ratione ſuæ limitationis, & incontinentiæ eminentialis omnium aliorum principiorum diſtinctorum ab vnaquaque illarum, vti ſuperiùs ponderatum eſt.

Art. 1. Ad 3. Contingens, quatenùs conditionatè futurum eſt obiectum re ipſa purè negatiuum, ideòque minimè capax, quatenùs tale formaliter, cui inſit aliquod eſſe, ſeu prædicatum aliquod in ſe intrinſecè, ſed per ſolam denominationem extrinſecam ab alio. Huiuſmodi autem denominatio extrinſeca non fictè, ſed verò, & realiter conuenit effectui cōtingenti. Quia verum eſt, & minimè fictum, vocationem, v. gr. collatam de facto D. Petro non eſſe coniungendam cum diſſenſu, ſiue ea vocatio ponatur abſolutè à parte rei, ſiue numquam ponatur abſolutè à parte rei. Ipſa namque vocatio ſecundum ſe eſt quid reale, vt patet; & denominatio non coniunctionis cum diſſenſu, conueniens ipſi abſolutè ratione ſcientiæ Dei actualiter exiſtentis, & conditionatè ratione euentus, qui re ipſa

eueniet,

eueniet, ſi ponatur eadem vocatio abſolutè à parte rei, eſt itidem realis, & vera ex vtroque capite, vt patet ex dictis ſuprà; & facilè cuique apparet rem totam vel leuiter conſideranti. Nihil igitur fictum interuenit in obiecto ſcientiæ mediæ licet nihil eidem obijciatur in ſe intrinsecè exiſtens, ſeu habens in ſe intrinsecè aliquod aliud prædicatum. Fictio enim conſiſtit in eo, quòd attribuatur alicui oppoſitum eius, quod ſibi ineſt à parte rei; non verò in eo, quòd attribuatur aliquid per denominationem purè extrinſecam relatè ad euentum reipſa futurum conditionatè, exiſtente principio reali ſufficienti ex ſe ad inducendam futuritionem eiuſmodi conditionalem intentionaliter, ac intellectualiter.

Art. 2. Ad primam confirmationem. Auguſtinus, & Proſper non propterea appellant ficta merita conditionata Pelagianorum, quia ab ipſis dicerentur præcognoſci, vt futura ſub conditione. Ipſe namque Auguſtinus, vt alia nunc omittam, in libro de bono perſeu. à c. 9. vbi vel maximè cum Pelagianorum errorem perſequitur, clariſſimè, ac indubitanter docet Deum præſcire merita, & demerita hominum, vt futura ſub conditione, non poſità abſolutè à parte rei, vel certè impedibili in ſenſu compoſito talis præſcientiæ. Quam in rem, præter multa alia dicit in principio eius capitis de mortuis in peccato: *Certè poterat illos Deus præſciens eſſe lapſuros, antè quàm id fieret, auferre de hac vita*. Et tamen vita quatenùs non ablata, ſeu quatenùs poſſibilis non auferri, erat conditio neceſſaria ad lapſum præſcitum, qui aſſeritur impedibilis à Deo ratione præſcientiæ Diuinæ de eodem lapſu, vtique, vt conditionatè futuro; cùm quod præſcitur abſolutè futurum, non poſſit impediri ex vi eiuſdem præſcientiæ.

Art. 3. Merita ergo, & demerita conditionatè futura qualia docebantur à Pelagianis, ideò præcisè dicuntur ab Auguſtino, & Proſpero,

non futura, & conficta; Quia Pelagiani tribue-bant abſolutè vim meritoriam, ac demeritoriam operibus bonis, & malis, quibus non niſi con-ditionatè tribuebant exiſtentiam. Eadem proin-dè opera dicebant abſolutè futura, & exiſtentia ſimpliciter in ratione meriti, & demeriti indu-centis defacto cauſalitate abſoluta morali præ-mium, & ſupplicium; quæ dicebant, & erant conditionatè tantùm futura, & exiſtentia ſolùm ſecundum quid quoad entitatem, totàmque ſuam bonitatem, & malitiam moralem. Ac de-mum volebant opus, quod tantùm foret, iam eo ipſo eſſe, & inducere abſolutè vi, & cauſalitate ſua vitam, vel interitum æternum. Quæ ſunt planè chimærica, & conficta, & non dicuntur ab vllo auctore Catholico ſcientiæ mediæ, & impu-gnantur ex profeſſo ab omnibus noſtris Theolo-gis, vti impugnabuntur etiam à nobis in qq. de merito humanorum actuum. Videatur interim Auguſtinus in loco indicato de bono perſeue-rantiæ, vbi hæc eadem disertè docet, ac diſtin-guit.

Art. 4. Ad ſecundam confirmationem. Sicut ea, quæ nos cognoſcimus componendo, & diui-dendo, cognoſcit Deus abſque compoſitione, & diuiſione, per ſimplicem intuitum: ita quæ nos cognoſcimus per cognitionem formaliter condi-tionatam, & ad inſtar inferentis, Deus cogno-ſcit per cognitionem æquiualenter conditiona-tam, & formaliter abſolutam. Omnis nempe conditionalis reſoluitur in abſolutam negatiuam coniunctionis inter conditionem, & conditio-natum, aut conditionati omiſſionem, præſcin-dendo interim ab exiſtentia, & non exiſtentia abſoluta vtriuſuis eorum ſeorſim, & ſecundum ſe. Cognoſcit igitur Deus reipſa in hunc mo-dum: Hic actus primus proximus libertatis e. gr. qui datus eſt D. Petro ad conuerſionem, non coniungetur cum omiſſione conuerſionis; neque hæc coniunctio ſubeſt meæ liberæ electioni, ſeu permiſſioni: Hic verò alius, nempè cum quo pec-
cauit

cauit Iudas, non coniungetur cum omiſſione, libera peccati; neq; hæc coniunctio ſubeſt meæ liberæ electioni; ſed ſolùm, vt vtrumque hoc extremum poſitiuum exiſtat ſimul; vel vt neutrum exiſtat. In quo nullum eſt inconueniens; vt conijci clariùs poteſt ex dictis ſuprà circa hoc ipſum ab art. 23. Igitur ſcientia media nullam inducit in Deum falſitatem, vel etiam ſecundum quid, & purè apprehenſiuam, vel quoad modum cognoſcendi.

Ad 4. Stultum quidem eſt, adiungere cognitionem conditionatam cognitioni abſolutæ iam præexiſtenti de eadem re: ſicut ſtultum eſt adiungere ſcientiam affirmatiuam poſſibilitatis rei, præexiſtente iam ſcientia de exiſtentia eiuſdem rei. Quia poſterior veritas vtrobique continet in ſe formaliter veritatem priorem, eique ſuperaddit. At ordine contrario optimè ſe res habet ob rationem contrariam, & à nemine negatur comparatione facta inter ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, & ſcientiam viſionis diſtinctas inter ſe virtualiter intrinſecè, cum præexiſtentia virtuali ſimplicis intelligentiæ ad ſcientiam viſionis. Scientia autem media ſubſequitur virtualiter intrinſecè ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, cui aliquid ſuperaddit, & præcedit virtualiter intrinſecè ſcientiam viſionis], quæ ſimiliter ſuperaddit aliquid eidem ſcientiæ [mediæ. Nulla igitur eſt abſurditas in hoc proceſſu Diuinæ cognitionis; & exempla obiectionis ſunt abs re.

Ad 5. Patet ex dictis circa ſecundam confirmationem tertij. Nempè ſicut præuidetur per ſcientiam mediam, quòd homo operaretur benè, certaret, vinceret, & mereretur; non autem quòd iam hoc faciat: ità præuidetur, quòd Deus coronaret, & remuneraretur; non tamen iam, hoc facit, aut præuidetur iam facere. Ineptiſſimus ergo erat error ille Pelagianorum dans compenſationem abſolutam operis, & laboris exiſtentis tantùm conditionatè, & per ſolam,

extrinſecam denominationem; cùm opus boni, quatenùs ſic præuiſum, ſolùm in genere cauſæ finalis mouere poſſit ad dandam gratiam, quæ fiat abſolutè, vt dicebat ſuprà D. Thomas.

Ad 6. Iam ſuperiùs dictum eſt, nomen iſtud ſcientiæ mediæ inductum eſſe de nouo maioris claritatis gratia, & pro expeditiori diſputationum vſu; rem verò ipſam ſignificatam per illud docuiſſe iam olim Theologos ferè omnes, præſertim D. Thomam, & Scotum, vti oſtendit fusè P. Montoya diſqut. 57. de ſcientia Dei. Qui ſimiliter demonſtrat diſp. 86 ſect. 2, vt plurimùm, cõprehenſam ab illis eſſe ſub nomine ſcientiæ viſionis. Quoad fundamentum ex parte diuiſionis obiectorum, dicendũ eſt, vltra eſſe & non eſſe ſimpliciter, ac intrinſecè, dari aliud eſſe ſecundum quid pure denominatiuum, ac extrinſecum, & ſolùm conditionaliter comparatiuum actus primi cum actu ſecundo. Vndè ea diuiſio obiectorum eſt adæquata quoad res cognoſcibiles; non verò quoad modos eſſendi rerum cognoſcibilium. Qua diſtinctione omnibus opus eſt pro exponenda ſcientia ſimplicis intelligentiæ, qua Deus non cognoſcit res creatas exiſtere determinate, aut determinatè non exiſtere, ſolumque cognoſcit eas ſecundum denominationem poſſibilis conuenientem eiſdem extrinſecè; tametſi nulla res poſſit eſſe à parte rei, neque exiſtens in ſe intrinſecè, neq; non exiſtens in ſe intrinſecè. Qua propter multiplicitas virtualis intrinſeca ſcientiarum non pendet à ſola multiplicitate ſcibilium ſecundum eſſe ipſis intrinſecum; ſed etiam à multiplicitate ſecundum denominationes extrinſecas variabiles abſque vlla variatione abſoluta intrinſeca rerum ſcibilium.

Art. 1. Ad 7. Liberum arbitrium Dei non exiſtit priùs purè intentionaliter in ſpecie ſui, quàm exiſtat phyſicè in ſe ipſo; ideòque non poteſt inducere vllã cognitionem ſuæ electionis priùs, quàm inducat ipſam electionem ſibi immediatè liberam. Recognoſcantur pro intelligentia

huius

huius rationis, quæ dicta ſunt ſupra art. 13. & 14. Deinde auferret Deo libertatē ad ſuos actus ſcientia media eorum. Quia eſſet determinat o præuia ad vnam partem, intrinſecè afficiens voluntatem Diuinam, ac proindè præalligans illam phyſicè ad vnam partem. Cuius rationis vis apparebit ex dicendis infrà quæſt. 34. circa concordiam noſtræ libertatis cum Diuina prædeſtinatione, & cum hac ipſa ſcientia media Dei, circa actus noſtros. Demū (quod in dè conſequens eſt) ſcientia media Dei circa ſuos actus non iuuaret, ſed dirueret perfectionem, & libertatem ampliſſimè electiuam prouidentiæ Dei. Ex quo capite primò, ac principaliter probata eſt ſcientia media Dei circa actus noſtros. Negata igitur ſcientia media Dei circa ſuos actus, concedenda eſt circa noſtros, reſpectu quorum oppoſita omnia verificantur.

Art. 2. Hinc conſequenter neganda eſt Deo ſcientia media circa actus etiam creatos ſub cōditione diſparata. Quia quòd actus noſtri coëxiſtant, vel non coëxiſtant tali conditioni, ſubeſt directè ſoli liberæ electioni Diuinæ; atque reſpectu electionis creatæ id ipſum eſt quid purè caſuale, ac fortuitum. Vnde negata Deo ſcientià medià circa ſuas liberas electiones neganda quoque eſt circa noſtras quatenùs con ungibiles cum conditionibus diſparatis, atque ſeparabiles ab eiſdem. Neganda ſimiliter eſt ſcientia media ſpecialis euentuum conditionatè futurorum ſub hypotheſi impoſſibili. Quia omnis veritas pendens ab hypotheſi impoſſibili eſt adæquatè indiſtincta ab aliqua veritate abſoluta à tali hypotheſi, ſeu à veritate aliqua abſolutè, & adæquatè poſſibili; & cognoſcitur depuratiùs, atque omninò perfectè, exclusà eadem hypotheſi. Quæ videlicet non interponitur abſque aliqua improprietate, & admixtione falſitatis ſecundum quid ex parte apprehenſionis. De quo agendum eſt q. 36. ab art. 4. & aliquid prætereà inſinuabitur q. 43. circa diſtinctionem Spiritus

ſancti à Filio, ſi non procederet ab ipſo.

Ad 8. Opus quidem eſt iiſdem omnibus principijs ex parte Dei, & noſtrâ, pro exiſtentia, tùm abſoluta, tùm conditionata actuum noſtrorum liberorum; ſed diuerſimodè. Quia ad exiſtentiam abſolutam horum actuum in ſe intrinſecè, opus eſt exiſtentia abſoluta illorum principiorum in ſe intrinſecè; at ad exiſtentiam conditionatam, ideſt, purè extrinſecam, & intentionalem eorumdem actuum, ſufficit exiſtentia eorundem principiorum purè eminentialis ac intentionalis in eſſentia Dei, vt expoſitum eſt ſuprà. Tali nimirum exiſtentia principij opus eſt pro exiſtētia cuiuſque effectus, qualis eſt exiſtentia eiusdem effectus, & nihil amplius. Quare abſque neceſſitate, & vtilitate, nequid in præſenti dicam ampliùs, inducitur decretum liberum conditionatum abſolutè exiſtens in Deo, vi cuius nihil detur abſolutè exiſtens, ſiue abſolutum, ſiue conditionatum intrinſecum effectibus contingentibus creatis cognoſcendis à Deo (nihilominus ſecundum ſolam denominationem abſolutè extrinſecam, & tantùm conditionatè intrinſecam.

Ad 9. Quod decretum collatiuum actus primi liberi creati coniungatur cum ſcientia media de operatione bona potiùs, quàm de mala, aut cum vtriuſuis omiſſione, & quòd idem actus primus conferatur potiùs per decretum prædefinitiuum boni operis, quàm per decretum permiſſiuum peccati; & conſequenter quòd detur in Deo ſcientia viſionis de bono opere potiùs, quàm de malo; aut è contrà: totum pendet in genere determinantis ab electione liberi arbitrij creati, pro vt exiſtente abſolutè pro ſua temporis differentia, & indidem coëxiſtente toti æternitati Dei, vti dicetur, & exponetur ex profeſſo infrà q. 34. Cui doctrinæ ſuffragatur frequens illa contra poſitio ſanctorum PP. apud Montoyam diſput. 33. de ſcientia ſect. 3. & 4. circa actus liberos creatos: *Non ideò ſunt futuri, quia præuiden-*

uidentur à Deo; ſed ideò præuidentur, quia ſunt futuri. Nulli itaque actus intellectus, aut voluntatis Diuinæ ſunt medium, in quo, tamquam in primo determinatiuo intellectus Diuini, cognoſcantur actus liberi creati, vt exiſtentes abſolute, independenter à præſentia phyſica ipſorum reſpectu æternitatis. Quod tamen non tollit, quominùs in actibus Diuinæ prouidentiæ videatur connexio intrinſeca cum noſtris actibus, atque in his viciſſim connexio intrinſeca cum illis; & quòd eatenus dicantur alij in alijs mutuò cognoſci. Verùm hoc nihil facit ad punctum de primo determinatiuo cognitionis Diuinæ. De diſcrimine condicionate futurorum quoad præſentiam phyſicam reſpectu Dei non neceſſariam pro ipſis, & neceſſariam pro abſolutis, iam dictum eſt ſuprà; & res eſt ſatis clara, vt apparet ex fundamentis propoſitis pro vtraque ſcientia, & mediæ, & viſionis.

QVÆSTIO XIX.

Vtrum Deus velit ſe, & alia propter ſe ipſum?

VIDETVR non velle. 1. Quia voluntas eſt mouens motum ex 3. de anima text. 54. Eius obiectum eſt finis. Et actus eſt appetitus. Hæc autem omnia repugnant Deo; vtpote immutabili, infinito, & nullius indigo, vt ſuprà habitum eſt. Ergo nihil poteſt velle Deus, nec datur in ipſo voluntas.

2. Quod nihil intereſt alicuius, non poteſt eſſe volitum propter ipſum, quia eo ipſo non eſt bonum illi. Nihil autem interſunt Dei res creatæ, nec habent rationem boni reſpectu eiuſdem. Ergo non poſſunt eſſe volitæ propter Deum.

3. Si Deus vellet cætera omnia propter ſe ſolum, non eſſet capax amicitiæ cum Angelis, & hominibus, aut alicuius alterius virtutis moralis. Quia de ratione amicitiæ eſt, vt amicus ametur propter ipſum amicum, & non propter amantem, ſimiliterque eſt de ratione virtutis moralis, vt habeat motiuum formale diſtinctum à ſummo bono, quod eſt Deus, vt dicetur in qq. de Virtutibus. Sequela autem eſt abſurda contradicens ſacris literis in multis locis. Ergo Deus non vult propter ſe ſolum cætera omnia, quæ vult.

4. Res creatæ habent bonitatem amabilem ratione ſui immediatè; ſicut habent entitatem producibilem immediatè à potentia Dei, quæ non eſt minùs perfecta, quàm voluntas Dei. Ergo poſſunt amari à Deo immediatè ratione ip-

ipſarum; ſicut poſſunt produci ab eodem immediatè.

5. Deus mouetur precibus, & meritis hominum ad conferenda, quæ ab illis petuntur, & quæ debentur ratione meritorum. Ergo motiuum adæquatum Diuinæ voluntatis non eſt ſolus Deus.

6. Perſonalitates Diuinæ prædiṫæ ſunt tanta bonitate, quanta eſt bonitas eſſentiæ Diuinæ. Ergo ſunt volitæ à Deo ratione ipſarum, & non tantùm propter ſe ipſum, quatenùs Deus eſt formaliter, ideſt, non propter ſolam Deitatem, ac eſſentiam.

Art. 1. Reſpondetur. Exiſtentiam voluntatis in Deo docent paſſim ſacræ literæ, ſed maximè Pſal. 113. 3. *Omnia quæcumque voluit, fecit.* & 1. ad Theſſal. 4. 3. *Hæc eſt voluntas Dei, ſanctificatio veſtra.* Eodem pertinent totidem ferè claſſes teſtimoniorum, quot inſinuatæ ſunt q. 15. art. 1. pro exiſtentia ſcientiæ in Deo, necnon rationes ferè eædem, quæ ibidem pro eadem propoſitæ ſunt. Quibus addi ſolet hæc alia ratio ex D. Thoma q. 19. art. 1. Quia omne intellectiuum eſt volitiuum. De qua tamen ratione agendum putaui potiùs in qq. de Angelis. Quia pro exiſtentia voluntatis in Deo, non eſt neceſſaria iſta propoſitio ſub hac ampliſſima vniuerſalitate. Licet enim concederetur poſſibile aliquid intellectiuum imperfectiſſimum in genere ſuo, quod propterea non eſſet volitiuum; gradus tamen intellectiui infinitè perfecti (quale intellectiuum eſt proprium Dei) manifeſtè concluderet coniunctionem, & identitatem volitiui ſecum; cùm ſit perfectior intellectus practicus beatificatiuus, & directiuus regiminis, ac dominij, quàm qui eſſet purè ſpeculatiuus, nec idoneus ad dirigendum vllum affectum, fruitionem, dominationem, & ſimilia. Nec expedit implicare, quæ ſunt clariſſima, cum ijs, quæ non ſunt vſque adeò clara, atque illuminare lucem obſcuritate.

Art. 2. Eadem porrò ratione, qua in dicta q. 15. aſſertum, & oſtenſum eſt, eſſentiam Diuinam eſſe motiuum formale adæquatum intellectus Diuini cognitum ab eodem comprehenſiuè; dicendum quoque eſt, eandem eſſentiam ſecundem ſe eſſe motiuum ſimiliter adæquatum voluntatis Diuinæ amatum ab eadem comprehenſiuè. Nempè bonitas eſſentiæ Diuinæ, quatenùs continens in ſe omnem puram bonitatem, omnemque perfectionem ſine imperfectione, eſt ſufficiens ſe ſola, in qua velut in centro, & ſine vltimo adæquato conquieſcat diuina voluntas; & cuius gratià exiſtat Deus, omniaque Diuina, non ſecùs, ac eadem eſſentia dicta eſt ſuprà ſufficiens ſe ſolà, vi cuius in genere cauſæ quaſi efficientis exiſtant Deus, omniaque Diuina, excluſis vtrinque, à fortiori, creaturis, manifeſtè incapacibus, vt habeant rationem cauſæ finalis reſpectu Diuinæ voluntatis, non minùs, quàm vt habeant rationem cauſæ efficientis reſpectu Diuini eſſe: Quæ paritas viget inter alia, ex illo Apoc. 1. cap. *Ego ſum Alpha, & Omega; primus, & nouiſſimus; principium, & finis*. Vbi Deus eodem modo prædicatur, tùm cauſa prima, fons, & origo; tùm finis vltimus, centrum, & quies rerum omnium. Ergo vtrumque conuenit Deo eodem modo ratione ſuæ eſſentiæ. Ergo ſicut hæc ſe ſola eſt virtus proximè productiua rerum creatarum, & origo virtualis, vt infrà dicetur, reliquorum prædicatorum Dei, quin aliquid aliud ſit ipſius origo: ita eadem eſt bonitas adæquata motiua Diuinæ voluntatis ad amorem, & exiſtentiam rerum omnium, quin aliquid aliud habeat rationem motiui, & cauſæ finalis, vel etiam partialis reſpectu ipſius. Deindè quæ ſunt indiſtincta virtualiter intrinſecè à relationibus Diuinis, & vnicuique earum conueniunt ratione ſui, dicuntur pluraliter, vt tres Perſonæ, tres Subſtantiæ, Duoſpirantes, & ſimilia; at finis vltimus in hoc teſtimonio, & alibi ſemper dicitur ſingulariter: nec

plures

plures vltimi fines dici poſſunt, ſicut plures Perſonæ. Multò verò minùs, ſicut plures res creatæ. Ergo ratio vltimi finis præſertim reſpectu primæ, & ſummæ voluntatis conuenit ſoli eſſentiæ Diuinæ ſecundum ſe, prout diſtinctæ virtualiter à perſonalitatibus, & realiter à creaturis. Demum ab hoc teſtimonio proceſſit circulus ille decantatiſſimus apud Sanctos PP. quo omnia, tanquam ad centrum, & vltimum quietis terminum, eò relabuntur, vndè tanquam ex fonte, & prima cauſa efficiente emanarunt. Quod profectò pronunciant PP. ſupponentes, tanquam principium euidens, quod eſt prima virtus effectiua omnium, eſſe quoque ſupremam dignitatem, ob quam ſint omnia. Cùm igitur eſſentia Dei ſit primum principium reale creaturarũ, & virtuale relationum Diuinarum; eadem ſimiliter eſt finis vnicus, & adæquatus, ob quẽ cætera ſint, & amentur à prima, & ſumma voluntate, iuxta illud Prou. 16. 4. *Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus.*

Art. 3. Accedit primum, rationem vltimi finis eſſe perfectionem ſimpliciter ſimplicem. Quis enim dubitat centrum Diuinæ voluntatis; finem, in quo vltimò quieſcit Deus; & obiectum, cuius cognitione, & amore conſtituitur beatitudo Diuina, eſſe meliora ipſa, quam non ipſa? Profectio autem ſimpliciter ſimplex non eſt niſi vnica etiam virtualiter intrinſecè, eſtque penitùs indiſtincta ab eſſentia Dei, vti ſuperiùs dictum eſt. Accedit rurſus bonum particulare ex ſua natura eſſe propter bonum commune, vt docet ex Philoſopho D. Thomas 1. contra Gentes c.41. & alibi ſæpè, neque eſt vllus, qui id neget, ſaltem reſpectu voluntatis, ad quam ſpectat bonum ipſum commune ſecundum totam ſuam latitudinem. Ergo relationes Diuinæ, quæ ſunt particulariter propriæ vniuſcuiuſque Perſonæ, & multò magis bonitates creatæ, ſunt propter eſſentiam Diuinam, quæ eſt bonum commune. Ergo hæc eſt vnicus, &

vlti-

vltimus illarum finis. Accedit tertiò, finem in vnoquoque rerum ordine eſſe præcipuum bonum, & perfectionem reliquis omnibus præminentem. Patet autem ſolam eſſentiam Diuinam eſſe huiuſmodi perfectionem. Accedit quartò, nihil manifeſtius eſſe poſſe, quàm vnamquamq; Perſonam Diuinam eo eſſe beatam, quo eſt Deus, & non aliquo inſuper alio. Sola autem Deitate, ſolàq; eſſentia Diuina ſunt Deus Perſonæ Diuinæ. Eadem ergo ſolâ ſunt beatæ, atque ideò eadem ſola fruuntur, vt amatâ ratione ſui, excluſis, à fortiori, creaturis ab hoc munere. Accedit poſtremò, vnumquemque amorem habere totam ſuam bonitatem, & menſuram totius ſuæ perfectionis à motiuo ſuo formali, & primario; atque amorem Diuinum eſſe indiſtinctum virtualiter intrinſecè ab eſſentia Diuina, quæ vi ſua, & à ſe ſola habet totum ſuum eſſe, totamque ſuam perfectionem. Ob hæc igitur motiuum formale adæquatum voluntatis Diuinæ eſt ſola eſſentia Diuina.

Art. 4. Hoc tamen non tollit, quominùs vna res creata, ſeu vna operatio Dei ad extra ſit finis, tùm qui, tùm cui, reſpectu alterius rei creatæ, ſeu operationis Dei ad extra, idque ex intentione Dei volentis formaliter, vt aliquid creatum ſit propter aliud aliquid creatum; licet non poſſit aliquid creatum vellè propter aliquid aliud creatum, vt dicit, & optimè diſtinguit D. Thomas q. 19. ar. 5. Quod ab alij Theologis ſolet aliter dici; nempè aliquid creatum poſſe eſſe finem alicuius operis Diuini; non tamen Dei operantis aliquid, aut alicuius actus interni Diuini, qui eſt ipſo Deus. Poteſt etiam aliter dici; res creatas poſſe eſſe motiuum ſecundarium, & ſecundum quid voluntatis Diuinæ; non tamen primarium, & ſimpliciter; ideſt, poſſe eſſe finem alicuius voliti à Deo, non verò ipſius actus, quo vult aliquid; ideſt, ipſius volentis aliquid extra ſe. Iuxta iſtam diſtinctionem explicari ab vnaquoque facilè poſſunt, nec.

poſſunt

poſſunt aliter intelligi, aut explicari legitimè varia teſtimonia, que ſolent adduci contra concluſionem principalem de motiuo formali adæquato Diuinæ voluntatis conſtituto per ſolam eſſentiam Diuinam.

Ad 1. *Voluntas ponitur in Deo ſecundum id præcisè, quod habet de perfectione, ſicut dictum eſt de ſcientia.* Quod autem voluntas aliqua habeat motiuum, aut finem ſui extra ſe, aut indigeat aliquo, quod non habet, pertinet ad imperfectionem. Vnde in Deo nec appetitus datur propriè, neque motus, neque finis ſui actus; ſed ſola fruitio ſui propter ſe, & pura quies affectiua in ſe ipſo, atque finalizatio ſolùm reſpectu creaturarum. Eadem ratione obiectum formale *Diuinæ voluntatis dici* potiùs deberet quietatiuum, quàm motiuum, niſi opus vbique vniuerſaliter eſſet, vt vteremur circa *Diuina vocibus ad illa tranſlatis ex* rebus creatis; quibus quia magis conuenit moueri, quàm quieſcere propterea motiuum potiùs dicitur illud bonum, quod ex ſe non minùs habet vim quietandi, quàm mouendi.

Ad 2. Non ſolùm eſt volibile, quod intereſt, ſed etiam quod purè decet. Decet autem Deum, vt benefaciat creaturis, licet hoc ipſum benefacere, nihil interſit ipſius, nec vllam ipſi ſuperaddat perfectionem peculiarem, vt infrà dicetur.

Ad 3. Deus vult, vt compenſentur merita præmijs, & peccata ſupplicijs; vt ſubueniatur miſeriæ indigentium, ſic de alijs eiuſmodi; idque præcisè quia decet ſe, vt ità fiat. Habet proindè Deus virtutes omnes morales non includentes, aut ſupponentes, ex ſuo conceptu, aliquam imperfectionem, & in quarum conceptu, ſecluſis imperfectionibus, remanet adhuc perfectio aliqua peculiaris; quales ſunt liberalitas, iuſtitia, miſericordia, beneficentia, & aliæ ſimiles. Habet verò illas ſecundum totam ipſarum perfectionem; quia vult opus proprium

earum,

earum, quatenùs tale, abſque imperfectione adhærendi bonitati creatæ propter ipſam, vti nos facimus. Nec enim hoc neceſſarium eſt ad dignitatem laudis, quæ peculiariter tribuitur ratione cuiuſque virtutis moralis; cùm non poſſit perire dignitas laudis alicui operi præciſè, quia volitum eſt propter motiuum præſtantius. Quod optimè explicat D. Thomas in eadem q.19.ar.2.ad 2. exemplo medici, & ægroti. Medicus enim iniungens, & ægrotus ſumens potionem amaram, quatenùs per intrinſecam ſuam virtutem conducit ad obtinendam ſalutem, & quia in ordine ad illam eſt eligibilis prudenter, reſpiciunt potionem vt obiectum purè materiale, de quo nemo dubitat; & nihilominus ſunt laude digni, & obtinent honeſtatem peculiarem prudenter, & honeſtè procurantium ſalutem; qua dignitate laudis, & honeſtate carerent, ſi ſolam adamarent ſalutem ſecundum ſe. Hoc autem pacto ſe habet Deus in relatione obiecti creati honeſti ad bonitatem ſuam; & non eo pacto, quo idem ægrotus vult potionem dulcem propter ſalutem, mouente partialiter dulcedine ſecundum ſe, & trahente voluntatem dependenter à ſalute, ſimulque independenter ab eadem. Hoc namque poſterius non habet locum in Deo, vt aduertit ibidem D. Thomas. Quia eſſentia Diuina non eſt bonum ſe ſolo inſufficiens reſpectu Dei, ſicut ſalus ſe ſola eſt bonum inſufficiens reſpectu ægroti. Hoc igitur pacto dantur in Deo virtutes morales abſque imperfectione ipſarum propriâ apud nos. Quod ſpecialiter attinet ad amicitiam Dei cum creaturis, explicatur ex profeſſo q. 39. de virt. Theol.

Ad 4. Conformiter ad doctrinam hìc traditam bonitas creaturarum poteſt eſſe immediatè terminatiua actionis Diuinæ ad extra, non tamen motiua formaliter, & propriè amoris Diuini. Quia motiuum amoris eſt cauſa ſaltem partialis bonitatis eius, & pertinet ad beatitudinem

nem ſaltem partialem, & accidentalem amantis, quod repugnat rei creatæ reſpectu Dei. A quo tamen non repugnat vt illa recipiat immediatè totum ſuum eſſe. Eſt itaque eadem perfectio omnipotentiæ, & amoris Diuini; ſed omnipotentia comparatur cum ſuo termino tanquam purè dans, & nihil recipiens; amor verò comparatur cum ſuo motiuo tanquam aliquid recipiens, & deriuans in amantem. Paritas igitur eſt manifeſtè nulla; & bonitas creata poteſt eſſe amabilis ratione ſui reſpectu voluntatis creatæ, non verò reſpectu voluntatis Diuinæ.

Ad 5. Conſtat ſatis eſt dictis circa 3. & ſuperaddetur expoſitio clarior q. 31. circa electionem ad gloriam antè præuiſa materia. Interim dicitur iuxta phraſim, paulò antè declaratam, preces, & merita noſtra eſſe motiuum ſecundarium Diuinæ voluntatis, non verò primarium, nec partiale quidem. Quia illis debetur, ſiue de congruo, ſiue de condigno, præmium, & obiectum precum, non verò voluntas collatiua eorum.

Ad 6. Perſonalitates Diuinæ non benè comparantur, quoad perfectionem, cum eſſentia Diuina. Quia eſt eadem ipſarum, & eſſentiæ perfectio etiam virtualiter intrinſecè, eodem prorſus modo, ac eſt vna, & eadem Diuinitas. Quare ſicut Perſonalitates non ſunt Deitas, aut Deus formaliter ratione ſui, ſed realiter ratione Deitatis; ita ſunt amabiles ratione Deitatis non minùs, quàm ſit amabilis ipſa Diuinitas, vt apparebit clariùs infrà quæſt. 40. vbi diſſeretur de perfectione Perſonalitatum Diuinarum.

QVÆ-

QVÆSTIO XX.

Vtrum conueniat Deo libertas indifferentiæ circa res creatas?

VIDETVR non conuenire. 1. Quia volens neceſſariò finem, quantum volibilis eſt, neceſſariò vult omnia, quæ ſunt ad finem, & ſunt volibilia propter ipſum: ſicut neceſſariò cognoſcit conſequens, qui neceſſariò comprehendit antecedens, in quo illud continetur. Deus autem neceſſariò vult ſuam eſſentiam, quantum volibilis eſt; eademque eſt ipſi finis adæquatus rerum omnium creatarum, vt nuper dictum eſt. Ergo neceſſariò vult creata omnia, quæ abſolutè velle poteſt.

2. Voluntas, quæ poteſt velle comprehenſiuè motiuum ſuum adæquatum, quin velit aliquid aliud, non poteſt eſſe libera ad volendum hoc aliud. Quia non ſupereſt aliquid propter quod, ipſum velit. Deus autem poteſt velle comprehenſiuè ſuam eſſentiam, quæ eſt motiuum eius adæquatum, quin velit aliquid creatum. Ergo Deus non eſt liber ad volendum aliquid creatum, & caret neceſſariò omni volitione rei creatæ.

3. Si Deus eſſet liber ad volendum, & nolendum aliquid; eſſet quoque liber ad idem volendum pro vno tempore, & nolendum pro alio. Hoc autem eſt impoſſibile propter immutabilitatem Dei. Ergo & primum eſt impoſſibile.

4. Deus amat neceſſariò omnia entia creata, præcisè vt poſſibilia; vti fert ſententia longè communior Theologorum. Eadem autem, vt exiſtentia, ſunt meliora. Quia in vnoquoque

eſt melius exiſtere, quàm eſſe purè poſſibile. Ergo, à fortiori, amat Deus neceſſariò omnia creata, vt exiſtentia; id eſt, vult neceſſariò, vt exiſtant; ſicut neceſſariò vult, vt ſint poſſibilia.

5. Deus tenetur neceſſitate morali ad optimum in vnoquoque genere rerum creatarum, vbicumque illud eſt poſſibile, nec datur proceſſus in infinitum melioris ſemper, & melioris. Tenetur verò ità, vt ſi contingeret non fieri tale optimum, eo ipſo Deus deſineret eſſe optimus, & ſummè laudabilis; id eſt, Deus deſineret eſſe Deus; vti pluribus, & auctoritatibus, & rationibus, atque exemplis luculenter perſuadet Montoya diſput. 9. & 10. de Voluntate Dei; & ea præſertim ratio efficaciter conuincit. Quòd omnes Dei actus neceſſariò ſunt optimi, ac ſummè perfecti, & tales, quibus ne cogitari quidē poſſit aliquid melius. Actus verò optimi non niſi de optimis obiectis eſſe poſſunt; quandòquidem bonitas cuiuſque actus dependet ex bonitate obiecti, tanquam ex menſura ſua. Ergo libertas Dei circa res creatas, nec vniuerſalis eſt, neque perfectè indifferens.

6. Non datur libertas abſque libero arbitrio; vt eſt notum apud omnes; nec liberum arbitrium dari poteſt abſque poteſtate indifferenti ad bonum, & malum, vt ſupponit apertè D. Hieronymus to. 4. in epiſt. ad Damaſum Papam propè finem. In Deo autem non eſt poteſtas indifferens ad bonum, & malum, cùm peccare minimè poſſit. Ergo in Deo non eſt libertas.

7. Si Deus eſſet omninò indifferens reſpectu omnium ſuorum effectuum; nullus effectus proueniret neceſſariò ex vlla cauſa ſecunda; nec vlla certitudo eſſe poſſet, quòd ignis applicatus paſſo benè diſpoſito combuſturus ipſum eſſet potiùs, quàm non combuſturus; & ſic de ſimilibus. Quia omnes cauſæ ſecundæ dependent eſſentialiter in omni ſua operatione à cooperatione cauſæ primæ. Ergo exiſtente Deo prorsù indif-

indifferenti ad cooperandum, & non cooperandum, nulla poſſet eſſe determinatio; nullaque abſoluta certitudo vllius cauſæ ſecundæ producturæ potiùs, quàm non producturæ aliquando aliquam ſuum effectum. Patet autem manifeſtè ſequelam eſſe abſurdam, & contradicentem communi, ac indubitato humani generis conſenſui.

8. Vniuerſaliter eſt probabilius id fore, quod multipliciter, quàm quod vno tantùm modo contingere poteſt. Quòd autem exiſtat aliquid creatum, infinitis modis contingere poteſt, vt patet ex infinitate differentiarum temporis, & loci, & aliarum rerum creatarum, nec non combinationum inter ipſas, quæ, & pro quibus, & in quibus exiſtere poſſunt. Quòd verò nihil creatum exiſtat, vno tantùm modo contingere poteſt nempe Deo volente ſe ſolum exiſtere, & nihil vnquam prætereà exiſtere. Ergo ex natura rei, nullàque facta ſuppoſitione Deo libera, probabilius ab æterno fuit, fore aliquando aliquid creatum, quàm nihil vnquam creatum fore. Ergo Deus ex ſua natura non eſt omninò, & cum perfecto in vtramque partem æquilibrio indifferens, vt velit, & nolit exiſtere aliquando aliquid creatum.

9. Non poteſt eſſe indifferens ad alterutrum ex duobus, qui non impellitur ad alterum ex vno motiuo, & ad alterum ex alio. Quia vnum, & idem non poteſt mouere àd oppoſita; cùm inclinatio ad vnum aliquid ſit fuga, & retractio ab oppoſito. Diuinæ autem voluntatis eſt vnicum motiuum adæquatum, vt ſuprà dictum eſt; impotens proinde contradicere ſibi mouendò ad aliquid, ad cuius oppoſitum ſimul moueat, & tantundem moueat. Ergo Deus ad nulla duo extrema poteſt eſſe indifferens.

Art. 1. Reſpondetur. Certum eſt, Deum amare neceſſariò ſe ipſum quoad omnia ſua prædicata ſimpliciter neceſſaria. Primùm, quia neceſſariò eſt beatus; & nequit eſſe beatus abſque amore, & frui-

& fruitione ſummi boni, quod eſt ipſe Deus, vt eſt in ſe cum omnibus ſuis prædicatis neceſſarijs. Deinde, quia omnia prædicata neceſſaria Dei ſunt puræ perfectiones abſque vlla imperfectione, & abſque connexione cum aliqua imperfectione. Purum autem huiuſmodi bonum nihil habet, ratione cuius moueatur, ac determinetur voluntas ad nolendum, ſeu non volendum ipſum, ſiquidem perfectè innoteſcat prout eſt in ſe, ſicut dictum eſt ſuprà Deum innoteſcere ſibi. Demum quia motiuum adæquatum voluntatis Diuinæ eſt eſſentia Diuina, quæ eſt eſſentialiter coniuncta cum omnibus prædicatis neceſſarijs Dei, & non poteſt exiſtere abſque aliquo ex ipſis; cùm non poſſit exiſtere abſque plenitudine totius ſuæ perfectionis. Motiuum autem vniuerſale, & adæquatum voluntatis, non liberè, ſed neceſſariò eſt volitum per ipſam. Quia nullum poteſt habere actum, qui non verſetur circa ipſum, & ad quem non moueatur ab eodem; nec fieri poteſt, vt nullum habeat actum, ſeu determinationem, & exercitium ſuum. Eòdem pertinet, quòd Deus omne aliud bonum poteſt habere ſimul cum omnibus prædicatis ſuis neceſſarijs, & abſque ijsdem nullum aliud bonum habere poteſt, Ergo nullà vllius rei bonitate inclinari, ac determinari poteſt, vt ſuſpendat amorem ſui ſecundum ſe, vel ex toto, vel ex parte; atque ideò neceſſariò amat ſe Deus ſecundum ſe præcisè, quantum amabilis eſt.

Art.2; At reſpectu creaturarum tùm ſingularum ſeorſim, tùm quoad quamlibet ipſarum collectionem abſolutè poſſibilem, conuenit Deo abſolutè, & ſimpliciter, nullàque facta ſuppoſitione alicuius determinationis ſuæ liberæ; conuenit, inquam, perfecta libertas indifferentiæ, abſque vlla ad alterutram partem neceſſitate, ſeu metaphyſica, ſeu phyſica, vel etiam morali, reddente, vel certam, vel etiam aliquatenùs probabiliorem electionem Diuinam in vnam aliquam

quam partem potiùs, quàm in oppoſitam. Ratio eſt. Quia omnis determinatio voluntatis ad media prouenit ex neceſſitate ipſorum ad finem, vel ſimpliciter, vel perfectiùs, aut commodiùs obtinendum. Volens etenim ſanitatem, ex. gr. eo ipſo determinatur, atque omninò neceſſitatur ad volendum pharmacum, quod cognoſcitur vnice ac ſimpliciter neceſſarium ad illam obtinendam: ad non ità neceſſarium, exiſtimatum tamen efficacius, aut commodius, non ità neceſſitatur; inclinatur tamen magis ad illud volendum, quàm omittendum. Ad ambulationem verò exiſtimatam nullius prorſus ad id momenti eſſe, relinquitur omninò indifferens. Finis autem adæquatus Diuinæ voluntatis eſt bonitas eſſentiæ Diuinæ, ad cuius exiſtentiam nullatenùs ſũt neceſſariæ, nec quidquam omninò conferunt res vllæ creatæ, nec ſeorſim, nec coniunctim; cùm Deus ſit bonum ſibi ipſe ſolo perfectè ſufficiens. Quæ omnia ſuperiùs demonſtrata iam ſunt. Ergo Deus præcisè ex natura rei, nullaque facta ſuppoſitione vllius ſuæ liberæ determinationis, eſt perfectè liber, atque omninò indifferens ad volendam, & non volendam exiſtentiam quarumlibet rerum creatàrum, cùm ſeorſim, tum coniunctim, & ſecundum omnem ipſarum conſiderationem abſolutè poſſibilem.

Art. 3. Iſtud argumentum vrget breuiter, & efficaciter Auguſtinus q. 22. ex 83. dicens. *Vbi nulla indigentia, nulla neceſsitas; vbi nullus defectus, nulla indigentia. Nullus autem defectus in Deo. Ergo nulla neceſsitas.* Eodem igitur modo excludit à ſe Deus ratione ſuæ perfectionis omnem neceſsitatem reſpectu aliorum extra ſe, quo excludit à ſe omnem defectum, Defectum autem omnem ità excludit à ſe Deus, vt ne minimum quidem defectum patiatur, cùm abundet omni perfectione abſolutè, & ſimpliciter poſſibili in omni genere, vt ſæpè dictum eſt ſuprà præ-

ſertim

ſertim q 14. Ergò ità excludit omnem prorsùs neceſſitatem reſpectu aliorum extra ſe, vt ne minimam quidem neceſſitatem, ſeu diminutionem indifferentiæ patiatur reſpectu cuiuſquam rei creatæ, aut collectionis rerum creatarum. Accedit quamcumque, vel minimam necesſitatem moralem Dei, & qualemcumque diminutionem plenisſimæ indifferentiæ reſpectu rerum creatarum, fore indiſtinctam ab indigentia earundem in eodem gradu. Quia necesſitas Dei, qualiſcumque ea ſit, ad volendum aliquid, eſt indiuiſim necesſitas, vt illud idem exiſtat, & habeatur à Deo, Quia velle Dei eſt eſſentialiter inductiuum rei volitæ iuxta illud. *Quæcumque voluit, fecit*. Et rurſus quælibet res creata per ſe ipſam eſſentialiter eſt propria Dei ideòque necesſitas, vt exiſtat, eſt necesſitas, vt habeatur à Deo. Indigentia autem alicuius rei nihil eſt aliud, quàm necesſitas, vt illa exiſtat, & habeatur à patiente necesſitatem. Cùm ergo nulla vllius generis indigentia rerum creatarum detur in Deo, vt dicebat modò Auguſtinus, & colligitur ex illo pſ. 15: *Bonorũ meorum non eges*; patet nullam omninò necesſitatem ineſſe Deo reſpectu rerum creatarum, ſed perfectam, & plenisſimam vndequaq. indifferentiam, nulla facta ſuppoſitione vllius ſuæ liberæ electionis, de qua dicendum eſt infrà ſeorſim.

Ad 2. Volitio neceſſaria finis, tametſi comprehenſiua ſit, non inducit neceſſariò volitionem mediorum, niſi hæc ſint neceſſaria ad finem. Quia talis finis non connectitur neceſſariò cum exiſtentia mediorum, ſicut connectitur antecedens cum conſequenti. Deus autem non eſt finis, ad quem ſit neceſſarium aliquid creatum, ſed ſe ſolo ſibi ſufficit nec indiget creaturis, vt ſit, vt que optimè habeat; ſed neque indirectè poteſt inducere eſſentia Diuina aliquam necesſitatem exiſtentiæ creaturarum, quatenùs eſt motiuum iidem adæquatum intellectus Diuini, vi cuius, tamquam antecedentis, poſsint co-

gnoſci

gnoſci creaturæ non ſolùm vt poſsibiles, ſed etiã vt exiſtentes. Quia eſſentia Diuina non mouet abſolutè ſe ſola ad cognitionem exiſtentiæ creaturarum, ſed conditionatè tantùm, nempè ſi dabitur cognoſcibilitas ex parte ipſarum, & materia circa quam verſari poſſit ſcientia viſionis, vt patet ex q. 17.

Ad 2. Decet Deum; tum, vt ſit ſolus, nulla, ſimul cum ipſo, exiſtente imperfectione creata; tùm, vt ſuam bonitatem communicet rebus alijs intrinſecè ordinatis ad gloriã, & laudem ipſius. Vnde ad vtrum libet ex his extremis, & conſequenter ad vtriuslibet nolitionem moueri, atque determinari poteſt bonitate eſſentiæ ſuæ, vt amata comprehenſiuè. Hoc nimirum diſcrimen intercedit inter finem puræ excellentiæ, ac decentiæ, qualis finis eſt ſolus Deus, & finem vtilitatis, qualis eſt omnis finis creatus; vt ille æquè benè habeat cum medijs, & ſine medijs conferentibus ad gloriam, & laudem ipſius inutilem eidem; hic verò meliùs habeat cum medijs, vel ſimpliciter, vel ſecundum quid, vtpote vtilibus eidem. Vndè fit, vt finis puræ excellentiæ, ac decentiæ moueat ex parte actus primi ad vtramque partem contradictionis; finis verò vtilitatis magis moueat ad alteram partem determinatè ſumptam. Vtrique tamen fini commune eſt, vt in actu ſecundo ad alteruaram partem determinet. Quia neuter finis exiſtere poteſt, aut cum vtraque parte contradictionis ſimul, aut cũ neutra Quapropter amor comprehenſiuus vtriuſq; finis neceſſariò eſt electiuus, aut inductiuus electionis terminatæ ad alterutrum extremum contradictionis ex parte mediorum. Ergo eſſentia Diuina per ſe ipſam eſt ſufficientia & neceſſitas metaphyſica vaga ad electionem circa quodlibet creatum, abſque vlla neceſſitate determinata ad vnã potiùs partem, quàm ad oppoſitam.

Ad 3. Omnis Dei volitio, & nolitio eſt indiſtincta à Deo, ac proindè ab æterna ipſius

dura-

duratione, atque ideò eſt eſſentialiter æterna. Vnde fieri non poteſt, vt Deus mutetur, ſeu phyſicè, ſeu intentionaliter, vtque incipiat velle, poſtquam noluit, aut è conuerſo, tranſeundo ab altero ex his actibus ad alterum. Vno itaque indiuiſibili actu vult, vt mutentur res creatæ, & incipiant eſſe poſt ſuum non eſſe, atque è conuerſo; vtque pro vno tempore ſic habeant, & ſic pro alio. Nec enim repugnat, vt idem actus cùm primùm exiſtit, & pro eadem ſua duratione velit oppoſita circa rem eandem pro diuerſis durationibus eiuſdem rei; Quod vnicuique eſt experientia manifeſtum.

Art. 1. Ad 4. Poſſibilitas phyſica creaturarum eſt prædicatum ſimpliciter neceſſarium; eſt purum bonum; eſt indiſtincta realiter à Deo, vt apparet ex dictis q. 18. Oppoſita omnia conueniunt exiſtentiæ creaturarum, vt per ſe patet. Conceſſo igitur amore Diuino neceſſario poſſibilitatis phyſicæ creaturarum, ſolus concedendus eſt amor Diuinus liber exiſtentiæ earum.

Ad 2. Verùm ſi ſermo ſit de creaturis, vt poſſibilibus, non phyſicè, per denominationem extrinſecam ab omnipotentia Dei, quatenùs eadem denominatio eſt intrinſeca Deo, & indiſtincta ab eadem omnipotentia, ſed, vt poſſibilibus logicè, & ſecundum habitudinem ſubiecti ad prædicatum (quam diſtinctionem tradit D. Thomas 1, 2. q. 40. art. 3. ad 2. ex Philoſopho 5. Meta. text. 17.) dicendum eſt cum eodem D. Thoma in præſenti q. 19. art. 3. ad 6. ſcire quidem neceſſariò Deum, non tamen velle, ſeu neceſſariò, ſeu liberè creaturas præcisè, vt poſſibiles eiuſmodi poſſibilitate. Ratio differentiæ eſt; quia voluntas fertur ad bonum præcisè, vt eſt in ſe ipſo. Creaturæ autem præcisè vt poſſibiles Logicè, ſeu ratione connexionis ſubiecti ad prædicatum, nullam habent bonitatem in ſe ipſis, quia illam ipſam connexionem non habent intrinſecè in ſe ipſis, ideòque non

ſunt capaces, quæ terminent actum voluntatis, præter quàm ſecundum ſuum eſſe intentionale indiſtinctum ab actuali earum cognitione. At cognitio Diuina ferri poteſt ad creaturas vt poſſibiles eadem iſta poſſibilitate. Quia eſt proprium cognitionis Diuinæ, vt poſſit repræſentare factibilia non minùs, quàm ea, quæ facta ſunt. Quia ſcientiâ habetur de rebus non ſolùm vt ſunt in ſe, ſed etiam multò magis ſecundum quod ſunt in ſciente; nempè ratione ſpeciei continentis in ſe ſimilitudinem earum. Itaque voluntas Diuina neceſſariò vult creaturas poſſibiles ſecundum vnum genus poſſibilitatis earum: & ſecundum aliud genus poſſibilitatis, neque liberè, neque neceſſariò ferri poteſt ad eaſdem. Defectus huius diſtinctionis obſeruatæ à D. Thoma, & non obſeruatæ à quibuſdam alijs, implicuit eoſdem mirabiliter circa diſcrimen datum inter intellectum, & voluntatem; quod tamen eſt clariſſimum, obſeruatâ eâ diſtinctione.

Art.3. Iuxta eandem diſtinctionem, & rationem differentiæ inter intellectum, & voluntatem, dicendum conſequenter eſt, Deum nullo actu voluntatis, ſeu libero, ſeu neceſſario, ſeu abſoluto, ſeu conditionato verſari circa futura contingentia, quatenùs purè conditionata, ſecundum ſe præcisè conſiderata, ſed, ſolùm amari à Deo eſſe intentionale ipſorum, quod eſt realiter indiſtinctum à ſcientia Dei, per quam cognoſcuntur, vt taliter futura. Quia videlicet futura purè conditionata habent eſſe talia, ſeu habent futuritionem conditionatam tantummodo per denominationem extrinſecam diſtinctam realiter adæquatè quoad ſuam entitatem ab ipſis effectibus, qui denominantur conditionatè futuri: ſicut ijdem effectus, & quilibet alij præcisè, vt poſſibiles, habent eſſe tales, ſeu habent poſſibilitatem per denominationem extrinſecam diſtinctam realiter, ac entitatiuè ab ipſis rebus, quæ denominantur poſſibiles. Qua propter

ter tàm nulla conuenit bonitas actualiter effectibus, quatenus purè conditionatè futuris, quàm nulla conuenit iiſdem, & alijs quibuſuis, vt purè poſſibilibus per habitudinem ſubiecti ad prædicatum. Eadem igitur ratione repugnat aliquem actum Diuinæ voluntatis, ſiue conditionatum, ſiue abſolutum, actualiter, & abſolutè terminari ad obiecta quatenùs purè conditionatè futura, quà repugnat, vt terminetur ad eadem, quatenùs purè poſſibilia poſſibilitate conſiſtenti in habitudine ſubiecti ad prædicatū; cùm eiuſmodi denominatio vtrobiq; ſit æqualiter extrinſeca, nihil bonitatis ponens in rebus denominatis, ſed ſolam illam ſupponens in forma denominante.

Ad 5. Nihil creatum, nullàque collectio rerum creatarum propter magnitudinem ſuæ bonitatis poteſt inducere in Deum aliquam, vel minimam, neceſsitatem volendi potiùs, quam nolendi. Quia omnia coniuncta, & ſingula ſeorſim, cuiuſcumque generis ſint, ſunt omninò contemptibilia reſpectu Dei, & reputantur quaſi nihilum, vt patet ex dictis. Auctoritates, quibus vtitur Montoya, ſolum loquuntur de neceſſitate Dei, vel ad actus optimos, idq; abſolutè, vel ad optimum obiectum creatum vnicuiq; enti creato connaturale, ex ſuppoſitione, quod iam hoc exiſtat, & fuerit omninò volitum à Deo liberè. Prioris generis auctoritates nihil faciunt pro ſcopo Montoyæ. Quia Deus non ſola neceſſitate morali, ſed ſumma, & metaphyſica neceſſitate tenetur ad actus optimos, & quibus meliores ne quidem cogitari poſſint. Tali enim neceſſitate tenetur ad actus comprehenſiuos motiui formalis adæquati, ſummè ac infinitè boni; nempè comprehenſiuos bonitatis eſſentiæ ſuæ, vt liquet ex quæſtione præcedenti. Tota autem bonitas actus pendet ab obiecto formali ipſius, nullaque eſt differentia bonitatis inter actus ex ſola differentia bonitatis ex parte obiectorum purè materialium. Quapropter Deus habet actus ſemper ſimpliciter, & abſolutè optimos, ſiue

velit, ſiue noli creaturas; ſiue optimas velit, ſiue infimas. Nullus proinde actus Diuinæ voluntatis eſt laudabilis, aut poteſt magni fieri laude comparatiua cum alio actu Diuino, minuſque æſtimatiuà alicuius alterius actus Diuini, vt accidit in actibus creatis; ſed omnes, ac ſinguli ſunt ſummè, ac infinitè laudabiles, & æſtimabiles ſecundum ſe, & ſecundum conceptum abſolutum; ſolaque laus gratificatiua, quæ eſt laus latè tantùm, & impropriè talis, cùm propriè ſit potiùs gratitudo, & plauſus accipientis beneficium, poteſt eſſe inæqualis ratione diuerſorum actuum Dei, quatenùs Deus per aliquos actus confert nobis maiora beneficia, quàm per alios, & conſequenter manifeſtatur nobis bonitas Dei magis per quoſdam actus Diuinos, quàm per alios. Aliàs enim Deus indigeret collatione maximorum beneficiorum reſpectu noſtri, vt eſſet laudabilis laude magnificatiua, atque valdè æſtimabilis; ſicut nos indigemus eàdem, vt optimè habeamus, vtque ſimus optimi. Quo nihil abſurdius eſſe poteſt, vt apparet ex fundamentis ſuperiùs præpoſitis. Iam verò auctoritates; quæ loquuntur de neceſsitate Dei ad optimum vnicuique connaturale ex aliqua ſuppoſitione Deo perfectè liberà, expendentur inf à q. 28. & nihil conferunt ad punctum præſentis controuerſiæ. Quæſitum namque eſt de ſola libertate, & indifferentia Dei, præſcindendo ab omni ſuppoſitione Deo libera. ſeu de libertate, & indifferentia Dei quatenùs præcedente omnem liberam determinationem Dei.

Ad 5. In Deo datur liberum arbitrium, ſed abſque imperfectione libertatis ad peccandum, quæ eſt propria arbitrij creati, & non pertinet ad conceptum liberi arbitrij, vt ſic, & vniuerſaliter, vt patet in libero arbitrio Chriſti, & aliorum Beatorum. D. autem Hieronymus loquitur ibi de libero arbitrio non ſecundum eius cõceptum vniuerſaliſsimum, ſed cum reſtrictione ad arbitrium immediatè, & experimentaliter no-

bis

bis notum, vt patet ex toto contextu.

Ad 7. Illa ratio vexat plurimùm, & ſanè inſolubiliter, Alarconem, Alderetum, & nonnullos alios, qui non agnoſcunt neceſſitatem Dei moralem ad optimum vnicuique rei creatæ connaturale, ex ſuppoſitione, quòd res aliquæ, & cauſæ aliquæ ſecundæ iam præexiſtant; De quo dicetur infrà ex profeſſo. Cæterùm aduerſus noſtram præſentem ſententiam nihil indè probatur. Quia omnis noſtra certitudo de effectu aliquo determinato futuro potiùs, quam non futuro fundatur in diſpoſitione cauſæ ſecundæ præexiſtenti iam, & nobis nota ante exiſtentiam eiuſdem effectus. Quæ præuia diſpoſitio cauſæ ſecundæ eſt coniuncta cum neceſſitate morali Dei ad effectum illi connaturalem, vt infrà dicetur. Nunc enim ſolùm agitur de libertate, & indifferentia Dei quatenùs præſcindente ab omni eiuſmodi ſuppoſitione, eamque præueniente, & conſideratis naturis Dei & rerum creatarum ſecundum ſe præcisè.

Ad 8. Pluralitas effectuum, aut modorum operandi maior ex vna parte, quàm ex alia, tunc ſolùm reddit magis certam futuritionem vagam alicuius ex pluribus, quàm ex paucioribus, aut quàm vnici incompoſſibilis cum tota plurium collectione, quando iuxta multiplicitatem eligibilium multiplicantur motiua, & cauſæ eligendi valentes vi ſua vniuſcuiuſque peculiari trahere ad ſe voluntatem. At verò ſi multiplicatio ſit purè materialis, nullamque eiuſmod i virtutem motiuam adiungens, ac multiplicans, nulla poterit inde ſpecialis, ac maior certitudo redundare electionis eam potiſſimùm in partem caſuræ. Quia quæ voluntatem nullatenùs valent trahere ad ſe; trahere cum certitudine maiori nequaquam valent. Dictum autem eſt, obiecta creata nullam habere vim, vel etiam partialiter mouendi, & ad ſe pertrahendi voluntatem Diuinam. Ergo præcisè ex natura rei, nullaque facta ſuppoſitione determinationis alicuius libe-

tè à Deo conceptæ, inclinantis magis ad vnam parcem, quàm ad oppoſitam, non erat probabilius, aliquid creatum aliquando eſſe futurum, quàm oppoſitum. Exemplum idoneum ſumi poteſt ex bilance, quæ in neutram partem inclinatur inæqualiter ex multitudine ponderum maiori ex vna parte, quàm ex altera, ſi pondus nihilominùs ſit æquale vtrobique, & ad ſit in vna parte vnum corpus æquiponderans multitudini corporum exiſtenti, n altera parte. Videri plura poſſunt circa hanc materiam, & circa multiplices eiuſmodi combinationes q. 5. & 6. de Gratia, vbi eiuſmodi omnia diſcutiuntur ex profeſſo.

Ad 9. Ad electionem perfectè liberam vtriuſuis ex oppoſitis ſufficit vnicum motiuum æquè benè habens cum vtrolibet ex illis, ſimulque impotens exiſtere abſq; alterutro, cùm aliunde neutrum dari poſſit, niſi dependenter ab electione voluntatis reſpicientis idem motiuum. Sic autem comparatur bonitas eſſentiæ Dei cum eſſe, & non eſſe creaturarum, & cum electione Diuina. Quia Deus exiſtere nequit abſque alterutro ex illis extremis determinatè, vt per ſe patet; & neutrum eorum dari poteſt, niſi Deo illud determinante, ac eligente. Neque verò hinc ſequitur eſſentiam Diuinam ſibi contradicere, quia inclinat, & determinare poteſt ad oppoſita. Neutrum enim oppoſitorum quidquam prodeſt Deo, aut nocet. Vnde contradictio eſt ex parte extremorum, ad quæ inclinat eſſentia Diuina extrà ſe; non verò ex parte ipſarum inclinationum quatenùs immanentium in Deo. Inclinationes namque ipſæ optimè cohærent inter ſe; ſi quidem omnes adhærent vniformiter vni, eidemque bono ratione ſui adæquatè.

QVÆ-

QVAESTIO XXI.

Vtrum terminationes liberæ Diuinæ identificentur adæquatè cum Deo?

VIDENTVR non identificari. 1. Quia quæ ſunt inuicem ſeparabilia realiter quoad eſſe, diſtinguuntur inter ſe realiter. Quod videtur eſſe principium per ſe notum. Quid enim notius eſſe poteſt quàm nihil poſſe ſeparari realiter à ſe ipſo; nec poſſe exiſtere aliquid, eodem ipſo ſimul non exiſtente? Profectò hæc ſeparatio manifeſtiùs in ſe continet diſtinctionem realem ſeparabilium, quàm ſeparatio quoad locum, ratione cuius fit, vt aliquo alicubi exiſtente non adſit ibidem realiter aliquod aliud prædicatum. Et tamen ſeparatio quoad locum, ex confesſione omnium, eſſentialiter includit in ſe diſtinctionem realem ſeparabilium. Multò igitur magis ſeparabilitas quoad eſſe. Quæ videlicet eſt maior, & ſumma ſimpliciter ſeparabilitas. Deus autem, & terminatio libera ex. gr. connexa eſſentialiter cum exiſtentia mundi, ſunt inuicem ſeparabiles quoad eſſe. Quia fieri abſolutè potuit, vt exiſtente Deo non exiſteret mundus, ac proinde non exiſteret terminatio libera eſſentialiter connexa cum exiſtentia mundi. Aliàs mundus, & terminatio, ſeu volitio Diuina eſſentialiter connexa cum exiſtentia eius non darentur liberè, ſed neceſſariò, ſicut Deus, & Deitas. Quod eſt abſurdum, vt patet ex dictis ſuprà. Ergo Deus & terminationes liberæ Diuinæ diſtinguuntur inter ſe realiter, diſtinctione ſaltem inadæquata, nec identificantur inter ſe realiter adæquatè

2. Contingens, & neceſſarium includunt in ſe manifeſtam contradictionem. Quia alteri conuenit poſſe non eſſe; alteri verò non poſſe non eſſe. Ergo tam non poſſunt inuicem identificari realiter, quàm non poteſt identificari realiter immenſum, æternum, ſpirituale, cum aliquo materiali, temporali, circumſcripto à loco. Terminationes autem liberæ Dei ſunt quid ſimpliciter contingens, & Deus eſt quid ſimpliciter neceſſarium. Quia de ratione liberi eſt contingentia, & de ratione Deitatis neceſſitas. Ergo.

3. Quidquid eſt identificatum realiter cum Deo, eſt infinitè perfectum ratione ſui formaliter. Quia ipſa capacitas, & exigentia identitatis cum Deo eſt infinita perfectio, & digna æſtimationis infinitæ. Eſt autem contra conceptum perfectionis infinitæ, capacitas, & indifferentia ad non eſſe. Quia ipſum non eſſe, & capacitas non eſſendi, ſeu defectibilitas eſt maximus atque notiſſimus defectus, & imperfectio, à qua omnia fugiunt, quantum poſſunt. Ergo terminationes liberæ Dei, de quarum conceptu eſt defectibilitas, & poſſe non eſſe, non ſunt eatenùs capaces identitatis realis cum Deo.

4. Denominatio præſens poteſt intrinſecè conſtitui ſaltem inadæquatè, per aliquid non exiſtens de præſenti. Quia domus longè priùs ædificata dicitur, & eſt antiqua de præſenti per denominationem intrinſecè conſtitutam partim duratione præſenti ipſius domus, partim iam præterita, & non exiſtenti ampliùs actualiter. Similiter propoſitio de futuro contingenti eſt vera, vel falſa determinatè de præſenti, & conſtituitur in ratione talis partim per ſuam entitatē actualiter præſentem, partim per exiſtentiam, vel non exiſtentiam ipſius futuri contingentis, quæ non datur de præſenti determinatè, ſed dabitur poſteà. Rurſus voluntas noſtra poteſt vltimò compleri in ratione volentis per aliquid purè phyſicum poſitum extra ipſam. Quia volens conditionatè per ſuum actum ſecundum ſe, reddi-

redditur volens abſolutè per ſolam poſitione n conditionis purè phyſicæ, & exiſtentis extra volentem. Ergo etiam Deus poteſt conſtitui in ratione volentis determinatè, vel determinatè nolentis ab æterno res creatas, partim per volitionem ſuam neceſſariam eſſentialiter æternam, qua vult diſiunctiuè res quaslibet creatas exiſtere, vel non exiſtere, & partim per exiſtentiã, vel non exiſtentiam rerum creatarũ in tempore, tãquam per formã partialem eius denominationis, vt quibusdam placet; vel, vt volunt alij, tamquam per conditionem ſine qua non requiſitam, vt volitio Dei neceſſaria ex ſe præcisè diſiunctiua denominet ipſum, vel determinatè volentẽ, vel nolentem determinatè. Quò ceſſat omnis huius rei difficultas, & tollitur omne inconueniens, omniſque apparentia, & vmbra inconuenientis, imò inconuenientium plurium, quæ põderata ſunt tribus argumentis iam propoſitis àduerſus terminationes liberas adæquatè identificatas cũ Deo. Quæ propterea admittendæ nullatenus ſunt.

5. Volitio neceſſaria Dei, quatenùs neceſſariò vult determinatè ſe ipſum, & creaturas quatenùs phyſicè poſſibiles, diſiunctiuè verò exiſtentiam earum, vel non exiſtentiam continet in ſe omnem perfectionem abſolute poſſibilem in genere volendi. Omnibus namque prædicatis neceſſarijs Dei hoc eſt commune, vt vnumquoduis ex illis contineat in ſe neceſſariò omnem puram ſui generis perfectionem abſolutè poſſibilem. Ergo Deus non indiget vlla peculiari perfectione ſeu identificata ſecum, ſeu identificata cum rebus, & entitatibus creatis propriè, & ſimpliciter talibus, vt vltimò compleatur in ratione volentis determinatè vel determinatè nolentis exiſtentiam creaturarũ ſufficit ergo, vt ipſi ſuperaddantur veritates obiectiuæ, ſeu entia diminuta, & purè denominatiua, eſſentialiter æterna, & connexa eſſentialiter, ac determinatè, vel cum exiſtentia, vel cum negatione exiſtentiæ rerum creatarum pro ſingulis temporis diſ-

ferentijs, nullam tamen habentia ex ſe bonitatem, aut entitatem ſimpliciter talem, ac proinde nec producta à Deo propriè, nec habentia eſſe à ſe, ſed habentia ſuum quaſi exiſtentiæ modum per reſultantiam à Deo liberè ſibi illa adiungenti, ideòque ipſum denominantia volentem liberè terminos, & effectus creatos, cum quibus connectuntur intrinſecè, & nolentem eos, cum quibus ſunt intrinſecè incompoſſibilia. Hoc nimirum modo tolli difficultates omnes, quæ in reliquis opinionibus ſunt inſolubiles; idque eſſe veritatis adinuentæ manifeſtum argumentum.

Art. 1. Reſpondetur. Quàm certum eſt apud Theologos primò conuenire Deo libertatem verè, & propriè; deinde repugnare eidem compoſitionem ex actu, & potentia realiter diſtinctis; ac demum Deum, omneſque Diuinas perfectiones eſſe indefectibiles eſſentialiter, atque omne diuinum immutabiliter eſſe; quale eſt: tàm eſt indubitatum apud Philoſophos primò libertatem eſſe indifferentiam ad actus oppoſitos, vel ad actum, & omiſſionem actus; Deinde nihil eſſe indifferens reſpectu ſui, ſeu nihil, ex ſuppoſitione quòd eſt, poſſe non eſſe id ipſum, quod eſt, aut eſſe oppoſitum eius, quod eſt; Ac demùm exiſtente quolibet actu, oppoſitum actum deficere, ſeu duos actus inuicem oppoſitos non poſſe exiſtere ſimul; & poſità in rerum natura omiſſione actus, tolli è rerum natura ipſum actū; ſeu vniuerſaliùs quodlibet eſſe, vel non eſſe; atque impoſſibile eſſe, vt idem ſimul ſit, & non ſit. Hæc autem tria poſteriora principia vſque adeò diſſident à tribus illis prioribus principijs vt nulla induſtria in concordiam mutuam redigi poſſe videantur.

Art. 2. Hinc fit, quamlibet ſententiam de actibus liberis diuinis, aut impiam neceſſariò videri, aut inſipientem; aut impiam, & inſipientem ſimul, primo ſaltem aſpectu, vſque dum intimè penetretur. Nam ſi Theologicis illis principijs

pijs magis inſiſtat, atque à Philoſophicis recedat, fatuitatem redolebit: Si verò philoſophica ſectetur auidiùs, vi aliqua theologicis illata; arguetur facilè impietatis; quòd ſi vtraque ſarta tecta, prout ſonant, retinere velit, vtrique ſubiacebit incommodo. Si enim dicas, actus liberos eſſe adæquatè intrinſecos Deo, & identificatos realiter cum prædicatis neceſſarijs; primùm adſtruis indifferentiam alicuius reſpectu ſui ipſius, reclamante philoſophia. Deinde interrogaris; an hi actus ſint defectibiles, an verò indefectibiles. Si primùm; ergo non omnia Diuina ſunt indefectibilia; & expertia imperfectionis. Si ſecundùm; ergo actus oppoſiti poſſunt ſibi inuicem coexiſtere. & actus liberè omiſſus non proptereà deſinit eſſe; ſed eſt eodem modo, atque ſi omiſſus non fuiſſet. Si proptereà pergas dicere, actus liberos Dei eſſe diſtinctos à Deo realiter; iam palàm ſtatuis Deum compoſitum ex actu, & potentia: quod eſt impium; vel ſtatuis eundem volentem formaliter per aliquid poſitum extra ipſum: quod eſt ſtultum. Nullo ergo pacto apparent vitabilia omnia incommoda.

Art. 3. Ingens hæc difficultas conſtitutionis adæquatæ actuum liberorum Dei, tùm ſcientiæ, tùm voluntatis, duas peperit opiniones præ ceteris frequentes in ſcholis, ambas magnæ probabilitatis, & à multis, magniſque Doctoribus traditas. Altera earum identificat eos actus adæquatè cum Deo, non ſecus, ac prædicata neceſſaria ipſius, præſertim relatiua Paternitatis, Filiationis, & Spirationis paſsiuæ cum prædicatis abſolutis, cumque ipſa Deitate. Altera opinio diſtinguit eoſdem actus à Deo inadæquatè, & alteram partem intrinſecè conſtitutiuam Dei, quatenùs volentis, ac videntis exiſtentiam mundi, & ſingularum partium eius, dicit eſſe effectus ipſos creatos, ſeu actiones productiuas eorum, exiſtentes quidem in tempore, denominantes tamen Deum ab æterno ſcientem & volentem; idemque proportionaliter dicit de

negationibus, ſeu carentijs, tùm effectuum, tùm actionum.

Art. 4. Auctores prioris opinionis diſſident nonnihil inter ſe, quatenùs nonnulli cenſent terminationem liberam eſſe formalitatem virtualiter intrinſecè diſtinctam à prædicatis neceſſarijs Dei, quæ potuerit abſolutè non identificari realiter cum Deo, & impediri per formalitatem oppoſitam, quominùs exiſteret, vt talis eſt; ac proinde eſſe abſolutè defectibilem ſecundum ſe; Alij verò negant neceſſariam eſſe, vel etiam poſſibilem eiuſmodi formalitatem ſuperadditam virtualiter intrinſecè prædicatis neceſſarijs. Nempè prædicata neceſſaria ſcientiæ, & voluntatis Diuinæ ſufficere ſe ſolis ad præſtandas denominationes, ſeu effectus quaſi formales inuicem oppoſitos volentis, & nolentis; ſcientis hoc, & oppoſitum. Quia ratione ſuæ infinitatis æquiualent prædicatis, & entitatibus inuicem oppoſitis. Rurſus aſſertores formalitatis eiuſmodi liberæ, & aliqualiter defectibilis, alij eam adſtruunt præditam perfectione quadam extenſiua peculiari, virtualiter intrinſecè ſuperaddita perfectioni neceſſariæ Dei, alij putant eam eſſe perfectionis peculiaris prorſus expertem. Ex ijs demum, quibus placet perfectio iſta peculiaris, alij dicunt eam eſſe communem ſingulis binarijs terminationum, ſeu denominationum inuicem oppoſitarum volentis, & nolentis ſcientis hoc, & oppoſitum: & eſſe indiſtinctam virtualiter intrinſecè ab vtralibet, ſeu terminatione, ſeu denominatione, atque eſſe omninò indefectibilem: alij ponunt eandem peculiarem perfectionem indiſtinctam virtualiter intrinſecè à ſingulis ſeorſim terminationibus, ſeu denominationibus, atque eſſe defectibilem ad eum modum, quo defectibiles ſunt terminationes ipſæ, ſeu denominationes ſingulæ inuicem oppoſitæ, atque incompoſſibiles.

Art. 5. Auctores poſterioris illius principalis ſententiæ vix diſſident inter ſe, præterquàm in modo

modo loquendi, dicentibus alijs effectus creatos exiſtentes in tempore, ſeu potiùs actiones, quibus illi producuntur tranſeunter, eſſe præciſè conditiones, ſine quibus non, vtiuxta diuerſitatem ipſarum volitio, & cognitio neceſſariæ Dei conferant ipſi denominationes, & effectus formales diuerſos, atque oppoſitos nolentis, & volentis vnamquamque rem creatam; & ſic, vel aliter eam referentis ad diuerſos fines creatos, atque ad circumſtantias diuerſas: alijs verò defendentibus eoſdem, ſeu effectus, ſeu actiones productiuas eſſe veluti formas partiales intrinſecè conſtitutiuas earum, ſeu denominationum, ſeu effectuum formalium; eaſdemque actiones eſſe intrinſecè diuerſas pro diuerſitate, non ſolùm rerum ſingularum ſecundum ſe, ſed etiam finium, & circumſtantiarum intentarum per diuinam prouidentiam reſpectu vniuſcuiuſque rei. Quam in rem fere conueniunt illi etiã priores auctores de conditione ſine qua non. Idem porrò dicunt vtrique proportionaliter de negationibus rerum, & actionum ſimiliter diuerſis intrinſecè pro diuerſitate, & rerum, & finium, & circumſtantiarum, quas non vult Deus, & cognoſcit non eſſet futuras.

Art. 6. Eſt, & alia quædam tertia opinio media inter duas præcedentes, cuius vel ipſa propoſitio legitima, potens gignere conceptum realem, adæquatè diſcretiuum, ac poſitiuum ipſius, eſt difficilis. Quoniam inducit nouum quoddam genus obiectorum ſignificabilium, quibus proinde exprimendis difficile eſt accommodare voces antiquas, & vſu communi receptas. Conuenit hæc opinio cum priori ex duabus modò propoſitis, in excludendis penitùs à conſtitutione, & completione actuum Dei liberorum, rebus omnibus creatis incipientibus in tempore, & deficientibus, aut potentibus deficere intra tempus aliquod. Conuenit rurſus cum opinione poſteriori in neganda identitate reali adæquata terminationum liberarum Dei cum ipſo Deo.

Differt

Differt autem ab vtraque ea opinione, quatenùs aſſerit conceptus quoſdam obiectiuos habentes in ſe intrinſecè aliquod ſuum qualecumque eſſe, poſitos in confinio entis Diuini, & creati; exiſtentis propriè, & propriè nihili; habentis eſſe à ſe, & producti; atque diſtinctos realiter ab his omnibus extremis, alijſque æquiualentibus rerum differentijs. Qui proinde conceptus obiectiui aptiùs ſignificentur, ſicut Deus, negatiuè, quàm poſitiue; quatenùs ineſt ipſis defectus perfectionis, & entitatis, ad eum modum, quo ineſt Deo exceſſus perfectionis, & entitatis. Significantur nihilominus à ſuis auctoribus aliquatenùs poſitiuè ſub nomine, ab alijs, veritatis obiectiuæ; ab alijs, entis diminuti, ſeu ſecundum quid tantùm; ab alijs, entis purè denominatiui; ab alijs, entis rationis non ficti; habentis, ex ſenſu omnium, hoc ſolum munus, & prædicatum reale, ſibi intrinſecum determinandi formaliter ab æterno Diuinum intellectum, & voluntatem ad alteram partem contradictionis circa omnes, & ſingulas res creatas. Noſtrum de tota iſta controuerſia iudicium breui diſcurſu abſoluetur.

Art. 7. In primis quidquid Deus vult, decernit, atque cognoſcit circa res creatas; vult vtique, decernit, atque cognoſcit ab æterno, volitione, decreto, atque cognitione pariter æterna. ſicut eſt æternus ipſe Deus. Quod principium amplectuntur Sancti PP. vnanimiter tamquam dogma fidei, atque in eum ſenſum accipiunt illud ad Epheſ. 1. 4. *Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem*: Iſaiæ 45. 11. ex verſione 70. Interpretum: *Qui fecit Ventura*: ad Rom. 7, 17. *Vocat ea, quæ non ſunt, tamquam ea, quæ ſunt*: & c. 8. 29. *Quos præſciuit, & prædeſtinauit*. Ex quibus omnibus & ſimilibus alijs Auguſtinus inter alios c. 5. de Prædeſt. & Gratia initio infert. *Mundus quamuis pro tempore, ex quo factus eſt, cœperit; in illa præſcientiæ luce faciendus nullum potuit habere principium: & quantumcumque &c.* Gregorius ſimiliter l. 32. Moral. c. 2. *Cuncta Deus futura pra*

ſciens,

ſciens, ait. *ante ſacula decreuit, qualiter per ſacula diſpenantur*. Et ſignificantisſime Fulgentius l. 1. ad Mon. c. 8. medio. *à quo enim præparatur per voluntatem ſempiternam, ab ipſo datur per indebitam gratiam*; & c. 14. prope medium. *Hoc homini gratuita iuſtificatione tribuit præparatum, quod in æterna prædeſtinatione præparauerat tribuendum*. & l. 2. ad eundem c. 1. ad medium ex ſacris literis, & poſitione Auguſtini, ac Proſperi, concludit, *Prædeſtinationem Dei nihil aliud eſſe, niſi præparationem operum eius, quæ in æterna ſua diſpoſitione, aut miſericorditer ſe facturum eſſe præſciuit, aut iuſtè*. Et ratio eſt, quia Deus, vt ſuprà dictum eſt, nihil vnquam ignorat, ſeu neſcit; nec temporis diſcurſu docetur de rebus, aut proficit ſcientia; neque vnquam ſcit, niſi quod ipſe eſt, aut quod ipſe iam vult, aut facere, aut permittere; neque aliquid aliquando ſciri, aut decerni poteſt, niſi ab habente iam tunc cognitionem, & volitionem, ſeu decretum. Omnes igitur actus ſcientiæ, & voluntatis Diuinæ ſunt æterni, & Deum conſtituunt ſcientem, & volentem ab æterno. Quod ſanè nullus Theologus reuocat in dubium ſub his terminis, vt cumque aliàs opinetur circa actus liberos Dei.

Art. 8. Subſumo iam, nihil æternum poſſe intrinſecè conſtitui, vel etiam partialiter, & inadæquatè per aliquid temporale. Quia quidquid quid eſt æternum, ſeu eſt ab æterno, exiſtit pro tempore antecedenti ad tempus, pro quo primùm exiſtit quodcumque temporale. Quandoquidem æternitas ex ſuo conceptu excedit infinite quamlibet temporis differentiam. Impoſſibile autem eſt, vt aliquod totum ſit antequàm ſint omnes eius partes, vtque conſtitutum aliquod exiſtat nondum exiſtente aliquo eius conſtitutiuo intrinſeco. Quod præterquàm ex terminis ſatis liquet, exemplis redditur manifeſtius. Quiuis enim videt repugnare, vt exiſtat homo nondum exiſtente, aut eius corpore, aut eius anima, aut vnione vtriuſque; aut vt exiſtat triangulus

gulus nondum exiſtente niſi vna linea; aut exiſtentibus duabus tantùm: & ſic de ſimilibus, nulla facta exceptione. Ratio vniuerſalis eſt. Quia quoduis totum eſt indiſtinctum realiter ab omnibus ſuis partibus ſimul ſumptis, & quodlibet intrinſecè conſtitutum per plura, eſt ſimiliter indiſtinctum realiter ab ijs omnibus, per quæ intrinſecè conſtituitur. Repugnat autèm aliquid ſecundum aliquã rationem eſſe prius quàm ea, aut, quàm aliquid eorum, à quibus eſt indiſtinctum realiter ſecundum eandem rationem. Ne videlicet dicatur, idem eſſe prius, & poſterius ſe ipſo ſecundum eandem rationem. Cùm ergo Deus ſciat, & velit ab æterno, quidquid in tempore fit, & exiſtit; atque omnis eius ſcientia & volitio ſit æterna, patet, nullam Dei cognitionem, aut volitionem poſſe conſtitui intrinſecè, ſeu partialiter ſeu totaliter, per effectus, aut actiones, quæ incipiunt eſſe in tempore. Atque hæc eſt prior pars noſtræ ſententiæ.

Art. 9. Confirmatur hic diſcurſus ex D. Thoma q. 6. de verit. art. 3. Vbi inter alia multa pertinentia ad hunc ſcopum. *Ad nonum, dicendum,* ait, *Quod creatio, miſsio, & huiuſmodi important productionem alicuius temporalis effectus, & ideò ponunt temporalem effectum eſſe, & propter hoc oportet eſſe temporalia, quamuis in ſe aliquid æternum claudant. Sed prædeſtinatio non importat productionem alicuius effectus temporalis ſecundum ſuum nomen, ſed tantummodò ordinem &c.* Ergo ſi ſcientia, & volitio Dei ſimul cum aliquo æterno includerent, intrinſecè, aliquid temporale; non eſſent æterni, ſed temporales, ſicut creatio, miſſio, & huiuſmodi. Confirmatur rurſus ex eodem ſpecialiter quoad ſcientiã. Quia q. 2. de Verit. præſertim art. 9. & alibi frequenter docet, & quidem exponens ſcientiam Dei ex profeſſo, *De ratione ſcientiæ eſſe, vt faciat ſcita eſſe in ſciente.* Nõ poſſet autẽ ſcientia id efficere, ſi ſciens conſtitueretur intrinſecè in ratione ſcientis per effectum quatenùs poſitum

extra ſcientem, atque per ſolam eius poſitionē ad extrà, & per actionem incipientem eſſe in tempore differret formaliter, atque eſſentialiter à ſciente oppoſitum, vel neutrum ſciente. Confirmatur itidem ſpecialiter quoad voluntatem ex q. 13. de Verit. art. 4. ad 15 *Dicendum*, ait, *quòd voluntas advolitum habet duplicem reſpectum. Primum] quidem habet ad ipſum, inquantum eſt volitum: ſecundum verò habet ad idem in quantum eſt producendum in actu per voluntatem. Et hic quidem reſpectus præſupponit primum. Primò enim intelligimus voluntatem velle aliquid; deinde, ex hoc ipſo, quòd vult illud, intelligimus, quòd producat ipſum in rerum natura, ſi voluntas ſit efficax. Primus ergo reſpectus Diuinæ voluntatis ad volitum non eſt neceſſarius abſolutè &c.* Non ergo conſtituitur Deus intrinſecè, vel etiam partialiter, in ratione volentis efficere aliquid, per effectionem phyſicam, & temporalem ipſius; cùm hæc effectio præſupponat ipſum Diuinū ſui velle efficax.

Art. 10. Accedit, ideò exiſtere res creatas, quia Deus vult, vt exiſtant; ideſt, voluntate eius habente rationem cauſæ, vt ſint, quatenùs determinat, & applicat pro priori omnipotentiam Diuinam, vt ea potiùs efficiat, quæ de facto fiunt, quàm quæ de facto non fiunt, vtque exerceatur his determinatè actionibus tali tempore, & in tali loco determinatè; ita vt prima ratio, cur hæc actio externa, hic, & nunc exiſtat, non ſit ipſa actio, ſed quòd Deus ipſam voluerit, idque obiectiuè, & in re ipſa. Quod quidem omnes extra ſcholarum tricas poſiti vſurpant tamquam principium indubitatum, & lumine naturæ notum vniuerſis. Neque verò eſt vnquam deſerendus ſenſus ſpontaneus generis humani propter difficultates artificioſas ſyllogiſmorum, quæ ſæpiùs fallunt, quàm ſenſus eiuſmodi ſpontaneus vniuerſalis; ſi tamen hic vnquam fallit quoad ſuum obiectum immediatum, quod exprimit formaliter.

Art. 11. Accedit rurſus, non minùs diſſonum, ac

ac impoſſibile eſſe, quod aliquis conſtituatus intrinſecè ſecundum genus cauſæ formalis, vel etiam partialiter, in ratione cognoſcentis, & volentis per albedinem, aut nigredinem, & alia eiuſmodi, aut per actionem phyſicam tranſeuntem productiuam earum; quàm quòd aliquid per cognitionem, & volitionem conſtituatur eodem modo in ratione albi, vel nigri; aut in ratione producentis phyſicè, & tranſeunter albedinem, aut nigredinem, aut alia eiuſmodi. Hoc autem poſterius eſt manifeſtè diſſonum, & impoſſibile, Ergo, & prius. Huiuſmodi nimirum extrema differunt inuicem adæquatè à toto genere; ideòque, nec alterum de altero, nec alterutrum quatenùs includens alterum, dici, & ſignificari poteſt nomine peculiari ſui generis, niſi metaphoricè, & impropriè. Quapropter complentes, & conſtituentes intrinſecè Deum in ratione volentis, & nolentis, atque ſcientis res creatas per actiones phyſicas tranſeuntes productiuas earum, re ipſa conſtituunt Deum metaphoricè tantùm, & impropriè, ac interpretatiuè volentem, & nolentem exiſtentiam rerum creatarum; ſcientem verò vix vel ſic conſtituunt. Quod tamen quale ſit, cuiuis patet facilè, ſiue conſulat rationem naturalem, ſiue obſeruet teſtimonia Scripturarum, & Sanct. PP. ſuperiùs indidicata.

Art, 12. Ijs quæ ſunt maximi momenti, ſuccedunt alia quædam momenti minoris, minimè tamen contemnenda. Primùm enim ſcientia media, de qua eſt eadem ratio, datur abſolutè in Deo independenter ab omni exiſtentia abſoluta actionis tranſeuntis. Id quod vrget quodammodo magis eos, qui adiungunt decreta conditionata ſcientiæ contingentium conditionatè futurorum. Deinde carentiæ, ſeu negationes exiſtentiæ rerum creatarum ſunt denominationes purè extrinſecæ, nec ineſt ipſis prædicatum vllum, aut verificatiuum cognitionis eiſdem intrinſecum, & diſtinctum realiter ab ente poſitiuo incompoſſibili cum re negata, vt alibi pluribus

bus comprobatum eſt. Nihil proinde ſupereſt extra Deum; ſeu non identificatum cum Deo, per quod compleantur Diuina nolitio efficax creaturarum, & cognitio de non exiſtentia ipſarum. Tertio actiones cauſarum ſecundarum productiuæ caloris, frigoris, & ſimilium non ſunt ſpecie diuerſæ præcisè propter diuerſitatē ſpecificam finium, ad quos ordinantur tales effectus ex intentione Diuina, nec eædem actiones ſunt intrinſecè ſupernaturales, & productæ per potentiam obedientialem à cauſis ſecundis eorum effectuum, quoties eiuſmodi fines ſunt ſupernaturales. Specificantur enim ex ſolo termino producto, & principio proximo producente, vt fert communis Philoſophi, D. Thom. aliorumque indubitatus conſenſus. Cui tamen, neceſſe eſt, vt contradicant, ad tuendum poſitum, auctores ſententiæ, quam modo impugnamus, vti contradicunt, ex profeſſo Valentinus de Herice, & nonnulli alij.

Art. 13. Verùm his, & alijs eiuſmodi quàm pluribus prætermiſſis, vnū adhuc ſupereſt, quod prætermitti nequaquam debet, quin ſeorſim exprimatur, tametſi virtute in præcedentibus cōtineatur. Nimirum ex ſententia eorundem auctorum, diſcrimen Dei volentis, & nolentis exiſtentiam mundi; nec non præſcientis eum fore, & non fore, conſtituitur adæquatè per actiones tranſeuntes exiſtentes in tempore, atque per earum carentias affixas per ſe eſſentialiter tempori determinato. Quia cætera omnia, nempè omnia prædicata neceſſaria Dei ſunt communia vtrique illi extremo comparationis; & repugnat in terminis diſcrimen vnius, ſeu extremi, ſeu prædicati ab alio conſtitui; ſiue adæquatè, ſiue inadæquatè per id, quod eſt commune vtrique. Diſcrimen autem illud datur ab æterno, & eſt æternum. Alias Deus non eſſet de facto volens potiùs, quàm nolens ab æterno exiſtentiam mundi; nec præſciens eum fore potiùs, quàm non fore; neque daretur ab æterno prædeſtinatio

potiùs,

potiùs, quàm reprobatio eorum, qui ſaluantur deſacto; quod eſt contra principium fidei præmiſſum art.7. Ergo, iuxta ſententiam eorum Auctorum, aliquid æternum, & ſemper exiſtens, nempè eiuſmodi diſcrimen conſtituitur totaliter, & adæquatè per aliquid temporale, & incipiens eſſe pro tempore determinato; nempè per actiones tranſeuntes, & incipientes in tempore. Quod non indiget vlteriori impugnatione. Dicendum igitur eſt actus liberos ſcientiæ, & voluntatis Diuinæ ne quidem inadæquatè vllo pacto conſtitui intrinſecè per effectus, vel actiones creatas incipientes in tempore.

Art.14. Nihil autem diſtinctum à Deo eſt æternum, aut datur ab æterno. Quia Deus nihil fecit ab æterno, Quod eſt certum ex fide. *Quidquid autem non eſt factum à Deo, aut Deus eſt, aut nihil eſt*, vt rectè pronunciat Suarez diſput. 31. Metaph. ſec.2.§.3.ex Sanctis PP. Iuſtino in expoſitione fidei, Cyrillo l. 1. in Ioan. c.6. Auguſtino l.1.de Trin.c.6. exque alijs communiter. Prætereà D.Thomas probat ex profeſſo q. 1. de verit. art. 5. in præſenti quæſt. 16. art.7. & in 1. diſt.19.q.4.ar.3. nullam veritatem, ſeu obiectiuam, ſeu formalem diſtinctam à Deo eſſe æternam; aut dari ab æterno; atque hanc propoſitionem vſurpat vbique tamquam conuertibilem, & obiectiuè, ac realiter identificatam cum hac alia certa ex fide: *Nihil creatum datur ab æterno.* Ad eãdem conuertibilitatem reſpexiſſe videtur Facultas theologica Pariſienſis, inter cuius articulos damnatos anno 1361. ab Octaua Epiphaniæ, hic eſt quartus, vt refert P. VeKanuz, *Quod multæ fuerint veritates ab æterno, quæ non erant Deus.*

Art.15. Et quidem cui propriè, & ſine metaphora conuenit in ſe intrinſecè eſſe verum; eſſe æternum, eſſe completiuum, & inadæquatè conſtitutiuum cognitionis, & volitionis Diuinæ; eſſe connexum eſſentialiter cum tali determinato effectu creato, aut eſſe excluſiuum talis determi-

terminati effectus; eſſe tale, vt abſque eiuſmodi aliquo nullatenus exiſtere poſſit Deus; eſſe conforme per ſe ipſum cognitioni hæc affirmanti de ipſo: Cui, inquam, hæc omnia conueniunt propriè, & ſine metaphora in ſe intrinſecè; propriè vtique, & ſine metaphora conuenit eſſe, ſeu exiſtere in ſe intrinſecè, & per ſe ipſum formaliter; & ſimiliter eſſe vnum, & eſſe bonum, atque eſſe purum bonum abſque vlla imperfectione. Qui enim fieri poteſt in primis, vt cui toties conuenit propriè in ſe intrinſecè eſſe, æternum &c. ipſum eſſe, ſeu exiſtere in ſe intrinſecè ea omnia tranſcendens non conueniat propriè in ſe intrinſecè? Eò vel maximè, quia neque verum, neque æternum &c. eſt prædicatũ diminutiuum, exinanitiuum, & alienatiuum, aut indifferens ad diminutionem, exinanitionem, & alienationem ipſius eſſe; ſed magis perfectiuum eius, & adæquatiuum; quandoquidem eiuſmodi prædicata ſunt propriâ communia Deo, eique ſecundum ſe conueniunt ratione ſuæ perfectionis.

Art. 16. Quænam deinde ratio eſſe poteſt, vt ſint entia, & verè exiſtant, ſintque bona abſolutè, quibus in ſe intrinſece conueniunt ſignificata iſtarum vocum; quantitas, qualitas vnio animæ, & corporis, complementum intrinſecum domus, aut montis; & non ſint talia abſolutè quibus ſimiliter conueniunt ſignificata iſtarum vocum; veritas, æternitas, connexio Dei cum tali ente creato, complementum intrinſecum cognitionis, & volitionis Diuinæ, ipſiuſque Dei quatenùs cognoſcentis, & volentis? Ratio reſpectu horum omnium vniformiter vniuerſalis eſt. Quia exiſtere ſimpliciter, & propriè, nihil eſt aliud, quàm eſſe in ſe intrinſecè, & non per denominationem purè extrinſecam, tale, vel tale aliquid, qualecumque demum illud ſit, vt in metaphyſica pluribus oſtenſum eſt. Certùm igitur cùm ſit, nihil à Deo diſtinctum exiſtere ab æterno ſimpliciter, & propriè; certum quoque eſſe debet,

nihil

nihil æternum diſtinctum à Deo complere terminationes liberas Dei, qualecumque illud ſit, & quomodocunque ſignificetur. Nec enim perſequi ſeorſim libet ſingulos loquendi modos, aut cum ijs agere, qui pro ſolutione reponunt voces nouas nouo ſignificato vacuas. Quod ipſum aduerterim circa præcedentem impugnationem aduerſus complementum actuum liberorum Dei ex effectibus, & actionibus incipientibus in tẽpore. Nec enim agitur de impedienda locutione aduerſariorum, ſed de impediendo aſſenſu ſententiæ eorum quoad rem ipſam ab illis aſſertam, & negatam à nobis.

Art. 17. Præterea aduerſus rationes eiuſmodi æternas diſtinctas à Deo, tametſi chimæricæ non eſſent, illud adhuc ſupereſt commune ipſis cum actionibus temporalibus, quod circa iſtas paulò priùs notatum eſt. Nempe nihil cognoſcenti, & volenti extrinſecum, nec habens in ſe, & ſecundum ſe quidquam cum cognitione, & volitione, commune, poſſe pertinere ad complementum intrinſecum cognitionis, & volitionis; & conſtituere formaliter, vel etiam inadæquatè, in ratione cognoſcentis, & volentis. Ea quoque difficultas, quæ quidem eſt maxima, eſt communis promiſcue omnibus ſententijs recurrentibus ad complementum extrinſecum: Inde videlicet conſequi, quòd Deus non ſufficiat ſibi ſe ſolo, vt cognoſcat, & velit, quidquid cognoſcibile, & volibile eſt; vtque excludat à ſe imperfectionem, tùm ignorantis aliquid, tùm non determinantis ſua libera voluntate, & electione omnia alia à ſe diſtincta, vt ſint, vel non ſint; ſed ad hoc indigere adminiculo, & complemento formali extra ſe poſito; ac proinde ſummam, ac primam rerum creatarum prouidentiam, quæ vſque adeò pertinet ad perfectionem Dei, & ad apicem Diuinitatis, non eſſe adæquatè increatam, nec diuinam adæquatè.

Art. 18. Quod, & ſi ſatis ex ſe apparet, quàm ſit abſurdum; illud tamen eſt abſurdum quodam-
modo

modo manifeſtius, quod inde palàm ſubſequitur. Nimirum Deum non poſſe eſſe Deum, nec beatum, & felicem ſe ſolo, ſed ad hoc indigere aliquo realiter à ſe diſtincto; ſibiq; ſuperaddito. Quia non poteſt eſſe, aut Deus, aut felix, & beatus, quin ſit ſciens, & volens liberè hoc, vel oppoſitum circa res creatas, & quin illis prouideat; & non poteſt eſſe ſciens, & volens liberè, & prouidens creaturis, iuxta eos Auctores; abſque aliquo diſtiucto à ſe realiter. Vnde, quæ dicuntur complementa intrinſeca terminationum liberarum Dei diſtincta realiter ab ipſo Deo, reipſa ſunt complementa Diuinitàtis, & beatitudinis Diuinæ, diſtincta realiter à Diuinitate; & Deum reddunt indigentem aliquo extra ipſum poſito, vt ſit Deus, vtque beatus ſit, & conſequenter incapacem, qui contemnat omnia extra ipſum poſita collectiuè ſumptà.

Art. 19. Quæ quidem res eò eſt indignior; quò vilius, magiſque propinquum nihilo eſt, quo indiget Deus. Et indignior rurſus eſt, ſi dicatur abuſiuè tantum eſſe ens, id, quo Diuinitas indiget; & tamen non abuſiuè, ſed propriè eſt diſtinctum realiter à Deo, ſeu non identificatum realiter cum eodem; nec abuſiuè, ſed propriè verificat de ſe, & per ſe ipſum intrinſecè, hoc ipſum eſſe abuſiuum. Qua propter, à fortiori, redderetur inutile argumentum D. Thomæ, & aliorum communiter. quod ſuprà poſitum eſt, & cõfirmatum ex Auguſtino pro libertate Dei reſpectu creaturarum omnium tàm collectiuè, quàm diſtributiuè, aut diſiunctiuè ſumptarum, ex eo, quòd nulla earum vllo pacto indigeat Deus. Minùs namque indecenter diceretur, Deum indigere vagè aliquo à ſe diſtincto, & participe ſuæ perfectionis, & facto per ipſum, quàm indigere vagè aliquo à ſe diſtincto, nullius participe bonitatis, nec auctorem habente ipſum Deum.

Art. 20. Dicendum igitur, ob hæc omnia, eſſe actus liberos Diuinos, etiam quatenùs liberos, eſſe adæquatè identificatos cum Deo; eadem ip-
ſiſſe

ſius em.itate, & ſubſtantia, exiſtente neceſſariò ſimplic ter, & abſolute ſecundum ſe, & ſecundū conceptum ſuum abſolutum; liberè verò ſimpliciter, & cum ſola neceſſitate ex ſuppoſitione, ſecundum habitudinem, ſeu poſitiuam, ſeu negatiuam ad res creatas, ita vt habitudo libera connexa cum exiſtentia mundi ſit diſtincta ab habitudine libera connexa cum non exiſtentia mundi; vtraque tamen habitudo ſit indiſtincta à diuinitate, & realiter identificata cum eadem; Hæc nimirum eſt eſſentiæ Diuinæ prærogatiua ſingularis fundata in ipſius infinitate, vt poſſit identificare ſibi realiter formalitates non cōuenientes inter ſe obiectiuè, & realiter quoad omnia prædicata, ideòque non identificatas inter ſe. Quod quidem eſt certum ex fide quoad conceptus relatiuos ad intra pertinentes tùm ad intellectum, tùm ad voluntatem, vt infrà dicetur circa myſterium Trinitatis. Idem autem efficaciter colligitur ex dictis quoad habitudines ad extra pertinentes itidem ad intellectum, & voluntatem.

Art. 21. Itaque ſicut Diuinitas non ex indigentia, ſed ex abundantia perfectionis adiungit ſibi priores illos conceptus relatiuos neceſſarios, quibus ſe tantūdem communicat, atque ſibi ipſi, & viciſſim ijdem conceptus eidem Diuinitati tantundem ſe communicant, atque ſibi ipſis; tametſi ex neutra parte communicentur mutuò prædicata producti, ex. gr. & improducti, ſecundum quæ inuicem opponuntur: ita etiam adiungit ſibi poſteriores habitudines liberas ad creaturas ex pura perfectionis abundantia, ratione cujus eſt liberè, & electiuè communicatiua ſui ad extra: Ijſdemque conceptibus reſpectiuis ad extra communicatur mutuò ſummâ ſimpliciter communicatione: tametſi non communicent ſibi inuicē in abſtracto, ſed ſolùm in concreto prædicata, ſecundum quæ inuicem differūt obiectiuè, ex. gr. indifferentis ad exiſtentiam, & non exiſtentiam creaturarum, & connexi, aut incom-

incompoſſibilis cum eadem. Quorum alterum prædicatum conuenit Diuinitati ſecundum ſe, alterum terminationi, ſeu habitudini liberæ ad exiſtentiam creatam conſideratæ ſecundum ſe. Quo exemplo, & paritate ideò libentiùs, & fidentius vtor, quia vtitur eodem pro eadem re D. Thomas q.25.art.1.ad 3. vbi ſic habet: *Diuina eſſentia, quæ in ſe ſimpliciter præhabet, quidquid perfectionis eſt in rebus creatis, poteſt intelligi, & ſub ratione actionis, & ſub ratione potentiæ, ſicut etiam intelligitur, & ſub ratione ſuppoſiti habentis naturam, & ſub ratione naturæ,* Et mox ad 4 ſubiungit immediatè; potentiam, & actionem; directionem ſcientiæ, & imperium voluntatis differre in Deo ſolùm ſecundum rationem. In eum igitur modum Deus per ſe ipſum realiter eſt ſciens, & volens liberè, quæcumque ſcit, & vult; quomodo per ſe ipſum realiter eſt neceſſariò Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. Quæ eſt ſententia longè communior D. Thomæ, Caietani, Suãrez, & aliorum apud Montoyam diſp. 11. de vol. Dei ſect. 4. aduerſus Aureolum, Vaſquez, & alios, quos idem ibidem refert, & refellit fuse.

Art. 1. Ad 1. Duplex ibi occurrit difficultas. Altera vniuerſalior, quàm ſit præſens controuerſia; nempè in genere, de prædicatis contradictorijs realiter identificatis cum formalitatibus, quæ identificantur inter ſe realiter. Et de hac nihil neceſſe eſt agere in præſenti. Quia infrà exponetur opportunè agendo de Myſterio Diuinæ Trinitatis, cui id eſt prorſus commune. Altera difficultas eſt de talibus prædicatis determinatè contradictorijs, quæ verificantur de formalitate neceſſaria Diuinitatis, & de terminatione libera Dei quatenùs libera eſt indiſtinctis inter ſe realiter. Et ad hoc reſpondetur, nullam eſſe difficultatem ſpecialem in his potiùs, quàm in alijs prædicatis contradictorijs, quæ iuxta fidem admittuntur ab omnibus in Deo. Quia, licet, quæ ſunt inuicem ſeparabilia realiter quoad eſſe, ſeu quod concep-

ſum obiectiuum, vel vtrobique abſolutum, vel vtrobique reſpectiuũ adextra, ſint eoipſo diſtincta realiter, non tamen neceſſe eſt diſtingui realiter, quæ ſunt inuicem ſeparabilia realiter ſolà ſeparatione conceptus obiectiui abſolutiâ conceptu obiectiuo reſpectiuo ad extra.

Art. 2. Ens enim ſimpliciter infinitum exiſtens neceſſariò quoad prædicata cõuenientia ſibi ſecundum ſe, poteſt ſimul per ſeipſum, nulloque ſibi realiter ſuperaddito reſpicere indifferenter eſſe, & non eſſe aliorum extra ſe. Vndè priora prædicata ad intra poſſunt eſſe ſeparabilia à poſterioribus prædicatis reſpectiuis ad extra, retenta, vera, inter vtraque, identitate reali Quia poſſunt nihilominùs ſumme ſibi inuicem communicari. Quam eandem ob cauſam retinetur vera identitas realis inter prædicata abſoluta Dei realiter immultiplicabilia, & inter prædicata relatiua ad intra realiter multiplicia. Profectò non apparet ratio, obquam alterum horum reputetur impoſſibile, nulla agnita impoſſibilitate in altero; quod eſt certum dari defacto. Nec eſt prudentis conſilij, vt intellectus inſtructus fide circa vnum Myſterium Diuinitatis, non permittatur, imò non cogatur ſequi ductum eiusdem fidei in expoſitione alius Myſterij admodum ſimilis priori, vti eſt ſimile myſterium Diuinæ libertatis ad extra myſterio fœcunditatis Diuinæ ad intra; & identitas inuicem ſeparabilium identitati inuicem oppoſitorum cum vno, & eodem tertio, ſeu quaſi tertio.

Art. 3. Paritas ex ſeparabilitate quoad locum non tenet. Quia quæ ſibi inuicem coëxiſtunt, & nihilominus diſtant loco, non communicant ſe ſibi mutuò, quantum communicatur vnumquodque eorum ſibi; & neutri eorum eſſentialiter ineſt determinatio ad mutuam eiuſmodi communicationem, vt patet. Hoc autem contradicit directè, & formaliter conceptui mutuæ identitatis; vt potè conſiſtentis formaliter in mutua eiuſmodi communicatione ſumma. At termina-

tioni liberæ Diuinæ eſſentialiter ineſt mutua communicatio ſumma, reſpectu omnium prædicatorum neceſſariorum Dei, ex ſuppoſitione, quòd ipſa terminatio exiſtat, id eſt, ex ſuppoſitione, quòd ipſa terminatio libera ſibi communicetur, ſeu ſit talis terminatio in ſe intrinſecè. Vnde idem eſt, exiſtere terminationem liberam diuinam, & exiſtere identitatem eius cum Diuinitate; ſicut idem eſt, exiſtere hominem, & exiſtere identitatem eius cum animali rationali. Itaque ſeparabilia quoad locum, ſunt eo ipſo ſeparabilia ſe totis, & ſimpliciter: Separabilia verò quoad eſſe, fieri nihilominùs poteſt, vt ſint ſeparabilia tantùm ſecundum quid, nempe ſecundum formalitatem quandam, ideòque ſunt diſtincta tantùm ſecundum quid, nempe virtualiter intrinſecè, vt exponetur in quæſt. ſequenti, vbi etiam apparebit inſufficientia doctrinæ eorum, qui nolunt admittere formalitates virtualiter intrinſecè inter ſe diſtinctas modo dicto cum reali earundem diſtinctione in tertio aliquo prædicato.

Ad 2. Neceſſarium ſimpliciter ſecundum ſe præcise, ſeu ſecundum conceptum omninò abſolutum, & neceſſarium tantummodò ex ſuppoſitione quoad conceptum reſpectiuũ, non includunt in ſe eſſentialiter neceſſario contradictionem, & negabilitatem mutuam adæquatam; ſed tantùm ſecundum quid, & quoad aliquod prædicatum modo dicto; ideòque non diſtinguuntur neceſſariò realiter, ſed tantùm virtualiter comparatione mutuà ipſorum inter ſe immediatè. Exempla obiectionis in contrarium non tenent. Quia materiale dicitur aliquid, non per præciſionem à ſpirituali, ſed ratione imperfectionis excludentis realiter ab ipſo materiali perfectionem propriam ſpiritualis, impedientis proinde mutuam vtriuſque communicationẽ perfectam. Idem apparet in illis alijs binarijs prædicatorum. Quod non ita ſe habet in re noſtra. Quia neque indifferentia propria eſſentiæ Diuinæ, ne-

que determinatio propria habitudinis Diuinæ ad extra includũt in ſuo conceptu imperfectionem excluſiuam alterius ex eiſdem extremis ab altero.

Ad 3. Quidquid eſt realiter identificatum cum Deo, eſt infinite perfectum realiter; eſt tamen ità perfectum, ſola perfectione Deitatis. Quæ, quia per ſe ipſam formaliter eſt omnis pura perfectio, à nulla pura perfectione poteſt diſtingui virtualiter intrinſecè; id eſt, nulli puræ perfectioni, quà talis eſt, poteſt conuenire prædicatum contradictorium prædicati, quod eſt proprium Diuinitatis ſecundum ſe. Rurſus non eſſe, ſeu poſſe non eſſe, & defectibilitas conceptus reſpectiui ad extra, præcisè quatenùs talis eſt, nullam dicit imperfectionem. Quia non dicit defectibilitatem quoad aliquam ſuam perfectionem, ſed ſolùm quoad formalitatem præſcindentem ſecundum ſe à perfectione, & imperfectione virtualiter intrinſecè ſecum identificata. Cùm ergo eiuſmodi ſint perfectio, & defectibilitas terminationum Dei liberarum, quà liberæ ſunt, patet nullum ſequi inconueniens. Quod additur de exigentia idẽtitatis cum Deo, exponetur in quæſtione ſequenti, vbi etiam percipientur clariùs cætera, quæ modò dicta ſunt.

Art. 1. Ad 4. Conſtat ex dictis ſuprà, nihil actualiter præſens, ſiue ſit denominatio, & effectus formalis, ſiue ſit entitas non denominatiua, poſſe; vel etiam inadæquatè conſtitui intrinſecè per aliquid actualiter non præſens; & multò minùs aliquid æternum poſſe, vel etiam partialiter, conſtitui intrinſecè per aliquid temporale; ac demum manifeſtiſſimum eſſe differentiam, quæ datur ab æterno, inter vnum, & aliud prædicatum itidem æternum, non poſſe conſtitui adæquatè per aliquid temporale. Quæ cùm ſint clariſſimè demonſtrata, non deberent deſeri, tametſi occurreret aliquod concretum, de cuius omnibus partibus, & adæquata conſtitutione,

nop

non vſque adeò conſtaret clarè. Quia, quæ ſunt clariſſima, non debent deſeri propter ea, quæ ſunt obſcuriora; nec eſt reijcienda ſcientia vnius propter ignorantiam alicuius alterius. Verùm nihil eiuſmodi occurrit in contrarium in re præſenti. Eiuſmodi certè non ſunt, quæ proponuntur in obiectione.

Art. 2. Quod ad domum antiquam in primis attinet; Omnia ſublunaria acquirunt, temporis decurſu, accidentia & diſpoſitiones ſibi intrinſecè inhærentes, quales recens facta habere naturaliter non poſſunt. Vnde domus antiqua, & noua, differunt intrinſecè per diſpoſitionem tunc naturaliter inexiſtentem, cùm exiſtit nouitas, & antiquitas domus, & domus ipſa habet in ſe actualiter, & phyſicè aliquid præſens, vnde ſit noua, & non antiqua; autè conuerſo. Quòd ſi nihil eiuſmodi ſupponatur dari de præſenti in domo antiqua, antiquitas eius erit denominatio extrinſeca præſens, intrinſecè conſtituta non per exiſtentiam eius, aut durationem iam præteritam; ſed per præſentem, aut memoriam actualem creatam, vel habitualem indiſtinctam à præſentibus ſpeciebus impreſſis durationis præteritæ; aut cognitionem Diuinam eiuſdem præteritæ durationis actualiter præſentem phyſicè, ideòque actualiter denominantem. Qualis vtique nunc eſt ſenectus Angelorum, & antiquitas Cælorum. Quod tamen additum à nobis eſt ex abundanti, & pro euentu, vel imaginato tantùm, vel miraculoſo. Quia nulla talis antiquitas, ſeu ſenectus in rebus ſublunaribus naturaliter contingere poteſt re ipſa.

Art. 3. Deinde propoſitio naturalis de futuro contingenti eſt vera de præſenti per ſolam denominationem extrinſecam à cognitione Diuina, vel à creata ſupernaturali circa idem obiectum, quatenùs ſibi coëxiſtente phyſicè, & habente intrinſecam conformitatem cum obiecto; nec poteſt eadem propoſitio naturalis eſſe aliter vera de præſenti per ſolam denominationem

extrinſecam prouenientem immediatè ab obiecto contingenti non exiſtenti, et præſenti phyſicè reſpectu eiuſdem propoſitionis ſecundum ſe, vt alibi pluribus oſtenſum eſt, & innotuit ſatis q 17 ex qua præterea liquet Philoſophum contradicere aduerſarijs noſtris quoad iſtud exemplum. Ideò enim ille putauit propoſitionem ſingularem, & determinatam de futuro contingenti nec eſſe determinatè veram, nec determinatè falſam, quia nulla determinata determinatio poteſt conuenire ſubiecto ex ſe ſe indifferenti ratione alicuius nondum exiſtentis, nec habentis in ſe intrinſecè de præſenti determinationem potiùs ad eſſe, quàm ad non eſſe. Nec D.Thomas putauit aliter poſſe vitari vim rationis Philoſophi reſpectu etiam *Diuinæ* cognitionis, niſi inducta præſentia phyſica futurorum contingentium reſpectu eiuſdem vt ibidem innotuit. Quare auctores iſtorum exemplorum habent contradicentes ſibi eatenùs duos iſtos ſummos Doctores.

Art.4. Voluntas denique conditionata tranſit in abſolutam ſolà poſitione conditionis, quoad aliquos effectus morales pendentes à fictione Iuris, & à lege, vel contractu antecedenti, & perſeueranti phyſicè per ſe, vel per aliquem ſuum effectum; cùm ponitur conditio. Quoad alios verò effectus præſtabiles immediatè à ſolo actu voluntatis ſecũdum ſe, non datur talis tranſitus propriè, ſed neceſſe eſt, vt ſuccedat alius actus intrinſecè abſolutus. De quo ſimiliter dictum eſt ex profeſſo alibi, & vnuſquiſque poteſt facilè experiri, ſi proponat conditionatè mouere manum, aut pedem, ſi compareat Petrus; Ipſo comparente, non ſubſequi eum motum, ſi ex memoria propoſiti eius conditionati non ſuboriatur actus alius abſolutè imperans motum manui, aut pedi. Prætereà ijs omnibus tranſmiſſis, vt intendit obiectio; ſuper ſunt nihilominùs rationes aliæ ſpeciales diſcriminis reſpectu terminationum liberarum Dei, ne & ipſæ poſſint ſimili-

ſimiliter compleri per aliquid temporale, aut qualitercumque diſtinctum à Deo realiter vt apparet ex dictis ſupra art. 11, 17 18, & 19.

Art. 5. Quod in eadem obiectione ſuggeritur, de actione, ſeu carentia temporali habente rationem ſolius conditionis ſine qua non, vt cognitio, & volitio Dei neceſſaria ex ſe præcisè diſiunctiua denominet determinatè; nihil eſt. Quia quod requiritur ad aliquem effectum formalem ratione ſui, & non ratione alterius, ſiue, vt aliquid aliud exiſtat entitatiuè diſtinctum ab ipſo, nihil re ipſa differt à forma partiali, ſeu à parte intrinſecè conſtitutiua ipſius effectus formalis, vti demonſtrabitur efficaciter in qq. de Sacramentis circa conſtitutionem intrinſecam Sacramenti per intentionem Miniſtri. Deinde quod nondum eſt ſecundum ſe, tam nondum eſt in ratione conditionis ſine qua non, quàm nondum eſt in ratione formæ, ſeu partis; ideòque vtrouiſmodo eſt æquè inutile ad determinationem Dei æternam circa res temporales, & ad diſcrimen æternum Dei volentis à nolente.

QVÆSTIO XXII.

Vtrum terminationes liberæ Diuinæ diſtinguantur virtualiter intrinſecè inter ſe, & à prædicatis neceſſarijs Dei?

VIDENTVR neutrius diſtinctionis eſſe capaces. 1. Quia vna volitio neceſſaria virtualiter intrinſecè ſimplex ſufficit pro omni obiecto neceſſario, & Diuino. Et rurſus eadem volitio, quia eſt infinitæ perfectionis, æquiualet per ſe, & per ſe ipſam præcisè, cuiuis volitionum creatarum, etiam inuicem oppoſitarum, multitudini reali; ideòque poteſt ſe ſola præſtare effectus formales, etiam inuicem oppoſitos, æquiualentes perfectè quibusuis omnium illarum effectibus formalibus. Ergo non eſt neceſſaria vlla diſtinctio virtualis obiectiua; & intrinſeca, aut plurium terminationum liberarum Dei pro pluribus rebus creatis, aut terminationis vllius ſuperadditæ virtualiter intrinſecè volitioni neceſſariæ Dei.

2. Data in Deo formalitate libera virtualiter intrinſecè diſtincta à prædicatis eius neceſſarijs, ſequitur idem prædicatum ſimul, & ſemel poſſe eſſe ex vna parte defectibile, & nolibile, ſeu odibile, & contemptibile à Deo; quia eſt de conceptu exercitij liberi, vt ſit tale: Et ex alia parte eſſe Diuinum, eſſe Deum, atque infinitè amatum, & æſtimatum à Deo; quia quidquid eſt identificatum realiter cum Deo, eſt huiuſmodi ex conceptu ſuo. Implicat autem aperte, eidem prædicato hæc omnia ſimul ineſſe formaliter ex conceptu ſuo. Ergo non eſt admittenda vlla huiuſ-

huiuſmodi formalitas diſtincta virtualiter ex parte obiecti à prædicatis neceſſarijs Dei.

3. Non ſunt admittendæ in Deo tot terminationes liberæ virtualiter intrinſecè diſtinctæ, quot ſunt obiecta creata realiter inuicem ſeparabilia. Ergo non eſt admittenda, niſi vnica tantùm eiuſmodi terminatio. Patet conſequentia. Quia datâ ſemel vnâ aliquâ terminatione virtualiter intrinſecè ſimplici, & amplectente nihilominus aliqua duo obiecta realiter ſeparabilia mutuò, nullum ſupereſt fundamentum multiplicandi virtualiter intrinſecè plures terminationes propter multitudinem maiorem obiectorum inuicem ſeparabilium. Probatur antecedens. Quia vnus actus creatus poteſt amplecti duo obiecta indiuiſim, quæ ex ſua natura ſint abſolutè ſeparabilia. Deus autem ſufficit per vnam ſuam formalitatē virtualiter intrinſecè ſimplicem ad præſtandum, vt minimùm, tantundem, atque præſtare poteſt voluntas creata per vnum ſuum actum realiter ſimplicem.

Art. 1. Reſpondetur. Dictum eſt q. 4. eas formalitates Diuinas diſtingui inter ſe virtualiter intrinſecè, quibus, vt ſunt in ſe à parte rei, conueniunt prædicata cōtradictoria: & rurſus formalitates, quibus conueniunt prædicata huiuſmodi contradictoria, diſtingui inter ſe realiter ſaltem inadæquatè, & in tertio aliquo prædicato. Volitioni autem Diuinæ neceſſariæ, & liberæ, ſeu Deo quatenùs volenti neceſſariò, ſimpliciter, & volenti liberè ſimpliciter, conueniunt, in ſe à parte rei, prædicata contradictoria. Quia volitioni neceſſariæ, & Deo quatenùs volenti neceſſariò, conuenit non poſſe non eſſe, & non poſſe nolle, ſeu non velle, quod neceſſariò vult: volitioni verò liberæ, & Deo quatenùs liberè volenti conuenit poſſe non eſſe, & poſſe nolle, ſeu non velle, quod vult liberè, quatenùs liberè vult. Rurſus Deo quatenùs neceſſariò volenti ſe ipſo conuenit eſſe indifferentem ad exiſtentiam, & non exiſtentiam mundi; quatenus verò volenti

liberè exiſtentiam mundi conuenit non eſſe ampliùs indifferentem, ſed determinatum ad eandem exiſtentiam, vti defacto exiſtit determinatus, & minimè adhuc indifferens. Hæc autem ſunt formaliter, immediatè contradictoria; & vtraque dicuntur de Deo, vt èſt in ſe à parte rei; ſicut de eſſentia Diuina dicitur eſſe communem tribus Perſonis, & de Paternitate non eſſe communem eiſdem. Ergo formalitates, ratione quarum conueniunt Deo prædicata iſta inter ſe oppoſita, diſtinguuntur inter ſe virtualiter intrinſecè. Conueniunt autem, ratione volitionis neceſſariæ, & ratione terminationis liberæ, ſeu habitudinis ad extra. Igitur duæ iſtæ formalitates diſtinguuntur inter ſe virtualiter intrinſecè; ſicut diſtinguuntur eſſentia Diuina, & Paternitas.

Art. 2. Ex terminationibus liberis, aliæ ſunt inuicem incompoſſibiles; vt volitio, & nolitio mundi; aliæ ſunt compoſſibiles, ſimulque inſeparabiles mutuò; vt volitio efficax, & ſcientia viſionis de exiſtentia Petri: Aliæ ſunt compoſſibiles, ſimulque ſeparabiles inuicem ſaltem nō mutuò; vt volitio efficax ſaltem aliqua de exiſtentia humanitatis, quæ de facto aſſumpta eſt à Verbo Diuino, & volitio efficax vnionis hypoſtaticæ, per quam de facto vnita eſt eadem humanitas Verbo. Terminationes liberæ inuicem incompoſſibiles diſtinguuntur inter ſe realiter; ſicut Paternitas, & Filiatio. Quia terminationes, quæ ſunt inuicem incompoſſibiles, non poſſunt ſibi inuicem communicari ſumme, nec poſſunt affirmari mutuò, vt patet; cùm vtralibet eſſentialiter excludat ex ſe alteram; ac proinde repugnant eſſentialiter mutuæ identitati reali, quæ in tali communicatione, & affirmabilitate mutuà conſiſtit. Confirmatur. Quia oppoſitio incompoſſibilitatis ſecundum eſſe eſt maxima oppoſitionum, certè non eſt minor oppoſitio, quàm oppoſitio relationis. Ergo ſi hæc oppoſitio diſtinguit realiter Paternitatem à Filiatione,

qui-

bus ineſt; illaquoque diſtinguit realiter terminationes, inter quas verſatur.

Art. 3. Terminationes autem, quæ ſunt inſeparabiles mutuò; ità vt neutra ſine altera dari poſſit, eo ipſo ſunt indiſtinctæ virtualiter intrinſecè. Quia terminationes mutuò inſeparabiles, neceſſariò, & identificantur realiter cum ijſdem omnibus,& realiter diſtinguuntur ab ijſdem omnibus. Ratione namque inſeparabilitatis mutuæ neceſſariò coexiſtunt ijſdem omnibus prædicatis Diuinis,& cum ijſdem omnibus ſunt incompoſſibiles. Ratione verò Diuinæ ſimplicitatis identificantur realiter actu, vel potentia cum omnibus & ſolis prædicatis Diuinis ſibi coexiſtentibus actu, vel potentia; quandoquidem terminationes liberæ Diuinæ nullam habent oppoſitionem relationis ad intra, ſed ſolùm ad extra; & repugnat ineſſe oppoſitionem relationis ad extra terminationibus mutuò inſeparabilibus. Nullum igitur eſt tertium prædicatum, in quo diſtinguantur realiter terminationes liberæ mutuò inſeparabiles, Quæ tamen diſtinctio realis in tertio, eſt omninò neceſſaria ad diſtinctionem virtualem intrinſecam immediatam duarum formalitatum, vt dictum eſt.

Art. 4. Demum terminationes, quæ ſunt ſeparabiles non mutuò; ità vt vna earum dari poſſit ſine altera, non verò e conuerſo; diſtinguuntur interſe virtualiter intrinſecè tantùm. Quia terminationes ſeparabiles nō mutuò, diſtinguuntur eo ipſo realiter in aliquo tertio. Terminatio enim, quæ poteſt exiſtere ſeparata ab alia terminatione, eò ipſo poteſt coexiſtere terminationi oppoſitæ, & conſequenter poteſt identificari realiter cum eadem terminatione oppoſitâ. At terminatio, quæ non eſt ſimiliter ſeparabilis à priori terminatione ſeparabili reſpectu ſui, eſt incompoſſibilis cum eadem terminatione ſibi oppoſita,& conſequenter eſt diſtincta realiter ab ipſa, iuxta nuper dicta. Ergo terminationes inuicem ſeparabiles non mutuò, eo ipſo diſtinguun-

tur inter ſe realiter in aliquo tertio; nempe in ea terminatione, quæ eſt identificabilis cum altera earum, & incompoſſibilis cum altera. Diſtinctio autem realis in tertio ſufficit ad diſtinctionem virtualem intrinſecam immediatam, iuxta dicta. Iſtæ tres regulæ vniuerſales redduntur clariores, & vtiliores deductis breuiter inde illatiunculis nonnullis.

Art. 5. Colligitur itaque primò, volitionem Dei liberam de exiſtentia mundi, quatenùs libera eſt, diſtingui realiter à nolitione libera mūdi quatenùs libera; atque denominationem Dei volentis liberè mundum includere in ſe prædicatum aliquod diſtinctum realiter ab aliquo prædicato incluſo in denominatione nolentis liberè mundum. Quia eæ volitio, & nolitio liberæ, quatenùs liberæ, & denominationes, quæ conſequuntur ad ipſas, ſunt inuicem incompoſſibiles, vt patet. Eadem eſt ratio de cognitione exiſtentiæ mundi, & de cognitione non exiſtentiæ eiuſdem, deque omnibus ſimilibus.

Art. 6. Colligitur rurſus è conuerſo, cognitionem, & volitionem exiſtentiæ mundi non diſtingui inter ſe virtualiter intrinſecè, ſed ſolùm extrinſecè, & relatè ad connotata creata. Quia ſunt inſeparabiles mutuò, vt patet. Eadem eſt ratio de nolitione exiſtentiæ mundi, & de cognitione negante eam exiſtentiam; nec non de prædefinitione Diuina efficaci cuiuſuis alterius obiecti comparatâ cum cognitione exiſtentiæ eius; De volitione item permiſſiua peccati, & de cognitione futuritionis eius; dèque omnibus ſimilibus. Vnde apparet, omnem Dei volitionem eſſe indiſtinctam virtualiter intrinſecè ab aliqua cognitione, nempe à cognitione ſui, & obiecti efficaciter voliti per eandem; idemque dicitur proportionaliter de cognitione reſpectu volitionis.

Art. 7. Colligitur indidem vlteriùs, aduerſus P. Suarez, & aſſeclas, non eſſe admittendos in Deo ordines intentionis, & executionis diſtinctos

ctos inter ſe virtualiter intrinſecè, ſaltem circa obiecta adæquatè eadem. Quia voluntas Diuina efficaciter intentiua alicuius obiecti eſt eſſentialiter inſeparabilis à voluntate executiua eiuſdem obiecti; atque hæc eſt ſimiliter inſeparabilis ab illa. Nihil namque executioni mãdari poteſt, niſi intendente, aut permittente Deo; nihilque à Deo intendi efficaciter, aut permitti poteſt, quod non eueniat re ipſa, & executioni mandetur. Non abſimili ratione excluduntur à Deo actus efficaciter, & determinatè imperantes, & imperati virtualiter intrinſecè inter ſe diſtincti etiam circa obiecta, & inuicem abſolutè ſeparabilia; eſto, admittantur in creatis tales actus imperantes, & imperati realiter inter ſe diſtincti. Quia actus Diuinus efficaciter, & determinatè imperans alium, foret inſeparabilis ab ipſo, vt patet; Ne dicatur fruſtrabilis actus aliquis Diuinus efficax. Atque etiam imperatus foret ſimiliter inſeparabilis ab imperanti. Quia quilibet actus Diuinus pendet eſſentialiter à cognitione comprehenſiua omnium præcedentium reſpectu ipſius, & reflectitur ſuper ea omnia, volendo proceſſionem, & dependentiam ſui ab illis. Feri namque non poteſt, vt detur aliquid in Deo non volitum ab eodem, pro eodem ſigno, pro quo datur, & eo modo, quo datur. Quia quidlibet Diuinum eſt determinatio ſui, vt ſit Deus, non ſecùs, quàm vt ſit tale, vel tale aliquod prædicatum. Vnde eo ipſo, quòd intelligitur eſſe ſecundum quod ipſum, intelligitur etiam habere omnia, quæ ſunt propria Diuinitatis, quorum vnum eſt eſſe amorem omnium, quæ ſibi inſunt pro eodem priori, pro quo ipſa eſt. Forent igitur hi actus mutuò inſeparabiles, ac proinde indiſtincti virtualiter intrinſecè, iuxta dicta; Quod eſt contra ſuppoſitionem.

Art. 8. Eadem indiſtinctio virtualis intrinſeca apparet manifeſtiùs in intentione Diuina efficaci finis eſſentialiter connexi cum determina-

tis mediis connexis itidem eſſentialiter cum eodem fine determinatè, & in electione talium mediorum. Patet nimirum clarè, intentionem, & electionem talium finis, & mediorum, eſſentialiter eſſe inſeparabiles mutuò, ac proindè eſſe indiſtinctas inter ſe virtualiter intrinſecè. Quæ omnia aduertere libuit ſpecialiter in iſtiuſmodi actibus, de quibus multi multa diſputant, vt appareret ſpeciali ratione illis repugnare diſtinctionem virtualem intrinſecam; tametſi admitteretur in Deo abſolutè poſſibilis multiplicitas actuum liberorum Dei diſtinctorum inter ſe virtualiter intrinſece, ſibique inuicem coëxiſtentium. Cæterùm apud me vniuerſaliori ratione excluditur multiplicitas virtualis intrinſeca actuum Diuinorum, quorum diſtinctioni, & ordini tot à nonnullis inædificantur machinæ doctrinarum, & diuiſionis ſignorum. Dicetur enim infrà, totam Diuinæ Prouidentiæ amplitudinem conſtare vnico actu libero virtualiter intrinſecè ſimplici. Interim, quæ hìc prænotata ſunt breuiter, oportuerit diligenter obſeruare pro claritate, & intelligentia eorum, quæ dicentur in decurſu.

Art. 9. Colligitur denique, ſcientiam Dei mediam eſſe virtualiter intrinſecè diſtinctam, tùm à prædicatis omnibus ſimpliciter neceſſariis, tùm ab omnibus terminationibus liberis Deo, compoſſibilibus cum ipſa. A prædicatis quidem neceſſariis diſtinguitur; quia prædicata neceſſaria Dei ſunt ex ſe indifferentia ad ſcientiàm mediam hanc, & oppoſitam; cùm neutra ſcientia media ſit ſimiliter indifferens reſpectu eorumdem prædicatorum. Ergo prædicata neceſſaria Dei ſunt ſeparabilia non mutuò à qualibet ſcientia media determinatè ſumpta, & ab eius oppoſita, incompoſſibilibus inter ſe. Quod ſufficit ad diſtinctionem virtualem intrinſecam, iuxta dicta. A terminationibus verò Deo liberis diſtinguitur ſimiliter eadem ſcientia media; quia quælibet ſcientia media determinatè ſumpta

ta eſt rurſus eodem modo indifferens, cum eadem ſeparabilitate non mutuâ, ad quamlibet terminationem liberam compoſſibilem ſecum, & ad terminationem liberam oppoſitam, atque incompoſſibilem cum priori illa terminatione libera. Vtrobique igitur datur ſeparabilitas non mutua ſcientiæ mediæ ab extremis, cum quibus collata eſt in illatione. Oſtenſum autem eſt art. 4. ſeparabilitatem eiuſmodi non mutuam conuerti cum diſtinctione virtuali intrinſeca. Per hæc itaque omnia apparet ſatis, an, & quatenùs terminationes liberæ Dei diſtinguantur inter ſe, & à cæteris prædicatis ipſius.

Art. 1. Ad 1. Nulla plurium entitatum æquiualentia, per vnam ſimplicem, efficere poteſt, vt idem prædicatum ſimul adſit, & deſit eidem ſecundum idem; vtque effectus formalis ſit diuerſus diuerſitate reddente inuerificabilem vnum effectum formalem, cùm verificatur alter effectus formalis. Nulla, inquam, entitatum æquiualentia efficere poteſt, vt hæc contingant, exiſtente ſemper eadem adæquatè formà, eodemque ſubiecto, ſeu quaſi forma, & quaſi ſubiecto, vtroque manente omninò inuariato obiectiuè, & in ſe. Quia impoſſibile eſt vniuerſaliter, vt idem ſecundum idem adæquatè ſimul ſit, & non ſit. Cùm ergo Deus de facto ſit volens mundum, & ſciens exiſtentiam eius; potueritque non eſſe volens, & ſciens ipſam; ſed nolens eam, & ſciens non exiſtentiam: clare deprehenditur, pro verificatione iſtorum prædicatorum, & effectuum formalium inuicem incompoſſibilium, oportere, vt prædicatis ſimpliciter neceſſarijs Dei ſuperaddatur prædicatum aliquo obiectiuè, & in ſe non neceſſarium ſimpliciter, ſed tantùm ex ſuppoſitione.

Art. 2. Nempe, quod dicitur à nonnullis, ſufficere diuerſitatem actus neceſſarij Dei tantùm quoad modum ſe habendi, & quoàd denominationem; ſatisfacere nequaquam poteſt intellectui, nec tueri ſufficienter ſcopum, qui præ-

figitur,

Egitur, de ſola, & pura æquiualentia, abſque formalitate obiectiuè, & in ſe intrinſecè, & non ſolùm quoad modum noſtrum concipiendi, incompoſſibili cum formalitate alia, & abſq; diſtinctione virtuali intrinſeca vtriuſque huius formalitatis à prædicatis neceſſarijs. Nam dum his vocibus (*prædicata neceſſaria ſemper eadem entitatiuè*) ſuperadduntur voces iſtæ aliæ (*variabilia quoad modum, quoad denominationem*) aut quid ſimile; oportet, vt ſignificato priorum vocum ſuperaddatur ſignificatum poſteriorum vocum obiectiuè, & in ſe intrinſecè diuerſum. Aliàs loquutio erit nugatoria, & perperàm voces vocibus ſuperaddentur, quin ſuperaddatur conceptus obiectiuus conceptui obiectiuo; & quæ dicitur variabilitas quoad modum, quoad denominationem, & ſimilia, erit variabilitas quoad ſolas voces pſittaceas, ſoloſque, ad ſummum, conceptus formales purè intellectuales, contrà quàm poſtulat ratio propoſita de prædicatis obiectiuis inuicem re ipſa incompoſſibilibus, & inuerificabilibus ſimul à parte rei.

Art. 3. Quod aſſumitur in obiectione, ſufficere, pro omni obiecto ſimpliciter neceſſario vnum actum Diuinæ ſcientiæ, & voluntatis virtualiter intrinſecè ſimplicem; conuincit, me quidem iudice, ſufficere ſimiliter, vnam terminationem liberam, virtualiter intrinſecè ſimplicem, pro vna qualibet diſpoſitione vniuerſali omnium, & ſingularum rerum creatarum abſolute poſſibilium, nullaſque proinde duas terminationes Deo liberas diſtinctas inter ſe virtualiter intrinſece poſſe ſibi inuicem coëxiſtere. Id quod efficaciter comprobatur quæſt. 15. de Incarnat. & iterum confirmabitur infrà. Cæterùm, quia poſſibiles ſunt abſolute plures rerum creatarum diſpoſitiones, & mutuæ coordinationes inuicem incompoſſibiles; neceſſe ſimiliter eſt, vt admittantur poſſibiles abſolute plures terminationes liberæ Dei incompoſſibiles ſibi inuicem mutuò, & conſequenter diſtinctæ reali-

tes inter ſe, atque negabiles inuicem ſecundum ſe, ſaltem in abſtracto, iuxta dicta art. 2. in reſponſione ad quæſtionem

Art. 1. Ad 2. Ex terminationibus ad extra inuicem incompoſſibilibus, ea, quæ datur defacto, ex gr. terminatio connexa cum exiſtentia mundi, identificatur realiter cum Deo, & per ipſam conſtituitur intrinſece, ac identice Deus volens mundum, ad eum vtique modum, quo Paternitate conſtituitur Deus Pater, & Filiatione Deus Filius. Quæ eſt comparatio D. Thomæ loco ſuprà indicato. Quapropter eadem terminatio eſt defacto abſolute infinita, immenſa, &c. ac proinde infinite amata, & infinite æſtimabilis, atque laudabilis, communicante illi iſtos effectus formales, totamque iſtam perfectionem Diuinitate, & naturà Diuinà; ſicut viciſſim Diuinitati, ſeu naturæ Diuinæ communicat eadem terminatio libera effectum formalem connexæ determinatè cum exiſtentia mundi, & volentis determinatè eandem exiſtentiam.

Art. 2. Ipſa quin etiam perfectio propria exigentiæ identitatis cum Deo, conuenit terminationi ratione Deitatis, ſicut infrà dicetur de perfectione Perſonalitatum ratione eiuſdem Deitatis. Præcedit nimirum virtualiter intrinſece Diuinitas cum eadem exigentia vaga identitatis ſui ad alterutram ex terminationibus ad extra, inuicem oppoſitis; Et quia ſimul præcedit iam ex ſe præcise præhabens omnem puram perfectionem abſolute poſſibilem, & eam omnem ſpecialiter, quæ eſt propria actualis volitionis, & cognitionis; ſiquidem præcedit iam exiſtens amor comprehenſiuus, & cognitio comprehenſiua ſui ipſius determinate, ſimul reſpiciens diſiunctiue eſſe, & non eſſe creaturarum. Quia, inquam, ſic præcedit Diuinitas; ea exigentia mutuæ identitatis cum terminatione libera eſt pure quaſi actiua, ſeu actiue communicatiua totius eius perfectionis ex parte ipſius Diuinitatis; ex parte verò terminationis qua-

tenus

tenus non neceſſariæ ſimpliciter; eadem exigentia identitatis, ob rationem contrariam, eſt pure quaſi paſſiua, receptiua perfectionis, ſoliuſque determinationis, ſeu connexionis determinatæ eſt communicatiua quaſi actiue. Ex quibus apparet, punctum præcipue intentum in hac, & præcedenti quæſtione; nempe amorem, & cognitionem Dei circa effectus creatos, conſtitui partim ex entitate, ſeu eſſentia Dei ſimpliciter neceſſaria; partim ex terminatione, ſeu habitudine ad extra neceſſariâ tantùm ex ſuppoſitione; & neutram ex his formalitatibus ſeorſim, & ſecundũ ſe eſſe amorem, vel odium, affirmationem, vel negationem, exiſtentiæ creatæ præterquàm inadæquate; ac demum rationem amoris, & cognitionis formaliter correſpondere formalitati ſimpliciter neceſſariæ; rationem verò connexionis determinatæ, ſeu determinationis correſpondere formaliter formalitati liberæ, ſeu non neceſſariæ ſimpliciter; ad eum vtique modum, quo Deus Pater conſtituitur formaliter Deus per Diuinitatem, & Pater per Perſonalitatem, ſeu per relationem generantis.

Art. 3. Hæc eadem, quæ dicta ſunt de terminatione exiſtenti defacto, eidemque conueniunt abſolute; dicuntur etiam, & conueniunt conditionaliter tantùm, ſeu potiùs poſſibiliter tantùm, oppoſitæ terminationi liberæ, quæ, quatenùs talis, non datur defacto. Quia videlicet hoc habet ex ſuo conceptu, vt, ſi daretur in ratione determinantis Deum, eo ipſo daretur in ratione habentis, per realem, & perfectam identitatem, infinitam perfectionem, & amabilitatem, tantam ſcilicet, quanta eſt perfectio, & amabilitas eſſentiæ Diuinæ; imò haberet eandem prorſus, & haberet tantundem communicatam ſibi, & tàm ſuam, quantùm communicatur ipſi eſſentiæ Diuinæ, & quàm eſt ſua ipſius. Vnde non magis dici poteſt contemptibilis, aut inamabilis terminatio libera Dei, dum non eſt,

ſeu

ſeu non exiſtit ſecundum ſuum eſſe reſpectiuum ad extra; quàm homo dici poſſit irrationalis, dum non exiſtit. Verùm neque actualiter contempta, aut odio habita à Deo, dici poteſt eadem terminatio, quatenùs actualiter eſt omiſſa & nolita à Deo, atque impedita quominùs ſit in ſe intrinſecè quoad ſuum eſſe reſpectiuum. Quia non impeditur, ac reijcitur ratione ſui, ſed ratione perfectionis, vel imperfectionis creatæ inducendæ, vel impediendæ mediâ ipsâ terminatione, quæ formaliter ſumpta comparatur ſolùm, vt quo, cum dicta perfectione, & imperfectione. Cauendum eſt in tota iſta materia, ne quis perinde, aut cogitet, aut loquatur quoad omnia de formalitatibus, atque de entitatibus diſtinctis realiter adæquatè, ſed ſunt adhibendæ vbique diligenter præciſiones, & præcautiones, iuxta dicta ſuperiùs; vti iterum obſeruabitur infrà ex communi conſenſu PP. & Theologorum circa myſterium Trinitatis, cui dictum eſt eſſe valdè affine myſterium Diuinæ libertatis.

Art. 4. Ea porrò differentia formalitatum Diuinarum à formalitatibus creatis, eſt obſeruanda præcipuè in re præſenti circa conceptum exiſtentiæ actualitatis, & perfectionis. Cum enim nulla formalitas creata deficere, aut defectibilis eſſe poſſit, quin eo ipſo deficere, aut defectibilis eſſe poſſit, quoad ſuam exiſtentiam, actualitatem & perfectionem; facilè incautis obrepit exiſtimatio, quòd ſimiliter repugnet in Deo formalitas, quæ ſit defectibilis, ſecundum aliquem conceptum ſuum obiectum, quin eo ipſo ſit defectibilis à parte rei, quoad peculiarem aliquam ſuam exiſtentiam, actualitatem, & perfectionem. Quæ tamen exiſtimatio eſt falſa, & abſurda, & nullatenùs admittenda; certè, contradicit omninò meæ, eidemque proculdubio legitimæ, exiſtimationi, & ſententiæ circa terminationes liberas Diuinas. Quas videlicet ita aſſero contingentes quoad denominationem,

con-

connotationem, habitudinem, & reſpectum Dei ad extra, & quoad connexionem, aut incompoſſibilitatem vltimò determinatam cum rebus creatis; vt tamen in exiſtendo contingentes nequaquam ſint, ſed totam earum exiſtentia, actualitas, & perfectio ſit ſimpliciter neceſſaria, atque omninò indefectibilis; vtpotè indiſtincta, & realiter, & virtualiter intrinſecè à prædicatis neceſſarijs Dei, atque vna, & eadem & penitus ſimplex in terminationibus inuicem incompoſſibilibus, eiſdemque communis, ſicut eſt communis eſſentia Diuina, ſeu Deitas. Quæ quâ ratione cohærere inuicem poſſint in Deo, tametſi nihil tale contingere poſſit in rebus creatis apparebit infrà loco indicato.

Ad 3. Separabilitas quoad eſſe inter duo obiecta creata infert, iuxta dicta, poſſibilitatem duarum terminationum liberarum Dei inter ſe incompoſſibilium, atque adeò diſtinctarum inter ſe. Infert enim poſſibilitatem volitionis circa alterum ex illis obiectis coniungibilis cum nolitione circa alterum, quæ nolitio eſt incompoſſibilis cum volitione eiuſdem obiecti; ſicut etiam prior illa volitio eſt incompoſſibilis cum nolitione circa idem obiectum. Quo eodem argumento manifeſtè concluditur, iuxta dicta, poſſibilitas tot, vt minimùm, volitionum, & nolitionum Diuinarum diſtinctarum inter ſe realiter quoad terminationem liberam vt liberam, quot posſibiles ſunt collectiones rerum creatarum inuicem ſeparabilium realiter, ſiuè mutuò, ſiue non mutuò. Cœterum nulla eiuſmodi rerum creatarum ſeparabilitas inter ſe conuincit posſibilitatem aliquarum duarum volitionum Dei liberarum, vel etiam virtualiter intrinſecè diſtinctarum coëxiſtentium ſibi mutuò, ſeu valentium ſibi inuicem coëxiſtere. Quod ratio obiectionis ſufficienter perſuadet, & efficaciùs demonſtrabitur infrà.

QVÆSTIO XXIII.

Vtrum Voluntas Dei rectè diuidatur in antecedentem, & conſequentem; & in voluntatem beneplaciti, et ſigni?

VIDETVR non rectè diuidi. 1. Quia nullæ duæ terminationes liberæ Dei inter ſe diſtinctę poſſunt ſibi inuicem coëxiſtere, vt modò dictum eſt. Nequit autem aliqua volitio habere rationem, vel antecedentis, vel conſequentis reſpectu terminationis non coëxiſtetis ſibi. Quia quod non eſt, nec antecedit, nec conſequitur ad id, quod eſt. Et ſimiliter repugnat vt habeat rationem, vel ſigni, vel beneplaciti volitio non exiſtens. Ergo neutra diuiſio ſubſiſtere poteſt.

2. Quod eſt volitum antecedenter tantùm, & non eſt volitum conſequenter, non poteſt eſſe volitum proprie à Deo. Quia quod eſt volitum propriè à Deo, neceſſe eſt, vt eueniat. Non autem euenit, quod eſt volitum tantùm à Deo antecedenter. Idem autem contingit in eo, quod eſt volitum à Deo voluntate tantùm ſigni, E contra, quidquid eſt volitum à Deo voluntate, vel conſequenti, vel beneplaciti, eo ipſo neceſſe eſt, vt eueniat, eſtque volitum à Deo propriè. Ergo voluntas Dei neq; propriè, neque impropriè ſumpta legitimè diuiditur in antecedentem, & conſequentem; beneplaciti, & ſigni.

3. Vtralibet ex ijs diuiſionibus coincidit cum altera. Quia quidquid eſt volitum à Deo voluntate beneplaciti, eo ipſo non poteſt eſſe voli-

volitum voluntate tantum antecedenti, ſed eo ipſo eſt volitum voluntate etiam conſequenti; & è conuerſo, Similiter quidquid eſt volitum à Deo voluntate conſequenti, eo ipſo eſt volitum voluntate beneplaciti. Eademq; eſt proportionalis ratio de voluntate purè antecedenti, & de voluntate ſolius ſigni inuicem comparatis. Ergo ſuperfluit altera ex dictis diuiſionibus.

Art. 1. Reſpondetur. Voluntas libera Dei diuiditur vnanimi Theologorum conſenſu in antecedentem, & conſequentem; beneplaciti, & ſigni, cum D. Thoma q. 19. art. 5. 11. & 12. Inducta autem eſt ea diuiſio ad eruendum ſenſum legitimum, & ad ineundam concordiam plurium locutionum ſacræ ſcripturæ, & ſanctorum PP. inuicem oppoſitarum quoad ſpeciem, & quoad verba, vt ſonant, cùm re ipſa nihil inter ſe diſſideant. Neutra diuiſio continet in ſe diſtinctionem, aut realem, aut virtualem intrinſecam inter aliquos duos actus Diuinos ſibi inuicem coexiſtentes. Quia nulla talis diſtinctio actuum datur in Deo, vt nuper dictum eſt. Solam igitur continet diſtinctionem rationis extrinſecam per ordinem, & relationem ad obiecta, & connotata creata realiter inter ſe diſtincta: quæ reſpicit Diuina voluntas in ratione effectus inducendi per ipſam, aut poſitiuè, aut ſaltem permiſſiuè.

Art. 2. Itaque voluntas Dei dicitur antecedens reſpectu alicuius effectus, quatenùs vult illum præcisè, vt contentum in aliqua cauſa ſecunda ſufficiente, quantum eſt ex ſe, ad illum ponendum à parte rei, & in ſuper habente aliquã inclinationem inditam ſibi à Deo ad productionem illius cum præciſione tùm à cooperatione, tùm ab impeditione realis productionis, & executionis, prouenientibus ab eadem illa cauſa, vel ab alijs cauſis ſecundis. Dicitur verò conſequens voluntas Dei, quatenùs verſatur circa effectum aliquem creatum ſecundum ſe ipſum immediatè, & cum omnibus circumſtantijs re-
quiſ

quiſitis, & exiſtentibus re ipſa à parte rei, atque adeò cum incluſione ſeu cooperationis, ſeu impeditionis prouenientium ex cauſis ſecundis. Hinc fit, vt quoſdam effectus Deus velit voluntate antecedenti; ſimulque nolit voluntate conſequenti; quoſdam verò alios, vel vtraque velit, vel neutra. Vtraque voluntate vult ex. gr. ſalutem Prædeſtinatorum; neutrà ſalutem hominum purè poſſibilium; alterà tantùm, videlicet antecedenti, & non conſequenti; ſalutem Reproborum. Quapropter, dum dicitur; *Deus vult omnes homines ſaluos fieri*, ſubintelligenda eſt ſola voluntas antecedens; quatenùs Deus omnibus dat ſufficientiam, quantum eſt ex ſe, vt ſaluentur, idque ſpectat ad voluntatem antecedentem; licet non ab omnibus remoueat, aut velit efficaciter remoueri omnia impedimenta ſalutis, quæ prouenire poſſunt à libera vniuſcujuſque voluntate, vel ab alijs cauſis ſecundis. E contra dum dicitur, Deum nolle ſaluos facere eos, qui damnantur de facto, ſubintelligenda eſt negatio ſolius voluntatis conſequentis, qua permittit impeditionem ſalutis eorum indidem prouenientem.

Art. 3. Iam Diuina voluntas beneplaciti eſt voluntas proprie talis adæquatè intrinſeca Deo. Quia eſt ipſe Deus, vt dicit D. Thomas de verit. q. 23. art. 5 c. & ad 6. Nempè voluntas beneplaciti dicitur ea, qua Deus reſpicit effectus creatos formaliter, ac præcise, quatenus ſubſtantes ſuæ electioni liberæ efficaci. Voluntas verò ſigni eſt metaphoricè tantùm voluntas reſpectu effectus, reſpectu cuius dicitur voluntas ſigni, & includit in ſuo conceptu effectum aliquem temporalem volitum à Deo voluntate beneplaciti, atque verſatur circa effectus pendentes à libero arbitrio creato, quatenùs directo à Deo, vt conueniencer operetur. Tribus autem modis principaliter dirigitur à Deo arbitrium creatum, præcepto videlicet, conſilio, & prohibitione. Minùs verò principaliter, duobus inſuper alijs mo-

dis

dis; operatione ſcilicet, & permiſſione. Vnde fit, vt triplex voluntas ſigni attribuatur Deo principaliter; & duplex prætereà alia minùs principaliter. Ratio huius attributionis, & locucutionis reſpectu Dei eſt. Quia homines, ſaltem, vt plurimùm, volunt voluntate propriè tali, quæ præcipiunt, & conſulunt; nec non quibus cooperantur, quæque permittunt, ſed non quæ permittunt, ſeu non impediunt, cùm impedire poſſent; & ſimiliter nolunt, quæ prohibent. Itaque iuxta communiter contingentia, præceptum, conſilium, operatio, & permiſſio; nec non prohibitio obtinent apud homines rationem ſigni ſignificantis velle, & nolle proportionaliter.

Art. 4. Hinc fit, vt ſigno poſito pro re ſignificata abſolutè dicatur, nec infrequenter, tùm in ſacris literis, & apud SS. PP., tùm in communi ſermone, Deum velle, quæ præcipit &c. nolle verò, quæ prohibet: tametſi ſæpè contingat, vt ea neque velit propriè, neque nolit. Contingit nimirum ſæpè, vt non fiat, quod Deus præcipit, vtq; fiat, quod prohibet. Et tamen contingere nunquam poteſt, vt non fiat, quod Deus vult, aut vt fiat, quod non vult voluntate propriè, & ſimpliciter tali. Quæ videlicet eſt omnipotens, ideòque infallibilis, & infruſtrabilis, vt patebit ex teſtimonijs infrà opportunè producendis. Neque verò ob id verificatur, Deum adhibere ſigna falſa, dum præcipit, aut prohibet aliquid, quin prædefiniat efficaciter, ſeu efficaciter, & propriè velit actum præceptum, aut omiſſionem actus prohibiti. Quia Deus non ad hoc adhibet præceptum, aut conſilium, vt ſignificet adeſſe ſibi talem voluntatem prædefinitiuam; ſed ſolùm, vt ſignificet voluntatem aliam ſuam propriè talem circa actus prohibitos, aut præceptos; nempè voluntatem formaliter, aut æquiualenter conditionatam de conferendis præmijs, & irrogandis ſupplicijs, ſi fiant, aut omittantur tales, vel tales actus, vti exponetur in qq. de

actibus

actibus humanis circa primam eorum regulam.
Ex his igitur patet, vtramque diuiſionem propoſitam eſſe legitimam, & admodum opportunè inductam eſſe a Theologis pro vera intelligentia, & mutua reali concordia multiplicis locutionis in Scriptura, & apud Sanctos PP. circa voluntatem Dei.

Ad 1. Patet ex dictis, vtramque eam diuiſionem niti relatione, & ordine ad diuerſa connotata creata; quo pacto diuiduntur, ratione noſtra, multipliciter prædicata etiam neceſſaria, & abſoluta Dei expertia obiectiuè, & in ſe, omnis prorſus diſtinctionis.

Ad 2. Vtraque hæc diuiſio inducta eſt non tam ad intelligentiam rei, quæ diuiditur, quàm ad intelligentiam diuerſarum locutionum circa ipſam. In huiuſmodi autem diuiſione nullum eſt vitium; ſed ſæpè eſt neceſſarium, & valdè vtile, vt diuiſum vſurpetur cum præciſione à propriè, & impropriè tali, ſuppoſitione analoga, ſeu æquiuoca; vt cùm Canis diuiditur in cœleſtem, & terreſtrem.

Ad 3. Quælibet Dei voluntas coincidit reipſa cum qualibet voluntate Diuina. Quia voluntas Dei in ſe intrinſecè eſt vna omninò, & ſimplex. Non autem coincidit ratione noſtra, & ſecundum modum noſtrum intelligendi, quando refertur ad connotata creata inter ſe diuerſa, atque inde ſortitur diuerſas apparentias reſpectu noſtri. Patet verò ex dictis, iſtiuſmodi diuerſitatem non deeſſe in re præſenti.

QVÆSTIO XXIV.

Vtrum detur in Deo amor ſui, & odium malorum?

VIDETVR non dari amorem ſui, & dari odium malorum. 1 Quia de ratione amoris eſt, vt non feratur ad ſuum obiectum, aut vt præſens, aut vt abſens, ſed cum præciſione ab abſentia, & præſentia. Affectus enim, qui verſatur circa bonum, vt præſens, dicitur gaudium; ſicut dicitur deſiderium, qui verſatur circa illud, vt abſens. Ergo amor ſtrictus diſtinctus à puro gaudio, & à puro deſiderio, neceſſe eſt, vt verſetur circa bonum quatenùs præſcindens ab abſentia, & præſentia. Deus autem non poteſt verſari circa ſe ipſum cum tali præciſione. Quia eſt bonum eſſentialiter ſibi præſens, & vt tale cognoſcitur per omnem Diuinam cognitionem, vtporè comprehenſiuam ipſius, Ergo in Deo non datur amor ſtrictus erga ſe ipſum, vt diſtinctus à puro gaudio. Confirmatur; quia eàdem præcisè de cauſa negatur Deo ab omnibus ſcientia ſimplicis intelligentiæ circa ſe ipſum. Quia videlicet non poteſt cognoſcere poſſibilitatem ſui cum indifferentia ad exiſtentiam, & non exiſtentiam, ſeu cum præciſione ab vtraque. Confirmatur rurſus. Quia Deo repugnat deſiderium ſui. Ergo, & amor ſtrictè talis. Patet conſequentia; quia tam repugnat Deo cognitio ſui, vt præſcindentis ab exiſtentia, & poſſeſſione, quàm repugnat cognitio ſui, vt abſentis, ſeu carentiæ ſui.

2. Amor Dei erga ſe ipſum nec efficax eſſe poteſt, nec inefficax. Non inefficax; quia amor inefficax eſt affectus imperfectus, & neque à nobis

bis concipitur niſi erga bonum, vt coniunctum cum imperfectione, vel apparens ad modum habentis imperfectionem. Sed neque efficax eſſe poteſt; quia amor efficax dicitur, qui poteſt efficere ſuum obiectum; vel certe vult, aut vellet efficere. Quorum neutrum conuenire poteſt Deo reſpectu ſui. Cui videlicet repugnat, vt fiat; nec non, vt cognoſcatur, aut apprehendatur à ſe ipſo aliter, atque eſt in ſe. Ergo nullus amor dari poteſt in Deo reſpectu ſui. Simile argumentum conficitur ex diuiſione amoris, quæ communiter cenſetur adæquata, in amorem concupiſcentiæ, & amorum amicitiæ. Quia amor concupiſcentiæ eſt ignobilis, & imperfectus, ideòq; repugnat Deo, tàm reſpectu ſui, quàm reſpectu aliorum. Amor verò amicitiæ exigit ex ſuo conceptu dualitatem, vt minimùm, tùm naturarum, tùm perſonarum amantium ſeu mutuò propter ſe. In Deo autem non datur dualitas naturarum, ſicut neque dualitas amorum mutuò ſe reſpicientium, atque rependentium:

3. Dari è conuerſo in Deo odium malorum conuincitur efficaciter ex pſ. 44. 8. *Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatem*. Malachie c. 2. *Iacob dilexi, Eſau autem odio habui*. Eccleſiaſtici 12. 7. *Altiſsimus odio habet peccatores*. Et quidem odio ſummo tendente ad perditionem odio habiti, ideòque pertinente ad inimicitiam propriè talem ex pſ. 5. 7. *Odiſti omnes, qui operantur iniquitatem; perdes omnes, qui loquuntur mendacium.* Conuenit igitur Deo odium ſimpliciter, ideſt, odium inimicitiæ erga malos.

4. Deus vult peccatori mala, quatenus mala eidem, idque ex diſplicentia perſonæ. Sed hic eſt affectus inimicitiæ. Ergo hic affectus, qui eſt odij propriè talis conuenit Deo propriè. Probatur maior. Quia peccatores in primis, quatenus tales, diſplicent Deo. Non enim diſplicet ipſi ſolùm peccatum, ſed etiam peccator propter peccatum iuxta illud ſapientiæ 14. 9. *Odio ſunt Deo impius, & impietas eius*. Deinde Deus vult

peccatoribus ſupplicia,& pœnas,quatenùs ſupplicia, & pœnæ ſunt. Suppl.cia autem, & pœnæ, quatenùs talia, ſunt mala patienti, vt per ſe patet. Accedit, reprobris ſaltem nullum à Deo intendi bonum per ſupplicia. Quia videlicet nullius bòni obtinendi ſunt capaces pro eo ſtatu. Illatio autem mali ad nullum tendens bonum, ſeu præſens, ſeu futurum reſpectu patientis, eſt opus proprium odij inimicitiæ: Si quod eſt tale in rerum natura. Nempè ſi eſſet de ratione odij inimicitiæ, vt nullum prorſus intendatur bonum, etiam aliorum à patiente, nullum eſſet poſſibile odium inimicitiæ, vel etiam in nobis. Quia nemo intendens ad malum operatur; nempè ad purum malum; vt fert vulgare, idemque verisſimum axioma. Ergo ſaltem reſpectu reproborum datur in Deo odium inimicitiæ propriè tale.

5. Poſſibile eſt in homine odium propriè tale aduerſus Deum. Ergo, & in Deo aduerſus hominem. Patet conſequentia, quia æquum eſt, vt par pari reddat Deus, ideòque neceſſe eſt, vt reddere poſſit. Qua etiam ratione tribuitur Deo amor amicitiæ erga homines ſibi amicos. Patet antecedens: tùm quia peccatores dicuntur inimici *Dei* in ſacris literis; tùm quia dæmones, alijque damnati, nec non viatores nonnulli gerentes damnatorum animas, intendunt iniurias, & dehonorationem Dei, atque infamiam, quatenùs ſunt mala Dei, atq; animo nocendi ipſi quantum poſſunt, vel ſi poſſent. Quod certiſſimè ſpectat ad inimicitiam propriè talem.

Art. 1. Reſpondetur. Regula generalis circa affectus particulares tribuendos, vel negandos Deo, ſimilis eſt illi, quæ ſuprà tradita eſt circa virtutes, & ab omnibus traditur vnanimiter, Nimirum; vt Deo adſcribantur ſpecialiter illi omnes, & ſoli affectus, in quorum conceptu, demptis imperfectionibus, adhuc ſupereſt prædicatũ aliquod, per quod differant inter ſe; reliqui verò negentur eidem quoad rationem ſuam ſpecificam,

ficam,& differentialem propriè ſumptam, ſolùmque concedantur, vel quoad rationem communem tantùm, vel tantùm metaphoricè, ac tropicè. Iuxta quam regulam concedendus eſt Deo amor ſtrictè, & propriè talis erga ſe ipſum; negandum verò omne odium inimicitiæ propriè, & ſtrictè tale. Quæ duo quia nituntur ratione valdè aſſimili cum proportione contraria, proptereà coniunctim efferuntur.

Art. 2. Concedendus quidem Deo eſt amor ſtrictè talis erga ſe cum D. Thoma, & cum communi aliorum Theologorum ferè omnium ſententia, aduerſus Albiz, & Herice. Quia, vt arguit D. Thomas 1. contra gent. c. 91. n. 6. *Omnis [illegible] principium eſt amor; ſed in Deo eſt gaudium, & delectatio. Ergo in* [illegible]. Maior præterquàmquòd eſt ſatis munita auctoritate, ipſius arguentis, docetur communiter, tamquàm certa, ab interpretibus cum ipſo D. Thoma in præſenti q. 20. art. 1. & apud Magiſtrū in 1. diſt. 1. vbi inter alios, Ocham q. 4. eſtque omnibus nota per experientiam. Quiuis enim interrogatus quare gaudeat, vel deſideret, illicò reſpondet incunctanter; Quia amo; eademque reſponſio eſt circa quemuis alium affectum De gaudio autem, & delectatione Dei à nemine dubitari poteſt; quia à nemine dubitari poteſt de beatitudine eius.

Art. 3. Pro maiori claritate huius rationis, & pro ratione quaſi à priori, notandum eſt, hoc eſſe proprium, & peculiare amoris ſtrictè talis, vt nullum alium affectum ante ſe præſupponat ex ſua natura, & per ſe. Deinde, vt inducat viſua bonum, circa quod verſatur. Quia amor eſt actiuus, quantum poteſt, ex Philoſopho 2. Rhetoric. c. 4. initio. Priori ex iſtis prædicato differt amor ab omnibus alijs affectibus, quibus videlicet omnibus commune eſt, vt præſupponant amorem iuxta doctrinam communem modò præmiſſam. Poſteriori verò prædicato differt ſpecialiter amor ſtrictus à puro gaudio ſtrictè

tali, quem ſolum affectum reliquum Deo faciunt, qui negant eidem amorem ſtrictum. Quia gaudium fertur ad bonum, vti iam poſſeſſum, & præſens independenter ab eodem. Habet autem Deus affectum erga ſe, quo nullus alius ſit prior, vt patet ex terminis. Deinde Deus, atque adeò tota eius bonitas exiſtit vi affectus, quo proſequitur ſe ipſum. Quia affectus Dei erga ſe eſt indiſtinctus ab ipſo Deo, qui eſt à ſe, ac proinde eſt ab affectu ſuo, qui eſt ipſe. Ergo affectus, quo Deus proſequitur ſe ipſum, habet duplex prædicatum propriè, & ſine metaphora ſibi conueniens, quorum altero differt formaliter ab omni alio affectu diſtincto ab amore ſtricto; altero verò differt à puro gaudio. Neutrum [illegible] includit in ſe formaliter vllam imperfectionem; quia vtrumque eſt proprium Deitatis, vtpote nihil ante ſe præſupponentis, à quo ſit, & exiſtentis vi ſua, ſeu à ſe. Conuenit igitur Deo proprie perfectio propria, & peculiaris amoris ſtricti abſque vlla imperfectione. Conuenit ergo Deo ſecundum ſuum proprium conceptum amor ſtrictè, & propriè talis diſtinguibilis ratione à gaudio erga ſe ipſum, non ſecùs ac conueniunt eidem intellectio, & volitio, iuſtitia, & miſericordia, & alia eiuſmodi.

Art. 4. Ratione contraria conuincitur Deo non conuenire propriè, & ſine metaphora odium inimicitiæ aduerſus peccatores, aut odium ſtrictè, & propriè tale aduerſus aliquid aliud. Ita docet ex profeſſo D. Thomas 1. contra gent. c. 96 & in præſenti q. 20. art. 2. ad 4. In priori namque loco, præmiſſo odio Dei contra peccata, ſubijcit nihilominùs, ſimilitudinariè tantùm eſſe odium, auerſionem Dei à peccatis, & à peccatoribus. Quia odium propriè tale eſt ſubſiſtentium, non ſecus atque amor, & amicitia. Subſiſtentia autem Deus non odio habet; nimirum inimicitiæ; quod ſolum eſt odium ſimpliciter. Vnde in poſteriori loco diſtinguit ſic: *Deus, peccatores, inquantum ſunt naturæ quædam, amat, in quantum*

ſuntpeccatores, odio habet. Non autem ſimpliciter, & ſtrictè odio habet, qui ſimul amat; ſed tantùm odio habet ſecundum quid. Quapropter Caietanus, & poſt ipſum alij communiter diſtinguunt duplex odium, aliud abominationis, aliud inimicitiæ; atque primum Deo concedunt, ſecundum negant idem Caietanus, Ferrara, Suarez, Valentia, Granados, Faſolus, Tannerus, Montoya, & alij, aduerſus Vaſquez, Arrubal, Herice, Auerſa, & alios, qui adſcribunt Deo odium etiam inimicitiæ propriè tale.

Art. 5. Diſcrimen inter hæc duo odia præcipuum, & ex quo pendent aliæ eorum differentiæ, in hoc conſiſtit; quod odium abominationis eſt odium purè reprobatiuum mali, quod ineſt ſubiecto odio habito, & intendit vel ablationem eiuſdem mali, & liberationem ſubiecti ab illo, vel compenſationem eiuſdem mali in ordine ab bonum commune, & eſt proinde maximè proprium Iudicis, & Gubernatoris quatenùs talis. Odium verò inimicitiæ eſt directè, & formaliter deteſtatiuum ſubiecti, cui ineſt malum, & intendit directè augmentum mali in eodem, & reponit bonum odio habentis, in malo & paſſione odio habiti, volendo compenſationem iacturæ, & nocumenti, quod paſſus fuerat, qui odio habet, per illationem æqualis, aut maioris nocumenti, & iacturæ, in eum, qui odio habetur. Quapropter odium inimicitiæ eſt proprium perſonæ particularis, quatenùs perſona particularis eſt, quærentis quietem animi ſui in malo, & perpeſſione alterius, & inuenientis, aut fingentis finem, & compenſationem nocumenti proprij in nocumento alterius. Hinc fit, vt Iudex interficiens homicidam, vt ſatisfaciat officio Iudicis, non proptereà exerceat odium inimicitiæ, ſed ſolius abominationis, tametſi maximum inferat malum. At ſi occidat eundem homicidam, aut etiam mutilet ſolùm, aut aliter vexet filius occiſi, vt ſatisfaciat iræ ſuæ, & compenſet iacturam; quam paſſus eſt, atque hoc modo cedat malum alterius

in bonum proprium verum, vel imaginatum eo ipſo exercet odium inimicitiæ. Diſcrimen iſtud exponit breuiter, & optime Philoſophus 1. Rhetoric. c. 10. dicens. *Differunt autem pæna, & vltio. Nam pæna eius qui patitur, gratia fit; vltio verò eius, qui facit.* Ex quo apparet clarè, punire dici de Deo propriè; vlciſci verò, non niſi metaphoricè.

Art. 6. Nempè Deus ſicut nullam iacturam pati poteſt ex creaturis, iuxta illud Iob. 35. 6. *Si peccaueris, quid nocebis ei?* ità nullum bonum proprium intendere poteſt ex punitione peccatorum. Quippè Deus in ſummæ felicitatis ſolio conſtitutus, omnis expers veri mali, improbos mortalium conatus nihil nocentes deridet ſecurus, & pacatiſſimo animo ſupplicia ſingulis, quæ meruere, decernit, eorum intendens bonum, qui malum ipſi intenderunt, intulerunt verò rei pſa ſibi ſolis. Intendit, inquam, bonum eorum, vel proprium, & particulare, vel commune, & publicum, iuxta cuiuſque male operantis capacitatem. Viatoribus enim capacibus emendationis infert ſupplicia, vt emendentur, quod eſt bonum ipſis, ideòque non eſt opus inimicitiæ. Aliàs pater, & Magiſter verberantes, puerum; medicus potione amara, inedia, ſectione, vſtione deſæuiens in ægrotum; Iudex vindicans ſcelera contra leges perpetrata, aliique conſulentes bono eorum, quos vexant, dicendi eſſent eo ipſo exercere inimicitias. Reprobis autem in infernum detruſis, & iam incapacibus emendationis infligit ſupplicia, vt inſeruiant bono communi, ideòque intenditur ipſorum punitione bonum communitatis, propter quod principaliter exiſtit vnaquæque pars vniuerſi. Inducitur itaque in reprobos, per punitionem ipſorum, totum illud bonum, cuius ſunt capaces, quatenùs ſunt partes vniuerſi. Vnde neque hoc pertinet ad odium inimicitiæ magis, quàm pertineat ad tale odium punitio ſceleratorum per Iudices, aut vexatio brutorum ordinata ad

bonum ſubſtantiarum rationalium. Nempè peccatores, præſertim ex quo ſunt inemendabiles, comparantur iumentis inſipientibus, & ſimiles fiunt illis, & ideò deſtinantur bono aliorum, & laudi Dei, non ex odio inimicitiæ aduerſus ipſos, ſed ex odio abominationis aduerſus nequitiam eorum, & ex amore boni communis. Tam igitur non conuenit Deo odium inimicitiæ aduerſus aliquem alium, quàm conuenit amor ſtrictè talis, & diuerſus à puro gaudio erga ſe ipſum.

Ad 1. Simile quoddam argumentum proponit operosè, & vrget multipliciter Albiz aduerſus libertatem, & indifferentiam Dei reſpectu exiſtentiæ creaturarum. Quia videlicet nunquam poteſt eſſe indifferens, cui ſemper ineſt determinatio ad alteram partem, ſicut ineſt Deo reſpectu omnium, quæ ſunt, & non ſunt. Reſponſio autem eſt ſimilis vtrobique. Quia videlicet non eſt de ratione indifferentis indifferentia actiua, & inductiua, ſuæ determinationis, vt careat eadem ſua determinatione; ſed ſolùm, vt non neceſſariò habeat hanc potiùs, quàm oppoſitam determinationem ſui; Hæc autem non neceſſitas ſaluatur in eſſentia Diuina ſecundum ſe, abſque carentia determinationis ad alterutram partem, cum ſola actiuitate æquè ſufficienti ex ſe; vt adiungat ſibi pro libito determinationem, qualem voluerit; ita vt indifferentia ſit quidem coniuncta cum determinatione, ſed non neceſſariò cum hac potiùs, quàm cum oppoſita, eo quòd indifferentia eſt actiua ſuæ determinationis. Similiter ergo dicitur de amore Diuino erga ſe, non eſſe de ratione ipſius, vt dirigatur cognitione præſcindenti ab exiſtentia, & non exiſtentia bonitatis, circa quam verſatur, quæque eſt obiectum eius. Quia eſt amor eſſentialiter actiuus ſui obiecti, & indiſtinctus realiter, atque etiam virtualiter intrinſecè ab eodem, quatenùs eſt motiuum eiuſdem. Quapropter ſolùm eſt de conceptu talis amoris, vt non præſupponat ante ſe alium affectum, vi cuius exiſtat, vt quo

vi ſua inducat, & ponat à parte rei idem bonum, circa quod verſatur. Per hæc enim duo ſufficienter differt amor Dei erga ſe à puro gaudio, nec dici poteſt Deum purè gaudere de ſe ipſo, & verſari circa ſe ipſum affectu nihil agēte, & purè otioſo; quod eſt proprium puri gaudij ſicut oppoſitum eſt proprium amoris ſtricti, & gaudij coniuncti cum amore ſtrictè tali. Itaque æquiuocatio aduerſariorum in hoc conſiſtit; quòd amor ſtrictus ex ſua ratione communi, & vniuerſali non poſtulat præcognitionem obiecti ſui, vel determinatè, vt præſentis, vel vt abſentis determinatè; atque ab hac negatiua tranſiuerunt ad affirmatiuam, quaſi eſſet de ratione communi, & vniuerſali amoris ſtricti, vt præſupponat eam præciſionem ab abſentia, & præſentia. In quo falluntur. Quia ſecluſa tali præciſione ſupereſt adhuc, vnde differat amor ſtrictè talis à puro gaudio, vt apparet ex dictis. Apparebit verò magis, ſi aduertatur eadem ratione debuiſſe eoſdem auctores negare Deo gaudium proprie, & ſtrictè tale, Quia gaudium ex ſua ratione communi, & vniuerſali, non poſtulat, vt vi ſua inducat bonum, circa quod verſatur, ſed poteſt ſupponere inductum aliunde. Qualis tamen affectus nullus eſt re ipſa in Deo; quandoquidem omne bonum Diuinum eſt ab omni affectu Diuino neceſſariò, ſicut eſt à ſe ipſo. Sicut ergo ab illis auctoribus, & omnibus alijs conceditur nihilominùs Deo gaudium propriè tale, quia non eſt de ratione gaudij, vt non inducat ſuum obiectum vi ſua; ita ſimiliter ijdem, & omnes dicere debemus de amore ſtrictè, & propriè tali ob eandem proportionaliter vtrobique rationem. Inſtantia ex ſcientia ſimplicis intelligentiæ eſt abs re. Quia ſimplex intelligentia vocatur cognitio, qua cognoſcitur poſſibilitas rei cum indifferentia, vt exiſtat, vel non exiſtat dependenter ab eadem cognitione. Huiuſmodi autem indifferentia non eſt de ratione obiecti, circa quod verſatur amor ſtrictus, licet

neque determinatio oppoſita huic indifferentiæ ſit de conceptu eiuſdem amoris ex genere ſuo. Ergo nulla eſt ratio paritatis ex repugnantia ſimplicis intelligentiæ Diuinæ circa ipſum Deū ad repugnantiam amoris Diuini ſtrictè talis circa eundem. Indidem patet ratio diſcriminis ad ſecundam confirmationem; quia deſiderium differt ab amore, & gaudio per ſolam imperfectionem carentiæ phyſicæ, vel ſaltem intentionalis boni, quod vellet habere deſiderans, pro ea duratione, pro qua vellet habere. Quæ imperfectio quia nequit ineſſe Deo, neque reſpectu ſui, neque reſpectu vllius boni creati, cùm voluntas Dei ſit eſſentialiter infruſtrabilis, & in impedibiliter efficax, atq; vt talis cognoſcatur à Deo, patet Deo neq. reſpectu ſui, neq; reſpectu cuiuſquam alterius obiecti poſſe conuenire deſideriū propriè, & ſine metaphora tale. Nulla autem eiuſmodi imperfectio eſt de ratione amoris ſtricti, ſed habet aliunde ſprædicatum poſitiuū, & perfectionem peculiarem, qua differat, tùm à puro gaudio, tùm etiam à deſiderio, vt apparet ex dictis.

Ad 2. Amor Dei erga ſe eſt procul dubio efficax, quia vi ſua ponit à parte rei ſuum obiectū; Quandoquidem amor Diuinus eſt ipſe Deus, qui eſt à ſe, ideoque exiſtit vi ſua. In obiectione miſcetur abuſus vocis, dum ſumitur efficax, tamquam factiuus; cùm ſumi debeat latiùs, pro habente ſufficientiam ex ſe præcisè; vt vi eius exiſtat obiectum. Quod attinet ad alteram diuiſionem in concupiſcentiam, & amicitiam: certum eſt, amori Diuino erga ſe non conuenire rationem concupiſcentiæ, neque formaliter, neque reductiuè; quia non amat bonitatem ſuam præcisè, vt finem qui, & gratia alterius tamquam finis cui. Sed neque amicitia eſt formaliter reſpectu ipſius Dei, vt Deus eſt, propter vnitatem ipſius, in ratione talis. Cæterùm idem amor eſt amicitia ſupereminenter, & reductiuè, quia eſt amor finis cui propter ſe ipſum ſiſtendo inibi vltimò, abſque vlteriori progreſſu ad alium finem.

Quæri ſolet; an idem amor habeat rationem ami-citiæ formaliter, & propriè reſpectu Diuinarum Perſonarum? Controuerſia videtur leuis, & in neutram partem poſſunt accommodari leges amicitiæ præſcriptæ à Philoſopho in eo ſenſu, in quo accipiuntur ab ipſo. Quia illi nec myſterium Trinitatis Diuinæ innotuit, neque quidquã ipſi ſimile. Dicendum tamen potiùs eſt cum Patribus, & Theologis, quos refert, & ſequitur Montoya diſp. 52. ſect. 4. aduerſus Suarez, & alios, amorem Dei abſolutum eſſe veram, & propriam amicitiam vniuſcuiuſque Perſonæ Diuinæ reſpectu aliarum. Quia amor abſolutus Dei reddit vnamquamque Perſonam Diuinam amantem alias duas propter ſolam bonitatem conuenientem naturæ ipſarum, & quidem amantem infinitè, & cùm infinita communicatione omnium ſuorum bonorum, & abſque vlla diminutione vel amoris, vel communicationis, ex eo, quòd communicatio ſit coniuncta cum retentione eorundem bonorum, & amor ſit ſimiliter propter bonitatem conuenientem naturæ amantis. Tantundem enim nihilominùs amat vnaquæque Perſona reliquas duas, & tantundem illis communicat bona ſua; atque ſi pateretur iacturam bonorum, quæ communicat, eaque transferret ex ſe ad alias duas Perſonas; & ſimiliter amat eaſdem tantundem, atque ſi amaret propter bonitatem naturæ ipſarum, & non etiam naturæ ſuæ. Nempe amat, & communicat nihilominùs infinitè ſimpliciter amore, & communicatione, quibus ne quidem cogitari maior poteſt; &, quod caput eſt, vnaquæque Perſona amat reliquas, & communicat illis bona ſua amore, & communicatione, qualem eædem volunt, & qua maiorem velle nequaquam poſſunt. Cuius rei nihil ſimile in creaturis cõtingere poteſt, vt patet. Quia quidlibet finitum in plures diſtributum, redditur minus reſpectu ſingulorum. Quare neceſſitas etiam dualitatis naturarum ad rationem amicitiæ ſpectat ſimiliter ad imperfectionem amicitiæ creata-

tæ, quatenùs duæ perſonæ amantes ſe inuicem perfectè dari non poſſunt abſque duabus naturis, ſicut poſſunt dari in Deo.

Ad 3. Illa teſtimonia accipienda ſunt de odio abominationis intendente bonum odio habiti, in quantum is eſt capax bonorum; ideòque compoſſibili cum dilectione eiuſdem, in quantum eſt natura quædam. Nec obeſt magnitudo malorum, quæ Deus infligit peccatoribus. Quia inimicitia non ſpecificatur formaliter ex magnitudine malorum, quæ intenduntur, ſed ex qualitate finis, qui illis præfigitur, vt patet ex ratione, & pluribus exemplis ſuperiùs propoſitis. Finis autem à Deo intentus in punitione peccatorum quàm longiſſimè diſtat à fine proprio inimicitiæ, vt ibidem apparet clarè.

Ad 4. Vult quidem Deus, vt pœnæ peccatorum inferant moleſtiam peccatoribus; ſed non ſiſtit in hoc eorum malo, quin progrediatur vlteriùs ad bonum eorundem per emendationem, vel per ordinationem ad bonum vniuerſi, cuius illi ſunt partes. Vnde tametſi peccatores diſpliceant Deo propriè, & ſine metaphora, non tamen diſplicēt diſplicentiâ excludente prouidentiam Paternam, vel certè abſolutè miſericordem circa ipſos modo dicto. Iam quòd odium inimicitiæ non excludat intentionem omnis abſolutè boni reſultantis ex malo inimici, veriſſimū eſt; ſed non eſt verum, nullius boni intentione tolli rationem inimicitiæ. Tollitur enim intentione boni, vel reſpectu patientis, vel reſpectu communicatis cum excluſione boni particularis ſpectantis ad auctorem odij reponentis ſuam felicitatem in infelicitate odio habiti, & volentis compenſare impenſis eius malum, ſeu iacturam, quam paſſus fuerat idem auctor odij. Quod in Deum minimè cadit, ſiue comparetur cum peccatoribus adhùc emendabilibus, ſiue cum ijs, qui non ſunt ampliùs ēmendabiles.

Ad 5. Transeat, homines poſſe exercere per accidens odium inimicitiæ aduerſus Deum, qui ia

poſſunt

poſſunt credere, aut imaginari ſe poſſe nocere Deo, idque deinde intendere, aut operari ad modum id intendentium: atque hoc reputare ſ. lucrum proprium, & materiam propriæ delectationis, & felicitatis. Nihil autem ſimile cadit in Deũ, vt patet ex dictis. Neq; verò decet Deum, vt imitetur homines in modo operãdi, maximè cùm ſtultiſſimè, operãtur vt accidit in caſu propoſito. Paritas amicitiæ Dei erga amicos ſuos ideò non tenet, quia decet auctorem omnis boni ſiſtere in intentione boni, eiuſdemque communicatione. Dedecet verò, vt inferat aliquod malum, quin illud ordinet ad bonum, vel ipſius patientis ſecundum ſe, vel communitatis, cuius ille eſt pars. Qua propter teſtimonia, quæ præſeferunt inimicitiam inter Deum & homines, accipienda ſunt de inimicitia latè ſumptâ reſpiciente qualitatem, & magnitudinem malorum, quæ inferuntur; non verò de inimicitia ſtrictè tali diſſidente ab odio abominationis, ratione finis peculiaris repugnantis Deo, & formaliter, & æquiualenter, vt dictum eſt. Quo ferè pacto interpretatiſumus alibi teſtimonia, quæ loquuntur de iuſtitia, & iniuſtitia, ſeu iniquitate inter Deum, & homines.

QVAESTIO XXV.

Vtrum Voluntas Diuina ſit menſura bonitatis rerum omnium?

VIDETVR nõ eſſe iuſtam menſurā bonitatis rerū, ſed poſſe eſſe maiorem eius amorē erga obiecta minùs bona, & minorem erga meliora, & æqualem erga inæqualia. 1. Quia omnis amor Diuinus eſt ſimplici er infinitus, ſiquidem omnis amor Dei eſt ipſe Deus; ergo non poteſt eſſe inæqualis pro inæqualitate obiectorum, ſed neceſſariò eſt tantus circa minima, quantus eſt circa maxima, & circa ſe ipſum.

2. Actus liberi Diuini poſſunt eſſe diuerſi abſque vlla diuerſitate ex parte rerum creatarum. Quia eaſdem omninò res creatas poteſt Deus diuerſimodè ordinare, & velle. Non poſſunt autem eſſe diuerſi actus liberi Diuini, quin ſint diuerſimodè, atq; inæqualiter æſtimabiles à creaturis. Ergo ſtat inæqualitas amoris ex parte Dei, abſque inæqualitate bonitatis ex parte creaturarum.

3. Poteſt Deus conferre Petro, & Franciſco æqualia auxilia gratiæ efficacis; ſed Petro cum ea præparatione voluntatis, vt conferret multò vberiora, ſi non præuiderentur efficacia, quæ conferuntur de facto; Franciſco verò nequaquā. Poteſt inefficacia vtrique conferre, ſed Petro cum voluntate eadem conferendi, & ſi præuiderentur efficacia; Franciſco verò cum voluntate non conferendi, ſi præuiderentur efficacia. Patet autem in vtroque euentu dari inæqualitatem amoris Diuini, maioris reſpectu Petri, & minoris reſpectu Franciſci, & tamen bona

vtrà.

vtrique collata eſſe æqualia. .

4. Poteſt Deus æqualem gloriæ gradum decernere duobus, ſed alteri ante præuiſa merita, alteri non niſi dependenter à meritis, vt abſolutè præuiſis. Vbi ſimiliter apparet amor inæqualis, magisq; gratioſus, & liberalis reſpectu vnius, quàm reſpectu alterius , cùm bonum vtrique collatum ſit prorſus æquale.

5. Quia Deus poteſt prædeſtinare Petrum , & Franciſcum, conferendo vtrique æqualia bona viæ, & patriæ, ſed cum hoc diſcrimine , vt Petrum prædeſtinet propter Franciſcum, & dependenter à ſalute, quatenùs obtinenda per Franciſcum; non verò è conuerſo. Vbi pariter cernitur inæqualitas amoris, abſque inæqualitate bonorum.

6. Deus poteſt condonare peccata per condonationem purè extrinſecam , & amare amicabiliter , quem priùs oderat , nulla facta mutatione intrinſeca in ipſo. Quæ eſt maxima inæqualitas amoris, termino manente eodem.

7. Dona gratiæ, & gloriæ , quæ collata ſunt de facto Angelis, & hominibus propter merita Chriſti, & conſtituendo Chriſtum finem, & caput illorum, potuerunt conferri independenter ab eiſdem meritis ; & quin Chriſtus Dominus conſtitueretur finis, & caput Angelorum , & hominum , tametſi prædictus eſſet iiſdem meritis, propter quæ de facto exaltatus eſt . Ergo amor Dei erga humanitatẽ Chriſti potuit eſſe minor , quàm ſit de facto, nulla exiſtente diminutione bonorum ex parte ipſius.

8. Qui nullum percipiunt fructum ex redemptione Chriſti Domini, & ex inſtitutione Sacramentorum , magis diliguntur de facto à Deo, quàm dilecti fuiſſent, ſi eadem redemptio, & Sacramenta non fuiſſent deſtinata ad ſalutem eorum . Quæ tamen deſtinatio, nullam ponit bonitatem in illis. Ergo maioritas amoris Diuini erga aliquem non habet adiunctam ſibi neceſſariò maioritatem proportionalem boni collati.

Arg.

Art.1. Reſpondetur. Repugnat alicui ineſſe plus bonitatis, quàm alteri, eundemque non magis amari à Deo; & ſimiliter repugnat è conuerſo, vnum plus amari à Deo, quam alium, & non ineſſe eidem plus bonitatis. Vndè inæqualitas vtriuſuis ex his extremis eſt argumentum legitimum inæqualitatis eiuſdem in altero extremo. Quia verò amor Diuinus eſt cauſa omnis bonitatis, quæ eſt in rebus creatis; atque cauſa eſt regula, & menſura eius, quod ſe tenet ex parte effectus; propterea amori Diuino conuenit eſſe regulam, & menſuram bonitatis, quæ eſt in rebus creatis; ita vt quælibet inæqualitas illius inducat neceſſariò proportionalē, & iuſtè ſibi correſpondentem huius inæqualitatem. Ita docent Magiſter in 3.diſt.32. D.Thomas in præſenti q.20.ar.3.& 4.& communiter interpretes ibidem, aduerſus Montoyam, & nonnullos alios, quibus ſuffragatur Scotus. Fundamentum ſententiæ communis eſt. Quia amare eſt velle bonum, vt habetur ex Philoſopho 2.Rhetoric.c.4.initio, & ex D.Thoma in eadem q.art.1.ad 3.& omnes communiter hoc ipſum intelligunt nomine amoris. Conſequenter amare plus, vel minùs, eſt velle bonum maius, vel minus. Impoſſibile autem eſt, vt Deus aliquid velit, & id non fiat, aut plus velit, & non fiat plus. Quia, *quæcunque voluit Dominus, fecit, & non eſt, qui poſſit reſiſtere voluntati eius.* Impoſſibile igitur eſt, vt Deus aliquem amet, quin conferat illi bonum; vtque plus amet, quin conferat plus boni. Manifeſtius verò quodammodo eſt, non poſſe ineſſe alicui aliquam bonitatem, aut ineſſe plus bonitatis, quin Deus vtrumque voluerit. Quia Deus eſt auctor omnis boni, & nihil facere poteſt, niſi volendo, ac intendendo, quod facit. Ergo inæqualitas amoris Diuini neceſſariò eſt coniuncta cum pari inæqualitate boni collati; ſimiliterque eſt coniuncta, è conuerſo, inæqualitas bonitatis vnicuique conuenientis cum pari inæqualitate amoris Diuini erga ipſum.

Art.

Art.3. Accedit, amorem Diuinum non poſſe eſſe maiorem, vel minorem entitatiuè. & quoad intenſionem, vel remiſſionem conuenientem ſibi ſecundum ſe phyſicè. Quia omnis amor Diuinus eſt identificatus cum Deo, & ratione eius identitatis eſt infinitus ſimpliciter, & in omni genere. Igitur amor Diuinus ſolùm dici poteſt maior, vel minor ex parte obiecti melioris, vel minùs boni voliti per ipſum, ideòque cauſati infallibiliter per eundem. Ergo omnes inæqualiter amati à Deo ſortiuntur neceſſariò parem inæqualitatem bonitatis redundantis ex amore. Quia verò repugnat, vt exiſtat aliquod bonum, præterquàm ex vi voluntatis, & amoris Diuini; patet eſſe mutuò conuertibilem eſſentialiter inæqualitatem horum extremorum. Accedit hinc rurſus, diſcrimen inter amorem Diuinũ, & creatum; quòd amor Diuinus eſt cauſatiuus bonitatis in re amata; amor verò creatus cauſatus à bonitate præexiſtente in re amata. Rurſus amor Diuinus dirigitur cognitione comprehenſiua obiecti, circa quod verſatur, & non poteſt aliter illud apprehendere, aut imaginari, quàm ſit in ſe; amor verò creatus dirigitur ſæpè cognitione falſa repræſentante obiectum aliter, ac eſt in ſe; & ſæpiùs dirigitur cognitione imperfecta apprehendente vnum ad modum alterius valdè re ipſa diuerſi. Vnde fit, vt amor creatus poſſit eſſe minor circa obiectum melius, & maior circa obiectum minùs bonum; tùm quia fieri poteſt, vt obiectum non exerceat vim motiuam, quantam abſolutè exercere poteſt, propter impedimentum accidentale, quod multipliciter interijci poteſt; tùm quia bonitas, quæ ſe tenet ex parte obiecti, non mouet, niſi quatenùs apparet in cognitione; atque cognitio creata poteſt itidem multipliciter eſſe inæqualis circa idem obiectum & poteſt ſimiliter eſſe inæqualis inæqualitate contraria inæqualitati obiectorum. At amor Diuinus neutro ex capite poteſt euadere inæqualis circa obiecta æqualia, aut æqualis circa inæqua-

qualia, aut inæqualis inæqualitate contraria, inæqualitati obiectorum, vt patet ex diſcrimine notato.

Art. 3. Eadem eſt ratio de inæqualitate odij Diuini iuſtè ſimiliter correſpondenti inæqualitati malorum, quæ vnicuique infligit Deus. Quia odiſſe eſt ſimiliter velle malum; & magis odiſſe, velle maius malum. Quapropter eadem ratione, qua amor Diuinus eſt menſura bonitatis vnicuique exiſtentis; Odium quoque Diuinum, eſt menſura malorum, quæ quiſque patitur, ſiue volens; ſiue nolens. Accedit minus de malo eſſe plus de bono, vt dicit Philoſo[illegible] alteri, eidemque non inſit plus boni, quàm alteri; ſimiliterque, vt inſit plus mali, & non inſit minus boni. Cùm ergo repugnet, ex dictis, inæqualitas bonitatis in rebus creatis, abſque pari inæqualitate amoris ex parte Dei; repugnat vtique inæqualitas etiam malorum, abſque pari inæqualitate amoris Diuini; quādoquidem repugnat Deo pura omiſſio, ideòque neceſſe eſt, vt quidquid detrahit de amore, reponat de odio; & vice verſa, vt quidquid detrahit de odio, reponat de amore. Inquam verò de odio propriè, vel impropriè tali iuxtà dicta in q. præcedenti; quatenùs dicitur communiter odium, voluntas inflictiua mali, & detractiua boni. Quo pacto dicitur Deus odiſſe odio latè, & impropriè ſumpto ea etiam, quibus abſolutè negat exiſtentiam. Qua negatione eò plus vnicuique nocet, ſeu quaſi nocet, quò melius eſt; & eo minùs, quò minus bonum eſt. Quia melioribus negata exiſtentia ſubtrahitur maius bonum, & minus ijs, quæ forent minùs bona. Accedit, nullum malum, aut partem mali detrahi, aut infligi poſſe, niſi inducendo, aut detrahendo tantundem boni. Quia omne malum cōſiſtit in priuatione boni. Eadem ergo eſt menſura, & regula prima bonitatis, & malitiæ exiſtentis in rebus. Ergo amor Diuinus eſt menſura, & regula vtriuſque in rebus creatis; nec

fieri

fieri poteſt, amorem Diuinum eſſe inæqualem, quin inſit eadem inæqualitas bonitatis, & malitiæ, ſeu imperfectionis, & defectus in rebus inæqualiter amatis.

Ad 1. Conceditur omnes actus, omneſque amores Diuinos eſſe æquales inter ſe entitatiuè, & quoad bonitatem, & magnitudinem perfectionis ſibi intrinſecam. Verùm hoc non tollit, quo minùs poſsint eſſe inæquales affectiuè, & effectiuè. Quia poſſunt nihilominùs intendere, & inducere bona inæqualia in alia, atque alia, imò [illegible] in eadem ſubiecta. Atque in iſta inæqualita[illegible] effectiua amoris. [illegible] affectiua, &

Ad 2. Repugnat Deum diuerſo modo ordinare res creatas, & non exiſtere eo ipſo diuerſitatem in rebus creatis intrinſecam eiſdem. Quia ordo rerum creatarum terminans intentionem Diuinam eſt quid creatum. Vnde diuerſitas in ordine, eſt diuerſitas in re creata. Deinde vniuerſaliter repugnat tàm reſpectu Dei, quàm reſpectu cuiuſuis alterius, vt detur diuerſitas in actibus intellectus, aut voluntatis, abſque diuerſitate ex parte obiecti intellecti, aut voliti. Quia neutri actus poſſunt eſſe diuerſi, quatenùs reflectentes ſupra ſe, quin ſupponantur eſſe diuerſi, quatenùs directè reſpiciunt obiectum à ſe diſtinctum. Qua de re dicetur fuſiùs in qq. de actibus humanis. Denique repugnat ſpecialiter diuerſitas in actibus liberis Diuinis abſque diuerſitate ex parte obiectorum creatorum. Quia Deo nulla ineſt libertas reſpectu ſuorum actuum, qui ſunt ſummum, & purum bonum ſicut ipſe, niſi ratione rerum creatarum, quæ ſunt bonum finitum, & coniunctum cum imperfectione. Nulla igitur ſuorum actuum diuerſitas, aut ratio diuerſitatis in ipſis poteſt diſplicere Deo, & omitti ab eodem, niſi ratione alicuius diuerſitatis ex parte rerum creatarum capacis ex ſe, vt diſpliceat Deo, & omittatur ab eodem, ac proinde, vt liberè eligatur, aut reijciatur. Quapropter

exer-

exercita tota libertate Dei quoad res aliquas creatas ſecundum ſe, & quoad omnia prædicata tenentia ſe ex parte ipſarum, eo ipſo exercita neceſſariò erit tota libertas quoad omnem modum, quo verſari poteſt circa illas. Aliàs ſupereſſet noua peculiaris libertas circa purum, & infinitum bonum ſecundum ſe præcisè. Quod repugnat, vt patet ex ſe, & ex paritate relationum Diuinarum ad intra, quæ ſunt neceſſariò volitæ à Deo, tametſi nulla peculiari perfectione præditæ ſint, vt infrà dicetur; quia nihilominùs ſunt realiter purũ, & ſummum bonum, nullamq; habent connexionẽ cũ vlla imperfectione creata, ſeu cum perfectione participe imperfectionis.

Ad 3. Præparatio voluntatis in Deo ad faciendum ſub conditione aliquid, quod non facit absolutè, non poteſt conuenire Deo ratione alicuius actus purè conditionati, nec ratione actus alicuius abſoluti non operantis de facto abſolutè aliquid peculiare. In primis ratione actus purè conditionati conuenire non poteſt. Quia nullus actus Diuinæ voluntatis poteſt eſſe purè conditionatus circa aliquod obiectum. Actus enim purè conditionatus ita determinat circa conditionatum, vt nihil determinet circa conditionem, ſed ſe habet purè omiſſiuè circa ipſam. Repugnat autẽ, vt Deus purè omiſſiuè ſe habeat circa aliquid, ita vt in neutram partẽ determinet aliquid de illo. Quidlibet namque neceſſe eſt eſſe, vel non eſſe; & impoſſibile eſt, vt neque ſit, neque non ſit aliquid; & ſimiliter eſt impoſſibile, vt vel ſit aliquid, niſi Deo volente, vt ſit; vel non ſit, niſi Deo nolente, vt ſit. Sola namque voluntas Diuina eſt cauſa, vt ſint quæcumque ſunt, ſolaque eius nolitio impedit, quò minùs ſint, quæcumque non ſunt. Nec vacat dicere per vnum actum determinare Deum de ſolo cond tionato, & per alium actum deinde ſubſequentem de conditione. Quia repugnat in Deo multiplicitas virtualis intrinſeca actuũ liberorum ſibi inuicem coexiſtentium, vt ſuperiùs dictum eſt, & oſtendetur

detur in quæſtion. 27. Deinde coniunctio vtriuſque eius actus induceret ex parte obiecti creati diuerſitatem iuſtè correſpondentem diuerſitati eorundem actuum. Iam verò eandem præparationem voluntatis conditionatè diuerſam non poſſe fundari in actu aliquo abſoluto abſolutè exiſtenti, quin idem actus velit, & inducat abſolutè aliquam diuerſitatem in obiecto, circa quod ità verſatur, facilè apparet, & clarè. Quia omnes actus volentes idem prorſus obiectum. & ſecundum omnia eadem, diſponunt neceſſariò eodem modo voluntatem ad alios euentus, & circumſtantias; nec fieri poteſt, vt actus abſoluti contineant in ſe diuerſitatem conditionatam, nulla exiſtente diuerſitate abſoluta; quandoquidem diuerſitas conditionata proueniens ab actu abſoluto fundatur in tendentia abſoluta eiuſdẽ actus circa ſuum obiectum, & repugnat, vt fundetur diuerſitas in ſola vniformitate ſecundum ſe. Ergo omnis diuerſitas conditionata operationis Diuinæ circa aliquos duos fundatur in diuerſitate aliqua abſoluta circa eoſdem, quoad bonum ipſis de facto collatum, aut quoad impedimenta ſuperata de facto, vt conferretur, vel quoad aliquid ſimile diſpariter exequutioni mãdatum circa alterutrum illorum. Obſeruandum prætereà eſt, intentionem purè conditionatam benefaciendi, aut ſpecialiter benefaciendi alicui, tametſi in volente creato poſſit pertinere ad ſpecialitatem amoris propriè talis; reſpectu tamen voluntatis Diuinæ pertinere ad eandem minimè poſſe. Ratio differentiæ eſt. Quia fieri poteſt, vt homo intendens aliquid conditionatè, non habeat in poteſtate poſitionem conditionis, neque formaliter, neque æquiualenter; ideòque non proueniat, ex defectu amoris, ſed ex defectu virium, quo minùs exequatur conditionatum ſimul cum conditione. At Deus nihil velle poteſt conditionatè ſub conditione, quæ formaliter, vel æquiualenter non ſit in eius poteſtate; ideòque ſolùm ex defectu amoris proue-
nire

nire poteſt, quominùs ponat à parte rei conditionatum ſimul cum conditione. Qui enim vult conditionatè conferre beneficium, impediens ſimul exiſtentiam conditionis ſua libera voluntate, cum poſſet eam exequi abſque vlla iactura propria, incommodo, aut impedimento, prætérquàm omninò voluntario; non propterea exercet vllum ſpecialem amorem propriè talem, nec meretur ſpecialem vllam gratitudinem; ſed eſt catenùs ridiculus, & exercet affectum omninò contemptibilem, & qualem nullus prudens erga ſe appeteret. Quia talis affectus tantundem boni impedit, atque intendit, immò idèm prorſus bonum intendit & impedit; & vtrumque præſtatur cum pari libertate, & indifferentia. Euentus itaque conditionati obiectionis ſunt inanes, nec habent locum reſpectu Dei, amoriſque Diuini.

Ad 4. Imò magis amat Deus, cui dat æqualem gloriæ gradum ſimul cum meritis, quàm cui dat ſine meritis. Quia merita ipſa ſunt dona Dei ſpecialia perfectiua merentis, ideòque & ſeorſim æſtimabilia per ſe; eſtque glorioſius, cæteris paribus, habere aliquid ex meritis, quàm habere ſine meritis. Quia quod habetur ex meritis, habetur magis ab intrinſeco; & nobilius eſt, habere aliquid per ſe ipſum, & ab intrinſeco, quàm habere pure ab alio, vt dicit Philoſophus 8. phyſ. text. 39. Magis autem amat Deus, cui confert aliquid eo modo, quo melius ipſi eſt, & nobilius, ac glorioſius illud habere. Fallit in hoc obijcientes paritas ex creaturis. Homo enim conferens aliquid homini dependenter à meritis ſuis erga ipſum non confert dependenter à donis ſuis, ſed dependenter ab obſequijs alterius vtilibus reſpectu ſui; & qui donat independenter à meritis, donat purè gratioſè, & liberaliter. Deus autem non ità facit. Quia merita noſtra erga Deū ſunt dona Dei nobis ab ipſo collata; & licet ſuppoſitis meritis nō conferat deinde purè liberaliter, & gratioſè præmiū, totam nihilominùs do-

tiona-

nationem facit ex pura gratia, & purè liberaliter. Quia merita, ratione quorum habemus ius ad præmium, donat purè liberaliter, & gratiosè abſque vllo primitùs iure ex parte noſtra ad habenda ipſa merita, ideòque ad habendum abſolutè totum cumulum donationis. Igitur qui accipiunt eundem gloriæ gradum, alter cum meritis, alter ſine meritis, eo ipſum accipiunt bona inæqualia, & ex amore Dei tantundem inæquali; ſed in æqualitate contraria illi inæqualitati, quam intendit obiectio.

Ad 5. Deum velle vnum, vel aliquid vnius, nempè Petri, propter alium, nempè Franciſcũ, non eſt præcisè velle vtrumque, & ſimul velle aliquem ſuum actum peculiarem abſque vlla differentia ex parte effectus; ſed eſt velle, vt redundet aliqua peculiaris vtilitas ex vno in alium per veram, & phyſicam cauſalitatem, qua vnus inſeruiat alteri. Sicut qui vult medicinam propter ſanitatem, eo ipſo vult, vt medicina ſua cauſalitate inducat ſanitatem; & eadem eſt ratio de cæteris eiuſmodi. Ergo ſi Deus velit vitam æternam Petri propter vitam æternam Franciſci eo ipſo vult, vt Petrus aliqua ſua cauſalitate, & cooperatione inſeruiat vitæ æternæ Franciſci, & non è conuerſo. Vnde ſi iſta Franciſci prærogatiua non compenſetur in Petro aliquo alio beneficio, ſeu cauſalitate benefica Dei, Franciſcus erit magis dilectus à Deo, quia accipiet aliquod beneficium peculiare diſtinctum ab amore Dei erga ſe. Si verò fiat illa compenſatio, vterque diligetur æqualiter, quia vterque percipiet æquale bonum, licet ex diuerſa cauſa. Itaque, Tò *propter* non eſt accipiendum tamquam aliquid inane, nihil ſignificans diſtinctum ab actu ordinante vnum ad alium, ſed tamquam ſignificans ipſam etiam ordinationem paſſiuam, quæ eſt aliquid peculiare creatum.

Ad 6. Aduerſus condonationẽ purè extrinſecam peccatorum habentur complura tota quæſtione 8. de Iuſtificatione, & ex dictis in hac ip-

ſa

ſa quæſtione conſtat illam repugnare.

Ad 7. Repugnat, vt Chriſtus conſtituatur finis, & caput Angelorum, & hominum, vtque Angelis, & hominibus conferantur dona gratiæ, & gloriæ dependenter ab eius meritis; & nulla nihilominùs exiſtat res intrinſecè afficiens tàm humanitatem Chriſti, quàm Angelos, & homines, quæ extitura non foret in euentu oppoſito. Quia Chriſtum conſtitui finem,& caput eſt Chriſto reuelari, atque intimari munus proprium capitis, & excellentiam propriam finis cæterorum, vt ſe gerere poſſit,vt decet eum, qui eſt finis, & caput cæterorum, & ſimiliter neceſſe eſt, vt id ipſum reueletur Angelis, & hominibus, quia ſpeciali modo ſe gerere debent erga finem, & caput ſuum. Id quod abſque ſpeciali notitia, & intimatione fieri non poteſt. Præterea, vt aliquid conferatur tamquam præmium, neceſſe eſt præcedere promiſſionem præmij, & huius promiſſionis cognitionem in merente, antequam mereatur; & ſimiliter neceſſe eſt ad rationem præmij, vt qui illud accipit à Deo, cognoſcat accepiſſe ſe dependenter à meritis, vt dicetur in qq. de actibus human;s. Perperam ergo ſupponit obiectio poſſibilitatem variationis in actibus Diuinis circa Chriſtum, abſque æquali variatione rerum diſtinctarum ab actibus Diuinis.

Ad 8. Merita Chriſti Domini, & Sacramenta ab eo inſtituta ſunt cauſæ ex ſe ſufficientes ad inducendam ſalutem cuiuſuis hominis, & ordinata ſunt à Deo in ſalutem omnium, & quorumlibet hominum indiſcriminatim voluntate antecedenti Dei, vt exponitur q. 41. de Incarnatione. Bonum autem, & optabile eſt, non ſolùm habere in ſe effectum cauſa vtilem ſibi;ſed etiam habere cauſam, qua reddatur proximè poſſibilis idem effectus. Quò enim quiſque minùs diſtat à conſequutione effectus; ideſt, quò magis habet diſpoſitam cauſam ſufficientem ad illum inducendum, eò magis gaudet, & plus in bonis habere cenſetur. Ergo exiſtentia meritorum Chriſti, &

Sacramentorum eſt magis benefica reſpectu omnium, etiam reproborum, quàm vtriuſque eius boni carentia, ideòque terminat maiorem dilectionem Dei erga omnes.

QVÆSTIO XXVI.

Vtrum detur in Deo perfecta de rebus omnibus Prouidentia?

VIDETVR non dari. 1. Quia non decet infinitam Dei Maieſtatem, vt immediatè per ſe ipſum curam gerat de rebus minimis, qualia ſunt omnia creata reſpectu Dei, vt pote infinitè diſtantia, atque deficientia infinitè ab eius perfectione; maximè cùm eadem ſint prorſùs inutilia Deo, & nemo prudens curam, & prouidentiam ſuam impendat inutilibus, quęque nihil ſua interſint. Creſcit autem plurimùm ea indecentiæ, & imprudentiæ ratio in ſollicitudine, & prouidentia circa bruta, aliaque illis inferiora. Qua de cauſa negatur Deo prouidentia de iſto rerum genere 1. ad Corint. 9. 10. *Numquid de bobus cura eſt Deo? nam propter nos ſcripta ſunt.* Et D. Hieronymus ad illud Habacuc. 1. 13. *Mundi ſunt oculi tui, ne videas malum*; negat Deo prouidentiam circa ea, quæ ſunt homini inferiora. Ergo non datur in Deo prouidentia de vlla re creata; certè non datur vniuerſalis de rebus omnibus etiam minimis, & irrationalibus; pro quibus ſufficit prouidentia Angelorum, & hominum.

2. Plura monſtra proueniunt in rerum natura, pluresque eueniunt caſus fortuiti. Neutrum contingere poſſet, ſi daretur in Deo perfecta de rebus omnibus, & ſingulis prouidentia. Quia eſt contra rationem perfectæ prouidentiæ, non diſ-

ponere vnicuique cauſæ ea, quibus indiget, vt conſequatur perfectionem effectui ſuo connaturalem. Eſt ènim contra perfectionem prouidentiæ, quòd aliquid ita diſponatur, vt non poſſit pertingere ad finem ſuum; atque finis cuiuſque cauſæ eſt effectus, ad quem eius virtus ordinatur, quique exigitur ab eadem cum omni perfectione connaturali. Multò verò magis repugnat effectui, qui ſubeſt prouidentiæ perfectæ, vt eueniat fortuitò; cùm fortuitum directè opponatur prouiſo, & ei, quod eſt ex præintentione, & præcognitione.

3. Dantur plura animantia, & plantæ, reſque aliæ inanimatæ non modo prorſus inutiles, ſed etiam nociuæ, veneno læthifero imbutæ, atque in perniciem, puramque moleſtiam, & vexationem generis humani deſtinatæ ex ſua natura, quin vlla ex eiſdem, aut vtilitas, aut delectatio percipi poſſit. Eſt autem contra perfectionem prouidentiæ, res huiuſmodi non ſolùm inducere, vt inducit Deus, ſed etiam purè permittere in republica, quæ ſubeſt prouidentiæ alicuius. Ergo reſpublica hæc vniuerſa generis humani nulli perfectæ prouidentiæ vniuerſali ſubeſt; ideòque nec Diuinæ; quæ ſi daretur, non poſſet non eſſe perfecta, ideòque excluſiua omnium inutilium, omniumque purè nocentium.

4. Si daretur in Deo perfecta de rebus omnibus, & ſingulis prouidentia, eſſet inutilis, adeòque imprudens omnis hominum, & Angelorum prouidētia circa res pertinentes ad vtroſque. Si enim verum eſt, quòd *Niſi Dominus cuſtodierit Ciuitatem, fruſtrà vigilat, qui cuſtodit eam*; veriſſimum vtique eſt, quòd ſi Dominus cuſtodierit Ciuitatē, fruſtrà vigilat; qui cuſtodit eam: Tàm enim manifeſtum eſt, ſufficere ſe ſola prouidentiam Dei pro exitu intento à Deo, quàm eſt manifeſtum, prouidentiam creatam eſſe inſufficientem ſe ſola ad effectum, quem intendit. Cùm igitur dicendum non ſit, omnem Angelorum, & hominum prouidentiam eſſe inutilem, ac ſuperfluam;

ſtuam; dicendum procul dubio eſt,non dari prouidentiam in Deo ſaltem circa ea, quæ commiſit prouidentiæ Angelicæ, & humanæ. Quæ videlicet nec fruſtrare, & quaſi loco mouere poſſet prouidentiam Dei, quaſi præditam virtute, & efficacitate ſuperabili ab alio;nec iuuare,ac promouere, quaſi inſufficientem ex ſe ad ſcopum efficaciter intentum.

5. Magnum, & clarum aduerſus prouidentiã Dei argumentum ſuggerit proſpera non rarò impiorum, & aduerſa piorum fortuna; atque illorum ſupra iſtos frequens dominatio, ac tyrannis multipliciter, & indigne deſæuiens in eoſdem. Vnde illud inter alia exortum eſt: *Sæpè mihi dubiam traxit ſententia mentem; Curarent ſuperi terras.* Quid enim perfectioni prouidentiæ vniuerſalis apertiùs contradicere poteſt; quàm conditio, & ſtatus rerum, ac perſonarum contrarius meritis vniuſcuiuſque, & dignitati, euectis in ſupremum locum peſſimis quibuſque, & depreſſis optimis in miſeriam, & calamitates ſummas? Contemnit ergo Deus res omnes mortalium,eaſque eiſdem omninò permittit purus ſpectator eorum, quæ geruntur, ſicut, qui adſunt theatro.

Art.1. Reſp. Prouidere ex pro,vel procul,& videre conflatum gignit prouidentiam, ſignificatiuam cognitionis rerum loco, vel tempore diſtantium à cognoſcente; atque in hunc ſenſum accipiunt, & exponunt vocem iſtam Boetius l.5. de conſol. proſa 6. ante medium, Cicero l.2.de Inuentione, & alij.Vſus tamen frequentior eiuſdem vocis, & iam vnicus in ſcholis, eſt pro cognitione futurorum, eaque practica, & deducente vnumquodque in ſuum finem. Quæ proindè futurorum cura, diſpoſitio, & ordo rectè nuncupatur.

Art 2. Certum eſt ex fide, ineſſe Deo perfectam, ſub eà notione, de rebus omnibus creatis prouidentiam, vt patet, inter alia, ex Sapientiæ 8.1. *Attingit ergo* (ſapientia Dei) *à fine vſque ad*

finem

finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter. Et c.21. *Omnia in menſura, & numero & pondere diſpoſuiſti.* Et c.12.13. *Non eſt alius Deus quàm tu, cui cura eſt de omnibus.* Plura huiuſmodi alia habentur apud Montoyam diſput. 1 de prouidentia ſect.3. Ratio, præ cęteris, clara, & manifeſta eſt. Quia omnia contingentia, qualia ſunt omnia creata, propter perfectionem ipſarum coniunctam cum imperfectione, pendent eſſentialiter, tamquàm à cauſa prima, & vniuerſali, ab ente neceſſario, quod eſt ſolus Deus vti quæſt.2. oſtēſum eſt. Ineſt autē Deo neceſſariò cognitio comprehenſiua rerum omnium; nec non voluntas liberè quidem diſponens de illis abſolutè, ſed neceſſariò eadem referens ad finem omnium optimum, ac præſtantiſſimum, vt dictum eſt ſuprà quæſt. 15. & 19. atque perfectio prouidentiæ conſtituitur adæquatè perfecta cognitione, & volitione operantis, & ordinantis media ad finem optimum. Ineſt ergo Deo prouidentia, eaque perfectiſſima, circa omnia, & ſingula creata.

Art.3. Definiri autem poteſt prouidentia Dei ex Boetio l.4. de conſol. proſa 6. D.Thoma q.22. art.1. & alijs communiter. *Ordo rerum creatarum in ſuos fines intra Deum exiſtens.* Ordo iſte includit aliqualiter in ſuo conceptu adæquato actum intellectus, & voluntatis. Quia vtrolibet deficiente deficeret ordo paſſiuus in rebus creatis; idemque procedit ab vtroque immediatè in ſuo genere. Verùm, quia vtriuslibet perfectio propria Dei eſt eſſentialiter connexa cum perfectione alteriùs, ideòque vtrolibet actu expreſſo formaliter, eo ipſo ſubintelligitur, & implicitè cōſignificatur alter actus; propterea Sancti PP. frequenter referunt prouidentiam Dei, alij quidem ad ſolum actum intellectus, alij verò ad ſolum actum voluntatis; imò, & ijdem in diuerſis locis referunt ad vtrumq; ſimul, & ad vtrumuis ſeorſim. Ad actum intellectus referunt, inter alios, Dionyſius c.2. de diu.nom. *Veritas proſpicit cuncta prouidentia mirabili;* Anſelmus in Elucidario

verſus medium: *Quid eſt prouidentia? ea cognitio, qua omnia futura præſciuit*; Boetius l. 4. de conſ. proſa 6. ante medium. *Prouidentia eſt illa ipſa Diuina ratio in ſummo omnium Principe conſtituta, quæ cuncta diſponit*. Ad actum autem voluntatis referunt ſimiliter, inter alios, Damaſcenus in l. 2. fidei c. 29. *Prouidentia eſt voluntas Dei, per quam omnia, quæ ſunt, conuenientem gubernationem ſuſcipiunt*. Quam definitionem ſemel atque iterum aſſertam ibidem à Damaſceno totidem verbis àdſtruit, & approbat Nemeſius c. 43. de facultatibus animæ. Proſper ad caput 8. Gallorum: *Voluntatis ſuæ ait, propoſitum in eis implet, quos præfectos prædeſtinauit*. Fulgentius l. 1. ad Monymum c. 7 *Vtrumque autem prædeſtinando præparauit in illa incommutabili voluntate*.

Art. 4. Hinc ſuborta eſt controuerſia inter Doctores ſcholaſticos; quonam ex duobus dictis actibus formaliter, & primariò conſtituatur prouidentia Dei? ſubſcribentibus ſoli actui voluntatis D. Bonauentura, Scoto, Suarez, Vaſquez, & alijs; præferentibus verò ſolum actum intellectus D. Thoma dicto art. 1. in fine c. & ad 3. & pleriſque alijs Theologis relatis, & ſubſcriptis à Montoya diſput. 3. de prouidentia ſect. 3, Molina denique Becàno, & alijs vtrumque actum requirentibus ex æquo. Controuerſiam iſtam cenſent eſſe purè de voce, vel certè omninò inutilem, Alarcon, Arriaga, & nonnulli alij. Controuerſia tamen eſt procul dubio realis, poſitis, vti ponuntur in præſenti, ex vnanimi omniũ conſenſu, definitionibus rerũ, & prædicatorum, de quibus diſputatur nullaque controuerſia realis, de Deo, deq; Diuinis prædicatis ſecundùm ſe, eſt contẽptibilis, paruique momenti. Quia legitima eius determinatio manifeſtat ſemper aliquam ſpecialem veritatem de Deo; in quo nihil eſt, quod parum interſit, ita eſſe, & ita cognoſci, ſicut eſt.

Art 5. Dicendum primò eſt, prouidentiam Dei æquè, eodemque modo conſtitui à parte rei nõ ſolùm realiter, ſed etiam virtualiter intrinſecè

per

per actum intellectus, & voluntatis. Quia nullus actus intellectus Diuini diſtinguitur virtualiter intrinſecè ab omni actu Diuinæ voluntatis; & ſimiliter eſt indiſtinctus virtualiter intrinſecè quilibet actus voluntatis Diuinæ ab alio actu intellectus Diuini, vt innotuit quæſtione 22. articul. 6. Ergo prouidentia Dei, quocumque demum actu ſiue intellectus, ſiuè voluntatis intrinſecè conſtituatur, eo ipſo conſtituta erit vtroque æquè immediatè, æquè principaliter, & in recto, quantum eſt ex parte obiecti, non ſolùm realiter, ſed etiam virtualiter intrinſecè. Dicendum rurſus eſt, ratione noſtrâ, ſeu quoad modum noſtrum concipiendi relatè ad connotata creata (quæ eſt res minoris, & vix cuiuſquam momenti) prouidentiam Dei formaliter, & in recto conſiſtere potiùs in actu intellectus. Ratio eſt; quia actus voluntatis pertinens formaliter ad conceptum prouidentiæ præſupponit intentionem finis, & cognitionem directiuam voluntatis circa media; & ſiquidem ea cognitio ſit perfectiſſima, omniſque expers imperfectionis, inducit neceſſariò totam perfectionem neceſſariam in actu volutatis, vt media perfectè ordinentur ad finem. Quod autem eſt primum in vnoquoque, & continet in ſe cum totali determinatione cætera, quæ ſpectant ad ipſum; id verò, ex omnium conſenſu, habet rationem eſſentiæ, & conceptus primarij quidditatiui. Ergo formaliter, & ratione noſtra, prouidentia Dei conſtituitur primariò, & in recto per ſolū actum intellectus, quatenùs præſupponentis intentionem determinatam cuiuſque finis. Hæc doctrina explicabitur magis in re ſimili, cùm agetur de conſtitutione formali beatitudinis, & ex ſolutione difficultatum ibidem adhibenda apparebit ſufficienter, quid dicendum ſit circa leuiuſcula quædam, quæ hic ſolent opponi. Interim hoc vnum notare libet in præſenti, vltimam determinationem circa ea, quæ ſubſunt prouidentiæ Dei, ſpectare, ratione noſtra, ad ſolum actum

voluntatis, ſi ſpectetur materia eiuſdem prouidentiæ; non verò, ſi ſpectetur formaliter perfectio ordinis mediorum ad finem, qui ordo pertinet ad conceptum formalem prouidentiæ; cùm materia circa quam non ſpectet, niſi ad conceptum materialem, & identicum eiuſdem. Eſſentia autem, & quidditas cuiuſque rei eſt penes id, quod formaliter, non quod materialiter, & identicè ſe habet reſpectu eiuſdem. Ergo actus intellectus, penes quem eſt vltima determinatio perfectionis in ordine mediorum ad finem, potiùs quàm actus voluntatis, penes quem eſt formaliter ſola determinatio materiæ, circa quam, conſtituit formaliter, & primariò quidditatem prouidentiæ Dei.

Art. 6. Controuerti ruſus ſolet: Quinam actus intellectus pertineant formaliter ad conceptum quidditatiuum, & ad perfectionem propriam, ac peculiarem prouidentiæ Dei. Nonnulli putant cum pleriſque Thomiſtis, poſt Diuinam electionem efficacem mediorum ad vnumquemque finem, ſubſequi actum intellectus purè imperatiuum reſpondentem his vocibus; *Fac hoc*; atque in tali actu conceptum prouidentiæ Diuinæ adæquatè conſiſtere. Quod triplici de cauſa admitti non debet. Primò vniuerſaliter; quia actus intellectus neceſſariò eſt affirmatio, vel negatio, vel ſimplex apprehenſio, ſicut actus voluntatis eſt volitio, & nolitio efficax, vel ſimplex complacentia, vel diſplicentia; & neutra potentia eſt capax ex ſuo conceptu cuiuſquam alterius actus, vti pluribus oſtenſum eſt in libris de anima. Ergo nullus actus, qui ſit purum imperium, poteſt eſſe actus intellectus. Secundò idem actus ſpecialiter ſuperfluit, ac repugnat in Deo. Quia ex dictis ſuprà volitiò Dei efficax de aliquo effectu eſt indiſtincta virtualiter intrinſecè à ſcientia viſionis de eodem effectu; & vtraque eſt rurſus indiſtincta realiter à potentia exequutiua. Ergo vtraque per ſe ipſam immediatè, & innoteſcit potentiæ exe-

exequutiuæ, & eandem applicat, ac determinat ad opus ſufficienter, abſque alio imperio intellectus vlteriùs ſuperaddito. Tertiò idem imperium propter mutuam inſeparabilitatem à dicta volitione, & viſione foret indiſtinctum ab vtraque virtualiter intrinſecè, iuxta dicta ſuperiùs. Repugnat igitur in Deo tale imperium intellectus ſeorſim ſuperadditum obiectiuè; tametſi admittatur in creatis, & poſſibile, & neceſſarium ad exequutionem effectus exterioris præintenti.

Art. 7. Reiecto itaque eiuſmodi imperio intellectus, triplex ſcientia interuenit in opere Diuinæ prouidentiæ. Scientia nimirum ſimplicis intelligentiæ, ſcientia media, & ſcientia viſionis. Scientia viſionis, quia eſt virtualiter intrinſecè indiſtincta à decreto efficaci Diuinæ voluntatis diſponente de rebus creatis, vt ſæpè dictum eſt, non poteſt habere rationem dirigentis Deum in electione, & ordinatione mediorum ad finem; ideòque eſt purè exequutiua, & cauſatiua eiuſdem ordinis mediorum paſſiuè ſumpti, eodem prorſus modo, atque actus ipſe efficax voluntatis, quantum eſt ex parte obiecti, & ſecluſo modo noſtro concipiendi, relatè ad connotata creata; Quæ ſanè eſt intentio D. Thomæ docentis ſæpè ſcientiam viſionis Diuinæ eſſe cauſam rerum, quæ videntur à Deo per ipſam. Quia quoad hoc loquitur eodem prorſus modo de ſcientia viſionis, & de voluntate Dei efficaci, & de vtraque, ſicut de actione phyſica immanenti in Deo, & efficienti tranſeunter, vt apparet inter alia ex loco indicato ſuprà quæſt. 21. ſub finem.

Art. 8. Rationem igitur dirigentis electionem, & ordinationem mediorum ad finem habent ſcientia ſimplicis intelligentiæ, & ſcientia media. Quarum videlicet alterà cognoſcitur poſſibilitas eligibilium; quà non præcognitâ impoſſibile eſt ſequi electionem; alterà verò cognoſcuntur euentus ſubſequuturi ad vnam-

quamque cauſam liberam creatam, ad quos tanquam ad fines proximos, ordinantur reliqua creata; quibus proinde non præcognitis impoſſibile ſimiliter eſt, vt ſubſequatur electio, & ordinatio ad omnes fines, qui intenduntur per Diuinam prouidentiam. Quapropter Diuina prouidentia conſtituitur formaliter, & adæquatè obiectiuè, & reipſa, per decretum efficax Diuinum circa res creatas, & per ſcientiam viſionis de eiſdem; præſuppoſitiuè verò, & cauſaliter conſtituitur per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, & mediam, & per amorem neceſſarium Dei erga ſe. Quia verò iſti actus ſunt eiuſdem prorſus perfectionis in ſe intrinſecè, quia ſunt perfecti tota perfectione Diuinitatis infinitè ſibi communicata; fit planè, prouidentiam Dei eſſe ſummè & infinitè perfectam, adeòque prorſus æqualem ſecundum ſe circa omnia ſumma, infima, media, iuxta illud Sapiētiæ 6.8. *Aequaliter cura eſt illi de omnibus*. Datur igitur in Deo perfecta de rebus omnibus prouidentia.

Ad 1. Decet quàm maximè Deum beneficentia, & communicatio ſuæ bonitatis reſpectu aliorum extra ſe, non ſolùm eorum, quæ aliquo modo magna ſunt, ſed etiam eorum, quæ ſunt minima. Dedeceret verò, vt benefaceret inſipienter, & abſque perfecta beneficiorum diſpoſitione, & ordinatione tùm inter ſe, tùm reſpectu ſui ipſius. Decet itaque Deum, vt exerceat prouidentiam circa res creatas, quatenùs decet, vt eas efficiat & ſapienter, atque perfecto modo perficiat: in quo conſiſtit ratio prouidentiæ. Prætereà prouidentiã iſtam exercet Deus abſque vlla defatigatione, & moleſtia, & abſq; vlla diuerſione à cognitione, & amore ſui; imò exercet ex vi ſuæ cognitionis, ſuique amoris erga ſe ipſum; ideſt, ex vi ſuæ beatitudinis, & delectationis infinitæ ex ſe ipſo. Licet autem præſtet hoc æqualiter reſpectu omnium, quod attinet ad perfectionem actus, quo prouidet, vt paulò priùs dicebatur; nihilominùs quoad cumulum

malum bonorum vnicuique prouiſum, eſt ſpecialis prouidentia Dei, & maior circa meliora. Eſt verò ſpecialiſſima in hoc ſenſu circa ſubſtantias rationales, ad quas videlicet ſolas, vt ad finem cui adæquatum vtilitatis, ordinat reliqua omnia, quaſi nihilifaciens ea omnia ſecundum ſe, ſoliúſque eatenùs rationalitatis curam gerens. In hoc itaque ſenſu accipiendum eſt, quod ſupponitur de bobus non eſſe curam Deo; non enim eſt cura de illis ratione ſui, ſed ratione hominis, in quo ſiſtitur tanquam in fine vtilitatis dilectæ à Deo amicabiliter, ſeu inchoatiuè, ſeu perfectè, & completè. Eodem reſpexit Hieronymus in loco, qui obijcitur. Solam namque intendit negare reſpectu rerum homine inferiorum ſpecialitatem attentionis, curæ, & prouidentiæ modò prælatam, ex parte rerum, & bonorum, quæ prouidentur homini propter ipſum hominem tanquam finem vltimum vtilitatis. Quem ſenſum exponit dilucidè idem Hieronymus ad illud Ieremiæ 32. 27. *Numquid mihi difficile,* ſiue impoſſibile, *erit, aut abſcondetur à me omne verbum?*

Ap 2. Nihil eſt monſtroſum, aut fortuitum reſpectu Dei, licet contingat aliqua eſſe eiuſmodi reſpectu cauſarum ſecundarum. Id enim eſt reſpectu cuiuſuis cauſæ monſtroſum, & reſpectu naturæ intellectualis fortuitum, quod non fuit præintentum à cauſa, nec præuiſum à natura intellectuali. Nullus autem exiſtit effectus propriè talis, qui non ſit præintentus à Deo efficaciter, nullúſque eſt euentus non præcognitus ab eodem. Quòd verò aliqua ſint, aut monſtroſa, aut fortuita, reſpectu cauſarum ſecundarum, nullum arguit defectum prouidentiæ in Deo, ſed ſolùm in ipſis cauſis ſecundis arguit imperfectionem, aut prouidentiæ, aut virtutis actiuæ. Quia monſtra proueniunt ex mutuo cauſarum ſecundarum ſibiinuicem aduerſantium occurſu, quarum aliæ impediunt alias mutuò, quo minùs vnaquæque nanciſcatur effectum.

exigentiæ ſuæ ſecundum ſe conſideratæ correſpondentem adæquatè; atque expedit, propter multiplicem inde natam vtilitatem, vniuerſum componi ex eiuſmodi cauſis ſibi inuicem contrarijs. Caſus fortuiti ſolùm connotant inſcitiam, aut ignorantiam, ac oſcitantiam craturarum rationalium, quæ cùm ſint ex ſe defectuoſæ, non debent vlla prouidentiæ de ipſis perfectione, ab omnibus eiuſmodi defectibus liberari. Neque enim pertinet ad perfectionem Dei neceſſariã, vt non fundet poſſibilitatem creaturarum vſque adeò defectibilium; cùm neceſſe potiùs ſit, vt omia, quæ inde dimanant, deſciſcant mul.iplici defectu ab excellentia illa infinita; atque ita commonefaciant, puram bonitatem expertem omnis mali in ſolo vno omnium auctore eſſe quærendam.

Ad 3. Nimis latè patet ea difficultas, nec poteſt adæquatè, & minutim illi ſatisfieri, niſi expenſis, & explicatis ſeorſim omnibus, & ſingulis, de quorum vtilitate reſpectu vniuerſi aliqua dubitandi ratio occurrit. Quod vires humani ingenij, & limites præſentis inſtituti longè ſuperat. Verùm neque obiectio ſatis efficaciter vrgeri poteſt humano diſcurſu. Oporteret enim vt obijciens oſtenderet poſitiuè de re aliqua, quòd nulli alteri rei certò congruenti reſpectu vniuerſi, vtilis illa eſſe poſſit vtilitate præponderante nocumentis, quæ res eadem parit. Hoc autem vt fiat exactè, neceſſe eſt comprehendere perfectè res omnes exiſtentes in hoc vniuerſo, & fines à Deo intentos in productione cuiuſque rei. Quod patet nulli mortali ingenio conceſſum eſſe. Stante itaque iſta obijcientis, & reſpondentis æquali ignorantia, & defectuoſa intelligentia, ſufficit ad quietandum intellectum obſeruare generaliter tot alias rerum myriades, & toties replicatas myriadum myriades optimè ſibi inuicem congruentes, & perfectiſſimam auctoris ſui prouidentiam oſtendentes patentiſſimè. Ex illis enim prudens deriuatur cõ-

i ectura, certumque iudicium reliquis quoque in rebus vtilitates ineſſe nobis latentes, nec prouidentiam in infinitis propemodum rebus ſummam, in paucis alijs defeciſſe; ſicut deficit hebetudo mentis noſtræ ad perfectam rerum minimarum diſcretionem, & cognitionem adæquatam, ad eum modum, quo oculi corporales non ſufficiunt ad notanda, & diſcernenda minima corpuſcula, vt athomos. Res nimirum, quas conſiderat obiectio, habent perfectionem, & vtilitatem, comparabilem cum illuſtri aliarum rerum perfectione, & vtilitate; ſicut comparatur magnitudo athomorum cum magnitudinibus alij maioribus.

A 4. Neceſſaria quidem eſt prouidentia Dei immediata ſimul cum prouidentia humana, & Angelica; ſicut neceſſaria eſt influentia vniuerſalis phyſica Dei ſimul cum influentia, & actiuitate cauſarum ſecundarum. Sed non propterea ſuperfluit prouidentia creata, ſicut nec ſuperfluit actiuitas, & influentia phyſica creata reſpectu finium, quos Deus intendit. Vtraque enim participatio Diuinæ perfectionis deſeruit ad laudem, & gloriam Creatoris, dum demonſtrat maiorem in vtroque genere perfectionem primæ, & vniuerſalis omnium cauſæ. Licet autem nulla vis creatæ prouidentiæ impedire poſſit effectum vllum efficaciter intentum per prouidentiam Diuinam, ex ſuppoſitione, quòd eum intendat de facto; impedire tamen poteſt, & ſæpè impedit, quo minùs Deus efficaciter intendat plures effectus circa ea, quæ ſubſunt arbitrio, & prouidentiæ creatæ, vti exponetur infrà quæſt. 34. agendo de concordia libertatis creatæ cum Diuina. Quòd ſi prouidentia creata, ſeu defectus prouidentiæ creatæ proprius, poteſt eo modo impedire aliquos effectus, eſt vtique eadem ad eoſdem aliqualiter neceſſaria, licet, ad nullos effectus ſe ſola ſufficiat abſque prouidentia, & cooperatione Diuina; quod ſolùm conuincit teſtimonium illud obiectionis.

Ratio

Ratio verò eidem teſtimonio adiuncta ſolùm concludit, Deum non induxiſſe ex indigentia, & propter inſufficientiam ſuam, prouidentiam, & actiuitatem creatam, non verò induxiſſe abſque vlla abſolutè vtilitate, & neceſſitate rerum ipſarum creatarum, quæ vtilitas, & neceſſitas ſufficit, ne prouidentia, & actiuitas creata perperam, & inutiliter exiſtat, nèue penitùs ſuperfluat.

Ad 5. Contraria illa piorum, & impiorum ſors non probat vllum defectum prouidentiæ Dei, ſed probat efficaciter immortalitatem animæ, cui videlicet liberatæ à corpore ſupereſt præparatum ſibi à Deo æternum gloriæ, aut ignominiæ pondus, quo iuſtiſſimè compenſentur actus, & boni, & mali viatorum, hiatuſque fortunæ temporalis non modò non ſectantis, ſed inſectantis ſæpè virtutem, & probitatem, æternitate complanentur. Nempè exercendæ virtuti potiùs, quàm compenſandæ, ſupellex rerum iſtarum ſenſibilium parata eſt, & humanæ induſtriæ ſeu iuſtæ, ſeu iniuſtæ permiſſa, ſicut & artium, ſcientiarumque naturalium acquiſitio. Quod rectitudini prouidentiæ Dei nequaquam obſtat; vtpote habentis apud ſe repoſita iuſta præmia, & ſupplicia eorum, quæ, ſeu proſperi, ſeu improſperi geſſerint circa iſtam virtuti, & vitio expoſitam materiam.

QVÆSTIO XXVII.

Vtrum prouidentia Dei ſit formaliter vniuerſalis circa ſingula creata?

VIDETVR non eſſe neceſſariò vniuerſalem formaliter circa ſingula, ſed poſſe de ſingulis ſtatuere Deum per ſingula ſeorſim decreta virtualiter intrinſecè inter ſe diſtincta. 1. Quia ſingulares res creatæ habent ſuam peculiarem vnaquæque bonitatem, & amabilitatem, nec non imperfectionem, & contemptibilitatem. Ergo vnaquælibet eſt amabilis, & contemptibilis à Deo ſeorſim per decretum minimè comparatiuum eiuſdem cum cæteris rebus omnibus. Id quod locum maximè habet reſpectu ſubſtantiarum rationalium quarum videlicet vnamquamque diligit Deus ratione ſui, & tamquam finem vltimum creatum, atque immediatè ſubordinatum fini vltimo, qui eſt ipſe Deus. Hinc enim fit, vnamquamque ſubſtantiam rationalem eſſe diligibilem ſeorſim à Deo, abſque ordinatione eius poſitiua, vel negatiua ad aliquid aliud, præterquàm ad ipſum Deum.

2. Ad vniuerſalitatem obiectiuam, & ad perfectionem formalem prouidentiæ Dei, ſufficit Deum liberè decernere, atque in alterutram partem determinare omnia poſſibilia decretis realiter inter ſe identificatis, & habentibus vnitatem realem; tametſi multiplicia ſint virtualiter intrinſecè. Quia identitas realis non eſt minor identitas, aut minùs perfectiua mutuò ſuorum extremorum, quàm identitas virtualis intrinſeca. Ergo ad vniuerſalitatem abſolutè, & ſimpliciter perfectam, & ſummè perfectam, non eſt neceſſaria vniuerſalitas formalis conſti-

tuta per decretum virtualiter intrinſecè ſimplex circa omnia creata.

3. Libertas Dei eſt maior, & expeditior, ſi poſſit ſtatuere circa res creatas, tùm de ſingulis ſeorſim, tùm de omnibus, aut aliquibus coniunctim, prout libuerit; ſicut eſt liberior circa ſuas pecunias, qui poteſt donare, aut quomodolibet impendere illas, tùm coniunctim, tùm diuiſim, quàm qui diſponere nequit, niſi vnica vice, & totà ſummà. Libertas autem Dei eſt ſumma, & prædita omni perfectione ſui generis abſolutè poſſibili. Ergo poteſt prouidere rebus creatis, vel ſingulis ſeorſim, vel omnibus aliquibus coniunctim, prout libuerit, neque vlla cogitur neceſſitate, vt vno impetu feratur in omnia, quin aliter ferri in illa poſſit.

4. Aliquæ res creatæ dependent ab alijs rebus creatis, tanquam à cauſis ſuis, tùm phyſicis, tùm moralibus; ideòque decernuntur à Deo extituræ, & exequutioni mandantur priores effectus dependenter à præuiſione abſoluta poſteriorum effectuum. Nec enim fieri poteſt, vt vna res creata dependeat ab alia re creata, quin præuiſio, & volitio efficax Dei de vno ſuo effectu dependeat à præuiſione, & volitione ſua efficaci de alio ſuo effectu. Quia ordo effectuum in ſe dependet ab ordine eorundem in cauſa vtriſque effectibus, prioribus, & poſterioribus communi. Datur igitur in Deo multiplicitas, & ordo volitionum, & præuiſionum virtualiter intrinſecè diſtinctarum.

Art. 1. Reſpndetur. Tametſi ex dictis ſuprà de conſtitutione, natura, & mutua habitudine actuum liberorum Dei, ſatis innoteſcat per ſe de indiuiſione virtuali intrinſeca ipſorum; cogimur nihilominùs, vt aliquid ea de re ſuperaddamus propter nimiam in pleriſque auctoribus modernis auiditatem multiplicandi ſine fine actus liberos Diuinos priores, & poſteriores inter ſe, & nectendi ſeries ſignorum naturæ virtualiter in eiſdem; atque inuoluendi potiùs, quàm

quàm illuſtrandi non pauca myſteria noſtræ fidei, & documenta communia Sanctorum PP. eiuſmodi partitione actuum, & ſignorum conſtitutâ, vt libet, vel prout expedit ad tuendum poſitum; quaſi verò tales eſſent in ſe intrinſecè actus Diuini, modusque operandi Diuinus, quales ſunt cogitationes noſtræ, noſterque modus cognoſcendi Diuina dependenter ab obiectis creatis, & per ſpecies proprias ipſorum. Quod vti ſuperficie tenus pulchrum, & placidum eſt; ita intimiùs conſideranti vanum prorſus eſt, nec traditur abſque magno incommodo alienante animum à legitima, & ſupra res creatas infinitè eleuata apprehenſione, & æſtimatione Diuinorum. Quod ego præloquor, præter morem, pœnitentia tactus. Peccaui enim etiam ipſe per plures lecturæ annos, vacuà, & inani eiuſmodi partitionum, & ſignorum ſuggeſtione, eàque, & me, & ſcholares meos implicui nonnihil cum iactura temporis, & cum exiſtimatione illegitima de modo operandi Diuino.

Art. 2. Dicendum itaque eſt re maturiùs conſiderata prouidentiam Diuinam circa res creatas omnes, & ſingulas conſtitui adæquatè vnico decreto non ſolùm realiter, ſed etiam virtualiter intrinſecè indiuiſibili, omnemque multiplicitatem actuum Diuinæ prouidentiæ apparentem intellectui noſtro fundari in reali multiplicitate, & varietate rerum creatarum, circa quas illud verſatur, non verò in natura terminationis liberæ Diuinæ ſecundum ſe, & vt eſt in ſe intrinſecè; vtpote incapacis plurium formalitatum ſibi inuicem coëxiſtentium ita mutuò diſtinctarum, ſicut diſtinguuntur inter ſe Perſonalitates Diuinæ, & eſſentia Diuina, Paternitas, & Filiatio ex vna parte, & virtus ſpiratiua ex alia; ac demum terminationes ipſæ liberæ Dei, & prædicata eiuſdem neceſſaria. Itaque decretum Diuinum, ſeu poſitiuum, ſeu negatiuum circa quamlibet rem creatam ſingularem eſt eſſentialiter, & indiuiſim comparatiuum

num eiuſdem cum omnibus, & ſingulis alijs rebus abſolutè poſſibilibus, indiuiſim determinans de collectione omnium per ſe ipſum, non minùs, aut aliter, quàm determinet per ſe ipſum de illa vna re ſingulari. In hanc ſententiam inclinant præcipuè ſacræ paginæ teſtimonia exprimentia perfectionem, & naturam prouidentiæ Dei. Illud in primis præ cæteris illuſtre productum in quæſt. præced. ex libro Sapientiæ: *Omnia in menſura, & numero, & pondere diſpoſuiſti.*, efficaciter perſuadet intentum. Inde enim fit, Deum nihil conſtituiſſe, nullaque de re quidquam determinaſſe, niſi menſurando, numerando, & ponderando omnia. Qui autem numerat aliquam collectionem, tum demum totam exhaurit, quando omnia, & ſingula eius indiuidua vnico, & indiuiſibili actu attingit. Similiter ad rationem menſuræ neceſſaria eſt comparatio indiuiſim attingens ea, quorum magnitudo, & mutuus exceſſus exploratur per menſuram. Denique, quòd omnia in pondere conſtituta eſſe dicuntur, eandem veritatem inſinuat haud obſcurè. [illegible] namque, quorum pondera expenduntur, & contraponuntur mutuò, neceſſe eſt, vt ſimul atque indiuiſim appendantur in ſtatera. Omnia ergo conſtituit Deus per ſuam prouidentiam actu intrinſecè, & formaliter comparatiuo ſingulorum cum reliquis omnibus ad eum modum, quo diuiſio, & compoſitio intellectus noſtri fertur indiuiſim ad ſubiectum, & prædicatum abſque vlla intrinſeca formalitatum diuerſitate ex parte actus, tametſi extrema propoſitionis ſint inter ſe realiter diſtincta. Auguſtinus lib. 4. de Geneſi ad literam c. 3. obſeruat duo circa hunc locum. Alterum eſt, quòd omnia creata in numero conſtituta ſint, (eademque eſt ratio de menſura, & pondere) illis conuenire ratione actus, quo Deus exiſtentiam illorum ſanciuit. Alterum eſt, iſtam prouidentiæ Diuinæ commenſurationem circa ea, quæ dantur de facto,

ſubintelligendam eſſe circa quamlibet aliam rerum conſtitutionem abſolutè poſſibilē. Quia prouidentia Diuina potuit habere aliam materiam, circa quam verſaretur; aliud tamen meritum, & dignitatem laudis habere minimè potuit. Nec enim fieri potuit, vt Deus eſſet minùs in ſe laudabilis, atque æſtimabilis, quàm iam eſt; quapropter titulus laudis, & perfectionis peculiaris attributus prouidentiæ exiſtenti de facto non extrinſecè ex parte materiæ, ſed modo intrinſeco, quo circa eā verſatur, in nullo alio rerum ordine deeſſe potuit. Neceſſe igitur eſt ex natura ipſa rei, vt quidquid prouidentia Diuina ſtatuerit, ſtatuat omnia menſurando, numerando, ponderando, atque adeò inuicem comparando, & indiuiſim attingendo.

Art. 3. Eadem ponderatio æquè cadit in illud Eccleſiaſtici 1. 9. *Ipſe creauit illam* (ſapientiam) *in Spiritu Sancto, & vidit, & dinumerauit, & menſus eſt, & effudit illam ſuper omnia opera ſua*. Effuſio ergo ſapientiæ ſuper omnia opera; idest, communicatio eius perfectionis, & ordinis reſpectu cuiuſque, quæ in ſapientia prælucebat, facta eſt dinumerante, & metiente Deo eadem omnia ſua opera. Quod fieri non poteſt abſque actu omnia inter ſe conferente, & attingente ſimilia quæque relatè ad cœtera omnia. Quod ipſum clariùs quodammodo ponit ob oculos Sapientia genita prouerbiorum 8. 30. dicens: *Quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta componens*. Cōpoſitio enim nō eſt operatio ſtatuentis vnumquodque ſeorſim, ſed conferentis vnumquoduis cum reliquis omnibus, & ſingulis, actu omnia complectente indiuiſim. In iſta ſingulorū cum reliquis omnibus compoſitione, & minimorum cum maximis, primorum cum vltimis, atque cum medijs comparatione, fundatur præclara laus prouidentiæ Diuinæ, quæ habetur Sapientiæ 8. 1. *Attingit à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter*. Ideo enim Deus mirificè

deuin-

deuincit mutuò fortitudinem, & ſuauitatem;
quia in vniuſcuiuſque rei productione, atque
in ſuum finem directione ſpectat harmoniam, &
conſonantiam eius cum reliquis omnibus; & quia
præmunit fortitudinem, ſeu infallibilitatem,
qua vnumquodque in finem ſibi præſtitutum deueniat, ſuaui diſpoſitione, qua reliquis omnibus
debito, ac congruo ordine inſeritur.

Art. 4. Multus eſt Dionyſius, tùm ſæpè aliàs,
tùm maximè c. 9. de cœleſti Hierarchia, in commendanda vnitate, & vniuerſalitate iſta formali prouidentiæ Diuinæ circa ſingula. Aliquanto enim poſt medium capitis: *Vnus eſt*, ait, *omnium principium, vna prouidentia*, pauciſque
interiectis ſubdit: *Vna quidem eſt de omnibus
Altiſſimi prouidentia*; & ad finem capitis concludit: *Apertè, planeque docemus vnam eſſe ad
omnia pertinentem prouidentiam*. Sermonem autem eſſe Dionyſio de vnitate, non ſolùm reali,
quamquam eam intendit præcipuè, ſed etiam
de virtuali, qualis à nobis intenditur, tribus argumentis colligitur efficaciter. Primò, quia
eandem ſtatuit vnitatem prouidentiæ, atque
principij. Principium autem rerum creatarum
vt diſtinctum ab actibus liberis prouidētiam conſtituentibus; nempè eſſentiâ, ſeu omnipotentia Dei, eſt formalitas virtualiter intrinſecè indiuiſibilis, vt conſtat ex quæſt. 4. Secundò,
quia conſtitutâ vnitate reali principij, nemini
obſcura eſſe poterat vnitas realis prouidentiæ,
vt in ea ſpecialiter ſtabilienda tantopere diſtineretur tantus Doctor. Tertiò, quia c. 8. proximè præcedenti luculenter, & pulchrè docet,
Deum decernere vniuſcuiuſque rei exiſtentiam
habito reſpectu ad omnes alias, & attenta eius
dignitate reſpectu reliquarum, eademque electâ
formaliter, vt conducenti ad pulchritudinem
vniuerſi. Sub quibus rationibus patet, vnamquamque creaturam includere, in intentione,
& præuiſione ſui, omnes alias, quæ exiſtunt, &
excluſionem cæterarum. Vnde poſt medium
capitis:

capitis: *Iuſtitia Dei laudatur*, ait, *quòd ſua cuique pro dignitate tribuat; quòd modum, pulchritudinem, ordinem, ornatum, omneſque diſtinctiones, & ordines termino, qui verè æquiſsimus eſt, vnicuique definiat.* Demum c.7. prope finem vrget venuſtè, & efficaciter intentum noſtrum, dum vniuerſalitatem formalem artis Diuinæ exprimit in hunc modum: *Omnium eſt artifex, & ſemper omnia componit; eſtque cauſa indiſſolubilis cohærentiæ, & ordinis omnium, fineſque priorum cum ſequentium principijs ſemper connectit; & vnam vniuerſi conſpirationem, concentumque pulcherrimè efficit.* In qua profectò ſententia, pro confirmatione noſtra ſoli deſiderari poſſunt termini ſcholaſtici, qui tamen ineptè deſiderantur, vbi res eadem ſub diuerſis verbis clariſſimè ſublucet.

Art. 5. Audiendus quoque eſt Auguſtinus c.6. de bono viduitatis ad illud Geneſis 1. fine, *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona.* Vbi præmiſſis alijs in rem præſentem periodoneis, concludit ſic: *Ideò fecit Deus omnia, & ecce valdè bona; non tantùm bona, ſed etiam valdè bona, non ob aliud, niſi quia omnia.* Cùm ergo ratio valdè boni vnicuique competat ex coniunctione cum reliquis; patet Deum velle vnumquodque non ſecundum ſe ſeorſim, ſed coniunctim cum reliquis: tùm quia ratio iſta valde boni deſcendit in quemuis effectum Diuinum ex prouidentia eius cauſatiua: tùm quia eandem rationem valdè boni intendit Deus neceſſariò in omni ſuo actu, & opere, vt pluribus, & auctoribus, & rationibus oſtendit Montoya diſput. 9. & 10. de volunt. Dei, & à nobis licet paulò aliter explicabitur, & confirmabitur quæſtione ſequenti. Eadem hæc ponderatio congruit Nazianzeno dicenti Oratione 1 de Paſchate: *Vidit Deus vniuerſi concretionem, & coagmentationem, laudabilem illam quidem ob ſingularum partium elegantiam, verùm laudabiliorem ob eam, quæ ex vniuerſo extitit concinnitatem atque concordiam.* Apertius eidem ſuffragatur ſententiæ S. Clemens Ro-

manus l.3. Recognit pag. 4. Dicit enim de prouidentia Dei, quòd *generalis, & ſpecialis partium ſimul hoc modo eſt quaſi &c.* Iſtum ſanctor. PP. ſenſum promouet Capreolus varijs D. Thomæ teſtimonijs, & rationibus in 3. diſtinct. 1. quæſt. 1. art. 3. Diſtinctiùs tamen idem docent OKam in 1. diſtinct. 9. q. 3. & Gabriel in 1. diſtinct. 2. quæſ. vnica dub. 3. & diſtin. 19. q. vnica ar. 2. concluſ. 4. negantes omnem inter actus liberos Diuinos diſtinctionem, præterquàm extrinſecam, & rationis penes connotata creata.

Art. 6. Ratio huius doctrinæ deſumitur ex dictis ſuprà de motiuo intellectus, & voluntatis Diuinæ. Dictum nimirum eſt, eſſentiam Diuinam, quæ ſecundum ſe, & ſecundum omnia prædicata abſoluta, & neceſſaria, eſt expers omnis diſtinctionis virtualis intrinſecæ, eſſe motiuum adæquatum, & vniuerſale vtriuſque, quoad omnes actus intelligendi, & volendi; atque omnia creata eſſe obiecta purè materialia in ratione motiui, ſolùmque terminatiua formaliter. Qui autem fertur in plura, ſiue per intellectum, ſiue per voluntatem ſub vnico motiuo indiuiſibili illis omnibus communi, & ad eadem omnia indiuiſim vniuerſaliter mouenti, neceſſe eſt, vt ad illa omnia ſimul, atque indiuiſim feratur actu non minùs, aut aliter vno, & indiuiſibili, atque eſt vnum, & indiuiſibile ipſum motiuum. Nempè obiectum purè materiale nullam prorſus cauſalitatem exercet circa actum, quem terminat, nullumque proinde prædicatum inducit in illum vi ſua. Ergo neque diſtinctionem, & ordinem, aut vllam alicuius generis multiplicitatem inducit vi ſua præcisè. At neque motiuum ex ſe, & in ſe, tùm realiter, tùm virtualiter omninò, & perfectè ſimplex, illam inducere valet in actu non minùs capaci eiuſdem vniuerſalitatis, & ſimplicitatis ex conceptu ſuo, & ex magnitudine ſuæ perfectionis, vti perfectò eſt capax omnis actus Diuinus, vtpotè identificatus cum Diuinitate, ideòque habens tantam perfectionẽ, quan-

tam

tam habet Diuinitas, & tantundem illam habent, quantum habet ipſa Diuinitas; ita vt non minùs perficiatur per illam, quàm perficitur ipſa Diuinitas. Nulla igitur eſt cauſa, vnde proueniat vlla diſtinctio, ſeu realis, ſeu virtualis intrinſeca in actibus liberis Diuinis, inuicem compoſſibilibus ex parte obiecti materialis; atque ideò nulli duo actus liberi Dei virtualiter intrinſecè diſtincti ſibi inuicem coexiſtere poſſunt, ſed vnus quilibet actualiter exiſtens, ſeu ex ſuppoſitione, quòd exiſtat, neceſſariò fertur indiuiſim in omnia, & ſingula contingentia; ſicut volitio Dei neceſſaria fertur ſimul atque indiuiſim, abſque vlla multiplicitate virtuali intrinſeca, ad omnia abſolutè neceſſaria.

Art.7. Accedit omnia creata, quoad omnia ſua prædicata abſoluta; & relatiua, & quoad omnes combinabilitates ipſorum, innoteſcere Deo perfectè, & comprehenſiuè, antequàm quidquam liberè determinet circa illa; atque ideò proponi Deo ſimul cum eligibilitate abſoluta cuiuſque rei creatæ eligibilitatem comparatiuã, & relatiuam eiuſdem reſpectu omnium, & ſingulorum aliorum adſolutè poſſibilium. Ergo non ſolùm poſſibile eſt, vt Deus ſimul atque indiuiſim feratur ad omnia, & ſingula abſolutè & comparatiuè ſub omni comparatione, & relatione abſolutè poſſibili; ſed etiam neceſſe eſt, vt ita, & non aliter feratur ad illa. Patet conſequentia. Quia ſicut neceſſe eſt, vt exiſtente, pro priori naturæ indifferentia voluntatis proximè electiua circa aliquid, ſequatur pro poſteriori electio, & determinatio ad alterutram partem: ita neceſſe eſt, vt ſequatur electio, & determinatio ſecundum omnem rationem, ſecundum quam propoſitum fuerit obiectum indifferenter. Ergo cui ſimul proponitur obiectum per intellectum, quoad conceptum omnem relatiuum, & comparatiuum cum reliquis omnibus, & ſingulis, eo ipſo impoſita erit neceſſitas eligendi, vel reijciendi vnamquamque rem non ſolùm abſolutè, & ſe-

cun-

cundum ſe, ſed etiam comparatiuè, & relatiuè, per electionem determinatiuam indiuiſim coniunctionis, aut ſeparationis inter tale obiectum, & inter omnia alia, & ſingula, tàm abſoluta, quã modalia, cum quibus coniungi, & à quibus ſeparari abſolutè poteſt.

Act.8. Accedit rurſus, artificem (quod exemplum ſuggerebat Dionyſius ſuprà reſpectu Dei) non prudenter, & perfectè operari, ſi determinet ſeorſim, ſecundum ſe de vna aliqua parte ſui operis, quin ſimul circumſpiciat, & complectatur animo reliquas omnes partes, earumque inter ſe, & cum illa vna cohærentiam, & conſonantiam perfectè congruentem. Si enim pictor determinet de magnitudine, & loco oculi, vel manus, quin ſimul determinet de magnitudine proportionali cæterarum partium, earumque ſituatione, & ſituabilitate in tela operi ſubiecta; haudquaquam ſatisfecerit perfectioni artis. Eadem eſt ratio de architecto determinante ſeorſim de porta, aut feneſtris, aut ſcalis, aut de aliqua alia parte domus, deque earum magnitudine, nihil interim determinando de reliquis partibus & de omni mutua inter ſe correſpondentia. Eadem quoque eſt de belli Duce, & muſicæ præfecto ratio, ſi vel ille centuriam aliquam in colle, vel in planitie collocet cum talibus determinatè armis, & inſtructione, vel iſte notas tales tradat vni muſico; quin cogitent, ac ſimul determinent de reliquis omnibus partibus exercitus, & chori. Cùm ergo Deus ſit ſupremus artifex, & gubernator totius rerum vniuerſitatis, ad quem ſpectat diſpoſitio, & ordo vniuſcuiuſque rei relatè ad omnia alia, & ſingula abſolutè poſſibilia: vitare non poterit vitium imperfectæ, & diſſonantis prouidentiæ, ſi vno aliquo ſuo actu determinet circa àliquid creatum, & interim differat determinationem circa reliqua faciendam per àlium, vel alios deinde actus. Quod quidem quiuis facilè, & clarè percipiet, ſi cogitet Deum determinantem per

vnum ſuum decretum de producēdo oculo, ore, vel manu vel aliqua alia parte corporis humani, quin per idem decretum determinet quidquam de reliquis partibus eiuſdem corporis. Spectat autem ad Deum cohærentia, & ordo omnium partium totius vniuerſi per omnes differentias temporum, & locorum, non minùs, quàm ordo, & cohærentia partiū; quibus cōſtat vnumquodq; compoſitū naturale. Tam ergo diſſonum, & chimæricum eſt, atq; repugnans perfectioni Diuinæ prouidentiæ, vt non determinet vnico actu virtualiter intrinſecè indiuiſibili de omnibus, & ſingulis partibus totius rerum abſolutè poſſibilium vniuerſitatis, quàm eſt chimæricum, vt pluribus decretis virtualiter intrinſecè diſtinctis feratur in ſingulas ſeorſim partes vnius cōpoſiti naturalis

Art. 9. Accedit denique Deum neque poſſe habere plures actus liberos virtualiter intrinſecè diſtinctos purè concomites, ſeu quorum neuter ſit prior, aut poſterior natura virtualiter intrinſecè, quàm alius; neque inuicem ordinatos, cum cauſalitate virtuali intrinſeca aliorum in alios. Repugnant enim inprimis actus Diuini purè concomitantes mutuò: tùm quia indè fieret, dari in Deo aliquid, quaſi fortuitò, & à caſu reſpectu ipſius Dei, nempè coexiſtentiam eorum actuum; quam videlicet per neutrum illorum formaliter vellet, & eligeret; tùm quia quilibet actus liber Diuinus eſt tam perfectus, quàm perfectus eſt actus neceſſarius Dei circa ſe, cùm vterque ſit perfectus tota perfectione Diuinitatis, eàque tantumdem vtrique communicata; ideòque ſicut actus neceſſariùs Dei, ratione ſuæ perfectionis, nullam indifferentiam habere poteſt reſpectu cuiuſquam aut actus, aut obiecti, præterquàm actiuam, & electiuam; ita actus quilibet liber Dei ſolam poſſet habere indifferentiā actiuam, & electiuam reſpectu cuiuſuis alterius actus, & obiecti; qualis tamen eſſe non poſſet, vt patet, reſpectu actus purè concomitantis. Quæ ratio (vt hoc quoque obiter notem) conuinc t,

ſcientiam mediam adæquatè ſumptam eſſe directiuam, & virtualiter intrinſecè cauſatiuam omnis liberæ determinationis Diuinæ, circa omnia, & quælibet obiecta creata. Quia ſcientia media adæquatè ſumpta eſt indifferens ex ſe ad exiſtentiam & non exiſtentiam abſolutam omnium, & quarumlibet rerum creatarum compoſſibilium ſecum, atque ad omnem liberam determinationem Diuinam, circa ipſas; & non poteſt eſſe indifferens indifferentia purè paſſiua, ſeu negatiua, ſed ſola indifferentia actiua, & electiua, ob rationem modò datam.

Art. 10. Venio iam ad alteram partem de diſtinctione actuum cum ordine prioris, & poſterioris, & oſtendo illum repugnare. Et quidem actus natura prior non poterit imperare, ac inducere omninò determinatè actum natura poſteriorem, vt liquet ex dictis quæſt 22. præſertim art. 7. Sed neque diſiunctiuus & indeterminatus eſſe poteſt vllus actus liber Diuinus. Quia modus tendendi diſiunctiuus circa media, præſuppoſita intentione efficaci finis, eſt proprius nõdum habentis cognitionem perfectam mediorum, ideòque nutabundi, quod cui præferat. Quod in Deum cadere non poteſt, vtpote præhabentem ſcientiam comprehenſiuam omnium rerum poſſibilium, nec non euentuum omnium contingenter futurorum dependenter à qualibet cauſa, ſi ponatur à parte rei. Hæc enim omnia comprehenduntur perfectè à Deo per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, cuius anteceſſio ante omnes actus liberos Diuinos, eſt in cõfeſſo apud omnes; & per ſcientiam mediam, quæ etiam ipſa eoſdem omnes actus antecedit, vti nuper concluſum eſt ex communi conſenſu auctorum, qui tuentur eius exiſtentiam in Deo. Quod igitur expectet Deus pro capeſsẽdo vltimo cõſilio, & qua vtilitate, aut quo decentiæ genere pedetentim procedat, priùs diſiunctiuè, deindè determinatè, de iiſdem rebus priùs, & poſteriùs æquè benè ſibi notis, ac præſentibus determinans? Profectò

hic

hic modus agendi non modò Deum non decet, verùm nec decet hominem benè peritum mediorum ante primam electionem diſiunctiuam. Cenſeretur enim ineptus, qui volens iter agere, & præditus notitia perfecta duorum equorum, qui ſibi offeruntur, priùs diceret: Volo alterum ex his duobus equis; & deindè abſque vlla noua notitia: Volo hunc determinatè. Quid ni igitur id ipſum ſit ineptiſſimum reſpectu Dei? reſpectu cuius militat alia inſuper ratio ſpecialis ineptitudinis; nempè, ne partialiter quidem moueri poſſe ad electionem priorem, vel poſteriorem, bonitate obiectorum, inter quæ verſatur electio, & vltima determinatio. Excludenda igitur omninò eſt à Deo omnis eiuſmodi diſtinctio, & ſeries diuerſorum actuum liberorum; vtpotè propria tùm intellectus minimè comprehenſiui omnium, tùm voluntatis capacis multiplicis motiui; ac demum propria eligentis, commodius determinantis primùm confusè, & vagè, deindè diſtinctè, ac determinatè, & vel operantis pruden:er in eum modum propter defectum perfectæ cognitionis in principio, vel ineptientis, ex aſſuetudine operandi cum eiuſmodi imperfectione cognitionis.

Ad 1 Res creatæ, ſiue rationales, ſiue irrationales habent ſuam vnaquæque bonitatem, & amabilitatem peculiarem purè terminatiuam; motiuam tamen nullam habent peculiarem reſpectu Dei, vt dictum eſt ſuprà; ſed tota vis motiua præexiſtit in eſſentia Dei ſimul atque indiuiſim mouentis ad omnia, & ad mutuum omnium ordinem inter ſe. Quod eſt proprium motiui eſſentialiter vniuerſalis, vt mouentis agens itidem vniuerſale eſſentialiter. Nulla igitur eſt ratio multiplicandi actus Diuinos ex multiplicitate eligibilium creatorum, & non eligibilium, reſpectu Dei, niſi cum ordine ſimul, & cohærentia vniuerſali omnium inter ſe, & reſpectu ſui ipſius.

Ad 2. Prioritas virtualis intrinſeca inter duo

prædicata Diuina ſolùm diſſidet à prioritate reali per indiſtinctionem realem extremorum, inter quæ verſatur. Vnde vnicuilibet prædicati Diuino virtualiter intrinſecè priori reſpectu alterius prædicati Diuini tribuenda eſt ex ſe omnis ea perfectio in ſuo genere, quæ neceſſariò tribuenda eſſet eidem, ſi diſtinguer etur realiter ab omni alio prædicato Diuino. Aliter enim non erit capax, quod identificetur realiter cum reliquis prædicatis Diuinis. Qua de cauſa à nemine admittuntur in Deo duæ cognitiones virtualiter intrinſecè inter ſe diſtinctæ, circa idem obiectum creatum, vel etiam increatum: quarum alterutra inadæquatè, & præciſinè illud cognoſcat, & compleatur in ratione perfectæ comprehenſionis per alteram. Eadem igitur de cauſa admittendus nequaquam eſt in Deo aliquis actus liber, qui per ſe ipſum præcisè ſit inadæquata ſolùm prouidentia, circa aliquam, vel aliquas res creatas, earumque referibilitatem, & ordinem inter ſe, & ad alias omnes res abſolutè poſſibiles, quique deinde compleatur, per alium actum virtualiter intrinſecè diſtinctum, in ratione adæquatæ, & vniuerſalis prouidentiæ. Quia hinc fieret, vtrumque actum eſſe imperfectum ex ſe, ideòque incapacem identitatis realis cum Diuinitate, & inter ſe. Malè itaque ſupponitur in obiectione, tales actus inadæquatos circa creata eſſe identificabiles inter ſe, & cum Deo; atque poſita nihilominus mutua eorum identitate reali, ſequitur quodlibet, nempe eſſe perfectos, & imperfectos. Quia ſuppoſitio eſt impoſſibilis, & ex impoſſibili ſequitur quodlibet. Conſideretur vltra fundamenta ſuperiùs poſita, exemplum cognitionum inadæquatarum modò propoſitum.

Ad 3. Libertas Dei ita adſtruitur ampliſſima, vt tamen negetur illi libertas peccandi. Similiter ergo concedenda eidem eſt eadem amplitudo libertatis, ita vt ſimul negetur libertas ineptiendi per actus priùs disiunctiuos, & deinde determinatos, aut per actus diſparatos, & purè concomitan-

tanter ſe habentes; vtpotè repugnans operanti ex ſolo motiuo eſſentialiter vniuerſali & ex præcognitione eſſentialiter comprehenſiua omnium quoad omnia. Deindè Deo non conuenit libertas ad ſuos actus directè ratione ipſorum ſecundum ſe, cùm ſint ſummum, & purum bonum; ſed ſolum ratione rerum creatarum, vti ſuprà notatum fuit in hanc eandem rem. Perfectiſſimè autem, & cum tota amplitudine abſolutè poſſibili exercet Deus ſuam libertatem per vnicum ſimpliciſſimum actum, circa res omnes creatas ſecundum ſe. Quia determinat de illis omnibus, & ſingulis quoad omnia, quæ ipſis conueniunt, tùm abſolutè, tum relatiuè.

Ad 4. Dependentia vnius rei creatæ ab alia re creata eſt aliquid creatum incipiens in tempore, & quod exiſtere non poſſit, antequàm exiſtat ea res, quæ dependet, & ea, à qua dependet. Quapropter ea dependentia, & ordo cauſalitatis inter res creatas non poteſt conſtitui intrinſecè per actus Diuinos, aut per ordinem intrinſecum eorum inter ſe; vtpotè eſſentialiter æternos, & quibus repugnat inceptio in tempore. Sufficit ergo, vt Deus per actum, & realiter, & virtualiter intrinſecè indiuiſibilem velit illud prædicatum creatum, per quod intrinſecè conſtituitur dependētia vnius rei creatæ ab alia re creata. Nec enim neceſſe eſt, vt Deo volente ignem ab igne procedere, dentur propterea in ipſo duo actus, quorum alius ab alio procedat virtualiter intrinſecè; ſed poteſt velle per ſimplicem tendentiam vtrumque ignem, & alterius ab altero proceſſionem. Similis eſt ratio de proceſſione, & cauſalitate morali inter meritum, & præmiū; de quâ tamen dicetur pluſculum infrà opportunè, & iam aliquid ſuperiùs inſinuatum eſt. Itaque ordo creatus inter res creatas ſolùm conuincit ordinem rationis extrinſecum per connotata creata inter actus Diuinos, ſimilem ordini rationis, qui ſimili [cum] fundamenro conſtitutus eſt inter prædicata abſoluta, & neceſſaria q. 5.

& 6. Verùm ordo iſte rationis purè extrinſecus Diuinus propterea à me penſi non habetur, tametſi nonnullis magna ſit inde dicendi materia; quia nihil deſeruit eius examen, aut ad legitimam, veramque intelligentiam actuum Diuinorum, & Diuinæ prouidentiæ, vt ſunt in ſe, aut ad verificādas, vel falſificādas propoſitiones obiectiuè cauſales de iiſdem actibus, vel de rebus creatis inter ſe collatis. Non eſt nihilominus penitùs contemnenda doctrina de eodem ordine rationis purè extrinſeco, quia confert plurimum, vt Diuina commodè apprehendamus, & exponamus ordinatè modo humano, & ad inſtar rerum humanarum; ſed quidquid in hunc ſcopum deſiderari poterit in præſenti, abunde ſuppeditatum eſt quæſt. illa 5. & 6, Vbi etiam adhibita eſt præcautio, ne modus noſter concipiendi Diuina dependenter à rebus creatis obrepat, & transferatur, vti accidit non paucis, nec in paucis, ad ipſa prædicata Diuina] per confuſionem modi concipiendi cum modo intrinſeco eſſendi rerum. Huic humano concipiendi modo attemperat ſe frequenter circa actus Diuinos ſacra pagina, vt apparet ex. gr. ex pſ. 102. 7. *Notas fecit vias ſuas Moyſi; Filijs Iſrael voluntates ſuas*; Actorum 13. 22. *Qui faciet omnes voluntates meas* Apocal 20. 12. *Et iudicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant in libris* (in æterna Dei diſpoſitione) *ſecundum opera ipſorum*. In quibus, alijſq; ſimilibus ſola continetur prædicta diſtinctio rationis purè extrinſeca fundata in multiplicitate obiectorum creatorum, & independentia noſtri Intellectus ab illis, quoad intelligentiam, & conſiderationem prouidentiæ, voluntatiſque Diuinæ.

QVÆ.

QVAESTIO XXVIII.

Vtrum in Deo detur prouidentia inductiua legum naturæ, iiſdemque deuincta.

VIDETVR non dari. Quia de conceptu legis eſt, vt inducat rationem debiti. Nihil autem datur in natura, quod inducat in Deum rationem debiti reſpectu cuiuſquam rei conferendæ, vt habetur ex Auguſtino l. 3. de libero arbitrio c. 15. fine, vbi, ait: *Deus autem nulli debet aliquid quia omnia gratuitò præſtat*. Nullas ergo leges continet in ſe natura, aut inducit in illam prouidentia Diuina, quibus eadem prouidentia deuinciatur, ac determinetur ad vnum aliquem effectum potiùs quàm ad oppoſitum.

2. Lex naturaliter, ac eſſentialiter indita rebus omnibus creatis hæc eſt, vt pareant in omnibus, & quoad omnia voluntati Diuinæ, quidquid demum, & quomodolibet ipſa ſtatuerit. Quî enim fieri poteſt, vt effectus polleat vi adſtringendi cauſam ſuam, & minuendi, ac impediendi pleniſſimam illam libertatis indifferentiam, qua factus eſt? Et qua ſapiētia operatus fuiſſet Deus; ſi ea feciſſet, quæ ſuæ voluntati, & potentiæ leges darent, & non potiùs eas acceptarent, & ineluctabiliter exequerentur, quæ ſibi impoſitæ eſſent ab auctore ſuo? Quod argumentum premit Auguſtinus l. 26. contra Fauſtum c. 3. dicens: *Deus creator, & conditor omnium naturarum nihil contra naturam facit. Id enim erit cuique rei naturale, quod ille fecerit, à quo eſt omnis modus, numerus, & ordo naturæ*. Nullas igitur leges determinatas inducit prouidentia Dei in hanc rerum

priuerſitatem, quibus deinde ipſa etiam Dei prouidentia, & voluntas teneatur, atque ligetur.

3. Antequam quidquam Deus conderet, nihil creaturis vlla lege debebat; ſed omnia fecit cũ plena, & perfecta libertatis in vtramque partem indifferentia, vt patet ex quæſt. 20. Nec enim erat, cui aliquid deberetur, antequam quidquam factum eſſet, vt rectè pronuntiat Auguſtinus c. illo 15. de libero arbitrio, & ex eo argumentatur D. Thomas 1. contra gent. c. 81. Ergo neque debet quidquam alicui Deus poſt productionem rerum creatarum. Patet conſequentia. Quia qui nihil cuiquam debet, non poteſt reddi debitor vlterioris beneficentiæ per ſolam alicuius doni collationem purè liberalem. Aliàs, liberalitas foret oneroſa largitori munerum purè liberali; & accipiens abſque vllo iure accipiendi, per ſolam acceptionem ſecundum ſe etiam libertatis expertem ſubderet ſibi donatorem iure contra ipſum acquiſito, quo illum volentem nolentem traheret ad vberiorem largitionem. Quam vtriuſque iniquiſſimam conditionem lumen rationis ſponte ſua auerſatur. Ergo Deus neque ante omnem productionem creaturarum, neque poſt aliquas productas vllum debitum incurrit, aut ſubeſt alicui legi determinanti ipſum ad aliquid, vel primitùs faciendum, vel poſteà ſuperaddendum.

4. Deus poteſt vertere in nihilum totum hoc vniuerſum eadem facilitate, & cum eadem plenitudine libertatis, qua potuit illud non condere, atque adeò leges, ſi quæ illi inſunt, poteſt, quandocumque libuerit, penitùs abolere, vt liquet ex illo Sapientiæ 11. 23. *Quoniam tanquam momentum ſtateræ, ſic eſt ante te Orbis terrarum, & tanquam gutta roris antelucani, quæ deſcendit in terram*; hoc eſt, tàm facilè totum vniuerſum annihilare poteſt Deus, quàm facilè voluitur ſtatera in vtramuis partem leuiſſimo quouis impulſu, & quàm facilè exſiccatur ad radios ſolis,

& va-

& vaneſcit in auras guttula roris. Qui autem tàm facilè, & eum tanta indifferentia annihilare poteſt vniuerſum, nullis profectò legibus neo contentis ſub eſt vlla ex parte. Nulli namque iuri ſubeſt, aut legibus, qui fundamentum iuris, & legum, ipſumquè ius, & leges ſola ſua voluntate abrogare, & tollere poteſt ſimul cum termino iuris, & legum, vt patet ex quæſt. 26. de iuſtitia. Nullis ergo naturæ legibus ſubeſt prouidentia Dei.

5. Corpora Cœleſtia, quæ ſunt omnium præſtantiſſima inter omnia irrationalia, nullam habent exigentiam determinatam, nullaſque proinde leges continent in ſe, vt proſint potiùs, quàm noceant rebus ſublunaribus & ſibi inuicem. Quia nulla eiuſmodi exigentia, aut lege intrinſecè determinantur, vt moueantur potiùs, & circumagantur, quàm vt quieſcant; aut vt velociter moueantur potiùs, quàm lentè; ac demum, vt progrediantur potiùs, quàm vt retrogrediantur; ſed pendet eum totali indifferentia, ex parte ſui, à libera voluntate, & impulſu Angelorum mouentium, vel non mouentium, & mouentium ſic, vel aliter pro libito, vt fert communis Philoſophi, D. Thomæ, aliorumque opinio inde vel maximè probantium neceſſitatem, & exiſtentiam eorundem Angelorum. Ab eo autem motu pendent corpora ſublunaria quoad omnes ſuas actiones, & paſſiones. Ergo neque corpora ſublunaria habent exigentiam vllam, aut legem ſibi intrinſecam operandi, vel non operandi, & ſic, vel aliter operandi; ſed ad omnia indifferenter ſe habent. Ergo in tota natura ſaltem ſenſibili nihil eſt, quo, tanquam lege deuinciatur Diuina prouidentia.

6. Leges determinatæ naturæ antecedentes vltimam determinationem liberam prouidentiæ Dei, neque aliquid creatum eſſe poſſunt, neque aliquid increatum. Non aliquid increatum; Quia omnia prædicata neceſſaria Dei ſunt æquè indifferentia ex ſe ad exiſtentiam, & non exi-

ſtentiam omnium, & quarumlibet rerum creatarum, vt dictum eſt quæſt. 20. actus verò liber vnicus tantùm virtualiter intrinſecè indiuiſibilis dari poteſt in Deo reſpectu vniuſcuiuſuis diſpoſitionis vniuerſalis rerum creatarum, vt dictum eſt in quæſt. præcedenti; ac proindè fieri non poteſt, vt vnus actus liber Dei habeat rationem legis determinantis ad alium actum liberum Dei. Nihil igitur intrinſecum Deo eſt lex naturæ determinatiua prouidentiæ Dei ad aliquid. Sed neque aliquid creatum poteſt eiuſmodi legem conſtituere intrinſecè: tùm quia inde fieret, Deum habere legem poſitam extra ipſum Deum, cui parere teneatur, quod eſt abſurdum; tùm quia non aliter excogitari poteſt aliquid creatum inducere neceſſariò exiſtentiam alterius rei, quàm per appetitum innatum eiuſdem; qui tamen appetitus nequit rectè dici lex reſpectu Dei, quia Deus tàm facilè contradicit appetitui innato entis creati, quàm facilè ſatiſfacit eidem; vt patet in pluribus miraculis patratis à Deo contra talem appetitum, patratis verò tam facilè, quàm facilè operatus fuiſſet effectus connaturales incompoſſibiles cum effectibus miraculoſis. Deus enim nihil difficulter facere poteſt, cùm ſit omnipotens. Deindè quod dicitur appetitus innatus, eſt loquutio metaphorica, & oportet, vt redigatur ad proprietatem per aliquod aliud prædicatum. Quod tamen non apparet ſufficiens pro re intenta.

Art. 1. Reſpondetur, Prouidentiam Dei ordinariam adſtringi legibus naturæ, nec illas prætergredi Deum poſſe, vt Auctorem naturalem, frequentiſſimum eſt apud Philoſophos, & Theologos. Vndè communis hominum conſenſus fert, deberi à Deo, ex natura rei, igni calorem, aquæ frigus, cauſæ cuilibet creatæ, concurſum generalem neceſſarium ad effectum, cui producendo iam eſt proximè parata, quantum eſt ex ſe; atque poſitâ quorundam exiſtentiâ, ſubſequi quædam alia neceſſitate naturali, & magis, certam,

tam, tutiuſque ſperabilem eſſe exiſtentiam, quàm non exiſtentiam eorum ex tali ſuppoſitione. Videndum itaque eſt, an communis iſta perſuaſio generis humani, & frequens illa Philoſophorum, ac Theologorum ſentẽtia nitatur certâ aliquâ lege intrinſecâ rebus ipſis creatis, adſtringente Deum ad euentus cauſis ſecundis connaturales, an verò nitatur ſolâ liberâ voluntate Diuinâ exiſtenti de facto; ita tamen, vt æquè benè dari in Deo potuerit oppoſita libera voluntas inuertens in omnibus, & quoad omnia ordinem cauſarum, & effectuum naturalium, qualis de facto datur. Alarcon, & nonnulli alij inclinant adhoc ſecundum.

Art. 2. Dicendum tamen eſt cum communi Sanctorum PP. & Theologorum ſententia apud Montoyam diſput. 9. & 10. de volunt. Dei, dari in natura rerum creatarum legem quandam, & neceſſitatem ipſis intrinſecam, ac eſſentialem, vt plerumque ſaltem ſubſequantur ex cauſis ſecundis effectus ipſis connaturales, neque Deum eſſe liberum, vt facta qualibet ſuppoſitione rei creatæ ſuperinducat deinde quemlibet promiſcuè effectum, idque vbilibet, & quandolibet, & ſemper, aut plerumque. Multus in primis eſt Auguſtinus in confirmanda, & exponenda iſta veritate. Audiatur primùm lib. 9. de Geneſi ad litteram c. 7. ſub initium: *Omnis iſte naturæ vſitatiſſimus curſus habet quaſdam naturales leges ſuas, ſecundum quas & ſpiritus vitæ, qui creatura eſt, habet quoſdam appetitus ſuos determinatos quodammodo, quos etiam mala voluntas non poſſit excedere; & elementa huius mundi corporei habent definitam vim, qualitatemque ſuam, quid vnumquodque valeat, vel non valeat; quid de quo fieri poſſit, vel non poſſit, &c.* Clarè autem innuit Auguſtinus leges iſtas non ita liberè, ac indifferenter latas eſſe à Prouidentia Dei, vt ipſa prouidentia penitùs abſoluatur ab exigentijs intrinſecis rerum, eaſque poſſit penitùs inuertere quomodolibet. Appellat enim eas leges ſuas pro-

prias rerum naturalium, agnoſci:que fundatas in intrinſeco earum appetitu, & commenſuratas viribus, qualitatibuſque mundi corporei. Apparet verò clariùs hæc aliquatenus neceſſaria attemperatio prouidentiæ Dei cum exigentijs intrinſecis rerum, ex ratione eius doctrinæ, quā poſt pauca ſubdit ſic: *Neque enim potentiâ temerariâ, ſed ſapientiæ virtute omnipotens eſt, & hoc de vnaquaque re in ſuo tempore facit, quod ante in ea fecit, vt poſſit* Cùm ergo repugnet Deo potentia temeraria, & omnipotentia ſapientiæ virtute destituta; & vtraque inferatur ab Auguſtino ex prouidentia penitùs aberranti ab exigentia intrinſeca, & innato rerum appetitu; patet, ductum huius appetitus, & exigentiæ, neceſſitate aliqua obſeruari à prouidentia Dei. Eandem aliarum cum alijs rebus connexionem, & inſeparabilitatem mutuam ſubnixam adhæſioni ineuitabili prouidentiæ Diuinæ ad leges, exigentiaſque naturæ, docet idem Auguſtinus lib. 2. ſoliloq. c. 12. propè finem. Sed ne hinc inde plura eius teſtimonia moroſiùs decerpam, legatur totus liber primus de ordine, nec non ſecundus vſque ad medium, vbi tamquam primum, ac indubitabile principium ſupponit, & multipliciter illuſtrat, atque confirmat, neceſſitatem Dei ad rectum ordinem vniuerſi, & ad diſtribuendum ſingulis bona eiſdem proportionata.

Art. 3. Duo nihilominùs alia Auguſtini teſtimonia prætermitti nō debēt, quia ſunt præ cæteris illuſtria; & rē ponunt ob oculos clariſſimè. Alterum eſt ex dicto l. 1. de ordine c. 7. poſt medium, vbi licentiùs plaudente plurimùm Auguſtino, vrget Trigeſium in hunc modum. *Si Deum iuſtum non eſſe reſponderis: tu videris, quid agas qui me dudum impietatis arguebas. Si autem, vt nobis traditur, noſque ipſius ordinis neceſſitate ſentimus, iuſtus eſt Deus; ſua cuique tribuendo, vtique iuſtus eſt.* Et poſt pauca: *Quid autem præter ordinem reperiri poteſt, ſi Dei iuſtitia, bonorum, malorumque meritis ſua cuique redduntur? Iuſtum autem Deum*

omnes fatemur. Totum igitur ordine concluditur. Agnoſcit itaque Auguſtinus in Deo iuſtitiam, ratione cuius diſparia diſparibus debeantur, & ſua cuique reddantur. Quamquam autem ad præmia ſola, atque ſupplicia deflexiſſe videatur; Diſputatio tamen illi eſt de toto vniuerſim rerum creatarum cumulo; & prætereà de præmijs ipſis, atque ſupplicijs diſſerit independenter à promiſſione, & pacto, ſolà ratione naturali, & præciſè ex natura ipſa rei; quo patet doctrinam à nobis intentam contineri in verbis relatis. Alterum teſtimonium habetur lib. de quantitate animæ c.36. initio. *Deus igitur ſummus, & verus lege inuiolabili, & incorrupta, quà omne, quod condidit, regit, ſubijcit animæ corpus, animam ſibi; & ſic omnia ſibi, neque in vllo actu eam deſerit, ſiue pœna, ſiue præmio. Id enim iudicauit eſſe pulcherrimum, vt eſſet quidquid eſt, quo modo eſt, & ita naturæ gradibus ordinaretur, vt contemplantem vniuerſitatem nulla offenderet ex vlla parte deformitas, omniſque animæ pœna, & omne præmium conferret ſemper aliquid proportioni, iuſtæ pulchritudinis, diſpoſitionique rerum omnium.* In quibus patet, legem, qua Deus regit omne, quod condidit, & quam numquam deſerit, non eſſe decretum liberum; ne abſurdè dicatur decretis liberis non deſeri decreta libera. Quapropter ea lex eſt dictamen neceſſarium ſapientiæ Diuinæ, quod docetur inuiolabile, quatenùs iudicat pulcherrimum, vt, quidquid eſt, ſit, quo modo eſt; & quod ſi deterius eſſet, eo ipſo nec naturæ gradibus idoneè ordinaretur, & contemplantem vniuerſitatem iuſtè offenderet aliqua deformitas, nec ſeruaretur proportio iuſtæ, ideſt, debitæ pulchritudinis. Ineſt ergo Deo dictamen neceſſarium mutuis rerum proportionibus conforme, & quod infra, aut contra illas nihil permittat liberis decretis, & prouidentiæ diuinæ: Quæ proindè agnoſcitur aliquo modo deuincti ex natura rei exigentijs, & mutuis proportionabus rerum, quas prætergredi, & penitùs in-

uerte-

uertere nequaquam poſſit.

Art.4. Subſcribit Auguſtino pluribus in locis D. Thomas. Clariora autem reliquis ſunt, quæ ſequuntur. In præſenti q. 21. art.2. c. *Iuſtitia igitur Dei*, ait, *quæ conſtituit ordinem in rebus conformem ſapientiæ ſuæ, quæ eſt lex eius, conuenienter veritas nominatur*. Lex autem non eſt, quæ omnia, vtcumque excogitabilia, æquè permittit; nec inducitur ordo in rebus propter conformitatem cum ratione ſapientiæ Dei, ſi per eam æquè licet; vt res omnes deordinentur. Quæſt. 23. de verit. art. 2. c. *Secundum ordinem*, ait; *ſapientia ſuæ diſponit de rebus ſecundum earum conditionem; vt unicuique tribuat ſecundum modum ſuum.* Et ad 4. *Secundum ordinem ſapientiæ ſuæ fertur in aliquid ſecundum conditionem illius, & ſic voluntati Diuinæ attribuitur aliquid ex parte noſtra.* Nihil autem attribueretur, ſi præexiſtente qualibet creaturarum inter ſe proportione æquè poſſet quandolibet, & quomodolibet contra illam, atque iuxta illam quiduis fieri; nec ordinem ſuæ ſapientiæ ſequutus Deus propterea ferretur in res creatas iuxta ipſarum conditionem potiùs, quàm contra illam. Quod tamen manifeſtè ſupponitur falſum eſſe in vtroque teſtimonio. Rurſus in eadem quæſt.21. art. 4. & 5. contra gent. c.28. & 29. ſtatuit diſcrimen eorum, quæ ſine iuſtitia ſunt vnicuique negabilia à Deo, ab ijs, quæ ſunt innegabilia ab eodem, dicitque ea eſſe innegàbilia; quæ ſunt vnicuique proportionata; negabilia verò ea, quæ excedunt talem proportionem; ac demum ex debito iuſtitiæ conferri vnicuique creaturæ, quidquid eſt illi proportionatum, & ab ea ſecundum conuenientem ordinem exactum. Qua de re audiendus ſpecialiter eſt in 4. diſtinct. 46. quæſt.1. art.2 quæſtiunc.1. ad 2. *Similiter quod Deus talem creaturam producat, qualem voluerit, indifferens eſt ad rationem iuſtitiæ; ſed quòd aliqua natura producta, ei attribuatur, quod illi natura competit, hoc ad eius iuſtitiam pertinet; & contrarium eius iuſtitiæ repugnat.*

Repu-

Repugnat autem, vt quidquam Deus faciat eius iuſtitiæ contrarium. Repugnat igitur, quòd aliqua natura productà non ei attribuatur, quod illi naturæ competit; nempè quòd non attribuatur, vel formaliter, vel æquiualenter, vt paulò pòſt exponetur.

Art. 5. Infiniti moliminis eſſet, non ſolùm expendere accuratè, ſed etiam referre ſimpliciter, aut tantùm indicare loca ſingula, in quibus Sancti PP ferè omnes ſuffragantur eidem Doctrinæ. Videri plurima poſſunt apud Montoyam in duabus iam præindicatis diſputationibus per plures in vtraque ſectiones. Libet ea tantùm hic obſeruare, in quæ omnes vnanimiter conueniunt, quæque ſunt vbique facilè obuia. Primùm contrà Manichæos, Aduerſarium legis, & Prophetarum, aliosque eiuſdem farinæ, auidos, ac inſanos Diuinæ prouidentiæ inſectatores, non ſolùm connati ſunt oſtendere Sancti PP. nihil abſolutè, ac ſimpliciter malum, omniſque expers bonitatis prodijſſe ab omnipotentia Dei, ſed inſuper feruidà oratione perpetuò addidere, omnia opera Dei talia eſſe, quibus nihil in ordine ad vniuerſum, melius, & vnicuique conuenientius eſſe poſſit. Quod cùm comprehenſione rerum omnium, quàm non habuere, aſſequi nō potuerint, nec de ſingulis edocti ſint per Diuinam reuelationem; atque vt eam accepiſſent à Deo, independenter tamen ab illa neceſſe fuerit diſputare, vtpotè cum Philoſophis, aut Hæreticis, illis, nihil, iſtis, parùm, aut nihil reuerentibus ſcripturas; ſupereſt, vt PP. id deduxerint ex aliqua neceſſitate, qua Deus antecedenter deuinctus ſit melioribus, & conuenientioribus reſpectu cuiuſque rei, & reſpectu vniuerſi. Neque hoc ſpontaneæ noſtræ interpretationi reliquere PP. vtpote aſſumentes vbique apertè, in argumentum doctrinæ ſuæ, bonitatem Diuinam, decentiæ leges, perfectionem infinitam prouidentiæ, quatenùs repugnantes electioni rerum minùs inuicem congruentium; nec

nec correſpondentes mutuæ proportioni ipſarum.

Art. 5. Conſequenter ad hoc principium vniuerſale, tuentur iidem PP. non modò bonum, ſed melius, & conuenientius abſolutè fuiſſe, producere hominem peccabilem, quàm care tem proximè peccandi poteſtate; nec non inducere in hoc vniuerſum animalia venenata, atque humano generi præmoleſta, herbaſque animalibus nocentes; quàm eiuſmodi omnia excludere ab vniuerſo. Vno verbo, vbicumque incidit quæſtio an hoc expediat, vel illud ex iis, quæ dantur de facto, ſemper concludunt indubitàter PP. ea expedire, eſſeque meliora, & conuenientiora in ordine ad vniuerſum, quàm eorum carentiam; Neque verò id aliundè vnquam probant, quàm quia à bono Deo omnia optima, & optimo modo fieri neceſſe fuit. Quam quidem cauſalem, ſi quis reducere velit, vt nonnulli perperam tentarunt, non in naturam ipſam rerum, & ad dictamen neceſſarium Diuinæ ſapientiæ; ſed vel ad denominationem extrinſecam ab actu libero Dei eſſentialiter optimo, quidquid, & quomodolibet ſtatuat; vel ad finem, menſuram, & modum perfectionis liberè à Deo vnicuique præſcriptos, ita vt oppoſitum finem, & oppoſitam menſuram, & modum oppoſitum præſcribere potuerit. Quis inquam, ita interpretari velit eam & doctrinam, & rationem doctrinæ Sanctorum PP; ridiculam planè vtramque reddiderit. Secundum namque priorem intelligentiæ modum, nihil reipſa aliud docuiſſent Sancti PP. quàm actus quibus prouidet Deus rebus creatis, eſſe optimos, qualeſcumque demum ſint res à Deo factæ, & ordo ab eodem in iiſdem conſtitutus: ideſt, ſuppoſuiſſent id, de quo vnicè erat controuerſia; nempè perfectionem Diuinæ prouidentiæ in ſe intrinſece; idque prætermiſiſſet omninò examinare, vnde Hæreticorum peruerſitas, & cæcitas Philoſophorum inferebant imperfectam, & defectuoſam eſſe prouidentiam Dei; nempè naturas rerum, conſtitutionem

tionem phyſicam, & ordinem creatum vniuerſi eidem intrinſecum. Quæ ineptitudo, non niſi inſanè, ac impiè adſcribi PP. poteſt. Non minùs eneruat, ac deturpat eandem PP. doctrinam altera interpretatio de fine, menſura, modo præſcriptis de facto cum poteſtate præſcribendi oppoſita omnia. Vnicus namque conatus PP. eſt, finem, menſuram, & modum, quibus de facto ſubiacet vniuerſum, eſſe optimos, quia Deus non niſi optima facere poteſt: Cui nihil magis oppoſitum eſſe poteſt, quàm Deum oppoſita omnia facere potuiſſe, eóque ipſo eadem oppoſita omnia futura fuiſſe optima. Si enim hoc verum eſſet, fruſtrà PP. laboraſſent in oſtendenda ratione optimi in rebus, quæ de facto ſunt, & in modo, ac ordine, quo ſunt. Suffeciſſet dicere, Deum ita feciſſe, ſicut fecit. Quod tamen vt ſufficeret, longè aberat ab animo aduerſariorum negantium quidquid fit à Deo, eo ipſo optimum eſſe, idque vnicè negantium. Qui proinde non aliter conuinci poterant, quàm coniunguntur à Sanctis PP. defendendo, quidquid à Deo fit, id eſſe in ſe intrinſecè optimum, & optimè ordinatum, independenter à denominatione extrinſeca certè non per ſolam denominationem extrinſecam ab actu, vel fine Dei, ſeu proximo, ſeu remoto, de quo nihil curabant impugnatores prouidentiæ Dei.

Art. 7. Confirmatur ea doctrina, & intelligentia PP. ex ijs, quæ pari conſenſu docent circa ordinem ſupernaturalem. Tradunt enim, tamquam certiſſima dogmata oportuiſſe, vt Deus aſſumeret naturam creatam, ſuppoſita eius eleuatione in ordinem ſupernaturalem ſimul cum lapſu in peccatum; Ex ſuppoſitione aſſumptiònis, naturam humanam eligi potius debuiſſe, quàm Angelicam: Naturæ iam aſſumptæ negari nequaquam potuiſſe ab inſtanti conceptionis viſionem beatam; ſcientias omnes per ſe, & per accidens infuſas, omneſque habitus virtutum non repugnantes beatitudini, & vnioni hypoſtaticæ;

rurſus

surſus Chriſtum Dominum debuiſſe naſci ex matre Virgine: huic maternitati debitam, ideoque collatam de facto fuiſſe immunitatem a peccato originali: huic immunitati annexam fuiſſe reſurrectionem poſt triduum, atque aſſumptionem in Cœlum. Quæ omnia, & ſimilia non aliunde probant, alijque Doctores Catholici, quicumq; ea probant, & cenſent certiſſima, quàm ex principio, quod tuemur, de neceſſitate Dei ad optimum, maximèque proportionatum, & connaturale reſpectu cuiuſque rei, ſiue naturalis, ſiue ſupernaturalis, ex ſuppoſitione, quòd exiſtant. Quod ſi qui non admittant aliquid eorum, quæ modò propoſita ſunt, aut aliorum eiuſmodi, non aliter profectò id faciunt, quàm negando ſimul proportionem mutuam, & exigentiam innatam eius, quod negatur, reſpectu eius, quod admittitur. Apparet itaque communem omnium Sanctorum PP. & Theologorum ferè omnium conſenſum indubitatum agnoſcere in Deo neceſſitatem aliquam antecedentem, vt ſuperaddat vnicuique rei, ex ſuppoſitione quòd exiſtat, ea omnia, quæ ſunt illi proportionata, eiuſque appetitui innato conformia. Loca ſingula, circa ea, quæ modo ſpecialiter propoſita ſunt videri poſſunt, ſi placet, apud Montoyam loco iterum, atque iterum memorato, & digno, qui ſæpiſſimè in memoriam reuocetur, propter incredibilem lectiſſimæ eruditionis abundantiam, & varietatem.

Art. 8. Maximi eandem in rem momenti eſt communis, & indubitatus humani generis conſenſus reputans certiſſimum, ſanè multo certius, quàm oppoſitum, ſubſequuturam eſſe combuſtionem applicato igne ad paſſum benè diſpoſitum: lapſurum eſſe lapidem proiectum è feneſtra, aut vertice montis, nec permanſurum eſſe in medio aere, aut in loco decliui abſque impedimento; craſtina die rediturum eſſe ſolem, atque reditu ſuo illuminaturum, & calefacturum eſſe: non eſſe ruiturum in inſtanti proximè ſequenti Cœlum,

vel

vel etiam domum recens, & optimè fabricatam; & ſic de ſimilibus. Si enim nulla maior ineſſet Deo neceſſitas antecedens ex ſua natura ad volendum, & ad inducendum cooperatione ſua, quod eſt rebus præexiſtentibus connaturale, atque intrinſecè proportionatum potiùs, quam ad oppoſitum, vana prorſus, & ſine fundamento, ideòque ſtulta omninò eſſet ea hominum perſuaſio, & ſpes magis, & multò magis inclinans ad vnam partem, quàm ad oppoſitam. Quia exiſtente Deo omninò indifferenti ad vtramque partem, nulla poteſt eſſe maior certitudo vllius euentus ſic potiùs, quàm ſic futuri; quandoquidem omnes aliæ cauſæ quoad omnes ſuos effectus, eſſentialiter pendent à voluntate, & cooperatione Diuina; neque Deus vllam certitudinem fundare poteſt determinationis, & electionis ſuæ, atque cooperationis in vnam potiùs partem erupturæ, quàm in oppoſitam, niſi ſola neceſſitate antecedenti conueniente ſibi ex ſua natura, ad operandum tali modo, & nō oppoſito. Nempè Deus non acquirit habitus inclinatiuos, & determinatiuos in vnam partem, ſicut acquirunt homines propter longi temporis vniformitatem in operando ſic, vel aliter. Quare ſi in euentibus propoſitis, inque alijs ſimilibus nullum eſſet aliud fundamentum credendi fore hoc, & non fore oppoſitum, præterquàm ita retro eueniſſe vniformiter per plura ſæcula; fundamentum eſſet nullum, & prorſus vanum. Quia Deus poſt ſæcula, vtcumque multa vniformis operationis, æquè facilè inciperet operari quoad omnia oppoſito modo, atque ſi nihil tale vnquam præceſſiſſet, ſi nihil obſtaret aliud; nempè neceſſitas aliqua conueniens ſibi ex ſua natura ſic, ſaltem vt plurimùm operandi, & non aliter. Cùm ergo dicendum nequaquam ſit, perſuaſionem illam, & ſpem firmam vnius determinatè partis ſubſequuturæ potiùs, quàm oppoſitæ, inditam à natura generi humano, eſſe vanam, ac ſtultam; dicendum vtique eſt, ineſſe Deo aliquomodo ex ſua

natura

natura aſſertam neceſſitatem ad optimum vnicuique rei præexiſtenti connaturale.

Art.9. Iſta porrò neceſſitas Dei ad euentus, & effe&us rebus,& cauſis præexiſtentibus connaturales non eſt inprimis vniuerſaliter, & abſq; vlla exceptione neceſſitas metaphyſica, ſed tãtùm moralis,ſeu phyſica,aut quaſi phyſica. Quia ſæpè Deus patrat miracula, quibus ſuſpendit effe&us cauſis ſecundis præexiſtentibus connaturales: Quod fieri non poſſet, ſi Deus teneretur ad illos neceſſitate vniuerſaliter metaphyſica,abſque vlla exceptione. Deinde nulla Deo conuenire poteſt neceſſitas, aut moralis,aut purè phyſica,& quæ non ſit fundata immediatè in eadem. Quia Deus nihil facere poteſt difficulter, aut cũ maiori,vel minori facilitate,quàm aliquid aliud; ſed quidquid poteſt, æquè facilè poteſt; quia poteſt infinità virtute,&ex motiuo infinito mouente ad omnia,ad quæ mouere abſolutè poteſt, eadem vniformi infinitate fundata in infinita ſua bonitate,qua ſola ſecundum ſe præcisè mouetur Deus ad omnia, ad quæ moueri abſolutè, ac determinari poteſt. Quapropter neceſſitas Dei moralis ad optimum vnicuique rei iam præexiſtenti connaturale fundatur in duplici neceſſitate metaphyſica, eſtque realiter indiſtin&a ab vtraque ſimul ſumpta. Altera eſt, ne cuiquam exiſtentium neget bonum ipſi connaturaliter debitum, niſi fa&a cõpenſatione per aliquod aliud bonum,aut maius,aut ſaltem æquale negato; & prætereà incompoſſibile ex ſua natura cum bono connaturali,quod negatur. Altera neceſſitas metaphyſica eſt non inducendi, niſi rarenter, compenſationes eiuſmodi miraculoſas. In priori neceſſitate compenſatio illa,vel æqualis, vel exceſsiua intelligitur facienda,vel illi ipſi entitati immediatè,& ſecundũm ſe, cui negatur bonum connaturale; vel facienda vniuerſo, propter quod ſunt,& cuius proinde bono cedunt, quæcumque continentur in ipſo.In poſteriori neceſſitate Tò *rarenter* intelligitur comparatione fa-

&a

&a cum euentibus, & effectibus, qui ſunt connaturales cauſis ſecundis præexiſtentibus, ſiue actiuis, ſiue paſſiuis.

Art. 10. Pro faciliori aſſenſu duplicis huius neceſſitatis methaphyſicæ conuenientis Deo reipſa, obſeruandũ inprimis eſt, Deum de facto ſemper vſum eſſe tali compenſatione, nec eam niſi rarenter inſtituiſſe. Humanitati enim Chriſti Domini (vt illuſtriora quæque miraculorum exempla breuiter perſtringam) negata eſt propria ſubſiſtentia ſibi connaturalis; ſed non niſi ſubrogata Diuina. Accidentibus Euchariſticis deeſt ſubſtantia, & Sanguis Chriſti Domini loco ſubſtantiæ ſibi connaturalis; & inde proſunt ad effectus incomparabiliter meliores connaturali informatione panis, & vini. Ignis Babylonicus impeditus fuit à combuſtione connaturali, ſed propter indemnitatem innocentium, & commendationem innocentiæ, & ſpecialis erga ipſam prouidentiæ, & amoris Diuini, perpetuò manſuram, & profuturam apud poſteros. Subſtitit aliquando curſus ſolis; ſed conceſſo progreſſu, & perfectione victoriæ cedentis in gloriam Dei, & in ædificationem præſentem, ac futuram Cultorum ipſius ſimul cum fiducia eorundem in eundem; & ſic de alijs eiuſmodi abſque vlla exceptione; nec enim eſt exemplum euentus vllius negati miraculosè, abſque poſitiuo aliquo compenſante adæquatè, imò, & ſuperabundanter euentum connaturalem negatum. Euentus porrò iſtos miraculoſos eſſe de facto raros, atque rariſſimos, ſi comparentur cum multitudine euentuum rebus connaturalium, maniſeſtiſsimum omnibus eſt. Maximè autem credibile eſt, miraculum, quale nullum patratum eſt intuitu Chriſti, & meritorum eius eſſe abſolutè impoſſibile; ac proinde, & frequentiam miraculorum maiorem, quàm frequentiam euentuum connaturalium, aut illis ſupparem eſſe pariter impoſſibilem. Quia ea ipſa frequentia maior miraculorum, eſſet genus aliud inauditum miraculi multò mirabilius, quàm

quam frequentia minor; ſicut etiam foret mirabilius miraculum non compenſatiuum euentus connaturalis, quàm quod eſt conpenſatiuum; quia illud contradiceret magis diſpoſitioni præexiſtenti in natura; atque hæc contradictio diſpoſitionis præexiſtentis eſt tota ratio admirationis per ſe. Quis autem credat aliquid ex genere ſuo mirabilius Deum facere potuiſſe, quàm fecerit intuitu Chriſti, & meritorum eius, cuius exiſtentia dicitur à Sanctis PP. communiter miraculum miraculorum, & inter omnia mirabilia, quæ à Deo fieri poſſunt, mirabiliſsimum?

Art. 11. Deinde Deus producit omnes ſuos effectus per amorem erga ſingulos iuſtè proportionatum bonitati ipſorum; ita vt meliora quæque magis amet; minùs verò, minùs bona; nec oppoſitum contingere poſſi retentâ maioritate, & minoritate bonitatis in vnoquoque, vt dictum eſt quæſt.25. Quæcumque igitur poſtulat appetitu innato vnuſquiſque effectus Diuinus ratione intrinſecæ ſuæ proportionis cum illis, eadem illi appetit, & vult efficaciter amor Diuinus propter vim ecſtaticam amoris, transformatiuam amantis in rem amatam, & ex ſuo conceptu conformatiuam appetitus inter vtrumque quod maximè locum habet in appetitu vnius cauſato ab amore alterius erga ſe, præcisè ex vi amoris, vti contingit in omni appetitu innato rerum creatarum comparato cum amore Diuino, ex quo videlicet proficiſcitur tamquam effectus à cauſa ſua, & à quo dependet tamquam à ſua iuſta menſura, vt in eodem loco expoſitum eſt. Ergo ſi Deus negaret alicui ſuo effectui abſque compenſatione, vt minimùm, æquali, bonum illi proportionatum, atque adeò terminatiuum appetitus innati eidem effectui; eo ipſo contradiceret ſuo amori, & ſuæ voluntati efficaci, ſecumque pugnaret voluntatibus inuicem incompoſſibilibus. Quod eſt impoſsibile.

Art. 12. Confirmatur hæc ratio ex illo Sapientiæ.

tiæ. 11. 25. *Diligis omnia, quæ ſũt, & nihil odiſti eorum, quę feciſti.* Non autem diligeret Deus, ſed magis odiſſet, quæ feciſſet; ſi induceret in ea malum contrarium naturæ, & inclinationi ipſorum, abſque neceſſitate eius violentiæ ad inducendum bonum aliud, vt minimùm, æquale negato. Odit enim profectò, nec verum eſt, quòd diligat, qui negat alicui bonum debitum, atque omninò proportionatum, atque ideò deprimit illum infra dignitatem ſuam abſque alio emolumento compenſatiuo talis iacturæ. Prætereà non apparet, quid aliud intelligi valeat ex parte Dei nomine dilectionis, & excluſionis odij erga creaturas, niſi voluntas conferendi tali bonum, & excluſio voluntatis inferentis tale malum. Attendatur ratio vtriuſque partis, quæ ibi adiungitur immediatè: *Nec enim odiens aliquid conſtituiſti, aut feciſti*; ideſt, neque in intentione, neque in executione quidquam hoſtiliter, & contra cuiuſque dignitatem, & exigentiam innatam actum eſt. Quòd cùm ad ſolam naturam rerum, ſolamque cõditoris bonitatem ſecundum ſe referatur, vt clarè apparet ex contextu; efficaciter concluditur, non potuiſſe aliter contingere.

Art. 13. Confirmatur vlteriùs eadem doctrina paritate ſimul, & ratione à priori. Non minùs vnaquælibet rerum creatarum collectio, quàm vnaquælibet res creata ſeorſim eſt participatio, & ſimilitudo Diuinarum perfectionum eſſentialiter ordinata ad gloriam, & laudem Dei. Ergo ſicut Deus ratione ſuæ perfectionis reddit abſolutè impoſſibilem in qualibet indiuidua entitate ſeorſim, tùm coniunctionem, & identitatem prædicatorum ſibi inuicem diſſonantium, & mutuò incohærentium; tùm ſeparationem, ac diſtinctionem eorum, quæ ſibi inuicem congruunt, ac conſonant: ita eadem ſua perfectione reddit impoſſibilem collectionem, & coexiſtentiam, ſucceſſionem, & mutuas viciſſitudines rerum creatarum repugnantes, ratione additionis, vel detractionis, appetitui innato, & mutuæ propor-

tioni

tioni intrinſecæ ipſarum. Hoc nimirum pacto, & non aliter euadit amplitudo omnipotentiæ, & dominij Dei iuſtè commenſurati dictamini ſapientiæ eius, cui neceſſe eſt, vt conformetur omnis operatio Dei tum diſtributiuè, tùm collectiuè, iuxta illud 1. ad Epheſ. 11. *Qui operatur omnia ſecundum conſilium voluntatis ſuæ*. Vbi ex obſeruatione D. Thomæ ibidem, ideò non dicitur ſecundum voluntatem, ſed ſecundum conſilium voluntatis, vt oſtendatur amplitudinem libertatis Diuinæ, in volendo, & operando contineri intra ambitum dictaminis Diuinæ ſapientiæ præſcribentis determinatum quendam ordinem in diſpoſitione rerum creatarum ex ſuppoſitione, quòd illas condere, & conſeruare velit. Hoc eſt, quod dicebat ſupra art. 2. D. Auguſtinus; dum dicebat Deum non eſſe omnipotentem potentia temeraria, ſed ſapientiæ virtute. Idem iterum docebat, dum art. 3. ſub finem ſuggerebat Deum lege inuiolabili, & incorrupta regere omnes, quod condidit; id eſt dictamine neceſſario, quo iudicauit eſſe pulcherrimum, vt eſſet, quidquid eſt; quomodo eſt; ita videlicet, vt tali legi, & dictamini neceſſariò ſeſe conformauerit, nec potuerit omnia inuertere, ac deordinare ſecùs operando à toto genere, quàm iam operatus ſit.

Art. 14. Confirmatur, & declaratur hæc ratio. Quia non minùs abſurdum, & dictamini ſapientiæ diſſonum eſt, inuertere totum ordinem rebus connaturalem, reſque omnes regere contrà quàm poſtulant ratione mutuæ proportionis, & exigentiæ innatæ, quàm facere hircoceruum, equum hominem, & ſimilia. Quòd etſi ex ipſa terminorum apprehenſione facilè cuiuis appareat conſideranti, & deducenti in ſpecies determinatas eam ordinis inuerſionem, maioris tamen claritatis gratia inquiro; Cuinam non ſpontè appareat diſſonum, & repugnans, totum Cœli concauum, excluſis omnibus alijs, repleri ſolis muſcis, aut araneis, ita vt nihil ſit

in rerum natura, præter hæc animalia, & Cælum, Terra, & aqua aerem circumcludi? immitti aeri totum ignem; & in centro horum omniū collocari Cælos? Angelos omnes tota æternitate deſtitui ſpeciebus intelligibilibus? omnes homines pedibus in aera ſublatis, & capite ad terram hærenti procreari, atque perpetuò conſeruari? Dentes in cauitatibus oculorum in orbem diſponi? Oculos inſeri mandibulis? neque lucem à ſole, nec calorem ab igne, neq; frigus ab aquâ vnquam promanare? grauia ſurſum, leuia deorſum ferri? aliaque his ſimilia. Quæ ſi plerumque accidere, & magna ex parte ita fieri potuiſſe, Deumque id non dedecere, imò eadem facilitate ſic ea omnia exequi potuiſſe, quà de facto ſecùs omnia ſummo ſapientiæ ordine gubernat, quiſquam in animum inducere poterit; is ſolùm noſtram ſententiam negare audebit. Nempe per ea monſtra ſolus inuertitur ordo legibus naturæ præſcriptus, abſque vtilitate, & compenſatione pari. Quod ſolùm negamus fieri à Deo poſſe.

Art. 15. Confirmatur rurſus. Quia Deus facta aliqua reuelatione, neceſſariò tenetur non reddere illam incredibilem editis miraculis, ſed magis reddere credibilem. Ergo Deus producta aliqua creatura, neceſſariò tenetur infinitatem ſapientiæ ſuæ, qua illam condidit, non reddere incredibilem, ſed potiùs credibilem. Ergo tenetur non negare, per miracula, rebus creatis bona ipſis connaturalia, ſaltem plerumque, aut maiori ex parte, vel etiam rarò, nulla facta compenſatione. Antecedens ſupponitur ex communi Theologorum cònſenſu, & ex ijs, quæ habentur quæſt. 18. de Virt. Theol. Patet prima conſequentia. Quia Deus non poteſt maiori aliqua neceſſitate compelli ad tuendam ſuæ veracitatis quàm ſuæ ſapientiæ opinionem. Probatur ſecunda conſequentia. Quia non minùs idoneum motiuum eſſet, ad denegandam ſapientiam Diuinam, earum rerum, quas nuper propoſuimus, aliarumque ſimilium frequens deordinatio, aut etiam

rara ſine conpenſatione æquali; quàm idoneum motiuum forent, ad denegandam veracitatem Diuinam, miracula ex ſua natura obſiſtentia aſſenſui reuelationis. *Vis huius paritatis ex eo* maximè elucet; Quia ſicut de facto Sancti PP. & Theologi optimè ſuadent credibilitatem myſteriorum fidei miraculis quæ illi fauent; ita ijdem, & probi omnes Philoſophi optimè ſuadent infinitam conditoris ſapientiam pulcherrimo rerum ordine, ex quibus vniuerſum conflatur, vti inſinuatum eſt q. 2. in poſtrema demonſtratione. Ergo ex oppoſitis æquè bene ſuaderentur oppoſita. Ergo eſt vtrobique æqualis oppoſitorum repugnantia. Idem rurſus ex eo elucet; Quia ſicut repugnat Deo, non omnia cognoſcere verè, aut mentiri circa aliquid; ita repugnat eidem, non habere omnia apud ſe ſapientiſſimè ordinata, ac ideata, aut deſipere in efficiendis rebus. Non minùs autem deſiperet Deus, ſi inuerteret ordinem rebus connaturalem, nullo deinde deducto maiori bono, vel ſaltem æquali; quàm ignoraret, aut mentiretur, obiectis aliter, atque ſunt in ſe, manifeſtatis per reuelationem, Nempè inſipientia practica conſtituitur rerum adminiſtratione ipſis omninò indebita, earumque naturis contraria; ſicut ignorantia, aut mendacium conſtituitur enunciatione oppoſita obiecto, vt eſt in ſe. Vndè optimè D. Thomas 1. contra gent. c. 81. n. 4. loquens de ſapientiâ, & voluntate Dei ſubdit: *Sapientis voluntas eo quòd eſt de cauſa, eſt de effectu, qui ex cauſa de neceſſitate ſequitur. Stultum enim eſſet velle ſolem exiſtere ſuper terram, & non eſſe dies claritatem.* Eadem autem eſt ratio de cæteris connaturaliter vnicuique debitis.

Art. 16. Acced t his alia paritas non minoris momenti. Omnipotentia Diuina nihil poteſt in ſe præcontinere penitùs malum, omnique carens bonitate quatenùs tale, nec poteſt eſſe auctor naturæ malæ, aut vllius puri mali. Quâ de re noti ſunt omnibus conatus Auguſtini, aliorumq; Sanctorum PP. aduerſus Manichæos, Ergo neque

que continet in ſe omnipotentia Dei ordinem præpoſterum rerum creatarum contradicentem naturis earum, abſque vllo alio bono indè deducendo. Patet conſequentia, quia purum malum non aliunde excogitari poteſt tale eſſe, niſi quia opponitur bonitati, quæ de facto eſt in rebus, quæque eſt de conceptu participationis cauſæ in effectu, ideſt, Dei in creatura facta a Deo. Ordo autem præpoſterus, & contrarius exigentiæ, atque proportioni mutuæ rerum eodem modo opponitur ordini, qui de facto eſt in rebus, quique eſt de conceptu ſimilitudinis, & imaginis correſpondentis ideæ, & exemplari ſapientiæ Diuinæ. Ergo tam repugnat, vt procedat à Deo ordo naturis rerum contrarius, abſque compenſatione huius quaſi deordinationis per ordinem alium aliter compenſatiuum eiuſdem exigentiæ rerum, ideóq; purè malus, pureque nocens; quàm repugnat, vt procedat à Deo aliquod aliud purum malum ſimplex, ſeu non conſiſtens in comparatione, & diſpoſitione vnius rei reſpectu alterius.

Art.17. Accedit rurſus *Deum, & naturam nihil perperam facere.* Quod tamquam primum principium vſurpat Philoſophus 1. de Cœlo text. 32. l. de inceſſu anim. c. 9. fine, & alibi ſæpè. Exponit autem idem, quid ſit oppoſitum eius, quod perperam, in eodem libro de inceſſu c. 2. dicens: *Illorum autem* (inuariabilium in natura) *vnum eſt, naturam nihil fruſtra facere, ſed ſemper ex ijs, quæ cuique animalium generis eſſentiæ contingunt, id, quod optimum eſt. Quam ob rem ſi melius hoc modo, ita natura ſe habet.* Quæ eſt ipſiſſima ſententia Auguſtini l. 3. de libero arbitrio c. 5. *Quidquid ait, tibi vera ratione melius occurrit, hoc ſcias feciſſe Deum.* Ideſt, hoc tamquam certiſſimum tenendum eſt, nunquam Deum prætermittere optimum, rerumque naturis maximè conforme; quibus videlicet ſolis ratio noſtra niti poteſt, vt deducat quod verè melius eſt. Eodem pertinet, quod dicit l. 1. contra Aduerſarium legis, & Pro-

Thearum c. 14. poſt medium. *Aut verè vſque adeò deſipiendum eſt, vt videat homo melius aliquid fieri debuiſſe, & hoc Deum vidiſſe non putet? aut putet vidiſſe, & credat facere noluiſſe, aut voluiſſe quidem, ſed minimè potuiſſe? Auertat hoc Deus à cordibus piorum.* Vbi hoc maximè obſeruandum eſt, non maius incommodum reputari ab Auguſtino, quod adſcribatur Deo ignorantia rei ab homine certò cognitæ, vt melioris, aut impotentia eam faciendi, cùm voluerit; quam quòd adſcribatur nolitio eius, quod ab homine videtur melius eſſe. Conſonat vtrique Chryſoſtomus in 1. Corinth. 12. hom. 30. *Si tu rationum vias ingrediaris mille, nullam inuenies, quæ tam verè, tam appoſitè habere iſta omnia rectè demonſtret, quàm ſi ita placuiſſe rerum opifici confiteare. Certè enim quod optimum, rectiſſimumque factum fuit, hoc illum voluiſſe, conſentaneum eſſe debet.* Quòd ſi hoc ita conſentaneum eſſet, vt oppoſitum eſſet non minùs conſentaneum, aut minùs eligibile à Deo, vti contendunt aduerſarij; nulla ratione tutiſſimè, vt vult Chryſoſtomus, acquieſcere poſſemus huic præſumptioni voluntatis Diuinæ optimum ſemper, rectiſſimumque diligentis; quando tam facilè præſumi poſſet minus bonum, minuſque rectum dilexiſſe Deum. Aliâ id ipſum ratione vrget iterum Auguſtinus l. 4. de Geneſi ad literam c. 16. *Bona facere, ſi non poſſet; nulla eſſet potentia. Si autem poſſet, & non faceret; magna eſſet inuidentia. Quia ergo Omnipotens, & bonus eſt omnia valdè bona fecit.* Tam igitur certum eſt, ex ſuppoſitione, quòd Deus aliqua faciat, ea facere valdè bona, id eſt, optimo ordine inter ſe conſtituta, quàm certum eſt ineſſe Deo potentiam, & non ineſſe inuidentiam. Certiſſimum igitur eſt certitudine fundata in ipſis naturis rerum arguitiuè, formaliter verò in bonitate, & ſapientia Dei infinita, Deum nihil perperam facere poſſe, neque hoc malum vitare poſſe niſi faciendo, quod eſt optimum reſpectu cuiuſque iuxta proportionem, & exigentiam eius innatam id eſt,

explendo virtutem actiuam ; & paſſiuam præexiſtentem in rebus per effectus, & formas deindè ſubſequentes, vti exponitur, & alijs inſuper rationibus confirmatur q.6.de Gratia.

Art.18. Propono vltimo loco incommodum ingens contrariæ ſententiæ: nimirum, ſecluſa ſpontanea, & libera promiſſione Dei, nullam eſſe certitudinem præmij, & ſupplicij, quæ malis, ac bonis operibus connaturalia ſunt iuxta intrinſecam eorum proportionem; & Deum æqua facilitate ſtatuere potuiſſe æternam damnationem omnium hominum benè, ac laudabiliter operantium toto vitæ decurſu, atque adeò ipſius etiam à conceptione ad obitum vſque Sanctiſſimæ ſemper Virginis Mariæ, Matris inſuper Hominis Dei, & è conuerſo decernere æternam beatitudinem conferendam homicidis omnibus periuris, ſacrilegis, hæreticis, atheis, & nihil vnquam honeſtum vel etiam meditantibus. Quo euaneſceret præcipuum pro immortalitate animæ, prouidentiaque Diuina aſſerendis argumentum naturale PP. ac probis omnibus Philoſophis vſque adeò familiare, ac celebre, & vbique gentium validiſſimum ſemper habitum; redderetur que penitùs inanis grauis illa, veraque ſententia Chryſoſtomi increpantis quosdam hac in re delirantes Philoſophos ſermone 4.de Prouidentia poſt medium. *Si nihil eſt poſt hanc vitam; neque Deus eſt.* Quæ conſequutio eſt nulla apud aduerſarios noſtros, ſtando ſoli rationi naturali, qua tamen ſola nititur ibi Chryſoſtomus. Aduerſarij etenim noſtri putant Deum de potentia abſoluta poſſe poſt hanc vitam æquare omnium bonorum, & malorum fortunam, vel annihilando omnes, vel omnes pariter, aut detrudendo ad inferos, aut deducendo ad gloriam; vel etiam commutando vices vtrorumque, malis vocatis ad gloriam, & bonis detruſis ad inferos; atque Deũ eſſe æquè indifferentem, ex natura rei, ad quidlibet horum. Cuius rei abſurditas tametſi ex ſe eſt clariſſima, & apparet ſatis ex ratione propoſi-

ta; videri tamen multò plura, eaque magni ponderis argumenta, & teſtimonia poſſunt apud Montoyam diſput. 57. de voluntate Dei ſect. 3. & 4. Interim aduertere libet, quod pluribus cōfirmatur in quæſtionibus de act. hum. ex natura rei præcisè, & ſeclusis reuelationibus, & promiſſionibus Dei, non aliter connecti, nec alia ratione, actus bonos, & malos cum præmijs, & ſupplicijs, atque connectuntur aliæ cauſæ naturales actiuæ, & paſsiuæ cum effectibus, & formis ſibi connaturalibus. Tota enim vtrobique ratio eſt intrinſeca proportio, & appetitus innatus in illa fundatus, atque impoſſibilitas, vt aliquid ſit fruſtra in rerum natura; dum impeditur ab exercitio ſuæ virtutis abſque vlla compenſatione per aliud bonum, vt minimùm, æquale. Qua propter cuicumque videbitur diſſonum, vti omnibus diſſonantiſsimum videri debet, bona, & mala opera parem, aut nullum exitum habere, aut habere exitum contrarium naturæ, & exigentiæ ſuæ diſſonum quoque videri debet vti reipſa eſt, vt res quælibet aliæ deſtituantur, abſq; compenſatione, effectibus, formis, & quibusuis alijs bonis ſibi connaturalibus, & proportionatis exigentiæ earum. Ob hæc igitur omnia dicendum eſt, Deum teneri neceſſitate morali, indiſtincta à dupl.ci neceſſitate metaphyſica ſuperiùs explicata, ad optimum vnicuique enti creato iam præexiſtenti connaturale, atque eatenùs prouidentiam Diuinam naturalem eſſe inductiuam legum naturæ inſertarum ipſi rerum naturæ, eandemq; prouidentiam ijsdem legibus adſtringi modo dicto.

Ad 1. Certum eſt, Deum nihil cuiquam debere, quaſi acceperit, & inde teneatur ad compēſationem ex iuſtitia commutatiua. Huiuſmodi autem debitum excludit à Deo, Auguſtinus, vt patet ex ſua cauſali. Qui enim gratuitò præſtat omnia tamquam principium purè liberale totius boni, quod eſt in Creaturis, clarè conuincitur nihil debere, tamquam acceperit, & titulo iuſtæ

com-

compenſationis. Cæterùm Deus tenetur titulo decentiæ ad ſuperaddendum aliqua, ex ſuppoſitione, quòd iam fecerit aliqua alia, ne videlicet perperam ea fecerit, & incohærenter, atque adeo inſipienter. Quo pacto tenetur ad imponendum tectum domui, qui illam fabricauit, quin vllo titulo teneretur fabricare.

Ad 2. Lex naturalis, quæ eſt intrinſecè in rebus creatis, eſt lex paſsiuè ſumpta, & lata à Deo, ſimulque quaſi intimata per ipſam rerum creationem. Vnde lex naturæ hoc modo ſumpta ligat res creatas formaliter, non verò Deum. At lex naturæ actiue ſumpta eſt dictamen neceſſarium Diuinæ ſapientiæ, quod non obligat propriè Deum, cùm ſit ipſe Deus; determinat tamen, atque neceſsitat, vt ſiquidem creandum ſit aliquid, diſponantur cætera, prout illi congruit, ne quid exiſtat diſſonum, malè cohærens, & inordinatum in rerum natura, auctore Deo. Quia verò ab iſto dictamine ſapientiæ ſuæ exorbitare non poteſt Deus per determinationes ſuas liberas; propterea dicitur obligari, & quaſi vinciri eodem dictamine veluti lege ſua. Quapropter, quod dicit Auguſtinus Deum nihil contra naturam facere, quia id cuique rei eſt naturale, quod ille fecerit; non ita accipiendum eſt, Deũ poſſe facere indiſcriminatim, circa res creatas, quidquid à nobis quomodolibet eſt cogitabile circa eaſdem; ſed ita, vt intelligatur Deum non poſſe facere, niſi quæ ſunt conformia rerum naturis, ſeu potiùs non poſſe facere contra naturas rerum, licet facere poſſit ſupra illas, impediendo bonum connaturale per aliquid melius intrinſecè incompoſſibile cum illo. Hac nimirum de cauſa afferta cõuertibilitate naturali reſpectu cuiuſque, cum eo, quod Deus fecerit, immediatè ſubiungit. *A quo eſt omnis modus, numerus, & ordo naturæ*; reddendo vtique rationem eius, quod præmiſerat, ex eo, quòd Deus hoc habet ex ſua natura, vt cum modo, numero, & ordine operetur, & non aliter. Quod perinde eſt, atq; Deum

eſſe determinatum ad id, quod cuique rei eſt naturale vel formaliter, vel ſaltem æquiualenter faciendo, quod illi congruit, vel aliquid melius.

Ad 3. Æquè Deum decet, vt producat creaturas, vtque nihil producat extra ſe: Quæ eſt ratio perfectæ indifferentiæ Diuinæ ante omnem ſuppoſitionem ſibi liberam reddita in illa quæſt. 20. At non æque decet Deum, vt operetur ordinatè, & inordinatè, vt congruit rebus, & vt diſſonat; conformiter ad dignitatem, quam iſdem idem contulerit amore ſuo, & contra illam. Vndè ex ſuppoſitione quod operetur, neceſſe eſt, vt modo quodam determinato operetur circa ſingulas non propter obligationem contractam erogando: ſed propter neceſsitatem erogandi ſapienter fundatā in infinita perfectione Dei, & in ordinatione eſſentiali creaturis ad gloriam, & laudem Dei, ad quam conferre non poſſunt, niſi decenter inuicem ordinentur. Vnde fit, vt neceſsitas iſtiuſmodi conditionata non ſit onerosa Deo, ſed honorifica; nec propriè dici poſsit neceſsitas iuris creati aduerſus Deum, ſed potiùs neceſsitas iuris Diuini aduerſus creaturas, vt potè neceſſitantis ipſas, vt inſeruiant laudi, & gloriæ Dei, & nè aliter exiſtant, quàm prout conferre poſſunt ad hunc finem. Itaque nullum eſt inconueniens, quòd quis ratione beneficij collati teneatur ad ſupererogandum titulo decentiæ, & ne aliquid inutiliter, ac inſipienter fecerit, niſi ſupererogет.

Art. I. Ad 4. Annihilato penitùs vniuerſo nihil ſupereſſet, cui aliquid aliud congrueret, vel diſſonaret: & cuius appetitui eſſet conforme, vel diſconforme; vti accideret permanente aliqua parte vniuerſi, & negatis reliquis, quæ illi parti ſunt connaturalia. & quibus non ſuperadditis illa exiſteret perperam, & ſine exercitio virtutis ſuæ actiuæ, vel paſsiuæ, vel adæquatè, vel inadæquatè. Conceditur itaque Deo libera, & perfectè indifferens facultas ad annihilandum vniuerſum

ſum, prout ſignificatur in illo ſapientiæ loco, & alibi ſæpè, ſed negatur, retenta aliqua parte vniuerſi, poſſe nihilominùs reliquam pàrtem connaturalem parti retentæ ſimiliter annihilare; de quo punctо nihil habetur in illo eodem teſtimonio; quod tamen eſt punctum totius controuerſiæ præſentis.

Art.2. Verùm quia communis, & indubitatus hominum conſenſus non minori cum certitudine ſperat non eſſe annihilandum totum vniuerſum craſtina die, quàm credat ignem applicatum paſſo benè diſpoſito calefacturum, & combuſturum eſſe, & ſic de alijs ſimilibus; imò illud prius omnium putat eſſe certiſſimum, eſtque fundamentũ omnis alterius certitudinis purè naturalis circa exiſtentiam rerum creatarum ſic, vel aliter ſubſequuturam; eaque certitudo non ſolùm habetur ex fide, ſed naturaliter ineſt omnibus hominibus: Explicandum ſupereſt, quomodo cohærere poſſit plena, & perfecta indifferentia Dei ad annihilandum, & non annihilandum vniuerſum, cum certitudine naturali perſuaſionis humanæ de annihilatione non futura. Et quidem videri poſſet, non poſſe à nobis ea duo in concordiam redigi, niſi per manifeſtam inconſequentiam. Dictum enim eſt ſuprà art.8. non poſſe certò ſperari calefactionem, aut combuſtionem potiùs, quàm oppoſitum, igne applicato ad paſſum, & ſic de alijs euentibus connaturalibus; niſi ponatur in Deo neceſſitas aliqua ſaltem moralis ad exiſtentiam eorum euentuum connaturalium potiùs, quàm ad non exiſtentiam eorum. Ergo aſſerta plena, & perfecta indifferentia Dei ad conſeruationem, & annihilationem vniuerſi non poteſt retineri maior certitudo de conſeruatione futura potiùs, quàm non futura. Supereſt nihilominus duplex ratio concordandi cõſequenter eam indifferentiam cum ea certitudine. Prior ratio eſt; quia neceſſitas illa moralis Dei ad euentus, & effectus rebus, & cauſis præexiſtentibus connaturales dicta à nobis eſt ſuprà art.9.

indiſtincta à dupl ci neceſſitate metaphyſica, altera non negandi quidquam connaturale abſque compenſatione æqua i, vel ſuperabundanti, altera neque eo modo negandi, niſi raro. In annihilatione vniuerſi non deeſſet compenſatio æqualis. Quia redigerentur omnia ad eum ſtatum, in quo erant antequam conderetur vniuerſum; pro quo ſtatu nihil eſſet, quod præponderaret, vel ex parte exiſtentiæ, vel ex parte non exiſtentiæ vniuerſi; ſed vtrumuis æquè deceret Deum, & eſſet æquè bonum abſolutè, & ſimpliciter, atque laudabile æqualiter, vt liquet ex dictis quæſt. 19. & 20. Vnde ex hac parte nullum eſſet maius fundamentum ſperandi conſeruationem, quàm timendi annihilationem vniuerſi. Altera tamen neceſsitas metaphyſica non perturbandi niſi raro, etiam cum compenſatione, ordinem rebus connaturalem, præbet ſufficiens fundamentum eidem certitudini communis perſuaſionis de conſeruatione mundi. Quia malum, quod ex genere ſuo tale eſt, vt non niſi rariſſimè contingat, vix vnquam timetur, & in ſingulis opportunitatibus tutiſsimè ſperatur non futurum. Licet enim aliquando contingat ruere repentè domum, quin rimas antè fecerit, aut vllum præceſſerit ſignum ruinæ; & ſimiliter accidat, vt tegula, è tecto delapſa frangat caput tranſeunti nullo impellente vento, & nemine mouente tectum, perindè nihilominùs tutò, & abſque vlla ſollicitudine, & degunt in domibus, & ambulant per vrbes, dum nullum apparet ſiniſtrum indicium, atque ſi nihil tale vnquam contingeret. Similiter ergo fieri poteſt, vt homines nulla ſollicitudine tangantur de annihilatione mundi, tametſi Deus ſit ad illam prorsùs indifferens; quia is euentus pertinet ad illud genus euentuum, qui non niſi rariſsimè contingere poſſunt, & ad quorum frequentiam neque cum compenſatione, neque ſine compenſatione eſt Deus vllatenus indifferens.

Art. 3. Altera ratio fundatur in iactura ſubſtan-

ſtantiarum rationalium, quæ ſunt intrinſecè immortales, & ordinatæ ad finem æternùm duraturum, atque obligatæ, vt operentur in ordine ad illum, cum minis, ex parte Dei, incidendi in æternam damnationem, ſi ſecùs faciant. Quæ cognitio cùm habeat vim legis, ſitque omnibus indita à Deo tamquam à legislatore, falſa eſſe nequit. Quia nequit Deus eſſe legislator fallax, & nugator. Quapropter caſu, quo Deus vellet annihilare mundum, neceſſe eſſet, vt priùs quoddam patraret miraculum; nempe negandi ſubſtantijs intellectualibus dictamen illud rationis dirigens ad æternitatem, & naturali neceſſitate ſubſequens ad ſubſtantiam intellectualem, & compenſandi, per aliquid ſupernaturale, defectũ miraculoſum talis dictaminis. Dum ergò experiuntur homines neutrum horum accidere, atque adeſſe dictamen illud conſcientiæ à Deo ſibi impreſſum, quod eſt arrha certiſſima æternitatis; dubitare nequaquam poſſunt, an ſit, vel non ſit annihilandum totum vniuerſum. Quia nec fieri poteſt, vt annihiletur ſtante eà ſuppoſitione: atque hæc ipſa ſuppoſitio tolli non poteſt, quin detur aliquod compenſatiuum ſaltem æquale; quod quale futurum eſſet, non neceſſe eſt, vt nobis innoteſcat in particulari. Sufficit, quòd generaliter innoteſcat plura Deum ſcire, & plura poſſe facere, quàm nos comprehendere, ac determinare poſſimus; & quòd præterea aſſequamur, nullum bonum connaturale negari à Deo poſſe abſque compenſatione, vt minimùm, æquali, vel reponente aliundè tantumdem boni, vel remouente tantundem mali naturaliter conſequentis ex rebus; præexiſtentibus, aut in eis contenti. Ad nullam igitur inconſequentiam nos cogit annihilabilitas mundi. Quod dicitur de iure, & legibus naturæ auferibilibus à Deo ſimul cum exiſtentia habentium ius, & præferentium leges, nihil eſt. Quia iura, & leges naturæ non obligant, niſi conditionatè; nempè ſub conditione, quòd exiſtant, & conſer-

ventur entitates creatæ, quibus illa inſunt. Præ-tereà eadem iura; & leges paſſiuè tantum, & ar-guitiue ſunt talia, cum rationem legis actiuè & formaliter habeat ſolum dictamen neceſſarium Sapientiæ Dei, vt dictum eſt ſuprà, & paulo pòſt diſtinctiùs exponetur.

Art. 1. Ad 5. *Poſita incorruptibilitate inalte-rabili Cælorum*, communis reſponſio eorum qui illam tuentur non recurrit ad Angelos, vt moturos quomodolibet pro libito corpora Cœleſtia; ſed in iiſdem corporibus ponit exigen-tiam intrinſecam ad vnionem ſui cum Angelis præcisè, vt motoribus in ordine ad locum; & ſi-militer ponit in Angelis neceſſitatem ineuitabi-lem liberâ eorum voluntate vt moueant ea cor-pora, prout expedit ad conſeruationem vniuer-ſi, & ad directionem, & adiutorium cauſarum ſublunarium iuxta earundem naturam. Quo ceſ-ſat difficultas obiectionis.

Art. 2. Verùm difficillimum mihi ſemper vi-ſum eſt, vt corpora Cœleſtia ex vna parte nul-lam habeant vim cauſatiuam motus localis, quo circumagantur in vtilitatem mundi inferioris, & conſequenter nec exigant immediatè eundem motum localem ſui; ex alia verò parte exigant vnionem Angelorũ ſecum præcisè, vt localiter mouentium, & circumagentium. Difficillimum, in quam, ſemper viſum eſt; quia qui non appe-tit effectum ratione ſui, non poteſt appetere cauſam ratione talis effectus præcisè. Qui enim non appetit calorem ratione ſui, non poteſt ap-petere ignem præcisè, vt calefaciat, & ſic de alijs eiuſmodi. Ergo ſi Cæli ideò non moueren-tur localiter actiuitate ſua, quia non appetunt eum motum ratione ſui, ſed omninò reſpuunt tamquam inutile ſibi; fieri non poſſet, vt exige-rent appetitu innato ſibi intrinſeco vnionem ſui cum Angelis præcisè, vt mouentibus locali-ter. Quapropter, tametſi ea reſpondendi ratio contemni non poſſit, ſed plurimi reuerenter fa-cienda ſit, vtpotè auctorem habens D. Thomam,
alioſ-

alioſque magnos Doctores; placet nihilominùs indicare potiùs ac tentare, quàm dare, & ſtabilire ex profeſsò alium reſpondendi modum. Cœlos eſſe alterabiles, & inter alia, capaces condenſationis, & rarefactionis, vſq; ad eò efficacibus, & claris documentis oſtendunt moderni aſtronomi, vt videatur non poſſe iam ampliùs id in dubium facile reuocari. Poſitis autem vicibus condenſationis, & rarefactionis, & (quod ex eadem cauſa neceſſariò prouenit) emiſſionibus vaporum, & receptionibus pluuiarum, aut influxuum quaſi pluuialium, negari deinde nō poteſt motus localis cœlorum ab eadem virtute ipſorū propria proueniens, à qua prouenit vtraque illa viciſſitudo diſpoſitionis eiſdem intrinſecæ. Quia nequit corpus in eodem omninò loco conſiſtere quoad omnes ſuas partes, dum rarefit, & dum condenſatur; emittit ſurſum partes ſui, eaſdem deinde relabentes recipit. Rurſus poſito, hac de cauſa, aliquo motu locali cælorum orto ab actiuitate ipſorum propria, & ab influxu mutuo aliorum in alia corpora cœleſtia, facile eſt credere etſi fortè non ſit facilè ad plenum oſtendere, corpora cœleſtia eàdem actiuitate ipſorum propria ſortiri totum eum motum localem, quo circumaguntur de facto, & quo indigent corpora ſublunaria, abſque maiori indigentia impulſus, & directione Angelorum, quàm ſit in mari ad fluxum, & refluxum, quibus ordinatiſſimè perpetuò agitatur, inuentis, & alijs eiuſmodi. Habent itaque Cœli appetitum innatum, & leges ſuas ſibi intrinſecas reſpectu motuum, quos peragunt, & reſpectu effectuum quos mediantibus illis producunt. Verùm de hac re alius erit dicendi locus.

Ad 5. Lex naturæ inductiua neceſſitatis in Deum ad bonum vnicuique naturale, primitùs, & tamquam in prima radice præexiſtit in dictamine ſimpliciter, & abſolute neceſſario Sapientiæ Dei iudicantis, vel nihil omninò creandum eſſe, vel creandum eſſe in numero,

pon-

pondere; & menſura, ideſt cum proportione, & ordine co gruenti, quidquid creabitur. Huic legi conformatur neceſſariò determinatio libera Dei creandi aliquid, ita vt ſit libera, quatenùs eſt volitio creandi, ſed non ſit prætereà ſpecialiter libera, quatenùs vult proportionem, & ordinem congruentem rerum, quarum exiſtentiam liberè eligit. Iſtud porrò decretum liberum Dei eſt lex proxima, & immediata naturæ, cui neceſſariò parent res creatæ procedentes ab eodem decreto neceſſitate parendi realiter indiſtincta ab entitatibus ipſarum. Quæ proindè neceſſitas dicitur lex paſſiua naturæ eſſentialiter conformis legibus actiuis ſapientiæ neceſſariæ, & decreti liberi Diuini modo dicto. Dicitur etiam appetitus innatus eadem illa neceſſitas conformitatis cum vtraque lege actiua. Appetitus namque innatus, ideſt, non directus ratione, quæ inſit ipſi appetenti, dicitur talis relatè ad appetitum elicitum, & intellectualem eius, à quo dirigitur, & perducitur ad opus, finemque ſuum idem appetitus innatus, & entitas, cui ille ineſt. Ac demum eadem illa neceſſitas, & hic appetitus innatus ſunt propriè, & ſine metaphora proportio vnius entitatis cum alia entitate. Patet itaque ex his, quales ſint, & quid ſint, & quòd omni vacent abſurditate leges naturæ, quas inducit prouidentia Dei, & quibus eadem deuincitur, & quomodo deuinciatur. Patet inſuper ex ijs omnibus, quæ dicta ſunt in hac quæſtione circa neceſsitatem Dei ex ſuppoſitione, iunctis ijs, quæ præmiſſa ſunt quæſtion. 30. circa indifferentiam abſolutam Dei, quanti ſit momenti vtraque hæc doctrina, ſi attendatur D. Thomas l. 2. contra gent. c. 29. vbi præmiſſa vtraque ea aſſertione, altera confirmata eodem illo in capite, alterà confirmanda in capite 30. proximè ſequenti, concludit ſic: *Sic igitur excluditur duplex error, eorum ſcilicet, qui Diuinam potentiam limitantes dicebant Deum non poſſe facere, niſi quæ fecit, quia ſic facere debuit; & eorum, qui*

qui dicunt, quòd omnia ſequuntur ſimplicem voluntatem eius abſque aliqua ratione, vel quærenda in rebus, vel aſsignanda. Legatur vtrumque illud caput: vtrumque enim æquè efficaciter, & vtrumque efficaciſsimè, quantum quidem ego aſſequor, concludit intentum ſuum, & noſtrum.

QVÆSTIO XXIX.

Vtrum Prouidentia Dei purè naturalis poſsit eſſe ſpecialiter gratioſa erga aliquos?

VIDETVR erga neminem poſſe ſpecialiter eſſe gratioſa, niſi prætergrediatur limites naturæ, & ſuperinducatur prouidentia ſupernaturalis. 1. Quia, vt dicit D. Thomas in 4. diſtinct.46. q.1. art. 2. ad 1. quæſt. in reſponſione ad.2. *Quòd Deus talem creaturam producat, qualem voluerit, indifferens eſt ad rationem iuſtitiæ. Sed quòd aliqua natura producta ei attribuatur quod illi naturæ competit, hoc ad eius iuſtitiam pertinet, & contrarium eius iuſtitiæ repugnat*. Deus autem vt auctor naturalis id ſolùm vnicuique attribuit, quod illius naturæ competit ex ſe. Ergo quidquid Deus præſtat, vt prouiſor rerum naturalis, præſtat ex obligatione iuſtitiæ; & quidem tàm ſtrictæ, quàm ſignificat idem ibidem ad 2.quæſt. *Dicendum quòd Deus ſe ipſum negaret, ſi creaturæ non conferret, quod ei debetur ſecundum ſuam diſpoſitionem. Sic enim veritatem non ſeruaret in operum conditione, vel gubernatione*; Quod ipſum repetit in præſenti quæſt. 21.art.4.c. Siquidem ergo tanta neceſsitate omnibus confert, quidquid eorum naturæ competit, & quidquid

ſert-

ſere eorum diſpoſitio, atque hoc ſolùm naturaliter conferre poteſt; nihil vtique prouidentia Dei naturalis conferre cu quam poteſt, in quo ſit ſpecial ter gratioſa, & liberalis; ſed ſolam exercere poteſt grat m c eationis, quæ eſt rebus omnibus creatis indiſcriminat m communis.

2. Ideò eſt ſpecialiter gr tioſum, quod ſuperadditur reſpectu alicuius, vltra ea, quæ ſunt omnibus communia, quia poſſet eidem negari ſuppoſitis iiſdem, quæ ſunt omnibus communia. Prouidentia autem purè naturalis Dèi nullam eiuſmodi ſuperadditionem facere poteſt. Quia omnibus neceſſariò confert, quidquid eſt optimum inter ea, quæ ſunt vnicuique connaturalia, vt conſtat ex quæſt præcedenti. Ergo nullus eſt locus ſpeciali alicui gratiæ, aut beneficio alicui peculiari intra ordinem naturæ.

3. Quòd quis obtineat à Deo proprietates naturales neceſſariò cõſequentes ad naturam eius, non poteſt eſſe gratia ſpecialis Dei. Ergo neque poteſt eſſe ſpecialis gratia, quod conſequatur aliquid aliud naturaliter poſsibile. Patet conſequẽtia. Quia omnia naturaliter poſsibilia proueniunt cum tantâ neceſsitate ex tota collectione cauſarum naturalium, quanta cum neceſsitate efflunt ex vnaquaque entitate proprietates naturales eiuſdem. Confirmatur ex D. Thoma 1. 2. q. 111. art. 1 ad 2 vbi præmiſſo duplici debito, altero ſecundum merita, altero ſecundum conditionem naturæ, concludit ſic: *Dona igitur naturalia carent primo debito, non autem carent ſecundo debito: Sed dona ſupernaturalia vtroque Debito carent, & ideò ſpecialius ſibi nomen gratiæ vendicant*. Eſt igitur contra rationem doni naturalis, vt careat omni debito. Nullum igitur donum naturale ſpecialiter gratioſum eſſe poteſt; aut aliter indebitum, quàm per denominationem à creatione, quæ eſt omnibus æqualiter indebita abſolutè, & ſecundum ſe.

Art. 1. Reſpondetur. Dubitari nequaquam poteſt, quin Deus, vt auctor naturalis, & per

prouidentiam purè naturalem, nullaque inducta operatione ſupernaturali poſsit conferre, quibus voluerit, plura beneficia ſpecialia, cum poteſtate, & plena libertate eadem eiſdem negandi. Quod imprimis apertè colligitur ex precibus, & orationibus, quas omnes homines naturaliter fundunt ad Deum. Nec enim miracula à Deo poſtulant homines, aliudue genus operationis ſupernaturalis, quoties ab ipſo, petunt ſerenitatem tempore nimiùm pluuio; pluuiam poſt nimiam ſiccitatem; ægrotantes bonam valetudinem; ſobolem coniugati carentes hærede; alijq; alios proſperos prælij, nauigationis, ſimileſque penè innumeros euentus: Quorum nihil inutiliter, & ſtultè petitur à Deo, ſed laudabiliter, ac vtiliter, tametſi nihil ſupernaturale petatur, vel quoad ſubſtantiam, vel quoad modum. Oratio autem eſt clariſſima gratiæ manifeſtatio; quod eſt familiare, idemque certiſsimum Auguſtini principiũ l. de natura & gratia c 16. epiſt. 95. & 107. & alibi perſæpè. Ergo Deus intra ordinem naturæ, nullaque exercita operatione ſupernaturali, poteſt vti prouidentia ſpecialiter gratioſa erga aliquos, ſuperaddendo illis ea beneficia peculiaria, ad quæ conferenda ſollicitatur precibus mortalium, & quæ proindè non ſequuntur cum omnimoda neceſsitate ad donum creationis, ideòque ſunt gratia aliquo modo ſpecialis ſuperaddita, cum noua libertate, vltra donum creationis, quod eſt omnibus commune; ideoq; non ita debentur poſtulantibus, ſicut debetur grauibus motus deorſum, leuibus motus ſurſum, calefactio exiſtenti prope ignem.

Art. 2. Hoc idem colligitur clarè à poſteriori. Quia plures præeminent alijs quoad plura bona naturalia, & naturaliter obtenta; nec fieri naturaliter poteſt, vt non detur in humano genere huiuſmodi inæqualitas bonorum naturaliũ. Neceſſe namque eſt, vt quidam dominentur, & alij ſubſint; quidam ex dominantibus nati gaudeant ſplendore natalium peculiari, eodemque

alij careant nati ex vilioribus; quidam craſſo ſub aere nati, & veruecũ in patria craſſum ſortiantur ingenium, aut indolem duram; alij è contra mitiori expoſitii ſolis aſpectui, ingenio, & indole euadant excellentes. Cuiuſmodi innumera diſcrimina bonorum naturalium cernuntur in hominibus, nullo, aut vix vllo exiſtente æquali alteri quoad omnia. Quilibet autẽ exceſſus vnius indiuidui præ alio indiuiduo eiuſdem infimæ ſpeciei eſt gratia Dei ſpecialis, & aliquo modo diſtincta à dono creationis. Quia quod cõtigit vni, potuit naturaliter contingere alteri, cui de facto negatum eſt; & ſimiliter potuit negari, cui conceſſum eſt de facto; cùm enim vterque ſupponatur eſſe eiuſdem infimæ ſpeciei, neutri poteſt ineſſe exigentia innatæ, ratione cuius ſibi deberetur diſcrimen ab alio exceſsiuum potiùs, quàm depreſsiuum reſpectu eiuſdem. Quod ſi neutri debetur exceſſus potiùs, quàm inferioritas reſpectu alterius, ad liberam electionem, & gratiam Dei pertinet, vt cui voluerit, conferat exceſſum, ideſt, gratiam peculiarem, vtque eandem neget alteri. Vndè, etiam in ordine naturali, locum habet illud Apoſtoli 1. ad Corinth. 4. 7. *Quis te diſcernit?* Ad Deum namque pertinet omnis diſcretio perfectiua, & melioratiua vnius ab alio, non ſolùm quoad bona ſupernaturalia, ſed etiam quoad bona naturalia; cùm nemini ſecundum ſe præcisè inſit ius ad prælationem reſpectu æqualis in naturæ. Quapropter tot exiſtunt teſtimonia prouidentiæ Dei ſpecialiter gratioſæ erga aliquos intra limites naturæ, quot exiſtunt eiuſdem diſcrimina, & diſparitates inter homines; quæ ſunt penè infinita. Nec enim ſubtrahi Deo poteſt, tamquam cauſæ & prouiſori vniuerſali, determinatio eorum, quæ ex ſe ſunt indeterminata, & indifferentia, quoad ea omnia, quoad quæ indeterminata, & indifferentia ſunt.

§. Art. 3. Fons, & origo adæquata omnium eiuſmodi gratiarum, & beneficiorum ſpecialium intra ordinem naturæ ſunt locus, & tẽpus, vbicatio

tio, & duratio. Vnumquodlibet enim ens creatum eſt ex ſe indifferens ad omnem locum, & ad omne tempus, in quo, & pro quo exiſtit, aut exiſtere naturaliter poteſt aliquod aliud eiuſdem infimæ ſpeciei, & ex vtriuſq; aut alter vtrius delectu ad Deum pertinēte proueniunt omnes aliæ differentiæ quoad omnem exceſſum, & inferioritatem vniuſcuiuſuis reſpectu cuiuſuis alterius, quoad omnia bona naturalia, quatenùs naturaliter conſequibilia. Nempè quòd huic determinatè indiuiduo contigerint bona indoles, acumen ingenij, pulchritudo, validæ vires corporis, nobile natalitium, ſalubris aer, & alimenta ſalubria, liberalis, ac proba educatio, aliaque ſimilia naturæ dona; prouenit vnicè ex prouidentia Dei naturali eligenti eius animæ creationē, & vnionem ad corpus eo tēpore, eo loco, vbi, & quando aderant cauſæ naturales omnium eorum bonorum, cùm potuiſſet idem indiuiduum addicere tempori, & loco, vbi, & quando non adeſſent cauſæ eorundem bonorū, & adeſſent omnes cauſæ cōtrariæ. Patet igitur prouidētiæ Dei purè naturali aditus ad innumera beneficia, & gratias ſpeciales reſpectu cuiuſuis indiuidui ex libero delectu temporis, & loci pro generatione cuiuſq.

Art. 4. Verùm nondum apparet aditus orationibus opportunè ab vnoquoque fundendis ad Deum, vt auctorem naturalem. Quia nemo orare potuit, antequàm naſceretur, & in natiuitate nactus eſt determinatum locum, & tempus, ex quorum determinatione pendet determinatio cæterorum omnium naturaliter poſſibilium, atque inter alia determinatio vlterioris durationis, omniumque vbicationum, quas quiſque acquirere de nouo poteſt. Omnia enim eiuſmodi proueniunt ex cauſis præexiſtentibus cum determinato appetitu ad determinatos effectus, & quæ proueniunt ex libera hominis electione, non videntur ſubeſſe prouidentiæ Dei, vt auctoris naturalis, niſi quatenùs exponenti vnūquemque hominem tali determinato occurſui cauſarum

rum naturalium excitantium neceſſariò tales determinatè cogitationes, & tales ſubinde determinatè ſimplices complacentias. Vndè ſi tota ſeries cauſarum naturalium libertatis expertiũ pendet, reſpectu cuiuſque, ex ſola libera electione temporis, & loci reſpectu natiuitatis, nulla ſupererit materia idonea orationis, & precum ad Deum, vt auctorem naturalem, circa quam vnuſquiſque orare poſſit. Quod planè eſt abſurdum, vt initio præmiſſum eſt. Conſiderandum itaque præterea eſt, in aſſidua agitatione, & motu locali corporum ex condenſatione, & rarefactione ſuperuenientibus de nouo, & ex impulſu aliorum in alia corpora, occurrere, naturaliter plures opportunitates liberæ electionis Diuinæ, vt complures cauſas, vel applicet profuturas, vel abigat nocendi vi præditas reſpectu cuiuſque, dirigendo vniuſcuiuſque cauſæ motum in vnã potiùs partem, quàm in aliam. Sæpè enim contingit, vt corpus ſit determinatum ex diſpoſitione phyſica ſibi inhærenti ad motum ſurſum, vel ad motum deorſum; & tamen non ſit determinatum, vt dextrorſum potiùs, quàm vt ſiniſtrorſum moueatur ex vi eiuſdem ſuæ diſpoſitionis. Si enim corpori recens rarefacto, atque leui, ideòque iam determinato, vt feratur ſurſum, prout apparet in vapore, & flamma, occurrat impedimentum, quominùs aſcendere poſſit per lineam rectam, idemque impedimentum æqualiter ſe habeat ad quemlibet ex motibus obliquis; nulla profectò dabitur determinatio motus localis per vnam potiùs, quàm per aliam lineam obliquam æqui diſtantem à recta. Nulla, inquam, dabitur determinatio ex vi cauſarum ſecundarum. Pertinebit igitur ad Deum, vt auctorem naturalem, determinatio, & directio eiuſmodi motuum indifferenter exactorum per res creatas. Eiuſmodi autem electione poterit eaſdem cauſas, ſeu nocentes, ſeu fauorabiles applicare, cui volet, & remouere, à quo volet, facta comparatione inter eos, qui ſubſunt diuerſis

illis

illis lineis obliqui motus, & conſequenter ſunt æque expoſiti omnibus alijs & motibus, & effectibus earundẽ, aliarumq; deinde plurium cauſarũ, qui conſiderari facilè poſſunt prouenturi ex prima illa electione libera motus, cũ propagatione propè infinita effectuum inæqualium reſpectu diuerſorum indiuiduorum, vt patet inter alia ex fulminis, aut etiam paruæ ſcintillæ directione in vnum potiùs locum, quàm in alium. Quia verò irrequietus motus ſpirituum vitalium, aliorumque humorum intra ipſum hominem exiſtens cum multiplici impedimento ex interiectis alijs humoribus, alijſque diſpoſitionibus phyſicis, quo minùs peragatur motus rectus, & cum expeditione æquali multiplicis motus obliqui; neceſſe eſt, vt hinc etiam ſuppetat Deo, tamquã auctori naturali, materia multiplex beneficiorum ſpecialium, erga vnumquemque, directis illis motibus pro arbitrio, per ſe, vel per Angelos, prout confert ad maius bonum phyſicum, & morale cuiuſque; vel ſecùs. Vtiliter itaque funduntur preces ad Deum, vt auctorem naturalem; vt videlicet vertat in vtilitatem orantis motus locales, ad quos agentia naturalia ſunt ex ſe, & ex omnibus circumſtantijs creatis omninò indifferentia; cùm tamen ſint determinata ex ſe, vt verſus aliquam tandem partem moueantur.

Art. 5. Ex dictis colligi obiter poteſt, in quo differant fortunati ab infortunatis; & quid ipſa fortuna ſit. Philoſophus diù multumque quæſiuit hæſitanter de hac re, oppreſſus difficultate conijciendi quidditatem fortunæ. Quam ſuam hæſitationem præcipuè declarat l. 7. Ethic. ad Eudemum, vbi concludit fortunam nec intellectum videri, nec opus intellectus, quia ſtolidis plerumque arridet; nec naturam, quia fortuna fauet æqualibus inæqualiter: cùm natura æqualiter feratur ad æqualia; nec Deum, quia homines nequam, ac ſceleratı proſpera non rarò fortuna potiuntur cùm Deus probitati præferre nequitiam nequaquam poſſit. Dicendum verò

eſt

eſt proſperam fortunam actiuè ſumptam eſſe prouidentiam Dei ſpecialiter gratioſam intra limites naturæ, vti nuper expoſitum eſt; neque quidquam aliud ſenſu vero, & catholico dici, aut eſſe poſſe fortunam. Quia omnia, præter peccata, exiſtunt auctore Deo, omniaque ſubſtant iuſtiſſimis prouidentiæ ſupremæ legibus; nec eſt vlla alia origo vllius boni, aut vniuerſalis, aut ſpecialis, non trahens indè primam ſuam originem diſcretiuam cuiuſq; a cæteris quoad minima, maxima, & media, abſque vlla exceptione. Hoc solùm eſt diſcrimen inter eas duas voces fortunæ, & prouidentiæ, iuxta communem illarum vſum; nempè fortunam à vulgo, & profanis hominibus in bona temporalia, & ſenſibilia, atque extra nos poſita præcipuè intentis, frequentiùs vſurpatam, accipi propterea communiter pro ea cauſarum diſpoſitione, vi quarum contingit alicui, vt præemineat alijs eiuſmodi bonorum copiâ; prouidentiam verò Dei ſpecialiter gratioſam, Theologis maximè, ac pijs viris familiarem, accommodari plerumque earum vel maximè cauſarum diſpoſitioni ſignificandæ, ex quibus proueniunt cogitationes, & complacentiæ efficaciùs permouentes, & frequentiùs adducentes ad opera honeſta conducentia ad finem vltimum hominis cõſequendum, quo quiſque ſolo ſimpliciter & plenè fortunatus euadit.

Artic. 6. Ab hoc eodem, apud diſparis adeò conditionis homines, magis familiari vtriuſque vocis vſu, alia præterea redundauit inter vtramque differentia. Nimirum fortunam accipi ſæpè pro ipſo bonorum ſenſibilium cumulo, quo quiſque eſt fortunatus in ſe immediatè; ſæpiùs pro cauſis creatis proximis, atque opportunitatibus illorum bonorum, rarenter pro prima eorundem origine exiſtenti intrà Deum. Prouidentiam è contra ſpecialem, ſeu ſpecialiter gratioſam accipi vt plurimùm pro actibus intellectus, & voluntatis Diuinæ quibus deſtinantur maiora bona alicui indiuiduo, quàm alijs eiuſdem ſpeciei; rariùs

riùs verò pro cauſis creatis proximis eiuſmodi bonorum, aut pro Ipſis bonis. Itaque fortuna eſt prouidentia ſpecialis, ſeu ſpecialiter gratioſa paſſiuè ſumpta; & hæc proujdentia & fortuna eſt prouidentia ſpecialis, ſeu ſpecialiter gratioſa paſſiuè ſumpta; & hæc prouidentia eſt fortuna actiuè ſumpta iuxta ſolemnem, magiſque communem vtriuſque vocis vſum. Cæterum ſi vtraque actiuè, vel vtraque paſſiuè ſumatur, diſtinguuntur, vt pars, & totum, ex communiori hominum apprehenſione. Quia fortuna ſolam complectitur prærogatiuam, quoad bona temporalia, & ſenſibilia; prouidentia, quoad omnia, & quælibet bona. Rurſus, ſi fortunam dicamus reſpectu habito ad ea omnia bona, quibus aliquem vnum contingit vtcumque præeminere alijs, & benè in ſe habere ſpecialiter; nihil illa differt reipſa à prouidentia Dei ſpeciali, ſeu ſpecialiter gratioſa, quam expoſuimus ex ſenſu communi Theologorum, quoad ſubſtantiam, & quoad modum ex principijs, quæ eidem communi ſenſui exiſtimamus eſſe conformia; ſuntque eodem proportionaliter modo traducenda ad prouidentiam ſupernaturalem Dei ordinariam, vt infra patebit.

Art. 7. Ex aſſerta reali indiſtinctione prouidentiæ Dei ſpecialiter gratioſæ à fortuna iuxta legitimam huius vocis ſignificationem, deducitur ratio à priori, qua nititur inconſtantia fortunæ querulis adeò mortalium vocibus incautè, ac iniuſtè vexata. Ratio autem eſt, quia quòd bonorum copia, ſolo cauſarum naturalium occurſu, & concurſu partes quidam præmineant, accidere nequit abſque æquali aliorum iactura. Cauſæ namque naturales, vt patet in ſole, & alijs quibuſuis, non poſſunt vbique eædem, aut eodem modo adeſſe, ac proinde nec æqualiter operari. Quapropter neceſſe eſt, vt exiſtente alicubi propitio, quoad aliquem effectum, aut effectus aliquos; cauſarum occurſu, exiſtat alibi cauſa inducens tantundem nocumenti in eodem

genere. Imò aliqua bonorum genera, vt dominatio, ſuapiè natura hoc habent, vt nō poſſint omnibus, aut etiam pluribus ſimul adeſſe. Deus autem, vt auctor vniuerſalis omnium, qui diligit omnia, quæ ſunt, & nihil odit eorum, quæ fecit, exercet prouidentiam ſimiliter vniuerſalem, & proſpicientem commodis omnium. Vndè, quibus cauſas aliquorum bonorum ſpecialiter prouidit pro aliquo tempore, aliorum bonorum cauſas, vt in alios ea traduceret, eodem tempore ſubtrahit. Imo, & viciſſitudine eorundem bonorum, & cauſarum plures ob eundem finem plerumque peruagatur diuerſis temporibus. Ijs autem, quibus rariùs confert vniformem in vita mortali, vel proſperitatem, vel aduerſitatem, reſeruat compenſationem poſt hanc vitam iuxta vſus bonos, vel malos, quibus vnuſquiſque præibit antè mortem, vti indicatum eſt quæſt. 26. Quo ſatisfit rationi dubitandi ſuperiùs attactæ ex Philoſopho, cui perperam viſum eſt Deum prælaturum eſſe abſolutè peſſimos optimis, ſi eius voluntate, & prouidentia euaderent homines fortunati, & infelices, quoad bona temporalia; quandoquidem eo ipſo quòd temporalia ſunt, minima bona ſunt; ideòque prælatio ſimpliciter talis debet attendi quoad bona æterna, & manſura ſine fine, eorumque iacturam pariter æternam. In hunc igitur modum eſt poſſibilis, & datur in Deo prouidentia ſpecialiter gratioſa erga aliquos intra limites naturæ, & propria auctoris purè naturalis.

Ad 1. Doctrina illa D. Thomæ accipienda eſt de ijs, quæ conſequuntur in vnoquoque ad rationem eius ſpecificam, quæ ab alijs communiter intelligitur nomine naturæ, qualia ſunt in igne calor, humiditas in aqua, & ſimilia. Cæterùm quoad ea, quæ non poſſunt ineſſe omnibus indiuiduis, aut non poſſunt æqualiter ineſſe; poſſunt verò ineſſe aliquibus, aut inæqualiter omnibus, non datur ea ratio iniuſtitiæ, aut alterius cuiuſquam abſurditatis, ſi quibuſdam ſpecialiter conferantur,

ferantur, alijſque negentur, vel inæqualiter alijs, atque alijs conferantur.

Ad 2. Dicitur ſimiliter Deum vnicuique conferre, quod eſt optimum inter ea, quæ vnumquodque exigit determinatè ex conditione ſuæ naturæ, & ex diſpoſitione conueniente ſibi ſecundum ſe præcisè; ſed ſupereſſe nihilominùs locum ſpeciali beneficentiæ naturali, quoad aliquos effectus ex ſpeciali delectu loci, & temporis, quorum exigentia, & appetitus omninò determinatus nulli ſubſtantiæ conuenit, & à quorum determinatione pendet determinatio plurium aliorum bonorum reſpectu cuiuſque.

Ad 3. Proprietates, quæ dicuntur naturales, exiguntur determinatè ab vnoquoque indiuiduò ideòq; proprietates dicuntur. Sūt autem alia plura bona naturalia, quæ ſimiliter debentur ſpeciei, ſeu vagè, & indeterminatè aliquibus indiuiduis ſub vna quaque ſpecie contentis; non tamen debentur ſimiliter omnibus indiuiduis ſpeciei, vt apparet ex rationibus, & exemplis ſuperiùs propoſitis. Eiuſmodi igitur bona, quatenùs determinatè debentur alicui ſpeciei ſubſtantiarum naturalium, differunt à donis ſupernaturalibus, quæ ſuperant proportionem, & appetitum innatum totius ſpeciei, vt exponitur accuratè quæſt. 6. de Gratia, idque ſolùm intendit D. Thomas, dum reſpectu donorum ſupernaturalium negat omne debitum. Nec enim eſt omninò indebitum, quod debetur ſaltem vagè. Quatenùs verò eadem bona non ſunt determinatè debita vnicuique indiuiduo, ſunt idonea materia ſpecialis beneficentiæ, & prouidentiæ ſpecialiter gratioſæ erga eos, quibus conferuntur de facto, diſpoſitione cauſarum ſecundarum eatenùs ſpecialiter prouisà per liberam electionem loci, & temporis, tam reſpectu earum cauſarum, quàm reſpectu eorum ſubiectorum modo dicto.

QVÆSTIO XXX.

Vtrum prædeſtinatio ad gloriam ſit efficaciter prædefinitiua meritorum?

VIDETVR non eſſe efficaciter prædefinitiua meritorum ſaltem formaliter quatenùs prædeſtinatio eſt ad gloriam. 1. Quia, vt dicit Damaſcenus l. 2. Orth. fidei cap. 30, initio; *Illud ſcire intereſt, Deum omnia quidem præſcire, ſed non omnia præfinire. Præſcit enim ea etiam, quę in noſtra poteſtate, atque arbitrio ſita ſunt; at non item ea præfinit.* Merita autem, atque conſequutio gloriæ in noſtra poteſtate, atque arbitrio ſita ſunt præſuppoſitis auxilijs gratiæ Dei. Ergo non datur in Deo prædeſtinatio prædefinitiua eorum.

2. Prædeſtinātio eſt pars ſubiectiua prouidentiæ. Prouidentia autem conſiſtit formaliter in actu intellectus, vt dictum eſt quæſt. 26. cum D. Thoma, & alijs. Ergo non eſt de conceptu formali prædeſtinationis voluntas prædefinitiua meritorum.

3. Omnia creata ordinantur à Deo ad ſuos fines non minùs, quàm homines. & Angeli. Cætera autem, vt plantæ, & bruta, non dicuntur prædeſtinari à Deo; tametſi dependeant à voluntate prædefinitiua Dei, & præordinatiua ad ſuos fines. Ergo nec Angeli, & homines dicendi ſunt prædeſtinari ad gloriam, quæ eſt eorum finis, ſed ſolùm præordinari ad illam ſimul cum meritis, quæ habent rationem medij.

4. Præhabita ſcientia media de euentu futuro ſub vnoquoque auxilio gratiæ Dei, & ſuperaddita electione eorum determinatè auxiliorum,

quæ

quæ præuiſa ſunt futura efficacia, ſi conferantur, ad perſeuerantiam finalem in gratia, & conſequenter ad obtinendam vitam æternam; eo ipſo redditur infallibilis conſequutio gloriæ, nec non ſpecialiter benefica collatio eorum auxiliorum. Ergo neque ad certitudinem prædeſtinationis, neque ad ſpecialem beneficentiam Dei, vel erga prædeſtinatos, vel erga reliquos benè operantes, quatenùs benè operantes, requiritur vlteriùs, aut prædefinitio efficax meritorum formaliter talis, aut formalis electio præordinatorum ad gloriam. Neutra igitur vllo ex capite neceſſaria eſt. Et aliundè vtriuſque excluſio eſt neceſſaria; certè eſt longè expeditior ad ſaluandam indifferentiam arbitrij creati. Neutra igitur eſt admittenda in Deo.

Art. 1. Reſpondetur. Conſiderationi prouidentiæ Dei naturalis ſuccedit ex ſua natura conſideratio prouidentiæ ſupernaturalis; quatenùs ordo ſupernaturalis præſupponit ex ſua natura ordinem naturalem, eique ſuperaddit, quæcumque ad ipſum pertinent. Superaddit verò dona excedentia, ratione ſuæ bonitatis, & perfectionis peculiaris, exigentiam, & proportionem totiùs naturæ. Exiſtentia prouidentiæ huiuſmodi ſupernaturalis de facto apparet clarè ex quæſt. 10. & 11. in quibus oſtenſum eſt viſionem Dei eſſe intrinſecè ſupernaturalem, atque ad eandem eleuari homines de facto à Deo, tamquam ad finem ſuum vltimum. Vnde conſequens eſt, vt media, quæ de facto prouidentur homini à Deo, ſint itidem ſupernaturalia, & quidem intrinſecè, & quoad ſubſtantiam ſupernaturalia, ſiquidem conferant ad eum finem poſitiuè, & per ſe, ſiuè mediatè, ſiue immediatè, vel etiam remotiſſimè, vti pluribus demonſtratur quæſt. 7. & 8. de Gratia Vndè prouidentia ſupernaturalis Dei eſt purè gratioſa & purè liberalis reſpectu naturæ humanæ, & Angelicæ ſecundum ſe præcisè conſideratæ, quoad omnes ſuos effectus. At ſuppoſita eleuatione vniuerſali generis humani, &

 obli-

obligatione hominum procurandi, & conſequē-di per bona opera finem vltimum ſupernaturalem, iam eſt eiſdem debita prouidentia ſupernaturalis mediorum, quatenùs ſufficientium ad eundem finem; ſicut dictum eſt ſuprà, eſſe debitam ex natura rei prouidentiam mediorum, & bonorum omnium vnicuique connaturalium ex ſuppoſitione, quòd exiſtat. Quapropter nihil neceſſe eſt, vt ſuperaddatur, circa prouidentiā Dei ſupernaturalem, quatenùs inductiuam eius ſufficientiæ præcisè ſub conceptu ſufficientiæ. Quia quoad hoc eſt eadem ratio de prouidentia ſupernaturali, quæ modo conſideranda ſupereſt, & de prouidentia naturali iam antè explicata. Iam verò prouidentia ſupernaturalis ſpecialiter gratioſa, alia eſt miraculoſa, quæ dicitur extraordinaria, alia non miraculoſa, quæ dicitur ordinaria. Circa prouidentiam miraculoſam nihil neceſſe eſt, vt ſpecialiter dicatur in præsēti quia de miraculis, quorū ſola cognitio deſiderari poſſet ad peculiarem intelligentiā eius prouidentiæ, alius eſt agendi locus; ſed neq; prouidentia ſupernaturalis ordinaria, quatenus ſpecialiter gratioſa indiget peculiari expoſitione quoad eos effectus, qui proueniūt ab ipſa independenter a noſtra libera cooperatione & electione, quia eadē de ipſa eatenus ratio eſt, atq; de prouidentia naturali ſpecialiter gratioſa iam antè explicata, niſi quòd prouidentia ſupernaturalis inducit ſpecialiter plures effectus per actiuitatem immediatam ſolius Dei independenter ab applicatione ſpecial cauſarum ſecundarum reſpectu cuiuſque indiuidui rationalis per liberam electionem temporis, & loci explicatam in q. præcedenti. Explicanda igitur ſupereſt eadem prouidentia ſupernaturalis ſpecialiter gratioſa erga aliquos, quoad ea media, quæ à noſtra ſimul libertate dependent, nempè quoad actus noſtros liberos conducentes in vitam æternam, reſpectu quorum dicitur prædefinitiua; nec non quoad ipſum finem vltimum ſupernaturalem, reſpectu cuius

dicitur prædeſtinatiua. Vtriuſque autem eius partis intelligentia, & expoſitio pendet ex eodem principio, eodemque contextu doctrinæ vtraque commodiùs exponetur indiuiſim, vt apparebit ex diſcurſu ſequenti.

Art. 2. Omnes effectus agentis formaliter liberi pendent ab eius electione. Quia agens formaliter liberum ad aliquod opus non determinatur ad ipſum, niſi per electionem eius. Seclusâ enim propriâ electione ſolùm ſupereſt, vt vel determinetur ab aliquo agẽte, quatenus electiuè formaliter, vel determinetur cauſaliter, & fortuitò. Vtrũlibet autem horũ repugnat libertati formali in opere, vt per ſe patet. Iam verò Deus eſt agens formaliter liberum reſpectu omnium rerum creatarum abſque vlla exceptione, vt ſuperiùs dictum eſt, iuxta illud Eſther. 13. 9. *Domine, Rex omnipotens, in ditione enim tua cuncta ſunt poſita; & non eſt, qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati.* Et iterum v. 11. *Dominus omnium es; nec eſt, qui reſiſtat maieſtati tuæ.* Omnes igitur effectus creati pendent eſſentialiter ab electione libera diuina. Pendent igitur ab eadem conſequutio etiam gloriæ, & diſpoſitio ad eandem per merita; nec fieri poteſt, vt quiſquam, vel adipiſcatur gloriam, vel diſponatur ad illam per bona opera, & vitationem peccatorum, quin adhæc eligatur liberè à Deo, quatenùs eadem conferente, & exequente ex vi ſuæ liberæ electionis.

Art. 3. Iſtam ipſam liberam Diuinam electionem conſequtionis gloriæ, & præparationis per bona opera docent ſpecialiter, ac diſtinctiùs teſtimonia ſuperiùs producta quæſt. 18. pro illatione, & ſtabilimento ſcientiæ mediæ. Illud verò, vel maximè docet, quod productum eſt ex Apoſtolo dicente, quòd *Deus cuius vult miſeretur & quem vult, indurat:* & comparante poteſtatem eius poteſtati figuli, vt *ex eadem maſſa faciat aliud vas in honorem, aliud autem in contumeliam.* Miſeretur enim profectò Deus, & eius, qui liberatur à maſſa perditionis, perduciturque ad vi-

tam æternam; & eius, cui ipræſeruatur à peccato, atque ſtatuitur in obſeruantia mandatorũ, & in amore honeſtatis; idemque fit eatenùs vas in honorem, ſiquidem eatenùs eſt laudabilis, & honorabilis; ſicut eſt vilis, ac vituperabilis, qui relinquitur in maſſa perditionis, & incidit in peccata. Vtrumque igitur hoc extremum ſubiacet liberæ electioni Dei ſtatuentis de ſingulis quoad omnia, & ſingula, prout vult. Qua de cauſa meritò pronunciat Auguſtinus cap. 14. de corrept. & grat. quòd *Deus habeat in poteſtate voluntates hominum magis, quàm ipſi ſuas*. Vnde ſicut homini non niſi per electionem propriam contingit determinatio ad ea, quæ habet in poteſtate; ita Deo euenire minimè poteſt, niſi per electionem ſuam liberam; vt detur determinatio hominis ad ſuas ipſas electiones, & ad ea, quæ pendent ab eiſdem electionibus, vti pendet conſequutio gloriæ. Qua de re redibit iterum ſermo q. 34. Cùm ergo merita hominis, & conſequutio gloriæ, vt coronæ ſint in poteſtate Dei magis etiam, quàm in poteſtate ipſius hominis, fieri non poteſt, vt detur à parte rei determinatio aliqua, aut circa gloriam, aut circa merita, niſi dependenter ab electione libera Diuina. Datur igitur in Deo electio efficax, formaliter libera, tùm omnium meritorum, tùm gloriæ totius, quæ exiſtunt de facto.

Art. 4. Electio autem coexiſtens tempori antecedenti ad tempus, pro quo debet exiſtere res electa ex vi eiusdem electionis, dicitur prælectio, præordinatio, & prædefinitio eius rei. Conſtat autem omnem electionem Diuinam coexiſtere tempore antecedenti ad tempus, pro quo exiſtit quilibet effectus creatus. Quia eſt electio eſſentialiter æterna; ideòque infinitè prior quálibet differentia temporis determinatè ſumpta; id eſt coexiſtens actu, vel potentia prioribus alijs differentijs temporis ſyncategorematicè infinitis. Dicitur rurſus deſtinari aliquem ad finem, ſeu gradum aliquem dignitatis, dum ad il-

lum

ſum eligitur, ac ordinatur ab alio; maximè ſi finis, & gradus excedat proportionem ſuæ naturæ, nec ipſi ex ſe inſit determinatio intrinſeca, & dignitas ad illum ſufficiens; eiuſmodi finem, & gradum conſtat eſſe gloriam reſpectu hominis, & Angeli conſiderati præcisè ſecundum naturam vtriuſque, vti nuper ſuppoſitum eſt ex anteà dictis. Si autem huiuſmodi deſtinatio exiſtat pro tempore antecedenti, eadem ratione erit, diceturque prædeſtinatio, qua electio antecedens nuncupatur prædefinitio. Cùm igitur innotuerit dari in Deo præuias electiones meritorum, & gloriæ; dicendum eſt conſequenter dari in Deo prædeſtinationem gloriæ prædefinitiuam efficaciter, & determinatè meritorum reſpectu omnium, qui de facto conſequuntur gloriam vt coronam; reſpectu verò cæterorum, prædefinitiuam ſimiliter aliorum mediorum inducentium gloriam per modũ puræ hæreditatis.

Ar. 5. Prædeſtinatio iſta definitur ab Auguſtino c. 14. de bono perſeuerantiæ: *Præſcientia, & preparatio] beneficiorum Dei, quibus certiſsimè liberantur, quicumque liberantur.* Quæ definitio admittitur ab omnibus in præſenti cum Magiſtro. diſt. 40. & apud D. Thomam q. 23. art. 1. Nomine præſcientiæ intelligitur à nonnullis ſola ſcientia ſimplicis intelligentiæ; ab alijs hæc & ſcientia media ſolùm, vtralibet, vt connotans voluntatẽ approbatiuam Dei. Verùm, ex mente Auguſtini, intelligenda procul dubio eſt ſcientia quoque viſionis, vel hæc ſola. Quia D. Auguſtinus contraponit in toto eo contextu iſtam præſcientiam præſcientiæ illi, ratione cuius reprobi appellantur præſciti, in qua præſcientia certum eſt includi ſcientiam viſionis, ſi & ſola hæc non includitur. Nomine præparationis beneficiorum intelligitur voluntas efficax Dei de conferendis medijs perducentibus cum effectu ad vitam æternam. Quia verò inter hæc media non vltimũ, ſed præcipuum locum obtinent, reſpectu adultorum, ipſorum merita; ea etiam, vel maximè

comprehenduntur ſub voce beneficiorum Dei. Qua de re audiendus eſt Proſper ad excerpta Genuenſium circa 8. dubium, vbi defendendo iſtam ipſam definitionem Auguſtini concludit *præſciſſe incommutabiliter Deum, quibus eſſet daturus, vt crederent, aut quos daturus eſſet Filio ſuo, vt ex eis non perderet quemquam: Et ſi hæc præſciuit, beneficia ſua illum, quibus nos dignatur liberare. præſciſſe, & hanc eſſe prædeſtinationem ſanctorum, præſcientiam ſcilicet, & præparationem gratiæ Dei &c.* Ergo in beneficijs, quæ præſciuntur, & præparantur per prædeſtinationem, includuntur opera credendi, & cætera, quibus fit, ne quis perdatur. Tò *certiſſimè* refertur à nonnullis ad certitudinem ſolius præſcientiæ ſecluſa certitudine peculiari Diuinæ prælectionis. Quod tamen D. Thomas de verit. quæſt. 6. ar. 3. pronunciat, & quidem meritò, vt apparet ex dictis eſſe contra auctoritatem ſcripturarum, & dicta ſanctorum, quæ vniuerſaliter adſcribunt electioni liberæ Diuinæ, eiuſque efficacitati, quidquid eſt boni in rebus creatis, & quoad ſubſtantiam, & quoad modū, atque ſpecialiter quidquid eſt diſcriminis ex parte iuſti, obſeruantis mandata, & perſeuerantis in illis finaliter, reſpectu peccatorum obduratorum, & reproborū. Liberatio communi omnium conſenſu intelligitur relatè ad maſſam perditionis, in quā coniectum erat genus humanū ob peccatū Adæ, eiuſq; propagationem in poſteros. Vnde patet Auguſtinū exponere voluiſſe prædeſtinationem, prout de facto contingit, & non cum totali præciſione à præſenti rei ſtatu, & cōplectendo etiā Angelos.

Art. 6. D. Thomas q. 23. art. 1. complectitur eadem omnia, quæ Auguſtinus, definitione breuiori communi etiam Angelis, nec non hominibus pro quouis ſtatu; idque ſub terminis minimè controuerſis, aut conuertibilibus. Dicit enim prædeſtinationem eſſe *Rationem tranſmiſſionis creaturæ rationalis in finem vitæ æternæ.* Vbi ratio ponitur, non pro ſolo actu intellectus, ſed pro

cauſa

cauſa adæquata; modo videlicet loquendi familiari dicente rationem, ob quam eſt vnumquodque, cauſam, à qua primitùs determinante ipſum prouenit. Dici etiam poteſt prædeſtinatio: *Ordo ſubſtantiæ rationalis ad finem vitæ æternæ intra Deum exiſtens*. Inquam, *intra Deum exiſtens*, quia prædeſtinatio formaliter ex ſuo conceptu *non ponit aliquid in prędeſtinato, ſed in prędeſtinante tantùm*, vt docet D. Thomas ibidem art. 2. Vt vt autem exponatur quidditas metaphyſica prædeſtinationis; certum eſt ex fide dari de facto in Deo ab æterno prædeſtinationem ſumptam pro lege, ſeu determinatione infallibili æterna inducente in tempore beatitudinem ſupernaturalem, & media ad eam neceſſaria reſpectu omnium, qui conſequuntur illam de facto, vt apparet inter alia, ex 8. ad Rom. 29 *Quos præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imaginis Filij ſui*. Et v. 30. *Quos prędeſtinauit, hos & vocauit* &c. Et ad Epheſ. 1. 4. *Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem*. Conſtat igitur ex his omnibus dari in Deo prouidentiam prædeſtinatiuam ad gloriam, eamque eſſe efficaciter, & determinatè prædefinitiuam meritorum reſpectu eorum omnium, qui conſequuntur illam per merita.

Ad 1. Damaſcenus in illis verbis ſolam negat Deo præfinitionem, qua liberum noſtrum arbitrium antecedenter prædeterminet phyſicè ad vnum, ita vt auferat indifferentiam ipſi connaturalem in opere ſuo. Quod patet tùm ex ratione, quam immediatè ſubiungit; *Nec enim vitium admitti vult* (Deus) *nec rurſus virtuti vim affert*: tùm quia paucis interpoſitis addit *Deum, iuxta ſuam præſcientiam omnia iam in bonitate, ac iuſtitia ſua priùs decreuiſſe*.

Ad 2. Dictum quidem eſt ſuprà, prouidentiam Dei formaliter, & ex modo noſtro concipiendi conſiſtere in actu intellectus; ſed ſimul notatum eſt, obiectiuè & vt eſt in ſe, includere indiuiſim, etiam virtualiter intrinſecè actum intellectus, & voluntatis. Intentio autem quæſtionis

præſentis eſt, explicare, qualis ſit reipſa in ſe intrinſecè prædeſtinatio Diuina; quod ſcilicet intereſt plurimùm, vt ſciatur: non verò qualis ſit noſter modus concipiendi ipſam relatè ad connotata extrinſeca; quod leuioris eſt operæ, & facilè ab vnoquoque conijci poteſt ex dictis hac de re in genere quæſt. 26.

Ad 3. Omnia etiam irrationalia prærdinantur à Deo in ſuos fines, & eatenùs dicuntur nõ rarò ipſa etiam prædeſtinari ſub latiori quadam ſignificatione huius vocis. Cæterùm quia irrationalia non ſunt capacia, quæ ordinentur ad aliquem ſuum finem peculiarem indebitum ſibi determinatè, & ad quem non ſint ordinata intrinſecè ex ſua ipſa natura; ſicut ſunt capaces ſubſtantiæ rationales; propterea non poſſunt dici prædeſtinari ſub ea propria, & ſtricta eiuſdem vocis ſignificatione ſuperiùs obſeruata, & iam in ſcholis vnicè recepta, ſub qua ſubſtantiæ rationales prædeſtinari dicuntur.

Art. 1. Ad 4. Obſeruatum iam eſt ex D. Thoma, & conſtat ex locis ſuperiùs indicatis, non poſſe dici abſque abſurditate repugnante Scripturis, & Sanctis PP. prædeſtinationem eſſe certam ſola certitudine præſcientiæ, & non etiam infallibilitate intrinſecè efficaci Diuinæ prælectionis ordinandorum ad gloriam, & mediorum perducentium ad ipſam. Deinde ad ſpecialem beneficentiam, & miſericordiam, quam procul dubio exercet Deus, vt indidem conſtat, erga perſeuerantes finaliter in gratia, & erga quoſcumque benè operantes, atque vitantes peccata, non ſufficit, quòd conferat auxilia, quorum eiuſmodi euentum præſciuit; ſed neceſſe inſuper eſt, vt velit, ac intendat formaliter ipſam circumſtantiam boni euentus, vt dicetur vniuerſaliter in qq. de actibus humanis; dum tradetur ex Philoſopho, D. Thoma, & alijs communiter differentia contrahendæ bonitatis, & malitiæ per vnumquemque actum.

Art. 2. Oſtendendum nimirum ibi eſt, bonitatem

tem peculiarem obiecti præcognitam per intellectum; ſed contemptam, ac prætermiſſam per voluntatem, non communicare actui voluntatis vllam, aut bonitatem, aut æſtimabilitatem peculiarem; licet malitia obiectiua peculiaris, ſeu peculiaris oppoſitio cum lege præcognita per intellectum, & contempta, ſeu quaſi prætermiſſa per voluntatem, reddat actum eius ſpecialiter contemptibilem, & malum, atque pœnâ, & vindictâ dignum. Neceſſe igitur eſt, vt ponatur in Deo præter præſcientiam euentus boni, ſeu conditionatè, ſeu abſolutè futuri, voluntas præuia efficax, tum intentiua gloriæ, tum electiua efficaciæ auxiliorum, & actuum bonorum. Ne quis videlicet præeminere poſſit alteri quoad aliquod ſuum bonum ſpeciale, quin æquè, eodemque modo proportionaliter præemineat eidem, quoad amorem, & beneficentiam Dei peculiarem erga ſe, iuxta dicta ſupra q. 25. de voluntate, & amore Dei regulante, ac menſurante iuſtè bonitatem cuiuſque rei.

QVÆSTIO XXXI.

Vtrum electio efficax ad gloriam, vt coronam, præſupponat præſcientiam abſolutam meritorum?

VIDETVR præſupponere. 1. Auguſt. l. 1. ad Simp. q. 2. col. 4. *Nemo, ait, eligitur, niſi iam diſtans ab illo, qui reijcitur. Vnde quod dictum eſt; Quia elegit nos Deus ante mundi conſtitutionem, non video, quomodo ſit dictum, niſi præſcientia;* videlicet meritorum. Ergo hæc præſcientia præſupponitur ad electionem. Sola namque præſciētia, eiuſque præſuppoſitio facere poteſt, vt iam diſtet, qui eligitur, ab eò, qui reijcitur; dum alter eligitur, & alter reijcitur; ſiue, vt diſtantia præſupponatur ad electionem.

2. Auguſtinus nomine prædeſtinationis non intelligit electionem ad gloriam, quæ eſt ex meritis, ſed electionem ad gratiam, ex qua ſunt omnia merita. Quod probat Vaſquez inter alia ex c. 10. de prædeſtinatione ſanctorum, vbi ſic habet. *Inter gratiam, & prædeſtinationem hoc tantùm intereſt, quòd prædeſtinatio eſt gratiæ præparatio; gratia verò ipſa donatio* Vnde concluditur, teſtimonia Auguſtini, in quibus multipliciter innuit, & apertè tradit prædeſtinationem ante præuiſa merita, nihil facere pro electione ad gloriam, ſed pro ſola electione ad gratiam ante præuiſionem meritorum. Ex alia verò parte idem Auguſtinus docet ſæpe ſæpiùs adultos non eligi ad gloriam niſi habita ratione meritorum, & cauſam, cur alij eligantur, alij non eligantur ad gloriā, eſſe ipſorū merita, ac demerita, vt vide-

re

rè licet in toto c. 7, de correptione, & gratia, l.83. qq. q.68. poſt medium, inque alijs pluribus locis, quæ accumulat, & expendit diligenter in præſenti P. Vaſquez, Clariſſimè verò id habetur in libro ad articulos ſibi falsò impoſitos circa articulum 12. vbi Auguſtinus, ſeu potiùs Proſper eius libri concinnator ex Auguſtino ſic dicit. *Quia præſciti ſunt caſuri, nō ſunt prędeſtinati eſſent autem prædeſtinati ſi eſſent reuerſuri, & in ſanctitate, ac virtute manſuri.* Dicendum igitur eſt, prædeſtinationem ſumptam pro electione ad gloriam, ſubſequi ad præuiſionem abſolutam meritorum, præſertim cùm id ipſum, quod Auguſtinus, doceant frequenter alij, etiam Sancti PP. apud eundem Vaſquez.

3. Merita, vt exiſtentia in ſe intrinſecè à parte rei ſunt cauſa collationis gloriæ, quatenùs exequutioni mandatæ in tempore, reſpectu adultorum. Ergo præuiſio abſoluta meritorum eſt cauſa voluntatis prædeſtinantis ad gloriam, vt coronam. Patet antecedens primùm ex Matth. 25. cap. ſemel, atque iterum, & ex Epiſtola Iacobi 2. 5. Vbi, & alibi ſæpè redditur ex meritis ratio collationis gloriæ cum propoſitione aliàs formaliter, aliàs virtualiter cauſali ex meritis ad gloriam. Deinde gloria confertur adultis, vt corona, vt merces, vt præmium, & brauium, vti docet luculenter Conc. Trid ſeſſ. 6. cap. 16. atque de ratione horum eſt, vt ſint effectus certaminis, victoriæ, & meritorum, vt traditur ibidem. Patet itaque conſequentia. Primò, quia cauſalitas meriti eſt cauſalitas purè moralis, & inten ionalis; Ideòque non poteſt meritum eſſe cauſa præmij, niſi quatenùs cognitio ipſius meriti eſt cauſa motiua voluntatis conferentis præmium. Deindè voluntas abſoluta, & efficax cōferendi aliquid, quin præcedat cognitio abſoluta meriti, & iuris ad illud, eo ipſo eſt purè gratioſa, & liberalis, nec poteſt eſſe præmiatiua. Eo namque ipſo nihil habet voluntas taliter collatiua, per quod differat à pura donatione, & à liberalitate

pure

purè gratuita. Demum eodem modo, quo ſignificatur in ſacris literis, præmium pendere à merito, & ſubſequi ad meritum; ſignificatur etiam voluntatem prædeſtinatiuam ad coronam gloriæ pendere à præſcientia meritorum, & ſubſequi ad eandem, vt apparet inter alia clarè ex illo ad Rom.8. 29. & 30. *Quos præſciuit, & prædeſtinauit &c.*

4. Non poteſt prædefiniri à Deo efficaciter pœnitentia ante præuiſum abſolutè peccatum, vti docent plerique Theologi. Ergo neque corona gloriæ poteſt prædefiniri ante merita abſolutè præuiſa. Probatur conſequentia. Quia nō minùs pendet à meritis corona gloriæ, quàm pœnitentia à peccatis. Imò pendet illa magis; quia pendet à meritis, tamquam à cauſa ſua: cùm pœnitentia ſolùm pendeat à peccato, tamquam à materia circa quam.

Art. 1. Reſpondetur Præſupponitur in præſenti præſcientiam conditionatam meritorum, ſeu, mertia ipſa, vt conditionatè futura, præſupponi virtualiter intrinſecè ante electionem efficacem ad gloriam, vt coronam, nec non ante prædefinitionem efficacem bonorum operum. Meritò autem id præſupponitur ex communi conſenſu Theologorum, tam negantium, quàm admittentium ſcientiam mediam. Et quidem apud Auctores ſcientiæ mediæ id in dubium reuocari non debet. Quia fundamentum principale eius ſcientiæ aſſerendæ in Deo eſt poteſtas libera Dei ad conuertendum cor hominis, quocumque voluerit, atque miſerendi, cuius, & quando voluerit; & impotentia ex alia parte hæc omnia præſtandi, non præeunte ad electiones Diuinas præſcientia euentuum futurorum ſub conditione vniuſcuiuſquè actus primi, & vniuſcuiuſque auxilij conferibilis à Deo; quà videlicet ſolà proponuntur Deo ea extrema vt eligibilia ab ipſo; quam in rem ſufficit videre, quæ dicta ſunt q.18. ſub initium, præter ea, quæ obiter dicta ſunt in decurſu, de indifferentia

Scien-

ſcientiæ mediæ ad electionem, & reprobationem, non purè phyſicà, ſed formaliter liberà, & electiua inter ea omnia, ad quorum exiſtentiam abſolutam eſt indifferens deq; alijs eiuſmodi, præſertim de prædeſtinatione prædefinitiua bonorum operum, tradita in quæſt. proximè præcedenti. Eandem liberam electionem auxiliorum, vt efficacium, & prædefinitionem noſtrorum operum eſſentialiter infallibilem colligit Auguſtinus ex oratione, qua petimus à Deo perſeuerantiam finalem in gratia, atque cumulum bonorum operum neceſſarium ad illam. Colligit autem, & vrget multipliciter argumentum c.7. de bono perſeuerantię, vbi clariſſimè docet peti in oratione Dominica, iubente Deo, vt petatur, perſeuerantiam ipſam finalem, eamque intuitu orationum à Deo tribui per efficacem ipſius liberam præelectionem, & prædeſtinationem, & antecedente præſcientia euentus futuri ſub auxilio, quo nos præmunit in eum finem. Eſt autem efficaciſſima in hanc rem interrogatio, & reſponſio, quam præmittit ibidem c.7. poſt mediū. *Dicat mihi, quiſquis audet, vtrum Deus dare non poſſit, quod à ſe poſci imperauit? Hoc certè qui ſapit, non dico, deſipit; ſed inſanit. Imperauit autem Deus, vt ei ſancti eius dicant orantes: ne inferas nos in tentationem. Quiſquis igitur exauditur, hoc poſcens, non infertur in contumaciæ tentationem, qua poſſit, vel dignus ſit perſeuerantiam ſanctitatis amittere*; cum ijs, quæ latè ſequuntur efficacia, & pulchra. Non poſſet autem Deus talibus orationibus certò ſatisfacere, niſi præſupponeretur præſcius modorum, & auxiliorum, quibus vnumquemque poteſt ſtabilire perſeueranter in obſeruantia mandatorum, atque in vitam æternam perducere. Ob hæc igitur, & alia multa, quæ non neceſſe eſt longiùs proſequi, neceſſe eſt præſupponere, tamquam certum, præſcientiam conditionatam meritorum, ipſaque merita conditionata, vt mouentia non meritoriè, ſed præcisè in genere cauſæ finalis, prout dicebat D. Tho-

Thomas in dicta q.18. præcedere virtualiter in-trinſecè antè electionem, ad gloriam & coronam, quam diximus prædefinitiuam meritorum. Hoc igitur ſuppoſito, quæritur; an ſimiliter præcedat ſcientia abſoluta meritorum, quæ vi, & cauſalitate ſua meritoria inducant eã electionẽ?

Art.2. Dicendum autem eſt prædeſtinationẽ ſeu electionem abſolutam, & efficacem ad gloriam, vt coronam, non eſſe, aut priorem, aut poſteriorem virtualiter intrinſecè, quàm præſcientiam abſolutam meritorum; ſed eſſe purè concomitantem reſpectu eiuſdem, ſeu potiùs indiſtinctam ab eadem virtualiter intrinſecè. Primò, quia nullæ duæ terminationes liberæ Deo, virtualiter intrinſecè diſtinctæ, poſſunt ſibi inuicem coexiſtere, vt ſuperiùs poſitum eſt q. 22. & magis ex profeſſo q.27. Electio autem ad gloriã, vt coronam, prædefinitio bonorum operum, voluntas collectiua auxiliorum gratiæ ad illa requiſitæ, & ſcientia viſionis circa hæc omnia, ſunt terminationes liberæ Deo, & ſibi inuicem coexiſtunt, Ergo non diſtinguuntur inter ſe virtualiter intrinſecè. Deindè terminationes liberæ Diuinæ, quæ verſantur circa obiecta eſſentialiter inſeparabilia mutuò; ſunt etiam ipſæ eſſentialiter inſeparabiles mutuò atq; ideò ſunt virtualiter intrinſecè indiſtinctæ ſpeciali titulo, vt patet ex eadem quæſt.22, art.8. Electio autem ad gloriam vt coronam, & præſcientia abſoluta meritorum, propter quæ, illa vnicuique confertur, verſantur circa obiecta eſſentialiter inſeparabilia mutuò. Quia corona gloriæ conſtituitur in ratione talis per viſionem beatificam, per quam vnuſquiſque beatus videt in Deo ſua merita præterita, ratione quorum eſt beatus; atque hæc merita includunt in ſe fidem ſupernaturalem Dei remuneratoris, quæ eſt principium, & radix omnium deindè aliorum meritorum, & qua creditur Deum collaturum eſſe gloriam merenti ipſam, & perſeueranti finaliter in gratia; collaturum verò eſſe iuxta menſuram

eorumdem meritorum. Vtraque autem hæc cognitio eſt eſſentialiter vera, vt alibi dictum eſt, nec indiget probatione. Ergo iſtæ duæ cognitiones ſunt eſſentialiter inſeparabiles mutuò, atque adeò, & obiecta ipſarum, inſeparabilitate conueniente abſolutè, viſioni quidem ſcorſim, & ſecundum ſe præciſe; fidei verò vt coniunctæ cum reliquis meritis, & cum perſeuerantia finali meritorum, ob quæ finaliter perſeuerantia conſequitur vnuſquiſque gloriam de facto. Ergo eàdem virtualiter intrinſecè indiuiſibili, & ſcientia, & voluntate videt Deus, & vult efficaciter gloriam, vt coronam, & cumulum meritorum, ob quæ vnicuique illa confertur.

Art. 3. Præterea, qui ſimul, ac indiuiſim cognoſcit, & finem, quem poteſt liberè intendere, & media, quibus poteſt illum certiſſimè obtinere ſuntque ab eodem eligenda, & exequutioni mandanda, nec poſſunt aliter exiſtere, quàm ipſo intendente, ac eligente; ſimul, atque indiuiſim de vtriſque decernit, nec ſuppetit ratio, ob quam ſeiungat determinationem ſuam circa vnum extremum à determinatione circa alterum extremum; Imò adeſt in Deo ratio, ob quam ſeiungere non poſſit, vti ponderatum eſt quæſt. illa 27. Præpoſterum ſanè eſt, etiam independenter à rationibus ibi propoſitis, vt priùs determinet de medijs, & deinde de fine, qui ſimul habet vtraque in poteſtate, & præhabet perfectā circa vtraque cognitionem ſimultaneam, Deus autem ante omnem ſuam liberam determinationem præcognoſcit perfectè per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, & mediam, tum gloriam quatenùs proximè intendibilem ab ipſo, vt finem meritorum noſtrorum, tùm merita, vt proximè eligibilia, & exequibilia ab eodem. Quæ ex ſe ſatis patent. Ergo Deus ſimul, ac indiuiſim determinat de gloria, & de meritis per eundem intentionis, & electionis actum virtualiter intrinſecè indiuiſibilem. Certè fieri non poteſt, vt priùs eligat merita, & deinde intendat glo-

riam. Simul autem Deus cognoſcit obiecta, de quibus ſimul decernit. Quia Diuina cuiuſque obiecti cognitio eſt indiſtincta virtualiter intrinſecè à decreto de eodem, vt ſuperiùs dictum eſt in vniuerſum, doceturque ſpecialiter pro re præſenti ab Auguſtino cap. 10. de prædeſtinatione Sanctorum ſub initium: *Prædeſtinatione quippe Deus*, ait, *ea preſciuit, que fuerat ipſe facturus*; nempè ſuam gratiam, & merita noſtra, de quibus eſt ſermo in toto contextu. Eandem prædeſtinationis indiſtinctionem à præſcientia, & indiuiduam vtriuſque anteceſſionem cauſatiuam reſpectu meritorum noſtrorum non minùs, aut aliter, quàm reſpectu gloriæ, & gratiæ, proſequitur fusè, & multipliciter ſuadet ibidem c. 19. & 20. expenditque eam in rem illud præſertim epiſt. ad Epheſ. 2. 4. *Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti, & immaculati*. Vnde immediatè argumentatur ſic. *Non ergo quia futuri eramus; ſed, vt eſſemus*; Expendit rurſus illud Ioann. 15. 16. *Non vos me elegiſtis; ſed ego elegi vos*. Vnde ſimiliter arguit: *Non enim, quiā credidimus; ſed, vt, credamus, elegit nos, ne priores eum elegiſſe dicamur*.

Art. 4. Pro claritate, & maiori horum omnium confirmatione, obſeruanda eſt cum D. Thoma quæſt. 23. art. 5. duplex differentia inter Deum, & hominem quatenùs præmiantes. Prima eſt, quòd homo homini conferens præmium habet cognitionem meritorum cauſatam ab iiſdem meritis, tamquam à motiuo eius; & deinde concipit voluntatem præmiandi mouente eadem cognitione, & iiſdem meritis per cognitionem. Neutrum autem horum accidere poteſt in Deo. Cuius videlicet nulla, aut cognitio, aut volitio poteſt habere pro motiuo ſuo, vel etiam partiali exercente veram cauſalitatem motiuam, aliquid creatum, ac temporale, præterquàm ſecundariò; & inpropriè, vt ſuperiùs dictum eſt q. 19. Altera differentia eſt, quòd homo homini conferens præmium, ſolùm eſt cauſa collationis præ-

mij, non verò meritorũ Deus autẽ eſt cauſa, & præmij, & meritorum; atque hæc ſunt dona ipſius non minùs, quam illud, dicente Tridentino ſeſſ 6. cap. 16 Sub finem: *Cuius tanta eſt, erga homines, bonitas, vt eorum velit eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona* Qua de re videri multa poſſunt efficaciſſimè, & fuse ponderatà apud Auguſtinum locis præſertim nuper indicatis. Cùm ergo anteceſſio cognitionis meritorum reſpectu voluntatis præmiatiuæ ſolùm requiratur ratione motionis, quæ neſt illi cognitioni reſpectu huius voluntatis; & præterea exequuturus ſucceſſiuè plures effectus ordinatos inter ſe mutuò ordine conſtituto per ipſum executorem, ſimul de illis omnibus decernat, ſi prahabeat ſimultaneam circa omnes cognitionem, & potentiam proximam; Patet in Deo neceſſariam nequaquam eſſ: anteceſſionem præuiſionis abſolutæ meritorum reſpectu prædeſtinationis, ſeu prælectionis ad gloriam, vt coronam; imò, eſſe impoſſibilem in eodem prædefinitionem meritorum priorem, aut poſteriorem prædefinitione gloriæ, ſed vtramque eſſe ſimul; & conſequenter eſſe etiam ſimul ſcientiam viſionis circa merita, & gloriam, ſimultate non ſolùm reali, ſed etiam virtuali intrinſeca.

Art. 5. In voluntate creata ſecus ſe res habet ob prænotatas duas differẽtias. Quibus ſuperaddo tertiam, quòd homini plerumque deeſt cognitio perfecta de medijs, dum concipit intentionem finis. Qua de cauſa procedit poſteriùs non ſolùm natura, ſed etiam tempore ad electionem mediorum, inſtituta interim deliberatione de natura mediorum. Hinc fit, vt Diuina prædeſtinatio ad gloriam, conſiderata præciſè ſecundum rationem intentionis gloriæ, vt finis, ſit prior ratione noſtra extrinſecè ſeu relatè ad connotata creata; quàm electio meritorũ, & auxiliorum gratiæ, eorundemque præſcientia abſoluta. Si verò eadem Diuina prædeſtinatio conſideretur præciſè ſecundum rationem vo-

lun-

ſuntatis præmiatiuæ, & ſatisfaciẽtis iuri hominis eſt prior è conuerſo eundẽ in modum præſcientia abſoluta meritorum, & voluntas exequutiua eorundem; quam prædeſtinatio ad gloriam, quatenus intentiua ei:s, & quàm ſcientia viſionis circa eandem. Ac Demum vtralibet Diuina voluntas eſt eodem modo prior quam ſcientia viſionis circa vtriuslibet obiectum. Quia videlicet talis eſt proportionaliter ordo realis prioritatis inter actus creatos circa obiecta ſimilia, atque ordo rationis extrinſecus inter prædicata diuina fundatur adæquatè in ordine reali ſimilium prædicatorum in creatis, vt liquet ex q. 5. & 6.

Art. 5. Iſta profectò analogia actuum diuinorum ad actus creatos regulatiuos modi noſtri concipiendi, circa Deum, fuit, ni fallor, cauſa præcipua æquiuocationis, totiuſque diſſidij apud pleroſque auctores in præſenti, alijs affirmãtibus cum Suarez, Bellarmino, Toleto, pleriſque Thomiſtis, ac Scotiſtis anteceſſionem virtualem electionis ad gloriam reſpectu præuiſionis abſolutæ meritorum; alijs dicentibus cum Vaſquez, Leſſio, Moneco, eandem electionem eſſe poſtiſtàm præuiſionem. Priores namque auctores conſiderauerunt prædeſtinationem ad gloriam præcipuè, aut vnicè ſub conceptu intentionis finis relatè ad creatam intentionem finis; poſteriores verò auctores conſiderauerunt ſimiliter eandem prædeſtinationem in ratione remunerantis, & voluntatis præmiatiuæ relatè ad voluntatem præmiatiuam creatam. Cæterùm neutra voluntas Diuina præcedit alteram virtualiter intrinſecè, & cum fundamento in ipſis actibus Diuinis ſecundum ſe, ſeu independenter à modo noſtro cognoſcendi referente voluntatem Dei ad connotata creata, eamque adumbrante, diſtinguente, ac ordinante, iuxta diſtinctionem & ordinem realem illorum. Qui tamen ordo rationis extrinſecus non eſt dignus operoſa diſputatione, vtpotè nullius vtilitatis, ac momenti

menti exiſtens pro legitimo conceptu obiectiuo rei, de qua agitur, vt ſæpè à me notatum eſt in ſimili, & oportet, vt notetur ſeriò ab omnibus nolentibus terere tempus in theologia penitùs ſuperficiali, ac inani, & pertinente præcisè ad directionem modi loquendi præſertim apud populum.

Ad 1. Illud *iam* Auguſtini *non eſt* accipiēdum præſuppoſitiuè in genere quaſi cauſæ efficientis, ſed formaliter in genere cauſæ formalis; quatenùs ipſa electio eſt diſcretiua electi à reiecto, & inductiua meritorum in vno, quibus caret alius; eademque eſt coniuncta virtualiter intrinſecè cum præſcientia abſoluta huius diſcriminis, vt apparet ex rationibus, & ex teſtimonijs eiuſdem Auguſtini ſupra indicatis. Quod autem eodem illo in loco præmittit Auguſtinus: *Non tamen electio præcedit iuſtificationem, ſed electionem iuſtificatio;* non eſt c re. Accipiendum namque eſt de electione paſſiua exiſtenti in tempore, vt ſubſit idem proportionaliter ſenſus, qui ſubeſt iuſtificationi, quam patet intelligi factam in tempore. Nec enim dicitur abſolutè iuſtificatio, vel ab Auguſtino, vel ab vllo alio, cognitio, aut volitio Diuina iuſtificationis. Patet autem electionem, quàm præcedit iuſtificatio, vt eſt in ſe, & vt facta in tempore, non poſſe eſſe electionem actiuam, quæ datur in Deo ab æterno.

Ad 2. Certùm eſt Auguſtinum præſertim in libro de prædeſtinatione ſanctorum agere præcipuo conatu de præelectione ad gratiam ante præuiſa merita, & independenter à meritis eamque ſolam præelectionem intelligere frequenter nomine prædeſtinationis. Quia hanc partem doctrinæ oportebat præcipuè ſtabilire aduerſus hæreſim Pelagianam, quam impugnat ibi, quatenùs inductiuam gratiæ ex meritis præexiſtentibus, & habitis abſque auxilio gratiæ. Cæterùm tum ibi, tùm alibi vſurpat etiam ſæpiſſime prædeſtinationem pro electione ad gloriam, & vniuerſim ad omnia dona, & gratiæ, & gloriæ, qui-

bus ſimpliciter; & abſolutè prædeſtinati differunt à reprobis, vti ex c. 19. de Prædeſt. ſanc. ex c. 7. de correptione, & gratia, alijſque locis demonſtrat clarè Montoya diſput. 4. & 10. de Prædeſtinatione ſect. vtrobique 2. & apparet ſufficienter ex Auguſtiniana prædeſtinationis definitione ſuprà data. Cùm igitur doceat nihilominus ibidem, & vbique vniuerſaliter prædeſtinationem æternam Dei non eſſe ex meritis, ſed merita ex prædeſtinatione, quod nec ipſi negant aduerſarij; conſtat, iuxta mentem Auguſtini, non ſolam electionem ad gratiam, ſed etiam electionem ad augmentũ gratiæ, & ad gloriã eſſe cauſatiuam meritorum, & non cauſatam, ſeu inductam ex meritis, aut ex præuiſione abſoluta meritorum. Iam illa cauſalis Proſperi; *Quia præſciti ſunt caſuri*, vera eſt, vt iacet, reſpectu reprobationis ſenſu inferiùs explicando, at reſpectu prædeſtinationis ea propoſitio eſt purè conditionalis, ex qua non infertur legitimè cauſalis, vt eſt notum apud omnes ex ſummulis. Imò cauſalis oppoſita continetur in verbis, quæ immediatè annectit Proſper: *Ac per hoc prædeſtinatio Dei multis eſt cauſa ſtandi, nemini labendi.*

Ad 2. Deus vult gloriam eſſe cauſam finalem bonorum operum, & bona opera eſſe cauſam meritoriam gloriæ. Quorum primum conſequitur mouendo nos ad bona opera propoſitione, & promiſſione gloriæ ſub conditione exhibitionis eorundem operum. Alterum verò conſequitur conferendo reipſa gloriam poſt opera exhibita reipſa, ſimulque manifeſtando, quòd non fuiſſet conferenda gloria, niſi præceſſiſſent merita. At neutrum conſequitur, & ne quidem conſequi poteſt, mouente voluntatem Diuinam, vel beatitudine noſtra ad prædefinitionem meritorum, vel præuiſione abſoluta meritorum ad prædeſtinationem, ſeu præelectionẽ gloriæ. Quia Deus vult hoc eſſe propter hoc; nõ tamen propter hoc vult hoc, vt dictum eſt ſuprà cum D. Thom. Voluntas autem illa prior, quã Deus vult gloriam eſſe cau-

ſam;

ſam finalem bonorum operum, & vicissim bona opera eſſe causā meritoriam gloriæ modo explicato, eſt intrinſecè præmiatiua, & intrinſeca diuerſa à voluntate purè gratioſa, conferente gloriam independenter à præexiſtentia meritorum: nec prædefiniente merita ipſa simul cum gloria. Quia voluntas purè gratioſa non vult dependētiam eius, quod confert, à meritis: eo namq; ipſo definit eſſe purè gratioſa, quoad bonum à ſe diſtinctum, quod confert, tametſi entitatiuè, & ſecundum ſe præcisè ſit purè gratioſa. Nec enim debetur meritis noſtris voluntas ipſa Diuinā, qua confertur præmium, cùm ſit bonum infinitum, ſitque ipſe Deus, cui ſecundum ſe, & ſecundum prædicata identificata ſecum realiter, repugnat ratio debiti ſolùm igitur obiectum voluntatis Diuinæ, quod Deus vult, vt dependeat à meritis, eſt quod debetur eiſdem meritis. Talis itaque voluntas, & non qualem intendit obiectio, eſt ſubintelligenda in teſtimonijs reddentibus rationem gloriæ ex meritis, inque alijs eiuſmodi. Nec mouere quemquam debet, quòd in illis exprimantur actus Diuini iuxta modum noſtrū concipiendi, & iuxta ordinem rationis extrinſecum expoſitum ſuperiùs art. 5. alicubi quidem relatè ad intētionem, & electionem creatas; alibi verò relatè ad cognitionem meritorum, & ad voluntatem remuneratiuam itidem creatas. Id enim fit, non ad explicandum ordinem obiectiuum intrinſecum actuum Diuinorum, ſed ad commodiorem intelligentiam lectorum, vt obſeruat optimè agens de hac eadem interpretandi ratione D. Auguſtinus c. 18. de bono perſeuerantiæ ſub finem. Quapropter conceſſo antecedenti obiectionis, negatur conſequentia cum probationibus eius, ad quas patet ſufficienter ex dictis.

Ad 4. Qui negant poſſibilem prædēfinitionem pœnitentiæ ante præuiſum abſolutè peccatum, non nituntur dependentia pœnitentiæ à præexiſtentia peccati veri, vel exiſtimati; ſed ſequela

voli-

volitionis efficacis Dei, circa peccatum; quatenus qui vult aliquid efficaciter, & abſolutè, neceſſe eſt, vt velit omnia, ſine quibus illud exiſtere nequit, & nondum exiſtunt, aut videntur exiſtentia. Cuius rationis nulla eſt paritas reſpectu bonorum operum, vtpotè volibilium, atque prædefinibilium à Deo. Quare tranſmiſſo antecedenti, negari poteſt conſequentia. Sed ſatius eſt negare antecedens, quod puto eſſe falſum cum Molina; Granados, Montoya, & alijs apud ipſos, contra Suarez, & alios; idque propter rationes vniuerſales indicatas ſupra art. 2. & 3. quæ æquè, quoad hoc, conuincunt, vt patet conſideranti. Ad ſequelam propoſitam in obiectione reſpondetur, nullam eſſe neceſſitatem volendi, quod eſt neceſſarium ad effectum efficaciter præintentum, tametſi nondum illud videatur exiſtens, dummodò certò præuideatur id eſſe ponendum à parte rei ab alio, tametſi nec velit illud poſitiuè, nec ad illud cooperetur, ſed tantùm permiſſiuè ſe habeat, qui intendit talem effectum. Deus autem cognoſcit peccatum ponendum eſſe ab homine, cuius pœnitentiam ipſe intendit, tametſi Deus ipſe non velit illud poſitiuè; nec homini eatenùs cooperetur, ſed tantùm ei permittat, vt peccet. Nec enim ex neceſſitate obiecti ad obiectum ſequitur neceſſaria coniunctio voluntatis cum voluntate circa vtrumque, ſi alterum obiectum tale ſit, quod exiſtere poſſit, ſitque exititurum de facto, quin ſit volitum à volente alterum obiectum. Sicut enim volito aliquo, non propterea neceſſe eſt velle obiectum minimè neceſſarium ad obiectum prius; ita concepta vna voluntate, non propterea neceſſe eſt concipere voluntatem aliam, qua non concepta, & non exiſtente poteſt expleri, & cognoſcitur explenda voluntas prior. Nulla igitur ſequitur in Deo neceſſitas volendi, & ſuâ cooperatione inducendi peccatum, propter pœnitentiam abſolutè, & efficaciter præintentam ante peccatum abſolutè

præ-

præuiſum; ſed ſufficit, quòd ea præintentio ſimul ſit voluntas purè permiſſiua peccati.

QVAESTIO XXXII.

Vtrum detur aliqua cauſa prædeſtinationis ex parte prædeſtinati, & aliquis peculiaris effectus eiuſdem ex parte Dei?

VIDETVR neutrum dari. Non quidem cauſa ex parte prædeſtinati. Quia Deus prædeſtinat, ante merita abſolutè præuiſa, vt dictum eſt quæſt. præcedenti. Prædeſtinatus autem, per ſolam anteriorem præuiſionem abſolutam ſuorum meritorum, poſſet eſſe cauſa ſuæ prædeſtinationis, ſi quo modo poſſet. Ergo nullo modo abſolutè poteſt eſſe cauſa ſuæ prædeſtinationis. Sed neque ex parte Dei datur vllus effectus peculiaris. Quia Deus, quantum eſt ex ſe, vult omnes homines ſaluos fieri, & omnibus promiſcuè confert, quantum ſufficit ad conſequutionem vitæ æternæ, ac deindè relinquit vnumquemque in manu conſilij ſui. Ergo totum diſcrimen prædeſtinati à reprobro prouenit à ſolo vtriuſque libero arbitrio eligente vitam, vel mortem pro libito, cum poteſtate abſoluta, & antecedenti prædeſtinati ad ſuam reprobationem, & reprobi ad prædeſtinationem ſuam.

Art. 1. Reſpondetur. Manifeſtum eſt ex quæſt. præcedenti nullam ex parte prædeſtinati dari poſſe cauſam prædeſtinationis ſumptæ actiuè pro actibus intellectus, & voluntatis, quibus prædeſtinat nos Deus. *Nullus namque fuit ita inſanæ mentis*, vti dicit D. Thomas q. 23. art. 5. *qui diceret merita eſſe cauſam Diuinæ prædeſtinationis*

T ex

parte actus prædeſtinantis. Quæſtio igitur eſt de cauſa prædeſtinationis ſumptæ paſſiuè pro effectibus, quos inducit in tempore æterna Dei prædeſtinatio. Effectus porrò prædeſtinationis non ſumitur ab omnibus] eodem ſenſu, imò neque ab ijſdem vbique. Vndè ſolet eſſe plurima quæſtio de voce circa præſentem materiam. Cui incommodo vitando exponentur ordine, & determinabuntur variæ eius vocis vſurpationes. Primò itaque ſumitur effectus prædeſtinationis latiſſimè pro omni eo, quomodolibet, ſiue intrinſecè, ſiue extrinſecè eſt ordinatum, & conferens ad finem vitæ æternæ, reſpectu eorum qui illam conſequuntur de facto. Quo pacto nihil prorſus eſt in rerum natura, quod non habeat rationem effectus prædeſtinationis, tum omnium prædeſtinatorum coniunctim, tum ſingulorum ſeorſim. Quia de facto omnia propter electos operatus eſt Dominus, atque omnia voluit illis cooperari in bonum, ex Rom. 8. 28.

Art. 2. Secundò ſumitur pro omni eo, & ſolo, quod intrinſecè, & ex ſua natura confert ad cõſequutionem vitæ æternæ, ſiue intrinſecum, ſiue extrinſecum id ſit prædeſtinato. Atque hoc pacto omnia, & ſola dona ſupernatutalia actualia, & habitualia, tum intrinſecè inhærentia vnicuique prædeſtinato, tum eidẽ extrinſeca, & conferentia ad infuſionem donorum intrinſecè inhærentium, qualia ſunt merita Chriſti Domini, & Sacramenta ipſeq; Chriſtus Dominus, & inſtitutio Sacramentorum; nec non orationes Eccleſiæ, & ſingulorum ad inuicem fidelium, numerantur inter effectus prædeſtinationis. Porrò circa effectum prædeſtinationis his duobus modis vſurpatum duo ſunt certa. Certum namque primò eſt apud omnes, etiam hæreticos, nullam dari cauſam meritoriam, ex parte prædeſtinati reſpectu omnium effectuum prædeſtinationis collectiuè ſumptorum. Quia nemo habet ex meritis ipſa ſaltem ſua prima merita, exiſtentiam Chriſti Domini, & meritorum eius, & plura eiuſmodi alia.

Cer-

Certum rurſus eſt apud omnes Catholicos, aliquos ſaltem effectus prædeſtinationis cadere ſub meritum prædeſtinati; nempè ipſam ſaltem vitæ æternæ conſequutionem.

Art. 3. Tertia effectus prædeſtinationis vſurpatio, eaque longè frequentior, & apud pleroſque Theologos vnica, dum nihil aliud additur huic voci, eſt pro dono inhærente intrinſecè ipſi prædeſtinato, & intrinſecè conferenti ex ſua natura ad conſequutionem vitæ æternæ, nec non pro ipſa vita æterna ideſt, pro omni, & ſolo dono ſupernaturali afficiente prædeſtinatum intrinſecè. Circa effectum prædeſtinationis hoc modo ſumptum tria ſunt certa; Primum eſt, nullam dari cauſam meritoriam, ex parte prædeſtinati, reſpectu omnium effectuum prædeſtinationis collectiuè ſumptorum. Quia primum ſaltem auxilium gratiæ, primumque opus meritorium confertur vnicuique à Deo purè gratioſè quantum eſt ex parte cuiuſque prædeſtinati. Ita definitur à Conc. Mileu. can. 3. 4. & 5. & à Conc. Cartag. in Epiſtola ad Innocentium Papam 90. inter Auguſtinianas, atque ab ipſo Auguſtino docetur ſæpè integris voluminibus, maximè verò in libro de prædeſtinatione ſanctorum, aduerſus Pelagianos, & Semipelagianos dupliciter circa hoc errantes. Nimirum, quatenus primam gratiam, aſſerebant, tribui propter merita præhabita ex ſola ſufficientia naturæ, ſecundum ſe; & quatenus in operibus purè cōditionatis agnoſcebant vim meritoriam donorum, quibus prædeſtinatus diſcernitur abſolutè à reprobo. De quibus alius eſt dicendi locus ex profeſſo, & plura habentur in qq. de Gratia; iuxta intentionem Apoſtoli dicentis 2. Timoth. t. 9. *Et vocauit vocatione ſua ſancta, nō ſecundū opera noſtra, ſed ſecundum propoſitum ſuum, & gratiam.* Cui conſonat ex communi PP. intelligentia illud ad Rom. 9. 12. *Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei. Quia maior &c.*

Art. 4 Certum rurſus eſt, omnes eoſdem effe-

ctus prædeſtinationis eſſe ex meritis Chriſti Domini, ac proinde merita Chriſti eſſe cauſam meritoriam totius prædeſtinationis paſſiuæ reſpectu omnium prædeſtinatorum, præter ipſum Chriſtum, vt habetur, q. 41. de Incarnatione, iuxta illud ad Ephef. 1. 3. *Qui benedixit nos omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus in Chriſto.* Idem effectus poſſunt ſingulis prouenire ex merito congruo, & precibus aliorum pro ipſis, Deo ordinante preces vnius in ſalutem alterius, iuxta illud Auguſtini c. 22. de bono perſeuerantiæ. *Si qui nondum ſunt vocati, pro eis, vt vocentur, oremus. Fortaſsè enim ſic prædeſtinati ſunt, vt noſtris orationibus concedantur.* Et ſermone 1. de beato Stephano. *Paulum Eccleſia non haberet, ſi Stephanus non oraſſet.* Per dependentiam ſcilicet eorum bonorum à precibus, & orationibus, ſimilem illi, quæ in quæſtione præcedenti expoſita eſt vniuerſim in præmijs reſpectu meritorum. Cauſalitas eiuſmodi meritoria tribuitur Beatæ Virgini vniuerſaliter reſpectu omnium, quoad omnia à Quirino c. 21. de Concept. & Prouerb. 8. 19. atque ab alijs nonnullis, & quidem valde probabiliter.

Art. 5. Certum denique eſt, vnumquemque prædeſtinatum præhabitis prioribus effectibus prædeſtinationis abſque vllo ſuo merito, poſſe deinde per merita ſua inducere alios, atque alios vlteriores effectus, ac proinde dari poſſe ex parte prædeſtinati cauſam meritoriam ſuæ prædeſtinationis paſſiuè ſumptæ inadæquatè. Quæ omnia exponentur luculentiùs, & confirmabuntur in qq. de merito humanorum actuum, quò ea directè pertinent.

Art. 6. Poſtrema acceptio effectus prædeſtinationis eſt pro dono formaliter, & per ſe diſcretiuo prædeſtinati à reprobo, quale eſt, reſpectu vitæ præſentis, perſeuerantia finalis in gratia, & reſpectu futuræ, gloria. Reſpectu vtriuſque huius doni dari poteſt cauſa meritoria ex parte prædeſtinati, de congruo quidem reſpectu

per-

perſeuerantiæ, reſpectu verò gloriæ, etiam de condigno, vti oſtendetur in ijſdem qq. de merito. Ex ijs omnibus patet ſatis ad rationem dubitandi. Quia quod attinet ad cauſam prædeſtinationis, ex parte prædeſtinati, procedit de ſola prædeſtinatione actiuè ſumpta, quæ iam exempta eſt ab omni cauſalitate creata. Quoad effectus verò prædeſtinationis nihil conuincit. Quia præter dona Dei communia prædeſtinato, & reprobo, dantur alia, quæ conferuntur ſolis prædeſtinatis, ſuntque incompoſſibilia cum peccatis, ſaltem cum impænitentia finali, & cum damnatione, quin propterea tollant libertatem, & cooperationem noſtram. De quo dicetur infrà ex profeſſo.

QVÆSTIO XXXIII.

Vtrum detur in Deo reprobatio, ſicut datur prædeſtinatio?

VIDETVR non dari. 1. Quia ſi in Deo daretur reprobatio, ſicut datur prædeſtinatio; ex Deo eſſet perditio eorum, qui damnantur, ſicut eſt ex Deo ſalus eorum, qui ſaluantur. Quod eſt contra illud Oſeæ 13. 9. *Perditio tua ex te Iſrael, tantummodò ex me auxilium tuum.*

2. Si daretur in Deo reprobatio, ſicut prædeſtinatio, daretur etiam liber mortis, ſicut datur liber vitæ, de quo eſt frequens ſermo in ſcriptura, & apud Sanctos PP. Conſtat enim librum vitæ eſſe indiſtinctum realiter ab ipſa prædeſtinatione. Ergo reprobatio eſſet ſimiliter indiſtincta à libro mortis. Sequela autem reijcitur ab omnibus cum D. Thoma q. 24. art. 1.

Art. 1. Reſpondetur. Certum eſt ex fide, Deum excludere aliquos à regno Cœlorum, & punire pœna æterna, tum damni; tum ſenſus. Ea autem excluſio, & punitio dicitur reprobatio, poteſtque definiri ad inſtar prædeſtinationis: *Præſcientia, & permiſſio peccatorum, ob quæ certiſſimè damnantur, quicumque damnantur; ſeu relinquuntur in maſſa perditionis, quicumque relinquuntur.* Vnde apparet reprobationem differre primò, ac principaliter à prædeſtinatione, quatenùs prædeſtinatio vi, & cauſalitate ſua inducit omnia media perducentia ad vitam æternam (inter quæ ſunt merita noſtra) eaque intendit poſitiuè, atque efficaciter, & abſoluè prædefinit; ac proinde prædeſtinatio continet in ſe præſcientiam eorum tantùm, quæ facturus eſt

Deus

Deus in nobis partim ſine nobis, partim nobiſcum, vt ſuprà dictum eſt ex Auguſtino. At reprobatio non inducit vi, & cauſalitate ſua, nec intendit poſitiuè, aut prædefinit ea, quibus quis excluditur à vita æterna, ac proinde continet in ſe præſcientiam eorum, quæ facturus eſt homo abſque cooperatione Dei, quæque inſunt homini ex ſe præcisè, quatenùs perducunt ad terminum reprobationis. Hac de cauſa prouidentia perducens ad vitam æternam nuncupatur communiter dilectio, electio, & propoſitum Diuinæ voluntatis loquutione deriuata ex ſacris literis. Prouidentia verò excludens à vita æterna, ex communi modo loquendi, dicitur abſolutè præſcientia, & reprobatio; ideſt, cognitio iudicans de aliquo non eſſe idoneum, ſeu eſſe inidoneum ad ſuum finem. Quia videlicet in prædeſtinatione comparata cum reprobatione præeminet voluntas, & prædilectio; in reprobatione verò præeminet intellectus, & præcognitio, loquendo formaliter.

Art. 2. Cæterùm reipſa reprobatio etiam continet in ſe actum liberum Diuinæ voluntatis, quo, & permittit peccata, & infligit pœnam æternam. Neutrum, enim horum eſt neceſſarium reſpectu Dei; cùm impedire poſſit noſtra peccata, vt infrà dicetur, & conſequenter pœnam, quæ indùcitur per illa. Verùm reſpectu peccatorum, ſe habet purè permiſſiuè; cùm ea non exiſtant auctore Deo, ſed ſolum hominem habeant auctorem ſuum, vt dicetur in qq. de peccatis. Pœnam verò peccatorum vult, ac intendit poſitiuè ex ſuppoſitione eorundem peccatorum. Nempè peccare, aut cooperari peccato eſt intrinſecè inhoneſtum, ac vituperabile, quale nihil cadit in Deum; punitio verò peccatoris eſt honeſta, & laudabilis reſpectu Iudicis, cui ille ſubeſt. Deus autem *eſt Iudex viuorum & mortuorum* ex Act. 10. 42. & ad Hebræos 12. 13. Ratione permiſſionis peccatorum dicitur Deus derelinquere, obdurare, tradere in reprobum

 ſenſum

ſenſum, & ſimilia. Ratione verò damnationis æternæ dicitur deſpicere, expellere, repellere, ac proijcere, facere vas iræ, & contumeliæ, & ſimilia.

Art. 3. Diuiditur communiter reprobatio in negatiuam, qua negatur alicui electio ad gloriam, & relinquitur in maſſa perditionis ratione peccati originalis; & poſitiuam, qua inſuper intimatur ſententia de priuatione viſionis beatæ, & infligitur pœna ſenſus ratione peccati perſonalis. Verùm iſtæ duæ reprobationes ſolùm diſtinguuntur extrinſecè ratione noſtra reſpectu eiuſdem ſubiecti, vt quiuis facilè colligere poteſt ex dictis quæſt. 30. ſicut etiam facilè poteſt proportionaliter colligi ex quæſt. 31. & 32. effectus, ſeu quaſi effectus reprobationis latè ſumptos eſſe, quæcumque ſunt ex ſe inductiua peccatorum lethalium, vt mala indoles, mali habitus, & ſimilia; ſtrictè verò ſumptos eſſe, tum permiſſiones peccatorum lethalium, reprobationis quidem ſecundum quid, & ad tempus, ſi ea peccata deleantur deindè per pœnitentiam; ſin minùs, reprobationis ſimpliciter, & æternæ: tum pœnam, & damni, & ſenſus: effectus demum ſtrictiſſimè tales, & diſcretiuos reprobi à quouis prædeſtinato eſſe, tum eam ipſam pœnam, tum permiſſionem impœnitentiæ finalis; quæ non indigent doctrina, aut expoſitione vlla peculiari vltra applicationem eorum, quæ dicta ſunt proportionaliter circa prædeſtinationem, & eius effectus.

Art. 4. Colligitur indidem ſimiliter nullam dari cauſam demeritoriam reprobationis actiuæ ſecundum ſe, ſeu reprobationis ſumptæ pro actu Diuino reprobante conſiderato ſecundum ſe præcisè. Reprobationis verò paſſiuæ, ſeu obiectiuæ, & incipientis in tempore, quoad permiſſionẽ, & quoad omnia ex ſe inductiua peccati ſimpliciter primi, nulla ſimiliter eſt cauſa demeritoria. Quia repugnat, vt ante primum peccatum præcedat vllum demeritum. At per-

miſ-

miſſiones paſſiuæ peccatorum deinde ſubſequentium proueniunt ex vi demeritoria peccati præcedentis, tamquam ex cauſa ſubtractionis gratiæ, qua data vitarentur peccata, & inductionis in tentationes, quibus impellentibus committuntur vlteriora peccata. Multò verò magis peccata lethalia, cũ quibus quiſq; decedit, ſunt cauſa demeritoria reprobationis paſſiuæ, tũ negatiuæ, tum poſitiuæ; atque ipſe homo, qui reprobatur, ita eſt cauſa eius demeriti, ſeu demeritorum, vt ipſi ſoli ea adſcribantur, nihil eatenùs cooperante Deo. Quo, vel maximè differt prædeſtinatio à reprobatione, vt initio notabatur. Iſtam porrò ſolam differentiam intendunt Concilium Valentinum ſub Lothario c. 9. Arauſicanum 2. can. 23. Tridentinum ſeſſ. 6. can. 17. & Sancti PP. communiter, dum negant Deum prædeſtinaſſe aliquos ad malum, ſicut prædeſtinauit ad bonum; & conſequenter docent in electione ſaluandorum, miſericordiam Dei præcedere ad merita eorum, qui ſaluantur; in damnatione verò periturorum, meritum malum præcedere ante iuſtum iudicium; ſcilicet per denominationem à termino, & obiecto. Quia Deus per prædeſtinationem inducit merita gloriæ, & ipſam gloriam; per reprobationem verò non inducit demerita gloriæ, ſed ſolam gloriæ priuationem, inductione videlicet cauſatiua, & propriè tali. Vndè fit non dari fundamentum, vt ex noſtro modo concipiendi ſit prior reprobatio, quàm præuiſio demeritorum, ſed ſolùm è conuerſo, vt præuiſio demeritorum ſit prior, quàm voluntas reprobatiua; licet vterius ordo rationis habeat ſufficiens fundamentum in prædeſtinatione, atque electione ad gloriã, & præſcientia meritorum, vti expoſitum eſt quæſt. 31. art. 5. & 6.

Art. 5. Ex his igitur patet dari in Deo reprobationem, ſicut & prædeſtinationem, exiſtente ſimilitudine, quoad connexionem æternæ diſpoſitionis Diuinæ, cum damnatione, & infelicitate

quorundam æterna, & cum æterna aliorum ſalute, ac beatitudine; ſed exiſtente ſimul diſſimilitudine maxima, quoad modum inducendi iſtos effectus, & quoad cauſam adæquatam meritorum, ac demeritorum inducentium eoſdem effectus. Ad quorum omnium intelligentiam oportet attentè introſpicere, quæ dicta ſunt circa prædeſtinationem, ne moroſè repetantur hic iterum ea ferè omnia, quæ ibi expoſita ſunt.

Ad 1. Dictum iam eſt perditionem reprobi eſſe ex ipſo tamquam ex cauſa poſitiuè proxima adæquata; neque eſſe ex Deo, niſi negatiuè, & ſecundum quid, tamquam à non remouente, prohibens, vt exponetur in quæſt. ſequenti, vbi dicetur ipſam etiam non remotionem prohibentis attribui homini, & eſſe formaliter culpam eius, licet non ſit ſemper culpa eius cauſaliter, & demeritoriè.

Ad 2. Prædeſtinatio dicitur metaphoricè liber vitæ, ad eum ferè modum, quo cognitio Diuina factibilium à Deo, vt quidam dicunt, ſeu fiendorum, vt dicunt alij, vocatur propriè idea Dei exiſtens ab æterno in mente Diuina. Vtrumque enim dicitur ratione reflexionis, ſeu quaſi reflexionis, qua Deus in æterna ſua prædeſtinatione, tamquam in libro quodam inſpicit, & quaſi legit numerum, & nomina ſaluandorum, ſicut in ſua cognitione directa, tamquam in imagine, & archetypo, videt opera ſua omnia imitantia, ſeu potentia imitari, aut iam determinatam ad imitandum eandem illam imaginem. De quibus diſiunctionibus ſola poteſt eſſe, ſolaque eſt apud nonnullos quæſtio de voce propter vſurpationem ideę non vniformem vbique apud omnes. Licet autem Deus cognoſcat, & firmiter quaſi memoretur numerum, & nomina reproborum in æterna ſua reprobatione, nonminùs, quàm prædeſtinatorum in prædeſtinatione. Nihilominus metaphora libri non accommodatur reprobationi. Quia in libris materialibus, ex quibus traducitur ad Deum ea metaphora,

phora, non ſcribuntur, qui reijciuntur, ſed illi ſoli, qui eliguntur ad militiam ex gr. vel ſenatum; ideoque illi libri dicuntur electorum, non verò reiectorum, vt notat D. Thomas quæſt. 24. art. 1. ad 3. Sicut etiam ſimili ratione negatur Deo ab eodem quæſt. 15. art. 3. ad 1. & ab alijs communiter idea ſpecialis malorum; tum vt exemplar, quia mala non ſunt propriè effectibilia ſecundum ſe formaliter, præſertim reſpectu Dei; tum, vt ratio ſpeculatiua, quia mala non cognoſcuntur per propriam rationem, ſed per rationem boni oppoſiti, vt dictum eſt ſuprà quæſt. 16. cum eodem D. Thoma.

QVAESTIO XXXIV.

Vtrum prędeſtinatio ſit libera Deo, atque ipſi prędeſtinato, & concordia inter vtramque libertatem nitatur ſcientia media?

VIDETVR prædeſtinationem neque Deo eſſe liberam, neque prædeſtinato; neque vtriuſque libertatem, aut per ſcientiam mediam componi inuicem poſſe, aut ſine ipſa non poſſe. 1. Quia Deus conqueritur ſæpè in ſcripturis de duritie hominum reſiſtentium gratiæ ſuæ, & obſtruentium vias ſalutis propriæ, atq; fruſtrantium intentionem, ſummoſque conatus Diuinos circa innocentiam, & gloriam reproborum. Quam in rem, inter alia, videri multa poſſunt apud Iſaiam toto c. 5. & apud eundem c. 48. 4. dicitur ex perſona Chriſti Domini: *In vacuum laboraui; ſine cauſa, & vanè fortitudinem meam conſumpſi*: id eſt, omnes vires meas impendi, & præſtiti; quantum, non ſolùm debui, ſed & potui. Nemo autem conqueri de alio, ita poteſt euentu non ſecuuto, qui vt ſequeretur, liberum ſibi inimpedibiliter erat. Ergo noſtra ſalus, atque prædeſtinatio non eſt omninò libera Deo.

2. Si eſſet perfectè liberum Deo prædeſtinare quemlibet pro libito ad gloriam, etiam vt coronam, & conſequenter dare cuilibet indiſcriminatim innocentiam, vel pœnitentiam finalem, & finalem perſeuerantiam in gratia; poſſet vtique pro quolibet iſta decernere decreto ſimpliciter antecedenti atque omninò inimpedibili per libertatem humanam. Quia, quod eſt alicui

ſecun-

ſecundum ſe præciſè conſiderato perfectè liberum, potest ab eodem ſecundum ſe præciſè conſiderato determinari pro libito in vtramlibet partem; inconſultà cuiuſuis alterius libertate, & electione. Sequela autem eſt abſurda. Quia, decretum Dei de aliquo effectu ſimpliciter antecedens eſt neceſſitas ſimpliciter antecedens eiuſdem effectus, ac proinde aufert libertatem hominis ad eundem effectum. Quæ tamen libertas eſt de conceptu gloriæ, vt coronæ; nec non innocentiæ, pœnitentiæ, & perſeuerantiæ merentis eam coronam. Ergo non eſt Deo liberum prædeſtinare quemlibet pro libito.

3. Solus Deus eſt, qui diſcernit iuſtum, & prædeſtinatum à peccatore, & reprobo. Nec dici poteſt, quod hæc diſcretio attribuatur etiam homini, & non ſoli Deo; Contradicit enim huic aſſertioni Apoſtolus 1. ad Corinth. 4. 7. increpans arrogantiam humanam, & erudiens Chriſtianam humilitatem, dum ſic vrget ſuperbientem. *Quis te diſcernit? quid habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Quò etiam pertinet ponderatio Auguſtini c. 32. Enchir. ad Laur. & l. 1. ad Simplic. q. 2. longè antè finem obſeruantis vtrobique non ita dici; *non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis:* Vt dici ſimiliter poſſit: *Non eſt Dei miſerentis, ſed hominis currentis, & volentis.* Eodem pertinet illud quoque celebre Cypriani vſque adeò decantatū ab Auguſtino in l. de prædeſt. ſanct. *In nullo gloriandum, quando totum eſt Dei.* Contradicunt, inquam, hæc ei aſſertioni, quia vnicuique attribuitur, & eſt proprium vniuſcuiuſq; quod ſibi liberum eſt, & ſi id ſit laudabile, ac glorioſum eſt materia gloriæ, & laudis reſpectu eiuſdem. Ergo non eſt libera homini ſua, vel iuſtificatio, vel prædeſtinatio, ſeu differentia aliqua ſui à peccatore, & reprobo.

4. Non datur actio in præteritum; nec fieri poteſt, vt præteritum pendeat à futuro, ex. gr. victoria Alexandri à robore exercitus nunc exiſtentis.

ſtentis, atque pugnantis heroicè. Prædeſtinatio autem hominis eſt æterna; ſicut, & reprobatio: Homo verò, & eius operatio incipit in tempore. Vndè tam reprobatio, quàm prædeſtinatio, comparatione hominis, & operationis humanæ, eſt pluſquam præterita; cùm antecedat pro omni anteriori differentia temporis in infinitum. Vnuſquiſque autem poteſt actione ſua in id, quod eſt ſibi liberum, atque hoc pendet ab eius electione. Ergo non eſt homini libera ſua, vel prædeſtinatio, vel reprobatio.

5. Quod eſt liberum alicui, eſt impedibile ab eodem, idemque eſt eatenùs inimpedibilis ab alio. Homo autem non poteſt impedire Deum, quominùs ipſum prædeſtinet, vel reprobet, aut quominùs prædeſtinatio, & reprobatio exequantur, quod intendunt. Nam, vt dicit Aug. c.14. de correp. & gratia: *Volenti ſaluum facere nullum hominis reſiſtit arbitrium*. Ergo nō eſt libera homini ſua, vel prædeſtinatio, vel reprobatio. Certè, non poteſt eſſe libera Deo ſimul, & homini. Quia ſequeretur vtrumuis eatenus eſſe impedibilem, ſimulq; inimpedibilem ab altero.

6. Cauſa prima præexiſtente determinata ad vnam partem, & non exhibente concurſum, & cooperationem, quantum eſt ex ſe, indifferentem ad vtramuis partem contradictionis, vel contrarietatis, repugnat, vt cauſa ſecunda operetur nihilominus liberè, ac indifferenter. Deus autem, qui eſt cauſa omnium prima, ex vi decreti prædeſtinantis, præexiſtit determinatus ad operationes ſalutares, & ad vitationem peccatorum prædeſtinati. Vtraſque enim prædefinit efficaciter, & determinatè per decretum prædeſtinatiuum, vt ſuprà dictum eſt. Ergo poſita prædeſtinatione nulla ſupereſt indifferentia prædeſtinato; quia nulla ſupereſt indifferentia Deo ad concurrendum, vel non concurrendum, veq; concurrat ad hoc, vel illud indiſcriminatim. Neque verò ſcientia media quidquam iuuat in oppoſitum. Quia cauſa ſecunda etiam pro ſtatu

con-

conditionato ſubeſt c nditionatè eidem decreto prædefinitiuo Dei. Nempe dependentia, quæ eſt eſſentialis vni cauſæ reſpectu alterius, qualis eſt dependentia omnis cauſæ ſecundæ à cauſa prima quoad omnem ſuam operationem, pro nullo ſtatu deeſſe poteſt; nec fieri poteſt, vt prævideatur aliquo modo operatio aliqua, quin ſimul præuideatur eodem modo omnis cauſa, & omnis applicatio cauſæ, à qua eſſentialiter dependet, præſertim ſi præuiſio ſit comprehenſiua, qualis eſt omis præuiſio Dei.

7. Neque prædeſtinatus poteſt damnari; neque reprobus ſaluari. Quia neque præſcientia Dei poteſt reddi falſa; neque fruſtrari poteſt prædefinitio, ac præordinatio efficax eius; & vtraque eſt de conceptu prædeſtinationis, ac reprobationis. Ergo neque prædeſtinatus eſt liber, vt damnetur; neque reprobus, vt ſaluetur; ſed vterque fatali neceſſitate deuoluitur ad finem ſibi æterna, ac immutabili Dei lege præfixum. Confirmatur, & explicatur vis argumenti. Quia ſicut damnatio actualis prædeſtinati eſt actualis falſificatio præſcientiæ Diuinæ, & actualis fruſtratio voluntatis Diuinæ prædeſtinatiuæ: Ita poſſibilitas illius eſt poſſibilitas vtriuſque huius. Nempè vnumquodque conſtituitur poſſibile per poſſibilitatem, eius prædicati, per cuius actualitatem, & exiſtentiam conſtituitur exiſtens, & actuale: & quorum exiſtentia, atque actualitas eſt inſeparabilis mutuò, aut realiter eadem; poſſibilitas quoque eorundem eſt inſeparabilis mutuò, aut realiter eadem. Prædicata namque quidditatiua rei poſſibilis, & exiſtentis ſunt omnia prorſus eadem; nec conſtitutiuum adæquatum cuiuſque rei eſt diuerſum pro diuerſitate ſtatus; ſed conſtitutiuum, & conſtitutum pro quouis ſtatu ſunt ſimul, eodemque modo. Ergo ſi quidem actualis damnatio prædeſtinati foret falſificatio, & fruſtratio ſcientiæ, & voluntatis Diuinæ prædeſtinatiuæ; poſſibilitas quoque damnationis, contenta formaliter in poteſta-

teſtate libera ad damnationem, foret poſſibilitas eiuſdem falſificationis, & fruſtrationis. Quam tamen poſſibilitatem patet eſſe chymæricam.

8. Fieri non poteſt, vt quod herierat verum, hodie ſit falſum; aut vt aliquid ſecùs accidat, quàm futurum priùs erat, vt accideret. Impoſſibile igitur eſt, vt hodie fiat oppoſitum eius, quod heri erat, & verum, & futurum pro hodie. Scientia autem Dei, quæ eſt de conceptu prædeſtinationis eius, & eſt eſſentialiter vera, complectitur omnia, quæ ſunt pro qualibet differentia temporis; & quatenus coexiſtens tempori antecedenti denominat futurum, quidquid exiſtit pro tempore ſequenti. Quapropter heri erat verum, & infallibiliter futurum, quidquid euenit hodie. Ergo hodie, & ſic dè cæteris differentijs temporis, nulla eſt potentia ad oppoſitum eius, quod hodie fit; ideſt, nulla datur hodie potentia libera.

9. De reprobo ſpecialiter dicitur Eccleſiaſtæ v. 14. *Conſidera opera Dei, quod nemo poſſit corrigere, quem ipſe deſpexerit*; ideſt, reprobauerit. Ergo reprobatus à Deo non eſt liber, vt corrigatur, ac emendetur.

10. Deus poteſt determinare, & exequi, independenter à ſcientia media; quidquid abſolutè determinabile, & exequibile eſt ab ipſo. Quia per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ cognoſcuntur omnia, & ſingula poſſibilia, & quidem comprehenſiuè, eademque omnia continentur adæquatè in omnipotentia, & actiuitate Dei ſecundum ſe. Deo autem eadem determinãte, ac exequente, eadem neceſſe eſt, vt nobis adſit, vel deſit indifferentia libertatis. Quia additamentum ſcientiæ mediæ non immutat naturas rerum, nec facere poteſt, vt quæ collata, ac poſita à parte rei, independenter ab ipſa, non ſufficerẽt ad conſtituendam adæquatè potentiam proximam electiuam, ac indifferentem, ſufficiant ad hoc ipſum propter dependentiam ab eadem; ſicut fieri non poteſt, vt ſit proximè combuſtiuum

prop-

propter dependentiam ab aliqua cognitione,
quod non eſt tale ex ſe, & independenter à tali
cognitione; ſiquidem independenter ab eadem
poni poſſit à parte rei. Ergo ſcientia media ni-
hil facit pro indemnitate noſtræ libertatis, atq;
pro eiuſdem concordia cum ſcientia viſionis,
prædeſtinatione, & reprobatione Diuina.

Art. 1. Reſpondetur. Manifeſtum eſt conue-
nire Deo libertatem perfectam prædeſtinandi,
ac perducendi quemlibet, ſiue hominem, ſiue
Angelum ad gloriam, vt puram hæreditatem,
independenter à meritis prædeſtinati, ſeu ſub-
latà prædeſtinato libertate merendi, ac deme-
rendi. Nec eſt minùs manifeſtum, liberum ei-
dem eſſe neminem aut prædeſtinare, aut repro-
bare; cùm habeat in poteſtate neminem creare.
Sed certum insuper eſt, ineſſe etiam Deo plenam
poteſtatem, & libertatem perfectam, vt præde-
ſtinet, vel non prædeſtinet; deducat, vel non
deducat quemlibet ad gloriam, vt coronam, re-
tenta noſtra libertate, ac indifferentia non ſo-
lùm ad actus bonos inæquales, ac proinde me-
ritorios gloriæ, ſaltem quoad augmentum; ve-
rùm etiam ad peccandum lethaliter, & ad omit-
tendam omninò pœnitentiam, ideſt, retenta li-
bertate, qualis de facto fuit in Angelis, & qualis
& eſt, & fuit in hominibus ſubſtantibus proui-
uidentiæ ordinariæ Dei. Apparet clare hæc ve-
ritas ex teſtimonijs ſuprà indicatis quæſt. 18.
art. 7. circa ſcientiam mediam: *Cuius vult, miſere-
tur; & quem vult, indurat. An non habet poteſta-
tē figulus luti &c. Ira in indignatione eius, & vita
in voluntate eius.* Adde illud ex Epiſt. ad Rom. 14.
4. *Potens eſt enim Deus ſtatuere illū.* 2. ad Corinth.
9. 8. *Potens eſt autem Deus omnem gratiam abun-
dare facere in vobis;* ac proinde, & vitam æter-
nam, quæ etiam eſt gratia Dei. Matthæ 3. 9. *Po-
tens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare Filios Abra-
hæ;* ideſt, flectere, ac trahere ad iuſtitiam obdu-
ratiſſimos quoſque, & peſſimè diſpoſitos ex ſe.
Eodem pertinet, quod dicitur prouerb. 21. 1. Cor

Regis;

Regis; ideſt, hominis plurimum ſibi indulgentis, & difficillimi, qui ad nutum alterius operetur. *Cor*, inquit, *Regis in manu Domini . Quocumque voluerit, vertet illud.* Ac demum in fine Epiſtolæ canonicæ Iudæ dicitur, *Potens eſt vos conſeruare ſine peccato, & conſtituere ante conſpectum gloriæ ſuæ immaculatos.* Quæ , & ſimilia complura nulla indigent expenſione pro ſcopo propoſito .

Art.2. Ratio fundamentalis proxima eſt, quam indicat D. Thomas de verit. quæſt.6. art.3. c. fine . Quia videlicet, ex vna parte, ineſt Deo poteſtas permouendi voluntatem creatam ad actus meritorios vitæ æternæ , atque ad actum perſeuerantiæ finalis in gratia , modis ſyncategorematicè infinitis, atque augendi, & accumulandi ſine fine auxilia gratiæ, & adminicula varia allicientia, ac pertrahentia ad eundem finem . Ex alia verò parte, potentia creata reſiſtendi gratiæ , & motionibus Diuinis eſt intrinſecè finita, ac limitata . Repugnat autem Metaphyſicè, vt potentia intrinſecè finita, ac limitata, vniformi reſiſtendi pertinacia ſuperet totam collectionem motionum innumerabiliter multiplicium , & capacium intenſionis maioris, & maioris ſine fine. Neceſſe nimirum eſt, vt finitum tandem aliquando ſuccumbat infinito; vtque exhauriatur potentia finita reſiſtendi, qualis eſt omnis creata nondum exhauſta potentia infinita permouendi, qualis eſt potentia Diuina , etiam, intra limites potentiæ mouentis per auxilia, quorum nullum, & quorum nulla collectio tollat indifferentiam arbitrij . Repugnat igitur metaphyſicè , vt in toto cumulo auxiliorum gratiæ Dei non appareat aliquod reſpectu cuiuſuis ſubſtantiæ rationalis creatæ, cui ſecundum ſe, vel adiunctis alijs adminiculis futurum ſit, vt ipſa conſentiat de facto, & conſentiat liberè. *Sic enim velle, & nolle, in volentis, & nolentis , eſt poteſtate* , inquit Auguſtinus c.14. de corrept. & gratia , *vt diuinam voluntatem non impediat , nec ſuperet poteſtatem.*

& I. 2.

& l. 1. ad Simplicianum q. 2. ad medium: *Cum deſeris non ſic vocando, quomodo ad finem moueri poteſt, quis etiam dicat, modum, quo ei perſuaderetur, Omnipotenti defuiſſe?* ideſt, potenti perſuadere infinitis modis, & in infinitum. Quò etiam pertinet illud ex cap. 14. de corrept. & gratia: *Quandòquidem etiam de ipſis hominum voluntatibus, quod vult, cùm vult facit.* Cuius rationem reddit ad medium capitis; *Habens humanorum cordium, quò placuerit, inclinandorum omnipotentiſſimam poteſtatem.* Et c. 95. Enchir. ad Laurentium propè medium: *Cui procul dubio quàm facilè eſt, quod vult facere; tam facilè eſt, quod non vult, eſſe non ſinere. Hoc niſi credamus, periclitatur ipſum noſtræ fidei confeſſionis initium;* nempè: *Credo in Deum Patrem Omnipotentem.* Demum ibidem c. 98. initio, meritò exclamat. *Quis porrò tam impiè deſipiat, vt dicat Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, & vbi voluerit, in bonum, non poſſe conuertere?* Eſt igitur liberum Deo, tot cuilibet, & quandolibet adminicula præparare, vt vel non cadat; vel ſi ceciderit, reſurgat, & ſic perducatur in vitam æternam; quibus fere verbis concludit D. Thomas art. illum tertium. Ea autem præparatio, eſt prædeſtinatio, vt patet ex eius definitione. Ergo prædeſtinatio eſt libera Deo reſpectu cuiuſuis.

Art 3. Certum nihilominus rurſus eſt, vnicuique eſſe aliquatenus liberam ſuam, & prædeſtinationem, & reprobationem, vt apparet ex 15. Eccleſiaſtici 17. *Appoſuit tibi ignem, & aquam; ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita, & mors; quod placuerit ei, dabitur illi.* Eodem pertinet, quod dicitur 2. Petri I. 10. *Quapropter, fratres, magis ſatagite, vt per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis.* Quod ferè idem exprimit vulgare proloquiū Theologis omnibus familiare, & attributum communiter Auguſtino cum ſufficienti fundamento ex hypognoſticon l. 6. fine. *Si non es prædeſtinatus, fac, vt prædeſtineris.*

Art. 4.

Art. 4 Ratio eſt. Quia, cui, eſt liberum aliquid, non poteſt non eſſe aliquatenus liberum, quod eſt mutuò connexum intrinſecè cum illo. Cui enim eſt liberum antecedens, eſt liberum & conſequens: ſicut è conuerſo, cui eſt liberum conſequens, eſt liberum & antecedens. Quod ſanè principium nulla indiget probatione apud hominem ſani cerebri, nec eſt capax tergiuerſationis apud ſincerum veritatis amatorem. Prædeſtinato autem, & Reprobo eſt liberum peccare, & non peccare; facere, & omittere opera meritoria vitæ æternæ, implere, & non implere legem; eſſe, & non eſſe impœnitentem finaliter. Quod eſt certum ex fide. Dictum autem eſt ſuprà q. 31. ar. 2. Peccata, & opera meritoria vitæ æternæ eſſe mutuò connexa intrinſecè cum conſequutione, & amiſſione vitæ æternæ, ideſt, cum prædeſtinatione, & reprobatione. Eſt igitur aliquatenùs liberum prædeſtinato, & reprobo, vt prædeſtinetur, & non prædeſtinetur; reprobetur, & non reprobetur. Accedit, reprobo imputari ſuam reprobationem, vt patet ex illo Oſeæ paulò priùs memorato: *Perditio tua ex te*. Nemini autem imputatur, quod non eſt ſibi liberum. Et rurſus nequit eſſe homini libera ſua reprobatio, quin aliquatenus ſit eidem libera ſua etiam *prædeſtinatio*. Quia nequit alicui eſſe liberum alterum ex duobus extremis, inter quæ non eſt dare medium; ideſt, quorum neutrum vitari poteſt, niſi per poſitionem alterius; quin & alterum ſit aliquatenùs liberum eidem. Eiuſmodi autem extrema ſunt prædeſtinatio, & reprobatio; amiſſio, & conſequutio vitæ æternæ, vt patet. Patet igitur prædeſtinationem, & reprobationem eſſe liberam, tum Deo, tum etiam aliquatenus prædeſtinato ipſi, & reprobo.

Art. 5. Concordia inter vtramque iſtam libertatem pendet à concordia vtriuſque libertatis quoad operationes noſtras meritorias, & demeritorias vitæ æternæ. Quia nulla nobis ineſt

liber-

libertas immediata ad poſitionem, & impeditionem gloriæ, quæ videlicet ſunt actiones pertinentes immediatè ad ſolam electionem, & actionem liberam Diuinam. Tota igitur libertas noſtra circa poſitionem, & impeditionem gloriæ, & circa æternam exiſtentem in Deo prædeſtinationem, & reprobationem, reducitur ad libertatem immediatam circa opera bona, & mala, ſolaque proinde exponenda eſt concordia huius libertatis, cum Diuina libertate circa eadem opera bona, & mala. Concordia iſta eſt valdè difficilis explicatu, vt apparet ex rationibus dubitandi, & ex eo præcipuè. Quòd, ex vna parte, voluntas Dei in eo, quod eſt ſibi liberum, præcedit omnem aliam voluntatem. Quia Deus eſt cauſa vniuerſaliter, & in omni genere prima, & ſubordinans ſibi omnes alias cauſas ſecundum omnem rationem, ac proinde eſt etiam primum liberum, & primum eligens ſubordinans ſibi omne aliud principium electiuum, & liberum, quoad omnem rationem electionis, & libertatis. Ex alia verò parte hoc eſt eſſentiale Diuinæ voluntati, vt eius decretis reſiſti nullatenùs poſſit, vt habetur 9. ad Rom. 19. *Voluntati eius quis reſiſtit*, Eſther. 13. 9. *In ditione tua cuncta ſunt poſita; & non eſt, qui poſsit tua reſiſtere voluntati.* Iſaiæ 14. 27. *Dominus exercituum decreuit: & quis poterit infirmare?*

Art. 6. Antecedentia autem Diuinæ voluntatis, quatenùs præeligentis noſtram electionem, coniuncta cum eiuſdem infallibilitate, & irreſiſtibilitate, videtur omnem intercludere aditum indifferentiæ noſtræ, quoad electionem noſtram deinde ſubſequentem. Quia quatenus electio Diuina antecedit omnem noſtram electionem, omnemq. noſtrum conatum, eſt ineuitabilis prorſus, ac inimpedibilis à nobis. Quatenus verò efficacia eiudem Diuinæ prælectionis eſt inſuperabilis, ac irreſiſtibilis, nullam ex ſuppoſitione ſui, ſeu in ſenſu compoſito ſui, relinquit indifferentiam vlteriorem reſpectu effectus præintenti,

intenti, qui eſt operatio noſtra, & noſtra electio. Quapropter hæc in primis propoſitio conditionalis: *Si Deus efficaciter vult voluntate beneplaciti, vt nos operemur, operabimur*; eſt ſempiternæ, & neceſſariæ veritatis, propter dictam irreſiſtibilitatem, ac infallibilitatem Diuinæ voluntatis. Deinde, propter anteceſſionem eiuſdem Diuinæ voluntatis, & prælectionis, conditio, *quòd Deus velit*, eſt neceſſaria, & ineuitabilis reſpectu noſtri, nec eſt impedibilis vlla noſtra electione, & conatu. Quia prius per poſterius impediri non poteſt. Itaque nēque conditionatum, ex ſuppoſitione conditionis, nec ſuppoſitio ipſius conditionis, ſiue quòd ſupponatur, & detur à parte rei conditio, ſubeſt noſtræ libertati, ac electioni indifferenti ad vtramque partem. Nulla igitur abſolutè indifferentia nobis relinquitur.

Art. 7. Nonnulli putant ex efficacia infallibili, ac inſuperabili Diuinæ voluntatis inferri potiùs incolumitatem noſtræ libertatis, & perfectam indifferentiam noſtræ electionis in tempore faciendæ. Quia Deus efficaciter noſtram operationem, non ſolùm quoad ſubſtantiam, ſed etiam quoad modum congruentem naturæ; ideſt, quoad libertatem, ac indifferentiam, quæ eſt homini connaturalis. Deus enim non vult inuertere naturas rerum, ſed fouere, ac perficere, nec aliud velle poteſt, vt apparet ex quæſt. 28. Quia igitur Deus ſimul vult efficaciter, vt operemur, & eliciamus talem determinatè actum, vtque operemur, & eliciamus indifferenter, & liberè: ſequitur non ſolùm nos operaturos, ac elicituros eſſe infallibiliter talem determinatè actum; ſed etiam operaturos, ac elicituros eſſe cum perfecta libertate, ac indifferentia, quantum fert natura noſtra, atque experientia, & ratio perſuadet. Iſta propoſitæ difficultatis ſolutio aſſumit quidem veriſſimum principium; ſed quod, niſi vlteriùs promoueatur, ſatisfacere intellectui nequaquam poteſt. Veriſſimum namque eſt, Deo volente aliquem effectum cum modo aliquo deter-

terminato, ſubſequi deinde, cum æquali infallibilitate, ſubſtantiam talis effectus, & modum illum determinatum ipſi à Deo præfixum. Sed non minùs verùm, ac manifeſtum eſt, volente Deo ſimul ſubſtantiam, & modum determinatum alicuius effectus, debere adhibere cauſas ad vtrumque ſimul idoneas. Nec enim in conſortio cuiuſlibet indiſcriminatim cauſæ, poteſt inducere, quemlibet indiſcriminatim effectum, & quemlibet illius modum.

Art. 8. Quapropter, vt Deus velit inducere, cum cauſa ſecunda calorem, eumque intenſum non poteſt ad id adhibere glaciem, vel etiam aquam tepidam; aut ignem, ad producendum frigus; nec ad viſionem poteſt vti potentia auditiua, vel etiam viſiua cæcutienti, ad viſionem clarã; & ſic de alijs cauſis intrinſecè neceſſarijs. Sed neque voluntas noſtra, quæ ex ſe præcisè eſt indifferens, vt liberè, vel neceſſario operetur, poteſt adhiberi, vel ad amorem Dei abſolutè liberum, quatenùs prædita viſione beatà, vel ad amorem neceſſarium, quatenus prædita cognitione Dei abſtractiuà, & intrinſecè indifferenti. Vnde eſſet manifeſta implicatio, quòd Deo volẽte ſubſtantiam eius amoris ſimul cum modo libertatis humanæ, adiungeretur voluntati viſio beata; aut quod adiungeretur eidem cognitio indifferens, Deo præintendente eandem ſubſtãtiam cum modo neceſſitatis. Non igitur ſufficit, pro re præſenti, dicere, quòd Deus velit ſubſtantiam noſtri actus ſimul cum modo libertatis; ſed neceſſe inſuper eſt explicare, quænam adhibeat ex parte cauſæ ſecundæ, vt hæc retineat in ſuo actu modum illum, eumque coniungat cum modo alio infallibilitatis, qui conuenit eidem actui, prout ſubeſt voluntati Diuinæ ipſum intendenti efficaciter, & determinatè. Dum enim hoc non manifeſtatur, manifeſtum eſſe minimè poterit, non implicare voluntatem Diuinam intentiuam noſtri actus quoad ſubſtantiam, cum modo contingentiæ, & cum modo infallibilitatis ſimul, vt

appa-

apparet conſideranti exempla propoſita.

Art. 9. Hac de cauſa D. Thomas q. 19 art 8. vt reducat contingentiam, & defectibilitatem noſtrorum actuum, ad infallibilitatem, ſeu infruſtrabilitatem Diuinæ voluntatis volentis ſimul ſubſtantiam eorum, & modum libertatis, diſtinguit, & ſubiungit in hunc modum: *Et ideò quibuſdam effectibus aptauit cauſas neceſſarias, quæ deficere non poſſunt; ex quibus effectus de neceſſitate proueniunt. Quibuſdam autem aptauit cauſas contingentes, & defectibiles; ex quibus effectus contingenter eueniunt.* Et rurſus: *Quia Deus voluit eos* (effectus cauſæ proximæ contingentis) *contingenter euenire, contingentes cauſas ad eos præparauit*. Idem repetit q. 22. art. 4. Quæſtione verò 23. art. 6. pro concordia prædeſtinationis Diuinæ cum libertate prædeſtinati, remittit lectorem ad doctrinam datam in iiſdem illis duobus locis. Cui nihilominus doctrinæ ſuperaddit in eadem quæſt. 23. art. 2. prædeſtinationem non eſſe aliquid in prædeſtinato, ſed in prædeſtinante tantùm, Quod eſt valdè obſeruandum. Quia ſi prædeſtinatio Diuina poneret in prædeſtinato aliquid ipſi intrinſecè inhærens, ſimulque connexum eſſentialiter, ac determinatè cum actibus prædeſtinati, non minùs, quàm cum iiſdem connectitur ipſa prædeſtinatio; tolleret procul dubio contingentiam, & defectibilitatem cauſarũ proximarum; & perperam ad iſtam contingentiam, & defectibilitatem vnicè recurriſſet vbiq; D. Thomas pro tuenda libertate, ac indifferentia electionum humanarum. Poſito enim aliquo intrinſeco præuio eſſentialiter determinato, ac determinante indefectibiliter ad vnam partem; non ſubſiſteret ampliùs ea contingentia, & defectibilitas cauſarum proximarum, ſed eo ipſo redderetur infallibilis, & indefectibilis, ſicut eſt infallibilis, & indefectibilis ipſa prædeſtinatio intra Deum exiſtens, & nobis extrinſeca, à qua contradiſtinguitur per D. Thomam contingentia, & defectibilitas ex parte noſtra. Id quod ex-

preſsè

preſsè obſeruat idem D. Thomas de verit. q. 22. art. 8. dicens. *Deus immutat voluntatem dupliciter: vno modò, quando voluntatē mouet ad aliquid volendum ſine hoc, quòd formam aliquam imprimat voluntati &c.* atque hunc ſolum modum approbat pro explicatione, & indemnitate noſtræ libertatis. Idem diſcrimen eorum, quæ ſunt intrinſeca, & eorum, quæ ſunt extrinſeca nobis, colligitur apertè ex teſtimonijs paulò priùs indicatis, quòd voluntati æternæ Dei prædeſtinantis reſiſti non poſſit; & ex Tridentino, ac Senonenſi definientibus; quòd auxilijs gratiæ Dei datis in tempore diſſentire, & reſiſtere poſſimus. Quod diſcrimen ſubſiſtere non poſſet, niſi diſcrimen ponderatum ex D. Thoma, quoad extrinſeca, & intrinſeca nobis, illa indefectibilia, iſta deffectibilia, veriſſimum eſſet. Dicendum igitur eſt cum D. Thoma, ideò infallibilitatem præſciētiæ, prouidentiæ, prædeſtinationis, & prædefinitionis Diuinæ non tollere indifferentiam arbitrij creati; Quia omnia nihilominùs, quæ in tempore prouidentur eidem arbitrio, atque immittuntur à Deo, ſunt ex ſe indifferentia ad vtrumlibet, & defectibilia ſecundum ſe; atque ea, quæ ſunt extrinſeca alicui cauſæ, non poſſunt per ſe præcisè, eam immutare, & tollere modum operandi conuenientem eidem ſecundum ſe, & ex ſua natura.

Art. 10. Ex iſta doctrina D. Thomæ; quæ eſt procul dubio veriſſima, & ſolida, ac ſummè neceſſaria pro concordia præſenti clarè apparet indifferentia arbitrij creati, & contingentia electionum eius, non obſtante infallibilitate actuū Diuinæ prouidentiæ. Quia vltima ſpecies, & determinatio effectus ſequitur conditionem, naturam, & diſpoſitionem intrinſecam cauſæ proximæ, & particularis. A qua videlicet modificatur; & determinatur cauſa remota, ſiue vniuerſalis quoad ſpeciem, & modum particularem effectuum. Nondum tamen apparet infallibilitas effectus ſpecie, & numero vltimò deter-

minati ſub cauſa proximè indifferenti, & quidem indifferentia vltimò completa ad vtrumlibet oppoſitorum, atque adeò ad dandum, & impediendū eſſe talis effectus. Imò videtur hanc indifferentiam ad vtrumlibet oppoſitorum omninò repugnare illi infallibilitati alterius ex oppoſitis determinatè. Infallibile enim eſt, cuius oppoſitum eſſe non poteſt; liberum verò, & contingens, cuius oppoſitum eſſe poteſt. Augetur difficultas ex D. Thoma dicente quæſt. 25. ar. 5. ad 1. *Fieri non poſſe, quæ non præſciuerit Deus, & præordinauerit ſe facturum. Quia ipſum facere ſubiacet præſcientiæ, & præordinationi eius.* Ergo oppoſitum eius, quod Deus præſciuit, & præordinauit de facto; ideſt, oppoſitum eius, quod fit de facto, nequaquam fieri poteſt. Ergo nulla nobis ineſt indifferentia, nullaque potentia, vt fiat vtrumlibet oppoſitorum; vel certè non datur in Deo prouidentia infallibilis infallibilitate practica & cauſatiua alterius partis determinatè ſumptæ.

Art. 11. D. Thomas, vt ſoluat iſtam difficultatem, dicit in omnibus locis paulò priùs indicatis, quod eſt ſcitum volitum, & præordinatum à Deo, ex hoc præcisè eſſe neceſſarium tantùm conditionatè, & ex ſuppoſitione, quatenùs neceſſe eſt aliquid eſſe ex ſuppoſitione, ſeu ſub hac cōditione, quòd ſit ſcitum, aut volitum, ac præordinatum à Deo; ſicut neceſſe eſt vnum quodlibet eſſe ex ſuppoſitione, quòd iam eſt, ſeu ſub hac conditione, quòd iam ſit. Cæterùm non propterea eſſe neceſſarium abſolutè. Quia videlicet non eſt abſolutè neceſſarium, quòd Deus ſciuerit, aut voluerit ac præordinauerit eam determinatè partem, quæ de facto præſcita, aut volita, ac præordinata eſt. Sed fieri abſolutè potuit, vt daretur in Deo oppoſita, circa actum noſtrū, & ſcientia, & volitio, atque præordinatio. Quod quidem ita accipiendum eſt, vt non ſoli Deo ſit liberum, ſolaque eius potentia, & libera electione fieri potuerit, vt daretur oppoſita ipſius

ſcientia, & præordinatio; ſed etiam ſit hoc ipſum liberum nobis, atque in noſtra poteſtate, & electione aliquatenùs poſitum.

Art. 12. Sicut enim propoſitio conditionalis neceſſaria reddit materiam ſibi ſubiectam abſolutè neceſſariam, ſeu eſt conuertibilis cum abſoluta neceſſitate eius, ſi conditio ſit ſimiliter neceſſaria, ſiue alioquin proxima ſiue remota ea ſit, vt obſeruat optimè D. Thomas quæſt. 14. art. 13. ad 2. ità etiam propoſitio conditionalis neceſſaria reddit materiam ſibi ſubiectam omninò neceſſariam, & minimè liberam, ſeu eſt conuertibilis cum neceſſitate eius, & non libertate, reſpectu eius, cui non eſt libera, ſed omninò neceſſaria conditio appoſita. Quia enim hæc conditionalis eſt neceſſaria; *Si Petrus currit, mouetur; Si Petrus exiſtit, eſt alicubi, & aliquando*: cui non eſt liber curſus Petri, eo ipſo non eſt eidem liber motus Petri, & cui non eſt libera exiſtentia Petri, eo ipſo non eſt liberum, quòd Petrus ſit alicubi, & aliquando. Cùm ergo hæc conditionalis: *Si Deus ſcit, aut vult, ac præordinat Petrum benè operari hîc, & nunc; Petrus benè operatur hîc, & nunc*: ſit non minùs neceſſaria. Neceſſarium vtique omninò, ac minimè liberum foret, reſpectu Petri, ipſum benè operari hîc, & nunc; niſi eſſet aliquatenus liberum, ac minimè neceſſarium reſpectu eiuſdem, quòd detur in Deo hæc determinatè ſcientia, aut hæc voluntas, ac præordinatio potiùs, quam oppoſita. Nè igitur perperam tradita ſit à D. Thoma doctrina illa de neceſſitate conditionata, & ex ſuppoſitione; accipienda procul dubio eſt de neceſſitate ſub conditione, & ex ſuppoſitione, quæ conditio, & ſuppoſitio ſit aliquo modo impedibilis ab homine, eidemque aliquatenus libera.

Art. 13. Quod quidem, quoad ſcientiam Dei attinet, non obſcurè agnoſcit, ac docet D. Thomas in eadem illa reſponſione ad 2. Quia neceſſariam veritatem huius principij, *Si Deus ſcit aliquid, illud erit*; reuocat in veritatem notiſſimi illius principij, *omne quod eſt, dum eſt, neceſſe eſt*

eſt *eſſe*; & vtrumque principium, nec non neceſſariam vtriuſque veritatem vſurpat tamquam conuertibilia, eiuſdemque prorſus rationis. Cùm ergo actus humani ſint liberi homini, atque impedibiles ab eodem abſolutè; patet ſcientiam quoque Dei circa eoſdem, eſſe aliquatenus impedibilē ab eodem abſolutè. Quia verò ſcientia viſionis Dei, circa aliquod obiectum, non aliter impediri poteſt, quàm impedita voluntate efficaci eiuſdem circa idem; patet volūtatem quoque efficacem Dei, circa actus humanos, eſſe aliquatenus impedibilem abſolutè ab homine. Rurſus, quia voluntas, & electio Dei efficax, circa aliquod obiectum, non aliter impediri poteſt, quàm inducta ineligibilitate proxima, talis obiecti ſecundum ſe; quatenus Deus inimpedibiliter decernit, ac eligit, vt ſibi placet, circa omnia proximè ex ſe eligibilia honeſtè; neceſſe ſimiliter eſt fateri, humana libertate induci poſſe ineligibilitatem aliquam proximam, reſpectu Dei, circa actus humanos. Quæ proindè ineligibilitas antecedat prioritate virtuali intrinſeca omnem liberam determinationem Dei, circa eoſdem actus.

Ar. 14. Inducitur autem à nobis eiuſmodi ineligibilitas, reſpectu Dei, inducta ſcientia mediâ. Per quam videlicet habitam independenter ab omni ſua libera electione, quatenus ſibi libera, cognoſcit Deus, de ſingulis auxilijs gratiæ ſuæ contentis in tota collectione auxiliorum abſolutè poſſibilium, quem determinatè exitum ſit habiturum vnumquodque eorum, ſi ponatur à parte rei, iuxta dicta ſuprà q. 18. Quia verò impoſſibile eſt, vt in tota collectione auxiliorum gratiæ Dei non appareat aliquod futurum efficax, & aliquod aliud futurum inefficax, reſpectu cuiuſuis, & hominis, & operis, vti notatum eſt ſuprà circa libertatem Dei ad prædeſtinandum, & reprobandum: impoſſibile vtique eſt, vt non ſuppetat Deo auxilium, quo dato ſubſequatur infallibiliter, in quolibet indiuiduo rationali, quælibet ſpecies operis pro quolibet temporis

diſſe.

differentia. Rurius, quia tota collectio auxiliorum gratiæ Dei ſumpta collectiuè nulli vnquam conferri poteſt, ſed quòd vnumquodvis ſeorſim conferatur, neceſſe eſt; atque quodlibet auxilium proprium hominis viatoris eſt ſecundum ſe, atque ex ſua præcisè natura fruſtrabile, & completiuum cauſæ contingentis, ac defectibilis, vt innotuit paulò priùs ex D. Thoma: apparet clare, infallibilitatem metaphyſicam euentus determinati, prout à Deo præſciti, & præintenti, aut permiſſi, nihil nocere indifferentiæ arbitrij creati ſimpliciter antecedenti ad vtrumlibet oppoſitorum. Quia ea infallibilitas conſtituitur adæquatè per aliquod extrinſecum homini, & abſolutè impedibile ab eodē, impedita ea ſcientia mediâ determinatè, quæ datur de facto, & à qua dependet electio Dei efficax, & ſcientia viſionis exiſtens de facto Libertas autem, & indifferentia arbitrij creati tolli non poteſt formaliter per aliquid eidem extrinſecum, qualecumq; illud ſit, dummodò ſit impedibile ab eodem. Patet igitur beneficio ſcientiæ mediæ optimè cohærere inter ſe infallibilitatem ſcientiæ viſionis præuidentiæ, prædeſtinationis, ac reprobationis Diuinæ & indifferentiam proximam, atque defectibilitatem arbitrij creati pro vnaqualibet opportunitate operandi, neque impediri Diuinam, reſpectu noſtræ prædeſtinationis, & reprobationis, libertate, noſtram, reſpectu earundem, libertatem, ac differentiam aliqualem, aut è contra. Iſta ratione concordiæ, expræ notione congruitatis vel incongruitatis conuenientis vnicuique auxilio, vſus eſt Auguſtinus, tum alibi, tum maximè lib. 1. ad Simplic. quæſt. 2. paulò ante medium, dum dicit. *Illud autem neſcio quo modo dicatur, fruſtra Deum misereri, niſi nos velimus. Si enim miſeretur, etiam volumus. Ad eam quippè miſericordiam pertinet, vt velimus.* Et rurſus paulò inferiùs: *Nullius Deus fruſtra miſeretur.* In quibus apparet clarè infallibilis, ac inſuperabilis efficacia Diuinæ voluntatis, circa

actus noſtros. Ratio enimuerò eius efficaciæ hæc immediatè ſubiungitur. *Cuius autem miſeretur, ſic eum vocat, quomodo ſcit ei congruere, vt vocantem non reſpuat*. Vbi cum æquali claritate adſtruitur illa infallibilitas vocationis dependens à præſcientia congruitatis, vt ponatur congruens indifferentiæ arbitrij creati.

Art. 15. Ex his vlteriùs deprehenditur, quanta, & qualis libertas, atque indifferentia conueniat, tum Deo, tum nobis, in negotio prædeſtinationis, quoad finem, & media ipſius Apparet namque Deo eſſe liberam abſolutè, & ſimpliciter prædeſtinationem cuiuſuis ſubſtantiæ rationalis, quoad finem, & quoad omnia, & ſingula media ipſius; & tantùm ſecundum quid eſſe non liberam eidem: homini verò eſſe liberam tantùm ſecundum quid, & ex ſuppoſitione, immediatè quidem quoad actus ſalutares; mediatè verò quoad ea, quæ cum iiſdem actibus connectuntur determinatè. Ratio prioris partis deducitur facilè. Quia Deo conuenit inprimis poteſtas omninò libera negatiuè, non ſolùm, quatenus poteſt neminem creare, atque ita neminē prædeſtinare; ſed etiam quia poſita creatione, adhuc ſunt indebita, ex natura rei, tum ſingulis, tum toti hominum collectioni, auxilia gratiæ, omniaque media conducentia poſitiuè ad viſionem beatam, ideòque illis omnibus hæc omnia ſunt negabilia ex natura rei, vt liquet ex q. 10. Deinde facta ſuppoſitione eleuationis generis humani in eum finem, non ſolùm eadem libertate, qua Deus eam ſuppoſitionem inducit, confert omnibus auxilia ſufficientia ad conſequutionem vitæ æternæ, data illis vniuerſaliter poteſtate filios Dei fieri; ſed inſuper eſt liber libertate ſpeciali, vt quibuſcumque voluerit, conferat, & quibuſcumque voluerit, neget auxilia efficacia ad omne genus operum ſalutarium, & ad perſeuerantiam finalem; ideſt, vt conferat vel neget vnicuilibet liberè actum primum, vt coniunctum cum actu ſecundo, & media remota, vt con-

iuncta

iunctæ cum medijs proximis inductiuis vitæ æternæ, cumque ipſa vita æterna. Neque per vllam libertatem creatam, impediri poteſt. Quominùs hæc omnia vnicuilibet conferat, vel non conferat pro libito, propter obſeruatam ſuprà impoſſibilitatem metaphyſicam vniformis aut fruſtrationis, aut efficaciæ totius collectionis auxiliorum gratiæ in præuiſione Diuina directrice Diuinæ prouidentiæ circa vnamquamq; ſubſtantiã rationalem, ideòque relinquentem liberam abſolutè, & proximè expeditam Diuinam auxilij efficacis, vel inefficacis electionem, reſpectu cuiuslibet pro qualibet differentia temporis, & ad quodlibet operum genus.

Art. 16. Altera pars, de eadem prædeſtinatione liberà homini, & non liberà Deo, tantum ſecundum quid, & ex ſuppoſitione, ex eo facile concluditur. Quia non eſt liberum homini, vt habeat talẽ determinatè actum primum proximum libertatis, vtque conſtituatur in talibus determinatè circumſtantijs, ex parte obiecti, & ex parte ſubiecti, antecedentibus ſuam liberam electionem, & non connexis cum eadem determinate ſumpta. In ſumma non eſt liberum homini, vt ſibi conferatur auxilium præuiſum fore efficax potiùs, quàm præuiſum fore inefficax, ſi conferretur: Solùm itaquè eſt homini liberũ, ex ſuppoſitione, quòd iam eſt conſtitutus in his determinatis circumſtantijs, & donatus hoc determinato actu primo proximo libertatis inhærente ſibi intrinſecè. Solùm, inquã, eſt homini liberum ex hac ſuppoſitione, vt benè, vel malè operetur; diſſentiat, vel non diſſentiat huic Dei gratiæ determinatè ſumptæ; & cõſequenter, vt eandem gratiam determinatè ſũptam, vel in vacuum, vel vtiliter receperit; vtq; vtrumuis horum præſciuerit Deus, atque præordinauerit ſub eodem actu primo proximo determinatè ſumpto. Nempè reliqua eueniunt abſque hominis libertate, vt patet ex nuper dictis. Idem euentus, atque in alterutram partem determina-

tio, ex eadem ſuppoſitione, non eſt formaliter, & [illegible] libera [illegible] eo libertate eatenus ſpeciali: ſicut non eſt eadem [illegible] noua ſeorſim libertatem, vt poſita tali determinatè cauſa ſecunda neceſſaria vltimò completa, ſequatur effectus huius potiùs ſpeciei, quàm alterius determinatè. Nempè cauſa ſecunda intrinſecè libera, ex ſuppoſitione, quod iam ſit, in ratione talis, vltimò cõpleta, inducit actum talis determinatè ſpeciei ex propria electione, vt ſibi libet; ſicut cauſa ſecunda neceſſaria ſimiliter vltimò completa inducit, ex ſua natura effectum talis determinatè ſpeciei. Quapropter vtrobique vniformiter deeſt Deo ſpecialis, ſeorſim libertas quoad ſpeciem, determinatam actus ſecundi, ex ſuppoſitione, actus primi proximi adæquatè ſumpti, ſolumque habet libertatem perfectam quidem, & abſolutè immediatam, ſed indiuiduam, ad vtrumque ſimul ponendum, vel non ponendum à parte rei. Patet igitur ex his omnibus, quæ dicta ſunt, prædeſtinationem, & reprobationem eſſe liberam, tum aliquatenus, & ſecundum quid nobis, tum maximè, & abſolutè Deo; & quanta, & qualis ſit, ſeu quatenus ſe extendat, & quo modo libertas vtriuſque.

Ad 1. Vt Deus iuſtè conqueratur de ijs; qui peccant, & pereunt, ſufficit liberum ipſis eſſe, benè operari, obſeruare legem, & ſaluari per ea determinatè auxilia gratiæ, quæ conferuntur ipſis de facto: eoſdemque peccatis ſuis impediuiſſe Deum, quo minùs eadem auxilia, quæ contulit de facto decreto permiſſiuo peccatorum, & reprobatiuo, conferret per decretum prædefinitiuum bonorum operum, & prædeſtinatiuum ad gloriam, ad quæ opera, & operum finem vocabant, ac impellebant eadem auxilia, quantum eſt ex ſe, & ex voluntate Dei antecedenti. Quia verò huiuſmodi auxilia ſic fruſtrata per obſtinationem accipientium, proueniunt ex meritis, & ſanguine Chriſti, quibus nihil maius ordinari potuit in ſalutem hominum; propterea dicitur fortitudo

tudo Chriſti Domini ſine cauſa, & vanè conſumpta eſſe, quoad tales homines; tametſi Deus abſolutè potuerit eos perducere ad vitam æternam adhibitis alijs auxilijs, & circumſtantijs, quas occulto, ſed iuſto ſuo iudicio ſubtraxit.

Art 1. Ad 2. Repugnat Deo omne decretum liberum antecedens, aut non ſubſequens ſcientiā mediam. Quia directio huius ſcientiæ pertinet ad perfectionem prouidentiæ Dei, & nulli determinationi liberæ Diuinæ deeſſe poteſt vlla directionis perfectio abſolutè poſſibilis; nec fieri poteſt, vt Deus determinet, ſeu eligat aliquid, niſi præhabens cognitionem adæquatam omniū, & ſingulorum proximè eligibilium, & comparabilium mutuò per ſuam electionem decretoriam, vti ſemel, atque iterum notatum eſt ſuprà, & apparet ſpecialiter ex dictis q. 27. Deindè ſcientia media, cùm habeatur à Deo abſque vlla ſua libertate, & electione, eſt intrinſecè indifferens ad quodlibet decretum Diuinum compoſſibile cum ipſa, & ad eius oppoſitum. Hæc autem indifferentia, ſiquidem eſt realiter identificata cum Diuinitate, ideòque eſt ſummè, ac infinitè perfecta in omni genere, nequit eſſe indifferentia purè phyſica, ſed neceſſariò eſt electiua, & propria agentis liberi, vti etiam notatum eſt ſuprà. Nequit igitur dari in Deo vlla electio libera, non præſupponens virtualiter intrinſecè ſcientiam mediam cū indifferentia electiua reſpectu ſui, ad eum modum, quo relationes Dei ad intra, propter eandem ſolam realem identitatem cum Diuinitate, ſunt electiuæ, & cauſatiuæ omnium abſolutè eligibilium, & cauſabilium. Denique Deus cognoſcit per ſcientiam mediam quid actura ſit cauſa ſecunda, ex ſe, libera; ſi non impediatur ab ipſo, nec reſtringatur ad alteram partem determinatè, reſtrictione ſimpliciter antecedenti. Corrumpitur autem iſtud obiectum per decretū ſimpliciter antecedens prædefinitiuū actus boni, & repugnans permiſſioni actus mali. Quia eo ipſo præſupponitur omnipotentia Dei reſtricta

ad vnam partem, & iam impotens proximè, vt cooperetur ad partem oppoſitam, idque præſcindendo adhuc ab electione, & determinatione cauſæ ſecundæ, & auferendo eidem totaliter poteſtatem ad impediendam talem ſuppoſitionem. Vnde nullus relinquitur locus ſcientiæ mediæ, præexiſtente, vel etiam purè concomitante eiuſmodi decreto.

Art 2. Negandum igitur eſt, poſſe Deum, ex vi ſolius ſcientiæ ſimplicis intelligentiæ, concipere decretum vagum ſimpliciter antecedens, & omninò inimpedibile à libero arbitrio creato, de conferendo aliquo auxilio efficaci, nulloque conferendo inefficaci. Solùm namq; poteſt, præſuppoſita ſimul ſcientia media, velle conferre, vel tale determinatè auxilium efficax, vel tale determinatè inefficax. Quia verò tam efficacia, quàm inefficacia cuiuſuis auxilij ordinarij gratiæ Dei determinatè ſumpti poteſt impediri per liberum arbitrium creatum, iuxta dicta ſuprà, patet; impediri ab eodem abſolutè poſſe quoduis eiuſmodi decretum Dei, ſeu prædefinitiuum, ſeu permiſſiuum exiſtens defacto; licet tota collectio ſeu prædefinitionum, ſeu permiſſionum Dei à nemine impediri poſſit, nec fieri, vt electio Dei non cadat in alterutram collectionem pro libito ipſius, vt patet ex dictis ſuprà.

Ad 3. Duplici ratione dicitur Deus ſolus diſcernere iuſtum ab iniuſto, & prædeſtinatum à reprobo, atque iſtam diſcretionem eſſe Dei miſerentis, potiùs, quàm hominis currentis, vel etiam non eſſe hominis currentis. Primò, quia ea diſcretio prouenit à Deo, & à miſericordia Diuina, tamquam à præeligente miſericorditer antè omnem electionem, voluntatem, & curſum creatum; atque hæc omnis electio, voluntas, & curſus ab illa prælectione, & miſericordia præuia deſcendit; eademque eſt ratio, ſuo modo, de permiſſione peccatorum, & de peccatis; quamquam iſtud, *ſuo modo* multum diſcriminis continet abſolutè, quoad alia. Secundò; quia Deus diſcer-

diſcernit, tamquam conferens & actum primum, & actum ſecundum diſcretionis, ideòque tamquam conferens totum, nempè, & poſſibilitatem & actualitatem diſcretionis. *Deus enim, & præparat voluntatem, & adiuuat præparatam*, vt dicit Auguſtinus, de cuius mente, & doctrina circa hoc punctum videri poſſunt plura in quæſt. 18. de gratia præſertim ad 3. Neutrum autem ex his duobus cadit in voluntatem creatam, vel formaliter, vel æquiualenter. Vndè de nulla ſua prærogatiua, & exceſſu conducenti in vitam æternam gloriari poteſt homo, tamquam de re non accepta, niſi gloriari velit de malitia peccatorum, quæ conducit ad mortem æternam; neque quidquam tribuere poteſt conatibus ſuis comparatione miſericordiæ Dei, tamquam hæc ab illis prouenerit, & non magis è conuerſo. Atque hæc eſt intentio illorum trium textuum. Cæterum gloriari in Domino poteſt, qui benè operatur, & ſaluatur, quia liberè cooperatus eſt Deo & quia non impediuit, cùm poſſet, prædefinitionem ſui boni operis, & Diuinam ſui prælectionem ad gloriam: id eſt, quia non eſt transgreſſus, cùm transgredi potuiſſet, ſub ea determinata auxiliorum, & circumſtantiarum ſerie, cui de facto ſubeſt. De hoc enim laudatur iuſtus in Euangelio; & qui præcepit, *qui gloriatur, in Domino glorietur*; non omninò prohibuit gloriationem, ſed modum eius præſcripſit; atque præſcriptio modi non tollit ſubſtantiam ſed aſſerit. Qui autem nullam habet omninò libertatem in aliquo opere, aut euentu, nullo modo gloriari de illo poteſt, neque in Domino, neque independenter à Domino.

Ad 4. Scientia, & voluntas Dei non tranſeunt vnquam in præteritum. Quia menſurantur æternitate, ideòque ſemper, & quandolibet ſunt in actuali egreſſu, ſeu quaſi egreſſu, vt dicit D. Thomas vbi ſuprà. Quapropter ſicut corporalis viſio curſus Petri, pro inſtanti determinato, poteſt impediri, impedito pro tunc, curſu Petri: Ita

ſcientia Dei æterna de noſtris actibus poteſt impediri, impeditur eiuſdem actibus pro quauis temporis differentia reſpectiuè. Quia videlicet ſcientia Dei pro heri, & hodie, & ſic de alijs differentijs, eſt eadem, & entitate, & duratione. Quâ in re non omnibus eſt facile, ſicut eſt neceſſarium omnibus, eleuare intellectum à conſideratione temporis, & temporalium, vſque adeò agnata humanæ naturæ, ad conſiderationem æternitatis, & viſionis eſſentialiter æternæ, iuxta dicta ſuprà quæſt 17. Idem dicitur, ſuo modo, de Diuina voluntate, quatenus prædefinitiua noſtrorum actuum, & prædeſtinatiua hominis; vtpotè præſupponẽte eſſentialiter ſcientiam mediam, quæ eſt impedibilis à libero arbitrio. Cuiuſmodi connexio, & dependentia dari non poteſt inter victoriam Alexandri, & robur exercitus nunc exiſtentis. Quæ videlicet ſunt vtrimque temporalia, & phyſica, ideòque affixa tempori omnibus modis.

Ad 5. Verum eſt, quod eſt alicui liberum, quatenus eſt ipſi liberum, eſſe impedibile ab eodem. Verum rurſus eſt, non poſſe Deum impediri abſolutè ab homine, quo minus eum prædeſtinet, vel reprobet pro libito, atque hoc ſolùm intendit eo in loco Auguſtinus. Impediri nihilominus poteſt quilibet homo, quominùs prædeſtinetur, aut reprobetur à Deo per ea determinatè auxilia gratiæ, quæ ipſi conferuntur de facto. Quia liberum ei eſt, vt illis cooperetur, vel non cooperetur; atque ita ſaluetur, vel reprobetur. Hoc autem ſufficit ad ſaluandam libertatem creatam. Quæ videlicet impediri à Deo minimè poteſt, quo minùs erumpat in vtrumlibet ex illis extremis, facta ſuppoſitione talis determinatè actus primi adæquatè ſumpti. Patet igitur nullam ſequi contradictionem ex libertate Diuina coniuncta cum libertate creata, quoad eaſdem operationes, eandemque operationem. Quia libertas, & impedibilitas Dei ad prædeſtinationem, & reprobationem, & ad effe-

ctus vtriuſque, eſt abſoluta, & non poſt factam eam ſuppoſitionem, libertas verò, & impedibilitas creata eſt, è conuerſo, ex ſuppoſitione tantùm: vel aliter, libertas Dei, & inimpedibilitas eſt reſpectu actus primi, & actus ſecundi ſimul, ac indiuiſim; libertas verò, & impedibilitas creata eſt reſpectu actus ſecundi ſeorſim; & directè, vt expoſitum eſt ſuprà. Vnde patet prædicata illa oppoſita reſpectu libertatis Diuinæ, & creatæ, non eſſe ſecundum idem, & ex eadem ſuppoſitione.

Art. 1. Ad 6. Determinatio præuia cauſæ primæ ad vnam partem contradictionis, & contrarietatis, extrinſeca homini, & impedibilis ab ipſo homine, non tollit, quominùs homo operetur liberè. Determinatio autem Dei ad vnam partem, ex vi prædefinitionis bonorum operum, & prædeſtinationis ad gloriam, eſt extrinſeca homini; vt patet, & non ponit in homine aliquid ſimiliter determinatum intrinſece ad vnam partem, tenens ſe ex parte actus primi, vt notatum eſt ſuprà ex D. Thoma. Et præterea eadem determinatio Dei ad vnam partem ſub talibus determinatè auxilijs, ijs ſcilicet, quæ conferuntur de facto, eſt impedibilis ab homine; quia eſt impedibilis ab ipſo ſcientia media efficaciæ eorum determinatè auxiliorum, quæ ſibi conferuntur de facto; atque ab hac ſcientia media dependent prædefinitio boni operis, & prædeſtinatio ad gloriam per ea determinatè auxilia, per quæ de facto mandantur exequutioni bona opera, & conſequutio gloriæ, quæ omnia patent ex dictis ſuprà.

Art. 2. Neque obſtat, bona opera noſtra, & conſequutionem gloriæ, vt coronæ, etiam pro ſtatu conditionato, eſſentialiter ſubeſſe prædefinitioni, & prædeſtinationi Diuinæ; atque per ſcientiam mediam cognoſci, quatenus dependentia ab auxilijs gratiæ, & concurſu vniuerſali immediato Dei, vt exhibendis per eandem prædefinitionem, & prædeſtinationem. Non obſtat,

in-

inquam; Quia prædefinitio, & prædeſtinatio Dei non cognoſcuntur per ſcientiam mediam cum futuritione conditionata, quatenus libera Deo, ſed quatenus proueniente ab electione libera creata. Deus enim cognoſcit per ſcientiam mediam hunc actum primum creatum libertatis, ex.gr. qui de facto collatus eſt D. Petro, vel eſſe ponendum à ſe à parte rei per decretum prædefinitiuum boni operis, vel nullatenus ponendum eſſe à parte rei; neque oppoſitum eſſe ſibi proximè liberum. Idem dicitur proportionaliter de permiſſione peccati reſpectu actus primi ex.gr. inhærentis Iudæ, cùm concepit propoſitum proditorium; atque prædeſtinatione, & reprobatione, comparata cum actu primo creato ad perſeuerantiam finalem, & ad finalem impœnitentiam.

Artic. 3. Itaque determinatio Dei ad prædefinitionem, vel permiſſionem; ad ſuum concurſum immediatum reſpectu, vel boni operis, vel materialis peccati; ad prædeſtinationem, vel reprobationem, pro nullo ſtatu ponit intrinſecè in nobis aliquid præuium inſuperabiliter determinans nos ex ſua natura ad vnam partem contradictionis, aut contrarietatis determinatè ſumptam; nec eadem Dei determinatio eſt, aut independens à noſt. a libera electione, aut formaliter libera Deo ex ſuppoſitione actus primi proximi creati. Pro nullo igitur ſtatu, ſiue abſoluto, ſiue conditionato, quidquam obeſt noſtræ libertati, & indifferentiæ eadem præuia determinatio Dei ad alteram partem determinatè ſumptam. Oportet relegere circa hoc, quæ dicta ſunt quæſt. 18. præſertim ab art. 16.

Art. 1. Ad 7. Prædeſtinatus non poteſt damnari, nec ſaluari reprobus, in ſenſu compoſito prædeſtinationis, & reprobationis; poteſt tamen in ſenſu diuiſo. Ad eum vtique modum, quo poteſt, & non poteſt peccare iuſtus; amans, odio habere; ſtare, qui ſedet. Sicut enim componi non poteſt ſtatio cum ſeſ-

ſione

ſtone ; odium cum amore ; peccatum cum gratia ; ita non poteſt componi damnatio cum prædeſtinatione ; neque ſaluatio cum reprobatione. Cæterum, ſicut, qui eſt iuſtus, poteſt peccando excludere à ſe iuſtitiam, & gratiam habitualem, & qui amat, poteſt excludere à ſe amorem per odium ; & ſimiliter ſeſſionem per ſtationem, qui ſedet ; ita qui eſt prædeſtinatus, poteſt peccando impedire prædeſtinationem ; & qui eſt reprobus, poteſt vitando peccata impedire reprobationem. Atque hoc eſt, quod ſignificatur, dum dicitur, prædeſtinatum poſſe peccare, & damnari in ſenſu diuiſo ; & è contra, de reprobo.

Art. 2. Hinc patet ad confirmationem. Si enim prædeſtinatus damnaretur in ſenſu compoſito prædeſtinationis ; redderetur vtique falſa ſcientia Dei, & fruſtraretur voluntas Diuina efficax. Et ſimiliter, ſi prædeſtinatus poſſet damnari in ſenſu compoſito prædeſtinationis ; poſſet vtique falſificari ſcientia Dei, & fruſtrari voluntas eius efficax. Neutrum tamen ſequitur ex damnatione, aut poſſibilitate damnationis prædeſtinati in ſenſu diuiſo prædeſtinationis. Solùm enim ſequitur, quòd non daretur in Deo, aut quòd potuerit non dari in Deo prædeſtinatio, ſeu ea præſcientia, eaque voluntas efficax Dei, quæ datur de facto, reſpectu eius, qui ſaluatur de facto ; ſed daretur oppoſita, & ſcientia, & voluntas. Quapropter potentia prædeſtinati ad peccandum, & moriendum in peccato, non eſt potentia ad fruſtrandam prædeſtinationem Diuinam, quæ detur de facto, neque ad impediendam abſolutè omnem Diuinam prædeſtinationem ſui per quamlibet in diſcriminatim ſeriem auxiliorum intrinſecè indifferentium ad peccatum, & ad impœnitentiam finalem ; ſed ſolùm eſt potentia ad impediendam prædeſtinationem ſui per ea determinatè auxilia, & media, per quæ de facto perducitur in vitam æternam, & ad faciendum,

vt

vt eadem auxilia, vel omninò non conferentur ſibi, vel conferen:ur per decretum permiſſiuum peccati, & reprobatiuum peccantis.

Art. 3. Iſta diſiunctio non conferendi omninò, vel conferendi per tale determinatè decretum, debet diligenter aduerti. Quia decretum Diuinum collatiuum auxiliorum gratiæ, & ſciētia media, qua dirigitur iſtud decretum, pertinent ad actum primum remotum, ac mediatum, noſtræ operationis; & noſtra operatio ſimul cum actu primo nobis intrinſeco dependet ab illis, tamquam effectus à cauſa. Abſurdum autem eſt, cauſam aliquam eſſe impedibilem, aut impediri de facto per exiſtentiam, & actionem ſui effectus, atque huiuſmodi poteſtatem conuenire determinatè alicui effectui reſpectu ſuæ cauſæ. Abſurdum tamen non eſt, quòd cauſa ſecunda, & proxima inducat neceſſitatem vagam, ac indeterminatam, vt cauſa prima, vniuerſalis, ac mediata, vel non ponat à parte rei talem cauſam ſecundam, vel ponat ſimul cum tali determinato effectu, ſeu per decretum efficaciter intentiuum indiuiſim talis determinati effectus, vt proceſſuri ab eadem cauſa ſecunda, & non per decretum efficaciter intentiuum, aut permiſſiuum effectus oppoſiti. Imò eſt hoc ab omnibus neceſſariò admittendum. Quia quælibet cauſa ſecunda neceſſaria conijcit Deum in huiuſmodi neceſſitatē diſiunctiuam, & vagam, vt ſemel atque iterum notatum eſt ſuprà. Vndè ſcientia ſimplicis intelligentiæ, quatenus eſt perfectè comprehenſiua quidditatis, & virium cauſæ ſecundæ neceſſariæ, per ſe ipſam formaliter eſt talis neceſſitas diſiunctiua; id eſt, eſt conſtitutiua perfectiſſimæ libertatis Diuinæ non inuertentis naturas rerum, ſed prouidentis ſingulis, prout congruit vniuſcuiuſque naturæ, iuxta dicta quæſt. 28. Quidni igitur ſimile quid præſtet cauſa ſecunda libera, mediante ſcientia media? quandoquidem cauſa libera determinat ſe, & ſua comprincipia per ſuam electionem

ctionem ; ſicut cauſa neceſſaria determinat ſe , & ſua comprincipia per naturam ſuam ; atque ideò illa per ſcientiam mediam, ſicut iſta per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ.

Art 4. Itaque ſcientia media, qua Deus cognoſcit euentum vniuſcuiuſque auxilij, & actus primi proximi libertatis creatæ, inducit in Deū, vel potius ſe ipſa formaliter conſtituit neceſſitatem disiunctiuam, & vagam, vt tale auxilium, & talis actus primus proximus libertatis creatæ, vel omninò non ponatur à parte rei ; vel ponatur per decretum, ſeu intentiuum, ſeu permiſſiuum talis determinate actus ſecundi, & non oppoſiti. Quæ neceſſitas eſt indiſtincta à perfectiſſima libertate Diuinæ prouidentiæ, qualis congruit cauſæ ſecundæ liberæ, & retinet exactam proportionem cum prouidentia, quæ congruit, &, ex confeſſione omnium, datur in Deo reſpectu cauſæ ſecundæ neceſſariæ. Quia verò ſcientia media procedit à libero arbitrio creato, prout exiſtente, & operante intentionaliter priùs, quàm exiſtat in ſe intrinſecè, & operetur phyſicè, vti expoſitum eſt in dicta quæſt. 18. art. 14. Et quia prætereà eadem ſcientia media eſt eſſentialiter vera, & conformis operationi exercendæ à libero arbitrio creato, caſu, quo ipſum ponatur à parte rei, atque eidem libero arbitrio eſt eatenùs eſſentialiter temperata, vt ibidem dictum eſt. Quia, inquam, hæc ita ſe habent, nullum eſt inconueniens, quòd ſcientia media, & decretum Diuinum per eam directum, à quibus dependet, in genere cauſæ efficientis, liberum arbitrium creatum ſimul cum cœteris prærequiſitis ad operandū, dependeant nihilominus, in genere determinantis, ac præeligentis modo dicto, ab ipſo libero arbitrio creato ſimul cum cœteris prærequiſitis cōplentibus illud intrinſecè in actu primo proximo. Concluditur ergo Deū eſſe perfectè liberum abſolutè ad conferendum, vel non conferendum, quemlibet actum, primū, & ſecundum libertatis ; non verò, vt prædeſti-

nec-

net per quemlibet actum primum, ſeu per quodlibet auxilium, & quaslibet eius circumſtantias : ſed hoc pendere à libertate etiam creata,

Ad 8. Iam iterum obſeruatum eſt ex dictis quæſt. 8. ad 4. & tota quæſt. 17. nulli rei creatæ conuenire rationem futuri reſpectu ſcientiæ Diuinæ ſecundum ſe, neque huic ſecundum ſe, & ſecundum aliquam ſuam durationem conuenire rationem præteriti reſpectu vllius rei creatæ. Quapropter ſcientia Dei, de noſtra operatione hodierna exiſtens heri, perindè eſt impedibilis hodie per omiſſionem operationis noſtræ hodiernæ, modo nuper explicato, atque ſi exiſteret tantùm hodie, & inciperet eſſe, cùm incipit eſſe noſtra operatio libera ; & ſicut eſt impedibilis viſio creata curſus Petri, impedito curſu Petri. Idem dicitur de veritate heſterna, & de futuritione noſtri operis, vtpotè indiſtincta à ſcientia *Dei*; nec non de reuelationibus tempore prioribus, vtpotè pendentibus eſſentialiter à ſcientia Dei, ideòque impediendis indirectè, impedita directè ſcientia Dei.

Ad 9. Dicendum eſt, ſicut ad præcedentias. deſpectum, ſeu reprobatum à Deo, à nemine, corrigi poſſe in ſenſu compoſito deſpectus, & reprobationis ; poſſe verò abſolutè, & in ſenſu diuiſo; atque illi teſtimonio Eccleſiaſt. ſubeſſe priorem ſenſum ; ſicut ſubeſt primà Ioann. 3. 9. dum dicitur : *Omnis, qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit*. Et rurſus ; *& non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt*.

Art. 1. Ad 10. Si Deus non haberet ſcientiam mediam ; non poſſet eadem velle exequi, quæ vult, & exequitur de facto. Quia non poſſet velle efficaciter, & determinatè operationes noſtras liberas, nec ad eas influere ex vi ſuæ voluntatis applicantis efficaciter ſuam omnipotentiam ad eas determinatè operationes liberas, quibus nos exercemur de facto. Sed, vel induceret neceſſitatem ſimpliciter antecedentem in omnes vniuerſaliter cauſas ſecundas, omneſque ipſarum

ope-

operationes; vel operationes liberæ ſubſtantiarum rationalium, hæ potiùs, quàm illæ, prouenirent comparatione Dei, fortuitò, & à caſu; nec Deus poſſet ad eas immediatè cooperari.

Art. 2. In primis enim, quod euenit præter intentionem, aut permisſionem determinatam alicuius, & ſine præcognitione eius, quod determinatè eueniet ipſo volente, aut permittente, eo ipſo euenit fortuitò, & à caſu, comparatione eius, quoad talem determinationem effectus. Deinde duo agentia libera non poſſunt conuenire in eandem actionem, eam determinatè, aut præintendendo per alium actum, aut eligendo per ſe ipſam formaliter, abſque periculo fruſtrationis; niſi alterum eorum, vel vtrumq; ſit præſcium electionis faciendæ ab altero, ſi ipſum illi adſit, & cooperetur, quantum eſt ex ſe. Quia cùm agens liberum ſit indifferens ad vtrumlibet oppoſitorum, & ita determinatur de facto ad vnā partem, vt potuerit determinari ad oppoſitam; fieri poterit, vt altero agente determinatè ſe ad vnam partem, aut eam præintendente determinatè, alterum nihilominus agens non ſe determinet ad eandem partem, ſed ad oppoſitam; ſi neutrum eſt præſcium electionis ab altero faciendæ, caſu, quo illi non deſit ſua cooperatio. Separabuntur ergo in actione, cùm tamen ſupponantur eſſe inſeparabilia eſſentialiter, vti re ipſa eſt inſeparabile agens creatum à cooperatione Dei.

Art. 3. Hæc igitur abſurda cùm ſint; atque ſubſtantiæ rationales creatæ, cum ſuis complementis itidem creatis, & ſibi intrinſecis, ita ſint indifferentes ad hanc, vel illam actionem ſuam, vt ſimul ſint eſſentialiter determinatæ ad cooperandum Deo, vt præeligenti illam vel poſitiuè, vel permiſſiuè; patet neceſſariam eſſe ſcientiam mediam ex parte Dei, eiuſque præſuppoſitionem eſſe eſſentialem cauſis ſecundis liberis ex ſuo conceptu. Vnde rurſus patet, quod præcipuè intenditur, nempè eſſe chymæricam

ſup-

ſuppoſitionem obiectionis, quòd eadem omnia creata exiſtant non præexiſtente in Deo ſcientia media. Quapropter falſum eſt, cognoſci à Deo per ſolam ſcientiam ſimplicis intelligentiæ omnia poſſibilia, quoad poſſibilitatem proximam determinatam ipſorum. Falſum rurſus conſequenter eſt, omnia eadem poſſibilia cognoſci, per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, determinatè, quoad poſſibilitatem remotam, & indeterminatè, quoad poſſibilitatem proximam, independenter ab eo, quod per eandem ſcientiam cognoſcatur, cum ſimili indetermina-tione, ſcientia media, à qua in ratione proximè eligibilium, & inuicem coordinabilium, cætera eſſentialiter dependent.

QVAE-

QVÆSTIO XXXV.

Vtrum Prouidentia Dei ſit vniuerſaliter benefica erga omnes, etiam peccatores, & reprobos?

VIDETVR prouidentiam Dei erga neminem eſſe beneficam, ac præſertim erga peccatores, & reprobos minimè cenſeri poſſe beneficam abſolutè, & ſimpliciter. 1. Quia, qui exponit maiori periculo, quàm ſpei, beneficus eſſe non poteſt. Deus autem exponit maiori periculo, quàm ſpei, ſubſtantias omnes rationales purè creatas. Quòd probatur primò à poſteriori. Quia illud eſt maius periculum, quàm ſpes, quod pleroſque pertrahit in malum, & ratione cuius longè plures incidunt in ruinam. Sunt autem longè, & incomparabiliter plures, qui de facto incidũt in ruinam, & damnationem, quàm qui conſequuntur vitã æternam, vt pluribus, & manifeſtis ſacræ paginæ teſtimoniis, nec nõ cõmuni Sanct. PP. conſenſu demonſtrat Montoya diſput. 54. de Prædeſtinatione ſect. 1. 2. & 4. Deinde à priori. Quia bona temporalia, quæ pertrahunt ad malum ſunt notiora, quàm bona æterna, quæ retrahunt à malo, & à perditione. Motiuum autem, quod eſt notius, ideòque apprehenditur efficaciùs, mouet magis voluntatem, ideòque probabilius electionem caſuram eſſe in eam partem, ad quam illud pertrahit. Ergo eſt maius periculum, quod imminet ex allicientia bonorum temporalium in malum, quàm ſpes, quæ affulget ex allicientia æternorum bonorum ad ſummum bonum.

2. Plus malitiæ ineſt peccato læthali, quàm inſit bonitatis toti collectioni bonorum; quorum

eſt capax ſubſtantia rationalis creata. Quia malitia peccati lethalis, ex ſententia plurium Theologorum, eſt ſimpliciter, & propriè infinita, & ex reliquorum conſenſu, eſt propè, ſeu quodammodo infinita; cùm cumulus omnium bonorum, quorum ſunt capaces ſubſtantiæ rationales creatæ, ſit finitus, & infinitè diſtans à bono ſimpliciter infinito, & reputetur quaſi nihil comparatione eiuſdem boni ſimpliciter infiniti. Ergo ſi eſſet ſpes obtinendi bona, quorum ſunt capaces ſubſtãtiæ rationales creatæ, eſſet æqualis periculo incidendi in mala, quorum eædem ſunt capaces: Imò etiam ſi ſpes eſſet maior, quàm periculum; adhuc Deus non eſſet beneficus erga ſubſtantias rationales creatas. Quia non eſt beneficus, qui inducit in periculum malorum incomparabiliter maiorum, quàm ſint omnia bona, quæ ſperari poſſunt; tametſi ſpes ſit æqualis periculo, aut etiam ſit aliquanto maior, quàm periculum. Quia exceſſu infinito ſimpliciter, aut propè infinito malorum corrumpitur ratio beneficij. De cuius videlicet conceptu eſt præponderantia boni in eo, quod confertur, omnibus vndequaq; conſideratis.

3. Maior eſt miſeria reproborum, quàm felicitas prædeſtinatorum. Quia reprobi patiuntur priuationem omnium eorum bonorum, quibus potiuntur prædeſtinati; atque priuatio cuiuſque boni eſt tantùm iuſtè malum, quantum eſt bonũ, quo priuat. Omnes enim cenſent tantum malum iacturam centum aureorum, quantum bonum eſt lucrum, & poſſeſſio eorundem. Patiuntur autem præterea reprobi malũ ſenſus ex igne æternùm eos depaſcente, exque alijs innumeris tormentorum ſpeciebus, ac modis, abſquè vlla eatenus compenſatione in Beatis. Ergo exitus, inter quos, conſtituuntur ancipites ſubſtantiæ rationales creatæ, ita comparantur inter ſe, vt ſit deterior, qui eſt malus, quàm ſit bonus, qui bonus eſt. Vltimus autem exitus rerum eſt lydius lapis æſtimationis cæterorum omnium, quæ præcedunt.

dunt; Nulla igitur ineſt ratio beneficij ijs omnibus, quæ Deus confert creaturis ſuis, quia ipſe voluit, vt plus eſſet mali in exitu, qui foret malus, quàm boni in eo, qui foret bonus.

4. Cui melius fuiſſet non naſci, quàm naſci, nullum accepit beneficium naſcendo. Quia de ratione beneficij eſt, vt ſit melius ipſum, quàm eius priuatio. Ijs autem, qui peccant, & damnantur, melius fuiſſet, ſi nati non fuiſſent, vti pronunciat de Iuda Chriſtus Dominus Matthæi 26. 24. & Marci 14. 21. *Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.* Ergo ſaltem erga peccatores, & reprobos non eſt beneficus Deus.

5. De ratione beneficij eſt, vt non conferatur rationabiliter inuito; ideſt, non electuro, nec acceptaturo, ſi daretur ipſi optio, ſed rationabiliter reiecturo. Nemo autem ex ijs, qui peccant, & qui damnantur, eligeret eum actum primum libertatis, cum quo peccat, eamque ſeriem totius vitæ, quæ ipſum deducit ad inferos, ſi eſſet poſſibile, vt daretur ſibi optio, dareturque de facto. Quia nemo prudens eligit, aut rationabiliter eligere poteſt, aut inimicitiam Dei, quæ eſt deuincta cuiuis peccato lethali, aut infelicitatem æternã, quæ eſt deuincta impœnitẽtiæ finali. Ergo Deus non eſt beneficus, ſaltem quatenus conferens eum actum primum libertatis, ex quo de facto ſubſequitur peccatum lethale; multò verò minùs, quatenus conferens eam vitæ ſeriem, quæ de facto deducit ad inferos.

6. Paruuli, qui moriuntur abſque baptiſmo, & abſque poſſibilitate proxima baptiſmi, eo ipſo moriuntur infelices, & abſque poſſibilitate proxima conſequendi felicitatem. Nullum autem eſt beneficium, quod non eſt felicitas, neque pars felicitatis, neque poſſibilitas vlla conſequendi felicitatem. Omne namque bonum eſt felicitas, aut medium ad felicitatem, ſeu poſſibilitas felicitatis. Ergo tales ſaltem paruuli nullum à Deo beneficium accipiunt.

7. Non eſt beneficus erga alium, de quo hic alius

alius conqueri iure poteſt: Impoſſibile namque eſt, vt conqueri iure poſſit, qui tenetur ad gratiarum actionem, ad quam vtique tenetur omnis beneficiarius. Omnes autem, qui damnantur, aut peccant vtcumque, poſſunt iure conqueri de Deo; tùm quia cùm ſint æquales in natura præſeruatis à peccato, & prædeſtinatis, accipiunt tamen minùs, quam illi, quod eſt contra rationẽ iuſtitiæ diſtributiuæ, ſeu legalis: tum quia, cùm Deus poſſet illos liberare à ſummo malo, ſummaque miſeria, abſque vlla propria, vel iactura, vel moleſtia; noluit tamen illis ſubuenire; quæ eſt ſegnities, & ſpecies quædam tyrannidis longè deteſtabilior, quàm ſit auara diuitum durities, quæ non ſubuenit pauperibus extremè indigentibus; quæ tamen præbet magnam iuſtis querelis materiam. Ergo Deus non eſt beneficus erga reprobos, aut erga quemlibet alium peccatorem.

8. Non eſt eligibile peccatum comparatione omnium bonorum abſolutè poſſibilium; quia nihil proſunt cætera omnia, ſi quis animæ ſuæ detrimentum patiatur, vti patitur omnis peccans. Ergo non eſt eligibilis ſpes omnium bonorum cum periculo peccandi. Patet conſequentia: quia ſpes comparatur cum periculo, ſicut comparatur bonum ſperatum cum malo imminenti. Deus autem confert ſpem ſummi boni coniunctam cum periculo peccandi, Nihil ergo confert æſtimabile, & eligibile ab eo, cui confertur; ac proindè non eſt beneficus.

9. Tantumdem valet ad euacuandam rationem beneficij præcognitio mali euentus, quantum valet ad ſtatuendam, augendamq; rationem beneficij præcognitio boni euentus. Deus autem quidquid confert, confert cum præcognitione euentus reipſa futuri, ſeu proſperi, ſeu improſperi, vt ſæpè dictum eſt ſuprà. Ergo ſicut confert magnum beneficium, dum confert actum primum libertatis ijs, qui de facto benè operantur, & ſaluantur, ita nullum confert beneficium

ijs,

ijs, qui de facto peccant, & damnantur. Ergo non eſt beneficus erga iſtos, ſed ſolùm erga illos.

10. *Sicut affirmatio eſt cauſa affirmationis; ita negatio eſt cauſa negationis.* Ergo ſicut Deum dediſſe auxilium efficax eſt cauſa, vt benè operetur is, qui illud accepit: ita Deum dediſſe auxilium inefficax, ſeu ſubtraxiſſe auxilium efficax, eſt cauſa, vt malè operetur, qui illud accipit, aut iſtud non accipit, nequit autẽ eſſe beneficus Deus erga eum, cui eſt cauſa totius ſui mali. Ergo non eſt beneficus erga peccatores, & reprobos. Qui videlicet conqueri de Deo poſſunt, tãquam de cauſa omnium ſuorum malorum, quique exprobrare eidem poſſunt quòd tantumdem boni, & egiſſent, & obtinuiſſent, quantum optimi quique, ſi ipſe non obſtitiſſet, & non fuiſſet operatus, tamquam acceptor perſonarum, mittendo aliquos in decipulam, alios verò ſtatuendo in iuſtitia, & ſanctitate.

11. Propter delectationem momentaneam infligit Deus pænam æternam, eamque acerbiſſimam, & quidem infligit odio ſimul ter æterno. Quod non cadit in voluntatem vniuerſaliter beneficam, aut vniuerſalitate complectente omnes perſonas, aut vniuerſalitate complectente omne opus. Quia in tali opere, & erga talem perſonã nullus apparet, vel minimum veſtigium beneficentiæ. Vnde dicitur Iac. v. 13. *Iudicium ſine miſericordia fiat ei, qui non fecerit miſericordiã.* Ergo Deus non eſt vniuerſaliter beneficus erga omnes. Certè nõ eſt vniuerſaliter beneficus in omni ſuo opere. Augetur difficultas quoad hanc ſecundam partem. Quia Deus plura facit ex iuſtitia, & aliqua iniuſta. Ex iuſtitia enim retribuit præmia merentibus; & Apoſtolus ad Rom. 15. v. 8. Conuerſionem Iudæorum attribuit iuſtitiæ. & veritati: ſicut conuerſionem gentium attribuit miſericordiæ. Deinde iuſtos affligit frequẽter multis modis. Quod eſt iniuſtum. Non autem pertinet ad beneficentiam opus iuſtitiæ. Quia

benefico debentur gratiæ; non autem iuſto. Multò verò minùs poteſt eſſe opus beneficentiæ, quod eſt opus iniuſtitiæ, vt per ſe patet.

Art. 2. Reſp. Beneficentia Dei ſignificatur cōmuniter in Sacris litteris nomine miſericordiæ, quatenùs quidquid Deus erogat creaturis, erogat tanquam abundans indigentibus; & vt à miſeria, in quam decidunt ex ſe, erigat ad felicitatem, quam ſolus ipſe dare poteſt. Quia ſolus ſe ipſum dare poteſt. Tribuitur autem in iiſdem Sacris litteris, miſericordiæ diuinæ, non ſolùm quòd liberet res creatas à defectibus & phyſicis, & moralibus, quibus, Deo non ſubueniente, ſub eſſent, aut iam ſuberant, & quibus infra dignitatem, ſibi connaturalem deprimuntur, aut deprimerentur; ſed etiam, quòd ſint, & conſeruentur in eſſe, & quòd eleuentur per dona ſupernaturalia vltra dignitatem, & proportionem ipſis intrinſecam; idque non ſolùm reſpectu ſubſtantiarum rationalium, ſed etiam irrationalium, atque inanimatarum. Iſta diuinæ miſericordiæ amplitudo patebit ex teſtimonijs mox producendis. Vnde conſequenter apparebit attribui Deo miſericordiam non ſolùm expertem compaſſionis; cui videlicet, nec apud homines paſſionum, atque inde compaſſionis propriè dictæ capaces, locus eſt vllus reſpectu non exiſtentium, aut ſola carentium eleuatione, per dona ſupernaturalia; ſed etiam tribui miſericordiam latiùs patentem, quàm pateat virtus ſpecialis, quæ à Philoſopho, & alijs communiter deſignatur per hanc vocem, & ſubuenit naturæ indigna patienti; ſiquidem, quæ nondum ſunt, aut iam ſunt, & ſolùm carent donis excedentibus naturalem eorum dignitatem, nihil indignum patiuntur, & tamen dicuntur ſubeſſe miſericordiæ diuinæ, quatenus donanti exiſtentiam, & ſupernaturaliter eleuanti. Patet itaque tribui Deo miſericordiam non ſolùm propriè & ſtrictè ſumptam ſed etiam latiùs patentem, prout coincidit cum,

be-

beneficentia, cuius opus eſt *Beneuola actio, gaudium tribuens accipienti*, iuxta communem beneficij definitionem ex Seneca l. 1. de benef. c. 6. ex Aug. l. de definit: receptam in iure ciuili, & ab omnibus alijs.

Art. 2. Dico itaque conuenire Deo miſericordiam in hoc poſtremo ſenſu, atque adeò beneficentiam erga omnes, & ſingulos, vniuerſaliter, eamque exerceri in omni opere diuino abſque vlla exceptione. Apparet hoc clare, ex pſ. 144. 9. *Suauis Dominus vniuerſis, & miſerationes eius ſuper omnia opera eius.* Vbi prior pars exprimit vniuerſalitatẽ ſuauis beneficentiæ erga omnia, quæ exiſtunt; & poſterior pars adiungit exercitium eiuſdem beneficentiæ in omni operatione diuina circa eadem omnia. Hocipſum manifeſtatur pſ. 24. 5. *Omnes viæ Domini miſericordia, & veritas.* Eodem pertinet, quod dicitur Exod. 34. 6. *Dominator Domine Deus, miſericors, & clemens patiens, & multæ miſerationis, & verax, qui cuſtodis miſericordiam in millia, qui aufers iniquitatem, & ſcelera, atque peccata.* Et pſ. 85. 15. *Et tu Domine Deus, miſerator & miſericors, patiens, & multæ miſericordiæ.* Hæc duo teſtimonia id præterea monent, quod eſt per ſe manifeſtum, beneficam iſtam miſericordiam Dei verſari directè, & ratione ſui circa ſubſtantias intellectuales. Quia diuina clementia, patientia, veracitas, ablatio iniquitatum, ſcelerũ, & peccatorũ ad ſolas pertinent intellectuales ſubſtantias, nec poſſunt pertinere, niſi indirectè, & mediatè ad irrationalia.

Art. 3. Tria autem ſunt, quibus continetur beneficentia Dei, circa ſubſtantias intellectuales. Primum eſt exiſtentia & conſeruatio. Secundum eſt finis, quem illis præfigit. Tertium ſunt media, quibus inſtruit ad conſecutionem finis. Rurſùs hæc media conſiderari poſſunt pro triplici ſtatu naturæ, innocentis, lapſæ, & reparatæ, iuxta expoſitionem, quæ habetur quæſt. 1. de Gratia. Quod ad primum attinet; manifeſtum eſt, creationem, & conſeruationem eſſe beneficas,

 qua n-

quantum eſt de ſe. Quia omnia tam rationalia, quam irrationalia appetunt naturaliter eſſe, & conſeruari, & fugiunt ipſum non eſſe, quantum poſſunt. Appetitus autem vniuerſaliter inditus omnibus à natura, nequit eſſe irrationalis, & nequit non eſſe beneficium, quod confertur rationabiliter volenti; Cùm poſſet negari abſque iniuria. Accedit, res creatas produci, & conſeruari à Deo per actionem beneuolam. Quia producit, & cōſeruat ex vi dilectionis erga ipſas iuxta illud Sap.11.25. *Diligis omnia, quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti.* Vnde confirmari vlteriùs poteſt abſolutè beneficentia vniuerſalis Dei. Quia diligens, neceſſe eſt, vt benefaciat, ſi poteſt, vti poteſt Deus; Cùm amor ſit actiuus, quantum poteſt, vt dictum eſt ſuprà, ex Philoſopho. Cui rationi ſuffragatur D.Dionyſ.c.4.de diu. nom.p.1. dicens. *Audebimus & id loqui, quod ipſe quoque omnium auctor pro amatoriæ bonitatis magnitudine, extra ſe fit, ad omnia, quæ ſunt multiplicis prouidentiæ ratione pertingendo,* vbi conſequenter obſeruat, quod Deus dicitur Zelotes Exod.20. *vt vehemens ad ea, quæ ſunt, clementer amanda.* Zelotes autem, & vehemens amator, cum clementia eſt, qui vehementer appetit remouere, quæ nocent rei amatæ, eidemq; abundè benefacere.

Art.4. Quod ad finem attinet; nullum potuere ſubſtantiæ intellectuales creatæ deſiderare, vel etiam cogitare, aut fingere præſtantiorem, quam, qui de facto propoſitus ipſis eſt. Propoſitus enim eſt, vt vltimus finis, Deus ipſe, qui eſt ſummum, ac infinitum bonum. Propoſitus verò eſt, vt poſſidendus per viſionem immediatam ipſius, qui eſt nobiliſſimus, ac ſummè perfectus poſſidendi modus inter omnes poſſibiles reſpectu ſubſtantiæ finitæ, vt dicetur in qq.de beatit. Verùm quia hoc tantum bonum propoſitum eſt, cū periculo ipſum amittendi, & incidendi in contrariam miſeriam; Comparanda eſt bonitas, & felicitas obtinendi, ac poſſidendi prædictum finem,

nem,

nem, cum malitia & miſeria amittendi eundem, vt videatur, vtra alteri præponderet. Dicendum autem eſt, felicitatem Beatorum, præponderare incomparabiliter miſeriæ reproborum, atque bonum poſſidendi ſummum Bonum, eſſe quaſi infinitè maius, quàm malum amittendi illud. Probatur. Quia vberiorem gaudendi materiam ſuppeditat Beatis ſua ſors, quàm quæ infert triſtitiam ex damnatione. Bonorum autem, & malorum con'ingentium ſubſtantijs rationalibus, iuſta menſura eſt penes gaudium & triſtitiam, quæ ex vtriſque proficiſcuntur per ſe. Nullus namque æſtimat grande malum, de quo nouit, ſe non debere valdè triſtari, vileque damnum eſt, de quo leuiter iure dolemus. E conuerſo, ſicut nullum bonum eſt, quod non gaudenter excipimus; ita exiguum bonum eſt, de quo tepidè gaudemus; id verò excellens, quod largo gaudiorum imbre recreat animum; id ſummum, quod ſummo eundem perfundit gaudio. Validum, hanc in rem, argumentum deſumitur ex SS. Litteris ferè ſemper explicantibus Beatitudinis præſtantiam ſola vbertate gaudij inde reſultantis, aut eam conſtituentis formaliter, vt pſ. 15. 11. *Adimplebis me lætitia cum vultu tuo.* Pſ. 35. 9. *Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ.* Quæ cum alijs eiuſmodi pluribus cōgerit Salas tr.2.in.1. 2.diſp. 6. ſect.3.& Communiter interpretes cum D.Th. ibid.q.4.a.2. Familiaris, itidem eſt explicatio miſeriæ reproborum per triſtitiam, vt conſtat ex illo Matth 8.12.& c.22.13.& Luc.23. 28. *ibi erit fletus, & ſtridor dentium.*

Art.5. Vt appareat gaudium Beatorum maius eſſe, quàm triſtitiam reproborum, duo quædam præmittenda ſunt apud omnes indubitata. Primum eſt, pænam damni, ſeu priuationem viſionis beatæ, & Deum quatenùs nunquam videndum, eſſe longè maius reproborum malum, quàm pœnam ſenſus, ſeu cumulum cæterorum cruciatuum. Alterum eſt, gaudium de bono poſſeſſo, & triſtitiam de eodem amiſſo creſcere ac minui,

iuxta augmentum,& diminutionem cognitionis repræſentantis bonum poſſeſſum, & amiſſum. Nam ſi quis amiſit gemmam,ratus eſſe vitrum, leuiter dolet, ac triſtatur. Si verò poſſedit vitrum, ratus eſſe gemmam,plurimùm gaudet. Eadem procul dubio ratio eſt de cognitionibus perfectiſſimè, & non vſque adeò perfectè penetrantibus bonum amiſſum, & poſſeſſum. Rectè itaque metiemur triſtitiam, & gaudium perfectione cognitionis repreſentantis bonū amiſſum, & poſſeſſum; quando cætera ſunt paria. Manifeſtum autem eſt Beatos duplo, imò quaſi infinitè perfectiùs cognoſcere bonum infinitum, quod poſſident; quàm reprobos, qui eius iacturam patiuntur. Quia Beati immediatè, ac intuitiuè feruntur in Deum, cuius poſſeſſione lætantur. At reprobi adumbrant eundem, cuius abſentia triſtantur, cognitione abſtractiua, per ſpecies rerum creatarum, & conſequenter ad inſtar ipſarum. Nemo autem ignorare poteſt, cognitionem intuitiuam, ac immediatam, ſaltem Dei, duplò,imò quaſi infinitè eſſe præſtantiorem cognitione abſtractiua eiuſdem. Huiuſmodi namque eſt diſtantia Dei, vt eſt in ſe, à modo, quo eſt, & apparet in creaturis, & ex creaturis. Quapropter repugnat,tantam eſſe cuiuſquam reprobi triſtitiam,quantum eſt gaudium cuiuſuis Beati. Imò neceſſe eſt, iſtud eſſe duplo, imò incomparabiliter maius, quàm illam. Quia talis eſt exceſſus viſionis Dei, ipſiuſque Dei, vt eſt in ſe, reſpectu cognitionis abſtractiuæ de eodem, atque eiuſdem, quatenùs participati à rebus creatis, & cognoſcibilis mediantibus creaturis. Ergò viſio Dei eſt duplo, imo incomparabiliter maius bonum, quàm ſit mala eiuſdem priuatio. Cùm autem hæc priuatio ſit longè maius reproborum malum, quàm reliquæ eorundem pœnæ, & cruciatus: patet, bonitatem,& excellentiam beatitudinis præeminére incomparabiliter malitiæ,& vilitati damnationis; maiora eſſe incomparabiliter Beatorum commoda, quàm incommoda

moda reproborum, maioremque ſimiliter eſſe, felicitatem illorum, quàm totàm iſtorum miſeriam.

Art 6. Vt hæc probatio reddatur dilucidior, obſeruandum eſt, quod vulgò circumfertur, vnã quamque priuationem tantum iuſtè malum eſſe, quantum eſt bonum, cui aduerſatur; Non eſſe vniuerſaliter verum, licet in plerisque bonis debitis non fallat. Ratio, ob quam plerumque non fallat ea regula, eſt; quia pleraque bona eius ſunt conditionis, vt poſſeſſa, & amiſſa æquè benè cognoſci poſſint, aptaque proinde ſint parere triſtitiam æqualem gaudio. Ita contingit in exemplo centum aureorum, qui à Domino, & non Domino videri, & æquè benè cognoſci poſſunt; pariuntque propterea triſtitiam gaudio parem, cùm amittuntur, & cùm poſſidentur; idemque ferè, aut omninò euenit in rebus alijs creatis. Quia cognitio intuitiua obiecti purè creati non multum differt à cognitione abſtractiua perfectiſſima eiuſdem. Gignitur enim cognitio abſtractiua per ſpecies alienas, non multùm diſtantes à proprijs; nimirùm per ſpecies proprias alterius creaturæ valdè ſimilis, & ſæpè æqualis illi, quæ cognoſcitur abſtractiuè. Præterea res creatæ ſaltem pleræque, non poſſidentur perfectè per ſolam viſionem ipſarum; cùm plura contingat videre, quàm poſſidere. Ideòque eiuſmodi bona poſſeſſa, & non poſſeſſa poſſunt tantundem, aut ferè, cognoſci, ac videri. At Deus poſſeſſus, & non poſſeſſus nequit eſſe æqualiter cognitus. Quia per ſolã ſui viſionem poſſidetur perfectè, & amittitur per defectum eiuſdem, vt dicetur in qq. de Beat; atque cognitio intuitiua Dei diſtat propè infinitè ab omni cognitione abſtractiua eiuſdẽ, vtpotè parta per ſpecies proprias obiecti creati infinitè diſtantis ab increato. Hac de cauſa, rectè pronuntiat Leſſ. l. 2. de Summ. Bon. c. 17. num. 147. Deum, non ita eſſe poſſe ſummum reproborum malum, ſicut eſt ſummum bonum Beatorum: po-

teſque confirmari ex doctrina generali D. *Thaientis* in 4. diſt.49. q.3. a.3. ad 3.quæſt.*Cauſam delectationis perfectiùs ſe habere ad delectandum, quàm cauſam triſtitiæ ad contriſtandum* Ergò cauſa ſummæ delectationis plus, perfectiuſque delectat, quàm contriſtet ſummæ triſtitiæ cauſa. Quia verò multiplex circumfertur bonitatis acceptio, eiuſdemque conferentia cum malitia; prætermiſſis alijs, circa huiuſmodi comparationem, hoc vnum obſeruandum eſt; ſub conceptu beneficij, illud procul dubio eſſe maius bonum, ex quo maius reſultat gaudium; illudque eſſe maius malum in ratione pænæ, quod maiorem infert triſtitiam, Quia beneficium definitur per beneuolam actionem tribuentem gaudium accipienti, vt dictum eſt. Eodem modo ex ſententia Anſel. lib. de Concepr. Virg. c.4. aliorumque communi, de ratione pœnæ eſt, vt ſit contra voluntatem; & inducat triſtitiam. Rectè itaque inſtituta eſt comparatio boni, & mali, quod ad præſens attinet, & rectè proindè concluditur, Deum eſſe abſolute beneficum erga omnes ſubſtantias rationales, quoad finem ipſis præfixum, vtpotè ſuperantem exceſſu propè infinito, malum, quod eſt eidem fini contrarium.

Art.7. Hinc facilè deducitur proportionalis exceſſus, & ratio beneficij ex parte mediorum conducentium ad vltimum finem. Et quidem ex parte mediorum conducentium immediatè vltimo cuiuſque fini, quæ ſunt actus boni, & mali, perſeuerantia finalis, & finalis impœnitentia, clarè apparet, præeminere bonum, quod ineſt actibus bonis, & perſeuerantiæ finali in gratia, reſpectu mali, quod reperitur in peccatis, & in finali impœnitentia, conſiderando, atque inuicem conferendo vtrumque hoc extremum in ratione beneficij. Quia actus boni, & perſeuerantia finalis inducunt beatitudinem, id eſt, iuxta dicta, bonum incomparabiliter maius, quàm ſit totũ malũ reproborum, quod inducunt actus mali, & impœnitentia finalis, Bonum autem indu

eſt contraria malitia, maius vtique bonum eſt quàm ſit malum repertum in extremo oppoſito, inductiuo maioris mali. Nempe momentum, & æſtimatio mediorum, pendet ex comparatione, & æſtimatione finium, in quos illa perducunt. Patet itaque, prouidentiā Dei, eſſe beneficam reſpectu omnium, quoad hanc partem mediorū.

Art. 8. Pro maiori claritate huius probationis, diſtinguēda eſt duplex ratio malitiæ, in peccato. Altera malitia cōſiſtit in ratione inhoneſti, & vilificantis peccatorē, & cōſideratur relatè ad dignitatē Dei, qui offenditur per peccatū, & relatè ad voluntatē diuinā, quæ eſt prima regula humanorum actuum, quæque contemnitur à peccatore per quemlibet actum peccaminoſum. Malitia peccati ſub hac conſideratione præeminet bonitati actuum bonorum puræ creaturæ, ſiue ſumantur diſtributiuè, ſiue collectiuè ſecundum quamlibet multitudinem, ac intenſionem, vt apparet ex q. 9. de Incarn. Altera malitia peccati conſiſtit in ratione nocētis peccatori, & gignentis incommodum cruciatuum, & contriſtatiuum eiuſdem, & conſideratur relatè ad ſubiectum, cui ineſt, quatenus capax bonorum, quibus priuatur per peccatum. Malitia peccati, ſub hac conſideratione, eſt minor, quàm ſit bonitas actuum bonorum. Quia actus boni inducunt in auctorem ſuum vberiorem gaudendi materiam, maioremque delectationem, quàm ſit materia triſtitiæ, & dolor inducibilis per peccata, vt patet ex dictis paulò priùs. Iſtiuſmodi comparationi, & conſiderationi præfulſit Damaſcenus dial. contra Manichæos inter med. & fin. circa illud, *melius illi erat, ſi natus non fuiſſet homo ille.* Subiunxit enim ſic: *Non dixit Dominus: vtile fuerat, ſi non natus fuiſſet homo ille; ſed vtile fuerat homini illi. Bonum quidem eſt, & quantum ad naturam, & quantum ad ius attinet, vt bonus benefaciat, ac bona largiatur. At, qui accepit, nec conſeruauit, turpe ac probroſum ſibi hoc ipſum efficit, quod acceperit.* Itaque peccatum præualet in ratione turpis ac

probroſi, iuxta priorem peccati conſiderationem: At in ratione commodi, prævalent bona, quæ accipimus à Deo. Iam verò ad rationem beneficij ſtabiliendam, vel diruendam ex parte Dei, ſola conſideranda veniunt bona, quæ recipimus ab ipſo ratione operationum honeſtarum, & mala ac cruciatus, quæ infliguntur ab eodem, ratione peccatorum. Patet ergò prouidentiam Dei eſſe beneficam, quatenùs cauſatiuam actuum noſtrorum bonorum. Quia quatenùs talis, inducit bonum maius, quam ſit malum, quod ſubſequitur ex eadem prouidentia, quatenùs permiſſiua peccatorum, & inflictiua pœnarum, vtcumque ineligibilitas, atque inhoneſtas peccatorum ſit maior, quàm eligibilitas, & honeſtas operum bonorum, atque peccator ſit magis vituperabilis ex peccatis, quàm ſit laudabilis ex operibus bonis. Hoc enim ſolùm conuincit, hominem plus poſſe exequi ex ſe, in ordine ad malum, quàm in ordine ad bonum; cùm ex parte Dei oppoſito modo ſe res habeat, quandoquidem plus boni inducit ex ſe in iuſtos, quàm mali in peccatores.

Art. 9. Supereſt conſideranda ſola contingentia exitus boni, & mali, ſeu actus primus libertatis, in quo conſtituuntur homines à Deo, antequam quidquam boni, aut mali egerint. An videlicet eos conſtituerit in maiori, vel minori ſpe conſeruandæ innocentiæ, & obtinendi vitam æternam, quàm fuerit periculum incidendi in peccatum, & in æternam miſeriam. Quam in rem hoc imprimis ſtatuendum eſt; quamuis ſupponatur, Deum homines conſtituiſſe in maiori periculo peccatorum, & miſeriæ indè conſequentis, quàm fuerit ſpes conſeruationis innocentiæ, & beatitudinis; ſaluari nihilominùs rationem beneficentiæ in prouidentia diuina inducenti eiuſmodi inæqualitatem, vt ſic dicam, in deterius. Ratio eſt; quia bonum beatitudinis non eſt vtcunque, ſeu aliquatenùs tantùm, aut vt duplo, aut triplo; ſed incomparabiliter,

atque incommenſurabiliter maius, quàm ſit totũ malum reproborum, vt dictum eſt. Actus verò primus libertatis collatus à Deo ad ſeruandam innocentiam, non fuit tanto exceſſu inclinatus magis ad peccatum, quàm ad perſeuerandum in accepta iuſtitia. Quia Deus, quantum eſt ex ſe, confert ſufficientiam non ſolum phyſicam, ſed etiam moralem ad obſeruantiam mandatorum; id eſt, ſufficientiam, ſi non magis, aut ſaltem æqualiter diſpoſitam ad perſeuerandum in iuſtitia, certè talem, de qua non multò minùs ſperari poſſit eadem obſeruantia; quàm poſſit timeri peccatum, vt liquet ex tota q.3.de grat. Spes autem non admodùm minor periculo inter beneficia reputatur, dummodò bonum ſperatum ſit incomparabiliter maius, quàm malum & iacturæ, quæ timentur, vt apparet ex ſortibus, & ſponſionibus mutuis, quibus plures libenter exponũtur, cum ſpe minori, quàm periculo, quando lucrum eſt longè maius, quàm iactura. Deus igitur fuiſſet beneficus erga genus humanum, tametſi illud conſtituiſſet in maiori periculo amittendæ beatitudinis, quàm eſſet ſpes eiuſdem obtinendæ.

Art.10. Deinde ſpes de facto inducta à Deo de obtinenda beatitudine, fuit longe maior, quàm periculum incidendi in peccatum, & perditionem. Quia Deus de facto contulit Adamo perfectiſſimam cognitionem, tum bonitatis ſuæ infinitæ, & præſtantiæ æternorum bonorum impellentium ad perſeuerantiam in accepta iuſtitia, nec non æternorum malorum lauocantium à peccato, tùm vilitatis, & caducitatis rerum temporalium, quæ ſolæ inducere poſſunt ad peccandum. Subiecit præterea appetitum ſenſitiuum rationis imperio, ita vt facilè ac promptè illum regere, atque intra limites continere poſſet. Patet autem maxima bona, & mala æternùm duratura perfectè cognita, quoad vim retinendi voluntatem in accepta iuſtitia, longè plus valere per ſe ad inducendam perſeuerantiam in illa,

quàm valerent motiua temporalia perfectè itidem cognita quoad vilitatem ipſorum, ad inducendam præuaricationem. adiuncta præſertim ſubiectione partis inferioris ad ſuperiorem. Ergò actui primo libertatis, qui de facto collatus eſt primo parenti, atque in ipſo, toti reliquo generi humano, maior inerat, per ſe, ſpes retinendæ innocentiæ, & obtinendæ per illam beatitudinis, quàm periculum eiuſdem amittendæ; ita vt fuerit valdè mirabile, quòd nihilominus inciderit in peccatum, atque totam poſteritatem in illud induxerit; nullius verò admirationis materia futura eſſet, ſi homo, tàm perfectè diſpoſitus ad pugnam & animo & corpore, triumphaſſet, atque conſtanter perſtitiſſet in accepta iuſtitia. Confirmatur, exceſſus iſte ſpei præ periculo in homine ex comparatione Angelorum. Angeli enim longè plures ſteterunt in accepta iuſtitia, ſuntque proindè longè plures, qui potiuntur beatitudine, quàm qui inciderunt in peccatum, & reprobationem, vt docent Granad. tr. 11. de prædeſt. d. 3. & plerique alij Theologi cum Cyrill. Alex. & D. Thom. qui exitus argumento eſt non debili, maiorem fuiſſe ſpem, quàm periculum, ex parte actus primi, & gratiæ, quàm ex propria imperfectione. Credendum autem nequaquam eſt, non æquè prouidiſſe Deum hominibus, atque Angelis. Igitur de facto, in ſtatu innocentiæ maior fuit ſpes, quàm periculum ex parte actus primi à Deo collati, quòd autem homo inciderit nihilominùs in peccatum, feceritque labruſcas, Deo ſperante vuas, & quòd deinde inciderimus cæteri homines in periculū ſpe maius, non poteſt adſcribi Deo. Quia nequit adſcribi ipſi peccatum, cuius non Deus, ſed ſolus homo eſt cauſa. Cui autem adſcribi nequit origo malorum, nec etiam adſcribi poſſunt mala inde ſcaturientia. Nihil igitur officit beneficentiæ Dei inferioritas ſpei, præ magnitudine periculi, cui ſubeſt humanum genus, poſt primum peccatum. Quia nequit beneficiarius auferre

ratio.

rationem beneficij, & laudem benefactoris, per abuſum bonorum, quæ accepit magis procliuia de ſe in exitum felicem, quàm infelicem. Qua de Cauſa Deus, vt tueatur beneficentiam ſuam erga omnes etiam reprobos, meritò per Oſeam exclamat: *Perditio tua ex te, tantummodò ex me auxilium tuum.* Quò etiam pertinet illud Matth. 5. 45. *Qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos*; nec non illud Luc. 6. 35. *Eritis filij Altiſsimi, quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos & malos.* Quia videlicet ſplendor gratiæ, & pluuia donorum ſupernaturalium, atque abundantia benignitatis, ita ſunt penes Deum, vt ſint penes nos ſolos tenebræ, ſiccitas ſpiritus, & maligna procliuitas in malum; ac proinde ingratitudo noſtra, quæ elucet in omnibus huiuſmodi malis, nequaquam obtenebrare poſſit ſplendorem benignitatis, & beneficentiæ diuinæ, quæ elucet, iuxta dicta, in ijs, quæ accepimus à ſolo Deo, atque in deterius commutata ſunt per ſolam humanam malitiam. Non eſt porrò operæ pretium fuſiùs hic aliquid ſuperaddere, circa ſtatum puræ naturæ; tùm quia de facto non extitit, aut exiſtet vnquam talis ſtatus, atque præcipuus in præſenti conatus noſter dirigitur ad tuendam beneficentiam Dei vniuerſalem in ijs omnibus, quæ executus eſt de facto; Tùm quia ordo ſupernaturalis imitatur ordinem naturalem, vt fert commune, & fundatiſſimum Theologorum axioma; ac proinde præmiſſo exceſſu ſpei ſupra periculum pro ſtatu ſupernaturali innocentiæ, qui extitit de facto, facilè colligitur eundem proportionaliter futurum fuiſſe exceſſum ſpei, pro ſtatu puræ naturæ, qui de facto non datur. Id quod confirmari vlteriùs poteſt, ex documento nuper indicato, de potentia morali ad conſeruandam, vel certè reparandam acceptam à Deo iuſtitiam, Documentum namque illud ita traditur in cit. q. 3. de gratia, vt non obſcurè appareat, neceſſe eſſe ex natura rei, vt Deus pro quo-

uis ſtatu conferat, quantum eſt ex ſe, actum primum libertatis, magis, vel certè nulla ex parte minùs procliuem abſolutè & ſimpliciter in exitum felicem, quam infelicem; & quòd oppoſitum contingat, ſolùm per accidens, prouenire poſſe ex malitia & peccato hominum. Patet itaque Deum pro quolibet ſtatu eſſe beneficum erga omnes & ſingulos, non ſolùm bonos & prædeſtinatos, ſed etiam peccatores & reprobos, tum quatenùs creatorem & conſeruatorem; tum quoad finem, quem rebus creatis præfigit; Tum denique, quoad media, quæ ſuperaddit iiſdem.

Ad 1. Neutra ex illis rationibus probat, maius eſſe periculum, in quod Deus coniecit genus humanum, ſeu quod illi permiſit, quàm ſpem, ad quam erexit. In ratione namque à poſteriori omittitur peccatum originale, cuius Deus non eſt cauſa, & quod eſt cauſa, vt plures damnentur, quàm ſaluentur, nam ſi Adamus retinuiſſet innocentiam, quam ſimul cum facilitate eandem retinendi à Deo accepit, & conſequenter eius poſteri nati fuiſſent in ſtatu innocentiæ, accidiſſet è conuerſo, vt plures ſaluarentur, quàm reprobarentur. Certè eſt probabilius ita futurum fuiſſe, ſicut de facto euenit in Angelis, non magis proportionaliter diſpoſitis ad perſeuerandum in gratia. In ratione verò à priori, non attenditur exceſſus motiuorum pertrahentium ad iuſtitiam propè infinitus ſupra motiua, ob quæ peccatur. Eo enim exceſſu coniuncto cum perfectione cognitionis à Deo inditæ circa quantitatem vtriuſque eius extremi, & cum ſubordinatione appetitus ad rationẽ (quem ſtatum perturbauit, & in deterius commutauit idem peccatum originale) ſatis apparet, ſpem fuiſſe longè maiorem periculo, propter duas illas cõpenſationes præponderantes ex parte motiuorum allicientium ad iuſtitiam, aduerſus ſenſibilitatem oppoſitorum bonorum.

Ad 2. Conceditur, iuxta dicta ſuprà, exceſ-

ſus malitiæ peccati reſpectu bonitatis operum laudabilium, ſi comparentur in ratione decentis, ac dedecentis, obſequij, & iniuriæ reſpectu Dei, laudabilis, & vituperabilis. Negatur verò, comparatione facta in ratione vtilis, & nocentis, inductiuæ triſtitiæ & lætitiæ, voluptatis & cruciatus. Poſterior autem comparatio, ſola pertinet ad rationem beneficentiæ diuinæ erga nos; cum prior comparatio ſolum pertineat ad examen benemerentiæ noſtræ erga Deum, ſeu noſtræ poteſtatis ad obſequendum Deo, & ad offendendum eundem.

Ad 3. Imò miſeria reproborum eſt incomparabiliter minor, quàm felicitas prædeſtinatorũ; quia licet reprobi ſubſint priuationi omnium bonorum, quæ poſſident prædeſtinati; prædeſtinati tamen poſſident cognitionem incomparabiliter meliorem boni per ipſos poſſeſſi, quàm ſit cognitio reproborum de bono, quo carent. & conſequenter de malo, quod patiuntur. Vndè gaudium illorum eſt incomparabiliter maius, quàm poſſit eſſe iſtorum, triſtitia. Quæ duo ſunt iuſta & vltima bonorum, malorumque omnium menſura. Quapropter priuatio cuiuſque boni, in eo tantùm rerum genere, eſt tàm mala, quàm eſt bona poſſeſſio, quæ poſſunt æquè benè cognoſci, amiſſæ, & poſſeſſæ, dum abſunt, & adſunt, atque ideò non poſſidentur ſola cognitione perfecta ſui, nec amittuntur amiſſa eadem cognitione. Deus autem, qui eſt ſummum Beatorum bonum, & receſſus à quo eſt maximum malum reproborum, eſt extra tale rerum genus, vt oſtendetur in qq. de beatit. Quod additur de malo ſenſus, quo videntur excedere damnati, duplici ex capite eſt inſufficiens. Primùm, quia beati, ex quo animæ exiſtunt vnitæ corporibus, fruuntur delectationibus ſenſuum haud quaquam minoribus, & interim animæ beatæ potiuntur multipliciter gloria accidentali ex creaturis, ſimiliter non minori, quàm ſit dolor damnatorum ex malo ſenſus, Deinde, cùm beatitudo ſubſtan-

tialis,

tialis ſit pluſquàm duplo, atque incomparabiliter maius bonum, quàm ſit mala infelicitas ſubſtantialis reproborum; atque hæc ſit maius malum, quam malum ſenſus, ſola bonitate beatitudinis ſubſtantialis ſuperatur omne genus malorum, quæ patiuntur reprobi.

Ad 4. Siquidem melius fuiſſet non naſci, quàm naſci, conſideratis ijs, quæ accipit à principio, & cauſa ſuæ natiuitatis, & quibus ab eodem priuatur; nullum profectò accipit beneficium naſcendo. Quod efficaciter probat ratio obiectionis. Cæterùm, ſi natum non fuiſſe ſit melius, ex ſolo abuſu bonorum, quæ contulit natiuitas, nihil id oberit beneficētiæ principij natiuitatis. Aliàs enim ratio beneficij non conſiſteret in qualitate rei collatæ, & in affectu, ac voluntate conferentis; ſed eſſet expectandus vſus, & libera electio accipientis, poſteà ſubſequens; atque huic eſſet liberum, vt accepiſſet, vel non accepiſſet beneficium, poſtquàm accepiſſet omne bonum, ſibi conferibile ab alio; & vel ipſa ingratitudinis malitia, maiori, quàm eſſet bonitas rei collatæ, & affectus, quo collata eſt, poſſet efficere, ne accepiſſet beneficium. Quæ cum abſurdiſſima ſint, patet, rationem beneficij penſandam eſſe penes ea, quæ pendent à voluntate & actione benefactoris, & non penes ea, quæ inde proueniunt à beneficiario. Quòd autem melius fuiſſet Iudæ, ſi natus non fuiſſet, non verificatur ratione eorum, quæ accepit à Deo, ſed ratione peccati, cuius ipſe ſolus fuit cauſa. Ergò Deus fuit beneficus erga Iudam, & eſt beneficus erga cæteros omnes illi ſimiles, propter bona, & ſpem vlteriorum bonorum; licet ipſi ſua ſibi voluntate adiunxerint mala maiora, quàm ſit bonum creationis, & quàm fuiſſet malum ſimpliciter non exiſtendi.

Ad 5. Deus nemini confert exiſtentiam, & actum primum libertatis, ſimul cum peccato, & cum æterna damnatione, ſed per ſolam humanam voluntatem inducitur peccatum, quod inci-

eit damnationem, atque coniungitur vtrumque cum exiſtentia ſimpliciter, & cum actu primo libertatis. Quare, quod confertur à Deo peccatoribus & reprobis, quatenus ab eo prouenit, eſt eligibile, & deſiderabile ab accipiente, nec poteſt ab eo rationabiliter reijci. Saluatur ergò eatenùs ratio beneficij, tametſi poſteà noceat ſibi homo taliter, vt non poſſet rationabiliter velle, ac eligere antecedenter tale, ac tantū ſuum nocumentum. Quia hoc malum prouenit ab homine, & non à Deo præterquam permiſſiuè.

Ad 6. In paruulis decedentibus abſque baptiſmi, & abſque poſsibilitate proxima baptiſmi, tria ſunt, quæ tuentur beneficentiam Dei erga ipſos. Primum eſt poſſibilitas ipſis collata in Adamo, vt poſſent mori in ſtatu innocentiæ, & adipiſci vitam æternam; idque cum ſpe maiori ex parte actus primi, vt id eueniret, quàm eſſet periculum, vt eueniret malum, cui ſubſunt de facto. Secundum eſt vniuerſalitas meritorum Chriſti, & inſtitutio Sacramentorum, & præſertim ipſius baptiſmi, habentis vim, quantum eſt ex ſe, vniuerſalem ad deletionem peccati originalis, & ad impeditionem reliquorum peccatorum, ſi aliunde non interueniat obex aliquis. Tertium eſt felicitas naturalis, qua potiuntur æternùm ijdem paruuli, tametſi potiantur cum aliqua diminutione propter peccatum originale. Vtrumlibet ex his tribus ſufficit ad rationem beneficentiæ ex parte Dei, ergà eos paruulos. Quia, quod ad tertium, & poſtremum attinet ſtatus ille felicitatis naturalis eſt abſolutè eligibilis, & gaudioſus. Quia cùm contineat in ſe maximam delectationis, & gaudij materiam, ex contemplatione vniuerſi, & Dei, quatenus operantis in vniuerſo, exiguum admodùm, & vix vllum admiſcet ſenſum doloris ex amiſſa beatitudine ſupernaturali, & maiori aliquatenus perfectione beatitudinis naturalis, vtpotè indebitis, & imperfectiſſimè cognitis. Duo autem priora non poſſunt non computari inter beneficia; quia Poſſibilitas obtinendi ſummum bonum, eſt bonum

num minimè contemnendum ſecundùm ſe, ideóque retinet rationem eximij beneficij, dummodò impedimentum obtinendi de facto ſummum bonum, aliundè prouen at, quàm ab eo, qui confert eam poſſibilitatem, vt euenit in impeditione vtriuſq; eius poteſtatis à Deo nobis factæ, vt ſimus eius filij, & hæredes; nempè omne eiuſmodi impedimentum prouenit ex defectu phyſico, vel morali cauſarum ſecũdarum inimpedibili à Deo, retenta natura earum;

Ad 7. Inobſeruantia mandatorum Dei, nullam nobis exhibet querelarum materiam, ſed ſoli Deo aduersùs peccatores, quia Deus ſemper præſtat, quidquid ad ipſum ſpectat in ordine ad obſeruantiam, quam exigit à nobis iuxta illud Iſa. 5. 4. *Quid debui vltra facere vineæ meæ, & non feci?* & plura eiuſmodi ſimilia. Neque verò eſt iniuſtus diſtributor, aut acceptor perſonarum, quia quibuſdam vltra omnia neceſſaria & ſufficientia, vt obſeruent totam legem, tribuit etiam efficaciam & obſeruantiam ipſam; tametſi ſint æquales in dignitate naturæ ſecundum ſe, qui accipiunt tale ſpeciale beneficium, quique eodem carent. Quia non eſt vitium acceptionis perſonarũ, nec continet in ſe vllum vitiũ iniuſtitiæ, quod quis ex bonis ſuis vni cõferat quantùm placet, & alij ſecundũ ſe æquali, nõ conferat tantundẽ, ſi neutri quidquã debeat, vel etiã debeat ſed tantùm diſiunctiuè alicui ex æqualibus. Deus autem nemini quidquam debet abſolutè & ſimpliciter, nullaque facta ſuppoſitione liberæ ſuæ voluntatis, facta verò ſuppoſitione liberæ ſuæ voluntatis de conſtituendis hominibus in actu primo libertatis, ipſis connaturali quoad modum, vel quoad ſubſtantiam, contrahit neceſſitatem vagam conferendi quibuſdam auxilia congrua & efficacia, alijs verò, quæ incongrua & inefficacia ſunt, nec fieri poteſt ex ea ſuppoſitione, vt vel omnibus conferat auxilia efficacia, vel omnibus eadem ſubtrahat, vt oſtenditur fusè in q. 5. de grat. Ex quo diluitur altera pars probationis, quã vtitur obiectio, & retorquetur exemplum!

plum, quod inibi opponitur de diuite non ſubueniente pauperibus. Si enim diues poſſit ſubuenire vni, vel pluribus ex tota pauperum collectione, & tamen non poſſit omnibus ſubuenire, ita eſt ſpecialiter beneficus erga eos, quibus pro libito ſubuenit de facto, vt conqueri iure nullatenus poſſint quibus non ſubuenit. Idem igitur dicendum eſt de Deo diſtribuente inæqualiter æqualibus dona ſua. Dicendum verò idem eſt à fortiori de Deo, cum peccatoribus comparato. Quia ipſi ſua libera voluntate impediunt Deum quominus eis conferat, quantùm confert ijs, qui non peccant; cùm pauperes, quibus non ſubuenit diues, nequaquam impediant ſubuentionem, ſed potiùs enixè eam ſolicitent.

Ad 8. Quoduis peccatum, non ſolùm mortale, ſed etiam veniale, eſt eſſentialiter ineligibile iuxta rectam rationem, ita vt pro nullo malo vitando, & pro nullo obtinendo bono eligi prudenter vnquàm poſſit. Quia quoduis peccatum contrariatur diuinæ volũtati, cui nihil præponderare, aut æquiponderare poteſt. Sed quia nihilominùs vberiorem gaudendi materiam, maiuſque gaudium inducere poteſt omiſſio libera peccatorum, quàm ſit triſtitia, & materia doloris inducibilis per peccatum, iuxta dicta ſuprà, propterea eſt eligibilis prudenter, atque deſiderabilis ſpes vitandi liberè peccata, quàmuis ſit coniuncta, vti coniungitur ex ſuo conceptu, periculo peccandi. Qua propter eligibilitas & ineligibilitas, ſeu prudens, ſeu imprudens inter ſpem & periculum, eſt vniformiter proportionalis eligibilitati & ineligibilitati, ſeu prudenti, ſeu imprudenti, inter bona ſperata, & mala imminentia, quando in his ſola datur, aut ſola cõſideratur bonitas, & malitia phyſica, & vis delectatiua & contriſtatiua, ſeu cruciatiua; non verò ſi conferantur bonitas, & malitia moralis relatè ad Deum, & in ratione laudabilis ac vituperabilis. Cuius rei ratio patet ex dictis ar. 8. Adde ineligibilitatem peccati, & eligibilitatem

vitationis peccati, ſolùm conferri poſſe cum bonis temporalibus, quæ ſola poſſunt eſſe incompoſſibilia cum vitatione peccati; ſiquidem bona æterna, tàm repugnat; vt ſint incompoſſibilia cum illa, vt potiùs eam exigant ex natura rei, atque ad eandem conſequantur. De quo dicenda ſunt plura in qq de pœnit. Patet interim, ſpē, & periculum, quæ inter ſe conferuntur in præſenti, non verſari circa bona, & mala temporalia, ſed circa æterna; ac proinde comparationem, quam inſtituit obiectio, eſſe abs re, quia comparat peccatum cum omnibus bonis abſolutè poſſibilibus, perindè atque ſi bona ſpiritualia atque æterna, quæ ſunt maxima & ſumma bona, poſſent haberi eligendo peccatum, aut amitti propter vitationem peccati. Quorum vtrumlibet eſt chymæricum, vti clariùs apparebit in loco indicato.

Ad 9. Quando Deus præuidet, ſi conferat tale determinatum auxilium, ſubſecuturum eſſe bonum opus, eo ipſo præuidet ſe non poſſe conferre primum ſuum donum indiſtinctum ab auxilio gratiæ: quin ſimul conferat aliud ſuum donum indiſtinctum ab operatione bona. Cuius videlicet Deus eſt auctor ſua operatione, atque determinata intentione, non minùs quàm cauſa ſecunda, nec minùs, quàm ſit cauſa ipſius auxilij gratiæ. At quando præuidet ſubſecuturum eſſe peccatum, ſi ipſe conferat tale determinatum auxilium; ſolùm præuidet, quid futurum ſit, vt ſuperaddat homo dono Dei, abſque vlla eatenus cooperatione diuina, & abſque vlla præintentione talis euentus ex parte Dei. Mirum igitur nō eſt, ſi ſciētia media efficaciæ auxilij augeat rationem beneficij in eius collatione; ſcientia verò media inefficaciæ non minuat rationem beneficij conuenientem auxilio gratiæ, & actui primo libertatis ſecundum ſe; quandoquidem ſcientia media efficaciæ; ſe ipſa eſt neceſſitas, vt Deus non conferat donum ſuum dependens à ſola ſua libera electione, quin ſuperaddat donum aliud ſuum

ſuum dependens à ſua, & ab humana libertate: id eſt, quin ſuperaddat donum æſtimabilius ac maius, quàm ſit donum, cui ſuperadditur; ſcientia verò media inefficaciæ, nullam ſimilem in ſe continet neceſſitatem, vt non poſſit Deus conferre donum ſuum dependens à ſola ſua libera electione, quin illi ſuperaddat aliquod malum, aut detrahat aliquam partem bonitatis per ſuam liberam electionem & cooperationem, vt coniunctam] cum operatione, & electione libera cauſæ] ſecundæ, ad cuius cauſæ impeditionem, id eſt, ad vitandam permiſſionem peccati, nulla lege, nullaque honeſtatis ratione tenetur Deus, ſed magis ad oppoſitum ex ſuppoſitione creationis Angelorum, & hominum. Ergo Deus, ita eſt ſpecialiter beneficus erga omnes & ſingulos, qui operantur bene, & quoties bene operantur, vt non deſinat eſſe beneficus, beneficentia ſaltem vniuerſali, ac generali ergà eos, qui malè operantur, etiam tunc, cùm malè operantur. Quia etiam tunc, quidquid habent boni, eſt ex Deo, & quidquid contrahunt mali, eſt ex ipſis ſolis.

Ad 10. Cauſa, quæ eſt inadæquata reſpectu affirmationis, poteſt eſſe cauſa nihilominùs adæquata negationis. Quia quando cauſa adæquata neceſſaria ad exiſtentiam alicuius effectus, cõflatur ex duabus cauſis partialibus, vtralibet ſuſpendente ſuum concurſum, inducitur negatio talis effectus, tametſi altera cauſa, quantum eſt ex ſe, ſit ita diſpoſita ad operandum, vt operaretur de facto, niſi impediretur à concauſa nolente operari. Hoc autem modo comparantur cauſa prima & ſecunda in ordine ad actum bonum, & malum. Quia ad actum bonum requiritur concurſus vtriuſque; cùm ad actum malum ſufficiat concurſus cauſæ ſecundæ, vtpotè ſufficientis ſe ſola ad inducendam priuationem rectitudinis debitæ, nolendo concurrere ad actum bonum, quem deberet ponere à parte rei, & à quo conſequenter eſt indiſtincta rectitudo illa debi-

debita. Itaque Deus ſimul cum cauſa ſecunda, eſt cauſa affirmationis, ſeu actus boni: at negationis, ſeu malitiæ peccati, ſolus homo eſt cauſa adæquata; & quod vniuerſaliter dicitur, quòd ſicut affirmatio eſt cauſa affirmationis, ita negatio eſt cauſa negationis, eſt diſtinguendum, iuxta dicta, de cauſa adæquatâ & inadæquata.

Art. I. Ad II. Nec in iudicio humano, nec in diuino conſideratur duratio delicti pro duratione pœnæ infligendæ, vt tantundem duret pœna, quantum durauit peccatum actuale. Quia in iudicio humano, eadem pœna infligitur pro furto, aut homicidio, ſeu lentè ſeu feſtinanter patrato; & qui illud patrauit, priuatur vita in perpetuum, tametſi punitus non exercuerit, nec exercere potuerit perpetuam ſimiliter occiſionem, & furtum; & Deus infligit pœnas proportionaliter diuturnas propter peccata non ita diuturna in ratione actualium peccatorum. Itaque pro iuſta punitione, conſideratur ſola grauitas peccati, & diuturnitas ſolùm conſideratur, quatenus pertinet ad eandem grauitatem. Sub hac autem conſideratione patet non ſolùm iuſtas, ſed etiam mitiſſimas eſſe omnes pœnas, quas Deus infligit peccatoribus, omneſque abſolutè infligibiles ab eodem, et amde potentia abſolutâ. Quia, dum peccat homo, contemnit Deum, operando contra eius voluntatem, & transferendo, quantum eſt ex ſe, rationem vltimi finis à bonitate diuina in bonitatem creatam. Quod etſi nihil noceat Deo, continet tamen deordinationem, & dedecentiam, atque reprehenſibilitatem, ac dignitatem punitionis propè infinitam, propter vilitatem offendentis, & dignitatem offenſi diſtantes inter ſe infinitè, adeòque exaggerantes, propè infinitè, malitiam dedecentiæ offenſæ, & iniuriæ reperta in peccato; cùm pœna inflicta peccatori, & malum in ea contentum, non poſſit vſque adeò diſtare à bonitate, & dignitate

pro-

propria naturæ creatæ. Ex quo patet eſſe veriſſimum commune Theologorum axioma: Deum punire citra condignum, ſicut præmiat vltra condignum; imò non poſſe punire, niſi citra condignum. Quare, quod aſſumitur in obiectione, Deum punire pœna æterna propter delectationem momentaneam non eſt verum, vt ſonat; Quia Deus neminem punit propter delectationem formaliter vt talem, ſeu breuis ea ſit, ſeu diuturna, ſeu magna, ſeu parua. Quia Deus eſt cauſa omnis noſtri boni, atque adeò omnis noſtræ delectationis, quatenus delectatio formaliter eſt, tametſi coniuncta ea ſit à parte rei cum peccato, & offenſa Dei, quod communiter ſignificari ſolet à Theologis, dicendo, materiale peccati, totamque eius entitatem poſitiuam eſſe à Deo; quem patet punire ob id non poſſe, quod ab ipſo eſt, quatenus ab ipſo eſt. Punit itaque Deus, quia delectationibus paruis, & temporalibus ac breuiſſimis impedimus, maximas & ſtabiles, ac æternas delectationes, & quia contemnimus Deum, fontem inexhauſtum poſteriorum illarum delectationum, propter res creatas, ex quibus ſola priores delectationes haberi poſſunt. Et quidem ſi homo eſſet dignus æterna inimicitia, & punitione Dei, caſu quo ipſum ipſiuſq; legē derelinqueret, atq; contemneret, propter adhæſionem ad bonum aliquod creatum, & propter delectationem deriuabilem ex illo, cum duratione horum trium æterna a parte poſt; non poteſt profectò, non agnoſci homo dignus eadem inimicitia, & punitionis diuinæ æternitate, dùm eandem iniuriam irrogat Deo propter delectationem momento tranſeuntem, & propter adhæſionem ad bonum creatum, quod citò euaneſcit, cum illa ipſa adhæſione. Eò nimirum maior eſt indignitas, ac indecentia, atque ideò dignitas pœnæ quoad intenſionem & rationem, quò minus eſt, & citiùs tranſit id, propter quod deſeritur, atque

con-

remittur Deus. Quare, quod dicitur in Epiſt. Iacobi de iudicio Dei ſine miſericordia, ſolùm ponitur ad ſignificandam magnitudinem pœnæ, cui ſubſunt immiſericordes, & ad excludendã circa eoſdem miſericordiam illam ſpecialem, qua puniuntur peccatores, qui fuere nihilominùs miſericordes. Conſtat enim ex teſtimonijs indicatis ſuprà Art.2, & ex ratione nuper expenſa, nullam Dei punitionem, eſſe abſolutè immiſericordem; Siquidem inde conſtat, omnem Dei operationem eſſe miſericordem, & ſpecialiter omnem punitionem diuinam eſſentialiter eſſe citra condignum.

Art.2. Quod additur in obiectione de Iuſtitia Dei in aliquibus Dei operationibus, deque incompoſſibilitate eius cum miſericordia, veriſſimum eſt quoad aſſertionem iuſtitiæ diuinæ non ſolùm in aliquibus, ſed vniuerſaliter in omnibus operationibus diuinis abſque vlla exceptione; ſed èſt falſum, quoad incompoſſibilitatem eius cum miſericordia. Vtrumque patet ex teſtimonio ſuprà indicato, *Omnes viæ Domini, miſericordia & veritas*; id eſt, miſericordia & Iuſtitia, iuxta vnanimem & certum Interpretum conſenſum. Ratio vniuerſalitatis miſericordiæ Dei patet ex nuper dictis. Quia, qui neceſſariò eſt miſericors, etiam dum punit, ideſt, etiam erga inimicos ſuos, dum agit cum ipſis, quatenus inimici ſunt, nunquam poteſt non eſſe miſericors in aliqua ſua operatione. Ratio verò vniuerſalitatis iuſtitiæ diuinæ apparet ex quæſt.28. Innotuit enim ibi Deum ſemper, ac neceſſariò operari iuxta legem æternam ſapientiæ ſuæ tribuendo vnicuique, quod congruit naturæ eius quoad ſubſtantiam & modum ſimul, vel ſaltem quoad modum, ita vt conferat vnicuique, vel quod eidem iam præexiſtenti debetur, vel certè conferat, quod non debetur, aut nondum debetur, eo modo, quo debet conferri iuxta eius naturam & exigentiã,

vel

vel vniuerſalem ſimul & particularem, vel ſaltem vniuerſalem ſolam. Quæ profectò omnia pertinent ad iuſtitiam legalem Dei, ſeu quaſi legalem, iuxta expoſitionem, quæ habetur quæſt. 29. de Iuſt. in qua præoccupatum eſt opportunè, quidquid pertinet ad examen iuſtitiæ diuinæ. Ratio denique concordiæ inter iuſtitiam & miſericordiam Dei, quatenus vniuerſales, & ſibi inuicem eſſentialiter connexas in omni operatione diuina, fundatur in eo, quod Deus nihil cuiquam debeat abſolutè & ſimpliciter, ſed tantùm ex ſuppoſitione ſibi omninò libera, ideòque propriiſſime benefica. Quod autem debetur ſolùm ex ſuppoſitione beneficij, ſuperadditur deinde retenta denominatione beneficij, ex beneficio priori; ſimulque ſortitur rationem iuſti & debiti, quatenus eadem ſuppoſitio, & quidquid ad ipſam ſubſequitur, fit iuxta naturam, & exigentiam rei, circa quam vtraque operatio verſatur, ſeu potiùs, vtrumque genus operationis, nempe prioris ex ſua natura, & poſterioris. Huiuſmodi combinatio iuſtitiæ & beneficentiæ liberalis, propterea non neceſſariò interuenit in operationibus creatis, procedentibus ex virtute iuſtitiæ, Quia creaturæ ſæpè incipiunt debere ex ſuppoſitione ſibi non libera, aut non continente vllam earum beneficentiam erga eos, quibus incipiunt debere. Imò etiamſi ſuppoſitio, ex qua incipiunt debere, ſit ipſis libera & inducta per liberalitatem, non tamen obligantur ad vlteriorem obligationem ſola ſua voluntate benefica, tanquam lege, & regula aſtringente ad operationem deinde ſubſecuturam, ſed obligantur voluntate diuina, ipſis non libera. Oppoſita omnia verificantur de Deo, vt patet ex dictis. Nulla igitur eſt paritas obiectionis. Vnde præmia meritis creatis retributa, & conuerſio Iudæorum, & quæcunque alia, quomodolibet attributa iuſtitiæ Dei, non propterea deſinunt eſſe vera eiuſ-

dem beneficia ., quia merita ipſa, & quæcunque alia inducentia rationem debiti reſpectu Dei, ſunt eiuſdem vera beneficia.

Art.3. Iam quod poſtremò ſuperadditur in obiectione, de afflictione iuſtorum, nihil conuincit aduerſus iuſtitiam, vel beneficentiam Dei; quia ordinatur in maius bonum afflictorum, nempè ad maiorem cumulum & meritorum & præmiorum, & ad augmentum maioris puritatis & perfectionis in vita ſpirituali. Quod eſt lucrum incomparabiliter maius, quàm ſit natura bonorum temporalium, quorum ſola priuatione affliguntur iuſti, vt dictum èſt ſuperiùs quæſtion.26.

QVÆ-

QVAESTIO XXXVI.

Vtrum Deus ſit omnipotens abſolutè ex ſe præcisè.

VIDETVR nec Deum eſſe omnipotentem, nec denominationem omnipotentis eſſe ipſi adæquatè intrinſecam, ſed prouenientem inadæquatè ex poſſibilitate creaturarum eidem extrinſeca. 1. Quia Deus eſt purus actus. Ergo nulla eſt potentia in Deo. Patet conſequentia. Quia quælibet potentia opponitur actui ſui generis, eſtq; incompoſſibilis cum ſeipſo dem in eodem. Qua de cauſa, materia prima, quæ eſt pura potentia, eſt ſecundùm ſe abſque omni actu. Ergò eadem ratione purus actus eſt ſecundum ſe abſque omnipotentia.

2. Qualibet potentia eſt melior eius actus, vt dicit Philoſophus. 9. met. text. 19. Nihil autem eſt melius, quàm prædicatum aliquod diuinum. Ergo nulla potentia eſt prædicatum proprium Dei.

3. Quidquid Deus operatur, operatur per intellectum & voluntatem, qui videlicet eſt perfectiſſimus operandi modus, atque adeò vnicè proprius Dei. Ergo in Deo non datur potentia actiua, diſtincta ab intellectu, & voluntate.

4. Non datur in Deo infinita potentia. Ergò nulla in eo potentia. Certè non datur omnipotentia. Patet Conſequentia. Quia omne diuinum eſt infinitum; cùm infinitas ſit prædicatum tranſcendens omnia diuina, vt dictum eſt ſuprà. Deinde, poſſibilium nullus eſt finis. Ergò repugnat Deo potentia, quæ non ſit infinita; nec poteſt eſſe omnipotentia, id eſt potentia

complectens omnia poſſibilia, ſi infinita non ſit? Probatur Antecedens; Primùm ex Philoſopho dicente 3. phyſ. t.63. Omne infinitum eſſe imperfectum, quale nihil poteſt eſſe in Deo. Deinde, quia repugnat effectus infinitus, vti ſupponitur in præſenti ex dictis in Phyſica; fruſtra autem eſt potentia, quæ non reducitur ad actũ, multò verò manifeſtiùs, cui repugnat, vt reducatur in actum. Denique, ſicut eſt de conceptu hominis, & ignis, vt poſſit producere alium hominem, & alium ignem; ita eſt de conceptu potentiæ infinitæ, vt poſſit producere effectum infinitum. Confirmatur ex Philoſ. inferente 8. phyſ.t.79. Quòd ſi potentia alicuius corporis eſſet infinita, moueret in non tempore, ſeu in inſtanti, id eſt, velocitate infinita. Ergo ſi daretur alia cuiuſuis generis potentia infinita, poſſet in eodem genere efficere effectum infinitum.

5. Ideò dicitur Deum poſſe facere hominem, & non poſſe facere hircoceruum, quia homo eſt poſſibilis ex ſuo conceptu, hircoceruus verò impoſſibilis. Non autem dicitur ſimiliter è conuerſo, ideò hominem eſſe poſſibilem, & hircoceruum impoſſibilem, quia illum Deus facere poteſt; hunc non poteſt. Ergo poſſe & non poſſe, non conueniunt Deo ex ſe præcisè, ſed per denominationem ſaltem inadæquate extrinſecam à poſſibilitate & impoſſibilitate eorũ, quæ poteſt & nõ poteſt efficere. Cõfirmatur, quia in qq. de potẽtia Dei abſoluta, quibus quæritur an Deus tale vel tale quid efficere poſſit, omne Philoſophorum & Theologorum ſtudium in hoc incumbit, vt appareat, qualia ſint rerum prædicata, de quibus id quæritur, & an rectè ea inter ſe cohæreant; non verò qualis ſit potentia Dei. Ergò ratio, ob quam Deus poſſit aliquid, vel non poſſit, non ſe tenet, ſaltem adæquatè ex parte potentiæ eius. ſed ex parte eorum, quibus ex ſe conuenit poſſe fieri, vel non poſſe fieri.

6. Non

6. Non repugnaret Deus, repugnantibus creaturis, quæ ſunt poſſibiles de facto. Ergò potentia Dei ad faciendum ea, quæ de facto facere poteſt, non eſt adæquatè intrinſeca Deo. Patet conſequentia. Quia in euentu poſito, non daretur potentia in Deo, ad faciendū ea, quæ de facto facere poteſt; cùm nulla poſſit eſſe potentia ad impoſſibile. Quod autem non datur pro aliquo euentu, non poteſt identificari adæquatè cum eo, quod datur pro eodem euentu. Probatur antecedens. Quia Deus non repugnat propter repugnantiam hircocerui, hominis leonis, & ſimilium, quæ datur de facto. Si autē repugnarent, quæ de facto ſunt poſſibilia, repugnantia eorum eſſet eiuſdem rationis cum repugnantia eorum, quæ repugnant de facto. Ergò eadem ratione, non repugnaret Deus in caſu poſito, quà non repugnat de facto. Deinde, effectus producibilis à pluribus cauſis, non repugnaret, repugnante aliqua tantùm ex illis. Ergo neque cauſa, quæ poteſt producere plures effectus, repugnaret repugnante aliquo vel aliquibus tantùm ex illis. Tertiò, non cognoſcit de facto Deus ſe repugnaturum, ſi repugnarent aliqua ex ijs, quæ ſunt poſſibilia de facto. Ergo non eſt verum, quòd Deus repugnaret in eodem euentu. Patet conſequentia; quia Deus cognoſcit omne verum, ac proinde non eſt verum, quod ab ipſo non cognoſcitur. Probatur antecedens, quia ſi Deus cognoſceret ſe repugnaturum ſub ea conditione, affirmaret de facto de ſe ipſo conditionatè prædicata contradictoria, v.g. ſe fore Deum, & ſe non fore Deum; ſe fore omnipotentem, & non fore omnipotentem, ſub eà conditione. Cognitio autem affirmans contradictoria de eodem, ſecundum idem, ſiue abſolutè, ſiue conditionatè, eſt eſſentialiter falſa, & falſificans ſe ipſam. Nempè veritas vnius partis contradictionis, ſe ipſa formaliter reddit falſam oppoſitam partem contradictionis. Eo namque ipſo, quod ſit verum dari lucem, eſt

eſt falſum dari tenebras, & è conuerſo, & ſic de ſimilibus. Ergò propoſitio affirmans contradictoria, ſi dicatur eſſe vera quoad vtramque partem, eo ipſo deprehenditur eſſe falſa, quoad vtramque partem. Quod ſi dicatur, quoad neutram partem eſſe veram, eo ipſo deprehenditur eſſe falſam quoad vtramque partem. Quia omnis propoſitio, præſertim in materia neceſſaria, eſt vera, vel falſa. Repugnat autem Deo cognitio falſa, ſiue conditionata ea ſit, ſiue abſoluta. Quia omnis falſitas ex ſuo cõceptu eſt imperfectio, atq; omnis imperfectio repugnat Deo. Deniq; ſi ea, quæ de facto ſunt impoſſibilia forent poſſibilia, non propterea repugnaret Deus; ſed eodem modo, ea poſſet producere, quo producere poteſt, quæ ſunt poſſibilia de facto. Ergò neque repugnantibus iſs, quæ de facto ſunt poſſibilia, repugnaret Deus, ſed eodem modo, non poſſet ea producere, ſicut nequit producere, quæ ſunt impoſſibilia de facto. Patet Conſequentia. Quia nequit Deus eſſe indifferens, quantùm eſt ex ſe, ad poſſibilitatem impoſſibilium, quin ſit ſimilitèr indifferens ad impoſſibilitatem poſſibilium; quandoquidem poſſibilitas impoſſibilium, conſtituitur formaliter & adæquatè ex impoſſibilitate poſſibilium, vt paulò poſt patebit. Probatur Antecedens à paritate, ex D. Th: in præſenti. quæſt. 14. art. 12. ad 3. *Dato autem*, ait, *quod eſſent aliqua infinita actu ſecundum numerum, putà infiniti homines; vel ſecundum quantitatem continuam, vt ſi eſſet infinitus aer* (*vt quidã antiqui dixerunt.*)(ipſe verò vtrumq; putat eſſe chimæricũ:) *tamen manifeſtũ eſt, quòd haberent eſſe determinatum & finitum, quia eſſe eorum eſſet limitatũ ad aliquas determinatas naturas. Vnde menſurabilia eſſent, ſecundum ſcientiam Dei*, Ergò eadem eſſent ſimiliter producibilia per potentiã Dei, ſi, vti ſunt impoſſibilia, eſſent poſſibilia. Quod tamen eſſet falſum. ſi eò ipſo repugnaret Deus & potentia Dei. Non ergò repugnaret.

Art. 1, Reſp. Symbolum fidei incipit à confeſſio-

feſſione omnipotentiæ Dei: *Credo in vnum Deũ Patrẽ omnipotentẽ.* Et Deus dicit de ſe ipſo Gen. 17, 1. *Ego ſum Deus omnipotens*. Idem habetur Sap. 11. 18. & 24. Marc 14. 36 & Luc. 1. 37. Hanc veritatem eſſe demonſtrabilem, & omnibus facilè peruiam ratione naturali, docet Auguſt. ſer. 139. de tempore c. 2. *Non dico*, ait, *da mihi Chriſtianum, da mihi Iudæum: ſed da mihi Paganum, idolorum cultorem, dæmonum ſeruum, qui non dicat Deum eſſe Omnipotentem: negare Chriſtũ poteſt: negare Deum omnipotentẽ, non poteſt.* Et quia conuenire Deo potentiam actiuam, apparet clarè ex q. 2. Vbi demonſtratum eſt, omnia contingent a, & quibus ineſt perfectio coniuncta cum imperfectione, pendere eſſentialiter, in genere cauſæ efficientis, ab ente neceſſariò, & continente in ſe omnem perfectionem, abſque vlla imperfectione; atque hoc ens eſſe Deum. Præterea vnicuique conuenit potentia ad alia efficienda, ratione actualitatis, & perfectionis ipſi inexiſtentis, vt patet inducenti per omnes cauſas, & effectus. Deo autem conuenit ſumma actualitas, cum plenitudine omnis perfectionis, vt dictum eſt ſuprà. Hinc ſequitur, potentiam actiuam Dei eſſe ſimpliciter infinitam iuxta illud Eccleſ. 18. 4. *Virtutem autem magnitudinis eius, quis enunciabit?* quò etiam pertinet re ipſa illud pſ. 144. 3 *magnitudinis eius nõ eſt finis.* Sequitur, inquã; quia potentia cuiuſq; cauſæ, eſt maior vel minor, iuxta maiorem vel minorem actualitatem & perfectionem eiuſdem. Perfectio autem & actualitas Dei eſt ſumma, & ſimpliciter infinita. Subſequitur hinc rursùs, Deum eſſe ſimpliciter omnipotentem, & potentiam eius actiuam eſſe omnipotentiam. Quia potentia actiua, quà actiua eſt, eſt perfectio. Fieri autem non poteſt, vt aliqua alicuius generis perfectio non ſit incluſa in infinita eiuſdem generis perfectione. Qua vtique ratione includitur, ſublatis ſolis imperfectionibus, omnis & quælibet duratio, & vbicatio, & omnis ſapientiæ gradus, in

æternitate, immenſitate, & ſapientia infinita; Et ſic de alijs. Ne ſcil cet dici poſſit de infinito ſimpliciter, *hucuſque pertingit, & non amplius*, aſſignato eo gradu perfectionis, quem non includit in ſe, Quod perindè profectò eſſet, atque dicere: Hic eſt finis & terminus, infra quem, aut intra quem eſt, ſeu includitur infinitum: id eſt, infinitum eſt finitum.

Art 2. Dicitur autem Deus omnipotens formaliter, quia poteſt facere omnia abſolutè poſſibilia inquam, abſolutè poſſibilia. Quia poſſibile vſurpatur dupliciter, vt docet Philo. 5. metat, 17 & obſeruat ex ipſo D. Th. q 25. ar. 3. Primò phyſicè & relatè ad aliquam potentiam actiuam, quæ exiſtens in ſe intrinſecè, aliquid aliud extrinſecè denominat poſſibile fieri, vt expoſitum eſt q. 16. Secundò intentionaliter, ſeu intellectualiter, & abſolutè, per ſolam habitudinem ſubiecti ad prædicatum, quæ videlicet ita ſibi inuicem congruant, vt poſſit intellectus aſſentiri mutuæ ipſorum idẽtitati aut diſtinctioni, quatenùs non includunt in ſe, aut idem ſimul eſſe, & non eſſe; aut idem ſimul nec eſſe, nec non eſſe. Cui extremorum diſſonantiæ: nequit aſſentiri intellectus. Prior ille poſſibilitatis, & poſſibiliũ Conceptus non eſt idoneus ad manifeſtãdum conceptũ omnipotentiæ, vt docet D Th. loco indicato. Quia cũ dicitur Deũ poſſe facere, quidquid cõtinetur in aliqua potẽtia actiua, vel eſt ſermo de potentia creata, vel de increata, eaque vel ſeorſim ſumpta, vel ſimul cum potentia creata. Primum manifeſtè eſt inſufficiens ad conceptum omnipotentiæ diuinæ. Quia Deus poteſt infinita alia, vltra ea, quæ continentur in tota collectione potentiarum creatarum. Si dicatur ſecundũ, explicabitur idem per idem, ſolumque dicetur Deum poſſe facere, quidquid ipſe facere poteſt vel ſolus, vel ſimul cum alijs cauſis à ſe factis. Quo nihil promouetur, vt pateat, notitia præexiſtens potentiæ Dei, & amplitudinis eius. Poſterior verò poſſibilitatis, & poſſibi-

ſibilium conceptus eſt vtilis, & omninò accō-modatus reſpectu noſtri, ad intelligentiam omnipotentiæ Quia intellectus ex ſua natura, eſt quodammodo omnia, ſeu eſt, quo omnia fieri, vt dicitur in 3. de anim. tex. 18. Amplectitur enim per aſſenſum totam latitudinem entis, & reijcit per diſſenſum, quidquid eſt extra eam latitudinem. Vnde aſſenſus & diſſenſus intellectus fundatus in aprehenſione, & habitudine mutua terminorum ſecundùm ſe, & quidditatiuè eſt conuertibilis cum poſſibili, & impoſſibili. Præterea notius eſt intellectui, quod conuenit rebus relatè ad ipſum, & ad ipſius actus, quàm quod conuenit relatè ad alias potentias, & earum actiones. Quia intellectus, ſimul cum ſuis actibus, innoteſcit ſibi per ſuos ipſos actus, eoſque & ſe experitur, dum intelligit, atque eorundem perceptio, eſt ratio percipiendi cætera. Optima igitur expoſitio Dei, quatenùs omnipotentis eſt, quod poſſit facere, quicdquid ex habitudine, & apprehenſione terminorum non apparet repugnare, vt fiat. Quod tamen intelligitur, comparatione facta ad intellectum cognoſcentem perfectè eoſdem terminos quoad conſonantiam, vel diſſonantiam mutuam; id eſt; quoad incluſionem, vel excluſionem eiuſdem ſimul eſſe, & non eſſe, in eorum fieri, & eſſe. Hoc pacto exponit Angelus amplitudinem potentiæ Dei Luc. 1. 37. Dum annunciat. *Non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.* Nempe ratio verbi conuenit rebus, vt ſubſunt aſſenſui intellectus circa ipſas, & per denominationem ab eodem aſſenſu.

Art. 3. Hinc fit Deum poſſe aliqua diſtributiuè & ſeorſim, quæ non poteſt ſimultaneè & collectiuè, tùm per creationem, tùm per generationem: poſſe aliqua facere ſe ſolo, quæ non poteſt ſimul cum cauſa ſecunda; & è conuerſo, poſſe aliqua ſimul cum cauſa ſecunda, quæ non poteſt ſe ſolo; Poſſe demùm aliqua abſolutè, quæ non poteſt ex ſuppoſitione: & nihilominus.

nus eſſe abſolutè & ſine vlla reſtrictione omnipotentem. Quidlibet enim poſſibilium poteſt Deus facere ſeorſim, & tamen collectionem omnium poſſibilium nequit totam ſimul facere. Quia cùm potentia eius ſit infinita, & ſuperans infinitè omne creatum, fieri non poteſt, vt aliqua multitudine aut magnitudine rerum factarum exhauriatur, & nihil amplius facere poſſit. Similiter aſſenſum & diſſenſum eiuſdem veritatis contingentis poteſt gignere ſeorſim, ſimultaneè non poteſt in eodem intellectu; & ſic de alijs inuicem incompoſſibilibus id eſt, diſſonantibus intellectui copulatiuè, & non diſſonantibus diſtributiuè, & modo dicto. Poteſt itidem facere abſque cooperatione cauſæ ſecundæ, & cum eadem non poteſt, quæ per ſolam creationem fieri poſſunt. Poteſt verò è conuerſo efficere cum cauſis ſecundis, & abſque eiſdem non poteſt, actiones ipſarum, actus vitales, & præſertim actiones liberas creatas meritorias, & demeritorias. Poſtremò fieri à Deo non poteſt, vt præteritum non fuerit præteritum ex ſuppoſitione, quòd iā præterijt, tametſi abſolutè facere potuerit, vt nihil eſſet præteritū quatenus facere abſolute potuit vt nihil vnquā exiſtèret; fieri tamen non potuit, vt aliquid ſimul eſſet, & non eſſet, ſiue de præterito, ſiue de præſenti, ſiue de futuro. Verùm nihil horum tollit à Deo rationem omnipotentiæ, & quòd ſimpliciter ac propriè omnia & quælibet facere poſsit. Quia poſſe & non poſſe facere, non dicuntur propriè niſi reſpectu poſſibilium abſolutè, & ex habitudine mutua terminorum, iuxta expoſitionem nuper datam. Nihil autem eorum, quæ dictum eſt Deum facere non poſſe, eſt eiuſmodi. Quare de illis, deque alijs ſimilibus quibuſcunque potiùs dicitur eſſe talia, quibus ex ſe, ſeu ex recta apprehenſione terminorum conuenit non poſſe fieri, vel ſimpliciter, vel tali modo, aut ex tali ſuppoſitione, atque Deum ratione ſuæ perfectionis, & formaliter per ſe ipſum fundare in-

tentio-

tentionaliter reſpectu noſtri, & abſolutè conſtituere phyſicè talem eorum impoſsibilitatem ac repugnantiam, iuxta dicta ſuprà in quæſtione illa 16. de poſſibilitate & repugnantia rerum indiſtincta realiter à Deo, quæ eſt cognoſcibilis à poſteriori reſpectu noſtri per aſſenſum, & diſſenſum intellectus, vti nuper dicebatur. Similiter non obeſt conceptui omnipotentiæ, non poſſe peccare. Quia poſſe peccare, non eſt propriè poſſe facere, ſed eſt propriè poſſe deficere. Poſſe autem deficere, non pertinet formaliter ad conceptum potentiæ, ſed magis ad imperfectionem diminutiuam potentiæ: Sicut poſſe cæcutire claudicare, balbutire, errare, reſpectu potentiæ viſiuæ, ambulatiuæ, locutiuæ, intellectiuæ. Nempè impotentia ad iſtas imperfectiones, eſt indiſtincta à neceſſitate ad perfectiones, & ad operationes contrarias purè poſitiuas excluſiuas priuationis, in qua conſiſtit omnis imperfectio. Quæ neceſſitas conſequenter eſt vera perfectio eſſentialiter excluſiua priuationis excludentis aliquam potentiam. Quia verò hæc omnia, quæ dicta ſunt, de potentia Dei, deducta ſunt ex actualitate & ſumma perfectione Dei ſecundum ſe præcisè conſiderata, eademque conuenit Deo abſolutè ex ſe præcisè, & nō per denominationē adæquatè vel inadæquatè extrinſecam ab aliquo alio; patet Deum eſſe abſolutè omnipotentem ex ſe præcisè, non ſecùs ac eſt immortalis, æternus, immenſus &c.

Art. 4. Auctores moderni non pauci vtuntur hypotheſi impoſsibili ad examen, & expoſitionem huius veritatis, atque inquirunt: An repugnaret Deus, repugnantibus creaturis. Quod genus diſputationis, quia video ipſis admodum perplacere, atque vſurpare frequenter, tùm in Philoſophia, tùm in Theologia, tamquam ingenioſum, & valde opportunum ad eruendos ſubtiliter conceptus metaphyſicos rerum, & felicitati noſtrorum temporum tribuunt cum Puente Hurtado, & alijs, frequentem cum

vſum hypotheſium impoſſibilium, pro ingenijs ſubtiliter, & vtiliter exercendis, eaque perſuaſio mihi videtur eſſe falſiſſima & penitus vana, nec parùm nocens, operæ pretium me facturum exiſtimaui, ſi quid hac opportunitate vſus, breuiter in genere prædixero de eiuſmodi diſputationibus ex hypotheſi impoſſibili. Dico igitur, hypotheſes impoſſibiles non eſſe neceſſarias, aut vtiles per ſe ad eruendam, confirmandam, vel illuſtrandam vllam veritatem. Quia ex impoſſibili ſequitur quodlibet, vt dicitur in ſummulis. Et ratio eſt, quia dè conceptu impoſſibilis eſt, vt includat in ſe duo prædicata contradictoria. Vtrumlibet autem ex contradictorijs infert contradictorium eius, quod infertur ex altero contradictorio. Quodlibet enim contradictorium excludit omnia, quæ includit alterum contradictorium. Vnde neceſſe eſt. vt quæcunque affirmantur ex vi vnius contradictorij, negentur ex vi alterius. Patet autē, antecedens, ex quo æquè benè infertur vtralibet pars contradictionis, & vtraq;, & conſequenter vtriuſuis excluſio, ad nullius determinatæ veritatis manifeſtationem, confirmationem aut illuſtrationem, neceſſariū, aut vtile eſſe poſſe per ſe.

Art. 5. Exemplo res fiet manifeſtior, & quodammodo palpabilis. Proponitur quæſtio; An, ſi homo eſſet leo rugiret tantùm; an loqueretur tantùm; an præſtaret vtramlibet horum; an vtrumque; an neutrum? Dico, hæc omnia, & ſingula æqualiter ſequi per ſe. Quia omnis Leo rugit, Nullum autem rugiens loquitur. Ergo quod foret leo, rugiret tantùm, & non loqueretur. Similiter omnis homo loquitur. Nullum autem loquens rugit. Ergo homo, quidquid foret de reliquo, loqueretur tantùm, & non rugiret. Rurſùs, quod ſimul eſt locutiuum, & rugibile, nec ſolùm loquitur, nec ſolùm rugit; ſed & loquitur. & rugit. Ergò quod ſimul foret homo, & leo; & loqueretur, & rugiret; nec ad alterutrum horum ſeorſim reſtringeretur; ſiquidem

dem eò ipſo foret locutiuum & rugibile ſimul. Demùm, cui conuenit vnum ex incompoſſibilibus, vt eſſe tenebroſum. eo ipſo non conuenit alterum vt eſſe luminoſum. Locutiuum autem & rugibile ſunt incompoſſibilia in eodem. Ergò cui vtrumque hoc ſimul conueniret, eo ipſo neutrum conueniret eorum. in hunc ferè modum, arguit Philoſophus 4. phyſ. à t.69. aduersùs opinionem antiquorum de vacuo in natura. Arguit enim; ſi daretur vacuum (quæ apud ipſum eſt hypotheſis impoſſibilis) nullum in eo fore motum; fore quoquo verſum; fore in non tempore, ſeu in inſtanti; fore in minori, & non fore in minori, ſed in æquali tempore, per plenum & vacuum etiam æquale.

Articul. 6. Ratio propoſita, & exemplum illi adiunctum non ſolùm oſtendunt, hypotheſes impoſſibiles, non eſſe neceſſarias, aut vtiles per ſe, quod erat probandum; ſed etiam eſſe nociuas, & diſputationum inexplicabiliter implicatiuas, altero diſputantium intento ad ſolum prædicatum hypotheſis, altero ad ſolum ſubiectum, vel vtrouis ad ſimultatem vtriuſque, vel alterutro tranſeunte (quod facilè euenit) ab vno ex dictis terminis ad alium, aut ad ſimultatem vtriuſque. Verùm ſuperfluitas, ac inutilitas per ſe eiuſmodi hypotheſeon poteſt alia inſuper ratione ſpecialiter demonſtrari. Quia videlicet ratio vnica prædicandi de ſubiecto hypotheſis impoſſibilis, vnam partem cõtradictionis potiùs, quàm oppoſitam, fundatur in natura prædicati eiuſdem hypotheſis, quatenus nota independenter à tali hypotheſi. Ideò enim facta ſuppoſitione impoſſibili coniungente ſubiectum cum prædicato reipſa extraneo ſibi, ex.gr. *Si homo eſſet leo*, affirmatur vna pars contradictionis, & negatur oppoſita, ex.gr. rugiret, quia independenter ab hypotheſi notum erat leonem rugire. Similiter, ſiue ſubſumatur, vt minor propoſitio, affirmatiua falſa; *Sed homo eſt leo*; ſiue oppoſita negatiua vera: de vtriuſuis ſeu falſitate ſeu veritate ferendũ erit iudicium

ex

ex his præciſe, quæ vnicuique nota ſunt, independenter à præſuppoſita hypotheſi chimærica. Quia cùm vtralibet minor ſit propoſitio categorica & abſoluta, neceſſe eſt, vt ab ijs ſolùm dependeat, quæ abſolutè, & non ex hypotheſi vera ſunt; quidquid igitur inferetur in concluſione, ex vi eorum tantùm illatum erit, quæ independenter ab hypotheſi impoſſibili ſunt vera, & præcognoſcuntur vt vera. Quæ autem independenter ab hypotheſi talia ſunt, & præcognoſcuntur vt talia, exercere vtique poſſunt independenter ab eadem totam vim ſuam conuincendi intellectum, quam exercent prout coniuncta cum hypotheſi, loquendo per ſe, & ex natura rei. Propoſitiones nimirum omnes, inde præcisè habent vim conuincendi intellectum ad aſſenſum vel diſſenſum, vndè præcisè habent determinationem ad veritatem & falſitatem veram vel apparentem. Patet itaque hypotheſim impoſſibilem eſſe ſuperfluam ac inutilem per ſe, ad conuincendum intellectum, & ad eruendam ac confirmandam veritatem; atque independenter ab illa, æquè efficaciter, & inſuper expeditiùs peragi poſſe per ſe, quidquid peragitur dependenter ab eadem.

Art. 7. Vltima horum omnium ratio eſt, Quia impoſſibilia, cùm nullam habeant veram entitatem, nullam poſſunt exercere veram cauſalitatem. Omnis autem cognitio, ac deductio fit per intellectum cooperante obiecto per veram cauſalitatem; iuxta illud; *Ab obiecto & potentia paritur notitia.* Omnis igitur illatio, quæ fit ex hypotheſi impoſſibili, oritur, reipſa, ex altero terminorum realium eiuſdem hypotheſis, & nō ex identitate, aut diſtinctione chimærica terminorum talis ſeu identitatis, ſeu diſtinctionis; nempè omnis hypotheſis impoſſibilis conſurgit ex identitate exiſtimata aut apprehenſa entitatum realiter diſtinctarum in ſe intrinſecè, vel ex diſtinctione exiſtimata, aut aprehenſa prædicatorum realiter identificatorum in ſe intrinſecè; ſolamque ſuperaddit extremis iſtis realibus deno-

denominationem extrinſecam contrariam modo eſſendi, quem habent in ſe à parte rei. Hæc autem denominatio fundatur in actu identificāte, & diſtinguente ſeu aprehenſiuè tantùm; ſeu enunciatiuè, quæ a parte rei oppoſito modo ſe habent, ac apprehenduntur, & enunciantur, Quapropter cùm actus intellectus nullam vim operandi conferre poſſit obiectis, vltra eam, quæ ipſis ineſt, vt ſunt in ſe, & ſecundum ſe à parte rei, iſtamque ſolam applicet ad operandum, ſeu cooperandum; patet hypotheſim impoſſibilem non poſſe per ſe vllam exhibere intellectui cooperatienem ſpecialem, ad manifeſtandam aliquam veritatem, vltra eam cooperationem, quam exhibere poſſunt, vt diuulſa ab ea hypotheſi; atque ideò hypotheſim impoſſibilem ſe habere purè materialiter, & concomitanter per ſe reſpectu veritatis, quæ deindè infertur; ita vt, quælibet veritas illata ex ſuppoſitione impoſſibili; æquè vt minimùm efficaciter, & prætereà expeditiùs & clariùs inferri potuerit per ſe ex extremis eiuſdē hypotheſis cognitis ſine fictione, & vt ſunt in ſe. Imò, ſi intellectus vtatur iiſdem extremis, vt ſubſunt hypotheſi impoſſibili, quà impoſſibilis eſt, nunquam poterit inferre, niſi puram falſitatem. Quia in impoſſibili, quatenùs impoſſibile, ac falſum eſt, tàm non poteſt contineri aliquid poſſibile, & verum, quàm non poteſt contineri lux in tenebris, album in nigro, bonum in malo.

Ar. 8. Neceſſe itaque eſt, hypotheſim impoſſibilem ſe habere purè materialiter, & per accidens in argumento inferente aliquod verum; ac proinde eſſe inutilem, minimèque neceſſariam per ſe ad illationem veritatis; illationem verò eſſe falſam & chimæricam, quandocunque in argumento adhibeatur hypotheſis impoſſibilis formaliter vt talis, & influit per ſe in concluſionem. Cùm enim dicitur, *ſi homo eſſet lapis, eſſet quantus*; infertur quidem verum, ſed hypotheſis impoſſibilis ſe habet purè materialiter, & per

per accidens. Quia identitas hominis cum lapide, non ex eo eſt impoſſibilis & chimærica, quòd lapis eſt quantus, cùm hoc prædicatum ſit vtrique commune; ſed ex eo, quòd lapis eſt inanimatus, & irrationalis, & inorganicus. Quòd ſi illatio nitatur identitate hominis cum lapide, quatenus lapis eſt inorganicus, inanimatus; & irrationalis, patet illationem fore falſam & chimæricam; ſolùm enim inferri poterit, illa eadem prædicata conuenire homini. Prædicatum autem illud quanti commune homini & lapidi, eſt inferibile per ſe, atque verificabile reſpectu vtriuſque, ſecundùm ſe, ex iiſdem prorſus indicijs, atque argumentis. Quia vterque formaliter & præcisè, vt quantus, habet eoſdem effectus, proprietates, & cauſas. Eadem porrò ratio eſt, de omni alia ſuppoſitione, ac illatione. Hypotheſis ergo impoſſibilis vel nocet illatione falſitatis, vel certè eſt inutilis per ſe, minimèque neceſſaria ad illationem veritatis, nec non ad confirmationem, & qualemcunque illuſtrationem eiuſdem; proptereàque adhibetur vſque adeò raro ab antiquis ex magnis ac profundè ſapientibus auctoribus, ſoliſque placet leuioribus ingenijs ac ſuperficialiter doctis.

Art. 9. Fieri nihilominùs poteſt, vt eadem hypotheſis impoſsibilis euadat vtilis & neceſſaria per accidens; ad perſuadendam alicui aliquam veritatem. Quia videlicet fieri poteſt, vt aliquis affirmet aliquid impoſſibile, aut neget aliquam veritatem neceſſariam; ſimulque retineat veritatem, aut veriates, alias conuertibiles reipſa cum veritate quàm negat, aut incompoſſibiles cum falſitate, quam affirmat; & prætereà adhæreat magis veritatibus illis, quã huic affirmationi falſæ, & negationi veritatis. Quo poſito, manifeſtum eſt, quòd ſi is doceatur per adiunctam minorem, de conuertibilitate veritatum, quales admittit, cum eà, quam negat; atque ideò neceſſe eſſe, vt vel illas dimittat, vel admittat iſtam; admiſſurum ipſum eſſe

veri-

veritatem, quam negabat. Eadem ratio eſt de dimiſſione falſitatis affirmatæ, ſi oſtendatur per adiñctam minorem incompoſſibilitas earundem veritatum, cum eadem falſitate. Hoc pacto vſus eſt hypotheſi impoſſibili Philoſophus, loco ſupra indicato, aduersùs dicentes vacuum conſtitui aere, illudque ſpatium eſſe vacuum, in quo nihil eſſet, niſi aer. Subiunxit enim, expulſo aere, non propterea ſpatium fore plenum, ſed magis vacuum. Quod illi negare non poterant, cùm vel propter ſolam maniſeſtiſſimæ reſpirationis experientiam, firmiſſimè tenerent, aerem eſſe aliquid; eſſetque rursùs manifeſtiſſimum, expulſioné alicuius nihilitati ſeu vacuitati nocere minimè poſſe. Eodem etiam modo, vſus eſt hypotheſi impoſſibili Ioannes Theologus in Conc. Flor. aduersùs Græcos negantes proceſſionem Spiritus Sancti à Filio. Subiunxit enim, eò ipſo Spiritum Sanctum non fore diſtinctum à filio. Quod ipſe conuincebat efficaciter, vt infrà patebit, & non poterant admittere Græci firmiter adhærentes ſcripturis docentibus, apertè Spiritum ſanctum diſtingui a Filio. Vtrobiq; autem concluſa eſt per accidens ea ſola pars contradictionis determinatè, quæ erat vera. Quia, qui impugnabantur, vtrobique ignorabãt eſſe chimæricum, & impoſſibile; quod præſupponebatur. Si enim hoc illis innotuiſſet, iure optimo obieciſſent, æquè benè ſequi oppoſitam partem contradictionis, ex ſuppoſitione facta, ideòque nihil determinatè ac vtiliter concludi. Nempè dixiſſent Philoſophi: Si vacuum eſt aer, aerem eſſe nihil, & aliquid, ideòq; expulſo aere ſimul excludi aliquid, & induci aliquid oppoſitũ illi nihilo; ac demum retineri adhuc vacuum, ſimulq; repleri. Idemq; dicitur proportionaliter de Græcis. Sola igitur accidentalis ignorantia impediuit illationem oppoſitæ partis contradictionis, & reddidit vtilem argumentationem.

Art. 10. Iam in re noſtra (ſatis enim ſuperque dictum erit de regula vſque adeo inani, in

genere) in re, inquam, noſtrà, à neutra diſputantium parte, ignoratur impoſſibile, & chimæricum eſſe, vt quæ ſunt poſſibilia, repugnent. Vndè ex eà ſuppoſitione, apud nullos duos diſputantes poteſt eſſe abſolute, aut neceſſaria, aut vtilis vlla argumentatio. Quòd ſi placeat, ex condicto agere ad modum credentium in ſuppoſitione nihil contineri impoſſibile, (quæ fictio reflexa, eſt valde difficilè, vt retineatur fideliter in toto decurſu diſputationis) oportebit vt fiat recurſus ad principia nota, independenter ab hypotheſi, re ipſa impoſſibili, iuxta dicta in ſuperiori diſcurſu. Quo ipſo reddetur ſuperuacanea ſuppoſitio impoſſibilis, vt ibidem patet. Apud me certum eſt, eo modo argumentandi ex data hypotheſi ſolum concludi, Deum repugnaturum. Quia ſemel atque iterum oſtenſum eſt ſuprà q. 2. in prima demonſtratione, exiſtentiæ Dei, & clariùs, atque ex profeſſo, quæſt. 16. poſſibilitatem & impoſſibilitatem neceſſarias eorum omnium, quæ reipſa poſſibilia, & impoſsibilia ſunt, eſſe indiſtinctas realiter à Deo, atque Deum ratione ſuæ perfectionis denominare extrinſecè, tùm poſſibilia, tùm impoſſibilia, & repugnantia, quæcunque talia re ipſa ſunt. Manifeſtum autem eſt, repugnante aliquo, repugnare quidquid eſt realiter identificatum cum ipſo; repugnaret igitur Deus, tùm repugnantibus creaturis, quæ ſunt poſſibiles; tùm non repugnantibus, quæ ſunt impoſsibiles. Ex quibus denique omnibus conſtat Deum eſſe abſolutè omnipotentem ex ſe præcisè, atque hoc attributum eſſe adæquatè intrinſecum ipſi, non ſecùs, quàm æternitatem, immenſitatem &c.

Ad 1. Puro actui ſolùm repugnat potentia paſſiua perfectibilis per formam ſibi ſuperadditam. Quapropter nulla talis potentia datur in Deo. Non tamen repugnat, ſed maximè congruit potentia actiua, quæ eſt potentia non accipiendi, ſed dandi, ideòque eſt propria abundantis bonorum, ideòque eſt infinita in abundanti

danti infinitè, vti abundat Deus.

Ad 2. Philoſophus loquitur de potentia perfectibili per ſuum effectum, & quæ indiget effectu ſuo, ſeu de potentia actiua, quæ eſt coniuncta cum potentia paſſiua, qualis eſt omnis potentia creata. Non autem talis eſt potentia diuina, vtpotè perfectiua aliorum abſque aliqua perfectibilitate ſui per aliquid diſtinctũ ab ipſo.

Ad 3. Potẽtia Dei diſtinguitur ab intellectu, & voluntate ſolũ ratione noſtra, ſicut diſtinguũtur inter ſe cætera attributa diuina, vt dictũ eſt. q. 4. ad 6. quatenùs in creatis datur potentia phyſica effectiua, diſtincta realiter ab intellectu & voluntate, relatè ad quam concipi poteſt Deus formaliter vt actiuus phyſicè, quin eodem conceptu concipiatur formaliter vt intellectiuus, aut volitiuus. Diſtinguitur ergò potentia effectiua Dei ad extra, ab intellectu & voluntate, eodem prorsùs modo, quo inuicem diſtinguuntur intellectus & voluntas, intellectio & volitio diuina.

Ad 4. Potentia Dei actiua eſt ſimpliciter infinita, vt dictum eſt, & benè probatur in obiectione. Ad primam probationem in contrariũ. Philoſophus loquitur, de infinito materiali & quantitatiuo non terminato per formam. Non eſt autem huiuſmodi infinitas potentiæ actiuæ Dei, quæ videlicet non mole talis eſt, ſed perfectione. Ad ſecundam probationem conceditur repugnare effectum creatum, categorematicè & actu infinitum in omni genere. Sed non proptereà perperam datur infinitas potentiæ in Deo. Quæ videlicet non eſſet perperam, etiamſi nihil finitum vnquam produceret. Quia potentia Dei non reſpicit ſuos effectus tanquam finem ſuum, ſicut reſpiciunt potentiæ actiuæ creatæ, ſed potiùs eſt finis vltimus eorum omnium, quæ facere poteſt, illud autem tantummodo eſt perperam, quod non aſſequitur finem ſuum. Licet ergò potentiæ creatæ eſſent perperàm, ſi non reducerentur ad actum, quia eo ipſo non aſſe-

que-

querentur finem ſuum; potentia tamen Dei non eſſet perperam, tametſi in nullo ſuo effectù reduceretur ad actum; quia fini repugnat eſſe perperam, cùm ſit ratione ſui, & fieri non poſſit, vt non aſſequatur ſeu formaliter, ſeu eminenter ſe ipſum. Deinde, licet Deus non poſſit efficere infinitum, propter imperfectionem præponderantem, & repugnantiam eſſentialem infinito creato, de quo aliàs; poteſt tamen efficere finita, in infinitum, ſecundum numerum, & magnitudinem, tàm molis, quàm perfectionis; & prætereà, quidquid vult efficere, exequitur infinita vi, atque infinitè inimpedibili, & vtralibet, & vtraque ratione eſt infinita. Ad vltimam probationem. Homo, ignis, & ſimilia, ſunt cauſæ vniuocæ; atque de ratione cauſæ vniuocæ eſt, vt tota manifeſtetur in ſuo effectu, vtque effectus participet adæquatè perfectionē eius. Deus autem eſt cauſa æquiuoca; ſiquidem, cum nulla re alia conuenit vniuocè vt dictū eſt q. 3. atque de ratione cauſæ æquiuocæ eſt, vt effectus non ſit æqualis ipſi, ſed ſuperetur ab ipſa. Non igitur neceſſe eſt aliquem Dei effectum eſſe infinitum, tametſi ipſe, & eius potentia ſit īnfinita. Illatio Philoſophi ideò eſt optima, quia corpus mouens aliud corpus, eſt agens vniuocum, ideòque ſi mouens eſſet infinitum, & præditum conſequenter potentia infinita, effectus motionis deberet ſimiliter eſſe infinitus. Quod non valere reſpectu cauſæ æquiuocæ, agnouit īdem Philoſophus affirmans, potentiam motoris cæli, eſſe infinitam, tametſi non efficiat motum in non tempore, & infinitè velocem, quia videlicet motor Cæli eſt incorporeus, ideòque eſt cauſa æquiuoca reſpectu talis motus,

Ad 5. Quæ ſunt priora natura ſecundùm ſe, ſunt poſteriora reſpectu noſtri intellectus, propter eius imperfectionem; quia non poteſt cognoſcere cauſam primam immediatè ratione ſui, ſed per effectus, in quibus aliqualiter apparet; cùm tamen ex natura rei, cognitio cauſæ, ſit

ſit prior cognitione effectus. Hac igitur ratione, dicitur à nobis, Deum poſſe producere talē, vel talem entitatem, quia eſt poſſibilis; & non è conuerſo, ideò eſſe poſſibilem, quia datur ſin Deo potentia productiua eius; tametſi ordo obiectiuus ſe habeat è conuerſo, in ſe intrinſecè. Vndè *Tò quia* ſignificat ordinem cauſalitatis inter cognitiones, non verò inter obiecta cognitionum, quatenùs cognitio rei creatæ cauſat in nobis cognitionem entis increati; cùm ens ipſum increatum ſit è conuerſo cauſa omnis reī creatæ. Patet igitur propoſitiones eiuſmodi cauſales nihil probare circa quæſtionem propoſitam, cùm ſequantur naturam modi noſtri in cognoſcendo, & non naturam modi rerum in eſſendo. Hinc ad confirmationem dicitur ſimiliter, ideò à nobis in quæſtionibus de potentia abſoluta fieri progreſſum à collatione prædicatorum cuiſque rei, ad potentiam & impotentiam Dei; tametſi ipſa Dei potentia ſit prima, & adæquata radix omnis poſſibilitatis, & impoſſibilitatis. Nempè intellectus noſter habet aptitudinem aſſentiendi omni vero, & diſſentiendi omni falſo, atque inde regulandi quodammodo, vt explicatum eſt ſupra Art. 2. poſsibilitatem, & impoſsibilitatem rerum; quia eſt participatio intentionaliter vniuerſalis infinitæ perfectionis diuinæ, ſimulque eſt notior, quàm exemplar, ex quo deriuatur, tanquàm ex cauſa realiter priori, & perfectiori. Proceſſus igitur ille, & modus determinandi quæſtiones, inductus eſt, non conformiter ad exigentiam rerum ſecundùm ſe, ſed conformiter ad indigentiam noſtri intellectus, non potentis cognoſcere priora, niſi per poſteriora, atque adeò per ſe ipſū qui ſimul cum ſua poſſibilitate computatur inter poſteriora, reſpectu potentiæ diuinæ, phyſicè quidem, & re reipſa quoad exiſtentiam; quoad poſsibilitatem verò, logicè, ac purè denominatiuè, & intentionaliter.

Art. 1. Ad 6. Dictum iam eſt repugnaturum

Deum

Deum repugnantibus creaturis, quæ ſunt poſsibiles de facto, & quo ſenſu id verum ſit. Neque verò quidquam probat in contrarium, quòd aliqua repugnent de facto, quin propterea repugnet Deus, & potentia Dei. Quia ſicut ſpectat ad perfectionem diuinæ potentiæ, vt denominet poſsibilia, quæ ſunt poſsibilia de facto, vtque reddat impoſſibilem impoſsibilitatem eorum: ita ſpectat ad perfectionem eiuſdem, vt denominet impoſsibilia, quæ ſunt impoſsibilia de facto, vtque reddat impoſsibilem & chimæricam poſsibilitatem eorum. Imò vt ſit realiter indiſtincta à poſsibilitate omnium, reipſa poſsibilium, & à repugnantia omnium reipſa impoſsibilium. Vnde vtralibet deficiente, æquè eademque ratione deficeret.

Art. 2. Iam quod effectus producibilis à pluribus cauſis non repugnaret repugnante aliqua tantùm ex illis, ex eo prouenit, quia qualibet ex talibus cauſis eſt ſufficiens ad producendum effectum, abſque reliquis cauſi; ideoque qualibet cauſa, ſe ſola denominat effectum poſsibilem. Hæc tamen ipſa ratio probat, repugnante quolibet effectu, repugnare eo ipſo omnes eius cauſas. Quia eo ipſo deficit omnis poſsibilitas eius, atque ideò omnis cauſa; cùm qualibet cauſa per ſe ipſam ſit poſſibilitas eiuſdem effectus].

Quod ad cognitionem Dei attinet; omnis veritas, quam nos cognoſcimus conditionate, ſiue conditio ſit poſsibilis, ſiuè impoſsibilis, cognoſcitur à Deo cognitione abſolutà, & non poteſt cognoſci, niſi cognitione abſoluta, quia omnis veritas conditionata fundatur in veritate aliqua abſoluta, imò eſt adæquatè indiſtincta à veritate abſoluta, & categorica; & omnis cognitio formaliter conditionata includit in ſe aliquam falſitatem ſaltem ſecundum quid, & quoad modum apprehendendi, vti obſeruatum eſt q. 18. ad 3. art. 4. Vtrumque autem hoc eſt manifeſtius de veritatibus conditionatis ſub hypo-

potheſi impoſſibili. Quia ex ſuperiori diſcurſu circa hipotheſes impoſsibiles, conſtat clarè, omnem veritatem ſub illis affirmabilem, ac inſcribilem, fundari adæquatè in naturis rerum de facto poſſibilium, & eſſe adæquatè indiſtinctam à veritate abſoluta earundem rerum de facto poſſibilium. Nec eſt minùs manifeſtum, cognitionem noſtram affirmantem, vel negantem aliquid conditionatè, ſub hypotheſi impoſſibili, includere in ſe falſitatem aliquam, ſaltem ſecundum quid & quoad modum cognoſcendi. Quia apprehendit, ex parte hypotheſis, ad modum identificatorum, quæ ſunt diſtincta re ipſa, vel è conuerſo ad modum diſtinctorum, quæ ſunt identificata re ipſa. Quæ ſanè imperfectio modi cognoſcendi, non conformis omninò modo eſſendi obiecti, cadere nequaquam poteſt in cognitionem diuinam, vtpotè eſſentialiter veram, quoad ſubſtantiam rei affirmatæ vel negatæ, & quoad modum, quo illa eſt in ſe. Itaque, quod nos cognoſcimus, dicendo, ſi repugnarent creaturæ poſſibiles, repugnaret Deus, cognoſcit Deus affirmando abſolutè, ſe eſſe poſsibilitatem neceſſariam rerum omnium poſsibilium vel, vt alij volunt, ſe eſſe eſſentialiter connexum connexione reali cum poſsibilitate omnium poſſibilium. Quæ veritas continet in ſe adæquatè quidquid eſt veri in cognitione illa hypothetica, & ſolam à ſe excludit imperfectionem iam notatam hypotheticæ. Quàre tranſmiſſo, vel etiam conceſſo enunciationem hypotheticam ſub hypotheſi impoſsibili, eſſe intrinſecè falſam & falſificatiuam ſui per ſe ipſam, niſi vtatur præciſione quoad ſubiectum, vel prædicatum, vel vtrumque, quà Deus vti nunquam poteſt, negatur Deum habere aliquam talem cognitionē formaliter. Solùm namque habet æquiualenter quoad totam eius perfectionem, demptis omnibus imperfectionibus, vt liquet ex dictis.

Art. 4. Circa poſtremum, quod obijciebatur de caſu poſſibilitatis eorum, quæ de facto ſunt im-

impoſsibilia nihil ſuperaddere neceſſe eſt. Quia Deus eodem modo eſt impoſſibilitas omnium re ipſa impoſſibilium, ſicut eſt poſsibilitas omnium re ipſa poſsibilium, vt dictum eſt. Quapropter eadem ratione, qua oſtenſum eſt repugnaturum Deum, repugnante aliquo ex poſsibilibus de facto, oſtenditur etiam repugnaturũ, non repugnante aliquo ex impoſsibilibus de facto. Quod obijcitur in contrarium ex D. Th. eo modo exponendum eſt, quo ipſe D. Thomas. quæſtio. 25. articul. 3. ad 2. dictum illud Philoſophi. 4. topic. c 2. *Quòd poteſt Deus & ſtudioſus praua agere*. Exponit autem ita, *vt intelligatur quòd Deus poteſt aliqua agere, quæ nunc praua videntur, quæ tamen ſi ageret, bona eſſent*. Nempè intentio diui Thomæ, in verbis illis & diſcurſu obiectionis ad hoc tendit, quòd ſi darentur aliqua infinita actu, eſſent menſurabilia ſecundum ſcientiam Dei, non menſurabilitate & ſcientia, quæ tum darentur, & modò non dantur, ſed menſurabilitate & ſcientia, quæ modò dantur, & quæ in ſe de facto continerent poſsibilitatem eorum infinitorum, quæ nobis videntur impoſſibilia. Nec enim aſſerit indiffeerentiam Dei & ſcientiæ diuinæ ſecundùm ſe, ſeu quantum eſt ex ſe præcisè, ad poſsibilitatem, & impoſsibilitatem infinitorum actu, ſed ſolùm in noſtro intellectu ad opinionem veram & falſam, circa illa; quandoquidem D. Thom. ſæpè docet neque poſsibilitatem, neque impoſſibilitatem vllam, aut vllam, vllius generis veritatem neceſſariam, dari extra Deum, aut diſtinctam realiter à Deo, vt liquet inter alia, ex locis indicatis, q. 2. Art. 4. & alibi non ſemel.

QVÆSTIO XXXVII.

Vtrum Deus ſit Beatus?

VIDETVR non eſſe Beatus. 1. quia beatitudo ex Boetio 4. de conſol. proſ. 2. alijſque communiter, eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus. Aggregatio autem bonorum, nec datur, nec dari poteſt in Deo, in quo nulla eſt compoſitio, nullaque partium aut prædicatorum diſtinctio. Ergo nec Beatitudo videtur eſſe in Deo.

2. De ratione felicitatis eſt, vt ſit præminm virtutis ex Philoſ. 1. Ethic. c. 9. Deus autem, ſicut mereri nihil poteſt, ita præmium nullum conſequi poteſt; ergo nec felicitatem habere poteſt.

3. Non ſufficiunt ad beatitudinem ea præcisè bona, quæ ſunt ſimpliciter neceſſaria ad eſſe, & conſeruari. Plus enim requiritur ad delitias, & ad ſummum gaudium, quæ ſunt de conceptu beatitudinis, quàm ad depulſionem ſummi mali & extremæ miſeriæ, quæ conſiſtunt in non eſſe, & in totali interitu rei. Qua de cauſa Beatitudo in ſacris litteris, dicitur merces magna, nimis, nec non menſura bona conferta, coagitata, & ſupereffluens; ideſt, plurimùm ſuperaddens ijs, quæ ſunt omninò neceſſaria & ſine quibus viuere quis non poſſit. Deus autem nihil habet, vltra ea, quæ ſunt ſibi omninò neceſſaria, vt ſit, & conſeruetur. Dempto enim quolibet diuino, interit totus Deus. Ergò Deus non poſſidet tantùm bonorum, quantum ſufficit ad Beatitudinem.

4. Princeps, aduersùs quem rebellant pleriq; eius ſubditi, eumque contemnunt, non eſt felix;

lix; Plerique autem homines rebellant adverſùs Deum, qui eſt Princeps omnium; cumque contemnunt; quia plerique homines peccant; atque peccatum, ex conceptu ſuo, eſt rebellio aduerſùs Deum, & contemptus eiuſdem. Ergò Deus non eſt felix.

5. Solitudo opponitur beatitudini, & pertinet ad miſeriam ſolius, vt apparet, ex 4. Eccleſiaſti. 10. *Væ ſoli, quia cùm ceciderit, non habet ſubleuantem ſe.* Et rursùs: *Vnus, quomodo calefiet?* Neceſſe igitur eſt, vt infelicis miſeriæ frigore rigeat ſolus. Vnde Ierem. 15. 17. dicitur: *ſolus ſedebam.* & c. 17. 4. *Relinqueris ſola.* Conuertendo vtrobique ſolum, cum miſero ac infelici; quia videlicet, *nequit vita eſſe iucunda ſine ſocio* vt dicit Seneca. Vita verò beata eſt eſſentialiter iucunda. Deus autem eſt eſſentialiter ſolus, vtpotè eſſentialiter vnicus, vt dictum eſt ſuprà, & habetur Dan. 3. 45. *Quia tu es Dominus Deus ſolus;* idemque dicitur ſæpè aliàs. Ergò Deus non agit vitam beatam.

Art. 1. Reſp. Deus eſt perfectiſsimè & ſummè Beatus, eſtque, per ſe ipſum præciſe, ſua beatitudo obiectiua, & formalis, vt quod, & vt quo. Eſt quidem beatus ex 1. ad Timoth 6. 15. *Beatus, & ſolus potens, Rex Regum, & Dominus Dominantium.* Perfectiſſimè autem, quia adeſt ſibi ſummum bonum, continens in ſe omnem omnis generis bonitatem puram, abſque vlla imperfectione; adeſt verò eſſentialiter, & per identitatem realem quæ eſt modus ſummè perfectus habendi ſufficientiam & abundantiam omnis boni, adeòque ſufficiens ad beatitudinem ſummè perfectam, quandoquidem beatitudo nihil eſt aliud, quam bonum perfectum naturæ intellectualis, quatenùs perfectè habitum ac poſſeſſum, ab eadem. Ob hoc ipſum Deus eſt ſua beatitudo, & obiectiua & formalis, vt quod, & vt quo; quia per ſe ipſum eſt ſummum ac infinitum bonum, & ſimiliter per ſe ipſum, eſt intellectio comprehenſiua, & amor comprehenſiuus eiuſdem boni

boni;id eſt,ſumma ipſius poſſeſſio,& fruitio,quibus actibus conſtituitur beatitudo,vt quo, tùm eſſentialiter, tùm integraliter,ſeu quaſi integraliter,& quoad vltimum complementum.

Art. 2. Licet autem hæc omnia ſint indiſtincta in Deo, non ſolùm realiter, ſed etiam virtualiter intrinſecè,vt liquet ex q.4.ideòq; Deus ſit æquè, eodemq; modo beatus, obiectiuè, & reipſa, per omnia, quæ ſunt in Deo; ratione tamen noſtra, & ex modo noſtro concipiendi, beatitudo formalis Dei conſiſtit eſſentialiter in ſolo actu intellectus, quo ſe ipſum comprehendit,vt docet D.Thom.q.25.art.2.Quia beatitudo creata, quoad ſuum realem & obiectiuum conceptum eſſentialem, conſiſtit primariò & in recto,in ſolo actu intellectus, quo videtur Deus, vt eſt in ſe; vtpotè perfectiſſimo inter omnes operationes creatas, atque poſſeſſiuo vnicè ſummi boni, vti dicit ibidem D.Thom.& oſtenditur cum eodem in qq.de beatit. prædicata autem & attributa Dei diſtinguuntur, ordinantur & conſtituuntur inter ſe, ratione noſtra, & ſecundùm modum noſtrum concipiendi, iuxta realem diſtinctionem, ordinem, & conſtitutionem rerum creatarum, quibus illa ſunt aſſimilia. Formalis igitur beatitudo Dei conſiſtit, ratione noſtra, in ſolo actu intellectus, quo intellectualiter, atque adeò modo proprio naturæ intellectualis, poſſidet ſe ipſum, & exercèt operationem perfectiſſimam, propriam eiuſdem naturæ intellectualis.

Ar.3. Inter beatitudinem obiectiuam & formalem Dei. eſt hoc prætereà diſcrimen ratione noſtra, quod beatitudo formalis eſt talis beatitudo ſolius Dei, & non aliorum à Deo; beatitudo verò obiectiua Dei, ſimul eſt beatitudo cæterorum omnium tàm perfectè & ſimpliciter beatorum, quàm beatorum falsò, & ſecundum quid tantùm. Quia intellectione diuina ſolus intelligit ipſe Deus, nulluſque alius, poteſt reddi intelligens per illam, vt habetur quæſt. 27.

de Incarn. operationem autem perfectiſſimam, atque adeò beatificam nulla natura intellectualis exercere poteſt, niſi circa obiectum perfectiſſimum, quod eſt Deus, continens in ſe omnem omnis generis bonitatem, demptis imperfectionibus, in quibus formaliter, vt talibus, nemo collocat, nec collocare poteſt ſuam beatitudinem, ſeu veram, ſeu fictam; ſimpliciter, aut ſecundùm quid talem. Vnde beatitudo obiectiua Dei, ideſt, omnis bonitas diuina, prout includit ipſam quoque beatitudinem formalem diuinam, quæ ſimul habet rationem beatitudinis obiectiuæ, propter perfectam reflexionem ſupra ſe ipſam, ſimul eſt beatitudo obiectiua cæterorum omnium; atque in beatitudine Dei, includitur vel formaliter, vel certe eminenter, & perfectiùs omnis alia beatitudo, vt docet D. Thom. vbi ſuprà artic. 3. & 4. Deus igitur eſt ſuperabundanter beatus, vtpotè non ſolùm ſibi, ſed etiam omnibus alijs ſufficiens ad perfectam felicitatem, & beatitudinem.

Ad 1. Quæ ſunt diuiſa per omnes, Deus collecta tenet, indiuiſim ſubſtituta identitate, aggregationi bonorum omnium, ideſt, perfectiſſima bonorum coniunctione experte omnis imperfectionis, coniunctioni imperfectæ bonorum, & indigenti pluribus pro cumulo bonitatis ſufficientis ad beatitudinem vndequaque completam.

Ad 2. Quod beatitudo creata, de qua loquitur Philoſophus, habeat rationem præmij, prouenit ex imperfectione creaturæ, non habentis ex ſe præcise dignitatem & ſufficientiam beatitudinis, ideòque indigentis operationibus bonis, quibus illam acquirat, ſicut indiget productione reali, vt habeat eſſe. Sicut igitur Deus eſt à ſe, ideòque eſt perfectiſſimè abſque productione reali, ita eſt perfectiſſimè beatus abſque cooperatione meritoria beatitudinis. Quia eſt beatus à ſe, & ex ſe præcisè, habetque ex eſſentia ſua, dignitatem & ſufficientiam

cientiam beatitudinis. Vnde etiam patet ad tertium, quia, ſicut eſt eſſentiale Deo, vt ſit, ita eſt eidem eſſentiale vt abundet omni bono, ideòque non pluribus indiget, vt ſit beatus, quam vt ſit ſimpliciter. Cuius oppoſitum accidit in ſubſtantia creata, vtpotè non ſufficienti ſibi, ad totum ſuum benè eſſe, per ſolum ſuum eſſe, ideòque pluribus indigenti, vt ſit felix, quam vt ſit ſimpliciter.

Ad 4. D. Gregorius lib. 32. moral. cap. 5. circa illud pſal. 92. *Dominus regnauit, decorem induit*, rectè pronuntiat, *Ipſe glorioſus eſt, qui dum ſe ipſo perfruitur, accidentis laudis indigens non eſt*; quia videlicet Deus ſibi ſe ſolo ſufficit, cùm ex ſe præcisè ſit omne bonum; vnde nulla acceſsione fit locupletior, nulliſque iniurijs, ac offenſis vileſcit, aut deteriùs habet *Si enim iniquè egeris, quid nocebis ei?* Princeps autem creatus non ſufficit ſibi ſe ſolo, ſed indiget obedientia & obſequio ſubditorum, poteſtque ab eiſdem multipliciter vexari, impediri a conſecutione eorum, quæ efficaciter intendit, & quibus indiget, atque redigi in vltimam vilitatem, atque miſeriam temporalem. Quorum nihil accidere Deo poteſt, qui poteſt & emendare, & annihilare peccantes, impedire quo minùs peccent, & punire ad æqualitatem, poſtquam peccauerint. Nulla igitur eſt paritas.

Ad 5. Ratio, ob quam apud Eccleſiaſtem infelicitas eſt deuincta ſolitudini, non militat reſpectu Dei, qui cadere non poteſt, ideòque nec ſubleuante opus habet. Deinde ſubſtantiæ creatæ indigent mutuis ſubſidijs propter multiplicem indigentiam atque inſufficientiam, vnius cuiuſque ſeorſim, & ſecundùm ſe. Deus autem ſe ſolo eſt bonum vndequaque ſufficientiſsimum, vt ſæpè dictum eſt. Ergo Deus ſe ſolo eſt ſummè beatus, tametſi alij abſque ſocijs beati eſſe non poſſint. Denique, tametſi Deus ſit ſolus, & vnicus ſecundùm eſſentiam, eſt nihilominus trinus in perſonis, quæ ſeipſis inui-

tem ſuauiſsime perfruuntur, per ſummam bonorum omnium communicationem mutuam, qualem Societatis Felicitatem nulli alij habere poſſunt. Quod myſterium aggrediemur iam explicandum, ijs omnibus vtcunque expoſitis, & abſolutis, ad quæ ratio naturalis aliqualiter pertingere poteſt; Cùm ad myſterium Trinitatis ſoli pateat aditus fidei, quæ eſt natura poſterior, & obſcurior, quam ratio naturalis.

QVAESTIO XXXVIII.

Vtrum Diuinitas ratione ſuæ infinitatis, poſsit identificari realiter cum prædicatis realiter inter ſe diſtinctis, ideoque non repugnet Myſterium Trinitatis Diuinæ?

VIDETVR repugnare iſtud myſterium, & illa identitas. Primò Quia quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt idem inter ſe; & è conuerſo, ea, quorum alterum eſt idem, alterum non eſt idem vni & eidem, diſtinguuntur inter ſe. Quod eſt principium per ſe notum lumine naturæ, & vt tale traditur à Philoſopho 7. top. c. 1. atque ab alijs communiter. Impoſsibile igitur eſt Perſonas identificatas cum vna eademque natura diuina, eſſe nihilominùs diſtinctas inter ſe: & è conuerſo, naturam diuinam identificari cum perſona filij, cum quâ non identificatur perſona Patris, & nihilominùs eandem naturam idẽtificari cum eadem Patris Perſona. Igitur myſterium diuinæ Trinitatis, non

ſo-

ſolùm eſt ſupra rationem naturalem, vti dicunt communiter SS.PP. ac Theologi ſed etiam eſt contra rationem naturalem, vt conuincit ratio propoſita Nulla autem veritas, ſiue ſit propria obiecti finiti, ſiue infiniti, eſt contraria rationi naturali, licet plures veritates ſint ſupra eandem. Quia ratio naturalis adæquate ſumpta, eſt participatrix diuini luminis, & centrum eius eſt veritas in communi; atque beatitudo eiuſdem, quæ nequit eſſe contraria beatificato, eſt veritas diuini eſſe, vt eſt in ſe ipſo. Ergò myſterium diuinæ Trinitatis non eſt verum; neque ad veritatem eius iuuare quidquam poteſt infinitas propria diuinitatis.

2. Eodem pertinet aliud ſimile principium; nempe, quidquid dicitur de prædicato, dicitur de ſubiecto; & vice verſa; quidquid negatur de ſubiecto, iuxta regulas celebres, *Dici de omni, Dici de nullo*, quas tradit Philoſophus 1. Prior. c.4. & ſeqq. iiſdemque vtitur ibidem, & toto lib.2. tanquam fundamento vnico totius artis ſyllogiſticæ, & tanquam primo principio per ſe noto, quo nititur omnis vis ſyllogiſmorum ad concludendum. Ergo ſi quidem de Patre dicitur Deus, & de Deo dicitur rursùs Filius, dicetur quoque neceſſariò Filius de Patre. Et è conuerſo, quia Filius negatur de Patre, & Pater dicitur de Deo, negabitur vtique idem Filius de Deo. Quapropter Filius erit idem cum Patre, ſicut eſt idem cum Deo. Et è conuerſo, idem Filius diſtinguetur à Deo, ſicut diſtinguitur à Patre. Vtrolibet autem horum admiſſo, tollitur myſterium diuinæ Trinitatis, vt patet. Et vtrolibet reiecto, reijcitur ac falſificatur, vel hoc principium: quidquid dicitur de aliquo, dicitur de omni eo, de quo dicitur illud aliquod; vel hoc aliud: quidquid dicitur de aliquo, de nullo eorum dicitur, de quibus illud aliquod non dicitur; id eſt, reijcitur & falſificatur principium per ſe notum, & quo reiecto nullus ſyllogiſmus poteſt eſſe vtilis præſertim circa

Deum, ratione cuius, ſeu reſpectu cuius tale, principium non admittitur; ac proinde directè redditur inutile totum ſtudium Theologiæ. Quæ patet eſſe abſurda.

3. Ratio identitatis & vnitatis, non eſt ratio diſtinctionis & multiplicitatis. Similiter vnum, eſt, quod non eſt multa; & multa ſunt, quæ non non ſunt vnum. Natura autem diuina, eſt ratio identitatis & vnitatis intra Deum; vtpotè identificans ſibi omnia diuina, & conſtituens cum iis omnibus vnum Deum. Perſonalitas verò, ſeu relatio ad intra eſt ratio diſtinctionis, & multiplicitatis in Deo, vtpotè diſtinguens Perſonas diuinas inter ſe, & conſtituens in ipſis, & cum ipſis Trinitatem, quæ eſt multitudo. Repugnat igitur, vt ſint idem natura diuina & perſonalitas, ſeu relatio ad intra; nec non vnus Deus & tres Perſonæ, quarum ſingulæ ſint Deus.

4. Admiſſis duabus formalitatibus, realiter inter ſe identificatis, ſimulque diſtinctis virtualiter intrinſecè, ſeu quibus conueniant nihilominùs prædicata contradictoria, qualia ſunt, eſſe Commune, & non eſſe commune tribus perſonis, quorum primum conuenit naturæ diuinæ, ſecundum vni cuilibet perſonæ diuinæ, nec non omnibus perſonis ſimul ſumptis; ſequitur vni, eidemque formalitati indiſtinctæ, ac indiuiſibili in ſe virtualiter etiam intrinſecè, conuenire, ſimiliter prædicata contradictoria. Paternitas enim ex. gr. & formalitas incommunicabilis Filio nō diſtinguuntur inter ſe virtualiter intrinſecè; & tamen alteri conuenit eſſe prædicabilē, alteri non eſſe prædicabilem de natura diuina. Hæc enim eſt vera: *Natura diuina eſt Paternitas.* Hæc verò eſt falſa: *Natura diuina eſt formalitas incommunicabilis filio*; & ſic de ſimilibus. Eſt autem inconueniens, vt apparet ex q. 4. ab art. 4. prædicata aliqua contradictoria identificari inter ſe adæquatè, & non diſtingui inter ſe, ſaltem virtualiter intrinſecè. Ergò & illud eſt inconueniens, ex quo ſequitur hoc aliud inconueniens.

5. Ex

5. Ex eodem myſterio ſequitur poſtremò in-conueniens aliud, cæteris omnibus manifeſtius, & clariſſimè repugnans rationi naturali, nimirū ſyllogiſmum expoſitorium reddi inutilem, & illatiuum falſitatis. Quia in iſto ſyllogiſmo: *Hæc Paternitas eſt hæc eſſentia. Sed hæc eſſentia eſt hæc filiatio. Ergo hæc paternitas eſt hæc filiatio.* In hoc, inquam, ſyllogiſmo maior & minor ſunt veræ, & tamen conſequens eſt falſum poſito myſterio Trinitatis; idemque contingit in pluribus alijs eiuſmodi ſyllogiſmis. Syllogiſmus autem expoſitorius eſt euidentiſsimus omnium, & vi eius ad concludendum innititur vis omnis concludendi, conueniens cæteris omnibus argumētandi modis, omneſque ſyllogiſmi vniuerſales concludunt, quatenùs continent in ſe virtualiter implicitè ſyllogiſmum expoſitorium, ſeu adæquatè ſingularem. Vndè eo conuulſo ſimul conuellitur tota ars argumētandi, cuius tamen deſtructionem patet contradicere rationi naturali. Ergo myſterium Trinitatis contradicit rationi naturali. Nec apparet, qua ratione conferre quidquam poſſit, ad vitandum iſtud inconueniens, & reliqua priùs propoſita, infinitas diuinitatis incluſa in eo myſterio. Imò patet oppoſitum; quia in diſtinctione, & identitate, infinitas extremorum valet ad diſtinguendum infinitè ea, quæ realiter diſtinguuntur, ideòque valet ad excludendam omnem realem identitatem eorum cum vno tertio. Nec enim eſt infinitum in aliquo genere, quod non excludit à ſe totaliter oppoſitum genus. Qua eadem ratione, neceſſe eſt, vt identitas realis diuina excludat à ſe omnem realem diſtinctionem diuinam.

Art. I. Reſp. Deus Vnus & Trinus, Vnus in natura, & Trinus in Perſonis cum reali earum inter ſe diſtinctione, & cum identitate reali inter eaſdem & Deum, atque Deitatem, ſeu naturam diuinam, eſt præcipuum fidei Catholicæ dogma, & veluti ſtemma veræ Religionis. Colligitur ex illo Matth. 28. 19. *Docete omnes gentes,*

baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Vbi diſtinctè nominantur & exprimuntur tres Perſonæ, nec obſcurè indicatur vnitas naturæ, virtutis, & auctoritatis per nomen Perſonarum ſingulariter poſitum. Idem habetur clarè. Prima Io. 5. 7. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in Cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi Tres vnum ſunt.* Conſtat præterea de Vnitate Dei ex q. 3. De Trinitate verò Perſonarum producentur plura teſtimonia in decurſu. De vtraque ſimul habentur cum alijs locis Scripturæ, varia Concilia, & vnanimis Sanctorum Patrum conſenſus inter alios in præſenti, apud Montoyam diſp 19. & 36. de Trinit.

Art. 2. Iſtud myſterium excedit naturalem humani ingenij capacitatem, vt pluribus oſtendit idem Montoya in diſp. 41. 42. & 43. & paulò poſt apparebit clare, ideòque vexat acerbè ſuperbos ac intemperantes, dùm metiri illud volunt & adæquate complecti ingenio ſuo, vel etiam quoad ſolam poſſibilitatem ipſius. Cum enim ſit conatus rei impoſſibilis, non poſſunt nõ torqueri, dum eum experiuntur irritum & inanem, cum neceſſitate, ſemper vlterius conãdi, cum eodem ſemper exitu, finis nondum comparentis. Delectat vero idem myſterium humiles & nolentes ſapere plus, quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. Quia gaudent ſũmum ſuum bonum eſſe tantum, vt percipi ſatis non poſſit, ſicut gaudet auarus, cùm eò diuitiarum peruenit, vt non poſſit, quod pauperis eſt, numerare pecus, aut pecuniam ſuam. Conatus igitur in præſenti non debet eſſe, vt inueniatur ratio poſitiua, qua demonſtretur, hoc myſterium eſſe poſſibile, ſeu non repugnare, aut quà penitùs euacuentur difficultates occurrentes adversùs ipſum. Hoc enim, quod libet iteratò fateri, eſt impoſſibile pro ſtatu vitæ præſentis, & tunc ſolùm obtinebitur, cùm videbimus Deum, ſicuti eſt, & facie ad faciem, nec ampliùs in ſpeculo & ænigmate. Sola itaque quærenda eſt

ratio,

ratio, quà innoteſcat, argumenta, quæ conclu-dunt euidenter repugnare tale myſterium in rebus creatis, non propterea concludere, quòd etiam repugnet reſpectu Dei; darique differentiam excluſiuam talis euidentiæ in ordine ad Deum. Quæ proinde differentia ſit diſpoſitiua noſtri intellectus ad aſſenſum initio faciliorem, ac deinde tenaciorem, & ſuauiorem huius articuli fidei, quatenùs à Deo reuelati; quod eſt munus vel maximè proprium vniuerſaliter Theologi Catholici, vti obſeruatur cum D. Bonau: q. 23. & 25. de Virt. Theol. vtrobiq; ad 4.

Art. 3. Pro inuentione porrò, & claritate eiuſmodi rationis ac differentiæ, recolenda imprimis eſt notio identitatis expoſita ſupra quæſt. 3. Nimirùm eam formalitatem identificari realiter cum formalitate alia, quæ communicatur illi tantundem, atque ſibi ipſi; eſtque proinde mutuò affirmabilis de ipſa, prout vtraque eſt in ſe intrinſecè à parte rei. Eſt verò affirmabilis non ſecùs, atq; eſt affirmabilis hic homo de hoc ipſo homine, & affirmatur, dum dicitur, Petrus eſt Petrus; & ſic de ſimilibus. Eſt enim de Conceptu identitatis vt ſic in communi, vt fundet eiuſmodi affirmationem veram, transfuſiuam intentionaliter vnius extremi in aliud; & veritas eiuſdem affirmationis eſt ſignum identitatis, præ cæteris, euidens reſpectu noſtri.

Art. 4. Obſeruandum deinde eſt diſcrimen quoddam inſigne inter formalitatem præditam, ex ſuo conceptu, purà, ac infinita perfectione, & formalitatem perfectionis finitæ, ſeu coniunctæ cum imperfectione. Perfectio finita, qualibet cuiuslibet prædicati poſitiui additione, fit maior, non ſolùm extenſiuè, ſed etiam intenſiuè: ita vt coniunctis ex quibuſuis duobus prædicatis poſitiuis, quorum neutrum eſt perfectionis ſimpliciter infinitæ, inſit neceſſariò maior æſtimabilitas, quàm alterutri ſeorſim; nec vtrumque ſimul ſit tàm vile, & contemptibile, quàm vtrumque ſeorſim. Id quod eadem fere ratione

redditur manifeſtum, ob quam duæ qualibet bonitates creatæ agnoſcuntur abſolutè æſtimabiliores, quam vtralibet ſola. Repugnat nimirùm, vt perfectio ex ſe finita ac limitata exigat intrinſecè acceſſionem alicuius prædicati, cui ſe cõmunicet, quòdque perficiat communicatione ſui, quin ſibi viciſſim accreſcat aliquid emolumenti, & perfectionis, ac meliorationis, ex eodẽ prædicato. Quia exigentia purè communicatiua, & perfectiua, & non ſimul lucratiua, eſt propria abundantis ſimpliciter perfectione, & bonitate ſufficiente ſibi ex ſe præcisè, qualis eſt ſola diuinitas; ideòque repugnat indigenti ſimpliciter, nec ſufficienti ſibi ex ſe præcisè, qualis eſt omnis perfectio finita, ac limitata, ideòque augmentabilis qualibet additione, ſicut eſt diminuibile omne finitum qualibet ablatione.

Art. 5. Omne igitur prædicatum proprium perfectionis finitæ ac limitatæ, aut eſt limitatiuum ipſius, & impeditiuum ac excluſiuum vlterioris perfectionis, ideòque conſiſtens in negatione, aut priuatione, & conſequenter eſt incapax, quod perficiatur ac melioretur illa ipſa perfectione, cui ineſt; Aut eſt promotiuum, & quaſi intenſiuum, atque augmentatiuum eiuſdẽ perfectionis; ſiquidem erit poſitiuum, & capax quod perficiatur ac melioretur, eadem illa perfectione, cui ineſt. Nec fieri poteſt, vt prædicatum aliquod entis finiti, ſit ex ſe formaliter medium, ac neutrum inter ea duo extrema, nec augens nec diminuens perfectionem, cui adiungitur; purè videlicet ſuſceptiuum, ac meliorabile; & non viciſſim datiuum, & communicatiuum augmenti, atque iuſtæ æſtimabilitatis.

Artic. 6. In perfectione ſimpliciter infinita; atque completa ſecundum omne genus bonitatis, ſibique ſufficiente ex ſe præcisè, ideſt, in conceptu obiectiuo diuinitatis, non apparet vlla ſimilis repugnantia, vt ei inſit prædicatum purè perfectibile, ſeu ſuſceptiuum quidem per-

fectio-

fectionis; ſed non item perfectiuum viciſſim, & communicatiuum, atque augmentatiuum perfectionis. Cum enim eiuſmodi bonitas per ſe ipſam præcisè ſumma ac infinita, ex hoc ipſo intelligatur ſummò & infinitè communicatiua ſui & ſimiliter perfectiua per communicationem ſui, nec ſit capax, quæ acceſſione alicuius perfectionis augeatur, quandoquidem præhabet ex ſe præcisè omnem omnis generis puram perfectionem; nulla profectò apparet repugnantia, ſed potius apparet maxima congruentia, ac conſonantia in coniunctione ipſius cum prædicato aliquo infinitè perfectibili, & nullatenùs viciſſim perfectiuo; quodque propterea exigatur à priori illa formalitate, ex pura abundantia perfectionis, nec faciat maius cum eadē formalitate, dùm intelligitur ipſi ſuperaddi. Facilè ergo concipitur, certè non eſt difficile quod credatur, non repugnare Diuinitati, ſed potiùs congruere maximè ac condecere acceſſionem, & multiplicationem formalem prædicatorum, abſque vllo inde augmento bonitatis per ſe æſtimabilis. Ponatur itaque hoc, tanquam ſpecialis & propria Diuinitatis, eiuſdemque puræ ac infinitæ ſimpliciter bonitatis ac perfectionis, & ſibi ex ſe præcisè ſufficientis prærogatiua, eſſe capacem prædicati, ſeu plurium prædicatorum, quibus tùm præciſis, tùm incluſis formaliter, tantundem iuſtè, perfectionis ac bonitatis vniformiter intelligatur, inſitque reipſa, abſque vlla inde diminutione vel augmento formali, ita vt ſint quidem plures vel pauciores formalitates perfectæ; non tamen propterea intelligatur plus ſimpliciter vel minus perfectionis ac bonitatis ſaltem intenſiuæ, ſeu quaſi intenſiuæ, & per ſe æſtimabilis.

Art. 7. Ex iſtis duobus principijs, quorum alterum eſt euidentiſſimùm, alterum credibiliſſimum, apparet, non repugnare Diuinitati, tametſi repugnet enti cuilibet, ſeu formalitati creatæ, realem ſui identitatem perfectam cum

aliquo

aliquo prædicato, cum quo nihilominùs non identificentur realiter omnia, & quælibet alia prædicata identificata realiter cum ipſa diuinitate. Apparet nimirum ex dictis principijs non repugnare, vt Diuinitas communicetur alicui prædicato tantundem atque ſibi, tametſi non communicet eidem prædicato omnia alia prædicata identificata realiter cum ipſa Diuinitate. Formalitas enim, quæ ſe ſola, ſeu vt præciſa ab aliqua alia formalitate eſt tantundem, atque vt coniuncta cum eadem, tantundem vtique cõmunicabitur tertiæ alij formalitati, quantum communicatur ſibiipſi, dummodò communicet illi perfectè ſe ipſam ſecundùm ſe, tametſi non ſimul communicet eidem tertiæ formalitati illam aliam formalitatem idẽtificatam ſecum realiter, & non augmentatiuam perfectionis, ſibi ſecundùm ſe conuenientis. Diuinitas autem eſt talis formalitas, includens in ſe ex ſuo præciſe conceptu, omnem omnis generis puram perfectionem, iuxta ſecundam poſitionem. Et rursùs iuxta primam poſitionem identitas realis duarum formalitatum conſiſtit in tanta alterutrius communicatione cum altera, quanta eſt communicatio ſui ſecum. Ergò non repugnat Diuinitati identitas realis ſui cum duabus formalitatibus non identificatis inter ſe realiter, ſeu non communicatis inuicem, quantum vnaquæque communicatur ſibi, tametſi vtraque communicetur Diuinitati, quantùm communicatur ſibi ipſi. Eadem verò ratio eſt, vt per ſe patet, de tribus, vel etiam pluribus formalitatibus, ſi aliud non obſtet, atq; de duabus, quoad diſtinctionem realem ipſarum inter ſe, & quoad identitatem nihilominùs perfectam cum Diuinitate. Cum ergò tota difficultas myſterij Trinitatis Diuinæ reuocetur vnicè, in identitatem realem vnius formalitatis, quæ eſt Diuinitas, cũ tribus formalitatibus non identificatis, ſeu diſtinctis inter ſe realiter, quæ ſunt tres Perſonalitates, ſeu tres Perſonæ; patet, cã difficultatem,

tem, tametſi applicata rei creatæ, conuertatur reipſa cum repugnantia metaphyſica; applicatam tamen Deo ſolam habere apparentiam repugnantiæ metaphyſicæ reſpectu noſtri, vt potè cognoſcentium Deum mediantibus creaturis nō verò includere, reipſa, eam repugnantiam. Patet rurſus ex dictis, totam iſtam differentiam inter Deū & res creatas, & non repugnantiā myſterij Trinitatis Diuinæ fūdari formaliter & immediatè in infinitate ſimpliciter propria diuinitatis, ſecūdùm ſe; ratione enim infinitatis iſtius fit, vt ſicut Diuinitas ſecundùm ſe præcise eſt tanta, quanta eſt coniuncta cum alijs prædicatis non pertinentibus ad conceptum formalem ipſius, vti Diuinitas eſt: ita etiam tantundem ſe communicare poſſit alicui formalitati communicādo illi ſe ſolam, ſecundùm ſe præcisè, quantum communicaretur, communicando ſecum omnia alia prædicata, realiter ſecum identificata; & conſequenter, vt poſſit identificari, identitate perfecta, & proprijſſimè tali, cum aliqua formalitate, tametſi non identificet cum eadem, omnia alia prædicata, identificata realiter cum eadem Diuinitate. Quod erat oſtendendum.

Art. 8. Diuidenda itaque eſt identitas propria formalitatum diuinarū in inadæquatam, & adæquatam; ſeu in eam, quæ eſt adæquata intenſiuè tantùm, & eam, quæ eſt adæquata tum intenſiuè, tum extenſiuè. Identitas abſoluta, & adæquata, ſeu adæquata intenſiuè, & extenſiuè ſimul, eſt ea, ratione cuius vtralibet ex duabus formalitatibus non ſolùm communicatur alteri tantundem atque ſibi, ſed etiam communicat eidem totidem prædicata, atque communicat ſibi ipſi. Hoc pacto comparantur inter ſe omnia prædicata abſoluta & neceſſaria Dei; quæ proinde ſunt indiſtincta inter ſe virtualiter intrinſecè, ſolùmque diſtinguibilia virtualiter extrinſecè, ſeu ſolùm ratione noſtra relatè ad connotata creata realiter inter ſe diſtincta, atque diuerſa, vt dictum eſt quæſt. 4. Vbi videri poteſt vbe-

vberior huius rei expoſitio. Identitas abſolutè inadæquata, ſeu tantùm intenſiuè adæquata, eſt ea, ratione cuius altera ex duabus formalitatibus communicatur alteri, tantundem quidē atque ſibi, non tamen communicat eidem totidem prædicata, atque ſibi. Hoc pacto comparātur inter ſe natura Diuina, & Diuinæ Perſonalitates. Quia Perſonalitates ita communicantur Naturæ, omnes, & ſingulæ, eaſque ſibi cōmunicat Natura; vt tamen eaſdem eiſdem non communicet inuicem, dum ſe ipſam illis communicat. Vndè Natura Diuina, vt eſt in ſe à parte rei, diſſidet realiter quoad aliquod prædicatum identificatum realiter cum ipſa, ab omnibùs & ſingulis Perſonalitabus. Diſſidet enim à ſingulis ſeorſim per reliquas duas; & ab omnibus ſimul ſumptis, tùm per vnamquamlibet, tum per quaslibet duas ſeorſim. Ita enim omnes tres Perſonalitates, & vnaquælibet earum communicantur ſummè Naturæ Diuinæ, & conſequenter ſunt prædicabiles de eadem; vt tamen nulla perſonalitas alteri Perſonalitati, nullæque duæ Perſonalitati Tertiæ ſimiliter communicentur, & conſequenter non ſint prædicabiles de eadem. Quapropter Natura Diuina diſtinguitur ab omnibus & ſingulis Perſonalitatibus virtualiter intrinſecè, & non tantùm extrinſecè ratione noſtra relatè ad connotata creata realiter inter ſe diuerſa, vt apparet ex expoſitione diſtinctionis virtualis intrinſecæ adhibitæ in illa quæſt. 4.

Art. 9. Loco diſtinctionis huius virtualis intrinſecæ, Scotus, & Aſſeclæ conſtituunt diſtinctionem ex natura rei, inter naturam & Perſonalitates Diuinas. Qui loquendi modus diſplicet vehementer pleriſque alijs Theologis. Quia videtur non admittere tantam, à parte rei, identitatem, & communicationem realem mutuam inter naturam & Perſonalitates Diuinas, quanta eſt identitas, & communicatio, ſeu naturæ; ſeu cuiuſque Perſonalitatis ſecum ipſa, nec non hominis cum animali rationali, atque aliorum eiuſ-

eiuſmodi. Et quidem, ſi hæc eſſet ſignificatio propria diſtinctionis ex natura rei, eandemque ſignificationem reſpiceret intentio ita loquentium; ferendus nequaquam eſſet talis loquendi modus. Quia teſtimonia ſacra ſuperiùs indicata pro aſſertione myſterij Trinitatis Diuinæ, eodem prorsùs modo tradunt vnitatem, & ſimplicitatem Dei, nec non identitatem realem omnium, quæ ſunt in Deo, cum ipſo Deo, & cũ diuinitate, quo tradunt diſtinctionem realem inter Perſonalitates & Perſonas diuinas, comparatas inuicem immediatè. Quapropter, ſicut ferendus nequaquam eſſet, qui tentaret inducere identitatem aliquam ex natura rei, inter Perſonas diuinas diminutiuam, aut alienatiuam diſtinctionis realis inter ipſas propriè & ſimpliciter tales: Ita ferendus nequaquam eſt, ſi quis inducat diſtinctionem ex natura rei, inter Naturam & Perſonalitates Diuinas, diminutiuam, aut aliquatenùs alienatiuam identitatis realis inter ipſas, propriè & ſimpliciter tales. Cæterùm Scotus, & legitimi eius aſſeclæ, nomine diſtinctionis ex natura rei, intelligunt, quantùm quidem ego conijcere potui, veram identitatẽ realem immediatam, propriè & ſimpliciter talem, coniunctam tamen cum diſcrepantia reali, & obiectiua, inter extrema ipſius identitatis, quoad aliquod prædicatum; id eſt, intelligunt veram identitatem inadæquatam, modo nuper explicato. Quare id nomen induxere, ſolùm ad conſignificandam iſtiuſmodi inadæquationem: ſicut ab omnibus vſurpatur nomen circumincesſionis reſpectu Perſonarum, ad conſignificandam identitatem realem ipſarum, in tertio, ſeu quaſi tertio, nempè in Natura Diuina, coniunctam cum diſtinctione reali immediata earundem inter ſe. In quo ſenſu ac intelligentia diſtinctionis ex natura rei, nullum eſt inconueniens.

Art. 10. Thomiſtæ, & alij plerique Auctores, eandem diſtinctionem virtualem intrinſecam appel-

appellant, exemplo D. Th. diſtinctionē rationis rationatæ, ſeu ratiocinatæ, ſeu rationis cum fundamento in re. Diſplicet nonnullis hæc etiam locutio. Quia eiuſmodi diſtinctio rationis eſt communis perfectionibus Dei abſolutis, inter ſe comparatis, imò etiam prædicatis creatis realiter identificatis, & terminantibus cognitiones diuerſas; Cum tamen non ſit communis iiſdem, modus identitatis, & diſtinctionis mutuæ, qui datur inter naturam & Perſonalitates. Pro diuerſitate autem rerum oportet adhibere, quantum fieri poteſt, voces diuerſas, ne ſuboriatur æquiuocatio, atque conceptuum confuſio, ac inuerſio, ex vniformitate vocum coniuncta cum diſconformitate rerum. Cui quidem malo occaſionem præbent aliquam conſequenter ad cum ſuum loquendi modum, qui pro explicando iſto myſterio, & ad diluendas difficultates, quæ militant aduersùs ipſum, vtuntur exemplis, & inſtantijs deſumptis ex rebus creatis, & præſertim ex puncto, quod cum ſit indiuiſibile, ſimul tamen eſt, vt dicit Philoſophus, finis præteriti, & principium futuri, quorum neutrum dicitur de altero. Vtuntur verò, perinde omninò atque ſi hæc eſſent adæquata rei, de qua agitur, infringerentque totaliter vim earum difficultatum; Cum ſecundum rei veritatem, *nihil* creatum ad id valere poſſit, ſed tantum ad quandam manuductionem imperfectam & inchoatam intellectus humani. Cæterùm prædictus loquendi modus, hoc habet approbatione & commendatione digniſſimum, quòd eſt valdè accommodatus ad exprimendam perfectiſſimam, & ſummam, qualis reipſa eſt, identitatem realem inter Naturā, & Perſonalitates Diuinas, cum excluſione omnis diſtinctionis, & quaſi diſceſſionis obiectiuæ, inter eas formalitates, vt ſunt in ſe intrinſecè à parte rei. Verùm quia hoc ipſum præſtat exactè nomen diſtinctionis virtualis intrinſecæ, quatenùs virtualis tantùm eſt; ſimulque quatenùs intrinſeca eſt, ſignificat diſtinctionem rea-

lem

lem in tertio, quæ coniunctio identitatis, & diſtinctionis realis, ita eſt propria Dei, vt repugnet enti creato, ex conceptu entis creati; prout apparet ex diſcurſu ſuperiori; propterea iſta potiſſimùm locutione vtimur, tanquam ſpecialiter accommoda præſenti myſterio, vti manifeſtiùs deprehendetur in decurſu.

Art. 11. Ratione diſtinctionis huius virtualis intrinſecæ & identitatis inadæquatæ, vti modò explicata eſt, conuenit diuinitati, cum ſit terminus ſingularis, capacitas ſuppoſitionis, tùm determinatæ, tùm vagæ, ſeu confuſæ, tùm copulatiuæ; ſeu potiùs, quaſi determinatæ, vagæ, ſeu confuſæ; & copulatiuæ. Ad quam ſuppoſitionum varietatem ſolus terminus vniuerſalis eſt indifferens in creatis. Quia videlicet hoc habet commune Diuinitas, cum termino vniuerſali, vt identificetur cum pluribus realiter inter ſe diſtinctis, & cum ſingulis eorum; idque adæquatè adæquatione ipſius Diuinitatis conſideratæ ſecundùm ſuum conceptum formalem; licet identificetur inadæquatè tantùm, inadæquatione aliorum prædicatorum; quæ ſunt quidem realiter identificata cum ipſa diuinitate; ſed tamen diſtinguuntur ab eadem virtualiter intrinſecè. Quapropter in hac propoſitione: *Trinitas eſt Diuinitas*; ſuppoſitio eſt quaſi copulatiua, ſicut in iſta: *Omnis homo eſt animal rationale*. In hac verò: *Paternitas eſt Diuinitas*; ſuppoſitio eſt quaſi particularis; ſicut in iſta: *Petrus eſt homo*. In hac denique: *Diuinitas ſubſiſtit*: ſuppoſitio eſt quaſi confuſa & vaga; ſicut in hac: *Exiſtit homo*. Ex quo apparet, eaſdem propoſitiones euadere falſas, ſi adiungantur Diuinitati particulæ variantes ſuppoſitionem, quæ in illis abſolutè prolatis ſubintelligitur. Si enim dicatur: *Paternitas eſt Diuinitas*, *& quidquid eſt Diuinitas*, ſeu, *eſt Diuinitas adæquatè ſumpta intenſiuè & extenſiuè*, propoſitio euadit falſa. Quia ſublata ſuppoſitione particulari, ſubſtituitur ſuppoſitio copulatiua, ſeu quaſi copulatiua, & ſic de reliquis.

Art. 12. Eadem porrò ratio eſt, ſi ſuppoſitio mutetur de ſimplici in perſonalem, vel de perſonali in ſimplicem; quod fit, dum ex prædicatis, quæ conueniunt formalitatibus diuinis ſecundum ſe, ſeu præcisè, vt ſunt in ſe à parte rei, deducitur conſequentia ad prædicata, quæ conueniunt iiſdem dependenter ſolùm a modo noſtro concipiendi, & prout ſubſunt noſtris conceptibus, atque ab iiſdem denominantur; vel è conuerſo. Vtrouis namque modo conſequentia erit inanis, & conſequens falſum, propter mutatam ſuppoſitionem. Quæ quidem ſuppoſitionis mutatio, etiam in creatis eſt inanis & fallax. vt ſi dicatur: *Homo eſt ſpecies, vel eſt tertiæ declinationis. Ergo Petrus, qui eſt homo, eſt ſpecies, eſt tertiæ declinationis*. Vel è conuerſo: *Petrus non eſt ſpecies, non eſt tertiæ declinationis. Ergo homo, qui eſt Petrus, non eſt ſpecies, non eſt tertiæ declinationis*.

Art. 13. Verùm quoad hoc ipſum conuenit Diuinitati aliquid peculiare, quod in rebus creatis locum non habet. Quia de vna eademque re creata, non poſſunt fieri duo conceptus formales inuicem diuerſi, ratione quorum verificentur de illa prædicata aliqua contradictoria, niſi per eos conceptus concipiatur talis entitas relate ad connotata extrinſeca realiter inter ſe diſtincta, ac diuerſa, terminantia indiuiſim eoſdem conceptus. Quia vnum & idem adæquatè ſumptum, quo ſolùm pacto ſumi poteſt entitas creata, iuxta dicta ſuperiùs, non poteſt ſecundùm ſe præcisè conſideratum, mouere intellectum, niſi vno eodemque modo. Certè mouere non poteſt modis poſitiuè inter ſe diuerſis, eſto poſſit modò magis, modò minùs mouere, modò clariorem, modò minùs claram cognitionem gignere, ſeu minùs & magis adæquatam obiecto. Neque verò intellectus diuerſimodè operatur, atque cognoſcit, niſi diuerſimode moueatur ab obiecto, de quo fuſiùs in loco. At Diuinitas, ſecundùm ea præcisè, quæ ſibi inſunt à parte

rei, poteſt inducere eiuſmodi, circa ſe, diuerſitatem conceptuum. Quia ſecundùm ſe præcisè eſt capax, quæ adæquate, quæque inadæquatè cõſideretur ab intellectu noſtro. Diuinitati enim, vt eſt i ſe à parte rei, cõueniunt prædicata, tùm abſoluta, cũ quibus identificatur adæquatè; tùm relatiua, cũ quibus idẽtificatur, inadæquatè inadæquatione ſe tenente ex parte ipſorum relatiuorum, modo ſuperiùs explicato. Quapropter talis fallacia contingere poteſt circa Deum, ſi inferantur de aliqua eius formalitate ſecundùm ſe præcisè conſiderata; ea prædicata, quæ conueniunt eidem relatè ad diuerſas formalitates diuinas cõſideratas, vt ſunt in ſe à parte rei, non identificatas inter ſe adæquate & conuertibiliter; qualis fallacia interuenit, dum inferuntur de ipſo, deque ipſius prædicatis, vt ſunt in ſe, à parte rei, ea, quæ conueniunt eidem propter diuerſos noſtros modos concipiendi relatè ad diuerſa connotata extrinſeca, diſtincta inter ſe realiter adæquatè. Quia videlicet Diuinitas habet in ſe intrinſecè, & vt eſt à parte rei, diuerſitatem formalitatum identificatarum realiter cum ipſa, & nihilominùs diſtinctarum inter ſe realiter. qualem res creata ſolùm extra ſe, & extrinſecè habere poteſt. Quæ doctrina eſt valde neceſſaria, & diligenter obſeruanda ad vitandas captiunculas, quæ facile occurrunt, circa hoc myſterium, vti clariùs apparebit ex eius vſu, in ſolutionibus argumentorum.

Art. 14. Cùm igitur hæc omnia rectè inter ſe cohæreant. inſintque diuinitati ratione infinitatis, quæ eſt ſpecialis, & propria ipſius, atque in ijs conſiſtat omnis peculiaris difficultas Myſterij Trinitatis identificantis vnam naturam cum Tribus Perſonis realiter inter ſe diſtinctis legitimè concluditur eam omnem apparentiam repugnantiæ, quã circa hoc myſterium ingerũt intellectui noſtro res creatæ ratione ſuæ finitatis ac limitationis, & dependentiæ omnis noſtræ præſentis cognitionis ab ipſis, eſſe inanem, ra

ipſa,

pſa, & falſam, omniaque eſſe inuicem, compoſſibilia ratione diuinæ infinitatis, quæ docemur per fidem circa idem Myſterium; Ac demùm ita ipſum eſſe ſupra rationem naturalem, vt tamen contra eandem nullatenus ſit.

Ad 1. Quæ ſunt eadem vni tertio, eſſe idem inter ſe, eſt principium per ſe notum, vt iacet, neque eſt capax diſtinctionis reſpectu rei creatæ, vtpotè finitæ ac limitatæ. Quia eſt per ſe notum, nihil finitum identificari poſſe cum aliquo præterquam vno modo; nempè adæquatè & cõuertibiliter, & quoad omnia ſua prædicata. Quorum videlicet quolibet ſublato, ſeu præciſo, & non communicato, minuitur neceſſariò, nec tãtundem communicatur alteri formalitati, quantum communicatur ſibi ipſi, atque ideò, nec identificatur realiter eidem alij formalitati. At reſpectu Dei, eiuſdemque entis ſimpliciter infiniti, non eſt per ſe notum idem principium, niſi cum addito; nempè; quæ ſunt eadem vni tertio adæquate & conuertibiliter, ſunt idem inter ſe, & abſque hoc addito expreſſo vel ſubintellecto, idem principium eſt falſum reſpectu Dei re ipſa, & ſecundùm fidem; nec eſt per ſe notum ſecundum rationem naturalem. Quia videlicet, non eſt per ſe notum, ſecundum rationem naturalem, & eſt falſum reipſa, & ſecundùm fidẽ, perfectionem ſimpliciter infinitam in omni genere, qualis perfectio eſt Diuinitas, non eſſe tantundem, & non communicari tantundem, atque ideò non perindè abſolute identificari præciſo & non præciſo; identificato, & non idẽtificato aliquo ſuo prædicato reali, non pertinente formaliter, ſed tantùm arguitiuè, ad eam perfectionis infinitatem, vt liquet ex diſcurſu initio præmiſſo. Ergò myſterium Trinitatis Diuinæ, non eſt contra illud principium, quatenùs eſt per ſe notum; ſed eſt præter illud, & ſupra illud. Vnde idem Myſterium non eſt contra, ſed ſolùm ſupra rationem naturalem. Philoſophus vſus eſt prædicto principio tantummodò cir-

ea creata,& circa Deũ præcisè, quatenus apparet in,& ex creaturis; id eſt, quoad ea prædicata Dei, quæ formaliter pertinent ad Conceptum Diuinitatis, & infinitæ perfectionis, ſecundùm ſe. Quæ nimirùm ſola eſt participabilis formaliter a creaturis, ſolaque conſequenter eſt cognoſcibilis mediantibus ipſis. Quapropter Philoſophus non indiguit diſtinctione identitatis adæquatæ & inadæquatæ; intenſiuæ tantùm, & intenſiuæ & extenſiuæ ſimul. Quia hæc diſtinctio inſtituta à nobis eſt prælucente fide, nec ille potuit in vllam ipſius cognitionem, vel etiam probabilem aſſurgere: Cum res creatæ, quibus ſolis intentus ille fuit, deſtitutus directione ſupernaturali diuinæ reuelationis, deficiant infinitè ab infinitate Diuina, ideòque non imitentur diuinitatem, quoad eum modum eſſendi peculiarem, qui ſibi conuenit, quatenùs infinita eſt, ſed potiùs habeant modum eſſendi oppoſitum modo eſſendi Dei, qua infinitus eſt; ideòque manuducere ſufficienter non poſſint ad cognoſcendum modum eſſendi conuenientẽ Deo peculiariter, ratione ſuæ infinitatis, licet manuducere poſſint ad cognoſcendam ipſam ſecundùm ſe infinitatem, cuius ſunt participationes, licet defectuoſæ. Auctoritas itaque Philoſophi, & prædictum principium, prout ab ipſo traditur, & cenſetur per ſe notum, eſtque tale, reipſa, non vniuerſaliter, ſed tantùm in rebus cæterum creatarum, ita non ſuffragatur poſitiuè huic myſterio, & apparenter ipſi contradicit; vt tamẽ nec virtualiter quidem & implicitè reipſa ſtragetur eidem, reipſa, propter infinitatem Diuinitatis eleuatam ſupra omnem modum creatum, ac limitatum eſſendi. Ex quibus obiter apparet, quantum hallucinentur Lulliſtæ, & nõnulli alij affirmantes demonſtrari poſſe ratione naturali iſtud myſterium, quorum fuſior impugnatio, qua vix digni ſunt vlla, videri poteſt apud Vaſquez diſput. 133. & apud alios in præſenti.

Ad 2. Quidquid dicitur de prædicato adæquatè & conuertibiliter, dicitur etiam de ſubiecto, de quo idem prædicatum adæquate itidem & conuertibiliter dicitur. Non verò ſi alterutrum, vel vtrumque dicatur inadæquate, ſeu non conuertibiliter, prout contingere poteſt circa Deum, & contingere nequaquam poteſt circa res creatas, vt patet ex modò dictis; ex quibus vlteriùs apparet, quo ſenſu ſint, & quo non ſint per ſe notæ regulæ illæ: *Dici de omni. Dici de nullo*; cum quo addito ſint applicandæ Deo, & quomodo diſtinguendæ ſint propoſitiones notatæ in obiectione. Eſt enim eadem, quoad omnia, ratio, de iſta, atque de præcedenti obiectione terminis vtrobique, eodem proportionaliter modo declaratis.

Ad 3. Ratio identitatis & vnitatis, nec in Deo, nec in creaturis eſt formaliter, & ratione noſtra, ratio diſtinctionis, & multiplicitatis. Cæterùm in Deo, vtraque ratio poteſt realiter identificari cum altera, reſpectu eiuſdem termini, Quia duo prædicata diuina inuicem incommunicabilia immediatè, & ſecundùm ſe, ideoque, omninò indiſtincta à ratione diſtinctionis, & multiplicitatis mutuæ, poſſunt nihilominùs, cõmunicari ſummè prædicato cuidã tertio, quod proinde ſit ratio identitatis, & vnitatis eorum, reſpectu ſui ipſius. Vnde vnum, quod eſt proprium Dei, non eſt non multa ſimpliciter; & ſecundum omnem rationem identificatam realiter ſecum, ſed ſolùm ſecundum eam rationem, ſeu formalitatem ac virtualitatem, in qua fundatur vnitas Idem dicitur, ſuo modo, de multis, & de multiplicitate prædicatorum Dei, realiter inter ſe diſtinctorum; Eſto in creatis vnum, & multa eiuſdem generis, atque identitas, & diſtinctio excludant ſe inuicem ab eodem, reſpectu eiuſdem abſolutè, & ſecundùm omnem rationem realiter identificatam cum ipſis, propter differentiam iam notatam infinitatis diuinæ à limitatione creaturarum.

Ad 4.

Art. 1. Ad 4. Vni & eidem rei, quæ eſt Deitas Paternitas, Deitas filiatio, & Deitas ſpiratio Paſsiua, atque Deitas hæc omnia ſimul, imponimus diuerſa nomina, prout ſubeſt diuerſis noſtris concipiendi modis. Dicitur enim natura, & formalitas communicabilis pluribus quatenùs ſubeſt conceptui abſoluto, & nō referenti ad aliud. Dicitur verò Perſonalitas Patris v.g. & formalitas incommunicabilis pluribus, prout ſubeſt conceptui relatiuo ad aliud. Sicut enim homo dicitur animal, dum concipitur relatè ad ſolas ſenſationes; rationale verò, dum cognoſcitur relatè ad diſcurſum, & ſic de alijs eiuſmodi; ita, Deus dicitur natura, dum concipitur, vel abſq; vlla relatione, vel relatè tãtùm ad effectus creatos; Paternitas verò, aut filiatio, aut ſpiratio paſſiua, & formalitas incommunicabilis pluribus, dum concipitur cum tali determinata relatione ad intra; concipitur verò diſtinctè, & expreſsè, atque in recto.

Art. 2. Quapropter cum dicitur: *Natura diuina eſt formalitas incommunicabilis filio*; non ſolùm dicitur, quòd eadem formalitas diuina quæ poteſt concipi, aut etiam concipitur actualiter, conceptu abſoluto; poteſt nihilominùs concipi, aut etiam concipitur actualiter, conceptu relatiuo ad intra; quod eſt verum ea veritate, quæ exprimitur dum dicitur: *Natura Diuina eſt paternitas*: & ſubintelligitur, dum dicitur: *Natura diuina eſt formalitas, quæ eſt incommunicabilis filio*; ſed inſuper ſignificatur, quòd eadem formalitas, prout concepta conceptu abſoluto, eſt formalitas prout concepta conceptu relatiuo; quod eſt falſum eâ falſitate, quæ exprimitur, dum dicitur: *Natura Diuina, etiam formaliter ac reduplicatiuè, & ex modo noſtro concipiendi, eſt Paternitas*; & ſubintelligitur, dũ dicitur: *Natura Diuina eſt incommunicabilis filio, ſeu, eſt formalitas incõmunicabilis filio*. Eadem ratio eſt, de propoſitionibus, quibus dicitur: *Paternitas eſt natura Diuina*: *Paternitas eſt communicabilis tribus Perſonis*,

nis, ſeu, eſt formalitas, communis tribus Perſonis: Quarum prior eſt vera; poſterior verò falſa. Quia affirmans Paternitatem eſſe naturam, ſolùm aſſerit formalitatem, quæ poteſt concipi, aut etiam concipitur actualiter, conceptu relatiuo, atque diſtinctiuo à Filio, & Spiritu Sancto, poſſe nihilominùs concipi, aut etiam concipi actualiter conceptu abſoluto, non exprimente eam diſtinctionem, quatenùs abſolutus eſt. Quod eſt omninò verum. Affirmans verò Paternitatē eſſe communem Tribus Perſonis, ſeu formalitatem Tribus Perſonis communem, ſignificat inſuper formalitatem Diuinam, prout conceptam conceptu relatiuo, & quatenùs relatiua eſt ad intra, eſſe communem Tribus Perſonis Diuinis, & realiter identificatam cum iiſdem. Quod patet eſſe falſum; Propter mutatam videlicet vtrobiq; ſuppoſitionem terminorum, eorundemque ſubſtitutionem reſpectu conceptuum internorum diuerſimodè concipientium atq; exprimentium prædicata diuina; ſubeuntia proinde diuerſas, ac oppoſitas inter ſe prædicationes, vtpote pēdentes, quoad ſuam veritatem, & falſitatem, nō à ſola entitate obiectorum, ſed etiam, & maximè, à modo illa exprimendi per noſtros conceptus. Nec enim inſtituimus prædicationes de rebus, præcise, vt ſunt in ſe à parte rei, ſed vt ſubſunt apprehenſionibus noſtris, & ſecundum apparentiam, quam ſortiuntur per illas, reſpectu intellectus.

Art.3. Eadem eſt ratio de alijs eiuſmodi trāſitionibus à ſenſu reali, ad ſenſum formalem, quarum plura exempla data, & expoſita ſunt in argumentis, & reſponſionibus q.4 circa prædicata abſoluta Dei, inuicem collata. Obſeruandum verò eſt attentè, quod iam iterum præmonui, obrepere faciliùs æquiuocationes, & fallacias ex eiuſmodi trāſitione, circa abſoluta, & relatiua, inuicem collata, propter diſtinctionem rationis poſſibilem inter ipſa, abſque relatione eorum, per intellectum, ad diuerſa connotata

crea-

creata; cum inter prædicata abſoluta inuicem collata, vel etiam inter prædicata relatiua vniuſcuiuſq. Perſonæ propriæ, dari non poſſit eiuſmodi diſtinctio rationis, abſque relatione ad connotata extrinſeca, realiter inter ſe diſtincta, atque diuerſa, vti manifeſtatum eſt ſupra Art.12.& 13. Vnde eadem diuerſitas prædicationum,& veritatis,atque falſitatis ipſarum, reperiri poteſt in prædicatis abſolutis ,& relatiuis Dei,independẽter à connotatis extrinſecis,quæ dependenter ab ipſis reperitur inter prædicata abſoluta, vel etiam relatiua, inuicem ſeorſim collata. Apparet itaq. clarè ex his omnibus æquiuocatio obiectionis, & vndè ea ſuboriatur, atq; ex hoc myſterio inferri minimè poſſe, quòd eidem formalitati conueniant prædicata contradictoria, abſque reali diſtinctione ipſorum ſaltẽ inadæquata, & in tertio, præterquàm in ſenſu formali & reduplicatiuo. Qui ſenſus inuehit formaliter prædicata contradictoria in formalitates creatas,nec non in formalitates abſolutas Dei, identificatas inter ſe realiter adæquatè, abſque diſtinctione reali in tertia aliqua formalitate.

Ad 5. Syllogiſmi quaſi expoſitorij, circa Deum, in quibus comparantur mutuò prædicata abſoluta & relatiua,diſtinguendi ſunt, juxta notata ſuprà, de variabilitate ſuppoſitionis propriæ & peculiaris Diuinitatis, deque ipſius eatenùs æquiualentia,reſpectu termini vniuerſalis. Adhibita autem idoneè diſtinctione, & redactis omnibus terminis ad vniformem ſuppoſitionem,inuenientur prædicti ſyllogiſmi concludentes cum æquali euidentia circa Deũ,vt complectitur Myſterium Trinitatis, & circa res creatas. In ſyllogiſmo obiectionis deeſt vniformitas iſta ſuppoſitionis & diſtributionis, ideoque non cõcludit, & debet exponi diſtinctione,hoc modo: Hæc Paternitas eſt hæc eſſentia adæquatè & conuertibiliter, nego maiorem; inadæquatè & cum diſtinctione reali in tertio,concedo maiorem: & minori propoſitione ſimiliter diſtin-

cta, negatur Conſequentia. Quod non indiget vlteriori expoſitione, ſed ſola eorum inſpectione, quæ ſuperiùs expoſita ſunt. Quando termini fuerint vel omnes æquè communes, vel omnes æque nō communes pluribus realiter diſtinctis, non opus erit eiuſmodi additamento diſtributionis, ſed ſyllogiſmi concludent eodē prorsùs modo circa Deū, quo cōcludunt circa res creatas. Quòd autem in creatis nunquam opus ſit tali addito, diſtribuente terminum ſingularem, in cauſa eſt, quòd circa res creatas nō poteſt euenire; prout euenire poteſt circa Deum, vt terminus formaliter ſingularis, ſeu non vniuerſalis formaliter, ſimul ſit æquiualenter vniuerſalis, vtpotè communis formaliter pluribus; realiter inter ſe diſtinctis, propter rationem diſcriminis ſuprà explicatam dependenter ab infinitate Dei. Quod ibi opponitur in fine de eadem infinitate diſtinguente infinitè, atque adeò reddente impoſſibilem identitatem realem prædicatorum realiter inuicem diſtinctorum immediatè cū tertia formalitate, vtriuſque communi, ex eo diluitur facilè, quòd Deo non conuenit infinitas formaliter ex parte prædicatorum Dei; quæ diſtinguuntur inter ſe, & multiplicantur realiter, ſed ſolùm ex parte prædicati realiter immultiplicabilis ſecundùm ſe, atq; eſſentialiter cōmunis per ſummam identitatem cum omnibus, & ſingulis prædicatis Diuinis, vti apparebit ex ijs, quæ dicentur in q. 40. Indè enim fit, quòd prædicata relatiua Dei poſſint inter ſe diſtingui realiter, atq; multiplicari, quin ſimul diſtinguantur realiter, ac multiplicentur omnia identificata cum ipſis. tametſi prædicata abſoluta Dei poſſint idētificari realiter, cū aliquo prædicato relatiuo, quin identificetur cum eodem, quidquid eſt identificatum cum ijſdem prædicatis abſolutis. Indè nimirùm exiſtit diuerſitas Dei à creaturis, quoad hoc myſterium, vnde eſt infinitas Dei, iuxta dicta in tota hac quæſtione, & promouenda, quoad hoc punctum, in ea quæſt. 40.

QVÆ-

QVAESTIO XXXIX.

Vtrum Prædicata Diuina multiplicentur per Proceſſiones, Relationes, notiones,&proprietates; atque per ipſas conſtituantur in ſe, & diſtinguantur inter ſe Tres Perſonæ Diuinæ?

VIDETVR non dari in Deo eiuſmodi pluralitas, & alia prædicata. 1. Quia omnis eiuſmodi pluralitas fundatur in Proceſſione reali vnius ab alio, certè eſt conuertibilis cum ipſa; quandoquidem omnia, quæ aliquo modo diſtinguuntur inter ſe,neceſſariò reuocantur ad aliquod vnum, à quo procedunt cætera, eodem proportionaliter modo, ne ſint inuicem inordinata, & coexiſtentia ſibi mutuò tanquàm à caſu,prout arguebatur quæſt.4. in poſtrema ratione veræ ſententiæ. Proceſſio autem realis repugnat Deo in ſeipſo: Tùm quia proceſſio ſignificat motum ad extra,qui proinde repugnat,vt conueniat cuiquam intra ſe: Tùm quia omne procedens eſt diuerſum ab eo,à quo procedit; repugnat verò omnis diuerſitas, vbi eſt ſumma ſimplicitas,ac vnitas; atque hæc eſt eſt eſſentialis Deo ex q.3. Tùm quia Deus ſecundùm ſe totũ eſt ens à ſe,vt in vtraq.ea quæſtione,& in q.2. ac 5. dictum eſt. repugnat verò in terminis; vt ens à ſe ſit ens ab alio; & tamen eſt de ratione procedẽtis, vt ſit ab alio. Ergo proceſſio ad intrà repugnat Conceptui

Deitatis, ſeu repugnat Deo, vt ſimul ſit procedens, & à quo eſt Proceſſio.

2. De conceptu relationis eſt, Primum, vt nō prædicetur de aliquo, propt docet Boetius lib. de Trinit. ad med. Deinde, vt diſtinguat, aut ſupponat diſtincta, id, cuius eſt, & id, ad quod eſt. Tertiò, vt ſiquidem fundetur in ratione Principij, non ſit realis; ſed rationis tantùm, vt apparet ex ratione principij, quod conuenit Deo reſpectu creaturarum, ad quas non refertur relatione reali, ſed rationis, vt fert communis opinio Diui Thomæ q. 13. art. 7. & aliorum ibid. Demum, vt ſit debiliſſimæ entitatis, & minimum omnium habens de eſſe, vt oſtendit D. Thomas 4. Contra Gent. c. 14. Quidquid autem eſt in Deo realiter, eſt prædicabile realiter de ipſo. Quia quidquid eſt in Deo, eſt ipſe Deus & vnumquodq. eſt prædicabile de ſe ipſo. Qua ipſa ratione repugnat in Deo diſtinctio realis termini à quo, & ad quem. Quia nihil diſtinguitur realiter à ſe ipſo. Præterea relatio, quæ eſſet in Deo, neceſſariò fundaretur in ratione principij. Quia omnis alia relatio ſupponit eſſentialiter relationem fundatam in ratione principij. Nihil autem diuinum ſupponit, ante ſe, aliquid aliud, tanquàm principium, & tanquam prius in eodem genere; cum omne Diuinum, ex ſuo conceptu, ſit primum ſui generis. Demum, vt iterum dictum eſt, omne; quod eſt in Deo, eſt Deus, qui eſt ſummum, & maximum ens; ac proindè nihil Diuinum eſt debilis entitatis, & parùm habens de eſſe. Repugnat ergò, vt dentur in Deo relationes aliquæ reales.

3. Notio eſt prædicatū, per quod res dignoſcitur ab alijs, & ſortitur nomen propriū. Deus autem non habet nomen, per quod dignoſcatur, & diſtinguatur ab alijs. Quia, vt dicit Dionyſ. c. 1. de Diuin. nomin. *Neque nomen eius eſt, neque opinio.* Et Prouerb. 30. 4. *Quod nomen eius*, dicitur, *& quod nomen Filij eius, ſi noſti?* Quaſi dicat, nullum. Et ſiquidem admittatur nomen

Dei,non niſi vnicum realiter admittendum eſt. Quia eſſe eius eſt vnicum, & ſimpliciſſimum. Ergo in Deo, vel nulla notio eſt, vel certè nõ niſi vnica admittenda eſt. Conſequenter nulla eſt proprietas Dei, vel certè non niſi vnica eſt. Quia vnumquodq; eſt per ſuam proprietatem, vel proprietates eſt diſtinguibile, diſcernibile, ac nominabile.

4. Si darentur plures Perſonæ in Deo, darentur plures habentes Deitatem, & quarum ſingulæ eſſent Diuinæ, & Deus; ergo darentur plures Dij: ſicut plures Perſonæ humanæ, ſeu habentes humanitatem, ſunt plures homines. Quæ ſequela eſt perabſurda. vt patet ex quæſt. 3. Deinde vbi eſt pluralitas aliqua determinata, ibi eſt numerus. Numerus autem repugnat Deo. Quia eſt ſpecies quantitatis, quæ repugnat Deo à toto genere, vt indidem conſtat.

Art. 1. Reſp. Myſterium Trinitatis Diuinæ, cuius exiſtentia ſtabilita eſt, & protecta poſſibilitas, in quæſt. præcedenti, duo includit in ſe; vnitatem Naturæ, & pluralitatem Perſonarum. De vnitate dictum eſt ſatis q. 3. & ſeqq. Circa pluralitatem duo exponenda ſunt. Primum, an detur in Deo principium ſufficiens eius pluralitatis complectentis tres tantùm Perſonas, conſtitutum per Proceſſiones, relationes, notiones, & proprietates; &, an hæc eadem ſint neceſſaria ad realem diſtinctionem, & pluralitatē prædicatorum in Deo. Hoc ſecundum exponetur in quæſtione ſequenti; Primum verò in quæſtione præſenti. Sed priùs explicandi ſunt termini, quorum videlicet expoſitio meritò in omni diſciplina præmittitur expoſitioni rerum, ſed maiori cum neceſſitate circa Myſterium Diuinæ Trinitatis, circa quod nimirùm vel maximè verificatur illud Hieronymi apud Magiſtrum in 4. diſt. 13. fin. *Ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæreſis*. Cùm enim circa Deum vtamur vocibus, quæ primitùs impoſitæ fuere rebus creatis, omnis noſtra locutio circa Deum, eſt incompacta,

vt dicit Dionyſ. propter modum eſſendi *Diuinum*, infinitè diſtantem à modo eſſendi creato; ſed eſt incompacta multò magis, ideòque periculoſior circa myſterium *Trinitatis*, vtpotè oppoſitum, & non ſolùm infinitè diſſimile, quoad ſuum modum eſſendi, modo eſſendi creaturarũ.

Art.2. Itaque Proceſſio eſt emanatio & origo vnius ab alio; ſeu, eſt id, ratione cuius *formaliter vnum eſt*, ſeu producitur ab alio. Relatio ex Philoſopho in prædicamento ad aliquid, Eſt, cuius eſſe eſt ad aliud eſſe; ſeu eſt habitudo vnius ad aliud. Quæ purè refert, dicitur prædicamentalis, vt quæ eſt dextri ad ſiniſtrum. Tranſcendentalis verò, quæ aliquid aliud prætereà præſtat, vt quæ eſt gignentis ad genitum. Notio ſumitur in præſenti obiectiuè, & eſt prædicatum, ratione cuius vnumquodque eſt notabile, ac deſignabile ſecundùm quod ipſum, atq; diſcernibile ab alijs. Confunditur non rarò cum notione *proprietas*, ſed non ſemper, nec apud omnes, vt obſeruat ea, qua ſolet, abundantiã eruditionis multiplicis Montoya d.47. de Trinit.ſect.5.

Art.3. Dicendum iam eſt, dari in Deo duas Proceſſiones reales; alteram propriam Filij, alteram propriam *Spiritus Sancti*. De proceſſione propria Filij dicitur Ian.[8].42. *Ego enim ex Deo proceſsi, & veni*. & c.27. *& credidiſtis, quia ego à Deo exiui. Exiui à Patre, & veni in mundum*: De Proceſſione propria Spiritus Sancti dicitur in eodem Ioannis Euangelio 15. 26. *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit*. Prior proceſſio eſt per intellectum, & poſterior per voluntatem, vti liquet ex teſtimonijs indicatis q. 4. in 5. ratione dubitandi, ex cuius reſponſione patet, quo ſenſu verificetur vtrumq; idemq; patebit clariùs ex dicendis. Ratio dualitatis proceſſionum realium in Deo, eſt; quia in natura intellectuali duo ſolùm ſunt genera operationum immanentium in ipſa, nempè intelle-

ctus,

ctus, & voluntatis. Quia verò Deus comprehendit perfectè omnia intelligibilia vnico actu intellectus, & ſimiliter omnia volibilia vnico actu voluntatis, vt dictum eſt ſuprà; propterea non datur vlterior proceſſionum diſtinctio, & multiplicatio realis, ſed ſiſtitur in dualitate. Vtraque Proceſſio diuiditur in actiuam indiſtinctam à principio producente, & in paſſiuam indiſtinctam à termino producto. Nempè in Deo tàm principium, quàm terminus ſunt intrinſecè vltimò determinata per ſe ipſa præcisè, illud, vt producat, iſte, vt producatur; atque in eiuſmodi determinatione conſiſtit formaliter conceptus Proceſsionis actiuæ, & paſſiuæ. Qua etiam de cauſa Productio actiua Creaturarum, quatenùs productarum à Deo meritò ponitur à Diuo Thoma, & ab alijs communiter indiſtincta realiter à Deo, quatenùs liberè volente exiſtentiam ipſarum.

Art. 4. Proceſſio per intellectum dicitur, & eſt verè generatio, vt infrà oſtendetur. Vndè actiua eiuſmodi Proceſſio fundat relationem Patris in perſona producente; Paſſiua verò, relationem Filij in perſona producta. Similiter Proceſſio, quæ eſt per voluntatem, dicitur, & eſt Spiratio; & quæ actiua eſt fundat relationem Spiratoris, in perſonis Spirantibus, nempè in Patre, & Filio; Paſſiua verò, relationem Spirati in Perſona ſpirata, nempè in Spiritu Sancto. Quare ad duas proceſſiones Diuinas, conſequuntur quatuor relationes in Deo; & ſunt reales; quia Proceſſiones, in quibus fundantur, ſunt itidem reales.

Art. 5. Eadem porrò prædicata, quæ comparatione mutua perſonarum ſecundum ſe, dicuntur relationes, comparatione earundem cum eſſentia & naturà, quæ eſt illis omnibus communis, dicuntur proprietates Perſonales; & comparatione intellectus dicuntur notiones. Verùm quæ ſub conceptu relationum, ſunt quatuor, vt liquet ex enumeratione facta, ſub con-

cepta proprietatum, ſunt tantùm tres. Quia vna ex relationibus, nempe relatio ſpiratoris eſt communis duabus perſonis, Patri, & Filio. Quod antè eſt cõmune duobus, reſpectu neutrius eorſim, ſed nec reſpectu vtriuſque ſimul dicitur proprium: qua etiam ratione, eſſentia non dicitur proprietas Perſonarum, neq; coniunctim, neque ſeorſim. Quia videlicet proprietas eſt vox ſignificatiua prædicati, quatenùs deuincti ſingulariter vni ſoli Perſonæ. Vnde Auguſt lib.3. contra Maximinum c.10.fin. *Pater ait, Filius, & Spiritus Sanctus, & propter indiuiduam Deitatem, vnus Deus eſt. & propter vniuſcuiuſque proprietatem Tres Perſonæ ſunt.* E conuerſo notiones numerantur a Theologis communiter quinque, apud Magiſtrum diſt.28.& cum D.Thoma quæſt.32.art.3. Ex doctrina communi Sanctorum Patrum, quos exhibent Montoya de Trinit.diſp.46.ſect.1, & 2. Et Petauius lib. 4. in Præm. Superadditur enim, quatuor iam enumeratis relationibus, iiſdemque ſimul rationibus, innaſcibilitas, ſeu ingenerabilitas, quæ eſt altera notio, propria Patris, quatenùs ſignificat improducibilitatem prout coniunctam cum incommunicabilitate per productionem realem ab alio, ſiue virtualiter, ſiue realiter diſtinctam. Quæ combinatio prædicatorum ſoli conuenit Patri, ratione Paternitatis. Quia eſſentia Diuina, & virtus Spiratiua, licet non producantur realiter, communicantur tamen, per productionẽ, Filio, & Spiritui Sancto. Ipſe verò Filius, & Spiritus Sanctus, verè & realiter producuntur. Soli igitur conuenit Patri, tanquam notio peculiaris ipſius, innaſcibilitas, & ingenerabilitas, prout excludit ſimul productionem paſſiuam ſui. & ſui communicationem per productionem. Sola porrò ea quinque prædicata, modò numerata, dicuntur notiones, tametſi alia plura prædicata diſtincta ratione noſtra, conueniunt formaliter Perſonis Diuinis. Quia ſola illa quinq; habeant præcipuam quandam vim ingenerandi

in audiente apprehenſionem ſpecialem dignitatis in perſonis Diuinis. Vnumquodq; autem notificatur decentiùs per ea, quæ peculiariter ſpectant ad dignitatem ipſius. Decet verò, vt Perſonæ Diuinæ notificentur quàm decentiſſimè; ideòque vt notificentur per omnia, & ſola illa quinque prædicata, nempè Prima Perſona per Paternitatem, & innaſcibilitatem; ſecunda per Filiationem; vtraque ſimul per ſpirationem actiuam; ac demùm Tertia per ſpirationem paſſiuā.

Art. 6. Ex his omnibus infertur facilè intentum, de diſtinctione Trium Perſonarum in Deo. Quia proceſſio realis habet hoc ex ſuo conceptu, vt diſtinguat realiter principiū producens à termino producto. Neceſſe ſimiliter eſt, vt quod realiter refertur ad aliquid, diſtinguatur ab illo realiter. Neque verò realiter proprium poteſt ineſſe, niſi realiter diſtincto ab ijs, quibus illud non eſt proprium quatenùs proprium opponitur communi, & non tantùm alieno, quo ſenſu vſurpatur in præſenti. Denique notio realiter ſpecialis alicuius non permittit identitatem realem eiuſdem cum illo, à quo eſt diſcernibile per ipſam. Quia nihil realiter producit ſe ipſum; aut refertur ad ſe ipſum; aut habet aliquid realiter proprium, ſeu non commune realiter alteri, niſi diſtinguatur realiter ab ipſo aut deniq; habet, vndè ſit diſcernibile realiter ab alio, abſque diſtinctione reali ab ipſo. Per hæc igitur omnia, & ſingula diſtinguuntur inter ſe realiter Perſonæ Diuinæ, quæ per eadē ſe inuicem reſpiciūt, ac connotant, & opponūtur inter ſe mutuò. Iiſdem etiam, per accommodā eorundem diſtributionem, conſtituitur in ſe intrinſecè vnaquæque perſona. Quia ad eadem reducitur, quidquid vnicuiq. Perſonæ ſingulariter cōuenit.

Art. 7. Proceſſio itaque actiua per Intellectū, conſtituit primam Perſonam Patris, & diſtinguitur realiter à ſecunda Perſona Filij. Quæ ſimiliter conſtituitur, & viciſſim diſtinguitur à Patre per Proceſſionem paſſiuam intellectualem. Simi-

liter proceſſio actiua per voluntatem, quæ eſt, communis primæ & ſecundæ Perſonæ, conſtituit vtramque, non in ratione Perſonæ, aut Perſonarum, vt inferiùs oſtendetur, ſed indiuiſim in ratione vnius ſpiratoris, & vtramlibet, ac vtrãque ſimul diſtinguit realiter à Tertia Perſona Spiritus ſancti. Quæ eodem modo conſtituitur ſpiratione paſſiua, & diſtinguitur à duabus Perſonis ſpirantibus, nec non à ſpiratore, qui eſt indiuiſim Pater & Filius. Eadem eſt proportionalis ratio, de relationibus, quaſi prædicamentalibus, fundatis in Proceſſionibus: quæ proceſſiones, quatenùs tales, ſunt relationes tranſcẽdentales. Eadem quoque eſt ratio de proprietatibus, vt liquet ex data ipſarum expoſitione; vti etiam liquet ex notionum expoſitione de conſtitutione, & diſtinctione Perſonarum per ipſas. Art. 8. Hæc porrò omnia ſunt indiſtincta inter ſe virtualiter intrinſecè, in vnaquaque Perſona, quatenùs ſingulariter dicuntur de ipſa. Quia nullum eſt tertium prædicatum, in quo realiter diſtinguantur: ideòque ea omnia dicuntur eodem modo obiectiuè de vnaquaque Perſona, deque nullo eorum eſt prædicabile, aut negabile aliquid, quod non ſit eodem modo prædicabile, & negabile de reliquis; quantum eſt ex parte obiecti, & independenter à modo noſtro cõcipiendi, vt patet ex dictis quæſt. 4. circa naturam & conceptum quidditatiuum diſtinctionis virtualis intrinſecæ. Omnibus itaque eis prædicatis, nempè originibus, ſeu proceſſionibus, relationibus, proprietatibus notionibus æqualiter eodemque prorsùs modo, conſtituuntur in ſe, & inter ſe diſtinguuntur obiectiuè Tres ſolæ Perſonæ Diuinæ. Nempè vnaquæque; omnibus ſuis eiuſmodi prædicatis. Ratione autem noſtra, & ſecundum modum noſtrum concipiendi, relatè ad connotata extrinſeca, ſeu relatè ad obiecta, creata, conſignificata in obliquo, proceſſio, ſeu origo, tàm actiua, quàm paſſiua præcedit formaliter, & conſtituendo, & diſtinguendo vnamquamq;

quamq; proportionaliter, ſeu reſpectiuè, Perſonam. Quia Proceſſio fundatur immediatè in eſſe, & immediatè terminatur ad eſſe ſecundum ſe; Cùm relatio formaliter vt talis, nec non proprietas, & notio ſuperaddant ipſi eſſe, conceptũ aliquomodo comparatiuum formaliter vnius cũ alio. Ipſum verò eſſe ſecundùm ſe, eſt in vnoquoque primum omnium, ratione noſtra; cum in ipſo eſſe fundentur cætera omnia; eidemque ſuperaddantur, ratione noſtra, ad modũ compoſiti, reſpectu ſimplicis. Eſſe autem proprium, & peculiare Perſonarum Diuinarum, conſiſtit formaliter in oppoſitione cuiuſque Perſonæ, reſpectu aliarum duarum, vt dicetur in quæſtione ſequenti. Ergò ratio proceſſionis, quæ eſt prima ratio oppoſitionis, cum ſit ratio oppoſitionis ſecundùm ipſum eſſe; eſt etiam prima ratio formaliſſima conſtitutionis, & diſtinctionis, ex modo noſtro concipiendi. Ex his igitur omnibus conſtat, an, & quo numero, & cum quo munere dentur in Deo, ea, de quibus quæſitum fuerat, eademque eſſe principium ſufficiens diſtinctionis realis prædicatorum in Deo, conſtituentium in ſe, & diſtinguentium in er ſe, non plures, nec pauciores, quàm tres Perſonas.

Ad 1. Proceſſio in primis, non ſupponit vnicè pro motu ad extrà, ſed pro qualibet operatione, etiam immanente. Procedit enim & intellectio ab intelligente, & volitio à volente, & ſic de alijs eiuſmodi. Deinde proceſſio ex ſuo conceptu, non inducit diuerſitatem, quoad omnia, inter procedentem & productum, ſed præcisè, quoad id, quod producit, & quod producitur, quatenùs producit, & producitur. Neque verò repugnat diuinæ ſimplicitati omnis omninò diuerſitas prædicatorum, ſed ſolùm diuerſitas partiũ vnitarũ inter ſe, aut non habentium identitatem realem propriè talẽ cũ Diuinitate, quæ eſt perfectè vna, & perfectè vnica, quatenùs Diuinitas eſt. Deniq. omnia, quæ sũt in Deo sũt indiſtincta realiter à Deo, & exiſtunt vi Deitatis,

tis, quæ eſt à ſe etiam virtualiter. Vndè nihil Diuinum agnoſcit principium ſui extra Deũ. Quòd autem vnum prædicatum Dei ſit ab alio eiuſdẽ prædicato, eodemque poſterius ſola originis poſterioritate, non tollit, quo minùs vtrumque abſolutè & ſimpliciter ſit ens à ſe. Quia non tollit, quominùs vtrumque ſit à Deo, cui ſub conceptu entis à ſe, ſolùm negatur principium extra ipſum, & diſtinctum ab ipſo reſpectu prædicatorum omnium identificatorum realiter cum eodem.

Art. 1. Ad 2. Relationi negatur prædicatio de aliquo. Quia, vt relatio eſt formaliter, eſt ad aliquid, & non in aliquo; ideoque formaliter dicitur ad aliquid, & non de aliquo. Quod tamen non obſtat, quominùs relatio, ſecundùm Conceptum *In*, qui eſt ipſi communis cum alijs accidentibus, dicatur re ipſa de ſubiecto, quod refert, & cui re ipſa ineſt. Multò verò magis, dicitur de Deo ſua relatio, ſecundũ eundem Cõceptum *In*. Quia eſt idem realiter cum ipſo. Diſtinctio iſta relationis, per conceptum *in*, & per conceptum *ad*, inducta eſt à Theologis iam olim, claritatis gratia, quam tamen, an obtinuerint, an impedierint, non admodùm liquet, ſatis conſtat; præciſionem relationis à Conceptu *ad* per conceptum ſolius *in* eſſe præciſionem à ratione differentiali eiuſdem. Quia, quòd relatio inſit rei, quam refert, eſt ipſi omninò commune cum omnibus alijs, cuiuſcunque generis, prædicatis conuenientibus vnicuiuis entitati. Vnde, quæ dicuntur de relatione præciſè ſecundùm conceptum *in*, non dicuntur de relatione, vt relatio eſt formaliter, ſed de ipſa materialiter ſumpta, niſi fiat conceptus reflexus, ſeu quaſi reflexus ipſius rationis formalis *ad* quatenùs identificatæ vel qualitercunque coniunctæ cum eo, quod refert ad aliud, ſeu facit ad aliud ſe habere. Quapropter, quod dictum eſt de relatione, ſecundum conceptum *in* eſſe prædicabilem de ſubiecto, cui ineſt, non verò ſecundùm

dùm conceptum *ad*, perindè re ipſa eſt, ac relationem adæquatè ſumptam non comparari ab intellectu formaliter, & explicitè cum termino, ad quem refert, per actum intellectus, per quem formaliter & explicitè comparatur cum ſubiecto, ſeu quaſi ſubiecto, cui ineſt, & quod refert. Quæ diuerſa comparabilitas per actum intellectus, eſt peculiaris, & propria relationis; cùm cætera, quatenùs præſcindentia à relatione ſolùm ſint comparabilia per intellectum, cum ſubiecto, ſeu quaſi ſubiecto, cui inſunt.

Art. 2. Deindè relationi non eſt deuincta diſtinctio inter extrema relata, niſi quatenùs alterum eorum refert ad alterum. Vnde relatio diuina ad intra ſolas multiplicat Perſonas, & nō naturam. Quia ſolas refert Perſonas, & non naturam; Quandoquidem ſolæ producunt, & producuntur Perſonalitates, ſeu Perſonæ ratione perſonalitatum; non verò natura ſeu Perſonæ ratione naturæ, vt dictū eſt, & exponetur magis infrà. Neq. verò repugnat Deo, ſicut repugnat creaturis, pluralitas realis realiter identificata, cum vnitate reali, ſecundùm diuerſa prædicata, vt dictum eſt in quæſtione præcedenti; atq; adeò non repugnat producibilitas actiua, & paſſiua quoad aliqua prædicata coniuncta cum omnimoda improducibilitate quoad aliud prædicatum indiſtinctum realiter ab illis: & conſequenter nec repugnat proportionalis relatio, & non relatio inductiua pluralitatis, & vnitatis ſecundùm diuerſa, diuerſitate virtuali intrinſeca.

Art. 3. Prætereà relatio Dei ad intrà, conuenit ipſi neceſſariò, ex natura rei. Relatio verò ad extra conuenit eidem libere per actus intellectus & voluntatis, & non præcisè ex ſua natura, ſecundùm ſe, vnde relatio ad intra, dicitur, & eſt omninò realis, vtpotè conueniens ex natura rei, & non per actus rationis. Relatio verò ad extra, eſt ſolùm relatio rationis ex parte Dei, vtpotè conſtituta eatenùs per ſolos actus rationis; ſolumque eſt realis ex parte creaturarum.

Art.1. Ad 4. In quæſtione ſequenti innoteſcet Perſonas Diuinas importare in recto Perſonalitates, quæ ſunt plures, & in obliquo Deitatem, quæ eſt vna, atque conceptum Dei oppoſito modo ſe habere; ideòque Deũ eſſe vnum, & Perſonas eſſe plures. Quæ diuerſitas ſecundùm rem ipſam, & quoad fundamentum eiuſmodi diuerſitatis noſtrorũ conceptuum, repugnat in rebus creatis, propter repugnantiam identitatis realis inter vnitatem, & pluralitatem reales, ſuperiùs explicatam.

Art.2. Controuerſia de numero, quæ tangitur in obiectione, licet fuſiſsimè à nonnullis tractetur, plurimis hinc & indè argumentis & notationibus, re ipſa eſt leuis, & dirimitur facilè, notata duplici vnitatis vſurpatione, quam tradit D.Thomas de Potentia. q.9. art.7. & in præſenti. q.30. art.3. cum fundamēto in Philoſopho diſertè 4. Phyſ. c. 12. tex. 135. numerum fieri vel diuiſione continui, vel diuiſione communis, in quo vniuntur diuiſa. Itaque vnum ex mente D. Thomæ ſumitur primo, vt prædicatum tranſcendentale conuertibile cum ente, prout ſuperaddens ſolam negationem diuiſionis, ſupra conceptum abſolutum ipſius entis ſecundùm ſe; atque hæc vnitas eſt communis rebus materialibus, & immaterialibus, compoſitis & ſimplicibus, ſicut eſt communis ipſa ratio entis. Secundò vnum vſurpatur vt proprietas rei materialis inducētis multiplicitatem indiuidualem per diuiſionem ſui, & per adiunctam collectionem accidentium indiuidualium. Hæc poſterior vnitas eſt principium numeri, qui eſt ſpecies quantitatis diſcretæ, ideòque repugnat Deo, ſimul cum numero fundato in ipſa. Quia repugnat Deo quantitas, & conſequenter diuiſio, & numerabilitas fundatæ in quantitate, & conſtituentes determinatam ſpeciem quantitatis. At prior vnitas nullā in ſuo conceptu includit imperfectionē, ideòq; conuenit Deo, & ſecundùm abſoluta, & ſecundũ relatiua. Quia verè, quoad abſoluta, non datur

niſi

niſi vna vnitas, non datur in Deo numerus rea-lis,quoad abſoluta. Ratione contraria datur nu-merus in eadem,quoad relatiua,fundatus in vni-tate tranſcendentali, & conuertibili cum ente. Quia dantur plures eiuſmodi vnitates reales, quoad relatiua, & conſequenter datur numerus quoad eadē fundatus in eadē vnitate. Quia nu-merus eſt indiſtinctus à pluralitate vnitatū,eſtq; eiuſdem generis, cuius ſunt ipſæ vnitates. Cùm igitur vnaquæque perſona ſit verè, ac propriè vna vnitate tranſcendentali,quatenùs ita eſt in diuiſa in ſe,vt ſimul ſit diuiſa à reliquis duabus, includens in ſe negationem identitatis cum illis, id eſt, diuiſionem ab iiſdem, coniunctam cum indiuiſione ſui in ſe, ſintq; ſimul plures realiter perſonæ, ideſt, plures vnitates; patet dari in Deo numerum realem Perſonarum, nempè Ter-narium. Qua de cauſa Deus verè & propriè di-citur Trinitas.

Ar.3. Notandum hic eſt cum Valentia, Arru-bal, & alijs, non poſſe Deum ſimiliter dici Tri-plicitatem, aut Triplicem. Quia Triplicitas, vl-tra numerum ternarium, affirmabilem propriè de Perſonis Diuinis ſenſu explicato, ſuper-addit proportionem exceſſus in eo, quod dici-tur triplex, ſuper illud, reſpectu cuius dici-tur triplex; exceſſus vero non ſolùm quoad numerum, ſed etiam quoad magnitudinem, & quoad conceptum realiter adæquatum rei ſigni-ficatæ. Huiuſmodi autem exceſſus non habet lo-cum in Deo, nec conuenit tribus Perſonis ſimul ſumptis reſpectu cuiuſq; perſonæ ſeorſim ſum-ptæ, vt infra dicetur ſemel atque iterùm. Hinc Conciliū Toletanū.11. in Confeſſione fidei,de-clarat: *Hæc eſt Sanctæ Trinitatis relata narratio, quæ non triplex, ſed Trinitas dici debet.* Idem tra-ditur fuſiùs ab Auguſt.l.6.de Trinit c:8. Licitū nihilominùs eſſe, ac tolerandum vſum duplicis, triplicis,duplicitatis,& triplicitatis,adiūctis par-ticulis expreſsè referentibus, ac reſtringentibus ad notionalia,pluribus SS. PP. Exemplis com-monſtrat Mont.d.38.de Trinit.ſect.4.

QVÆSTIO XL.

Vtrum perfectiones, aliaque Prædicata Diuina, multiplicentur iuxta multiplicitatem Perſonarum?

VIDENTVR multiplicari præſertim Perfectiones. 1. Quia relationes, & Perſonalitates Diuinæ ex ſe præciſè, & prout diſtinctæ virtualiter ab eſſentia, ſunt prædicata ſimpliciter, & abſolutè neceſſaria; neceſſariò proindè volita à Deo, minimeque contemptibilia ab eodem; diſtincta ab omni ente creato, id eſt, ab omni finito, ac limitato; & capacia identitatis realis cum Deo; ac demum talia, quibus ſublatis, nec Deus eſſet Deus, nec eſſet infinitè perfectus, neque completè beatus; & cum quibus, tanquàm cum tribus peculiaribus pulchritudinis infinitæ acceſſionibus, & quaſi partibus, reuelatur per fidem, quoddam, vltra captum rationis naturalis, ſummè & infinitè pulchrum, quod eſt Deus Trinus, & Vnus, non minùs amabilis ac adorabilis, quà Trinus eſt; quàm quà eſt vnus. Hæc autem omnia & ſingula includũt in ſuo conceptu formali, rationem bonitatis & perfectionis peculiaris, vt per ſe patet. Ea verò omnia attribuunt frequenter Perſonalitatibus Diuinis Sancti Patres, efferentes ſimul pluraliter perfectionem circa ipſas, apud Faſol. q. 28. art. 2. dubit. 5. à nu. 129. Dubitari igitur minimè poteſt, quin Perſonæ Diuinæ, quatenùs præſcindunt ab eſſentia Diuina, præditæ ſint perfectione peculiari, eamque multiplicent pro multiplicitate Perſonarum.

2. Perſonalitatibus, & relationibus Diuinis, vt præciſis à natura Diuina, conuenit formaliter

maliter ratione ſui eſſe verè & propriè tales, atque eſſe oppoſitas nihilo, & repugnantiæ ſui. Aliàs non eſſent in Deo tres realitates, ſed ſolùm tria quædam prædicata diſtincta per rationem concipientem ad modum relatiuorum, quæ non ſunt in ſe intrinſecè relatiua. Quæ eſt hæreſis olim tradita à Gilberto Porretano, & reprobata ab omnis Catholicis. De quâ re videri poteſt Montoya diſp. 26. de Trinit. Nequit autem multiplicari eſſe, ſeu ratio entitatis realis, quin ſimul multiplicentur prædicata tranſcendentia veri & boni. Quæ videlicet ſunt conuertibilia formaliter cum ente, & cum realitate poſitiua. Ergo dantur in Deo tres ſimiliter veritates, & tres bonitates reales; id eſt, totidem perfectiones reales.

3. Humanitati aſſumptæ à Verbo Diuino, ſola vnita eſt Perſonalitas, & non natura, vt ſtatuitur quæſt. 21. de Incarnat. & nihilominus eadē Humanitas ſanctificata eſt, & ineffabiliter perfecta per eam vnionem, vt habetur ibid. quæſt. 24 Ergo communicatio perſonalitatis ſecundùm ſe formaliter, eſt communicatio perfectionis; Atq; ideò ineſt perfectio aliqua peculiaris perſonalitatibus Diuinis ſecundùm ſe.

4. Conceptus Perſonæ ex ſua ratione eſt abſolutus minimèque relatiuus. Quia eſt conceptus ſubſiſtentis in ſe, & per ſe; in quo conceptu nulla exprimitur, aut continetur relatio ad aliquid aliud. Ergo ſicut nihilominùs multiplicatur in Deo realiter Perſonalitas, propter identitatem cum relatione; ita cætera quoque abſoluta multiplicantur in Deo realiter, propter eãdem identitatem cum relationibus.

Art. 1. Reſp. *In Diuinis omnia eſſe idem, vbi non obuiat relationis oppoſitio*, Eſt dignitas Theologica, munita auctoritate Concilij Toletani 11. & Florentini, atque vnanimi conſenſu SS PP. apud Montoyam diſp 9. de Trinit. ſect. 2. & 5. & diſp. 68. ſect. 4. Toletanum in Confeſſione fidei c. 1. *In relatione Perſonarum*, ait, *numerus cernitur*. Et

paulò

paulò poſt. *Hoc ſolùm numerum inſinuant, quod ad inuicem ſunt; & in hoc numero carent, quod in ſe ſunt* in Florentino ſeſſ. 18. §. *Dixi Equidem. ſola relatio*, ait Ioannes Theologus approbante tacitè Concilio, *apud omnes Græcos, & Latinos Doctores, diuina proceſsione Perſonas multiplicat, ita vt non alia ratione, quàm vt relationis, vna Perſona ab alia differat*. Itaque nullum ex ijs prædicatis multiplicatur in Deo; penes quæ nulla obuiat relationis oppoſitio. Nulla autem obuiat relationis oppoſitio penes vllam perfectionem. Quia nulla eſt talis oppoſitio penes Diuinitatē, quæ per ſe ipſam eſt conceptus, & cumulus omnis perfectionis in omni genere, vt patet ex q. 4. & ex demonſtrationibus datis q 2. Nulla igitur eſt multiplicitas, & diſtinctio realis perfectionū in Deo, ſed omnis perfectio & bonitas per ſe æſtimabilis, eſt communis omnibus Perſonis, ſicut eſt communis Diuinitas. Ergo Perſonalitates Diuinæ diſtinguuntur virtualiter intrinſecè ab omni eiuſmodi perfectione, ſicut diſtinguuntur à Diuinitate, & ab omni alio prædicato abſoluto, & communi. Cuilibet namque communi conuenit prædicatum contradictoriū eius, quod cōuenit Perſonalitatibus & relationibus ſecūdùm ſe; vtpotè non communibus. Ex quà ratione apparet, implicare in terminis doctrinam eorū, qui ex vna parte affirmant, Perſonalitatibus, vt diſtinctis virtualiter ab eſſentia, conuenire perfectionem peculiarem, & ſimul ex alia parte dicunt, vnam eandemque eſſe perfectionem Perſonarum Diuinarum, nec multiplicari pro multiplicitate ipſarum: Quam aſſertionum mutuam repugnantiam meritò pluribus inſequitur Suarez lib. 3. de Trinit. c. 9. n. 7.

Art. 2. Hæc eadem vnitas & indiuiſio perfectionis Perſonarum Diuinarum, confirmari vlteriùs poteſt ex Auguſtino lib. 1. de doctr. Chriſt. c. 5. vbi concedit in Deo tres res, & vnam, & tamen immediatè ſubiungit negationem triplicis ſimiliter perfectionis, dicens: *Eadem tribus æternitas, eadem incommutabilitas, eadem maieſtas* id

eſt,

eſt, idem cumulus omnium perfectionum. Illuſtrat iſtam Auguſtini ſententiam comparatione Eſſentiæ D. Thomas quæſt. 42. art. 4. ad 2. *Sicut igitur, ait, eadem eſſentia, quæ in Patre eſt Paternitas, in Filio eſt filiatio, ita eadem dignitas, quæ in Patre eſt Paternitas, in Filio eſt filiatio*: Et qu. 2. de potentia art. 4. ad 14. *Sicut Paternitas in Patre*, ait, *& filiatio in Filio ſunt vna eſſentia: Ita & ſunt vna dignitas, & vna Bonitas* Non igitur eo modo ſunt in Deo tres perfectiones pertinẽtes ad conceptum Maieſtatis, id eſt, per ſe æſtimabiles, ſicut ſunt tres res; ſed eſt vna tantummodò eiuſmodi Perfectio communis, ſicut eſt vna Eſſentia & vna natura. Adde, ſicut eſt vna virtus ſpiratiua, & vna ſpiratio in Patre & Filio diſtincta virtualiter intrinſecè ab vtroque, & vtrique communis, non aliâ porfectò de cauſa, niſi quia, quoad ſpirandum, nullam habent oppoſitionem inter ſe; ſicut nulla Perſona habet vllam oppoſitionem cum alia, quoad infinitatem perfectionis in omni genere, nĕpè quoad Diuinitatem, quæ ſe ipſa formaliter eſt infinita perfectio, & cumulus omnis puræ perfectionis in omni genere includens in ſe omnem perfectionem expertem imperfectionis, eodem prorsùs modo, quo excludit à ſe omnem imperfectionem, ſeu defectum imperfectionis, vt liquet ex illa quæſt. 14. ac proindè includens in ſe non tantùm æquiualenter, vt quidam reſpondent, ſed etiam formaliter omnem & quamlibet eiuſmodi perfectionem; quandoquidem excludit à ſe per ſe ipſam formaliter omnem imperfectionem & defectum.

Art 3. Accedit, neque Aſeitatem, neque Omnipotentiam, neque æternitatem, aut immenſitatem neque libertatem, aut dominationem, neq; ſapientiam, aut ſanctitatem, aut aliquam aliam eiuſmodi perfectionem dignam Deo & maniſeſtè pertinentem ad conceptum maieſtatis Diuinæ, multiplicari in Perſonis, vt patet inter alia, ex Symbolo Athanaſij: *Et tamen non Tres æterni, ſed*

vnus

vnus æternus: ſicuti non Tres increati, &c. Quænam autem, rogo, magna infinita, & digna Deo perfectio eſſe poteſt, vi cuius formaliter nihil fieri poteſt, nihil intelligi, nihil diſcerni, & quæ ratione ſui nullibi, & nuſquam eſſe poteſt, & quæ ratione ſui, nec hoc quidem habere poſſit, vt ſit increata, id eſt, diſſidens ab ente creato? & ſic de ſimilibus omnis generis perfectionibus nominabilibus de Deo, & in Deo; oporteret itaque nominare perfectionem aliquam peculiarem repertam in Perſonis, & non præintellectam formaliter, vt communem in Diuinitate, ſeu eſſentia Diuina ſecundùm ſe. Nempè Perfectio eſt conceptus quaſi reflexus ſupponens conceptum alium obiectiuum, & prædicatum, per quod tali quodam determinato modo melioretur, & redatur per ſe æſtimabilis res. cui ineſt. Aſſerta perfectione, & non aſſignato aliquo eiuſmodi prædicato, nihil fit, nihilque dicitur reipſa. Conceptum autem, & prædicatum eiuſmodi, nullum vnquam deſignare & nominare potuere Faſolus, Montoya, & alij contrariæ ſententiæ Auctores, apud ipſos, vt apparebit clariùs ex ſolutione argumentorum. Omnis igitur vera, & per ſe æſtimabilis perfectio, quæ datur in perſonis diuinis, eſt ab eis virtualiter intrinſecè diſtincta, vtpote iiſdem omnibus indiuiſim communis, ſicut eſt communis Diuinitas.

Art. 4. Iam verò, quidquid eſt commune Tribus Perſonis, vti eſt omne prædicatum, penes quod nulla eſt proceſſionis ſeu originis oppoſitio inter Perſonas, pertinet ad naturam, & continetur in conceptu ipſius, vt natura eſt, adæquatè ſumpto & diſtinguitur à Perſonis, ſeu potiùs Perſonalitatibus virtualiter intrinſecè. Ad Cóceptum verò perſonalitatum, prout diſtinctarum virtualiter intrinſecè a natura, pertinent, quæcunque ſunt inuicem incommunicabilia, & penes quæ reperitur in Deo eadem proceſſionis, ſeu originis oppoſitio. Quia in Concilio Florentino, ſeſſ. 18. 9. *Diuina ſubſtantia*, ſuppo-

nitur

tur ex vnanimi conſenſu Græcorum & Latinorum, *Subſtantiam* (id eſt, naturam) *à Perſona differre, vt communicabili, & vt commune differt à proprio.* Et Iuſtinianus Imperator in edicto fidei ad medium, ſtatuit: *Omnes Sanctos Patres conſonanter nos docere, naturam quidem, vel ſubſtantiam, vel formam, hoc, quod eſt commune, ſignificare. Subſiſtentiam autem, ſiue Perſonam, hoc, quod eſt ſpeciale.* Hinc vnanimi conſenſu recipiuntur à Theologis omnibus definitiones naturæ, & perſonæ, quas tradit Boetius lib. de duab. Nat. ſub init: *Natura eſt, vnamquamque rem informans ſpecifica* (id eſt, Communibus pluribus) *differentia. Perſona eſt rationalis naturæ indiuidua* (id eſt, incommunicabilis pluribus) *ſubſtantia.* Spectant igitur ad naturam, quæcunque ſunt communia Tribus Perſonis Diuinis; ad Perſonalitates verò, quæcunq; ſunt incommunicabilia, & diſcretiua vniuſcuiuſque Perſonæ à reliquis duabus, vel duarum ab vna. Cùm ergo, quæcunque ex ſuo conceptu important formaliter perfectionẽ aliquam per ſe æſtimabilem, ſint communia Tribus Perſonis; patet, ea omnia ad naturam, ſeu eſſentiam, & Diuinitatem pertinere; atque diſtingui virtualiter intrinſecè à Perſonalitatibus, nec multiplicari pro multiplicitate ipſarum. Ex quibus denique omnibus patet vlteriùs, quod in quæſtione præcedenti dilatum fuit in præſentem nempè Proceſſionem, ſeu originem, relationem, proprietatem, & notionem, ſeu notiones, ita eſſe ſufficientes ex ſe ad pluralitatem realem prædicatorum in Deo, & ad realem diſtinctionem Trium Perſonarum, vt eædem, ad eaſdem ſint omninò neceſſariæ.

Ad 1. Tota perfectio propria illorum prædicatorum, quæ recenſentur in obiectione tanquã propria Perſonarũ, atq; indiſtincta virtualiter intrinſecè ab eiſdẽ, præintelligitur formaliter in eſſentia Diuina quia Diuinitas per ſe ipsã formaliter eſt neceſſitas quaſi actiua, vti oſtendetur in quæſt. ſeq. vt dentur tres Perſonalitates reali-

realiter identificatæ cum Ipſa, adeoque diſtinctæ ab omni ſente creato, & creabili, & expertes omnis imperfectionis, & conſequenter amabiles neceſſariò ac infinitè. Eadem eſſentia eſt eodem modo exigentia ſuæ identitatis mutuæ cum ijſdē Perſonis, & repugnantia non exiſtentiæ ipſarum, & quaſi forma totius pulchritudinis, quæ ineſt eiſdem, & quam cum ijſdem eadem eſſentia cōſtituit. Conceditur itaque, Deum, quà Trinum, eſſe diligibilem, & adorabilē, non minùs quàm quà vnus eſt; ſed negatur eſſe diligibilem, & adorabilem ex Triplici motiuo. Sunt enim Tres diligibiles & adorabiles, ſeu ſunt tres termini ſummæ dilectionis & adorationis; non tamen ſunt Tria diligendi & adorandi motiua: ſed vnicum, & adæquatum motiuum eſt Diuinitas, quà mouent omnes Tres Perſonæ ſimul, & vna quælibet ſeorſim; ſicut ratione eiuſdem Diuinitatis omnes Tres Perſonæ, & vnaquæque ſunt Deus. Inde nimirum habent, & eo modo habent omne bonum, vnde & quo modo habent, vt ſint Deus, quod eſt maximè omnium, & quantum fieri poteſt, profundè conſiderandum. Nihil namque tutius eſt in naturâ, nihilque Gentilibus pariter, ac Catholicis magis peruium, magiſque indubitatum, quàm Deo, quà Deus eſt, conuenire formaliter, & non tātum virtualiter, aut æquiualenter, omnem puram perfectionem per ſe æſtimabilem, in quolibet genere, atque adeò omnem eiuſmodi æſtimationis titulum, omnemque rationem dignitatis & maieſtatis, atque omne meritum cultus, & amoris, eſſe indiſtincta omnibus modis obiectiuè à Diuinitate, & conſequenter diſtincta ab ijs omnibus, quæ diſtinguuntur à Diuinitate, eodem modo, quo ipſa diſtinguuntur à Diuinitate, ac demùm, quod inde manifeſtè ſequitur, eſſe diſtincta virtualiter intrinſecè à Perſonalitatibus, vtpotè diſtinctis virtualiter intrinſecè à Perſonalitatibus. Circa locutiones Patrum in plurali, & ſingulari, dùm loquuntur de Bonitate, & Per-

fectione Dei, patebit ex dicendis ad 4.

Ad 2. Non eſt quæſtio inter Theologos de realitate, veritate, & bonitate tranſcendentali Perſonarum communi prædicatis creatis, & increatis; paruis, & magnis, bonis, & malis; quàm ſolam conuincit obiectio. Sed quæſtio eſt de ſola Bonitate, & perfectione per ſe eſtimabili, id eſt, non ſolùm terminatiua, ſed etiam motiua amoris, & appretiationis per ſe, & ratione ſui formaliter, quam ne attingit quidem obiectio. Conceditur itaque, conuenire Perſonalitatibus, vt diſtinctis virtualiter ab Eſſentia, oppoſitionem ſui, cum nihilo, & Chymæra, terminabilitatem cognitionis veræ, affirmantis ipſas de ſe ipſis, & veri amoris, & appretiationis, volentis eiſdem omne, & ſummum bonum, eaſdemque præferentis omni bonitati finitæ, ac limitatæ. Negatur tamen Perſonalitatibus eodem modo conſideratis, atque præciſis à Diuinitate, conuenire magnitudinem aliquam entitatiuam, aut vim aliquam motiuam intellectus aut voluntatis. Hoc enim ſecundum non eſt prædicatum tranſcendentale, & conuertibile cum Ente, ſeu cum realitate qualicunqne, vt ſic, & in cõmuni, ſed ſolùm primum; quod non facit ad propoſitũ.

Ad 3. Sicut Perſonalitas Verbi Diuini eſt cõmunicatio paſſiua realiter & virtualiter immediata Diuinitatis reſpectu ſui: ita etiam eſt communicatio paſſiua virtualiter mediata, & realiter immediata eiuſdẽ reſpectu bonitatis aſſumptæ; & hac præciſè de cauſa, eam ſanctificat, & perficit, ſicut Deificat, & fundat communicationẽ idiomatum; quæ duo, certum eſt conuenire humanitati, non ratione Perſonalitatis ſecundùm ſe formaliter, ſed ratione Diuinitatis communicatæ, modo dicto, eidem Humanitati per eandem vnionem. Eodem autem modo, eademque ratione, qua conuenit Humanitati Deificatio, & communicatio Idiomatum per Vnionem Hypoſtaticam, conuenit etiam, quòd perficiatur & ſanctificetur, vt liquet ex quæſtione indicata in obiectione.

Art.1. Ad 4. Perſona, ex ſua ratione communi, & generica, non includit in ſuo conceptu, nec excludit relationem; ſed ab ea præſcindit; Includit verò ex ratione particulari Perſonæ Diuinæ: ſicut nec includit, nec excludit in cõmuni ſimplicitatem oppoſitam compoſitioni ex ſuppoſito & natura; includit verò in particulari Perſona Diuina. Ratio eſt, quia incommunicabilitas, quæ eſt de conceptu Perſonalitatis, vt dictum eſt, prouenire poteſt in alijs, & prouenit in omnibus ſuppoſitis creatis ex ſola limitatione entitatis, cui non eſt locus in Deo, vtpote infinito, ac illimitato reipſa, quoad omnia & ſingula, quæ ſunt in ipſo. Vndè ſola relationis oppoſitione reddi poteſt incommunicabile, vnum prædicatum Diuinum reſpectu alterius prædicati Diuini. Sola itaque eadem relatione conſtitui poteſt Deus, in ratione Perſonæ, reſpectu apprehendentis ipſum per fidem, & viſionem, quibus ſolis cognoſcuntur in Deo plura prædicata realiter diſtincta inter ſe, & indiſtincta ab alijs prædicatis Diuinis, ideoque communicabilia, & incommunicabilia comparatione diuerſa.

Art.2. Verùm quia ratione naturali non innoteſcit Deus, aut aliquid Diuinum, vt diſtinctũ præterquam à rebus creatis, à quibus omnibus diſtinguitur ratione limitationis earum, & eiſdẽ eſt incommunicabilis Deus, per ſua prædicata abſoluta; propterea ratione naturali ſufficienter apprehenditur Deus in ratione perſonæ cõceptu formali penitùs abſoluto. Neque verò contradicit fides huic concipiendi modo. Quia relationes Diuinæ ad Intrà, quæ innoteſcunt per ipſam, poſſunt eadem permittente concipi præcisè ſecundùm conceptum *In*. Quia præſcindentium nullum eſt mendacium, nullaque falſitas, ſed ſola imperfectio cognitionis minùs adæquata ſuo obiecto, quàm quæ non eſt, aut non vſque adeò eſt præciſiua. Secundùm autem conceptũ *In* nullam dicunt inter ſe oppoſitionem relatio-

 nis,

nes, adeoque Perſonalitates Diuinæ, ſed ſolam immanentiam in Diuinitate, conſtituendo ipſā in ratione ſufficientis adæquatè, vt ſit in ſe, & per ſe præcisè, nec non in ratione vltimò completæ realiter per ſe ipſam præcisè. Vnde patet dari in Deo *ſubſiſtentiam abſolutam diſtinctam* extrinſecè tantùm, ratione noſtra, à *ſubſiſtentia relatiua*. *Iſta diſtinctione rationis naturalis* apprehendentis Deum cum præciſione explicata; & fidei, atque viſionis beatæ apprehendentis eundem abſque tali præciſione, componitur, niſi fallor, legitime controuerſia de ſubſtantia, tum abſoluta, tùm relatiua Dei, quæ eſt longa apud alios nonnullos, & valde implicata, ob defectum diſtinctionis notatæ inter præciſionem rationis naturalis, & non præciſionem fidei, atque viſionis immediatæ Dei.

Art. 3. Cæterùm reipſa, & ſecundùm conceptum obiectiuum adæquatum, ſubſiſtentia, ſuppoſitum, Perſonalitas, & *Hypoſtaſis diuina*, (quæ ſunt idem formaliter ex vſu communi, poſt abolitam veterem controuerſiam de ſignificatione hypoſtaſis, vt obſeruant Vaſquez, & alij) includunt in ſe relationem, & oppoſitionem relationis propter rationem datam incommunicabilitatis ad intra ſola relatione tranſcendentali, ſeu origine ac Proceſſione, proprietate, & notione, ſeu notionibus, iuxta dicta ſuperiùs. Quâ de cauſa hæc nomina, & quæcunque alia ſignificant in recto eandem relationem, dicuntur in Deo pluraliter per ſe, vtpotè exprimentia primo loco rationem multiplicitatis. Dicuntur etiam pluraliter per ſe prædicata abſoluta, quatenùs ſignificata adiectiuè, vt Tres Perſonæ Diuinæ Tres Perſonæ æternæ &c. Quia nomen adiectiuum ſignificat ſuum obiectum ad modum adiacentis alteri, tanquam recto, ac proinde ſignificat illud obliquè, & in ſecundo loco. At eadem prædicata abſoluta in abſtracto, vel etiam in concreto, ſed ſignificata ſubſtantiuè, non dicuntur pluraliter per ſe, ſed tantùm ſingu-

ſingulariter, vt vna Deitas, vna omnipotẽtia, vna æternitas &c. Vnus Deus, vnus omnipotẽs, vnus æternus &c. Eadem ratione relatiuum cõmune duabus Perſonis, quale eſt principium ſpirationis, ſignificatum in abſtracto, vel etiam in concreto, ſed ſubſtantiuè, dicitur ſingulariter, pluraliter verò ſignificatum in concreto, & adiectiuè; vt vnus ſpirator, vnum Principium Spiritus ſancti, vna virtus ſpiratiua vna ſpiratio actiua, & duo ſpirantes, ſeu duæ Perſonæ ſpirantes. Iſtas duas regulas, circa prædicata præſertim abſoluta, illuſtrant pluribus, & exemplis, & authoritatibus, earumque expoſitionibus varijs, Theologi communiter, cum D. Th. in præſenti quæſt. 39. art 3. Ex vtraque autem, & ex regula priùs data, circa relatiua, ſequitur prædicata tranſcendentalia dici de Deo per ſe, & pluraliter, & ſingulariter; tùm in abſtracto, & in cõcreto; tùm ſubſtantiuè, & adiectiuè; idque docetur à Theologis communiter ibidem.

Art. 4. Addidi vbique *per ſe*. Quia aliquando fit oppoſitum per accidens. Primò propter vitandum abuſum hæreticorum, & ſenſum hæreticum ab illis inductum, quoad aliquas eiuſmodi voces, & propoſitiones, quæ propterea vitandæ ſunt, tametſi ex natura rei nullum illis ineſſet inconueniens. Secundò propter ſanum ſenſum inductum famliariter à SS. PP. in oppoſitis quibuſdam loquendi modis, ideòque receptis in ſcholis, iuxta mentem, & ſanam eorum intentionem. Poſtremò, quia non ſemper vſurpantur voces circa hoc myſterium, cum omni rigore, & proprietate, quoad modum ſignificãdi in recto, vel in obliquo, ideòque facilem eatenus veniam petuntque, dantque viciſſim Catholici, de quorum recta mente ac fide dubitari moraliter non poteſt, tametſi locutio non ſit omninò caſtigata, cùm huiuſmodi defectus faciliùs irrepat in iſto myſterio difficilis apprehenſionis, & difficilioris ſignificationis per voces à creaturis tranſlatas ad illud, vt iterum notatum

eſt ſupra. Eiuſmodi inuerſio, ſeu inflexio legitimæ ac iuſtæ in rigore ſignificationis accidit præcipuè circa perfectiones Diuinas, etiam per ſe æſtimabiles, quæ licet non multiplicentur realiter in Deo, vt oſtenſum eſt nihilominùs dicuntur nonnunquam pluraliter ſub ea ipſa voce. Primò, quia perfectio eſt peculiariter capax modi ſignificandi, quaſi connotatiui, quatenus eſt conceptus quaſi; reflexus vt ſuprà notatum eſt, & apprehenditur quaſi adiacens alteri illudque perficiens. Deindè, quia aliquæ perfectiones abſolutæ appropriantur ſpecialiter ſingulis perſonis, vt infrà dicetur, eaque appropriatio præbet fundamentum modo loquendi aliqualiter pluralificatiuo. In creatis non eſt opus his præcautionibus, quia tot ſunt naturæ creatæ realiter, quot ſunt Perſonæ. In caſu autem, ſeu miraculoſo, ſeu imaginato, de vna Humanitate terminata à tribus ſuppoſitis, dicerentur vnus homo, & tres perſonæ humanæ, atque e conuerſo in caſu ſuppoſiti affecti; triplici humanitate. Vtrumque, ob rationem ſimilem rationi datæ circa Deum. In toto hoc negotio de locutionibus in ſingulari, & in plurali vitandi præcipuè ſunt duo errores, Arij negantis vnitatem naturæ in Patre, Filio, & Spiritu ſancto, & Sabellij negantis diſtinctionem realem trium Perſonarum in Deo: & quæcunque locutiones inclinant in alterutrum ex his extremis, ſunt penitùs fugiendæ, vel certè redigendæ in ſenſum legitimum, ac catholicum, adiunctis particulis illum exprimentibus claré. Quod vniuerſim obſeruari oportet circa omnes locutiones aliqualiter ambiguas.

Art. 5. Ex dictis in tota iſta quæſtione, ſequitur à fortiori, terminationibus liberis Diuinis, ſecundum ſe præcisè, & prout diſtinctis virtualiter intrinſece à prædicatis neceſſarijs, nullam conuenire ſpecialem perfectionem, per ſe æſtimabilem. Quia cùm cætera ſint ſimiles Perſonalitatibus, habent hoc prætereà peculiare, quòd non

non ſunt neceſſariæ ſimpliciter, ſed poſſunt abſolutè non exiſtere, quoad denominationem, & terminationem, ſeu eſſe reſpectiuum ad extra, neque quoad iſtiuſmodi eſſe, ſeu exiſtentiam ſecundùm quid, exiguntur determinatè ab eſſentia Diuina ſolùmque requiruntur, vt eadem eſſentia determinetur ad eſſe, & non eſſe creaturarum pro libitu. Quæ clariùs deficiunt à conceptu perfectionis per ſe æſtimabilis, atque amabilis ratione ſui.

QVAESTIO XLI.

Vtrum prima Perſona Trinitatis ſit Principium, & fons totius Diuinitatis?

VIDETVR non eſſe. Quia Deitas non procedit à Patre, vt habetur ex Concil. Lateran. c. *Damnamus*, De ſumma Trinit. Repugnat autem, vt detur Principiũ, & fons non procedentis.

Art. I. Reſp. Expoſitis ijs, quæ ſunt tribus Perſonis Diuinis communia, oportet ſingulas ſeorſim conſiderare, ac primo Patrem æternũ. Patri autem æterno, hoc vnum re ipſa peculiariter conuenit, vt ſit Principium Filij & Spiritus ſancti, vtque ipſe à nullo alio Principio procedat realiter. Vt verò duæ iſtæ notiones, ratione diſtinctæ, exponantur legitimè, præmittendum adhuc eſt quoddam aliud documentnm omnibus Diuinis Perſonis commune, nempè omnia relatiua eſſe à Diuinitate, tanquam à Principio virtuali intrinſeco eorum; Quia imprimis Diuinitas eſt à ſe, & eſt indiſtincta virtualiter intrinſecè ab Aſeitate, vt liquet ex q. 2. & 4. Deinde, Diuinitas, atque adeò aſeitas eſt indiſtincta realiter, & diſtincta virtualiter intrinſecè ab

omnibus prædicatis relatiuis Dei, vt liquet ex quæſt. 38. Denique Diuinitati, atque adeò aſeitati conuenit reſpectu relatiuorum prioritas aliqua virtualis intrinſeca; nempè Prioritas in ſubſiſtendi conſequentia non mutuà. Quia, cum Diuinitas ſit communis relatiuis omnibus, minimè communibus ſibi inuicem, valet benè hæc conſequentia: *Hoc prædicatum eſt Paternitas. Ergò eſt Diuinitas.* Hæc verò alia non valet. *Hoc prædicatum, ex. gr. Filiatio eſt Diuinitas. Ergo eſt Paternitas.* Et ſic de cæteris eiuſmodi. Hæc autem tria conſtituunt adæquatè Diuinitatem in ratione principij virtualiter intrinſecè talis reſpectu omnium relatiuorum. Quia tria dicta prædicata Diuinitatis, coniuncta cum diſtinctione reali ipſius ab aliquo, conſtituunt eandem adæquatè in ratione principij realis, propriè talis reſpectu illius. Ergò coniuncta cum diſtinctione virtuali conſtituunt in ratione Principij virtualis. Confirmatur. Quia aſeitas, ſeu eſſe à ſe, eſt notiſſimus conceptus perfectionis ſimpliciter ſimplicis. Omnis autem talis perfectio eſt diſtincta virtualiter intrinſecè ab omnibus relatiuis, vt liquet ex quæſt. præced. Et ſub his terminis admittitur indubitanter ab omnibus Theologis. Id autem, à quo aliquid eſt, eo modo eſt prius, & Principium, quo modo eſt diſtinctum ab eodem. Ergo Diuinitas, quæ per ſe ipſam eſt aſeitas, eſtque ſimul per ſe ipſam diſtincta virtualiter intrinſecè ab omnibus relatiuis, quæ ſunt realiter Ens à ſe, ideoque ſunt ab aſeitate; ſeu exiſtũt realiter vi aſeitatis, eſt id, à quo procedunt virtualiter intrinſecè omnia relatiua.

Art. 2. Confirmatur rurſus. Quia nullus ex Theologis aſſerentibus identitatem realem adæquatam terminationum liberarum Dei cum ipſo, & diſtinctionem virtualem intrinſecam earum à Diuinitate, in dubium vnquam reuocauit, quòd eædem terminationes procedant virtualiter intrinſecè à Diuinitate. Nihil autem illis conuenit, quod ad rationem proceſſionis huius

vir-

virtualis intrinſecæ pertineat, præter ea, quæ notata ſunt in eſſentia reſpectu relationum ad intrà, nempè eſſe indiſtinctas realiter, & diſtinctas virtualiter intrinſecè ab eſſentia, atque eſſentiam eſſe priorem ipſis virtualiter intrinſecè, quatenùs eſſentia eſt identificabilis cum vtralibet ex terminationibus liberis inuicem oppoſitis, & incompoſſibilibus, ideoque non inferentibus ſe mutuò, vel non mutuò, ſed potiùs excludentibus ſe mutuò, ac proinde ab vtralibet ex illis valere conſequentiam ad Diuinitatē, cùm vice verſa non valeat conſequentia; à Diuinitate ad alterutram ex ipſis determinatè ſūptam. Quæ omnia conueniunt etiam ſuo modo relatiuis, ad intra. Eadem igitur ratione, qua terminationes liberæ procedunt virtualiter intrinſecè ab eſſentia, & ab aſeitate Diuinitatis propria procedunt etiam ab eadem, eodem modo, prædicata omnia relatiua ad intra, atque ideò & Paternitas. Hanc doctrinam illuſtrat quampluribus ſubtiliter, ac mirabiliter de more P. Antonius Perez tota diſp. 2. de Trinit.

Art. 3. Quapropter, quod dicunt D. Dionyſ. c. 2. de Diu. nom. ad med. Auguſt. lib. 4. de Trin. c. 20. ad med. aliique plures SS. PP. & communiter Theologi, cum fundamento in Conc. Flor. ſeſſ. 23. ad med. apud Montoyam. d. 48. de Trin. ſect. 5. *à Diuinis ſcripturis accipi Patrem, eſſe fontem, ſeu fontanam Diuinitatis*, vt loquitur Dionyſ. *Patrem eſſe totius Diuinitatis Principium & Auctorem*, vt dicit Auguſt. *eſſe fontem, & Principium totius Deitatis*, vt pronunciat Eugen. IV. in litteris vnionis ad med., Hoc, inquam, accipi non poteſt, ob rationem modò datam, de Diuinitate ſecundùm ſe, & prout ſignificat præcisè naturam Diuinam, eandemue complectitur. Accipitur ergo duplici alio ſenſu. Primò nimirum, in ſenſu collectiuo, cuius dictum eſt q. 38. ab art. 11. eſſe capacem Diuinitatem, ita vt ſupponat pro vniuerſitate Perſonarum, maximè adiuncta ſibi particula *tota*, quæ adhibetur in ci-

tatis teſtimonijs. Subintellecta autem iſta ſuppoſitione, perinde eſt dicere, Patrem eſſe Principium totius Diuinitatis; atque dicere: Patrem eſſe Principium totius Trinitatis. Hoc autem ſecundum eſt verum, vt ſonat, licet Pater, qui includitur in ipſa Trinitate, tanquam vna eius Perſona, non ſit Principium ſui. Nam & vnus de populo, dicitur Rector totius Populi, licet non ſit Rector ſui. Accipitur nimirùm locutio cum diſtributione accommoda. Ita exponit D. Thomas q. 39. ar. 5. ad 6. Alter ſenſus eſt, quòd Pater ſit Principium totius Diuinitatis, non quidem producendo ipſam Diuinitatem, ſed ſolùm eam communicando Perſonis productis, ex vi productionis ipſarum, quæ propterea dicuntur Deus de Deo. Quod etiam tradit ibid. D. Thom.

Art. 4. Exercet autem Pater rationem Principij productiui erga reliquas duas Perſonas, virtute Diuinitatis, ſeu eſſentiæ Diuinæ; ita vt Pater ſit Principium, *quod* Filij & Spiritus ſancti: Diuinitas verò principium *quo*, tamquam virtus, & ratio fœcunditatis, & Paternitas Principium itidem vt *quo*, tamquam actio, ſeu origo actiua, & vltima determinatio productiua. De Principio *quod*, & de principio *quo*, vt actione, conſtat ex q. 39. *neque* verò de principio *quod* eſt vlla controuerſia inter Theologos. Verùm neque de Principio *quo* vt actione poteſt eſſe vlla controuerſia, præterquàm purè vocalis, vt patere ſatis poteſt conſideranti, quæ dicta ſunt in illa quæſtione. Quòd autem Principium *quo*, vt virtus, & tota ratio fœcunditatis ad intra, ſit ſola Diuinitas, quatenùs perficiēs modo quodam determinato vnamquamq; Perſonam producentem, duo ſunt, quæ efficaciter perſuadent. Alterum eſt, infinitam perfectionem, quæ tota eſt penes Diuinitatem, eſſe rationem adæquatā, & vnicam, ob quam dari poſſint in Deo prædicatā realiter inter ſe diſtincta, id eſt, vt liquet ex quæſt. præced. initio, quorum alterum ab altero realiter procedat; id quod demonſtrat cla-

rè

rè tota q.38. Ergo tota ratio, ob quam vna Perſona poteſt realiter producere aliã Perſonã, eſt Diuinitas, & infinitas perfectionis, quæ ineſt formaliter Diuinitati. Tota autem ratio obiectiua, & perfectio, ob quam aliquid poteſt producere aliquid aliud, eſt tota, & ſola virtus productiua. Ergo ſola Diuinitas eſt tota virtus productiua propria Perſonarum.

Art.5. Alterum eſt, Diuinitatem eſſe Principium, à quo ſunt virtualiter intrinſecè omnia Perſonalia, vt paulò priùs oſtenſum eſt. Ergo Pater accipit ab Eſſentia determinationem ad producendum, per quam conſtituitur in ratione Patris, & diſtinguitur à ſecunda, & tertia Perſona. Id autem ratione cuius aliquid determinatur ad producendum, & habet in ſe actionem productiuam, eſt virtus productiua ipſius reſpectu termini realiter producti ab eodem. Ergo eſſentia eſt tota virtus productiua Patris, reſpectu Filij, eademque eſt ratio de vtroque reſpectu Spiritus ſancti, ſeu de ſpiratore. Confirmatur; quia Pater eſt productiuus Filij, in quantum intelligens, & vterque eſt productiuus Spiritus ſancti, in quantum volens, vt dicetur in quæſt. ſequenti. Tota autem ratio intelligendi, & volendi, eſt eſſentia Diuina, vt patet. Ergo eadem eſt tota ratio producendi, vt virtus, & ſufficientia ad producendum. Nec tamen proptèrea eſſentia Diuina diſtinguit ſe realiter à Perſonis productis. Quia eſſentia Dei non eſt virtus, vt ipſa per ſe ipſam producat, ſicut accidit in creatis; ſed eſt virtus communicata alteri formalitati tantundem, atque ſibi, iuxta dicta ſuprà, vt hæc alia formalitas producat immediatè ſe ſola. Ex his itaque patet, quo ſenſu, & quomodo prima Perſona ſit, & quo non ſit Principium, & fons totius Diuinitatis; & cum qua diſtinctione ſatisfiat rationi dubitandi.

QVÆSTIO XLII.

Vtrum ſecunda Perſona Trinitatis ſit Filius; Tertia verò non ſit?

VIDETVR neutram eſſe Filium vel, ſi eſt altera, eſſe vtramque. Quia de ratione Filij eſt, vt ſit ſimilis Patri, quatenùs producitur à Patre, prout eſt ſimilis homo productus homini producenti. Perſona autem Diuina, quatenùs producta, & quoad omnia relatiua, penes quæ ſola datur productio realis, ſunt adæquatè diſſimiles producentibus diſſimilitudine coniuncta cum oppoſitione mutua adæquata, vt dictum eſt ſuprà, atque adeò ſunt diſſimiles diſſimilitudine ſumma. Quod ſi nihilominùs ratione naturæ omnibus communis dicatur ſaluari aliqualiter ſimilitudo, quæ eſt de conceptu filiationis, vtraq; Perſona procedet vt Filius. Quia vtraque Perſona procedens accipit eandem naturam Diuinam per Proceſſionem, eaque de cauſa dicitur de vtraque, quòd procedat Deus de Deo; id eſt, cum perfectiſſima eatenùs ſimilitudine inter producentem & productum.

Art. 1. Reſp. Certum eſt ex fide, ſecundam Perſonam Trinitatis eſſe filium, & eius proceſſionem eſſe generationem propriè, & ſtrictè talem, atque Natiuitatem; & nihil horum conuenire tertiæ Perſonæ. Ita definitur in Primo Concil. Nicæno, & Conſtantinop. & Epheſino, & primo ac Vndecimo Toletano in ſymbolis & Confeſſionibus fidei. Deinde Chriſtus Dominus tuetur ſuam præ cæteris hominibus excellentiã propriam Diuinitatis Matth. 22, 43. & Luc. 20. 42. Ex illo pſal 109. 3. *Ex vtero ante Luciferum genui te.* Et ſimiliter Petrus, & Ioannes act. 4.

Pa-

14. Nec non Paulus ibid.13.33.accipiunt de eadem ſecunda Trinitatis Perſona, pſal.2. præſertim verſ.7. *Filius meus es tu; Ego hodie genui te:* Nimirùm generatione æterna, cuius hodie nunquàm tranſit, eſtque ſemper vniformiter præſens ex dictis quæſt.8. Et rursùs generatione, non quæ præſupponat ſubiectum, qua connotatione potiùs dicenda eſſet creatio, & dicitur nonnunquam, proceſſio ſecundæ perſonæ, eodemque iure dici poſſet Proceſſio tertiæ Perſonæ; ſed generatione, qua ſuum Principium denominat Patrem, & terminum productum denominat Filium. Quo ſenſu, ſecunda Perſona Trinitatis, quæ eſt Verbum Diuinum, bis dicitur Filius Vnigenitus, c.1.Ioann.

Art.2. Generatio hoc ſecundo modo ſumpta definitur communiter cum D.Thoma quæſt. 27. art.2. ex Philoſ. 7. metaph. c. 8. Ethic. c 12. *Origo viuentis à Principio viuente coniuncto in ſimilitudinem naturæ.* Ratio originis, qua viuens à viuenti procedit, eſt communis ſecundæ, & tertiæ Perſonæ. Eſt itidem vtrique communis coniunctio cum Principio, à quo procedunt, eaque multò maior, quàm quæ reperitur in generante, & genito creatis, vt potè coniuncta per ſolam partem ſubſtantialem materiæ, deciſam à generante, & intrinſecè conſtitutiuam geniti. Quia ſecundæ, & tertiæ Perſonæ eſt communis cum prima Perſona per identitatem realem naturæ Diuina, quæ eſt à ſe in omni genere cauſæ, ſcilicet formalis, finalis, & efficientis; ideoque eſt ſumme ab intrinſeco, & conſequenter eſt maximè omnium, & infinitè viuens, & eſt ratio, vt maximè omnium, atque infinitè viuant Perſonæ Diuinæ, vti concludit optimè, & profundè conſiderat D.Thom. q.18. art. 3. Cætera namque omnia habent aliquid ab extrinſeco plus minùs iuxta gradum perfectionis, & imperfectionis, quæ ineſt vnicuique generi, & ſpeciei ſubſtantiarum mouentium ſe ab intrinſeco. Gradus autem perfectionis in conceptu vitæ & viuentis fundatur

in

in gradu perfectionis & ſufficientiæ motus ab intrinſeco, & eſt conuertibilis cum eodem, vt patet ex communi definitione vitæ & viuentis: *quod mouetur ab intrinſeco: motus ab intrinſeco*. Quia verò natura Diuina ſimul eſt virtus, vi cuius redduntur ſufficientes ad producendum Perſonæ Diuinæ, quæ producunt, vt dictum eſt in quæſt. præced. Patet coniunctionem ſecundum naturam, ſeu Diuinitatem eſſe formaliter, & non tantùm identicè, coniunctionem ſecundùm rationem principij producentis.

Art. 3. Differunt ergo ſecunda, & tertia Perſona, earumque origines, quoad ſolam vltimam particulam ſimilitudinis naturæ. Differunt verò quoad hoc dupliciter. Primò nimirum, quia ſecunda Perſona eſt perfecta, intentionalis, ſimulque ſubſtantialis imago Perſonæ producentis. Secundò; quia eadem eſt fæcunda & productiua ad intrà ſicut prima Perſona. Vtroque iſto titulo, & vtrouis, Pater communicat Filio omnia, quæ præhabet, præter eſſe Patrem, iuxta illud Io. 16. 15. *omnia quæcumq. habet* Pater, mea ſũt Ex quo teſtimonio definitur ab Eugenio 4. in fine Concilij Florentini, in litteris vnionis ad med. *Omnia quæ Patris ſunt, ipſe Pater vnigenito Filio ſuo gignendo dedit, præter eſſe Patrem*, neutrum illorum duorum, neque hoc tertium, quod indè conſequitur, conuenit tertiæ Perſonæ. Totum diſcrimen fundatur in proceſſione ſecundæ Perſonæ per intellectum, & tertiæ per voluntatem. Secunda namque Perſona, per ſuam proprietatem Perſonalem, eſt intellectio paſſiua conſtituens formaliter in eſſe intellecti paſſiuè omnia obiecta, reſpectu quorum conſtituuntur intelligentes actiuè omnes tres Perſonæ, ipſaque eſſentia Diuina, ſeu Deus per intellectionem abſolutam. Eodem proportionaliter modo, conſtituuntur per Spiritum ſanctum in eſſe amati paſſiuè, omnia obiecta, quæ amat Deus actiuè per amorem abſolutum. Nempè de conceptu naturæ intellectiuæ eſt, vt per ſuam primã operatio-

rationem conſtituatur in ratione intelligentis; atque vt intelligendo det quoddam eſſe intellecti, ac dicti obiecto, quod intelligit. Quod eſſe intellectum, ac dictum, nomine verbi, & imaginis ſignificatur. Reſpectu amoris paſſiui, nullum inditum eſt nomen ſimiliter peculiare; ſed dicitur amor notionalis, & Spiritus ſanctus. Spiritus quidem, qu a amori eſt quodammodò communis cum ſpiritu materiali impetus quidam, atque impulſus in rem amatam. Sanctus verò propter Sanctitatem naturæ Diuinæ ſibi eſſentialem, & quia ſanctitas in amore Diuinitatis formaliter, & actualiter conſiſtit.

Art. 4. Duo iſtiuſmodi conceptus intellectionis actiuæ, & paſſiuæ, non diſtinguuntur inter ſe realiter vllo modo in intelligẽte creato. Quia intelligens creatum intelligit actiuè intellectione realiter producta, ideoque conſtituente obiectũ in ratione dicti ac intellecti, non minùs, aut aliter, quàm ſuum Principium in ratione intelligentis; idque non ſolum grammaticaliter per denominationem purè extrinſecam reſpectu obiecti, ſed etiam immanenter per denominationẽ verè intrinſecam intelligenti, & phyſicè informatiuam ipſius. At Deus intelligit actiuè intellectione improducta. Vnde vt dicat ſibi obiectum, quod intelligit, vtque habeat in ſe imaginem eius, neceſſe eſt, vt producat intellectionem purè paſſiuam, quæ, quatenùs producitur à principio intelligente, & dicente, atque exprimente ſibi, quod intelligit, habet rationẽ Verbi; & quatenùs producitur ad inſtar Principij producentis, vt repræſentet illud, prout eſt in ſe, habet rationem imaginis, reſpectu eiuſdẽ principij. De Conceptu namque Verbi, & Imaginis eſt, vt producatur. Nec enim Verbum propriè eſſe poteſt, vbi non eſt dictio propriè talis; nec dictio propriè talis eſſe poteſt, abſque productione exercita, dicente. Similiter eſt de Conceptu imaginis, vt producatur ad inſtar prototypi. Qua propter Deus neque Verbum, neque

atque Imaginem haberet apud ſe eorum, quæ intelligit, ac præſertim ſui ipſius, niſi produceret in ſe intellectionem eiuſmodi paſſiuam, ac proinde neceſſet intelligẽs adæquatè & completè. Hac igitur de cauſa, neceſſe fuit, vt, in Deo daretur Verbum productum, vtque ipſum eſſet prima operatio realis intra Deum: Hinc ſecunda Perſona Trinitatis dicitur Verbum primo Ioan.1. *In Principio erat Verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* & 2. ad Corint.4.4. Atque alibi non ſemel, dicitur *Imago Dei;* quà de re videri poteſt locuples multiplicis eruditionis illuſtratio, & cõfirmatio apud Montoyam diſp.64. de Trinit.ſect.3.& 4,

Art 5. Principium porrò productiuum Verbi huius, imaginiſque Diuinæ, eſt prima Perſona, quatenùs fæcunda ad producendum per intellectionem abſolutam, & quatenùs conſtituta per eandem in ratione intellectus notionalis. Intellectio etenim abſoluta, vt contracta ad primam perſonalitatem, dicitur intellectus notionalis; id eſt, intellectus pertinens ad Conſtitutionem, & inde ad diſcernibilitatẽ vnius Perſonæ ſeorſim, nẽpe primæ. Prima namq. operatio naturæ intellectualis, eſt intellectio, ac proindè primum operatiuũ eſt intellectus Tale autem principiũ nequit eſſe in Deo intellectus abſolutus ſecundùm ſe; cùm ſit de ratione Dei, vt identificetur realiter cum omnibus, quæ ſunt in Deo, & cõſequenter, vt non ſit ſecundùm ſe præcisè, & ſecundũ prædicata abſoluta pertinentia ad cõceptum Diuinitatis, principium realiter productiuum vllius prædicati Diuini. Primum itaque realiter operatiuum ad intrà in Deo, eſt intellectus notionalis, ſeu Perſonalis modo dicto.

Art.6. Patet igitur ſecundam Perſonam Trinitatis eſſe Imaginem, & ſimilitudinem primæ Perſonæ, productam ab eadem prima Perſona ad inſtar ſui, vtque ipſam repræſentet. Eſt autem imago, & ſimilitudo imprimis ſubſtantialis. Quia eſt realiter identificata cum natura ſubſtantiali

pro-

producentis. Quod non conuenit, nec fieri poteſt, vt conueniat vlli intellectioni creatæ, de quo alibi. Deindè eſt perfecta, atque adæquata imago, & ſimilitudo. Quia procedit ab intellectu comprehenſiuo Diuinitatis operante, quantum poteſt; vtpotè operante per modum naturæ, & non per liberam electionem. Vndè repræſentat paſſiuè, quidquid, & quantum repreſentat actiuè intellectio abſoluta Dei; id eſt, repræſentat comprehenſiue omnia prædicata neceſſaria Dei & conſequenter etiam creaturas quatenùs poſſibiles. Neq. enim fieri poteſt, vt procedat ex cognitione abſoluta comprehenſiua Diuinitatis, atque ipſam repræſentet comprehenſiuè, quin ſimul procedat ex cognitione poſſibilium eadēque repræſentet, vti apparet clarè ex dictis q. 16. & q. 35. Ex quibus locis apparet prætereà, non opus eſſe peculiarem ea de re, quæſtionem in præſenti inſtituere, ſicut nonnulli faciunt, actum agendo, vel quia prima vice non egerunt idoneè. Similitudini autem, & ſubſtantiali, & adæquatæ (id eſt, qua maior excogitari nulla poteſt) inter viuentem productum, & producentē cum mutua vtriuſque coniunctione iam explicata, quoad naturam, nihil deeſſe poteſt, quo minùs ſit generatio propria Patris, & Filij. Quia eo ipſo conuenit illis definitio data generationis; ita vt excogitari non poſſit modus perfectior, aut adæquatior illam verificandi. Ergo ſecunda Perſona eſt Filius primæ, & prima eſt Pater ſecundæ, ſumma cum proprietate, & rigore. Quia verò ea ſimilitudo penitùs deeſt tertiæ Perſonæ, cum non ſit de ratione amoris, vt ſit imago, & ſimilitudo obiecti amati; patet nullā eſſe conſequentiam ad filiationem eius, ex filiatione ſecundæ Perſonæ, atque abſolutè eandem tertiam Perſonam non procedere, vt Filium, ob defectum ſimilitudinis, quoad rationem ſubſtātialem productam. Tota hæc doctrina, vt iacet, præſertim quoad illud, quod præmiſſum eſt tanquam fundamentum cæterorum, de intellectione,

ne,

ne, & amore paſſiuis, docetur luculenter à D. Thoma 4. contra Gent. c. 19. à medio ad finem, & quòd difficile appareat, ſitque incomprehẽſibile ratione naturali, prouenit ex diſcrimine iam notato intellectionis creatæ, ductricis quoad hoc naturaliter intellectus noſtri, ab intellectione increata.

Art. 7. Altera differentia de fœcunditate conſequitur ad iſtam primam; & re ipſa coincidit cum ea. Quia omnis amor productus ex ſuo cõceptu habet hoc, vt procedat à Principio intelligente, quatenùs intelligente actualiter, & cooperante ipſa intellectione priùs producta. Et ſi quidem ſit perfectus amor, adæquans totã amabilitatem obiecti, eſt vltima operatio ad intra naturæ intellectualis, ſeu eſt vltima operatio immanens. Tertia autem Perſona Trinitatis, ex ſua proprietate Perſonali, eſt amor paſſiuus, ſeu ſpiratus, in ſuo genere perfectus & adæquatus, vtpotè procedens ex amore abſoluto, comprehenſiuo Diuinitatis, quatenùs perficiente, ac fœcundante indiuiſim primam, & ſecundam Perſonam; id eſt, procedens à voluntate notionali agente, quantùm poteſt, cum non ſit locus liberæ electioni circa purum, & ſummum bonum ſecundùm ſe, præcognitum perfectè, & comprehenſiuè. Vnde voluntas notionalis producit amorem notionalem perfectè gaudioſum circa prædicata omnia neceſſaria Dei, inter quæ eſt poſſibilitas actiua creaturarum, iuxta dicta ſuprà; de quà proindè re non eſt opus multa diſputare, vt notatum eſt nuper circa proceſſionẽ Verbi ex cognitione poſſibilium. Ergo tertia Perſona procedit à ſecunda Perſona non minùs, quàm à prima Perſona ſed procedit eodẽ prorſùs modo ex Patre Filioq; quoad Proceſſionem immediatam, licet ſimul procedat à Patre, etiam mediatè; & poſt iſtam proceſſionem, nulla datur vlterior proceſſio ad intrà, cuius principium eſſe poſſit eadem tertia Perſona. Tametſi enim ſuperſunt prætereà terminationes liberæ, & in-

telle-

tellectuales,& volitiuæ, quibus æqualiter exercentur omnes Perſonæ Diuinæ, vtpotè indiuiſim dominantes ac liberæ in ordine ad creaturas eadem libertate, & dominatione indiſtincta virtualiter intrinſece ab eſſentia Diuina, ideoq; communi tribus Perſonis Diuinis; ſunt tamen Principium tantùm virtuale ipſarum, iuxta dicta ſuprà circa naturam actuũ liberorum Dei q.21. & 22. Deinde eædem terminationes liberæ non habent, ſecundùm ſe, conceptum adæquatùm intellectionis, & volitionis, aut actus vitalis, vt eodem in loco dictum eſt, ſed ſolùm ſunt vltimæ determinationes purè denominatiuæ reſpectu intellectionis, & volitionis neceſſariæ, tàm actiuæ, quam paſſiuæ, ex ſe indifferentiũ ad vtramlibet partem contradictionis, idcòque capacium ſolùm, quibus adijciantur reſpectus ad extra ſeu connexiones determinãtes ad alteram partem contradictionis. Ceſſat proindè in ipſis tota ratio fæcunditatis ad intrà, ſuperiùs aſſignata pro fæcunditate indiſtincta ab actibus neceſſarijs ſecundùm ſe. Nullus igitur eſt locus vlteriori alicui proceſſioni ad intrà, cuius Principium eſſe poſſit Perſona Trinitatis.

Art. 8. Habet itaque ſecunda Perſona fœcunditatem ad intra ſimilē fœcunditati primæ Perſonæ; eademq. fœcunditate, & ſimilitudine fundata in fœcunditate caret prorſus tertia Perſona. Huic autem fœcunditati conuenit, ſecluſis imperfectionibus, ratio naturæ definita à Philoſopho per *Principium motus, & quietis eius, in quo eſt primò & per ſe*. Ergo ſecunda Perſona procedit, tanquam ſimilis producenti, non verò tertia, ſecundùm ſimilitudinem in ratione naturæ. Ergò ſecunda Perſona procedit vt genita; & vt Filius, non verò tertia. Iſta ratio diſcriminis traditur à Richardo Victorino lib.3. de Trinit. c.11. & à c.18. ad 21. Ab Alexandro p. part. q.52. memb.3. art.2. à D. Bonauentura in primũ diſt.21. art.1. q.2. & à nonnullis alijs. Sed prior ratio diſcriminis videtur præferenda, vtpotè tradita ſub illis terminis communiter à Sanctis

Pa-

Patribus, alijſque Auctoribus cum D.Thoma, vt videre eſt apud Montoyam diſp.6. de Trinitate à ſect.1. ad 4.

Ad rationem dubitandi. Tota diſſimilitudo ſecundæ a Perſona prima, eſt, quòd ſecunda Perſona procedit à prima, & non è contra; quod nõ tollit, ſed magis aſſerit rationẽ Filiationis. De cuius videlicet cõceptu, eſt ea diſſimilitudo, cõueniens quidem extrinſecè, & accidentaliter Perſonæ creatæ, quæ eſt Pater, & ei, quæ eſt ipſius Filius, ſed eò magis, ac perfectiùs conferens in Diuinis, ad differentiam propriam Patris, & Filij, quò eſt magis propria Perſonæ, quæ eſt Pater, & eius, quæ eſt Filius, vt potè realiter identificata cum ipſis, & quaſi quidditatiuè eiſdem conueniens. Tertia autem Perſona, quod attinet ad proprietatem ſuam Perſonalem, quæ ſola producitur, nullam habet ſimilitudinem cum ſecunda, & tertia Perſona, præterquàm à purè logicam, & reflexam, fundatàm in diſſimilitudine adæquata vniformi, & quaſi generica fundata in ratione Perſonæ identificatæ realiter cum natura Diuina. Ad generationem autem, & filiationem, requiritur ſimilitudo inter producens & productũ, quatenùs talia ſunt ſecundum ſuas rationes peculiares. Alias enim origo non erit formaliter in ſimilitudinem completã naturæ, ſed tantum erit materialiter cum ſimilitudine incompleta.

QVÆSTIO XLIII.

Vtrum Spiritus ſanctus diſtingueretur à Filio, ſi non procederet ab eo?

VIDETVR quòd diſtingueretur Quia, ſi Spiritus ſanctus non procederet à Filio, procederet à ſolo Patre tanquàm à Principio ſuo adæquato, & infinitè perfecto in ratione talis. Ergo acciperet à ſolo Patre omnia prædicata, quæ accipit de

de facto à Patre ſimul & Filio. Vnumquodque autem diſtinguitur ab omnibus alijs per omnia, & ſola prædicata ſua, vndecunque illa prouenniant. Nec enim conſtitutio cuiuſque in ſe, & diſtinctio ab alijs, variantur, pro varietate Principiorum producentium, ſed ſolùm pro varietate prædicatorum productorum. Ergo Spiritus ſanctus diſtingueretur eodem modo à filio, licet non procederet ab eo, atque diſtinguitur de facto. Eodem namq. modo alter eſſet imago expreſſa Patris, & procederet per ſolum intellectum; alter verò eſſet amor ſpiratus, & procederet per ſolam voluntatem.

Art. 1. Reſp. Spiritum Sanctum à Patre, Filioque procedere de facto, Definitum eſt in Concil. Lateran. ſub Innoc. 3. c. 1. vt habetur in cap. *Firmiter*, de ſumma Trinit. in Lugdunenſi ſub Greg. 10. vt habetur cap. Vnic. de ſumm. Trinit. in 6. in Florent. poſt ſeſſ. 25. in litt. vnionis ſub Eugen. 4. De Proceſſione a Patre, nemo vnquam dubitauit, qui agnouerit Spiritum Sanctum tertiam Perſonam Diuinam. Proceſſio à Filio colligitur inſuper ex miſſione Spiritus ſancti attributa Filio Ioann. 15. 26. *Cum autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre.* Quia, vt obſeruat Auguſt. lib 4. de Trinit. c 3. alijque communiter, & apparebit in quæſt. ſeq. non poteſt conuenire miſſio vni Perſonæ reſpectu alterius, niſi ratione originis per quam Perſona miſſa, à mittente procedat, cum cætera ſint pares. Procedit ergo Spiritus ſanctus etiam à Filio. Procedit autem à Patre, & Filio tanquam ab vno Principio, & vterque eſt vnus Spirator, vt habetur ex ijſdem ibidem Concilijs, præſertim ex Florentino, licet ſint duæ Perſonæ ſpirantes: ſicut omnes tres Perſonæ ſunt vnus Deus, licet ſint tres Perſonæ Diuinæ, & tres habentes Diuinitatem.

Art. 2. Ratio huius indiuiduæ Proceſſionis à Patre, & Filio, eſt quia de conceptu amoris ſpirati eſt, vt producatur à Principio productiuo

uo intellectionis, cooperante intellectione producta, vt nuper dicebatur. Quare Pater, qui eſt Principium intellectionis productæ, & Filius, qui eſt intellectio producta, nullam habent oppoſitionem in ratione producentium immediatè Spiritum ſanctum; imò habent talem, quoad hoc, mutuam cõnexionem, vt nec Pater intelligi poſſit producere amorem, quin eo ipſo intelligatur implicitè productio eiuſdem amoris per Filium, atque è conuerſo: ſicut eo ipſo, quòd homo intelligatur producere amorem alicuius obiecti, intelligitur etiam intellectionem productam ab eodem homine influere in eundem amorem; atq; è conuerſo, intellecto influxu intellectionis in amorem, intelligitur etiam influxus ipſius intelligentis. Hæc cauſa eſt, ob quàm Chriſtus Dominus expreſſa proceſſione Spiritus ſancti à Patre potuerit abſq; detrimento veritatis prætermittere proceſſionem eiuſdem à ſua ipſius Perſona, dum dicit Ioan. 15.26. *Cum autem venerit Paraclitus, quem Ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis qui à Patre procedit*. Quia videlicet eo ipſo ſatis dixit implicitè, & virtualitèr, quòd procederet etiam à ſe Filio Dei, eodemque Verbo intellectione producta Patris, cum præſertim prætuliſſet miſſionem eiuſdem Spiritus per ſe ipſum Filium Dei, *quem ego mittam vobis à Patre*, in qua miſſione includitur origo miſſi à mittente, vt paulò priùs notatum eſt. Eadem de cauſa, antiquiſſimis temporibus ſola exprimebatur proceſſio Spiritus Sancti à Patre, ſubintellecta, eo ipſo, implicitè proceſſione etiam à Filio, quo vſque, ob inſurgentes nouas hæreſes, opus habuit Eccleſia expreſſione Proceſſionis etiam à Filio, dicendo: *Qui à Patre Filioque procedit*; nullum profectò ſuperaddens propterea nouum articulum fidei, ſed ſolùm exprimendo diſtinctiùs; quod priùs dicebatur implicitè; quales maiores expreſſiones aliàs quoq; adiecit Eccleſia veteri formulæ profeſſionis Fidei pro temporum opportunitate, vt apparet in Synodo Ni-

cæna

Ænæ, ſuperaddente Apoſtolorum Symbolo expreſſionem iſtam peculiarem: *Deum verum de Deo vero, genitum non factum, conſubſtantialem Patri*; & in Conſtantinopolitano ſimiliter adiungente ſymbolo Nicæno: *qui à Patre procedit.* Sicut enim expreſſiones iſtæ duæ peculiares implicitè continebantur in antiquioribus formulis Confeſſionis fidei; ita etiam expreſſio proceſſionis à Patre, Filioque, continebatur in antiquiori expreſſione proceſſionis à Patre propter connexionem mutuam, vtriuſque Proceſſionis & rationem iam redditam eius connexionis. In Deo autem omnia ſunt idem, vbi non obuiat relationis oppoſitio, vt dictũ eſt in q.40. nec multiplicantur in Perſonis ea prædicata, penes quæ nulla eſt earum inter ſe oppoſitio, ſed loco oppoſitionis, connexio indiuidua, & vniformitas. Virtus igitur ſpiratiua immediata, & proxima, ipſaque ſpiratio actiua eſt vna, & eadem in Patre & Filio, identificata realiter cum vtroque, & conſequenter diſtinguens vtrumque eadem prorſus ratione à Spiritu ſancto, vtpote producto indiuiſim ab vtroque eodemque prorſus modo, quod attinet ad immediatam productionem; cùm intellectio producta non ſit in Deo accidens, ſicut in creatis, ſed ſubſtantia, ſicut eſt ipſum producens intellectionem, ideoque non concurrat *vt quo* tantùm, ſed *vt quod*, ſicut ipſum Principium intellectionis productæ.

Art.3. Hinc ſequitur Spiritum Sanctum non fore diſtinctum realiter à Filio, ſi non procederet ab eo, ſicut Filius non diſtingueretur à Patre, ſi ab eo non procederet, ſed procederet ſolùm virtualiter ab eſſentia, ſicut procedit Pater & ſicut terminationes liberæ virtualiter procedentes ab eſſentia Diuina non diſtinguuntur de facto, niſi virtualiter ab eadem eſſentia, & a Perſonis. Quia videlicet ſublata proceſſione reali, eo ipſo aufertur vniformiter vtrobique tota ratio diſtinguendi realiter in Diuinis, vt patet ex dictis loco paulò priùs indicato. Confirmatur quia hac præcisè de cauſa, non diſtinguuntur rea-

realiter, nec adæquate, nec inadæquatè, ſub eadem hypotheſi, virtus proxima generatiua, & ſpiratiua; Genitor, & ſpirator; Generans, & ſpirans; Generatio actiua, & actiua ſpiratio. Quod quidem eſt in confeſſo apud omnes. Neque verò adeſt vlla ratio diſcriminis pro neganda eadem indiſtinctione, ex parte termini producti ſub hypotheſi data. *Eſt enim eadem diuerſitas prædicatorum*, quoad conceptus formales, ex parte princ pij, & ex parte termini, & idem ſimiliter defectus oppoſitionis & relationis mutuæ vtrobique. Foret igitur, ſub hypotheſi data, eadem indiſtinctio realis Filij, & Spiritus Sancti, ſeu geniti, & ſpirati; Generationis, & ſpirationis paſſiuæ; Intellectionis, & amoris notionalis. Quæ eſt ſententia communis D. Thomæ q. 36. art. 2. & aliorum ibidem, aduersùs Scotum in primo diſt. 11. q. 2. & nonnullos alios.

Art. 1. Ad rationem dubitandi. Si Spiritus Sanctus non procederet à *Filio*, *non procederet* per ſolam voluntatem re ipſa; nec acciperet à Patre ſolo omnia prædicata, quæ accipit de facto à Patre ſimul & Filio. Quia Pater in eo caſu pro eodem priori, eodemque modo eſſet indiuiſim Principium intellectiuum, ac volitiuam proximè, & ageret, quantùm poſſet. Ergò ſimul, ac indiuiſim ageret intellectu & voluntate, atque produceret terminum, qui ſimul, ac indiuiſim eſſet realiter intellectio, & volitio notionalis, ſicut eſſentia Diuina ſimul ac indiuiſim eſt intellectio; & volitio abſoluta, præciſè quia neutra ab altera procedit, & vtralibet formalitas eſt infinitæ perfectionis; atque de conceptu obiectiuo, & reali perfectionis infinitæ, & eius, quod eſt infinitè perfectum, eſt, vt non multiplicetur realiter abſque oppoſitione reali producentis, & producti, vt dictum eſt. Quà itidem ratione; omnes tres Perſonæ Diuinæ ſimul cum eſſentia, ſimul ac indiuiſim ſunt Principium virtuale terminationum liberarum, tùm pertinentium ad intellectum, tùm pertinentium ad voluntatem,

abſque

abſque reali inter vtraſque diſtinctione, licet differant, quoad conceptus formales non ſecùs; ac differunt intellectio, & volitio notionalis, ac neceſſaria, Adde conſequenter amorem notionalem non habiturum fore ſin eo caſu, omnia prædicata, quæ habet de facto. Quia non eſſet exercitium, & actus amatorius duarum Perſonarum, quatenùs amantium ſe mutuò, nec eſſet exercitiũ Perſonæ intelligentis, quatenùs præintelligentis eo genere intellectionis, cuius generis eſſet amor productus. Eſſet enim amor paſſiuus, & ſpiratus, non præſupponens intellectionem paſſiuam, & Verbum mentis. Ex quibus apparet ſuppoſitiones, quas ſuperaddit ratio dubitandi ſuppoſitioni præmiſſæ, Pro quæſtione, eſſe chimæricas & falſas, non minùs, quàm ſit chimærica, & falſa eadem illa ſuppoſitio; ideòque falſam ſimiliter, & chimæricam eſſe illationem indè deriuatam.

Art. 2. Apparet rursùs ex his omnibus vtiliter inſtitutam eſſe ad hominem in Concil. Florentino vbi ſuprà, à Patribus Latinis eam hypotheſim, atque optima ratione obiectam eſſe ſ cuelam realis indiſtinctionis inter filium, & Spiritum ſanctum, aduerſus Græcos negantes Spiritum ſanctum procedere realiter à Filio, ſimulque affirmantes diſtingui realiter ab eodem; Quia per eam hypotheſim conuincebantur clariùs inconſequentiæ, & implicationis terminorum, vt patet ex dictis, nec poterant euadere difficultatem, & ſui illius dogmatis conſequentiam retinere, propter adhæſionem maiorem ad Euangelium, quatenùs reuelans diſtinctionẽ realem Filij, & Spiritus ſancti, vt prænotatum fuit ſupra quæſt. 36. Ex quà apparet prætereà clarè, vt hæc quæſtio retineat vtilitatem, quà tunc viguit, faciendam & retinendam eſſe fideliter hypotheſim iuxta ſenſum Græcorum, qui aderant Concilio; ità videlicet, vt Spiritus ſanctus non procedat à Filio, neque actu, neque potentia; neque radicaliter, neq; proximè, ſolùm-

Cc que

que examinetur conſequentia, ex vi non proceſſionis, ad diſtinctionem, vel indiſtinctionem, retenta iuſtè omnibus alijs, quæ non dependent formaliter à proceſſione alterius ab altera Perſona; & ſunt aliundè nota per fidem, vel rationem. Quod quia non præſtant exactè, qui contradicunt ſententiæ D. Thomæ, aliorumque communiori, cui & nos ſubſcripſimus propterea non ſimul refragantur intentioni, & doctrinæ, atque illationi Concilij Florentini, nec errant periculosè, vti nonnulli Thomiſtæ illis obijciũt, contradicente meritò Montoya, & alijs. Verùm de tota iſthac re, recolenda ſunt, quæ præmiſimus in quæſt. illa 35. circa hypotheſes impoſſibiles in genere; vndè etiam deprehendetur, quà de cauſa breuiſſimi eſſe voluerimus circa iſtam quæſtionem, & quam inutiliter nonnulli alij de eadem quàm fuſiſſimè diſputent.

QVAESTIO XLIV.

Vtrum Perſonæ Diuinæ ſint æquales quoad abſoluta, & relatiua, tùm ad intra, tum ad extra?

VIDENTVR non eſſe æquales: 1. Quia prima Perſona eſt maior quàm ſecunda Perſona, vt patet ex teſtimonio Chriſti Domini Io. 14. 28. *Quia Pater maior me eſt.* Quod accipiendum eſſe non ſolùm relate ad Humanitatem, & cõparatione Chriſti, vt hominis, ſed etiã comparatione eiuſdem, vt Perſona Diuina eſt. Conſtat ex Nazianz. Athanaſ. Cyrill. Alex, & alijs SS. PP. apud Montoyam diſp. 50. de Trinit. ſect. 2. minor autem non eſt æqualis maiori; ergò Filius non eſt æqualis Patri.

2. *Beatius eſt dare magis, quàm accipere*, vt habetur

ex teſtim. Chriſti Domini act.20.35. præſtantius igitur, dignius, & maius eſt, dare, quam accipere. Pater autem dat Filio, & Filius accipit à Patre, quidquid habet, vt Patet ex Florentino ſupra citato, & ex illo Ioan.10.29. *Pater meus quod dedit mihi maius omnibus eſt*, exque alijs eiuſmodi compluribus. Eadem porrò ratione accipit Spiritus ſanctus à Patre, & Filio. Et conſequenter iuxta dicta ſuperiùs; Pater eſt ipſum dare, ipſaq; datio; Filius vero ipſum accipere; & acceptio ipſa; & ſimiliter de Patre, & Filio comparatione Spiritus Sancti, propter indiſtinctionem ſuprà aſſertam Principij, & termini à productione actiua, & paſſiua, in Diuinis. Beatior igitur, & maior eſt Pater, quàm Filius; & vterq; quàm Spiritus ſanctus.

3. Non eſt æqualis creatura Creatori, ſeu creatum creanti, vt per ſe patet. Pater autem eſt Creator Filij, vt colligitur ex 24. Eccleſiaſtici 14. *Ab initio, & ante ſæcula creata ſum.* Et iterum: *qui creauit me, requieuit in Tabernaculo meo.* Et ſap.8.22. vbi vulgata habet; *Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum* iuxta textum græcū legitur: *Dominus creauit me initium viarum ſuarum.* Quæ omnia ex communi conſenſu Sanctor. PP. & aliorum Interpretum, accipiuntur de Verbo Dei, quatenùs eſt ſapientia à Deo Patre procedens. Ergo verbum Dei non eſt æquale Patri æterno.

4. Solus Pater eſt Deus, vt patet ex) Verbis Chriſti ad Patrem 17. Io.3. *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te, ſolum Deum verum, & quem miſiſti, Ieſum Chriſtum*, Ergò nec Filius eſt Deus, nec Spiritus ſanctus. Deus autem non eſt æqualis non Deo.

5. Spiritus ſanctus non eſt Deus. Primùm; quia Spiritus ſanctus ſcrutatur, & orat, ac gemit. ex 1. ad Cor.2.10. *Nobis autē reuelauit Deus per Spiritum ſuum. Spiritus enim omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei.* & 8. ad Rom.26. dicitur *Spiritus ſanctus orare pro nobis gemitibus inenarrabilibus;*

atque ex 4. ad Galat. 6. *Pater miſit Spiritum filij ſui clamantem: Abba Pater.* Deinde Io. 1. 3. dicitur de Verbo Dei: *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Quod factum eſt, in ipſo Vita erat.* Ergo & Spiritus ſanctus ſiquidem eſt aliquid, factus eſt per Verbum. Denique ex Matt. 2. 27. *Nemo nouit Filium, niſi Pater* Ergo non nouit Filium Spiritus ſanctus, Deus autẽ nec ſcrutatur, cum ſit omnium comprehenſor; nec poſtulat, ſeu orat, & multò minùs gemit, cum ſit Dominus omnium; nec eſt factus, cum ſit ens à ſe, & principium eorum omnium, quæ facta ſunt. Ergo Spiritus ſanctus non eſt Deus; nec Deus eſt Spiritus ſanctus. Accedit nomen, quod ſecundum ſe eſt commune Patri & Filio, non poſſe applicari, tanquàm proprium, & peculiare alij Perſonæ, niſi quatenùs per ſolam participationem talem, qualis ſignificatur per eiuſmodi nomen, vt patet ex illo: *Dij eſtis, & Filij excelſi omnes*: Exque alijs eiuſmodi pluribus, in quibus ſemper ſubintelligitur limitatio ſecundũ quid & ſecundũ participationẽ. Hoc autẽ nomen: *Spiritus ſanctus*, quod eſt proprium, & peculiare tertiæ Perſonæ, eſt commune ſecundùm ſe Patri & Filio, vtpotè perfectè ſpiritualibus, & Sanctis per eſſentiam. Ergo hoc ipſum conuenit tertiæ Perſonæ tantùm ſecundũ quid, & per ſolã participationem. Accedit rursùs. Spiritum ſanctum eſſe donum Dei, vt patet ex illo Diui Petri ad Simonem act. 8. 20. *Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quia donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri.* Vbi patet ex contextu nomine Doni intelligi Spiritum ſanctum, vti etiam intelligunt Auguſtinus & alij, apud Ioan. 4. 10. dum dicitur: *Si ſcires Donum Dei.* Donator autem eſt maior dono, quia habet, quod donat, & prætereà ſeipſum; & quia eſt Dominus doni ſui. Patet igitur Spiritum ſanctum eſſe minorem Deo.

6. Æqualitas duorum inter ſe ſecundùm quãtitatem virtualem, ſeu ſecundùm bonitatem, quæ ſola quantitas intelligi poteſt in Deo, inclu-
dit

dit in ſe ſimilitudinem eorundem ad æquatam, & perfectam, vt dicit D. Thomas q. 42. art. 1. ad 2. Non ſunt autem ita ſimiles inter ſe tres Perſonæ Diuinæ. Quia ſi ita eſſent ſimiles, nulla ſupereſſet ratio, ob quam ſecunda Perſona eſſet Filius, potiùs quàm tertia Perſona, vt patet ex q. 42. Vbi totum quoad id diſcrimen fundatum eſt in ſimilitudine ſecundæ Perſonæ, & defectu ſimilitudinis in tertia Perſona, reſpectu primæ. Ergò Perſonæ Diuinæ non ſunt perfectè æquales inter ſe.

7. Perſonæ Diuinæ non poſſunt dici æquales quoad prædicata abſoluta. Quia potentia imprimis communicatur Patri cum ſufficientia ad gignendũ, & ſpirandũ; Filiatio verò ſolùm cũ ſufficientia ad ſpirandũ ac demũ Spiritui ſancto, cũ ſola ſufficientia ad effectus creatos. Deinde natura Diuina communicatur Patri, & Filio, ſub cõcep tu intellectus, & intellectionis; Spiritui verò ſancto, ſub conceptu amoris. Conceptus autem intellectus, & intellectionis eſt perfectior, quàm voluntas, & actus voluntatis, vti docet ſæpè D. Thomas. Denique Pater habet in ſe libertatem dominatiuam, & ſapientiam propriã Diuinitatis, cum ſufficientia præcipiendi Filio, eundemque docendi; vt patet ex illis teſtimoniis apud Ioan. *Secundum mandatum, quod dedit mihi Pater, ſic facio. Pater diligit Filium, & omnia demõſtrat ei, quæ ipſe facit. Sicut audio iudico.* Ergo Pater preęminet Filio, & vterq. Spiritui ſãcto, quoad prædicata abſoluta. Iã quoad relatiua ad intra eſt quodãmodo manifeſtior inæqualitas Quia Perſonæ Diuinæ, per ſuas proprietates relatiuas ſunt diſſimiles inter ſe, nõ ſecundũ quid, & accidentaliter tantũ, ſed intrinſecè, & quaſi ſpecificè, atque eſſentialiter. Quæ autem ſunt diſſimilia ſpecificè & eſſentialiter, non poſſunt non eſſe inæqualia. Quia ſpecies rerum ſunt, ex Philoſopho; ſicut numeri, in quibus nequit dari diſſimilitudo ſine inæqualitate, vt patet. Sunt igitur inæquales Perſonæ Diuinæ quoad relati-

ua, ſicut homo, & leo, & eiuſmodi alia. Ex hac duplici inæqualitate Perſonarum, quoad intrinſeca, tùm abſoluta, tùm relatiua, ſequitùr inæqualitas quoad effectus etiam extrinſecos. Quia operatio conſequitur ad eſſe, & ad actualitatem & conſtitutionem intrinſecam cuiuſque, ideoqi oportet illam euadere inæqualem reſpectu cuiuſque, iuxta inæqualitatem iſtorum. Deinde, Donatio & miſſio ſunt operationes Dei ad extra, & vtraque conuenit Patri, reſpectu Filij, & vtriq; reſpectu Spiritus ſancti, cùm neutra conueniat vel Spiritui ſancto, reſpectu Filij, vel vtrique, aut alterutri reſpectu Patris. Ergo Perſonæ Diuinæ ſunt inuicem inæquales quoad abſoluta, & relatiua, tùm ad intra, tùm ad extra.

Art. 1. Reſp. Quod attinet ad conceptum obiectiuum, remque ipſam, de qua quæritur, vix, ac ne vix quidem aliquid ſupereſt, quod circa præſentem quæſtionem adijcere opus ſit vltra ea, quæ hucuſque dicta ſunt, & quod cuiuis ea conſideranti non ſponte patet. Mutatione namq; ſola terminorum, & locutionis, remanente eadem ſignificantia, adæquatè ſatisfieri poteſt quæſtioni, vti mox apparebit clarè. At quoad modos concipiendi, & loquendi, tùm directè, tùm etiam reflexè quoad doctrinam, & varias diuerſorum locutiones, quàm plura ſuperaddi poſſent, & neceſſe eſt, vt aliqua ſuperaddantur, tùm ad intelligentiam ſacri Textus, & SS. PP. tùm ad vitandum tutiùs errores hæreticorum, & illegitimas non nullorum Catholicorum locutiones in re propoſita quæ tota ſita eſt in cōparatione mutua Perſonarum. Quæ cōparatio iure ſuo ſuccedit conſiderationi hucuſque præmiſſæ circa eaſdem Perſonas; Primùm quoad ea, quæ ſunt omnibus communia: Deindè quoad ſingulas in particulari. Ea autem comparatio tota reducitur, re ipſa, ad examen æqualitatis, & ſimilitudinis ipſarum inter ſe, iuxta triplicem prædicatorum partitionem, quæ propoſita eſt in ipſo titulo quæſtionis.

Art. 2. Æqualia ſunt, ex Philoſopho, quorum quantitas eſt vna; Similia verò, quorum qualitas eſt vna. Neutra datur formaliter in Diuinis, vt patet ex dictis ſupra de ſpiritualitate, & ſimplicitate Dei; Datur tamen vtraque virtualiter, & æquiualenter. Quia datur in Deo magnitudo bonitatis, atque *in his, quæ non mole magna ſunt, hoc eſt maius eſſe, quod eſt melius eſſe*, vti dictum eſt iterum ſuprà ex Auguſtino l. 5. de Trin. c. 8. ad med. Dantur etiam in Deo prædicata ſecundaria, & attributaria, quæ concipiuntur à nobis ad modum qualitatis, atque ex doctrina Baſilij l. 1. contra Eunomium propiùs ad finem, quàm ad med. *quibuſcunque forma vel figura adiacet, iis identitate qualitatis ineſt formarum ſimilitudo: quæ verò ſine forma, & ſine figura natura eſt, reliquum eſt, vt ſimilitudinem in ſubſtantia ipſa, & æqualitatem non in menſura magnitudinis, ſed identitate virtutis poſſideat*, Dicendum itaque primo eſt. Perſonas Diuinas eſſe abſolutè atque omninò æquales inter ſe. Iſtud dogma docemur in ſymbolo Athanaſij, dum dicitur: *In hac Trinitate nihil prius aut poſterius, nihil maius aut minus; ſed totæ tres Perſonæ coæternæ ſibi ſunt, & coæquales.* Ratio eſt, quia Diuinitas eſt tota, & vnica magnitudo, ſeu perfectio, per ſe æſtimabilis omnium, quæ ſunt in Deo, nec Perſonæ Diuinæ adijciunt vllam prætereà eiuſmodi Bonitatem, ſeu magnitudinem peculiarem, vt oſtenſum eſt q. 40. Atque Diuinitas communicatur æquè omnibus, & ſingulis Perſonis Diuinis. Communicatur enim illis tantundem, atque ſibi; atque adeò ſummè, ac infinitè ſimpliciter, & conſequenter perficit eaſdem tantundem, atque ſe ipſam, & ſummè atque infinitè ſimpliciter. Sunt igitur omninò inter ſe æquales Perſonæ Diuinæ. Hac ratione æqualitatis vtitur D. Thomas q. 42. art. 1. atque alij cõmuniter non ſolùm Theologi ibidẽ ſed etiã Sancti Patres apud Montoyam diſp. 54. a ſect. 6. & diſp. 66. à ſect. itidem 5. & Confirmatur authoritate Pelagij 1. in Epiſt. ad Childe-

beritum Regem, in qua circa illud Matth. 28. 19. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*; Subiungit ſic. *In nomine inquit, non in nominibus, vt & vnum Deum, per indiſtinctum Diuinæ eſſentiæ nomen oſtenderet, & Perſonarum diſtinctionem ſuis proprietatibus edoceret. Quia, dum tribus, vnum Deitatis nomen eſt. æqualitas oſtenditur Perſonarum*. Qua quidem Pontificis illatione, & illo s PP. & Theologorum conſenſu, quoad eandem, non obſcurè ſignificatur, & cõfirmatur validè doctrina ea noſtra de Perſonalitatibus nullam ſuperaddentibus ex ſe perfectionem peculiarem, virtualiter intrinſecè diſtinctã, à bonitate, & perfectione propria Diuinitatis ſecundùm ſe. Quia ſi Perſonis ineſſent perfectiones peculiares, vltra perfectionem communem, quam habent penes Diuinitatem, non potuiſſet legitimè inferri abſoluta, & perfecta earum æqualitas, ex ſola identitate cum natura Diuina, ſed probari inſuper debuiſſet ſeorſim æqualitas quoad perfectiones relatiuas. Cùm potuiſſet ſpècialiter dubitari de aliqua, ex hoc capite, inæqualitate, eadem ratione, quà ab Auctoribus contrariæ eatenùs ſententiæ aſſeritur Diuerſitas & diſſimilitudo perfectionis, & bonitatis per ſe æſtimabilis in Perſonis Diuinis, præſertim cùm ſit difficillimum; iuxta doctrinã Philoſophi nuper inſinuatam, ſeiungere, quoad bonitatem per ſe æſtimabilem, id eſt, quoad quantitatem virtualem, cuius ſolius ſunt capaces res immateriales. Vt vt autem hoc habeat, æqualitas Diuinarũ Perſonarum non ſolùm verificatur in ſingulis, reſpectu ſingularum, ſed etiam in ſingulis, reſpectu duarum reliquarum, tùm ſecũdum ſe, tùm vt coniunctarum cum tertia. Id quod docetur expreſsè a Concilio Toletano. 5. in Profeſſione fidei ante med. *In hac, inquit, Trinitate, tanta eſt vnitas ſubſtantiæ, vt pluralitate careat, & æqualitatem teneat, nec minor in ſingulis, quàm in omnibus: Nec maior in omnibus, quàm in ſingulis Perſonis manet* Et Auguſtin. lib. 6. de Trinit. c. 6; ſub

finem

finem. *Hic in rebus corporeis*, ait, *non tantum eſt res una quantum tres ſimul, & plus aliquid ſunt duæ, quam una res. Cæterùm in ſumma illa Trinitate tantum eſt una, quantum tres ſimul, nec plus aliquid ſunt duæ, quàm una*. Quam veriſſimam Aſſertionem probat luculenter idem Auguſt. ex eadem Perſonarum identitate cum Diuina ſubſtantia, ſeu natura, l. 7. de Trinit. c. vlt. propiùs ad med. quàm ad finem. Probatio autem eſt proculdubio legitima. Quia cùm identitas Diuinitatis cum vnaquaque Perſona ſit ſumma; ac infinita ſimpliciter, atque ipſa hæc identitas ſit tota ratio perfectionis in Perſonis Diuinis, nõ poteſt eſſe maior in omnibus ſimul ſumptis, quàm in ſingulis ſeorſim. Richardus Victorinus l. 3. de Trinit. c. 7. adiungit venuſtam aliam rationem aſſertæ æqualitatis, dicens. *Sicut charitas vera exigit Perſonarũ pluralitatem, ſic charitas ſumma exigit Perſonarum æqualitatem*. Et præmiſſa huius doctrinæ expoſitione, quoad vtramque partem, ſubijcit deindè: *Plenitudo charitatis exigit, ut uterque ab altero ſit ſummè dilectus, & conſequenter ſecundùm prædictã diſcretionis normam, uterq; ſit ſummè diligendus. Vbi autem uterque eſt æquè diligendus, oportet, ut uterque ſit æquè perfectus. Oportet itaque utrumque eſſe æquè potentem æquè ſapientem, æquè bonum, æquè beatum. Sic ſumma plenitudo dilectionis in mutuè dilectis, exigit ſummam æqualitatem perfectionis*. Præiuit ex parte huic rationi, aliquid præterea ſuperaddens Aug. l. 3. contra Maximin. c. 7. poſt med. dicens: *Deus Pater æqualem ſibi gignere Filium, aut non potuerit, aut noluerit. Si non potuit, infirmus: ſi noluit, inuidus; id eſt, deficiens in dilectione, & charitate*. Eadem porrò ratio eſt, vt patet, de Patre, & Filio, comparatis cum Spiritu ſancto.

Art. 3. Verùm vt redeam ad identitatem Perſonarum cum Diuinitate, quæ eſt præcipua ratio æqualitatis aſſertæ, ſciendum eſt, ratione eiuſdem identitatis conuenire ijſdem Perſonis circuminſeſſionem mutuam, ratione cuius totus

Pater eſt in Filio,& vterq; ſimiliter in Spiritu ſancto, iuxta illud Ioan.10. 38. *Pater in me eſt, & ego in Patre.* Et illud apud eundem c.17 21. *vt omnes vnum ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in te.* Eadem autem eſt ratio, ob quam Spiritus ſanctus ſit in Patre, & Filio, & vterq; ſit in Spiritu ſancto. Sunt igitur Perſonæ Diuinæ, in ſe ipſis inuicem, cum intima præſentia, non ſolùm quoad omnia, & ſingula ſpatia, & quoad omnes, & ſingulas differentias durationis propter identitatem cum immenſitate, & æternitate, ſed etiam entitatiue. Quia Pater identificatur cum natura Diuina tantundem, ac perinde, atq; identificatur ſecum, ideoq; adeſt Filio, & Spiritui ſancto ſimiliter identificatis cum natura Diuina, perindè atque ſi identificarentur inter ſe immediatè eædem Perſonæ, quoad ipſas ſuas Perſonalitates. Quod quidē eſt intellectu difficile ſecundū viam rationis naturalis, proptereaq; dicitur inenarrabile ab Athanaſio lib.5. de vnita ſubſtantia Trinitatis propè finem, ſed eſt nihilominùs certum, ac manifeſtum lumini fidei, ſequenti reuelationem Diuinam. Vnde Theologi vnanimi conſenſu tuentur mutuam iſtam inexiſtentiam Perſonarum Diuinarum ſub nomine circuminſeſſionis cum D. Thom. q.42. art.5. Quibus præiuit conſenſus in eandem rem itidem communis Sanctorum Patrum apud Montoyam diſp. 107. ſect.2. & ſeqq. Confirmatur cum D. Thom. & alijs communiter apud eundem ſect.6. Ex conceptu actus vitalis. Quia Verbum, & Spiritus ſanctus ſunt actus vitales intelligendi, & volendi, vti oſtenſum, & expeditum eſt ſupra. Eſt autem de ratione eiuſmodi actuum, immanentia eorundē in ſuis principiis. Ergo Perſonæ Diuinæ, etiam ſecundum ſuas proprietates Perſonales, & ſecundùm prædicata relatiua poſtulant eſſentialiter mutuam immanentiam, qualis certa eſt inter ipſas. Congruè autem appellatur circuminſeſſio, intima ea præſentia, ac immanentia, quia pertinet ad dignitatem indiuiduam earum Perſonarum.

rum, quæ per ſeſſionem, quaſi iudiciariam, & poteſtatiuam idoneè ponitur ob oculos, vt ſibi inuicem indiuiduè adſint, ſumma cum concordia, non ſolùm voluntatis, ſed etiam totius ſui eſſe.

Art. 4. Dicendum iam rursùs eſt, conuenire Perſonis Diuinis æqualitatem, ſaltem negatiuam quoad prædicata relatiua ad intra; necnon æqualitatem omnimodã quoad effectus ad extrà. Conuenit quidem æqualitas, ſaltem negatiua quoad relatiua ad intrà. Quia ex doctrina Philoſophi 10. metaph. à text. 15. ad æqualitatem duorum pertinet, quòd neutrum ſit maius, vel minus altero, Perſonæ autem Diuinæ hoc habẽt, quoad prædicata relatiua; cùm, vt dictum eſt ſuprà, ea prædicata nullam in ſe contineant bonitatem peculiarem, per ſe æſtimabilem, ideòq; ſint eatenùs expertes omnis magnitudinis virtualis, qua in ratione maioris, vel minoris conſtitui poſſint Perſonæ Diuinæ. Quoad effectus verò ad extra, non poſſunt nõ eſſe prorsùs æquales, cum indiuiſim eodemq; modo habeant in ſe totam perfectionem Diuinitatis, atque adeò Sapientiæ, Dominij, Potentiæ, & Prouidentiæ, quibus fiunt, conſeruantur, atque reguntur res omnes creatæ.

Art. 5. Dicendum poſtremò eſt, conuenire nihilominùs Perſonis Diuinis aliqualem inæqualitatem, ſeu potiùs quaſi inæqualitatem, ex modo noſtro concipiendi, & apprehendendi Diuina ad inſtar earum rerum creatarum, per quarũ ſpecies cognoſcuntur à nobis ſingula prædicata Diuina peculiariter affinia, atque analoga alijs, atq; alijs rebus creatis. Iſta inæqualitas rationis fundatur in diſſimilitudine reali Perſonarum quoad prædicata notionalia. Neceſſe namque eſt, vt prædicata Diuina, realiter inter ſe diſſimilia, ſint ſimilia prædicatis creatis realiter inter ſe diſſimilibus. Prædicata autem creata realiter inter ſe diſſimilia, eò ipſo ſunt inter ſe inæqualia, vt dicetur in loco. Et rursùs prædicata

creata, realiter inter ſe diſſimilia, eo ipſo ſunt inter ſe inæqualia, vt dicetur in loco, & rurſus prædicata realiter inter ſe inæqualia, gignũt apparentiam inæqualitatis circa prædicata Diuina, quæ cognoſcũtur per ſpecies illorum, vt apparet ex dictis q. 5. & 6. Atq; ea apparentia inæqualitatis dicitur inæqualitas rationis ſeu ex modo noſtro concipiendi reſpectu talium prædicatorum Dei, vt ibidem notatum, & expoſitũ eſt. In eadem diſſimilitudine reali Perſonarum Diuinarum, quoad prædicata notionalia, fundatur appropriatio eſſentiæ Diuinæ ad ſingulas Perſonas, quoad prædicata diuerſa eiuſdem eſſentiæ. Appropriatio enim abſolutorum ad Perſonas eſt manifeſtatio Perſonarum per attributa abſoluta Dei, ſimilia, ſeu ſpecialiter affinia prædicatis cuiuſque Perſonæ proprijs. Quo pacto manifeſtatur Pater per Potentiam, Filius per Sapientiam, Spiritus ſanctus per Bonitatem, & ſic de alijs eiuſmodi, vti exponit luculenter D. Thom. redigens in cõcordiam diuerſas SS. PP circa hoc locutiones, q. 39. ar. 8. Quia verò attributa ea abſoluta Dei ſunt inæqualia ratione noſtra, ſeu ſortiuntur apparentiam inæqualium reſpectu noſtri intellectus ex diuerſis connotatis creatis realiter inter ſe inæqualibus, ex eo etiam capite euadunt inæquales ratione noſtra Perſonæ Diuinæ.

Art. 6. In eadem deniq; diſſimilitudine realis quoad notionalia, fundatur inæqualitas rationis, quoad miſſionem ad extra Perſonarum Diuinarum. Miſſio enim Perſonæ Diuinæ tria includit in ſuo conceptu; Primò, effectum aliquem ad extrà, qui proindè ſecũdùm ſe eſt communis toti Trinitati, & æqualiter; atq; eodem omninò modo procedens ab omnibus, & ſingulis Perſonis Diuinis, vtpotè habentibus indiuiſim eandẽ omnipotentiam, & virtutem actiuam proximam ad extrà. Secundò includit determinationem Perſonæ miſſæ à mittente, vt eat, & compareat vbi, & quando mittitur. Quæ itidem determinatio, quatenùs eſt libera electio miſſionis, eſt communis toti Trinitati. Quia terminationes liberæ

Diuinæ procedūt virtualiter à tribus ſimul Perſonis, vtpotè ſimiliter præditis eadem indiuiſim libertate ac dominio. Tertiò, includit eadē miſſio originem Perſonæ miſſæ à Perſonâ vel Perſonis mittentibus. Quæ ſola origo eſt adæquata ratio diſſimilitudinis realis, quoad notionalia: vt apparet ex dictis q.39. Eademque ſola conuenit ſpecialiter re ipſa vni Perſonæ reſpectu alterius. & depēdenter ab eadem reliqua duo pertinentia ad conceptum miſſionis denominantur inducta à Perſona producente in Perſonam productam. Vnde Pater à nemine mittitur, nec mitti poteſt, vt docet inter alios Auguſt. l.4. de Trinit. c 20. Quia ex ſua proprietate Perſonali eſt innaſcibilis, ingenerabilis, & improductus intrinſecè, vt dictum eſt ſupra. Quam rationē reddit ibi Auguſt. his verbis. *Pater cum ex tempore à quoquam cognoſcitur non dicitur miſſus. non enim habet à quo ſit, aut ex quo procedat.* Filius verò à ſolo Patre mitti poteſt, miſſuſque eſt de facto, vt habetur 4. ad Galat. 4. *Miſit Deus Filium* Denique Spiritus ſanctus mitti poteſt, miſſuſque eſt de facto à Patre, & Filio, vt patet ex 4. Ioan. 26 *Paracletus autem Spiritus ſanctus, quem mittet Pater in nomine meo*, & c 15. Ioann. 26. *Cum autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre.* & c. 16. 7. *Si autem abiero, mittam eum ad vos.*

Art. 7. Mittuntur autem Filius, & Spiritus ſanctus, tùm inuiſibiliter, tùm viſibiliter; Inuiſibiliter quidem, per donum gratiæ; viſibiliter verò, per effectum aliquem ſenſibilem. Miſſio inuiſibilis, alia eſt miſſio ſimpliciter & abſolutè; alia tantùm ſecundùm quid. Miſſio ſimpliciter talis fit per infuſionem gratiæ ſanctificantis reſpectu illius, qui priùs ea carebat. Qui enim accipit gratiam habitualem, eo ipſo habet Deum manentē in ſe ſpecialiter iuxta illud Ioan. 14. 23. *Si quis diligit me, Sermonem meū ſeruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionē apud eum faciemus.* Atq; ea manſio dicitur miſſio actiua reſpectu Patris, & paſſiua reſpectu Filii, & Spiri-

Spiritus ſancti. Miſſio inuiſibilis ſecundùm quid fit per auxilia gratiæ actualis, & per augmentū habitualis. Quia collatio auxiliorum actualium gratiæ, eſt inchoatio tantum, & præparatio ad inhabitationem, & manſionem Dei in anima. Augmentum verò gratiæ habitualis, eſt tantùm perfectio & complementum eiuſdem inhabitationis, & manſionis, præſupponens per ſe præexiſtentiam Dei in anima, ideoq; inſufficiens ad miſſionem ſimpliciter Perſonæ Diuinæ in animā. Miſſio viſibilis fit per effectus ſenſibiles, ſub quibus apparent Perſonæ Diuinæ, vti apparuit verbum per Incarnationem in forma humana, & cū natura humana atq; Spiritus ſanctus in forma columbæ. Quia verò effectus eiuſmodi ſenſibilis procedit æqualiter ſecundùm ſe, ab omnibus, & ſingulis Perſonis Diuinis, propterea Verbum Diuinum, quod ſecundum ſe non poteſt dici miſſum ab Spiritu ſancto, dicitur nihilominus miſſum ab eodem, quatenùs homo eſt, iuxta illud Eſaiæ.61. & apud Lucam 4.18. *Spiritus Domini ſuper me, propter quod vnxit me.* (quoad naturam videlicet humanam) *Euangelizare pauperibus miſit me*, vtique ſecundùm eandem naturam. Eadem porrò, quæ dicta ſunt de miſſione, ſubintelligenda ſunt proportionaliter de datione, & traditione, qua Pater dicitur dare, & tradere nobis Filium ſuum, & vterque ac vterius Spiritū ſanctum. Quia verò in creatis mittens, & donās, eo ipſo fungitur ſpeciali authoritatis & poteſtatis prærogatiua ſuper eum, qui mittitur, & quod datur, fit, vt Pater reſpectu Filij, & vterque reſpectu Spiritus ſancti ſortiatur apparentiam maioris, & maioritatem ratione noſtra, propter miſſionem, & dationem modò explicatas.

Art.3. Ex his igitur omnibus Conſtat, Perſonis Diuinis conuenire perfectam, & adæquatam, vndequaq; æqualitatem re ipſa; tùm quoad prædicata abſoluta, & relatiua ad intra; tùm quoad omnes effectus creatos, coniunctam cum apparentia quadam inæqualitatis quoad eadem om-

nia, ſeu cum inæqualitate ſolùm ex modo noſtro concipiendi, & apprehendendi dependenter à connotatis creatis realiter inæqualibus. Inquirunt nonnulli; an relatio æqualitatis aſſertæ inter Perſonas Diuinas ſit realis vel rationis tantùm cum fundamento in re; id eſt, an ſit magis vel omninò ſimilis relationi æqualitatis, quæ eſt inter duas quantitates, quarum neutra eſt maior, vel minor altera; an verò ſit ſimilis potiùs æqualitati, quæ eſt ex. gr. inter immenſitatẽ, & æternitatẽ Diuinas. Ratio dubitandi eſt quia tota ratio æqualitatis eſt Diuinitas, quæ eſt vna, & eadẽ in omnibus Perſonis, Perſonæ verò, quæ ſunt æquales, diſtinguuntur inter ſe realiter. Relatio autem, quæ eſt penes idem realiter, non poteſt eſſe, niſi rationis, cum non habeat extrema, niſi ratione diſtincta; quæ verò eſt realiter diſtinctorum, eſt realis, quia verſatur inter extrema realiter diſtincta. Controuerſia hæc eſt leuis, & de modo potiùs loquendi tantùm, cùm de re ipſa ſatis conſtet ex dictis ſuprà, & ex hac ipſa ratione dubitandi. Dicendùm verò potiùs videtur eſſe relationem realem, quia Perſonæ Diuinæ ſunt æquales, non ſolùm, quia habent eandem magnitudinem Diuinitatis ſibi communicatæ, ſed inſuper habent eandem æqualiter ſibi communicatam per identitatem realem. Identitas autem realis tàm conuenit Perſonalitatibus ratione ſui, quàm eſſentiæ ratione ſui; ideoque identitas cum Diuinitate, quæ eſt vna, atq; indiuiſa formaliter ex parte ipſius Diuinitatis, eſt ſimul realiter multiplex ex parte Perſonarum. Conſtituit ergo relationem non ſolùm rationis ex parte eſſentiæ, ſecundùm ſe, ſed etiam realẽ ex parte Perſonalitatum; atq; hic poſterior conceptus exprimitur formaliter, dum Perſonæ Diuinæ comparantur inter ſe formaliter, quatenùs habentes in ſe, non ſolùm eandem Diuinitatem, ſed etiam vt tantundem illam habentes.

Ad 1. Maioritatem illam Patris accipiunt alij SS. PP. & interpretes comparatione Chriſti præ-

ciſè, vt hominis, & ſic nulla eſt difficultas, quia, vt dicit Athanaſius in ſuo Symbolo, *Filius eſt æquali Patri ſecundum Diuinitatem, minor Patre ſecundùm Humanitatem.* Quòd ſi accipiatur, vt licet, de Chriſto, etiam quatenùs Deus eſt, intelligitur, maioritas realis ſecundùm originem, ſecundum dignitatem verò intelligitur ſola maioritas quoad apparentiam reſpectu noſtri, & ex modo noſtro concipiendi, cui ſe accommodat Chriſtus Dominus eo in loco, ſicuti & in pluribus alijs accommodantur Scripturæ ſacræ, vtpotè dictatæ a Spiritu ſancto ad noſtram doctrinam, & vtilitatem, ideòque accommodatæ capacitati noſtræ, quæ, quod eum modum concipiendi, habet peculiare fundamentum in re præſenti, vt liquet ex ijs, quæ paulò priùs expoſita ſunt, propter maioritatem realẽ poteſtatis, & iurisdictionis, quæ conuenit Patri creato reſpectu Filij ſui.

Ad 2. Comparatione facta inter ſubſtantias creatas, beatius eſt per ſe dare, quàm accipere, tùm præſuppoſitiuè, tùm formaliter, tùm etiã conſequenter. Præſuppoſitiuè; quia in creatis per ſe præſupponitur abundantia in dante, & indigentia in accipiente. Formaliter; quia dare eſt difficiliùs per ſe, atque adeò magis meritorium, quàm accipere. Amittit enim dans, quod dat, & acquirit, qui accipit, quod accipit. Amiſſio autem eſt incommoda, ac moleſta, ideoque difficilis, cum è conuerſo acquiſitio ſit commoda, & delectabilis, ideoq; facilis. Conſequenter deniq; non ſolùm quia maior gloria apud Deũ, & homines, maiuſque præmium manet, per ſe, danti, quàm accipienti, propter diuerſam conditionem operationum, pertinentium ad vtrũque modo explicato; ſed etiam, quia accipiens manet obligatus danti, & patitur aliqualem libertatis ſuæ reſtrictionem cum æquali eiuſdem ampliatione ex parte dantis. At in Diuinis Perſonis nihil horum locum habet, quia quod datur, & accipitur ab ipſis, eſt æqualiter vtriuſq; ex eſſentia ſua, & neutri ab alterutro præſtatur

cum.

cum libertate aliqua indifferentiæ, ſed cum omnimoda neceſſitate, excluſa ſola neceſſitate coactionis. Et vterque deinde manet cum eadē plenitudine libertatis, & bonorum omnium. Vndè quòd beatius ſit dare, verificatur in creatis ſecundùm realitatem, in Diuinis verò Perſonis, quoad apparentiam tantùm, modo, ſuperiùs explicato.

Ad 3. Productio Verbi Diuini à Patre aſſimilatur creationi propriè dictæ, quatenùs non eſt ex præſuppoſito ſubiecto; generationi verò, quatenùs præſupponit virtualiter eſſentiam Diuinam cui immanet, & realiter Patrem, cui circúminſidet, vt dictum eſt. Differt autem ab vtraque, quatenùs neque eſt ex nihilo ſui; neque ex præſuppoſito ſubiecto; quandoquidem verbum Diuinum eſt æternum, ideoq; eſſe eius, non ſuccedit poſt non eſſe, & nihilitatem ipſius; idemque eſt indiſtinctum realiter à Deitate, cui immanet, & non manet in Paternitate, à quà diſtinguitur realiter, quatenùs diſtincta realiter, & ſecundùm ſe præcisè conſiderata. Quapropter origo Filij Diuini à ſuo Patre, nec creatio, nec generatio, prout eſt actio ex præſuppoſito ſubiecto, propriè & ſtrictè dici poteſt; ſicut, nec cauſalitas propriè, aut vllo pacto factio dici poteſt, quatenùs factio inducit exiſtentiam rei antea non exiſtentis; & cauſalitas ſtrictè ſumpta dicit in ſuo conceptu prioritatem naturæ: & maiorem indifferentiam in exiſtēdo ex parte cauſæ reſpectu cauſati, quàm è conuerſo; ſed dicitur propriè proceſſio, quæ nullam eiuſmodi imperfectionem importat ex ſuo conceptu. Vnde teſtimonia obiectionis accipienda ſunt de creatione latè ſumpta, cum fundamento indicato ſimilitudinis cum creatione ſtrictè ſumpta. Quæ eſt cōmunis SS.PP. aliorumque interpretum expoſitio. Quo etiam pacto tribuitur etiam à nonnullis Patribus, præſertim Græcis, cauſalitas, & ratio cauſæ Patri, reſpectu Filij, & vtrique reſpectu Spiritus ſancti, nempe latè, & cum quadam improprietate talis.

Ad

Ad 4. Æternus Pater dicitur ſolus Deus verus ad excludendam pluralitatem Deorum, non verò ad excludendam pluralitatem Perſonarum, quæ ſunt Deus. Sermo namque eſt in eo locò aduersùs Gētiles idololatras, agnoſcētes plures Deos. Pro qua re, fuiſſet abs re tàm incluſio, quàm excluſio plurium Perſonarum, quæ ſimul omnes ſunt vnus verus Deus.

Art. 1. Ad 5. Diuinitas Spiritus Sancti apparet clarè ex teſtimonijs Indicatis q. 38. ſub init. Et ex alijs deindè in decurſu attactis, & ex quampluribus, quæ copiosè proſequitur Montoya tota diſp. 66. de Trinit. maximè verò à ſect. 5. Quod ad priora teſtimonia in contrarium attinet, illud de Scrutinio non ſignificat difficultatem, & laborem perueniendi ad perfectam cognitionem, ſed intimam & omnimodam vſque ad vltimam penetrationem. Quo ſenſu dicitur Deus ſcrutari corda hominum, Hierem. 17. 10. & Sophoniæ. 1. 12. & patet interpretationem eſſe legitimam ex ſententia ibidem immediatè ſubiuncta: *Quis enim hominum ſcit, quæ ſunt hominis, niſi Spiritus hominis, qui in ipſo eſt? Ita, & quæ Dei ſunt, nemo cognouit niſi Spiritus Dei.* Ex quibus verbis potiùs colligitur Diuinitas Spiritus ſancti, quia colligitur clarè infinita Sapientia eius, quà ſuperat omnem cognitionem, qui inadæquatè cognoſcunt Deū ideoq; dicuntur ipſum nō cognoſcere. Hæc enim Sapientia eſt propria Dei, cùm cæteri omnes magis ignorent, quàm cognoſcant ipſum, vt dictum eſt ſuprà q. 9. Quod additur de oratione gemitibus, & clamore Spiritus ſancti, accipitur in ſenſu cauſali, & non formali, quatenùs Spiritus ſanctus inſpirat nobis orationem, gemitus, & clamorem, eoq, auxiliante cultum iſtum ipſi exhibemus, eodemq; nobis prouidemus. Hanc interpretationem adhibent Auguſt. lib. 1. contra Maximinum inter princip. & med. & Epiſt. 105. ad med. & Nazianz. orat. 37. quæ eſt quinta de Theologia, nec non Chryſoſt, ſer. 14. ad eadē illa verba Rom. 8. Eandemque

quæ

que poſtulat cohærentia verborum, quæ immediatè præcedunt antè ea verba obiectionis. *Spiritus adiuuat infirmitatem noſtram: Nam quid oremus, ſicut oportet, neſcimus. Sed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis* Scilicet tamquam cauſa Principalis vtens nobis, tamquam inſtrumento per gratiam, quam nobis infundit. Quo itidem pertinet, quod ſuperiùs dixerat Apoſtolus: *Accepiſtis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Pater*.

Art. 2. Teſtimonium illud ex Ioan. de omnibus factis per verbũ, nihil omninò probat. Primùm, quia, ſi quid probaret de Spiritu sãcto, quatenùs facto per Verbum; æquè id ipſum probaret etiam de Patre, vtpote non minùs incluſo inter omnia ſumpta ſine vlla reſtrictione, quã includatur Spiritus Sanctus. Quod tamen eſt contra intentionẽ obiectionis Græcorum, præterquàm quod implicat in terminis, Patrem factum eſſe per Filium. Deinde, quia dum dicuntur omnia facta per Verbum, Tò *omnia* ſolùm extenditur ad ea, de quibus aliundè conſtat facta eſſe abſolutè, inter quæ non cõprehenditur Spiritus ſanctus; certè quòd comprehendatur, colligi ex illo teſtimonio nullatenùs poteſt, vt potè non determinante quænã facta ſint, ſed per quem facta ſint, quæcunq; facta ſunt, qualiacunq; illa ſint. Demùm hoc ipſum apparet clariùs ex lectione vulgata, quæ nõ ſeiungit interpunctionem particulæ *nihil*, à particula *quod*, ſed particulam *factum eſt* à particula *in ipſo* ita vt ſit integra periodus, *& ſine ipſo factum eſt nihil quod factum eſt*. Et deindè ſequatur alia periodus: *In ipſo vita erat &c.* Quo excluditur ex effectibus verbi, Spiritus ſanctus qui videlicet nihil eorum eſt, quæ facta ſunt. Verùm & iuxta lectionem, quã vtitur obiectio, ſubſiſtit optimè idem ſenſus, vt patet ex duplici priore ponderatione.

Art. 3. Quod additur de communitate nominis Spiritus ſancti, facilè diluitur. Primùm, quia Spiritus non tribuitur tamquam nomen tertiæ Perſonæ Diuinæ, prout opponitur rei materiali,

ſed,

ſed prout ſignificat impulſum quemdam; & quaſi impetum. Quæ vſurpatio, vti eſt valde accõmodata ad exprimendum Amorem infinitum, ita eſt minùs idonea, quæ accõmodetur Patri, & Filio, intelligentiæ & intellectioni, Deinde ſignificationes, & accommodationes vocum, & nominum, pendent ab intentione, & arbitrio imponentium nomina. Eccleſia autem, quæ innixa Scripturis ſanctis tertiam Perſonam Trinitatis nominat Spiritum ſanctum, ſemper intendit, ac voluit ſignificare ea voce prædicata propria, & peculiaria tertiæ Perſonæ Diuinæ, vt Diuinæ. Hæc igitur ſignificat, quidquid demùm ſit de ſignificato vtriuſuis partis ſeorſim ſumptæ. Quod demùm additur de donatione Spiritus ſancti, & quòd ipſe ſit donum, non indiget noua expoſitione, vltrà eam, quæ ſuperiùs data eſt circa Miſſionem inuiſibilem, quia donari, & mitti Spiritum ſanctum ratione differunt, & conceptu formali, & vix plus, quàm voce; re autem ipsâ ſunt prorsùs idem.

Ad 6 Æqualitas bonitatis inter aliquos continet in ſe ſimilitudinem eorum, quoad id, ratione cuius ſunt ita æquales, non verò quoad cætera prædicata. Æqualitas autem bonitatis conuenit Perſonis Diuinis, ratione ſolius Diuinitatis, vt ſæpè dictum eſt, & non ratione prædicatorum notionalium, quæ quatenùs talia præſcindũt à perfectione, & defectu perfectionis, ac proindè ab æqualitate poſitiua, & à contraria inæqualitate; ideòq; relinquitur locus diſſimilitudini quoad ea prædicata. Ratio autem filiationis conſideratur ſecundum prædicata notionalia ipſius, quæ videlicet ſola verè producuntur, & terminant generationem. Quapropter preſens aſſertio æqualitatis inter Perſonas Diuinas, non tollit diſſimilitudinem inter ſecundam & tertiam Perſonas, quæ requiritur, vt altera ſit Filius, & ſimilis Patri, tùm intentionaliter, ac repræſentatiuè; tùm fœcunditate ad intra; altera verò careat vtraque ſimilitudine cum prima, &

eum ſecunda Perſona. Non eſt prætereundus celebris, circa hoc, Auguſtini locus, probans ſimilitudinem inter Diuinas Perſonas quoad Diuinitatem, & prædicata improducta, nihil cõferre ad rationem filiationis. *In duobus ouis paribus*, inquit lib. 83 quæſtionum, qu. 73. *Quia ineſt æqualitas, ineſt & ſimilitudo; quæcunque enim adſunt vni, adſunt & alteri: Imago tamen non eſt, quia neutrum de altero expreſſum eſt.* Quia ergo Verbum expreſſum eſt de Patre ad repræſentãdum ipſum, atque hoc ipſum non conuenit Spiritui ſancto, Verbum eſt imago Patris, & conſequenter Filius, non verò Spiritus ſanctus; licet vterque ſit perfectè ſimilis eidem Patri, quatenùs non exprimitur de Patre, ſeu ſecundum prædicata improducta.

Art. 1. Ad 7. Quæ obijciuntur circa prædicatata abſoluta, ſolùm probant diuerſam eorũ appropriationem reſpectu cuiuſque Perſonæ, & conſequenter apparentiam quandam inæqualitatis inter ipſas: nullam verò probant inæqualitatem realem. Nam imprimis, quod ad potentiã attinet; ſicut Diuinitas reddit Patrem potentẽ producere, & dare: ita reddit Filium potentem produci, & accipere; atque vtraq; hæc potentia eſt æquè æſtimabilis, & æquè perfecta, vt liquet ex dictis ad ſecundum. Deinde intellectus & intellectio abſoluta æquè communicatur Spiritui ſancto, eundemq. perficit, ac denominat intrinſece, ac Filium, & Patrem. Intellectus verò & intellectio notionales nullius ſunt, ſecundùm ſe, perfectionis peculiaris. Deniq. mandatum, & doctrina dicuntur de Patre reſpectu Filij, vel ſecundum naturam humanam tantùm, vt volunt plures interpretes, vel accipiuntur de communicatione vtriuſq. attributi ſimul cum tota Diuinitate per productionem realem filiationis; & neutro modo minuitur Perſona Diuina Filij cõparatione Patris, ſed retinetur æqualitas perfecta inter vtrumq; iuxta illud ad Philipp. 2. 6. *Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitra-*

tus

:ius eſſe, ſe ſe æqualem Deo.

Art. 2. Circa diſſimilitudinem Perſonarum, quoad prædicata relatiua, ſciendum eſt Perſonas Diuinas non ob id differre, ſpecie, quia illa tantùm differũt ſpecie, quorũ quidditas, & eſſentia eſt diuerſa, Perſonæ autẽ Diuinæ habẽt omnes indiuiſim eandẽ realiter quidditatẽ, & eſſentiam. Iam verò Philoſophus comparans numeris ſpecies rerum loquitur de differentia ſpecifica, propriè tali, nempè quoad quidditatem, & eſſentiam. Vnde ea doctrina non facit ad propoſitũ, pro re præſenti. Obſeruandum autem obiter eſt, non poſſe creaturis conuenire vllam inter ſe diſſimilitudinem, abſq. inæqualitate. Quia nõ poſſunt duæ entitates creatæ eſſe inuicem diſſimiles, quin altera ſit magis diſſimilis Deo, quã altera. Quia res creatæ ſecundùm omnia ſua prædicata poſitiua, ſunt participationes Diuinitatis, eiuſdemq; imitationes, tanquam ſui exẽplaris. Fieri verò nullatenùs poteſt, vt ſimilitudines, & imagines deriuatæ ſecundùm omnia quæ ipſis inſunt, ab vno eodemque exemplari, ſint æquè ſeu ſimiles, ſeu diſſimiles eidem, & nihilominùs ſint diſſimiles inter ſe. Quia eo ipſo id, penes quod ſunt inter ſe diſſimiles, non adeſſet in exemplari, quod repugnat ei, cuius totum eſſe eſt imitatio eiuſdem exemplaris. Ea autem entia creata, quorum alterum eſt magis ſimile, ſeu minùs diſſimile Deo, quàm alterum, patet eſſe inæqualis bonitatis inter ſe; cum tota bonitas, & perfectio creaturarum conſiſtat in aſſimilatione ad Deum. At perfectio Perſonarum Diuinarum non conſiſtit in aſſimilatione ad Diuinitatẽ, ſed in identitate cum ipſa Diuinitate. Ex quo clariùs apparet, eam doctrinam Philoſophi non poſſe accommodari Perſonis Diuinis, quatenùs notionaliter diſſimilibus.

Art. 3 Adde differentiam iſtam ac diſſimilitudinem notionalem eſſe pure materialem; quia prædicata notionalia prout diſtincta virtualiter à Diuinitate, non ſunt virtus cauſatiua vlius

cognitionis diſcernentis vnã Perſonam ab alia, neq. vllius amoris ſpecialis circa vnamquamque Perſonam; ſed tota ipſarum virtus motiua intellectus, & voluntatis tàm Diuinæ, quàm humanæ, eſt penes Diuinitatem, penes quam eſt tota perfectio, & conſequenter tota vis communicãdi, ac propagandi perfectionem, vt dictum eſt ſuprà. At entitates creatæ inter ſe diſſimiles, nõ poſſunt nõ habere diſſimilitudinẽ, formaliter talem cauſatiuam ratione ſui formaliter cognitionis diſcretiuæ inter ipſas, & affectus peculiaris erga vnamquamq. earum. Quia ratio diſſimilitudinis inter ipſas, eſt virtualiter intrinſecè indiſtincta ab earundẽ perfectione, & in vnaquaq. earum, vel ſaltem in altera ponit perfectionem ſpecialem formaliter diuerſam. Neceſſe igitur eſt, diſſimilitudinem creaturarum, quoad aliquod prædicatum, eſſe coniunctam cum non identitate perfectionis, & magnitudinis virtualis ſuorum extremorum; atq. hoc ipſum eſt impoſſibile in diſſimilitudine notionali Perſonarũ Diuinarum. Quod poſtremò obijcitur circa inæqualitatem quoad operationes ad extra, nulla indiget reſponſione. Quia ex dictis ſuprà circa miſſiones, & dationes vnius Diuinæ Perſonæ per aliam, ſatis patet, quid ſit dicendum ad illa.

FINIS.

INDEX

Rerum, quę continentur in his quæſtionibus de Deo.

A

Actus liberi creati.

ACtus liberi creati ſunt præcipua materia Prouidentiæ Diuinæ. q. 18. art. 5.
Sunt primum determinatiuum cognitionis Diuinæ circa ipſos. q. 18. ad 9.
Actus boni, & mali connectuntur ex natura rei cum præmijs, & ſupplicijs. q. 28, art. 18.

Actus liberi Diuini.

Actus Diuini quilibet ſunt optimi. q. 20. ad 5.
Difficultas cōſtitutionis adæquatæ Actuum liberorum Dei, vnde proueniat. q. 21. art. 1. & 2. Quas opiniones pepererit. art. 3. Eæ exponuntur. art. 4. 5. & 6.
Actus liberi diuini ſunt æterni. q. 21. art. 7.
Non poſſunt vllo pacto conſtitui intrinſecè per effectus, aut actiones temporales. q. 21. art. 8. vſque ad art. 14. & art. 17. & 18.
Multò minùs poſſunt conſtitui intrinſecè per veritates quaſdam obiectiuas. q. 21. ar. 14. vſque ad 20.
Adæquatè realiter identificantur cum Deo, q. 21. ar. 20 & 21.
Exigunt identificari cū Deo exigentia ipſis conueniente præcisè ratione Deitatis q 22. ad 2. art 2.

Non ſuperaddunt perfectioni neceſſariæ Dei vllam ſpecialem perfectionem per ſe æſtimabilem. q 40. ad 4. art. 5.
Superaddunt ſolum conceptum reſpectiuum ad eſſe, & non eſſe creatura ſi. q. 21. ar. 20. & 21.
Sunt contingentes quoad denominationem: ſed neceſſarij quoad exiſtentiam et perfectionem q. 22. ad 2. art. 4.
Diſtinguuntur neceſſariò virtualiter intrinſecè à prædicatis neceſſarijs Dei. q. 22. art. 1. & ad 1. art. 1. & 2.
Actus liberi Diuini, qui ſunt inuicem incompoſſibiles, diſtinguuntur inter ſe realiter. q. 22. art. 2. & 5.
Qui ſunt inſeparabiles mutuò, ſunt indiſtincti inter ſe virtualiter intrinſecè. q. 22. art. 3. & 6.
Qui ſunt ſeparabiles non mutuò, diſtinguuntur inter ſe virtualiter intrinſecè tantùm. q. 22. art. 4.
Actus liberi Diuini non poſſunt eſſe diuerſi abſque diuerſitate ex parte obiectorum creatorum. q. 25. ad 2. & ad 3.
Nulli duo actus liberi Diuini virtualiter intrinſecè diſtincti coexiſtere poſſunt. q. 27. art. 6. & ſeqq.
Non poſſunt dari plures actus liberi Diuini virtualiter intrinſecè diſtincti purè concomitantes. q. 27. art. 5. Neque virtualiter inuicem ordinati. ibid. art. 10.
Actus Diuinus efficaciter & determinatè imperans eſt eſſentialiter indiſtinctus virtualiter intrinſecè ab actu imperato. q 22. ar. 7.
Actus Diuinus efficaciter intentiuus finis eſſentialiter connexi cum determinatis medijs ſimiliter connexis cum eodem fine, eſt indiſtinctus virtualiter intrinſecè ab electione talium mediorum. q. 22. art. 8.
Nullus actus Diuinæ voluntatis poteſt eſſe purè conditionatus, & purè omiſſiuus circa aliquod obiectum. q. 25. ad 3.
Nullus actus liber Diuinus poteſt eſſe diſiunctiuus

uus & indeterminatus. q.27.art.10.
Infallibilitas actuum liberorum Diuinorum non tollit indifferentiam arbitrij creati.q.34.art.9. & ſeqq.idque beneficio ſcientiæ mediæ.a.14.
Nullus actus Diuinus habere poteſt vllam ſucceſſionem.q.17.ad 4.
Creaturæ non ſunt obiectum formale partiale vllius actus Diuini, ſed purè materiale. q. 15. art.3.& 4. & q.19.art.2. & ſeqq. & ad 4.
Obiectum formale adæquatum actuum Diuinorum eſt ſola eſſentia Diuina.q.15.art.3.& ſeqq. & q.19.ar.2.& 3.

Æternitas.

Æternitas definitur, & exponitur. q.8. art.4. 5. & 6.
Eſt attributum Dei negatiuum. q.8. art.5.
Legitimè infertur ex immutabilitate. q.8. art.2. & 7.
Eſt æqualiter idonea ad cognoſcenda omnia, quæ contingunt pro quacumque temporis differentia.q.17.ad 1.
Nihil datur præteritum aut futurum propriè reſpectu Æternitatis. q.8. ad 4.art.1. & 2.
Nulla res, aut duratio creata correſpondet adæquatè æternitati Dei.q.8 ad 4.art.3. & ſeqq.
Æternitas latè ſumpta dicitur de creatis. q. 8. ad 3.

Æuum.

Æuum Angelicum quomodo dicatur indiuiſibile.q.17. ad 3.

Affectus.

Affectus, qui tribuendi, qui negandi Deo. q.24. art. 1.

Amicitia, Amicus.

Amicitia perfecta cum Deo eſt indebita homini præciſè ex ſua natura. q. 10.ar.4.
Amicitia requirit dualitatem naturarum inter creaturas ſolùm. q.24. ad 2.
Amicus ab amico iure contemni non poteſt. q. 10.art.4.

Amor.

Amor eſt principium omnis affectionis, q.24. art.2.

Amoris ſtrictè talis differentiæ ab alijs affectibus. q.24.art.3.

Non eſt de eius ratione communi, vt dirigatur cognitione præſcindenti ab exiſtentia & non exiſtentia obiecti. q.24. ad 1.

Amor Diuinus.

Amor ſtrictè talis datur propriè in Deo erga ſe ipſum.q.24.art.2. & 3.Idemque eſt efficax. ad 2.Eſt ſupereminenter tantùm amicitia reſpectu ipſius Deitatis. ad 2. Eſt tamen propria amicitia vniuſcuiuſque Perſonæ Diuinæ reſpectu aliarum ibid.

Deus amat neceſſariò ſeipſum quoad omnia ſua prædicata ſimpliciter neceſſaria qu. 20, art.1.

Nullo modo amat obiecta vt poſſibilia poſſibilitate logica. q.20. ad 4.art. 2. Neque futura vt purè conditionata. ar. 3.

Amoris Diuini, & creati diſcrimen. q.25. ar.2.

Amor Diuinus eſt iuſta menſura bonitatis in rebus creatis. q.25. art.1. & 2. Imò & malitiæ, ſeu imperfectionis. art.3.

Eſt maior, vel minor non entitatiuè, ſed tantùm ex parte obiecti voliti. q.25. art.2.& ad 1.

Non poſſet pertinere ad ſpecialitatem amoris intentio diuina purè conditionata benefaciendi; licet poſſit intentio eiuſmodi creata. q.25. ad 3.

Angelus.

Angelus non vtitur ſpecie impreſſa ad cognitionem ſui. q.12. ad 5.

Non poteſt certò cognoſcere futura contingentia. q.17. ad 3.

Antiquitas.

Antiquitas, quæ denominatio. q.21. ad 4. art.2.

Appe-

Appetitus innatus.
Appetitus innati expoſitio. q.28.ad 6.
V. *Lex naturæ.*

Appropriatio.
Appropriatio abſolutorum ad Perſonas Diuinas quid ſit, & in quo fundetur. q.44.art.5.

Arbitrium creatum.
Arbitrium liberum creatum, vt eminenter contentum in eſſentia Diuina, po eſt inducere ſcientiam mediam, non viſionis. q.18, art.13. & 14.

Argumentum.
Argumentum à diſtributiuo ad collectiuum ſub quo prædicato negatiuo valeat. q.3. art.21. & 22.
Argumentorum Chriſtianæ Fidei & demonſtrationum de exiſtentia Dei collatio. q.2. ad 7. art.1.

Ariani.
Arianorum ſophiſma aduerſus Diuinitatem Filij Dei. q.4. ad 5.ar.2. Diluitur. art.3.

Aſeitas, ens à ſe.
Aſeitas eſt prædicatum poſitiuum. q.5.ad 7.
Eſt ratione noſtra primarium, & principium æquiuocum cæterorum prædicatorum Dei.q.5. art.5.& 6.
Conceptus entis à ſe eſt notiſsimus inter omnes conceptus conſtitutiuos Dei q.5.art.8.
Conceptus quilibet aſſignati ab alijs tamquam eſſentiales Dei ſint poſteriores cõceptu aſeitatis; maximè verò cõceptus entis æquiualentis omni alij enti. q.5.ad 2.
Conceptus entis à ſe non eſt formaliter tranſcendens. q.5. ad 1.
Ens à ſe continet formaliter omnes perfectiones ſimpliciter ſimplices. q.14. art.3.

Athei, Atheiſmus.

Athei quàm inexcuſabiles ſint. q. 2. art. 13. & ſeqq. & ad 7. art 3.

Atheiſmus quà ratione comparetur hæreſi. q. 2. ad 7. art. 3.

Attributum.

Attributum dupliciter vſurpatur reſpectu Dei q. 5. ad 3

Attributa Dei diuiduntur in poſitiua & negatiua. q. 6. art. 1. Explicantur. art. 4.

Sunt pauca. q. 6 art. 5.

Negatiua ſunt priora ratione quoad nos, quàm poſitiua. ibid. art. 6.

Alia alijs apparent perfectiora, ſine vlla tamen imperfectione ex parte Dei, aut falſitate ſimpliciter in intellectu noſtro. ib. art. 7.

Auxilium.

Auxilium quodlibet proprium hominis viatoris ſecundum ſe eſt fruſtrabile, & completiuum cauſæ contingentis, ex S. Thoma. q. 34. art. 9.

Nulla creatura poteſt reſiſtere toti collectioni auxiliorum Dei, ibid. art. 2.

B

Beatitudo.

Sola ſupernaturalis Beatitudo, vera beatitudo ab Auguſtino dicitur. q. 10. ad 1.

Ad beatitudinem ſupernaturalem nō fertur homo deſiderio abſoluto & determinato, vti fertur ad naturalem, niſi quatenùs à Deo eſt intrinſecè eleuatus. q. 10. ad 1.

Beatorum felicitas præponderat incomparabiliter miſeriæ reproborum. q. 35. ar. 4. & ſeqq. & ad 3.

Spes obtinendæ beatitudinis fuit longè maior, quàm periculum amittendæ, in ſtatu innocentiæ. q. 35. art. 10. & ad 1. Proportionaliter idem

idem fuiſſet in ſtatu puræ naturæ art.illo 10.
Vid. *Gloria æterna. Viſio Dei.*

Beatitudo Diuina.

Deus eſt perfectiſſimè beatus; eſtq; per ſe ipſum præcisè ſua beatitudo obiectiua & formalis. q.37. art.1.

Beatitudo Dei formalis, ratione noſtra, conſiſtit eſſentialiter in ſolo actu intellectus; obiectiuè autem eſt indiſtincta ab obiectiua eiuſdē beatitudine. q 37. art 2.

Aliud diſcrimen ratione noſtra inter vtramque iſtam beatitudinem. ibid. art.3.

Beneficentia Diuina.

Beneficentia Deo conuenit. q.35. art.1. & ſeqq.

Significatur in Scriptura nomine Miſericordiæ; ibid.

Beneficentiam Deus exercet vniuerſaliter erga omnia opera ſua. q.35 art.2.

Eam pariter exercet erga omnes & ſingulos, etiam peccatores & reprobos, quoad tria; videlicet quoad creationem & conſeruationem. q.35. art.3. Quoad finem art.4. & ſeqq. Quoad media art.7. & ſeq. Et quidem tametſi homines conſtituti fuiſſent in maiori periculo amittendæ, quàm ſpe obtinendæ beatitudinis, art.9.

Eam beneficentiam non minuit ſpes minor obtinendæ beatitudinis, quàm periculum amittendæ poſt Adæ peccatum. q.35. art.10.

Beneficentiam Dei erga Paruulos decedentes abſque Baptiſmo tria commendant. q.35. ad 6.

Beneficentiam exercet Deus erga homines etiā tunc, cūm malè operantur. q.35. ad 9. & cùm punit. ad 11. art.1. & 2.

Deus vt author purè naturalis poteſt eſſe erga aliquos ſpecialiter beneficus. q.29.a.1. & ſeqq.

Non aduerſatur iuſtitiæ vel beneficentiæ Dei afflictio Iuſtorum. q.35. ad 11. art.3.

Beneficium.

Beneficij definitio. q.35.art.8.

Beneficij ratio penſanda eſt penes ea, quæ pendent à voluntate & actione Benefactoris. q. 35.ad 4.

Bonitas. Bonum.

Bonitas formaliter vt talis non opponitur contradictoriæ vlli alij bonitati formaliter vt tali. q.2. art. 10.

Bonitatis inæqualitas in rebus creatis prouenit ex inæqualitate amoris Diuini. q.25.a.1.& ſeqq.

Pulchritudo fundatur in bonitate.q.14.art.2.

Summum Bonum eſt poſſibile, & neceſſarium, q.2.art.7.vſque ad 12.

Bonorum, & malorum contingentium ſubſtantijs rationalibus menſura eſt gaudium, & triſtitia circa eadem. q.35.ar.4.

C

Cauſa, Cauſalitas mutua.

Cauſa denominat effectum poſſibilem. q.16. ad 1. art.1.

Cauſa adæquata cuiuſcumque effectus, vt talis formaliter, eſt ſimpliciter infinita.q 13 ar 9!

Cauſa, quæ eſt inadæquata reſpectu affirmationis, poteſt eſſe adæquata negationis. q. 35. ad 10.

Cauſæ infinitè perfectæ cõuertibilitas cum Deo non ſtatim clarè apparet ex creaturis.q.2. ad 4. art.2.

Cauſalitas mutua in eodem genere ſecundum eandem rationem formalem eſt omninò improbabilis.q.2. ad 5.art 1. Etſi admitteretur, adhuc eſſet demonſtrabilis exiſtentia Dei, ibi. art.2.

Chriſtus.

Chriſtum conſtitui finem, & caput Angelorum & hominum, dicit aliquid intrinſecum tam hu-

humanitati Chriſti, quàm Angelis,& hominibus. q.25. ad 7.
Meritorum Chriſti, & Sacramentorum exiſtentia eſt benefica etiam reſpectu Reproborum. q.25.ad 8.
Chriſtus meruit de condigno prædeſtinatio nẽ omnium electorum, quoad omnes eius effectus diſtinctos à ſe, & à ſuis meritis. q.32.a.4.

Cœli.

Cœli habent appetitum innatum reſpectu motuum, quos peragunt. q.28. ad 5.art.2.

Cognoſcibilitas, Cognitio.

Cognoſcibilitas eſt perfectè conuertibilis cum ratione entis. q.13.art.2.& 6.
Cognoſcibilitas ſubſtantiæ adæquatur perfectè virtuti eiuſdem cognoſcitiuæ.q.10.art.2.
Cognoſcibilitatis perfectio non tam facilè apparet,quàm perfectio virtutis cognoſcitiuæ. q.13.ar.5.
Cognitio naturalis de Deo in homine viatore eſt valde imperfecta. q.2.ad 4.art.4.
Nulla poteſt dari in nobis cognitio purè quidditatiua Dei.q.9.ar.2.& 3.
Cognitio naturalis eſſentiæ, & exiſtentiæ; naturæ, & ſubſiſtentiæ Diuinæ eſt vniformiter imperfecta q.3,ad 3.
Modus cognoſcendi Deum connaturaliter [debitus cuiuis ſubſtantiæ intellectuali diſtat à modo, quo Deus ſeipſum cognoſcit, ſimpliciter, & penes ipſum genus cognoſcendi.q. 10.art.6.
Modus cognoſcẽdi ſequitur modũ eſſendi. ibid.
Cognitio eſt cauſa complacentiæ etiã vt quod. q.14.art.1.
Cognitio ſucceſſiua arguit mutabilitatem in cognoſcente.q 17.art.4.
Cognitio aliqua perfectior comprehenſione ſui eſt indebita cuiuis ſubſtantiæ cognoſcitiuæ. q 10.a.2.

Cognitio iudicatiua eſt ſimilitudo expreſſa obiecti, & verbum mentis. q.11.ad 7.art.1.
Cognitio comprehenſiua exponitur. q.13.ar.1.& q.15.ad 5.
Motiuum formale cognitionis quid ſit. q.15. a.3.
Motiuum cognitionis veræ habet veram entitatem & exiſtentiam. q.2. art.5.
Eſſe pure extrinſecum, & tantùm ſecundùm quid tale, ſufficit ad terminandam cognitionem. q.16.ad 1. art.1.
Cognitio formaliter conditionata repugnat in Deo, maximè verò omnium ſub hypotheſi impoſſibili. q.36. ad 6. art.3.
Cognoſcuntur tantùm ratione alterius, imperfectiones. q. 15. ad 9. Negationes. q. 16. ad 1. art.3. Entia rationis. ibid.

Cognoſcibilitas Diuina.

Cognoſcibilitas Dei eſt ſimplicitas infinita, q. 13. art.2.
Adæquate commenſuratur virtuti eiuſdem cognoſcitiuæ. ibid. art.3.

Comprehenſio.

Comprehenſiua cognitio quæ. q. 13. art. 1. & q.15. ad 5.
Comprehenſionem Dei ſtrictè ſumptam repugnare intellectui creato, eſt certum ex fide. q.11. ad 4. art.1. Probatur ratione. q.13. art.1. vſque ad 7.
Comprehenſio Dei eſt quid ſummum in cognitione Diuina. q.13. art.3.
Comprehenſio omnium poſſibilium in Deo infert comprehenſionem Dei. q.13. art.7. & 8. Eam omnium poſſibilium comprehenſionem infert comprehenſio Dei quatenùs potentis efficere vnum effectum. ibid. art.9.

Conceptus.

Conceptus generici & ſpecifici ſubſtantiarum non diſtinguuntur à nobis, niſi relatè ad diuerſa accidentia & operationes. q.3. ad 4. ar.1.

Sepa-

Separabilitas conceptus obiectiui abſoluti à conceptu obiectiuo reſpectiuo ad extra non arguit diſtinctionem realem ſeparabilium. q.21. ad 1 art.1. et 2.

Conceptus noſtri circa Deum ſunt diuerſi pro diuerſitate creaturarum, relatè ad quas cognoſcitur. q.4. ad 6. art.1.

Contingentia, Contingens.

Contingentia eſt imperfectio. q.2. art.8. et 9.

Contingens quid ſit. q.2. art 6.

Côtingens præſupponit neceſſariò aliquid ſimpliciter neceſſarium, vi cuius determinetur ad eſſe, vel ad non eſſe, ibid.

Contingens abſolutè futurum quid. q.17. art.1.

Conditionatè futurum quid. q.18. ar.2. et 3.

Contingens conditionatè futurum quomodo immediatè in ſeipſo cognoſcatur. q. 18. ad 1.

Contingentium abſolutè futurorum præſentia phyſica reſpectu Dei, eſt ſufficiens, & neceſſaria, vt ab ipſo cognoſcantur. q. 17. art. 6. & 7.

Creatura.

Modus eſſendi creaturarum infinitè diſtat à modo eſſendi Dei. q.10. art.6.

Magnitudo perfectionis, aut imperfectionis poſſibilis creaturarum vnde petatur. q.15. ad 9.

Creatura aliqua poteſt eſſe finis alterius creaturæ; non tamen alicuius actus interni Diuini. q.19. art.4.

Creaturæ vt cognitæ in Deo apparēt vt plures: Deus tamen vt cognitus in creaturis, apparet ad modum plurium. q.15. ad 8.

Creaturarum, quæ aliquando exiſtunt, duplex ſummum genus. q.17. art.1.

Creatura quælibet per ſeipſam præcisè eſt eſſentialiter et immediatè determinata, vt coexiſtat Deo. q.17. ad 5. art.1.

Creaturæ quas cognitiones gignant circa Deum. q.2. ad 4. art. 1. et ſeqq. et q.38. ad 1.

Creatio, et conſeruatio creaturarum ſunt ba-

neficæ, quantum eſt de ſe, q.35. art.3.
Creata omnia quandocumque exiſtentia ſunt phyſicè præſentia Deo, quæſt.8. ad 4. art.1. et ſeqq.
Quæ detur proportio inter Deũ, & Creaturas. q.11. ad 2. & q.2. ad 4. a.1.

D

Decretum Diuinum.

DEus vnico decreto virtualiter intrinſecè indiuiſibili verſatur circa omnia, & ſingula creata. q.27. Quod probatur ex ſcriptura. art.2. & 3. ex Patribus. art.4. et 5. Ratione 3. art.5. et ſeqq. Eſt tamen iſtud Decretum multiplex ratione noſtra. ad 4.
Decretum conditionatum Dei abſolutè exiſtens, quod nonnulli requirunt pro ſcientia Diuina conditionata, repugnat D. Thomæ. q.18. art.10. Et eſt prorſus inutile, ibid. ad 8.
Repugnat Deo omne decretum liberum antecedens, aut non ſubſequens ſcientiam mediam. q.34. ad 2. art.1.

Defectibilitas, Defectus.

Defectibilitas ſecundum eſſe eſt imperfectio. q. 2. art.8. & 9.
Defectus quilibet eſt odibilis honeſtè. q.2. art.7.

Deſiderium.

Deſiderium ſui, aut alterius obiecti, in Deo propriè dari non poteſt. q.24. ad 1.
Deſiderium viſionis Dei nulli tale ineſt naturaliter, quale ineſt erga alia bona connaturaliter debita, q.10. art.5.
Deſiderium videndi cauſam viſo effectu tale eſt proportionaliter, qualis apparet eius viſionis poſſibilitas, aut impoſsibilitas. q.10. ad 2.

Deus Diuinitas.

Dei nomine quid communiter intelligatur. q.11 art.3.

Deum eſſe, eſt quidem per ſe notum reſpectu noſtri ſub pluribus conceptibus; horum tamen conuertibilitas cum Deo non eſt nobis per ſe nota. q.1. art.3. Sub aliquo verò conceptu, cuius conuertibilitas cum Deo ſit nobis per ſe nota, eſt per ſe notum ſecundum ſe. ibid. art.4 Non quoad nos. art.5.
Deum eſſe, eſt certum ex fide. q.2. art.1.
Deum eſſe, eſt demonſtrabile non ſolùm [morali. ſed etiam metaphyſica; idque certum eſt ex fide, q.2. art 2.& 3.
Deum eſſe, demonſtratur primò ex conceptu entis ſimpliciter neceſſarij. q.2.ar.4,5.et 6.
Demonſtratur ſecundò ex conceptu ſummi boni. q.2.art.7. vſque ad 12.
Demonſtratur tertiò, ex conceptu primi principij improducibilis ac immobilis, eadem q.ab art.12. vſque ad 23.
Demonſtratur quartò, ex mutuo nexu, & ordine totius Vniuerſi, eadem q.art.24. & 25.
Demonſtrationes de Dei exiſtentia cur difficulter diſcernantur perfectè à ſophiſmatis, et ſyllogiſmis topicis. q.2. ad 4.art.3.
Demnnſtrationum de Dei exiſtentia, et argumentorum Chriſtianæ fidei collatio. q.2.ad 7. art.1.
Deum eſſe, vtiliter reuelatur per fidem. q.2. ad 2.& ad 3.
Diſcurſu ex creaturis obtinetur notitia de Dei exiſtentia. q.2. ad 4.art.1.et ſeqq.
Cognitionem exiſtentiæ Dei omnibus ineſſe naturaliter, quo ſenſu dicatur à SS. PP. q.1.ad 1.
Deus èſt eſſentialiter vnus, & ſimplex, tota q.3. eſt expers compoſitionis propriæ ex genere et differentia. ad 4. art.2.
Deus non poteſt definiri niſi impropriè, & latè quoad quid nominis.q.5. ad 4.& 5.
Sub nullo genere vniuocè continetur. q.3.ad 4. att.2.
Metaphoricè ſignificatur vocibus rerum compoſitarum et corporearum, q.3.ad 2.

Nomina Dei non ſunt ſynonyma. q. 4. ad 6. ar. 2.
Deus eſt ſimpliciter infinitus, & immenſus. q. 7. art. 1. et ſeqq.
Solus eſt eſſentialiter immutabilis tum phyſicè, tum intentionaliter. q. 8. art. 1. & 3. & q. 20. ad 3.
Solus eſt eſſentialiter æternus. q. 8. art. 2. & 3.
Eſt ſummè bonus, pulcher, perfectus. q. 14. art. 2. et 3.
Eſt incomprehenſibilis. q. 11. ad 4. art. 1. & q. 13. art. 1. & ſeqq.
Dicendus eſt ſimpliciter innominabilis, & ineffabilis, quoad Diuinitatem: nominabilis, & effabilis ſecundum quid, & imperfectè. q. 9. ar. 1. & 2.
Quoad relationes, & Perſonalitates, potiùs nominabilis videtur, ſuppoſita fide. q. 39. ad 3.
Inuiſibilis abſolutè dicitur magis etiam, quàm innominabilis et ineffabilis, q. 9. art. 3.
Eſt agens liberum, & electiuum, abſolutè, et non tantùm conditionatè. q. 16. art. 2. & q. 20. art. 2 & 3.
Viuit vita propriè dicta, q. 8. ad 2. & q. 42. art. 2.
Eſt ſuum vbique, & ſuum ſemper eſſe, q. 7. ad 4. art. 1.
Eſt in ſpatijs imaginarijs per præſentiam abſolutam. q. 7. ad 4. art. 2. In ipſo mundo adeſt prætereà ſpecialiter per eſſentiam, præſentiam, & potentiam, ibid. & art. 3.
Deus verè & propriè dicitur Trinitas, q. 39. ad 4. art. 2. Non autem triplicitas, aut triplex, ibid. art. 3.
Non eſt iniuſtus diſtributor, aut acceptor perſonarum, licet æqualibus inæqualiter diſtribuat ſua dona. q 35. ad 7.
Differentia triplex inter Deum, & hominem, quatenus præmiantes. q. 31. art. 4. & 5.
Diuinitas poteſt ſibi realiter identificare formalitates non identificatas inter ſe. q. 28. art. 20. &

& 31. & quæſt. 38. articul. 7.
Diuinitas eſt principium virtuale intrinſecum omnium Relatiuorum, q.41, ar.1.& 2.
Eſt tota virtus productiua propria Perſonarum. ibid.ar.4.& 5.
Eſt capax multiplicis ſuppoſitionis ratione diſtinctionis virtualis intrinſecæ inter ſe & Perſonalitates, q.38.ar.11.& 12.
Poteſt ſecundum ea præciſè, quæ ſibi inſunt à parte rei inducere diuerſitatem conceptuum circa ſe. Quod non poteſt facere vlla res creata, q.38.art.13.
V. *Perſonæ Diuinæ. Trinitas.*

Differentia.

Differentia qua ratione dicatur eſſe ſimilis formæ; Genus autem materiæ, q. 3. ad 4. art.1.
Differentialis ratio immediatè adiungitur rationi tantò vniuerſaliori, quantò magis ea, quæ differunt, diſtant inter ſe. q.5. art.9.

Diſſimilitudo.

Diſſimilitudo creaturarum inter ſe non poteſt eſſe abſque inæqualitate: ſecus eſt in Perſonis Diuinis, q.44. ad 7.art.2.& 3.

Diſtinctio.

Diſtinctionis realis fundamentum quodnam ſit, q.3. art.3.
Diſtinctionis virtualis intrinſecæ variæ appellationes, q.4. art.1.
Eius definitio. ibid. art.2.
Quæſtio de diſtinctione virtuali intrinſeca inter perfectiones abſolutas Diuinas eſt maximi momenti, q.4. art.1.
Iſta diſtinctio inter eiuſmodi formalitates repugnat. ibid. art.4. & ſeqq.
Importat neceſſariò diſtinctionem extremorum realem in aliquo tertio. ibid. vſque ad art.9.
Repugnat conceptui puræ perfectionis, ibid. art.10.& ad 3.

Repu-

Repugnat conceptui entis à ſe. ibid. art. 11. Similiter conceptui entis ſummè ordinati. ar. 12. Si admittatur inter perfectiones abſolutas Dei, contradicitur Auguſtino, & Anſelmo. art. 13

Nullatenùs deducitur inter prædicata abſoluta Dei ex æquiualentia eiuſdem reſpectu creaturarum. q. 4. & ad 1. & ad 2.

Diſtinctio iſta virtualis intrinſeca repugnat inter prædicata creata, q. 38. art. 4. & 7.

Datur inter Naturam, & Perſonalitates Diuinas. q. 38. art. 7. & 8.

Ratione huius diſtinctionis Diuinitas eſt capax multiplicis ſuppoſitionis. ibid. art. 11. & 12. Poteſtq; ſecundum ea præcisè, quæ ſibi inſunt à parte rei, inducere diuerſitatem conceptuum circa ſe. ibid. art. 13.

Diſtinctio Scotiſtica ex natura rei inter Naturā & Perſonalitates Diuinas an benè admittatur? q. 38. art. 9. An ſimiliter diſtinctio rationis ratiocinatæ? ibid. art. 10. Cur à nobis potiùs vſurpetur diſtinctio virtualis intrinſeca? ibid.

Diſtinctio rationis purè extrinſeca circa prædicata abſoluta Dei prouenit ex connotatione creaturarum. q. 4. ad 6. art. 1. & q. 5. art. 3 & 4. Non variat vllos effectus creatos. q. 13. ar. 18.

Diſtinctio poſitiua, & negatiua rationis, in quo differant. q. 13. ad 2.

E

Effectus.

Effectus omnes agentis formaliter liberi pendent ab eius electione. q. 30. art. 2.

Effectus omnes creati pendent ab electione Diuina. ibid.

Effectus contingens determinatè ſumptus non poteſt certò cognoſci in ſua cauſa. q. 17. art. 7.

Vid. Cauſa.

Electio Diuina.

Electio Diuina mediorum eſſentialiter connexorum cum fine, eſt virtualiter intrinſecè indiſtincta ab intentione efficaci eius finis. q.23. art.8.

Effectus omnes creati pendent ab electione Diuina. q.30.art.2.

Electio abſoluta & efficax ad gloriam vt coronam, eſt virtualiter intrinſecè indiſtincta à præſcientia abſoluta meritorum. q. 31. art.2. & ſeqq.

Ratione autem noſtra, quæ prior, quæ poſterior? ibid.art.5.

Vid. *Decretum Diuinum.*

Ens reale; Ens rationis.

Ens eſt prædicatum prius prioritate cõſequentiæ non mutuæ, quàm quodlibet aliud, ſaltem in ordine ad noſtram cognitionem. q.5. art.5.

Exiſtentia entis poſitiui incompoſſibilis intrinſecè cũ eo, quod non exiſtit, denominat iſtud non exiſtens. q.16.ad 1.art.2.

Entia rationis ſunt denominationes extrinſecæ. q.16. ad 1. art.3. Vnde cognoſcuntur tantùm ratione alterius. ibid.

Entia rationis cognoſcuntur à Deo. q.16. art.3. Sed non fiunt. ibid. ad 5.

Eſſentia, & Exiſtentia.

Eſſentiæ nomine quid importetur. q.5. art.1. Duplex vſurpatio. ibid. ad 6.ar.2. & 4.

Quæſtio de diſtinctione eſſentiæ & exiſtentiæ in creatis patitur æquiuocationem.q.5.ad 6.a.1.

Eſſentia rei creatæ quo ſenſu diſtinguatur realiter ab eius exiſtentia. q.5. ad 6. art.2. Quo ſenſu non diſtinguatur. art.4.

Eſſentiæ rerum quo ſenſu dicantur eſſe æternæ, &c. q.5. ad 6. art.2.

Eſſentia creata quo ſenſu dicatur eſſe realiter in

ſuppoſito, &c. ibid. art. 4.
Exiſtere quid ſit. ibid.
Exiſtentia præſens alicuius rei poteſt eſſe connexa eſſentialiter cum exiſtentia alterius, quæ nondum exiſtit. q. 17. art. 10.

Eſſentia, & exiſtentia Diuina.

Eſſentia Dei conſtituitur formaliter, & ex modo noſtro concipiendi, per conceptum entis à ſe. q. 5. art. 5. & ſeqq.
Quo ſenſu diſtinguatur, ratione noſtra, ab exiſtentia Diuina, ibid. ad 6. art. 3. quo ſenſu non. art. 4.
Quæſtio *quia eſt* circa Deum ſolùm præcedit quæſtionem *quid eſt* inadæquatè ſumptam. q. 5. ad 4. & 5.
Exiſtentia Dei non eſt reipſa magis neceſſaria, quàm poſſibilitas creaturarum; ſed tantùm ratione noſtra, q. 16. ad 2 art. 2.
Vid. *Deus.*

Exceſſus.

Exceſſus alicuius rei ſupra alias ſyncategorematicè infinitas inæqualis perfectionis, non arguit in illa re infinitam perfectionem. q. 11. ad 5. art. 2. & 3. Conſiſtit in indiuiſibili. eodem art. 3.
Exceſſus quilibet vnius indiuidui præ alio eiuſdem infimæ ſpeciei eſt gratia Dei ſpecialis. q. 29. art. 2.
Res ſpirituales inter ſe inæquales excedunt, & exceduntur ſe totis. q. 13. ad 2. art. 2.

F

Fides.

Puer baptizatus præhabens habitum fidei, cur ſit incapax actus fidei. q. 12. ad 6. ar. 3.
Status eleuationis melioris eſt conditionis cum obſcuritate fidei, quàm ſtatus puræ naturæ cum euidentia rationis. q. 2. ad 7. art. 2.

Finis

Finis.

Finis vltimus vnicus & adæquatus voluntatis Diuinæ eſt ſola eſſentia Diuina. q.19. art.3. & 3. & q 20.ad 2.

Finis puræ excellentiæ, & finis vtilitatis differentia, q.20.ad 2.

Fortuna Fortuitum,

Fortuna exponitur. q.29.ar 5.& 6.

Cur de eius inconſtantia, iniuſtè tamen, homines querantur. ibid. art.7.

Contraria piorum, & impiorum fortuna probat animi immortalitatem q.25.ad 5.& q.29.ar.7.

Fortuitum nihil datur reſpectu Dei. q.26. ad 2. & q.18.art.4.

Futurum, futuritio.

Futurum definitur, & exponitur. q.17. art.9.

Futurum, aut præteritum non datur propriè reſpectu Dei ſecundum ſe. q. 8. ad 4. art. 1. & 2.

Futuritio duplex: alia vnicuique rei temporali intrinſeca. q.17 art.9. Alia extrinſeca. art.10. Prior nihil conferre poteſt, vt cognoſcatur ab æterno à Deo effectus contingens exiſtens in tempore: Poſterior non poteſt dari ab æterno reſpectu eiuſmodi effectus, niſi dependenter à præſentia phyſica eiuſdem reſpectu æternitatis ibid, art.11.

Futuritio conditionata obiectorum contingentium eſt indiſtincta à ſcientia Dei media. q.18. ad 3. art.1.

Futura contingentia quatenùs purè conditionata nullo modo amat Deus, licet eadem cognoſcat neceſſariò. q.20.ad 4. art.3.

Vid. *Contingens*.

G

Gaudium.

GAudium eſt menſura boni accidentis ſubſtantiæ rationali. q.35. art.4.
Gaudij menſura eſt perfectio cognitionis repræſentantis bonum poſſeſſum. ibid. art.5.

Gloria æterna.

Gloriæ æternæ menſura qua ratione dicatur ſupereffluens. q.10. art.7.
Correſpondet menſuræ meritorũ, q.13. a 11. & 13
Gloria collata a Deo dependenter à meritis, arguit maiorem amorem diuinum, quam collata independenter ab ijſdem, q.25, ad 4.
Vid. *Beatitudo, Viſio Dei.*

H

Habitus.

Habitus omnes intellectuales ſunt indiſtincti à ſpeciebus impreſſis. q.12, art.3.

Hypotheſis impoſſibilis.

Hypotheſes impoſſibiles non ſunt neceſſariæ, aut vtiles per ſe, ad eruendam, vel confirmandam vllam veritatem: ſed nociuæ, & diſputationum intricatiuæ. q.36. art.4. & ſeqq.
Poſſunt tamen eſſe vtiles & neceſſariæ per accidens. ibid. art.9. Sic vſus eſt Philoſophus aduerſus dicentes vacuum conſtitui aere. ibid. Et PP. Latini in Conc. Flor. aduerſus Græcos negantes proceſſionem Spiritui ſancto à Filio ibid. & q.43. ad rat. dubit. art.1.
Omnis veritas ſub illis hypotheſibus affirmabilis ac inferibilis fundatur adæquatè in naturis rerum defacto poſſibilium, q.36. art.6. & 7.
Si hypotheſis impoſſibilis influit per ſe in cõcluſionem, illatio erit falſa, & chimærica eodem art.7. & 8.

I

Idea Diuina.

IDea Diuina quid. q.33.ad 2.
Cur negetur Deo idea malorum, ibid.

Identitas.

Identitas realis plurium prædicatorum exponitur. q.4.art.2. & q. 38.art.3.
Identitas propria formalitatum diuinarum eſt duplex; adæquata, & inadæquata. q. 38. ar.8
Ratio identitatis poteſt in Deo realiter identificari cum ratione diſtinctionis reſpectu eiuſdem termini; non in creatis. ib. ad 3.

Infinitas, Infinitum.

Infinitas Diuina conſiſtit in perfectiſſima plenitudine eſſendi. q.7.art.2.
Infertur legitime ex Aſeitate. ibid.
Ad infinitatem conſequitur immediatè immenſitas. ibid. art.3.
Ex infinitate legitimè infertur immutabilitas. q.8.art.1.
Ens infinitum ſimpliciter non poteſt facere aliquid ſibi æquale. q.7.ad 5.
Infiniti creati categorematici poſſibilitas malè arguitur ex Diuina infinitorum cognitione. q.15.ad 7.

Intellectus, Intelligere.

Intellectus nullum habet actum purè imperatiuum.q.26.art.6.
Intellectus non poteſt verſari circa omnes differentias æqualiter, & eodem genere cognitionis. q.10. ad 3.
Intellectus noſter rectè comparatur cum Deo, ſicut oculi veſpertilionis cum ſole.q 9. fine.
Intellectio actiua & paſſiua non diſtinguuntur inter ſe realiter in intelligente creato; diſtinguuntur in Deo, q.42.art.4.

Intellectus & voluntatis tendentiæ diuerſæ. q. 20 ad 4 art. 2.
Intellectus eſt potentia purè aſſimilatiua obiectorum. q. 12. art. 8.
Intellectus ſola ſpecie impreſſa eſt eleuabilis ad viſionem Dei. ibid. art. 6. & ſeqq.
Intelligere creatum eſt quoddam pati. q. 18. ad 1.

Intellectio, Intellectus Diuinus.

Intellectio actiua & paſſiua diſtinguuntur inter ſe realiter in Deo. q. 42. art. 4.
Intellectus notionalis Diuinus quid. q. 42. art. 5.
Eſt primum realiter operatiuum ad intra. ibid.

Iuſtitia Diuina.

Iuſtitia & miſericordia Dei ſunt ſibi eſſentialiter connexæ in omni operatione Diuina. q. 35. ad 11. art. 2.
Non aduerſatur Iuſtitiæ vel beneficentiæ Diuinæ Iuſtorum afflictio. ibid. ad 11. art. 3.

L

Lex naturæ.

Lex naturæ inductiua neceſſitatis in Deum ad bonum vniuſque naturale, actiuè ſumpta eſt dictamen neceſſarium ſapientiæ Diuinæ, & decretum liberum eidem neceſſariò conforme: Paſſiuè verò ſumpta, eſt ipſa rerum natura q. 28 ad 2. & ad 6.
Prouidentia Dei ordinaria non poteſt prætergredi certas naturæ leges. q. 28. ar. 1.
Hæ leges fundantur in ipſa natura rerum, & diuine neceſſario ſapientiæ Diuinæ. ibid. ar. 2. & ſeqq.

Libertas Diuina.

Libertas Dei circa creaturas eſt abſolutiſſima, etiam moraliter, nulla facta ſuppoſitione ſibi libera. q. 20. art. 2. & 3.
Determinatur Deus ad volendum, aut nolendum

dum creaturas ſola bonitate eſſentiæ ſuæ. q. 19. art. 2. & ſeqq. & q. 20. ad 2.
Libertas Diuina ſtat cum neceſſitate vaga al eu, ius determinationis q. 24. ad 1.
Libertas Dei ad annihilandum Vniuerſum ſtat cum certitudine naturali de annihilatione non futura. q. 28. ad 4. art. 2. & 3.
Libertas ad ſuos actus conuenit Deo; ſolùm ratione rerum creatarum. q 25. ad 2.
Facta aliqua ſuppoſitione, quæ neceſſitas reſultet in Deo. Vid. *Neceſſitas*.

Libertatis Diuinæ, & humanæ concordia.

Libertatis Diuinæ, & humanæ concordia quoad prædeſtinationem & reprobationem, pendet à concordia vtriuſque libertatis quoad operationes meritorias & demeritorias vitæ æternæ. q. 34. art. 5.
Huius concordiæ difficultas oritur præcipuè ex anteceſſione Diuinæ voluntatis infallibiliter efficacis. eodem art. 5. & 6.
Inſufficiens quorundam reſponſio. ibid. art. 7. & 8.
Doctrina D. Thomæ ſuper ea re exponitur, & promouetur. ibid. art. 9. vſque ad 14.
Concluditur iſtam concordiam componi non poſſe ſine ſcientia media. ibid. ar 14. Et quidem neceſſariò. ibid. ad 10. art. 1. & ſeqq.
Determinatio præuia Dei ad vnam determinate partem, pro nullo ſtatu ſiue abſoluto ſiue conditionato, obeſt noſtræ libertati. ibid. ad 6. artic. 1. & ſeqq.

Lumen gloriæ.

Lumen gloriæ neceſſarium eſſe ad viſionem Dei, eſt de fide q. 10. art. 9. & q. 11. art. 2. & 3.
Eſſe qualitatem intrinſecè inhærentem intellectui Beati, eſt indubitatum. q. 12. art. 4. Probatur ex ſupernaturalitate & perfectione viſionis beatificæ. ibid. art. 5.
Eſt indiſtinctum à ſpecie impreſſa Dei. q. 12. ar. 6. & ſeqq.

Super-

Superflueret, ſi Deus immediatè per ſeipſum concurreret obiectiue vt quo, & vt quod, ad viſionem beatificam, aut per ſpeciem impreſſam diſtinctam realiter ab ipſo lumine, ibid. art. 10. & 11.
Dicitur à D. Thoma Medium *ſub quo*. ibid. ad 7. art. 2.

M

Merita.

Opera meritoria vitæ æternæ ſunt mutuò connexa intrinſece cum conſecutione vitæ æternæ. q. 31. art. 2.
Merita noſtra præſciuntur, & præparantur per prædeſtinationem Diuinam. q. 30. art. 5.
Non minuunt, ſed augent liberalitatem Dei in collatione gloriæ. q. 25. ad 4.
Merita vt conditionatè *futura præcedunt* virtualiter intrinſecè electionem efficacem ad gloriam vt coronam, & prædefinitionem bonorum operum. q. 31 art. 1.
Merita vt abſolutè futura ſunt cauſa meritoria gloriæ, non tamen mouent Deum ad electionem ad gloriam. q. 31. ad 3.
Merita conditionata Semipelagianorum rectè ab Auguſtino & Proſpero appellantur ficta. q. 18. ad 3. art. 2. & 3. & ad 5.
Merita Chriſti. Vid. *Chriſtus*

Miraculum.

Miraculoſi rerum euentus non niſi rarò fieri poſſunt, & cum compenſatione. vt minimùm æquali, euentuum connaturalium. q. 28. art. 9. & ſeqq.

Miſericordia.

Miſericordiæ Diuinæ notio. q. 35. art. 1.
Eius vniuerſalitas. ib. art. 2. & ſeqq.
Vid *Beneficentia*.

Miſſio.
Miſſio Perſonæ Diuinæ tria includit. q.44.ar.6.
Cui Perſonæ conueniat. ibid.
Quotuplex ſit. ibid. art.7.

Monſtroſum.
Monſtroſum nihil datur reſpectu Dei. quæſt. 26. ad 2.
Ex eo, quod aliqua ſint aut monſtroſa, aut fortuita, nullus arguitur defectus prouidentiæ in Deo. ibid]

N

Natura Naturale.
NAturæ definitio ex Boetio.q.40.art.4.
Natura, & ſuppoſitum in Deo diſtinguuntur ratione noſtra.q.3.ad 3.
Quo ſenſu ab Auguſtino dicatur; Naturale fore cuique rei, quidquid fecerit Deus. q.28. ad 2.

Neceſſarium Neceſſitas.
Neceſſario ſimpliciter tali ineſt eſſentialiter omnis pura bonitas.q.2.ar.7.Et collectio omnium perfectionum ſimpliciter ſimplicium q. 14. art.3.
Neceſſarium ſimpliciter tale non eſt odibile honeſtè.q.2.art.7.
Non poteſt eſſe vlla collectio contingentium. ibid. art.8.
Neceſſitatis eſſendi, phyſicè ac metaphyſicè ſumptæ, conuertibilitas realis cū eadem ſumpta logicè, non eſt per ſe nota.q.1. ad 3.
Facta ſuppoſitione exiſtentiæ aliquarum creaturarum, reſultat neceſſitas in Deo reſpectu aliarum connaturalium prioribus. q.28. ar.1. & ſeqq.
Iſta neceſſitas eſt moralis, indiſtincta tamen à duplici neceſſitate metaphyſica; altera, ne cuiquam exiſtentiū neget Deus bonum ipſi

connaturale, niſi facta compenſatione vt minimùm æquali: altera ne inducatur eiuſmodi compenſatio, niſi rarò, ibid. art. 9. & ſeqq.
Eadem neceſſitas eſt honorifica Deo. ibid. ad 3.
Neceſſitas ex ſcientia media. V. *Scientia media.*

Negatio. Priuatio.

Negatio alia ſecundum dici; alia ſecundum eſſe obiectiuum. *Rurſus alia pura; alia mixta.* q. 6. art. 2.
Negatio pura ſecundum eſſe obiectiuum nulla datur in Deo. ibid. art. 3. dantur mixtæ. ibid.
Negationes ſecundum dici tot dantur in Deo, & in creaturis, quot in vtriſque dantur prædicata poſitiua. ibid. art. 4.
Negationes ſunt denominationes extrinſecæ. q. 16. ad 1. art. 2.
Cognoſcuntur tantùm ratione alterius. ibid. art. 3.
Priuationem quamcumque tantum, iuſtè malum eſſe, quantum eſt bonum, cui aduerſatur: non eſt vniuerſaliter verum. q. 35. art. 6. & ad 3.

Notio.

Notionis expoſitio. q. 39. art. 2.
Notiones diuinæ ſunt quinque ibid. art. 5.

O

Odium, odium Diuinum.

Odium abominationis, & odium inimicitiæ exponuntur. q. 24. art. 5.
Odium inimicitiæ non datur in Deo, ſed tantùm odium abominationis. ibid. art. 4. & 6.
Odium Diuinum eſt iuſta menſura malorum. q. 25. art. 3.

Omnipotentia.

Omnipotentia Dei eſt facilè; demonſtrabilis; & demonſtratur. q. 36. art. 1.
Exponitur. ibid. art. 2. & 3.

Eſt

Eſt adæquatè Dèo intrinſeca.art.illo 3. & ad 5.
Non eſſet perperam.etiamſi nihil vnquam produceret ad extra. ibid. ad 4.
Non eſt de eius ratione, vt poſſit producere effectum infinitum. ibid.
Connectitur eſſentialiter cum poſſibilitate creaturarum, ſed connexione ſolùm logica.q.16. ad 2. art.2.
Perfectiſſima adſtruitur, cum negatur indifferens ad poſſibilitatem,& repugnantiam creaturarum.ibid.art.4.
Cur à nobis concipiatur velut ſubſequens ad poſsibilitatē logicam creaturarum.q.36.ad 5.
Vide *Poſſibilitas*.

Ordo.

Ordo creatus inter res creatas ſolùm conuincit ordinem rationis extrinſecum inter actus Diuinos. q.27.ad 4.
Ordo rebus connaturalis inuerti à Deo non poteſt, nullo deinde deducto maiori, vel ſaltem æquali bono. q.28. præſertim ab art.9.
Ordines intentionis & executionis virtualiter intrinſecè diſtincti circa eadem adæquatè obiecta, admittendi non ſunt in *Deo*.q.22.ar.7.

P

P Ater æternus. Vid. *Prima Perſona Diuina.*

Peccator Peccatum.

Beneficentia Dei erga peccatores.V.*Beneficētia.*
Querelæ Dei iuſtæ aduerſus peccatores, & reprobos.q.34 ad 1.
Nullæ querelæ peccatorum aduerſus Deum iuſtæ .q.35.ad 7.
Peccati malitia duplex. q.35. art.8.
Quæ malitia peccati ſit maior bonitate actuum bonorum. ibid.
Malitiæ peccati cauſa adæquata eſt ſolus homo. q.35. ad 10.

Peccatum quodlibet, etiam veniale, eſt ineligibile prudenter. ibid. ad 8.

Perfectio.

perfecti definitio. q.14.art.1.
perfectio eſt conceptus quaſi reflexus.q.40.a.3.
perfectio formaliter vt talis non opponitur contradictoriè vlli alij perfectioni formaliter vt tali. q.2. art.10.
Magnitudo perfectionis, aut imperfectionis poſſibilis creaturarum, vnde proueniat.q.15.ad.9
Perfectio finita, qualibet cuiuslibet prædicati poſitiui acceſſione, fit maior etiam intenſiuè. q. 38.art 4.& 5. Non item perfectio infinita.ar.6.
Perfectio ſimpliciter ſimplex definitur.q.14.ar.3.
Perfectiones ſimpliciter ſimplices ſunt eſſentialiter, inſeparabiles mutuo. ibid.

Perfectio Diuina.

Perfectio qualibet Diuina eſt communis tribus Perſonis. q.40. art.1.& ſeqq.
Perfectiones Diuinæ cur dicantur nonnunquam pluraliter ſub ea ipſa voce. ibid ad 4. art.4.
Perfectiones Dei primariæ, & ſecundariæ, quæ dicantur. q.13. ad 4.art.3.
De earum diſtinctione, V. Diſtinctio.
De appropriatione ad Perſonas. V. Appropriatio

Perſona Diuina.

Perſona definitio ex Boëtio.q.40.art.4.
Perſona in Diuinis includit neceſſariò relationem; non in creatis. ibid. ad 4.art.1.
Perſonæ diuinæ conſtituuntur in ſe, & diſtinguuntur inter ſe per proceſsiones, relationes, notiones, & proprietates.q.39.art.6.& 7.
Et quidem conſtituuntur per hæc omnia, æqualiter & eodem prorſus modo virtualiter intrinſecè; ratione autem noſtra, priùs per proceſsiones, ibid.art.8.
Nec per aliud haberi poteſt realis earundem Perſonarum diſtinctio, & pluralitas prædicatorum, q.40.ar.4.

Perſonarum Diuinarum pluralitas non inducit Deorum pluralitatem. q.39.ad 4.art.1.
Perſonæ Diuinæ ſunt reipſa omnino inter ſe æquales quoad abſoluta. q.44. art.2.
Sunt æquales, ſaltem negatiuè, quoad relatiua ad intra. ibid. art.4.
Sunt prorſus æquales, quoad effectus ad extra. ibid.
Conuenit ipſis aliqua quaſi inæqualitas rationis ibid. art.5.
Iſta æqualitas conſtituit relationem realem ex parte Perſonalitatum. ibid. art.8.
Perſonarum Diuinarum circuminceſsio.ibid.ar. 3. Miſs o. V. *Miſsio.*
Perſonæ Diuinæ non differunt ſpecie. Ibid. ad 7. art.2.
Perſonarum Diuinarum diſsimilitudo notionalis nullam inducit inter eas differentiam ſpecificam. eodem art.2. Sed eſt purè materialis. art.3.
Inter Perſonas diuinas non eſt beatius dare quã accipere; ſecùs inter creaturas. q.44.ad 3.
Perſonalitates Diuinæ nullam ſuperaddunt eſſentiæ perfectionem per ſe æſtimabilem. q. 40. art.1. & ſeqq.& q.44.art.2.
Totam ſui æſtimabilitatem habent à Diuinitate.q.40.art.1.& ſeqq. & ad 1.
Habent tamen ex ſe realitatem & bonitatem aliquam tranſcendentalem. ibid. ad 2.
Diſtinguuntur virtualiter intrinſecè ab eſſentia Diuina. q.38. art.7. & 8.
Vt virtualiter diſtincta ab eſſentia Diuina, non ſunt obiectum motiuum partiale ſcientiæ aut voluntatis Diuinæ, ſed purè materiale . q.15. art.3. & 4. q.19. art.2.& 3. & ad 6.
Perſonalitatibus Diuinis,vt virtualiter diſtinctis ab eſſentia, qualia conueniant prædicata . q. 40. art.4.
Perſonarum Diuinarum proprietates ſunt tres. q.39. art.5. Notiones quinque. ib. Relationes quatuor. art.4.

Perſonæ diuinæ neceſſariò videntur cum eadem diſtinctione & claritate, qua videtur eſſentia q. 13. ad 4. art. 1.
Prima Perſona dicitur principium & fons totius Diuinitatis, duplici ſenſu. q. 41 art. 3.
Prima Perſona exercet rationem principij productiui erga reliquas duas, virtute Diuinitatis. q. 41 art. 4. & 5.
Exercet rationem principij productiui erga ſecundam Perſonam, vt fœcunda ad producendum per intellectionem abſolutam. q. 42. art. 5. erga tertiam, vt fœcunda ad producendum indiuiſim cũ Filio; per amorem abſolutũ. ar. 7.
Prima Perſona reſpectu ſecundæ eſt Pater proprijſſimè. q. 42. art. 6.
Quo ſenſu volens generat Filium. q. 4. ad 5. a. 3.
Quo ſenſu dicitur, maior Filio. q. 44. ad 1.
Secunda Perſona eſt verè & propriè Filius. q. 42. art. 1. & ſeqq. & q. 44. ad 6.
Secunda Perſona eſt intellectio paſſiua. q. 42. art. 3. & 4.
Eſt Verbum, ibid.
Eſt imago Patris. ibid. Subſtantialis, & adæquata. art. 6.
Repræſentat comprehenſiuè etiam creaturas quatenùs poſſibiles eodem art. 6.
Eſt fœcunda ad intra reſpectu tertiæ Perſonæ. q. 42. art. 7. & 8.
Verbum Diuinum procedere per intellectum, & non per voluntatem, quo ſenſu verum eſt; quo ſenſu falſum. q. 4. ad 5. art. 1. & ſeqq.
Verbum Diuinum quomodo dicatur miſſum à Spiritu Sancto. q. 44. art. 7.
Perſonalitas Verbi Diuini quomodo Sanctificet humanitatem. q. 40. ad 3.
Spiratio actiua vna eſt & eadem in Patre & Filio. q. 43. ar. 1. & 2.
Tertia Perſona eſt Amor paſsiuus. q. 42. ar. 3.
Tertia Perſona rectè Spiritus Sanctus dicitur. ibid. & q. 44. ad 5. art. 3.
Nõ procedit vt Filius. q. 42. ar. 6. & 8. & q. 44. ad 6.

Tro-

Procedit ex amore comprehenſiuo etiam poſſi-
bilitatis creaturarum. q.42.art.7.
Quoad proceſſionem immediatam, procedit eo-
dem prorsùs modo, à Prima, & Secunda Per-
ſona. ibid. tanquam ab vno principio. q.43.
art.1.& 2.
Non eſt fæcunda ad intra. q.42.art.7.
Non diſtingueretur à Filio, ſi ab eo non proce-
deret.q.43. art.3.
Nec acciperet à Patre ſolo omnia prædicata,
quæ accipit defacto à Patre & Filio. ibid. ad
rat. dubit. art.1.
Spiritum S. procedere per voluntatem, & non
per intellectum, quo ſenſu verum eſt; quo
ſenſu falſum. q.4.ad 5.art.1.& 5.
Quo ſenſu dicatur Spiritus S. ſcrutari, orare,
clamare. q.44. ad 5.art.1.
V. Proceſsiones.

Poſſibile, Poſſibilitas, Impoſſibilitas.

Poſſibilitatis & Poſſibilium duplex conceptus.
q.20.ad 4.art.1. & 2. & q.36 art.2.
Vter poſſibilium conceptus ſufficiat ad concep-
tum Omnipotentiæ. q.36.art.2.
Poſſibilitas phyſica creaturarum eſt indiſtincta
realiter à Deo. q.15.ar.1.& ad 2.art.1.& ſeqq.
Poſsibilitas logica creaturarum cognoſcitur ne-
ceſſariò à Deo, ſed nullo modo amatur.q.20.
ad 4.art.2.
Poſsibilitas rei eſt inſeparabilis à ſufficientia
eius ad eſſe. q.2.art.13.
Repugnantia cuiuslibet creaturæ defacto poſsi-
bilis, eſſet repugnantia Dei.q.16.ad 2. art.3.
& q.36.art.10.& ad 6. art.1.
Similiter non repugnantia eorum, quæ de facto
repugnant eſſet repugnantia Dei. q.36.ad
6.art.1.& 4.

Prædefinitio, Prædeſtinatio.

Prædefinitio quid. q.30.art.4.
Prædefinitio efficax & abſoluta Pœnitentiæ
non præſupponit præſcientiam abſolutam
peccati. q.31.ad 4.

Prædefinitio boni operis eſt aliquomodo impedibilis ab homine. q.34.ar.13.ad 4.ad 6.ar.1. & ſeqq. Prædeſtinatio quid.q.30 art.4
Prædeſtinationis Diuinæ definitio Auguſtiniana, eiuſque definitionis legitima expoſitio.q.30. art.5. Definitio D.Thomæ, & noſtra.art 6.
Datur in Deo prædeſtinatio ad gloriam, eaque eſt efficaciter & determinatè prædefinitiua omnium & ſingulorum actuum, quibus obtinetur finis vltimus. ibid. art.2. & ſeqq.
Nec aliter benefica eſſet. ibid. ad 4.art 1. & 2.
Prædeſtinatio ad gloriam vt corona eſt indiſtincta virtualiter intrinſecè à præſcientia abſoluta meritorum. q 31.art.2.& ſeqq.
Ratione autem noſtra priorne, an poſterior. ibid.art 5.
Prædeſtinationis nomine intelligit Auguſtinus non tantùm electionem ad gratiam, ſed etiã electionem ad gloriam. q.31.ad 2.
Prædeſtinatio Diuina actiuè ſumpta nullam poteſt habere cauſam ex parte prædeſtinati. q. 32 art.1.
Paſſiuè ſumpta non cadit ſub meritum Prædeſtinati aut congruum, aut condignum, ſecundũ totam collectionem effectuum, ſed tantùm ſecundum aliquos. q.32.art.2.3.5.& 6.
Chriſtus Dominus meruit de condigno prædeſtinationem omnium electorum, quoad omnes eius effectus diſtinctos à ſe, & à ſuis meritis. ibid. art.4.
Alter etiam alteri poteſt mereri de congruo effectus prædeſtinationis. ibid.
Prædeſtinationis effectus multipliciter vſurpantur. q.32.art 1.2.3. & 6.
Prædeſtinatio dicitur metaphoricè Liber vitæ. q.33. ad 2.
Prædeſtinatio, & reprobatio ſunt perfectè liberæ Deo. q.34. art.1.& 2.
Aliquatenùs etiam ipſi prædeſtinato, & reprobo. ibid.art.3.& 4.
Deo ſunt liberæ abſolutè & ſimpliciter, & tantùm

tùm ſecundum quid non liberæ; homini verò tantùm ſecundum quid, & ex ſuppoſitione, ibid. art. 15. & 16. & ad 5.
Ex iſta libertate hominis non ſequitur fruſtrabil tas prædeſtinationis, aut reprobationis diuinæ. q. 34. ad 7. art. 1. & 2.
Sed neceſſitas vaga determinati auxilii vel omninò non conferendi, vel conferendi per tale determinatè decretum. q. 34. ad 7. art. 2. & ſeqq. & ad 6. art. 2.
Prædeſtinatio nihil ponit intrinſecum prædeſtinato, & connexum eſſentialiter & determinatè cum eius actibus. q. 34. art. 9.
Irrationalia præordinantur in ſuos fines, non prædeſtinantur propriè. q. 30. ad 3.

Prædicata contradictoria.

Prædicata contradictoria non poſſunt eſſe realiter adæquatè idem. q. 4. art. 4. vſque ad 9. nec inadæquatè in creatis; ſed ſolùm in Diuinis. q. 21. art. 20. & 21. & q. 38. art. 7. & ſeqq.
Non poſſunt conuenire duabus perfectionibus Diuinis, vt ſunt in ſe à parte rei. q. 4. art. 4. & ſeqq.
Contradictio prædicatorum poteſt eſſe ſine contradictione propoſitionum. ibid art. 3.

Prædicata Diuina.

Prædicata abſoluta & neceſſaria Dei ſumpta collectiuè intelliguntur frequenter nomine eſſentiæ Dei. q. 5. art. 1.
Habent rationem eſſentiæ reſpectu relatiuorum & terminationum liberarum Dei. ibid.
Si ſecundum ſe præcisè conſiderentur, ſunt ſimul virtualiter intrinſecè. q. 4. ad 4. art. 1. & 2. Imò etiam ex modo concipiendi q. 5. art. 2. Priora & poſteriora, relatè ad connotata creata. art. 3. & 4.
Prædicata abſoluta quomodo pluraliter, & ſingulariter per ſe dicantur de Deo. ſimiliter & tranſcendentalia. q. 40. ad 4. art. 3. Quid obſeruandum in eiuſmodi prædicationibus. ibid. art. 4.

Qua ratione D. Dionyſius ſignificet poſitiuè, & negatiuè; affirmet, & neget de Deo eadem prædicata. q.6. art.8.

Non datur in Deo numerus realis quoad abſoluta, ſed quoad relatiua. q.39. ad 4. art.2.

Propoſitiones enunciantes contradictoria de prædicatis abſolutis Dei euadunt veræ præcisè propter diuerſitatem realem noſtrorum conceptuum quoad obliquum: non ſunt tamen contradictoriæ. q.4. ad 6. art.2.

Propoſitionum, circa prædicata Dei abſoluta & relatiua inuicem collata, æquiuocationes, & fallaciæ vnde oriantur. q.38. art.11. & ſeqq. & ad 4. art 1. & ſeqq.

Prædica a communia tribus Perſonis pertinent ad Naturam; incommunicabilia ad Perſonalitates. q.40. ar.4.

Proceſſiones Diuinæ.

Proceſſionis expoſitio. q.39. art.2. & ad 1.

Proceſſiones reales Diuinæ ſunt duæ: altera propria Filij: altera Spiritus ſancti. q.39. ar.3.

Prior eſt per intellectum: poſterior per voluntatem. ibid.

Vtraque proceſſio diuiditur in actiuam, & paſſiuam. ibid.

Hæ proceſsiones fundant relationes Diuinas ad intra. ibid. art.4.

Conſtituunt, & diſtinguunt inter ſe Perſonas Diuinas. ibid. art.6. & ſeqq.

Vid. *Perſona Diuina.*

Proceſsionum ſecundæ & tertiæ Perſonæ differentia duplex. q.42. art. 3. & 7.

Spiratio actiua eſt vna & eadem in Patre & Filio. q.43. art.1. & 2.

Productio Verbi nec actio: nec generatio ſumpta pro actione ex præſuppoſito ſubiecto; nec cauſalitas, propriè dici poteſt: nec vllo pacto factio. q.44. ad 3. Sed proprijſsimè eſt generatio, quæ ſuum principium denominat Patrem, & terminum productum denominat Filium. q.42. art.1. & ſeqq.

Proceſſus infinitus.

Abſurditas proceſſus infiniti cauſarum & effe-ctuum non vſque adeò facilè demonſtratur, præſertim in ſententia Ariſtotelis, & D. Thomæ. q. 2. art. 19.

Proceſſus infiniti conſideratio affirmatiua perturbat intellectum, ſerenat negatiua. q. 2. ad 6.

Prouidentia Diuina.

Prouidentia quid. q. 26. art. 1.

Prouidentia Diuina probatur ex ſcriptura, & ratione. ibid. art. 2. definitur. art. 3.

Præſupponit ſcientiã mediã. q. 18. art. 4. & ſeqq.

Conſtituitur non ſolum realiter, ſed etiam virtualiter intrinſecè per actum intellectus, & voluntatis. q. 26. art. 3. & 5.

Quæſtio de formali conſtitutione Diuinæ prouidentiæ eſt realis & vtilis. q. 26. art. 4.

Ratione noſtra conſiſtit primariò in actu intellectus. ibid. art. 5. non purè imperatiuo. ar. 6. Sed comprehenſiuo mediorũ quatenùs ordinabilium inter ſe, & ad fines præintentos; & directiuo electionis efficacis ipſorum; qualis actus eſt ſcientia ſimplicis intelligentiæ, & media. art. 8. non ſcientia viſionis. art. 7.

Prouidentiæ Diuina eſt æqualis, ſecundum ſe, circa omnia. q. 26. art. 8. etiam circa minima. ad 1. Ex parte tamen bonorum, eſt ſpecialiſſima circa ſubſtantias rationales. ibid.

Non arguitur vllus in ea defectus ex monſtroſis aut fortuitis, rebus. ibid. ad 2. aut ex iis, quæ nobis videntur ſolùm nociuæ. ad 3. aut ex cõtraria[?] piorum, & impiorum ſorte. ad 5.

Prouidentia creata eſt vtilis & neceſſaria rebus creatis, non tamen ſufficit ſine prouidentia Diuina. q. 26. ad 4.

Prouidentia Diuina circa res omnes & ſingulas, conſtituitur adæquatè vnico decreto virtualiter intrinſecè indiuiſibili. q. 27. art. 2. & ſeqq.

Prouidentia Dei ordinaria adſtringitur certis naturæ legibus, quas prætergredi non poteſt. q. 28. art. 1. & ſeqq.

Neceſſitatur ad non negandũ ſine compẽſatione (quæ non niſi raro induci poteſt) quod optimum,& proportionatum eſt rebus exiſtẽtibus. ibid.art.9.& ſeqq.
Prouidentia Dei purè naturalis poteſt eſſe,& eſt ſpecialiter gratioſa erga aliquos. q.29.art.1.& 2. Primùm ex libero delectu temporis & loci, pro generatione cuiuſque. art.3.
Deinde ex libera electione motuum tùm cauſarum externarum, tùm ſpirituum vitalium,aliorumque humorum. ibid.art.4.
Hæc prouidentia eſt proſpera Fortuna actiuè ſumpta. ibid.art.5.
Diſtinguitur tamen à Fortuna,iuxta vtriuſque acceptiones varias tùm vulgi, tùm Theologorum ibid.& art.6.
prouidentiæ Dei ſupernaturalis exiſtentia. q.30. art.1.
Diuiſio in miraculoſam,& non miraculoſam.ibid.
Prouidentia prædeſtinatiua. V.*Prædeſtinatio.*
Actus liberi creati ſũnt præcipua materia Prouidentiæ Diuinæ q.18. art.5.
Infallibilitas actuum Prouidentiæ Diuinæ non tollit indifferentiam proximam arbitrij creati. q.34.art.9. & ſeqq. idque beneficio ſcientiæ mediæ. art.14.

Punitio Diuina.

Punitio propriè Deo competit.q.24. art.5. Vltio metaphoricè. ib.
Deus puniendo intendit bonum, cuius ſunt capaces illi,qui puniuntur. ibid.art.6. & ad 4.
Punitio Diuina eſt eſſentialiter citra condignũ. q.35. ad 11.art.1.
Punitio ſeu humana, ſeu Diuina, attendit grauitatem.non durationem delicti.ibid.

R

Relatio, Relationes Diuinæ.

Relationis definitio, & diuiſio q.39. art.2.
Relationis diſtinctio ſecundum conceptum

in, & conceptum *ad* q.39. ad 2.art.1.
Relationes Diuinæ ad intra ſunt quatuor. q.39. art.4.
Fundantur in proceſſionibus. ibid.
Sunt quaſi prædicamentales. ibid.ar.7.Sunt reales. ibid. art.4. & ad 2.art.3.
Poſſunt concipi,permittente etiam fide, ſecundum conceptum *in*. q.40.ad 4.art.2.
Relatio Diuina ad intra multiplicat Perſonas, non naturam. q.39.ad 2.art.2.Nec vllam perfectionem per ſe æſtimabilem.q.40.art.1.
Relatio Dei ad extra eſt ſolùm relatio rationis ex parte Dei. q.39. ad 2.art.3.
Omnia relatiua Diuina procedunt virtualiter intrinſecè à Diuinitate. q.41.art.1.& 2.

Reprobatio.

Reprobationis exiſtentia.q.33. art.1.
Deffinitio.ibid. Diſcrimen à prædeſtinatione. ibid. & art.4.
Diuiſio in negatiuam & poſitiuam. ibid.art.3.
Effectus. ibid.
Reprobatio eſt ex demeritis reprobi formaliter aut cauſaliter quoad omnes effectus diſcretiuos ipſius à non reprobo. ibid.art.4.
Cur non dicatur metaphoricè liber mortis,ſicut prædeſtinatio dicitur liber vitæ. ibid.ad 2.
Reproborum miſeria eſt incomparabiliter minor, quàm felicitas Prædeſtinatorum. q. 35. art.4.& ſeqq. & adj3.
Vid. *Prædeſtinatio.*

S

Scientia Diuina

SCientia Dei eſt certa ex fide. q.15. art.1.
Eſt euidens ex ratione. ibid.art.2.
Exponitur. ibid. ad.1.
Eſt comprehenſiua ipſius Dei, omniumq. ac ſingulorum cognoſcibilium.q.15.art.5.
Comprehendit omnia poſſibilia, non tantùm poſitiua. q.16. art.1.& 2. Sed etiam negatiua

& ma-

& mala, nec non entia rationis. ibid. art.3.
Cõprehendit vniuerſalia,&ſingularia.q.15.ad 6.
Comprehendit infinita tum poſſibilia, tum futura. ibid.ad 7. & imperfectiones. ib. ad 9. & q.16.art.3.
Eius motiuum formale adæquatum eſt ſola eſſentia Diuina. q.15. art.3.& 4. Quod clariſſimè docet S.Dionyſius. ibid. art.5.
Scientia Dei reipſa eſt media inter purè reflexam, & purè directam.q.15.ad 4.art.1.
Eſt mirabilis, vel maximè reſpectu ſapientiſſimorum. q.18.art.15.
In ſcientia Dei poteſt, abſque vllo inconuenienti, admitti proceſſus ſyncategorematicè infinitus reflexionum diſtinctarum ratione noſtra. q.15. ad 4. art.2.
Ad multiplicitatem virtualem ſcientiarum Diuinarum ſufficit obiectorum ſcibilium multiplicitas ſecundum eſſe extrinſecum.q.18.ad 6.
Cognoſcit Deus ſcientia ſimplicis intelligentiæ euentus conditionatè futuros ſub conditione eſſentialiter inſeparabili à conditionato. q.18. art. 1.
Scientia ſimplicis intelligentiæ non datur in Deo circa ſeipſum. q.24.ad 1.
Scientia ſimplicis intelligentiæ, & ſcientia media ſunt directiuæ electionis, & ordinationis mediorum ad finem. q.26.art.8.
Scientia viſionis, ſeu contingentium abſolutè futurorum datur in Deo ab æterno. q.17.a.2. & ſeqq.
Verſatur circa illa contingentia vt phyſicè præſentia Deo. ibid. art.5. & 6. Nec aliter verſari poteſt. art.7.
Eadem ſcientia viſionis, qua cognoſcit Deus actus creatos immediatè liberos abſolute exiſtens pro quauis differentia temporis, cognoſcit plures alios actus, tùm mediatè tantùm, tùm etiam immediatè liberos, vt futuros tantùm conditionatè, q.17.art.12. & ſeqq.
Scientia viſionis Dei non tollit contingentiam

effectuum.q.17. ad 2. & q.34.ad 4.& ad. 8.
Viſio potiùs, quã præuiſio dicenda eſt.q.17.ad 2.
Non dirigit Deum in electione, & ordinatione mediorum ad finem.q.26.art.7.
Scientia viſionis Dei circa actus liberos humanos eſt al quomodo imped.bilis abſolutè ab homine. q.34.art.13. ad 4.
Scientia viſionis quomodo dicatur à S.Thoma eſſe cauſa rerum. q.26. art 7.
Scientia contingentium conditionatè futurorum exponi ur. q.18. art.2.
Rectè media appellatur. ibid.& art.19.
Datur in Deo independenter ab omni ſuo decreto ſiue abſoluto. Ibid.art.3. Vſque ad 8. ſiue conditionato abſolutè exiſtenti. art. 10. & 11.
Ad ſcientiam mediam determinatur Deus in genere quaſi cauſæ efficientis, ſola perfectione eſſentiæ ſuæ, virtualiter & eminenter cõtinenti liberum arbitrium creatum. q.18.art. 11. & ſeqq.
In genere verò quaſi cauſæ formalis determinatur per actualem cognitionem vnius partis excluſiuam alterius, eodem art.11. Iſta intellectus Diuini determinatio non eſt electio formaliter libera reſpectu Dei.ad 2.
Obiectum proprium, ac ſpeciale ſcientiæ mediæ eſt purè negatiuum.q.18. art.21.& 22. In eo obiecto nihil interuenit fictum.ad 3. art.1.
Scientia media eſt, ſaltem æquiualenter, diſiunctiua & conditionata.q.18.art.23.& 24.
Scientia Dei libera, alia eſt ipſi ſoli; alia eſt ipſi, & nobis libera. ibid. art.16.
Aliqua ſcientia Dei eſt impedibilis ſola noſtra libertate.ibid. art. 17.
Sola noſtra libertate fieri poteſt, vt exiſtat in Deo aliqua alia ſcientia. ibid.art.18.
Hinc datur in Deo ſcientia contingens abſolutè, ſimulque non libera Deo, ſed nobis. ibid.
Scientia media nullam inducit in Deum falſitatem vel ſecundum quid 7. vel quoad modum

cognoſcendi. q.18. ad 3.art.4.
Deus non habet ſcientiam mediam circa ſuos actus, quatenus ſib liberos. q,18. ad 7. art.1. neque circa noſtros ſub conditione diſparata.art.2.
Similiter negatur ſcientia media ſpecialis euentuum conditionatè futurorum ſub hypotheſi impoſſibili. ibid.
Scientia media eſt directiua, & virtualiter intrinſecè cauſatiua omnis liberæ determinationis Diuinæ. q 17. art.9 & q.34 ad 2. ar.1.
Scientia conditionata meritorum præcedit virtualiter intrinſecè electionem ad gloriam vt coronam & prædefinitionem efficacem bonorum operum.q.31 art.1. Non item ſcientia abſoluta eorundem.ibid.art.2.& ſeqq
Scientia media ſeipſa formaliter conſtituit neceſſitatem diſiunctiuam, vt tale auxilium vel omninò non conferatur, vel conferatur per tale determinatè decretum. q.34. ad 6. art. 2. & ad 7. art 3.& 4.
Cauſæ ſecundæ liberæ neceſſariò præſupponunt ſcientiam mediam.q.34.ad 10.art.2.& 3.
Scientia media efficaciæ auxilij auget rationem in beneficij in eius collatione.q.35.ad 9.
Scientia media inefficaciæ auxilij non minuit rationem beneficij conuenientem actui primo libertatis ſecundum ſe, ibid.
Scientia media diſtinguitur virtualiter intrinſecè à prædicatis neceſſarijs Dei, & à terminationibus liberis compoſſibilibus cum ipſa.q.22.art.5.
Scientia formaliter conditionata repugnat in Deo, maximè verò ſub hypotheſi impoſſibili. q.36. ad 6.ar.3.

Species intellectuales.

Species intellectualis alia obiectiua, alia impreſſa: q.12.art.1.
Species impreſſa eſt ſimilitudo intentionalis virtualis obiecti. ibid.art.8.& ad 4.
Species expreſſa eſt obiecti ſimilitudo intentio-

tionalis formalis, Vnde neutra eſt æqualis perfectionis cum obiecto. ibid. ad 4.
Species expreſſæ creaturarum iuuant intellectū ad cognitionem abſtractiuam Dei. q.12. art 9.
Eadem qualitas dicitur ſpecies impreſſa, relatè ad obiectum; lumen, relatè ad intellectum. ibid.ad 6. art. 1.
Species impreſſa tenet ſe ex parte obiecti in genere cauſæ formalis; ex parte intellectus, in genere cauſæ efficientis. ibid.

Species Dei obiectiua, impreſſa, & expreſſa.
Quæſtio de ſpecie obiectiua creata ad videndum Deum eſt ſummi momenti.q.12.ar.2.Non item quæſtio de ſpecie impreſſa, dummodò retineatur neceſſitas, & exiſtentia luminis gloriæ. art.3.Magno tamen feruore à Neotericis agitatur, quà potiſſimùm de cauſa, Eodem art.3.
Species obiectiua creata Dei, vt eſt in ſe, efficaciter à Theologis antiquioribus reiect eſt. q.12.art.2. metaphyſicè repugnat.ad 4.
S.Thomas ſolam ſpeciem obiectiuam creatam Dei reijcit, dum reijcit ſimilitudinem creatam; ſpeciem autem impreſſam haud obſcurè pluribus in locis admittit. q.12. ad 7.art.3.& ſeqq.
Species impreſſa Dei datur de facto, & eſt indiſtincta realiter à lumine gloriæ. q.12.art.4. & ſeqq.Eſt neceſſaria ex natura rei. a.6.& ſeqq.
Reddit Deum vltimò completum in ratione intelligibilis reſpectu intellectus creati. q.12. ad 1.
Non poteſt gignere cognitionem Dei comprehenſiuam; licet ſpecies impreſſa obiecti creat ſufficiat ad comprehenſionem ſui obiecti. ib ad 2.ar.1.ad 2.
Non poteſt ſe ſola inducere viſionem & fruitionem Dei beatificam; ſed neceſſe eſt Deum concurrere vt quod tanquam motiuum formale immediatum. ibid.ad 2.art.3.

Non exiſtente, per impoſſibile, Deo ſpecialiter repugnaret pſam exercere munus ſuum ibi.
Malè negatur, admiſſa ſpecie expreſſa Dei. ibid. ad 7. art. 2.
Nihil arguitur contra ſpeciem impreſſam Dei ex eo, quòd repugnet qualitas vicaria Dei, quatenùs valentis concurrere immediatè per ſeipſum in ratione cauſæ primæ ad effectus creatos. q. 12. ad 3.
Species expreſſa Dei eſt indiſtincta à viſione beatifica. q. 11. ad 7. art. 1 & 2.

Subſiſtentia Diuina.

Subſiſtentia Diuina ſecundùm conceptum obiectiuum dicit relationem, & quidem in recto. q. 40. ad 4. art. 1. & 3.
Datur in Deo ſubſiſtentia abſoluta diſtincta extrinſecè tantùm, ratione noſtra, à ſubſiſtentia relatiua. ibid. art. 2.
Vid. *Perſona Diuinæ.*
Spiritus Sanctus. V. *Tertia Perſona Diuina.*

T

TErminationes liberæ Diuinæ.
Vid, *Actus liberi Diuini.*

Trinitas Diuina.

Myſterium Diuinæ Trinitatis eſt præcipuum dogma fidei catholicæ. q. 38. art. 1.
Eſt ſupra naturalem rationem. ibid. art. 2. & 7. ad 1. non contra eandem. art. 7. & ad 1.
Eius myſterii non repugnantia fundatur immediatè in infinitate Diuinitatis. ib. art. 5. & 7.
Principium illud: *Quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt idem inter ſe*; reſpectu Dei, non eſt per ſe notum, niſi cum addito. ibid. ad 1.
Idem dicitur de hoc alio: *Quidquid dicitur de prædicato, dicitur etiam de ſubiecto.* ibid. ad 2.
Syllogiſmi expoſitorij rectè concludunt circa Deum. ibid. ad 5.
V. *Deus, Perſona Diuina.*

Triſtitia.

Triſtitia eſt menſura mali accidentis ſubſtantiæ rationali. q.35.art.4.

Menſura triſt.tiæ eſt perfectio cognitionis repræſentantis bonum amiſſum.ibid.art.5.

V

VErbum Diuinum. Vid. *Secunda Perſona Diuina.*

Ratio verbi quomodo rebus conueniat.q.36.a.2.

Veritas.

Veritas per ſe nota; & nota per aliud.q.1. art.1. & 2.

Veritatem logicè ſumptam dari, eſt per ſe notum; non item metaphyſicè ſumptam, nec illam cum hac eſſe realiter conuertibilem. q.1. ad 3.

Veritas obiectiua eſt paſſio metaphyſica entis realis.q.2 art.4. q.10.art 2.q.13.a:t.2.

Eadem veritas obiectiua poteſt eſſe cognoſcibilis per fidem & ſcientiam. q.2.ad 1.

Dantur veritates aliquæ obiectiuæ ſimpliciter neceſſariæ ac æternæ. q.2.art.4.

Veritates obiectiuæ æternæ diſtinctæ à Deo, ſunt chimæricæ, q.21. art.14. & ſeqq.Et licet chimæricæ non eſſent, non poſſent eſſe complementum partiale actuum liberorum Dei. ibid art.17. & ſeqq.

Veritas propoſitionis naturalis de futuro contingenti eſt denominatio extrinſeca. q.21.ad 4. art.3.

Virtus moralis. Quæ virtutes morales dentur in Deo.q.19.ad 3.

Viſio Dei.

Hæreſes circa viſionem Dei.q.11.art.2.& 3.

Viſio Dei, ſicut eſt in ſe, tripliciter vſurpatur. ibid. art.1. & 2.

Viſio Dei immediata creata exponitur ex Apoſtolo. ibid. art.4.

Eius poſſibilitas, & exiſtentia definita eſt ab Eccleſia. ibid. art. 3. Probatur ex ſcriptura art. 4. & 5. ex rationibus Theologicis. art. 5.

Eſſe indebitam connaturaliter cuiuis ſubſtantiæ intellectuali etiam creabili, probatur multipliciter. q. 10. art. 2. & ſeqq.

Eſt perfectior, quàm comprehenſio ipſius ſubſtantiæ cognoſcitiuæ q. 10. art. 2.

Qua ratione dicatur *inadæquata, & tamen ſimilis Deo*. q. 11. ad 4. art. 2. & 3.

Non eſt perfectionis ſimpliciter infinitæ, licet ſuperet alias cognitiones ſyncategorematicè infinitas inæqualis perfectionis. q. 11. ad 5. art. 1. & 2.

Eſt indiſtincta à ſimilitudine expreſſa Dei, & verbo mentis reſpectu ipſius. q. 11. ad 7. art. 1. & 2.

Viſioni Dei eſt inſeparabiliter coniuncta perfecta amicitia inter Deum, & videntem. q. 10. art. 3.

Conuenit ſimpliciter ei ex *ſua natura eſſe* gratiam, ſicut damnationi æternæ eſſe ſtipendium peccati. q. 10. art. 7.

Nulla viſio immediata Dei poteſt ipſum confundere cum creaturis. q. 13. ad 4. ar. 2. & 3.

Viſiones Dei inæquales dari poſſunt. q. 13. ar. 10. & ſeqq. Danturq; defacto, mediatè quidem pro inæqualitate meritorum. art. 13. immediatè verò, pro inæqualitate luminis gloriæ. art. 14. Nullo modo ex inæqualitate intellectus, etiam de poſſibili. art. 15. & ſeqq.

Viſionum inæqualitas prouenienſ ex inæqualitate intellectus, non eſſet tantùm materialis. ibid. art. 17. Malè etiam diceretur tantùm eſſe penes prædicatum genericum. ibid.

Viſionum inæqualitas ex parte motiui formalis, prouenit ex inæquali eius influxu. q. 13. ar. 18. & ad 2.

Qualibet viſione videntur ſaltem confusè omnia poſſibilia; diſtinctè verò & clarè eò plura vel pauciora, quo magis vel minùs perfectè

cognoſcitur Deus. q.13. art.19.
Res autem exiſtentes non videntur ſine peculiari Dei libertate, licet non ſuperaddita peculiari perfectione luminis. ibid.
Perſonæ Diuinæ neceſſariò videntur eadem claritate, qua eſſentia.q.13.ad 4. art.1.
Viſiones omnes attingunt Deum ſecundum omnes formalitates, & tamen æquales non ſunt. ibid. ad 1. & ad 2.
Sunt eiuſdem ſpeciei Theologicæ. ibid. ad 3.
Teſtimonia, quæ videntur negare viſionem immediatam Dei, quomodo ſint accipienda.q.11. ad 1.
Quæ requiratur proportio inter Deum & intellectum creatum pro viſione immediata Dei. ibid. ad 2.
Eleuabilitas ad viſionem Dei plurimùm congruit rationi naturali; hac tamen ſola non conuincitur euidenter; ſed adductis præterea teſtimonijs ſcripturæ. q.11. art.5.
Eleuatio intellectus ſolùm extrinſeca ad videndum Deum nō apparet impoſſibilis.q.11. ad 6.
Oculus corporeus, aut alia potentia materialis, non poteſt eleuari Diuinitùs ad viſionem Dei aut cognitionem vllius rei ſpiritualis. ib. ad 3. art.1.& 2.
Ius hominis ad videndum Deum fundatur in filiatione eius adoptiua reſpectu Dei.q.10.ar.9.
Præſentia Dei localis cum intellectu creato, non ſufficit, ſaltem ex natura rei, vt Deus concurrat cum eo ad viſionem ſui immediatam.q.12. ad 5.
Deſiderium videndi Deum. V. *Deſiderium.*

Vnitas.

Vnitas dupliciter vſurpatur.q.39. ad 4. art.2.
Quæ conueniat Deo, quæ repugnet. ibid.
Ratio vnitatis poteſt in Deo realiter identificari cum ratione multiplicitatis reſpectu eiuſdem termini; non in creatis.q.38.ad 3.

Voluntas.

Quatenùs libera ſit voluntas ad proſecutionem

vnius motiui, præſente alio motiuo vehementiori. q. 17. art. 14.
Voluntas pluribus indiget ad ſuam operationē exercendam, quàm intellectus. q. 12. ad 6. a. 2.
Voluntas conditionata quomodo tranſeat in abſolutam. q. 21. ad 4. art 4.

Voluntas Diuina.

Voluntatis Diuinæ exiſtentia eſt certa ex fide, & manifeſta ex ratione. q. 19. art. 1.
Eius obiectum formale adæquatum eſt ſola eſſentia Diuina. ib. art. 2. & 3. quæ quidem potiùs quietatiua, quàm motiua dicenda eſſet. ad 1.
Voluntas Diuina eſt prima ratio, cur ſint creaturæ. q. 21, art. 10.
Voluntas notionalis Diuina quid. q. 42. art. 7.
Voluntas libera Dei diuiditur in antecedentem, & conſequentem; beneplaciti, & ſigni. q. 23. art. 1.
Voluntas antecedens, & conſequens exponitur. ib. art. 2.
Voluntas beneplaciti, & *ſigni quid; & hæc* quotuplex. ib. art. 3. & 4.
Voluntas efficax Dei circa actus humanos eſt aliquatenùs impedibilis abſolutè ab homine. q. 34. art. 13. & ad 4. & ad 6. art. 1. & ſeqq.
V. *Amor Diuinus, Libertas Diuina.*

F I N I S.

Erra-

Errata ſic corrige.

PAgina 5. verſu 18. Vtrumque.. Add. Quæ eſt intentio realis D. Thomæ, quidquid. v. ſeq. Dele: D. Thomas.

Pag. 24. v. 29. difficilis, erutu difficilis. v. 33. Philoſopho. à Philoſopho.

P. 25. v. 5. obnubilatur argumento, obnubilantur argumenta.

P. 38. v. 28. aliqua alia. aliquali.

P. 40. v. 28. Deorum. indiuidualis Deorum.

P. 42. v. 10. propterea. prætereà.

P. 50. v. 28. eiuſmodi. eius.

P. 63. v. 20. & per ſolum. per ſolum.

P. 64. v. 29. Verum. Vnum.

P. 73. v. 2. ſiue à ſe. ſibi à ſe.

P. 78. v. 34. entis. entis ens.

P. 88. v. 19. c. 3. l. 3.

P. 94. v. 34. Art. 3. Ad 3.

P. 97. v. 4. eius, iſtas.

P. 98. v. 16. Chriſt. Chriſt. c. 6.

P. 99. v. 13. ſignificantis. ſignificationis.

P. 107. v. 13. eius. ex eius.

P. 110. v. 3. propoſitionem. proportionem.

P. 120, v. 23. intelligenda. venit. intelligenda uenit.

P. 136. v. 2. controferens. conferens.

P. 191. v. 3. eſſe. ad eſſe.

P. 206. v. 29. lectione. electione.

P. 217. v. 10. infallibili. infallibiliter.

P. 223. v. 14. An. id eſt: An.

P. 240. v. 30. conditionato. diſiunctiuo & conditionato.

P. 265. v. 23. Ad 2. Art. 2.

P. 277. v. 29. poſitiuum. poſſeſſiuum.

P. 295. fin. Add. Ad 5. Patet ex dictis ſuprà ab art. 14.

P. 301. v. 13. & inuicem. inuicem.

P. 307. v. 33. obiectum. obiectiuum.

P. 315. v. 24. c. 2. 1. 2.

P. 352.

P. 352. v.10. &, de.
P. 355. v.27. ſimilia. ſingula.
P. 372. v.33. licentiis. Licentius.
P. 380. v.14. in eadem. in neceſſitate metaphiſica.
P. 384. v.3. commenſurati. commenſurata.
P. 391. v.26. Deum. vt credatur Deum.
P. 398. v.35. l.22. l.2.
P. 402. v 35. eiuſdem. eiuſmodi.
P. 413. v.11. aliquo. alio. v.16. electiuè. electiuo. v. ſeq. cauſaliter. caſualiter:
P. 424. v.19. collectiua. collatiua.
P. 488. v. vlt. inducit. induſiuum maioris boni
P. 489. v.3. maioris. minoris.
P. 492. v.25. quàm atque,
P. 456. v.27 inde. deinde. v. vlt. incit. inducit
P. 511. v.11. quia. quidem.
P. 539. v.36. coniuncta. coniuncto.
P. 545. v.21. tales. talis.
P. 555. v.22. vtriuſque. vtrique.
P. 562. v.21. rationibus. notionibus.
P. 568. Eodemque, eo namque.
P. 578. v.30. bonitatis. humanitatis.
P. 580. v. 1. dele. adeoque. v.12. ſubſtantia. ſubſiſtentia.
P. 594. v.5. ductricis. ſeductricis.
P. 595. v.23. poſſit Perſona. poſſit tertia Perſona.
P. 596. v.21. generica fundata. genericam fundatam.
P. 606. v.23. Significantia. ſignificatione.
P. 612. dele, realiter inter ſe diſſimilia, eo ipſo ſunt inter ſe inæqualia, vt dicetur in loco, & rurſus prædicata.

4017923